

ΑΧΙΛΛ. Α. ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ

(ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1946

6.000

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ

ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ Ο.Ε.Σ.Β.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

Πύλ. Σχολ. Διαφήμισης Σχολ. Γραφείας

Κομοσίνης.

11088

ΑΧΙΛΛ. Α. ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ

(ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

Α'

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1946

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ

(THE MODERN GREEK)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΟΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΑΘΗΝΑ 1977

ΣΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟ ΜΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟ Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

ΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ Σελ. 9— 16
2.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ > 17— 22
3.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ > 23— 26
4.	ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ > 27— 32
5.	Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ (ΜΕΡΟΣ Α΄) > 33—348
6.	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ Α΄ ΤΟΜΟΥ . . > 349—351

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΙ

Γ. Ν. Χατζηδάκης. (Πρακτικά της 'Ακαδημίας 'Αθηνών. Έτος 1929, τόμος 4ος, τεύχος 1ον, 'Ιανουάριος).

«...Ὁ κ. Γ. Χατζηδάκης λέγει τὰ ἐξῆς: 'Ἐπὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Τζαρτζάνου Νεοελληνικὴ Σύνταξις (ἦτοι Συνακτικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης - δημοτικῆς καὶ κοινῆς ὁμιλουμένης), ἐν Ἀθήναις, 1928, τὸ ὅποιον κατετέθη ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῆς Ἀκαδημίας. Διότι πρῶτον μὲν εἶναι τὸ πρῶτον εἰς τὸ εἶδος του. Ἡξεύρετε ὅτι γραμματικὰς μὲν τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἀπειραράθησαν νὰ συντάξουν ἤδη ἀπὸ τοῦ αἰοδίδιμου Κοραῆ καὶ ἐξῆς πολλοί, ἡμεδαποὶ τε καὶ ἀλλοδαποί, ὁμοίως δὲ καὶ λεξιλόγια συνακτικὸν ὅμως πλήρες τῆς νέας Ἑλληνικῆς οὐδὲ εἰς πρὸ τοῦ κ. Τζαρτζάνου ἐπεχείρησε. Δὲν δύναται ἄρα περὶ αὐτοῦ νὰ λεχθῆ τὸ παλαιὸν λόγιον «ἔτερος ἐξ ἐτέρου σοφός». Δεύτερον δέ, διότι ὁ συγγραφεὺς ἔχει ἐπανειλημμένως καὶ μάλιστα ἐπιτυχῶς ἀσχοληθῆ περὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν καὶ ἔχει συγγράψῃ ἀξιολόγους περὶ αὐτῆς πραγματείας. Πρὸς τοῦτοις εἶναι ἔμπειρος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γραμματικῆς αὐτῆς, κέκτηται γλωσσολογικὴν μὀρφωσιν ἰκανὴν καὶ ἐπομένως ἦτο κατάλληλος νὰ φιλοπονήσῃ τὸ ρηθὲν Συνακτικόν. Καὶ ἀληθῶς μετὰ πολλῆς φιλοπονίας καὶ ἀγάπης—δύναμαι νὰ εἴπω—ἠσχολήθη περὶ αὐτό, συνήγαγε καὶ κατέταξε μεθοδικῶς τὸ ὕλικόν τῆς νέας συντάξεως, οὕτω δὲ κατέστησε δυνατὴν τὴν περὶ αὐτῆς ἱστορικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν... Ἄλλ' οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιστημονικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πρακτικὴ χρῆσις τῆς νέας Ἑλληνικῆς θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ εὐκολωτέρα, δι' ὅσους θέλουν νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὴν... Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας συντάξεως ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει τὸ ρηθὲν βιβλίον θὰ εἶναι χρήσιμον, διότι ὁ διδάσκων τὴν ἀρχαίαν θὰ καθιστᾷ αὐτὴν σαφεστέραν, ὅταν ἀναφέρῃ ἀνάλογα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ αἰσθητοποιῆ οὕτως εἰπεῖν τὴν ἀρχαίαν χρῆσιν. Διὰ πάντα ταῦτα κρίνω ὅτι ἐν τοῖς βιβλίοις, ὅσα εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀναφερόμενα ἐγράφησαν κατὰ τὰ τελευταία

ταία ἔτη, οὐχί τὴν μικροτέραν θέσιν θὰ καταλάβῃ τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ κ. Τζαρτζάνου».*

[Παρόμοια κρίσις τοῦ Γ. Χατζηδάκη δημοσιεύθηκε καὶ στὰ Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher, von Prof. Dr. Nikos A. Bees (Βέης) 17 (1928/29), 179].

Π. Λορεντζάτος, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. (Στὸ περιοδικὸ «Φοιτητικὴ συντροφιά» 1ης Μαρτίου 1929).

«... Τὸ συντακτικὸ τοῦ Τζαρτζάνου, ὅπως εἶπα στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔρθρου μου, παρουσιάζει μεγάλο ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σπουδὴ καὶ τὴ μελέτῃ τῆς γλώσσας μας, γιὰτὶ μέσα του βρῖσκει κανεὶς συγκεντρωμένον ἓνα σωρὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ ἐξακριβωμένον καὶ μελετημένον. Γιὰ πρώτη φορὰ βλέπει ἡ ἐπιστῆμη καὶ θὰ ἔχουν ἔτοιμα μπροστὰ τους οἱ ἐπιστήμονες τόσα καὶ τόσα συντακτικὰ φαινόμενα τῆς γλώσσας μας. Ὅλα αὐτὰ τὰ φαινόμενα διαφωτίζονται μὲ πολλὰ, μὲ ἄρκετὰ παραδείγματα, παρμένα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν, ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ τὴ λογοτεχνία».

Στίλπων Π. Κυριακίδης, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. (Στὸ «Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λογογραφικῆς Ἑταιρείας», τόμος 10ος, 1929, σελ. 585 κ.έ.).

«Ἐνῶ τὸ φθογγικὸν καὶ τυπικὸν μέρος τῆς νεοελληνικῆς γραμματικῆς ἔτυχον πολλαπλῆς μέχρι σήμερον ἐρεύνης, τὸ συντακτικὸν ὀστέρησε πολὺ. Τὸ ἀξιόλογον περὶ συντάξεως κεφάλαιον τῆς γραμματικῆς τοῦ Thunb δὲν ἐξαντλεῖ τὸ θέμα, ἀραιόταται δὲ εἶναι καὶ αἱ ἐπὶ μέρους ἐργασίαι. Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν ἐπεχείρησε νὰ συμπληρώσῃ ὁ γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ γλωσσολογικῶν μελετῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν θεσσαλικὴν διάλεκτον, συγγραφεὺς... Ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀξία παντὸς ἐπαίνου, ἐὰν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν προεργασιῶν, τὸ δὲ προῖον αὐτῆς, μολονότι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄρτιον καὶ ἀπηλλαγμένον ἐλλείψεων, πάντως ἀποτελεῖ ἀπαρχὴν γενναίαν καὶ σημαντικὴν...

Αἱ ἀνωτέρω ὅμως παρατηρήσεις, καὶ αἱ γενικώτεραι καὶ αἱ λεπτομερειακά, δὲν ἐλαττώνουν τὴν σημασίαν τῆς ὑπηρεσίας, τὴν ὁποίαν

* Κατὰ τὰ μέσα Φεβρουαρίου τοῦ 1929 ἡ Β' Τάξις τῆς Ἀκαδημίας σὲ συνεδρία τῆς ἀποφάσισε ὁμοφώνως νὰ διαβιβάσῃ στὴν ὀλομέλεια πρότασι νὰ βραβεύτῃ τὸ Συντακτικὸν μου καὶ νὰ ἀπονεμηθῇ σ' αὐτὸ τὸ μισὸ ποσὸν ἀπὸ ἓνα βραβεῖο 50 χιλιάδων δραχμῶν, πού εἶχε τάξει, προτοῦ ἀκόμα ἰδουθῆ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὁ «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων» γιὰ τὴ Σύνταξιν Γραμματικῆς καὶ Συντακτικῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γλώσσας. Διαβιβάσθηκε ἡ πρότασις αὐτὴ στὴν ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ ἐκεῖ ἐκάλωσσε καὶ τὸ ζήτημα, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἀείμνηστου Κ. Παλαμᾶ, ἔμεινε ἔτσι «ἀεροξερκόμαστο», χωρὶς νὰ παρῆθῃ καμιά ἀπολύτως ἀπόφασις ὑπὲρ ἢ κατὰ.

ὁ συγγραφεὺς παρέσχεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν καὶ τοὺς σπουδάζοντας ἓν γένει τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ ἔργου του».

Μ. Τριανταφυλλίδης, ἄλλοτε καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. (Στὴ «Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ» του, πρῶτος τόμος, Ἱστορικὴ εἰσαγωγή, σελ. 618).

«Μοναδικὸ στὸ εἶδος του. Πολὺ χρήσιμο».

Ἰωάννης Θ. Κακριδῆς, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου. (Στὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» τοῦ Γ. Δροσίνη, 1936, σελ. 349).

«Τὸ πολὺ τιμὸ βιβλίον τοῦ κ. Τζαρτζάνου γιὰ τὴ νεοελληνικὴ σύνταξιν, ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα χρήσιμα βοηθήματα στὸ μελετητὴ τῆς γλώσσας μας καὶ στὸ φιλόλογον γενικὰ, δὲ θὰ χάσει βέβαια τίποτα ἀπὸ τὴν ἀξίαν του, ἂν ἡ ἔρευνα συμπληρώσῃ σιγὰ σιγὰ τὰ κεφάλαιά του καὶ δώσῃ κανόνες πρὸ λεπτομερειῶν, πού δὲν εἶχαν σ' ἕνα ἐγχειρίδιον τὴ θέσιν τους. Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ κάνω μιὰ παρατήρησιν...».

Ἦλ. Βουτιερίδης. (Στὸ περιοδικὸ «Νέα Ἑστία», τεύχ. 57^ο, 1 Μαΐου 1929, σελ. 354).

«Στὸ τέλος τοῦ περασμένου χρόνου ἐβγῆκε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀχιλλ. Τζαρτζάνου πού ἔχει τὸ βαρὺ ἀληθινὰ τίτλον «Νεοελληνικὴ Σύνταξις». Ἐβγῆκε ἄξια, τὴ στιγμὴ πού κανεὶς δὲν τὸ περίμενε, καὶ ξάφνισεν. Κ' ἔπρεπε νὰ ξαφνίσῃ γιὰ τὴ σπουδαιότητά του. Δὲν ξέρω, ἂν ὅλοι οἱ γράφοντες ἢ διαβάζοντες πρὸ πολὺ βιβλία, πού ἔχουνε σχέση μετὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας καὶ γενικώτερα μετὰ τὴ λογοτεχνίαν μας, τὸ πρόσεξαν τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ θελήσανε νὰ νοιώσουνε τὴ σημασίαν του. Ἐγὼ δὲ διστάζω νὰ εἰπῶ, χωρὶς στριφογυρίσματα, ὅτι εἶναι τὸ σημαντικώτερον βιβλίον, πού γράφηκε σ' ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τὰ εἴκοσι τοῦλάχιστον τελευταῖα χρόνια».

Φῶτος Ν. Πολίτης. (Στὴν ἐφημερίδα «Ἐλεύθερον Βῆμα», 30ῆς Ἰανουαρίου 1929).

«Μία μελέτη ἀξιόλογη ἐπάνω στὴ γλῶσσαν μας. Ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Α. Τζαρτζάνος, πρῶτον ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος, σκέφθηκε πρῶτος νὰ ἐρευνησῇ ἀναλυτικὰ τὴ νεοελληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ καταρτίσῃ τὸ συντακτικὸν τῆς. Μὲ στερεὴ ἐπιστημονικὴ κρίσιν καὶ μετὰ μελέτη προσεχτικὴ ἀνεύρεν τὸν ρυθμὸν τῆς, καθώρισεν τοὺς κανόνες πού διέπουν τὴ νεοελληνικὴν φράσιν. Τὸ μαρτυρεῖ τὸ βιβλίον του πού ἐξεδόθη αὐτὸς τις μέρες: «Νεοελληνικὴ Σύνταξις, ἥτοι συντακτικὸν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης»...».

Ὁ κ. Τζαρτζάνος δὲν ἠθέλησε νὰ σχοληθῇ οὔτε μετὰ τὴ γραμματικὴν τῆς δημοτικῆς, οὔτε μετὰ τὸν καταρτισμὸν λεξικοῦ τῆς. Πιστεύει πῶς...

Ὡς τόσο, μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ κάποια ἰδιαίτερη κλίση, ἕνα κριτικὸν

πνεύμα λεπτό ώθησε τον συγγραφέα στη μελέτη της συντάξεώς μας. Τουλάχιστον, έχουμε το δικαίωμα να το υποστηρίζουμε αυτό έκ των υστέρων, καθώς διαβάζουμε σήμερα το τελειωμένο έργο του. Το συντακτικό του κ. Τζαρτζάνου περιλαμβάνει και την καθαρή δημοτική και την «κοινή όμως».¹ Ο συγγραφέας φρονεί, και το αποδείχνει, ότι στα κυριώτερα σημεία τους, οι δυο αυτοί γλωσσικοί τύποι ακολουθούν τους ίδιους κανόνες συντάξεως...

Θα χρειάζονταν να είναι κανείς ειδικός φιλόλογος γλωσσολόγος για να μπορέση να έκτελέση, όπως αρμόζει, στο σύνολό της την αξιόλογη αυτήν εργασία. Σ' έμας, τους όχι ειδικούς, κάνει έντύπωση ή λεπτή του συγγραφέως κρίσις, ή βαθεία μελέτη του που γίνεται εϋθύς άμέσως άντιληπτή από το πλήθος παραδειγματών δλοζώντανων, που διευκρινίζουν ένα σωρό άμφισβητούμενα ζητήματα, μάς κάνει έντύπωση ή ζωηρή εικόνα της γλώσσης μας που χαράσσεται σταθερά μέσα σ' αυτό το βιβλίο. Από της άπόψεως αυτής το Συντακτικό του κ. Τζαρτζάνου είναι πολύτιμος σύμβουλος και βοηθός σ' όσους γράφουν τη νεοελληνική γλώσσα.

Και γιατί θάπρεπε να γίνη αίτια να εισαχθί συστηματικά ή μελέτη της νεοελληνικής συντάξεως στα σχολεία. Δέ θέλει και πολλή φιλοσοφία για να καταλάβουμε, ότι μονάχα ή έρευνα της ζωντανής μας γλώσσης θά μάς έπιτρέψη να έρευνήσουμε συνειδητά και την άρχαία. Το Συντακτικό αυτό είνε μιá βάση γερή για τους παιδαγωγούς και τους δασκάλους μας, ένα στήριγμα αξιόλογο στη δουλειά τους...

Μέ έργασίες τέτοιες, σαν του κ. Τζαρτζάνου, διευκολύνεται ή μελέτη της άρχαίας ελληνικής γλώσσης, ή έρευνά της, καθώς θά πηγάζη πιá από σταθερή κατανόηση των άρχων που διέπουν κάθε γλώσσα, θά προσλάβη πνευματικό ένδιαφέρον για το μαθητή, κ' έτσι θ' άποκτήση πιá σκοπό ή σπουδή της στα γυμνάσια».

Μ. Τσιριμώκος. (Στό περιοδικό «Νέα Έστία», τεύχος 49, 1 Ίανουαρίου 1929, σελ. 26-27).

«Έπί τέλους! Νά ένα βιβλίο που μάς πολυχρησιάζοτανε. Το βιβλίο, που για να γραφί, έπρεπε να βρεθί ένας μήτε δημοτικιστής μήτε καθαρευουσιάνος, μά μόνο καλομορφωμένος έπιστήμονας... Έπί τέλους να το βιβλίο το χρήσιμο για την Έλλάδα όσο το ψωμί για τόν άνθρωπο!

Νά, ένα έργο που το ξεφύλλισμα των σελίδων του μ' έκανε να πεισθώ, πώς μπορώ άκόμα να ένθουσιασθώ, πώς μπορώ άκόμα να ξεφωνήσω από χαρά, πώς μπορώ να ζηλέψω και ν' αγαπήσω τόν άγνωστό μου, τόν τυχερό και τόν ίκανό, που κατόρθωσε να το καταπισθί και να το βγάλι πέρα, ύπερνικώντας τίς πολύ μεγάλες βέβαια δυσκολίες που στό δρόμο του θά συνάντησε.

Ό κ. Τζάρτζανος φαίνεται, πώς θά είναι από τους βαθείς έπιστήμονες που καταπιάνονται τα ώφέλιμα με την όρεξη και με τη θέληση

ν' αντικρύσουν κάθε δυσκολία και τελικά νά την υπερπηδήσουν με την επιμονή της ευσυνείδητης έρευνας. Όλο τὸ ἔργο του ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς λεπτόλογης καὶ ἀκριβόλογης ὑπομονητικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Ἄλλὰ δὲν πρόκειται νὰ κάνω κριτικὴ τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ Συνταχτικοῦ. Γιὰ μιὰ τέτοια προσπάθεια μοῦ λείπουν καὶ ἡ εἰδικὴ μόρφωση καὶ ἡ δύναμη. Ὅποιος θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ τὸ κρίνῃ καλοσυνείδητα, νομίζω πὼς θὰ ἔκανε κατόρθωμα τόσο δύσκολο, ὅσο δύσκολο ἦταν καὶ τὸ κατόρθωμα τοῦ κ. Τζάρτζανου νὰ γράψῃ τὸ Συνταχτικόν.

Μὲ τοῦτο τὸ σημειωμά μου κάτι ἄλλο θέλω νὰ ἐπιτύχω. Φιλοδοξῶ νὰ γίνω διαλαλητὴ τοῦ μεγάλου γεγονότος. Θέλω ὅλοι μας, ὅλος ὁ κόσμος τῶν Γραμματίων, καὶ ὁ τελευταῖος ἀκόμα ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους μας ν' ἀκούσῃ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα γιὰ νὰ εὐφρανθῇ. Θέλω νὰ μάθουν ὅλοι ὅτι, ἐνῶ δὲν τολμούσαμε νὰ ξεστομίσουμε τὴν κρυφὴ εὐχὴ ν' ἀποχτήσουμε Συνταχτικὸ τῆς γλώσσας μας, γιὰτὶ φανταζόμεστε τὴ συγγραφὴ του, ὅπως κι ἦτανε, πολὺ πιὸ δύσκολη ἀπὸ τὴ συγγραφὴ τῆς Γραμματικῆς της, ἀφοῦ καμιά προηγούμενη ἐργασία δὲν εἶχε γίνει, βρέθηκε ξαφνικὰ ὁ ἀθόρυβος ἐπιστήμονας ποῦ μᾶς τὸ χάρισε ἀκέραιο, προτοῦ νὰ τελειώσῃ καὶ ἰδῇ τὸ φῶς τὸ Λεξικὸ ποῦ χρόνια τὸ δουλεύουν καὶ θὰ τὸ δουλεύουν οἱ κάποιι ἐργάτες τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, καὶ προτοῦ νὰ δοῦμε τὴ Γραμματικὴ τῆς γλώσσας μας ποῦ καιροὺς τώρα μᾶς τὴν ὑπόσχεται ὁ Ψυχάρης, καὶ ποῦ ὡς τὴν ὥρα δὲν τὴν ἔγραψε κανένας ἐπιστήμονας δικός μας, ἀλλὰ τὴν σκιαγράφησαν, ἄλλοτε ἀτελέστερα κι ἄλλοτε πληρέστερα, εἴτε σοφοὶ ξένοι, εἴτε οἱ παράξιοι αὐτοδίδαχοι, ὅπως ὁ Βλαστός κι ὁ Φιλήντας. Θέλω τέλος ν' ἀκουσθῇ πὼς μὲ τὴν ἀπόκτηση τοῦ Συνταχτικοῦ μας ἀποδείχτηκε πειστικὰ, ὅτι ἡ Δημοτικὴ μας γλῶσσα μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ μὲ λεπτότητες δουλεμένης γλώσσας τὰ πιὸ σύνθετα νοήματά μας, φτάνει νὰ ξέρῃ αὐτὸς ποῦ τὴ γράφει νὰ τοποθετῇ στὴ σειρά ποῦ πρέπει τὰ οὐσιαστικά, τὰ ἐπίθετα, τὰ ρήματα, καὶ νὰ μεταχειρίζεται, κάθε φορὰ κατάλληλα, τὰ μόρια, τὶς προθέσεις, τὰ ἐπιρρήματα... Εἶγε, λοιπόν, στὸν ἐργάτη τῆς Ἐπιστήμης, ποῦ πρόσφερε στὴν πατρίδα του τὸ πολύτιμο καὶ χρυσιμότατο ἔργο.

Καὶ ζήτω ἡ Δημοτικὴ μας γλῶσσα, ποῦ ὡς τώρα τῆς θαυμάζαμε τὴ ζωντάνια τοῦ κορμιοῦ της (τὸ λεχτικὸ της) καὶ τὴ ζωηράδα τοῦ πνεύματός της (τὸ τυπικὸ της), μ' ἀπὸ τώρα κι ἐμπρὸς θὰ μπορούμε νὰ νιώθουμε καὶ τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς της (τὴ σύνταξή της)!

Περ. Παπαχριστοδούλου. (Στὴν ἐφημερίδα «Πρωτὰ», 10/2/29).

«Σπανίως μοῦ ἔτυχε νὰ διαβάσω βιβλίον ἐπιστημονικόν, ἀναγόμενον στὸ πολὺπλοκόν καὶ ἄλυτον γλωσσικὸ ζήτημα, μὲ τόση προσοχὴ κ' ἐνδιαφέρον, ὅσο τὸ μνημειῶδες πράγματι «Συνταχτικὸ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης» τοῦ κ. Α. Τζαρτζάνου.

Ἐπαδὸς τῆς δημοτικῆς, δὲν ξαφνίστηκα ποτέ μου, μήτε σὰν βγῆκε καμμιά γραμματικὴ τῆς, μηδὲ τώρα ποὺ βγῆκε τὸ συντακτικὸ τῆς. Εἶνε πρᾶγμα τόσο φυσικὸ νᾶχη μιὰ ζωντανὴ γλῶσσα λεξικό, γραμματικὴ καὶ συντακτικὸ....

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μ' ἔκανε νὰ ἐκπλαγῶ καὶ νὰ ἰδῶ τὴν ἐκπληξί μου νὰ μεταβάλλεται σὲ θαυμασμό, εἶναι ἡ ἀπὸ κάθε ἀποψη ἔξοχη ἐπιστημονικὴ μελέτη κ' ἔρευνα ὄλων τῶν συντακτικῶν φαινομένων τῆς δημοτικῆς ἀπὸ τὸν κ. Τζάρτζανο, τόσο, ποὺ μπορεῖ κανεῖς, χωρὶς κανένα δισταγμὸ, νὰ κηρύξη ὅτι τὸ Συντακτικὸ του ἀποτελεῖ ἀληθινὸ ἐπιστημονικὸ κόσμημα σὲ ζήτημα καθὼς τὸ γλωσσικὸ.

Γιὰ νὰ δώση κανεῖς πιστὴ τὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου, πρέπει νὰ πάρη ἕνα πρὸς ἕνα ὄλα τὰ κεφάλαια νὰ τ' ἀναλύσῃ. Σ' ἕνα σύντομο ὅμως κριτικὸ σημείωμα σὲ στήλη ἡμερηίδος μιὰ τέτοια ἀνάλυση καὶ κρίση δὲν ἔχει τὴ θέση τῆς καὶ θὰ κούραζε τὸν ἀναγνώστη καὶ σκοπὸς μας δὲν εἶναι αὐτός. Σκοπὸς τοῦ κριτικοῦ αὐτοῦ σημειώματος εἶνε νὰ δώσῃ ἢ μᾶλλον νὰ κάνῃ μιὰ διάγνωση, σύντομη καὶ ἀκριβῆ, ἐργασίας, ποὺ τὴν διακρίνει καὶ τὴν στολίζει σοβαρὴ καὶ βαθειὰ μελέτη, ζύγισμα ἀλάνθαστο στὶς γενικότητες καὶ λεπτομέρειες καὶ ἐπεξεργασία ἐπιστημονικὴ τόσο καθαρὴ καὶ ἀνόθευτη, ὥστε νὰ δείχνουν τὸ Συντακτικὸ τοῦτο σὰν διαμάντι πρῶτου μεγέθους, ὅπου ἀκτινοβολεῖ ἡ λάμψη τῆς δημοτικῆς....

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Συντακτικοῦ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ἴσως νὰ περίμενε πλατεῖα τὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου του, ἀλλ' ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ περιορισθῶ μονάχα στὴ στήλη αὐτὴ καὶ νὰ τοῦ σφίξω τὸ χέρι καὶ νὰ τὸν συγχαρῶ ὄχι μόνο γιὰ τὶς ἀρετές, ποὺ εἶπα παραπάνω πὼς κλεῖ ἡ ἐργασία του, μὰ καὶ γιὰτὶ, τοῦλάχιστο γιὰ μένα, πρόβαλε σὰν Ἀχιλλέας ἡρωϊκὸς πολεμιστῆς καὶ σὰν Ὀδυσσεὺς συνετὸς ἐκπορθῆ τῆς τοῦ Κάστρου τῆς γλωσσικῆς Τροίας.

Τὸ Συντακτικὸ του εἶναι ἔργο μνημειῶδες καὶ ἡ συμβολὴ του στὸ γλωσσικὸν ἀγῶνα τεραστία».

Ἀπὸ τὸ «Περιοδικὸν τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», 3ης Φεβρουαρίου 1929, (σελ. 58).

«Ὁ συγγραφεὺς, ὅστις ἀναμφισβητήτως ἐκοπίασε πολὺ, κατῶρθωσε, παρὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων, νὰ ἀγάγῃ εἰς πέρας πληθεῖς ὁπώσοδιν συστηματικὸν ἔργον, ἱκανὸν νὰ διαλύσῃ πᾶσαν ἀπορίαν καὶ νὰ καθοδηγήσῃ τὸν ἀναγνώστην αὐτοῦ εἰς σαφῆ ἐπίγνωσιν τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ λεπτομερὴς ἀνάλυσις τοῦ ὅλου ἔργου, οὔτε νὰ διατυπωθῶσιν αἱ τυχόν ἀντιρρήσεις τοῦ κρίνοντος ἐπὶ τινῶν λεπτομερειῶν. Ἐνδιαφέρει πρωτίστως τὸ σύνολον τοῦ ἔργου, ὅπερ ἀντέχει καὶ εἰς αὐστηρὰν κρίσιν.

Ὁ συγγραφεὺς ἠκολούθησε τὴν ἐπιστημονικὴν ὁδόν, καταστήσας οὕτω τὸ ἔργον του προσιτὸν εἰς πάντας».

Revue des études grecques. Paris, 43 (1930) 354.

«... M. Tzartanos vient de s'engager résolument dans cette voie en nous donnant un livre qui sera sans doute le bienvenu à Athènes et qui, en tous cas, rendra de grands services aux étrangers s'intéressant au grec moderne.

L'ouvrage se recommande à bien de points de vue, notamment par l'abondance des faits mentionnés et par le choix des exemples, tous empruntés à des textes, avec renvoi...» H. P e r n o t.

Museum. Leiden 38 (1931) 257.

«... un excellent ouvrage sur la Syntaxe néohellénique...». S o p h i e A n t o n i a d i s.

Byzantinische Zeitschrift. Leipzig und Berlin. 29 (1929/30) 114.

«Es sind oft Grammatiken der volkstümlichen, gesprochenen neugriechischen Sprache geschrieben worden... Aber eine Syntax des Neugriechischen in dem Umfange, welchen der Gegenstand erfordert, gibt es bis heute nicht. Der Verfasser, ein Schüler von Hatzidakis, füllt jetzt diese Lücke durch eine vollständige und methodische Arbeit aus. Er begründet sie vor allem andern mit dem Material der Volkssprache.

... Die korrekte Konstruktion der Sprache, die heute in Griechenland so sehr zwischen den alten und neuen Formen schwankt, ist dadurch wissenschaftlich festgelegt. Verfasser hat das Erlernen der neugriechischen Sprache durch dieses wertvolle Lehrmittel bedeutend erleichtert.» N. B (a n e s c u).

Glotta. Wien, 19 (1931) 199.

«... eine sehr brauchbare und dankenswerte Arbeit». P. K r e t s c h m e r.

Gnomon. Berlin. 7 (1931) 401.

«Eine eingehendere wissenschaftliche Behandlung der neugriechischen Syntax hat es bisher nicht gegeben... So hatte der Verfasser... vielfach Neuland unter dem Pflug zu nehmen. Es sei gleich hervorgehoben, dass seine Arbeit... reiche Frucht getragen hat.

...Randnoten können dem günstigen Gesamturteil keinen Abbruch tun.» E d. S c h w y z e r.

Nieuwe Theologische Studiën. 1930. σελ. 98. (Κατὰ μετάφραση τοῦ Νικ. Ι. Χατζηδάκη ἀπ' τὴν Ὀλλανδική).

«... ἡ ἐμφάνισις τοῦ πρώτου Συντακτικοῦ τῆς ζώσης Ἑλληνικῆς, καὶ δὴ ἐκ μέρους μαθητοῦ τοῦ Χατζηδάκη, εἶναι ἀφορμὴ ἐγνωμοσύνης... Ὅλ' αὐτὰ τὰ (ἐπὶ μέρους) πράγματα διερευνῶνται εὐσυνειδήτως εἰς τὸ βιβλίον μετ' ἀποδεικτικῶν χωρίων ἀπὸ τὰ δημοτικὰ ἔξομα καὶ τὴν λογοτεχνίαν τῆς ζώσης γλώσσης...»

Παρόμοιες κρίσεις, όπως έλαβε την καλωσύνη να με πληροφορήσει ο φίλος Δημ. Γεωργακάς, δημοσιεύτηκαν και στο Bulletin de la Société Linguistique, 30 (1930) 107 από τον A. Meillet, στη Philologische Wochenschrift, 50 (1930) 403, στο Museum, Leiden 40 (1933) 115, από τον D. C. Hesseling, και στο Bálgarski pregled, 2, 1 (1933) 140 από τον γνωστό Βούλγαρο επιστήμονα V. Besevliev.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Τριῶν βιβλίων ἡ ὕπαρξις μαρτυρεῖ ὅτι ἡ σπουδὴ γλώσσης τινὸς εἶναι ὁπωσδήποτε ἀποτελεσμένη, ἢ ὕπαρξις δηλονότι γραμματικῆς, συντακτικοῦ καὶ λεξικοῦ τῆς γλώσσης ταύτης. Τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης γραμματικῆς μὲν ἐγχειρίδια ἄξια λόγου ἔχουν ἀπὸ πολλοῦ γραφῆ ἀρκετὰ καὶ ὑπὸ ἡμετέρων καὶ ὑπὸ ξένων, τὸ λεξικὸν δὲ αὐτῆς δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ νῦν βασίμως ὅτι θὰ τὸ ἔχωμεν μετὰ χρόνον τινὰ οὐχὶ μακρὸν, ἀφοῦ ἤδη τὴν περαιτέρω φροντίδα τῆς συντάξεως καὶ τῆς ἐκδόσεώς του ἔχει ἀναλάβει ἡ νεοσύστατος Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγχειρίδιον ὁμῶς πραγματευόμενον συστηματικῶς τὰ τῆς συντάξεως τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ὅσον ἡμεῖς τουλάχιστον γνωρίζομεν, δὲν ἔχει γραφῆ μέχρι τοῦδε οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἡμετέρων οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ξένων. Τοῦτο δέ, νομίζομεν, εἶναι ἀποχρῶσα δικαιολογία τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνά χειρας βιβλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ πρῶτον ἐπιχειρεῖται συστηματικὴ ἔκθεσις πάντων τῶν στοιχείων τῆς συντάξεως τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης τῆς γλώσσης, δηλαδή, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ πρῶτον εἶναι γραμμένα τὰ λεγόμενα δημοτικὰ τραγούδια τῆς γλώσσης, ἢ ὁποία εἶναι τὸ κοινὸν ὄργανον συνηνοήσεως τῶν ὁποθενδήποτε καταγομένων νέων Ἑλλήνων τῆς γλώσσης, ἢ ὁποία, γενικῶς εἰπεῖν, χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ καθ' ἡμέραν βίου εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ κυριώτερα, ἀστικά κέντρα αὐτοῦ καὶ τῆς γλώσσης, τέλος, ἢ ὁποία ἀπὸ τριῶν δεκαετηρίδων καὶ πλέον ἔχει ὀριστικῶς ἐπικρατήσει εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὸ διήγημα καὶ εἰς τὸ θέατρον.

Καὶ εἶναι μὲν βεβαίως τὸ ἐν γένει περιεχόμενον τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς ὑποστάσης καὶ ὕφισταμένης ἔτι καὶ νῦν τὴν ἐπίδρασιν τῆς λογίας γλώσσης, τῆς ἄλλας καθαρευούσης λεγομένης, πλουσιώτερον καὶ ποικιλώτερον ἀπὸ τὸ τῆς δημοτικῆς τῶν τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ λεξιλογικὸν μέρος καὶ ὡς πρὸς τὸ φθογγικόν, τὸ τυπικόν καὶ τὴν σύνθεσιν, καὶ τέλος ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ κοινὴ ἐν γένει εἶναι ἡ βᾶσις καὶ ἡ προέλευσις τῆς τε δημοτικῆς καὶ τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης, ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν σύνταξιν ἐλάχιστα εἶναι τὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποία ἡ μία διαφέρει τῆς ἄλλης. Ὁ ἐξετάζων μάλιστα βαθύτερον τὰ τῆς συντάξεως τῆς

καθόλου νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, βλέπει ὅτι ἡ σύνταξις τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἤτοι τῆς γλώσσης τῶν τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον μὲ τῆς κοινῆς ὀμιλουμένης τὴν σύνταξιν, ἐξαιρέσει ἐλαχίστων σημείων, ταυτίζεται, ἀλλὰ μάλιστα αὐτὴ αὐτὴ ὑπόκειται ὡς βῆσις καὶ τῆς συντάξεως τῆς λεγομένης καθαρευούσης, ὄχι μόνον τῆς ἀνειμένης καὶ ἀπλουτέρας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς μᾶλλον ἀρχαϊζούσης ὡς πρὸς τὰ κυριώτερα (πβ. π. χ. τὴν χρῆσιν τῶν χρόνων, τὴν χρῆσιν τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως μετὰ τινος τῶν μορίων θά, ἄς ἢ νά, τὴν χρῆσιν τῆς ὑποτακτικῆς εἰς τὰς ἀνεξαρτήτους προτάσεις, κ. ἄ.). Εἶναι δὲ τοῦτο εἰς ἐπὶ πλέον λόγος, διὰ τὸν ὅποιον εἶναι ἀπαραίτητος ἡ σπουδὴ τῆς συντάξεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἀφοῦ καὶ ὁ θέλων νὰ γράφῃ τὴν καθαρεύουσαν εἶναι ἀδύνατον νὰ γράφῃ ταύτην συντακτικῶς ὀρθῶς, ἂν δὲν γνωρίζῃ καλῶς τὰ στοιχεῖα τῆς συντάξεως ἐκείνης¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐκόλως κατανοεῖ πᾶς τις τί ἡμεῖς ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ συλλέξωμεν τὸ ὕλικόν, τὸ ὅποιον μᾶς ἐχρειάζετο πρὸς εὑρεσιν τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως καὶ πρὸς σχηματισμὸν τῶν διεπόντων αὐτὴν κανόνων. Κατὰ πρῶτον δηλαδὴ καὶ κυρίως ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ὑπαρχούσας διαφόρους συλλογὰς δημοτικῶν ἄσμάτων, ἤτοι τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ². Ἐλάβομεν δὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια κατὰ πρῶτον καὶ κυρίως ὕπ' ὄψιν, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ὡς γνήσια δημιουργήματα αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, παρουσιάζουν καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν γλώσσαν γνησίαν νεοελληνικὴν καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἀνεπηρέαστον εἴτε ἀπὸ τὰς ξένας γλώσσας εἴτε ἀπὸ τῶν λογίων τὴν γλώσσαν.

Ἐπειτα ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν νεοελληνικὰ λογοτεχνήματα (ἰδίᾳ ποιήματα καὶ διηγήματα) γραμμένα εἰς γλώσσαν ἀναγνωρίζομένην ὑπὸ πάντων ὡς καλὴν δημοτικὴν, ὡς π. χ. τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτη κ. ἄ., τὰ διηγήματα τοῦ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα κ. ἄ.

Πρὸς τούτοις ἐλάβομεν ὕπ' ὄψιν διηγήματα γραμμένα εἰς τὴν λε-

¹ Ὅπως εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῆς συντάξεως τῆς δημοτικῆς ἐπὶ τὴν σύνταξιν τῆς λεγομένης καθαρευούσης δεκνῆναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο, διὲ δηλαδὴ πολλάκις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐκείνης γίνονται ἀούγνηστα συντακτικὰ σφάλματα, ὡς π. χ. ἡ σύνταξις προθέσεως τῆς ἀρχαίας μετὰ ὀνομαστικῆς πτώσεως πβ. «εἰσηλθὼν ἀνὰ εἰς» κατὰ τὸ «ἐμπήξαν ἀπὸ ἐνας» ἢ «ἐνας ἐνας». Τὸ κατὰ τὴν ἀρχαίαν σύνταξιν ὀρθὸν «εἰσηλθὼν ἀνὰ ἐνα» προσπίπτει βεβαίως καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς θέλοντας νὰ γράφωσιν ἀκριβοῦς καθαρεύουσαν ὡς παράδοξον κάπως.

² Ἐκτὸς τῶν γνωστῶν συλλογῶν τοῦ Πάσοβ, Φωριέλ, κλπ. καὶ τῶν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Λογογραφικῆς Ἐταιρείας ὑπαρχουσῶν ὁμοίων, πολυτιμώτατον διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἀνὰ γέρας συντακτικοῦ βοήθημα δι' ἡμᾶς ὑπήρξεν τοῦ ἀοιδίμου Νικολάου Πολίτου αἰ «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», διότι καὶ ποικίλον περιεχομένον εἶναι τὰ ἐν αὐταῖς ὑπάρχοντα λαϊκὰ ἄσματα καὶ εὐκόλος ἦτο ἡ εἰς τὰς ἐκλογὰς ταύτας παραπομπὴ πρὸς πλῆθος τῶν συντακτικῶν κανόνων ἐκ τῶν παρατιθεμένων ἐν τῷ συντακτικῷ τούτῳ παραδειγμάτων.

γομένην ἀπλήν ἢ ἀφελῆ καθαρεύουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖται μὲν τὸ φθογγικὸν καὶ τυπικὸν τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, ὡς π.χ. τὰ τοῦ Γεωργίου Δροσίνῃ («Ἀμαρυλλίς», «Μπαρμπαδημός ἢ διηγῆσαις ἀγωνιστοῦ», κ.κ.), καθ' ὅσον μάλιστα τὰ τοιαῦτα διηγῆματα καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰ διαλογικά, οὐδόλωσ σχεδὸν ἀπομακρύνονται, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σύνταξιν, ἀπὸ τὸν καθ' ἡμέραν λόγον.

Τέλος ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὸν τοῦτον τὸν καθ' ἡμέραν λόγον, ὅπως οὗτος κινεῖται εἰς τὰ κυριώτερα ἀστικά κέντρα τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους.

Μὲ ταύτας δὲ τὰς βάσεις συνταχθὲν τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ εἶναι, νομίζομεν, χρήσιμον καὶ διὰ θεωρητικούς καὶ διὰ πρακτικούς σκοπούς. Διότι κατὰ πρῶτον οἱ μελετηταὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης δυνάμενοι νὰ ἔχουν νῦν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν συστηματικῶς συνειλεγμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως, θὰ δύνανται ἤδη εὐρύτερον καὶ βαθύτερον νὰ καθορῶσι τὸν ὅλον διάκοσμον τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης. Ἄλλὰ καὶ διὰ τοὺς μελετῶντας τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν γλώσσαν ἢ συστηματικὴ γνῶσις τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως δὲν θὰ εἶναι ἄνευ ὠφελείας, ὅπως ἤδη πρὸ πολλοῦ παρετήρησεν ὁ σοφὸς διδάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, ὅστις πολλαχοῦ τῶν Ἐπιστολῶν καὶ τῶν Προλεγομένων αὐτοῦ τονίζει τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τῆς νέας πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν γλώσσαν προερχομένη¹. Διότι, ἂν ὄντως, ὅπως πολλαχοῦ τῶν περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν πραγματειῶν του διδάσκει ὁ σοφὸς διδάσκαλός μας Γ. Χατζιδάκις, ἡ ὀρθὴ γνῶσις τῶν τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης εἶναι ἀδύνατος ἄνευ τῆς ἐπαρκοῦς γνώσεως τῶν τῆς ἀρχαίας, καὶ ἀντιστρόφως ἡ ὀρθὴ καὶ πλήρης κατανόησις τῶν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης γλώσσης δὲν εἶναι εὐκόλος ἄνευ ἐπαρκοῦς γνώσεως τῶν τῆς νέας. Διεξερχόμενοι δὲ οἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν γλώσσαν ἀσχολούμενοι τὸ ἀνά χεῖρας ἐγχειρίδιον τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως, θέλουσιν ἴδει ὅτι, παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν προκατάληψιν περὶ πτωχείας αὐτῆς, ἡ σύνταξις αὕτη παρουσιάζει πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα ὅπως καὶ ἡ σύνταξις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὅτι καὶ ἡ σύνταξις τῆς νέας ὅπως ἡ σύνταξις τῆς ἀρχαίας δὲν γίνεται εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ διέπεται ὑπὸ ὀρισμένων κανόνων, οἱ ὅποιοι εἰς πολλὰ

¹ Πβ. «*Ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἐννοεῖ τὴν ἀρχαίαν) ποτὲ δὲν θέλει εἶσθαι ἐπιτέλις ἄνευ τῆς μελέτης τῆς κοινῆς*» (ἐννοεῖ τὴν νέαν γλώσσαν). Ἐπιστολῶν Δ' σ. 988.

«*Ἀναγκαῖα ἢ διηνεκῆς παράθεσις καὶ παραβολὴ τῆς γλώσσης μὲ τὴν Ἑλληνικῆν, διὰ νὰ μανθάνηται αὕτη μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ νὰ γράφηται καὶ νὰ λαλῆται ἐκείνη μὲ περισσοτέραν ὁμολόγητα*. Ἀντόθι, σ. 620.

«*Εἶναι ἀναρτίθμητα ὅσα δύναται νὰ ὠφελήσῃ τοὺς μαθητὰς ὁ σοφὸς καὶ φρόνιμος διδάσκαλος... μὲ τὴν ἔσυναν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας γλώσσης καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας παράθεσιν*». Συλλογὴ Προλεγομένων, σ. 162 κ. ἄ.

μὲν εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς κανόνας τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας γλώσσης, εἰς πολλὰ δὲ διάφοροι, καὶ ὅτι ἂν ὡς πρὸς τίνα φαίνεται ὅτι ὑπέστη ἀπωλείας ἢ σύνταξις τῆς νέας γλώσσης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σύνταξιν τῆς ἀρχαίας, εἰς ἄλλα ὅμως ἐπέδωκεν αὐτὴ καὶ ἐξειλιχθη διαφερόντως (πβ. π.χ. τὸ περὶ παραθέσεως κεφάλαιον ἢ τὸ περὶ τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως καὶ τῆς ὑποτακτικῆς, τὰ περὶ τῶν μορίων θά, ἄς, νά, πού, τὸ σχῆμα τῆς ἀναδιπλώσεως κ. ἄ.). Θὰ ἴδουν καὶ θὰ πεισθοῦν δὲ προσέτι ὅτι, ἂν ἄπαξ γνωσθῇ καλῶς ἡ σύνταξις τῆς νέας γλώσσης, εἶναι πλέον γνωστὴ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος καὶ ἡ σύνταξις τῆς ἀρχαίας καὶ ὅτι κεφάλαια τῆς συντάξεως, τὰ ὅποια προκατελημμένοις τις θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀνήκουν μόνον εἰς τὸ συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ ὅτι οὐδεμίαν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχουν θέσιν ἐν τῷ συντακτικῷ τῆς νέας, ἔχουν καὶ ἐν τούτῳ τὴν προσήκουσαν θέσιν καὶ ἐξ ἴσου πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα παρουσιάζουν. Οὕτω λ. χ. συμβαίνει μὲ τὸ περὶ σχημάτων κεφάλαιον. Καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ὅτε τὸ πρῶτον συνελάβομεν τὴν σκέψιν νὰ συλλέξωμεν τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικὸν πρὸς σύνταξιν τοῦ ἀνά χειρας ἐγχειριδίου τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως, ἐνομιζόμεν ὅτι ὡς πρὸς τὸ εἰρημένον κεφάλαιον τοῦλάχιστον δὲν θὰ εἴχομεν εἰμὴ πολὺ ὀλίγον νὰ ἀσχοληθῶμεν ἢ ὅτι πρὸς συλλογὴν τῶν σχετικῶν παραδειγμάτων θὰ ἔπρεπε νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τεχνικώτερα ἔργα, ἥτοι ποιήματα καὶ ρητορικοὺς λόγους ῥέων ποιητῶν καὶ ρητόρων ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων. Ὅποια ὅμως ὑπῆρξεν κατόπιν ἡ ἐκπληξίς μας, ὅτε διεξερχόμενοι μετὰ τῆς δεούσης πρὸς τὸν σκοπὸν μας προσοχῆς τὰ θεωρούμενα ὡς ἄτεχνα δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς μούσης δημοτικὰ τραγοῦδια εἶδομεν ὅτι, ἐξαιρέσει ἐλαχίστων, τὰ πλεῖστα καὶ αὐτὰ τὰ θεωρούμενα ὡς τεχνικώτερα σχήματα τὰ ἔχοντα σχέσιν εἴτε μὲ τὴν συμφωνίαν τῶν ὄρων τῆς προτάσεως, εἴτε μὲ τὴν θέσιν τῶν λέξεων, εἴτε μὲ τὸ πλήρες ἢ ἑλλιπὲς τοῦ λόγου, εἴτε μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, εὐρίσκονται καὶ μάλιστα ἐν ἀφθονίᾳ εἰς αὐτὰ καὶ μόνα τὰ ἀφελῆ ἐκεῖνα τῆς λαϊκῆς μούσης δημιουργήματα¹.

Ἐκ πάντων δὲ τούτων καταφαίνεται πόσον ἔχει νὰ ὠφελῆθῃ καὶ ἡ μελέτη καὶ ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἐὰν πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ μελετῶντες ἢ οἱ διδάσκοντες τὰ συγγράμματα αὐτῶν εἴτε ἐν τοῖς σχολείοις τῆς γενικῆς μορφώσεως εἴτε ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν των καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς συντάξεως τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης καὶ διαρκῶς καὶ ὡς πρὸς ταῦτα παραλληλίζουσιν καὶ παραβάλλουσιν ταύτην πρὸς ἐκείνην. Οὕτω καὶ ἡ κατανοήσις τῶν συντακτικῶν φαινομένων τῆς ἀρχαίας θὰ εἶναι βαθυτέρα καὶ χρόνος πο-

¹ Ἐν τῷ μέρει τούτῳ τοῦ ἀνά χειρας συντακτικοῦ ἐπραγματεύθημεν διεξοδικώτερον πῶς τὸ περὶ θέσεως λέξεων κεφάλαιον ἰδίᾳ χάριν τῶν ξένων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ διδάσκωνται τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

λὺς θὰ κερδίζεται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, συμφώνως πρὸς τὴν σοφὴν παρατήρησιν τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ· «διὰ τὰ ἐξαπλωθῆ ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς πολλοὺς ἢ εἰδησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἐννοεῖ τὴν ἀρχαίαν) πρέπει νὰ συντηρηθῆ ὁ καιρὸς τῆς διδασκαλίας. Τὸ ὅποιον ἄλλοι νὰ κατορθώσωσι δὲν ἠμποροῦν παρὰ οἱ κριτικοὶ διδάσκαλοι καὶ ἡ κριτικὴ τῆς διδασκαλίας μεθοδος. Ἐν ἀπὸ τὰ μέσα νὰ εὐκολύνῃ τις τὴν μάθησιν αὐτῆς εἶναι καὶ νὰ τὴν παραβάλλῃ, ὅταν τὴν παραδίδῃ, μετὰ τὴν κοινὴν ταύτην γλώσσαν, τὴν ὁποίαν ἐθελήσαμεν μετὰ τὸ μητρικὸν γάλα» (Συλλογὴ Προλεγόμενων, σ. 37). Οὕτω δὲ πρὸ τοῖς ἄλλοις θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφεύγῃται καὶ πολλὰ ἀτοπία παρατηρούμεναι νῦν κατὰ τὴν μετάφρασιν ἀρχαίων κειμένων εἰς τὴν νέαν ἡμῶν γλώσσαν (πβ. ἡμετέρας «Ὁδηγία πρὸς μεθοδικὴν διδασκαλίαν κλπ.» σελ. 175 κ.έ.).

Οὕτω λοιπὸν συντεταγμένον τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον θὰ δύναται νὰ εἶναι ὠφελιμώτατον βοήθημα εἰς τοὺς κλασικοὺς γυμνασίους καὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλώσσαν εἴτε ἐν τοῖς κλασικοῖς γυμνασίοις εἴτε ἐν τοῖς πρακτικοῖς λυκείοις εἴτε ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχολαῖς, ἐξ Ἰσου δὲ ὠφέλιμον εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ διδάσκουν τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλώσσαν ἐν γένει ἐν πλήρῃ ἐπιγνώσει τῶν στοιχείων τῆς συντάξεως αὐτῆς, καὶ τέλος εἰς πάντα, ὅστις ἐπιθυμεῖ ὀρθῶς ἀπὸ συντακτικῆς ἀπόψεως νὰ χειρίζεται εἴτε προφορικῶς εἴτε γραπτῶς τὴν νέαν ἡμῶν γλώσσαν. Διότι νῦν μετὰ τὴν παντελῆ σχεδὸν ἔλλειψιν συστηματικῆς διδασκαλίας τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως ἐν τε τοῖς σχολείοις τῆς γενικῆς μορφώσεως καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις καὶ μετὰ τὴν ἔλλιπεστάτην γνῶσιν αὐτῆς οὐχὶ ὀλίγα παρανοήσεις καὶ οὐχὶ ὀλίγα σφάλματα γίνονται ὑπὸ τῶν γραφόντων ἢ λαλούντων τὴν νέαν ἡμῶν γλώσσαν, ἐκείνων ὅσοι προθυμοποιοῦνται δημοτικὴν γλώσσαν νὰ μεταχειρίζονται γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες.

Καὶ πρῶτον μὲν παρατηρεῖ τις ὅτι δημιουργοῦνται νεοελληνικαὶ δῆθεν συντάξεις δι' ἀπλῆς μεταφράσεως τῶν τῆς ἀρχαϊζούσης γλώσσης, ἥτοι τῆς καθαρευούσης. Οὕτω π. χ. γράφεται «οἱ καθηγητὲς στοῦ Πανεπιστημίου» ὡς ἰσοδύναμον τοῦ ἐν τῇ καθαρευούσῃ γραφομένου «οἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγηταί» (πβ. «ἄρθρα ἐφημερίδων γραμμένα ἀπὸ καθηγητῶν στοῦ Πανεπιστημίου»). Ἄλλ' ἂν τις θέλῃ νὰ εὕρῃ τὴν γνησίαν ἐν τοῖς τοιοῦτοις νεοελληνικῇ σύνταξιν, θὰ τὴν ἴδῃ εἰς ἀντιστοιχίαν ἐκφράσεις τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν, ὡς π. χ. «ἐσεῖς βουνὰ ἀπ' τὴν Κατοχή, βουνὰ τοῦ Ξηρομέρου» ἢ «ἐσεῖς βουνὰ ἀπ' τὰ Γρεβενὰ καὶ πεῦκα τοῦ Μετσόβου», εἰς φράσιν δὲ οἷα ἢ ἀνωτέρω «ἄρθρα ἐφημερίδων γραμμένα ἀπὸ καθηγητῶν στοῦ Πανεπιστημίου» κατὰ τὴν γνησίαν νεοελληνικὴν σύνταξιν δηλοῦται ὅτι «τὰ ἄρθρα ἔχουν γραφῆ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀπὸ καθηγητῶν» καὶ ὅχι ὅτι οἱ γράψαντες αὐτὰ εἶναι «καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου», τοῦθ' ὅπερ ἤθελε νὰ δηλώσῃ ὁ γράψας.

Ὅμοιως πολλοὶ τῶν θελόντων νὰ γράφουν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν χρῆσιμοποιοῦν κανονικῶς τὸ νεοελληνικὸν ἐπίρρημα κιάλας ἀδιακρίτως παντοῦ, ὅπου οἱ τὴν καθαρεύουσιν γράφοντες χρησιμοποιοῦν τὸ ἐπίρρημα ἤδη, πρὸς τὸ ὅποιον ἄλλοτε μὲν ἀντιστοιχεῖ τὸ νεοελληνικὸν ἐπίρρημα πλέον (πιά), ἄλλοτε τὸ κιάλας καὶ ἄλλοτε τὸ τώρα, τοποθετοῦν δὲ πολλάκις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίρρημα κιάλας ὅλως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἐνῶ κατὰ τὴν γνησίαν νεοελληνικὴν συντάξιν τοῦτο δὲν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, ἀλλὰ πάντοτε κατόπιν τοῦ ῥήματος. Ἐναγινώσκομεν λοιπὸν π.χ. «Κιάλας πρὶν ἀπὸ τὰ 300 π. Χρ. γράφεται...», «εἰς τὸ προηγούμενόν μου ἄρθρον ἔγραψα κιάλας τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας διὰ τὸ ζήτημα αὐτό» κ.ἄ.τ. Ἄλλὰ αἱ συντάξεις καὶ χρήσεις αὗται τοῦ μορίου κιάλας εἰς φράσεις οἷαι αἱ ἀνωτέρω δὲν εἶναι διόλου γνησαὶ νεοελληνικαί, ἀποτελοῦν δὲ ἀπλήν παράφρασιν τῶν τῆς καθαρεύουσας «Ἡδὴ πρὸ τοῦ 300 π. Χρ. ...», «εἰς τὸ προηγούμενόν μου ἄρθρον ἔγραψα ἤδη ...». Τίνες δὲ ἐν γένει αἱ σημασίαι τοῦ μορίου κιάλας καὶ τί δύνανται νὰ δηλοῦται δι' αὐτοῦ εἰς φράσιν οἷα ἡ ἀνωτέρω «ἔγραψα κιάλας», δύναται νὰ ἴδῃ τις εἰς τὸ σχετικὸν μέρος τοῦ παρόντος βιβλίου.

* Ἄλλοι πάλιν ἐκ τῶν θελόντων νὰ γράφουν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἐκλαμβάνουν πολλάκις ὡς γνησίας νεοελληνικὰς συντάξεις κακὰς ἀπομιμήσεις τῆς γλώσσης τῶν ὀπωσδήποτε μορφωμένων ὑπὸ τῶν ἀπαιδεύτων (πβ. τὸ πολυθρόλητον «πολλάκις φορὲς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «πολλὰς φορὲς» κατὰ τὸ τῶν λογίων «πολλάκις»).

Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ τῶν ἀπαιδεύτων τινὲς λέγουν «πρὶν τὸ Πάσχα, πρὶν δέκα μέρες, κ.τ.τ.» κακῶς ἀπομιμούμενοι τὰ ἀντίστοιχα τὰ ὑπὸ τῶν ἐγγραμμάτων λεγόμενα «πρὸ τοῦ Πάσχα, πρὸ δέκα ἡμερῶν, κ.τ.τ.», οἱ θέλοντες νὰ γράφουν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν γράφουν ὁμοίως π.χ. «ὁ σφραγιδόλιθος αὐτὸς βρέθηκε πρὶν ἓνα μῆνα στὸ...», «ἔτσι γράφονταν τὰ διδασκτικὰ βιβλία πρὶν ἑκατὸ χρόνια», κ.ἄ.τ. Ἄλλ' ἂν θέλῃ τις νὰ ἐκφράσῃ εἰς γνησίαν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν φράσιν «πρὸ μηνός» ἢ τὴν φρ. «πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν», ὀφείλει νὰ εἴπῃ «ἐδῶ καὶ ἓνα μῆνα» ἢ «ἓνα μῆνα τώρα» ἢ «εἶναι ἓνας μῆνας τώρα», «ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια» ἢ «ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια τώρα», τὸ δὲ μόριον πρὶν καὶ εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν, κανονικῶς εἶναι ἐπίρρημα καὶ οὐδέποτε πρόθεσις, συντάσσεται δὲ ὅπως καὶ τὸ συνώνυμόν του ἐπίρρημα **πρωτίτερα** καὶ τὸ ἀντίστοιχον **ὑστερα**, **ὑστερώτερα** (πβ. **ὑστερα ἀπ'** τὸ Πάσχα, **πρὶν ἀπ'** τὸ Πάσχα, **δέκα μῆνες ὑστερώτερα**, **δέκα μῆνες πρὶν**, κ.τ.τ. Ἴδὲ σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τούτου).

Παραδείγματα δὲ παρανοήσεως τῆς ὀρθῆς ἐκφορᾶς καὶ τῆς ὀρθῆς γραφῆς φράσεως ἔνεκα ἀγνοίας ἢ ἑλλιποῦς γνώσεως τῶν τῆς συντάξεως τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἔνταῦθα τὰ ἑξῆς δύο: Εἰς τὰς «Ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», καθὼς καὶ εἰς τὰς διαφόρους συλλογὰς δημοτικῶν τραγουδιῶν,

τάς δημοσιευθείσας εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας, κανονικῶς γράφεται π. χ. «καλὸ στὰ παιδιὰ, καλὸ στὰ παλληκάρια» (τραγοῦδι ὑπ' ἀριθ. 22, στίχ. 9—10), κ.ἄ.δ. Τοῦτο, διότι ἀγνοεῖται ἡ σύνταξις ἐπίρρημάτων τινῶν τῆς νέας γλώσσης (π. χ. καλῶς, ἀνάθεμα, νά=ἰδοῦ). Ἄλλ' ὅτι εἰς φράσεις, οἷαι αἱ ἀνωτέρω ἢ ὀρθῆ ἔκφρασις καὶ ἡ ὀρθῆ γραφὴ εἶναι «καλῶς τὰ παιδιὰ, καλῶς τὰ παλληκάρια», καὶ ὄχι «καλὸ στὰ παιδιὰ», (δηλαδὴ «καλὸ εἰς τὰ παιδιὰ») καταδεικνύουν σαφῶς ἄλλαι φράσεις, εἰς τὰς ὁποίας προτάσσεται τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀκολουθοῦντος μετὰ τὸ χαιρετιστικὸν ἐπίρρημα καλῶς ἢ αἰτιατικῆ τῆς προληπτικῆς ἀντωνυμίας· πβ. καλῶς τον τό(ν) λεβέντη» (τραγ. ὑπ' ἀριθ. 214, στίχ. 7), «καλῶς τα τὰ παιδιὰ», (Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογρ. Ἑταιρείας, τόμ. Ε', σελ. 65).

Ὅμοιως ἔνεκα ἔλλιποδς γνώσεως τῆς ἐν γένει συντακτικῆς χρήσεως καὶ τῶν σημασιῶν τοῦ μορίου θά (θανά, θελά, κ.λ.π.) γράφεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 91 τραγοῦδι, στίχ. 36 «κάπου παιγνίδι εὔρηκε καὶ θελά παιγνιδίζη» (=παίζη), ἥτοι νομίζεται ὅτι τὸ «θελά παιγνιδίζει» εἶναι χρόνου μέλλοντος καὶ γράφεται μετὰ τὸ θά ὑποτακτικῆ, ἐνῶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ γραφῆ ὀριστικῆ («θὰ παιγνιδίζει = θὰ παίζει = παίζει, πιστεύω). Διότι, ὅπως ὄλοι μας, καὶ ὁ γράψας τὰ ἀνωτέρω ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν διδασκάλων του τὸ ἑλλιπέδες μόνον διδάγμα, ὅτι «τὸ θὰ καὶ τὸ νὰ συντάσσονται μὲ ὑποτακτικὴν», ἐνῶ ἀληθῶς οὐχὶ οὕτως ἀπλῶς ἔχει τὸ πᾶγμα, τὸ δὲ ἀληθές εἶναι ὅτι τὰ μόρια θὰ καὶ νὰ συντάσσονται ὄχι μόνον μὲ ὑποτακτικὴν, ἀλλὰ συχνότατα καὶ μὲ ὀριστικὴν εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις. (Ἴδὲ εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τὰ τῶν σημασιῶν καὶ τὰ τῆς συντάξεως τοῦ θὰ καὶ τοῦ νά). Τόσον ὁμως τὸ περὶ τῆς συντάξεως τῶν μορίων θὰ καὶ νὰ ἑλλιπέδες ἐκεῖνο διδάγμα γίνεται ἀνεπιφυλάκτως δεκτόν, ὥστε βλέπει τις νὰ γράφεται πολλάκις ὑπὸ τῶν θελόντων νὰ γράφουν εἰς τὴν καθαρεύουσαν π. χ. «θὰ εἴχωμεν, θὰ ἤρχώμεθα, κ.τ.λ.», ὡσὰν νὰ ἦτο δυνατόν καὶ τὰ τοιαῦτα νὰ εἶναι ἐγκλίσεως ὑποτακτικῆς.

Οὐχὶ σπανίως τέλος βλέπει τις νὰ γράφεται ὑπὸ τῶν ἐπιδιωκόντων νὰ μεταχειρίζονται τὴν καθαρεύουσαν π. χ. «μοὶ ζητεῖ χρήματα, ὅταν τῷ ζητηθῆ τὸ εἰσιτήριο», κ.τ.τ. διότι νομίζουν ὅτι ἡ τοιαύτη σύνταξις τοῦ ρήματος ζητῶ εἶναι ὀρθή, ἐνῶ αὕτη εἶναι ὀλοικός καὶ ὄλως ξένη οὐ μόνον τῆς νέας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, τὰ ρήματα τὰ σημαίνοντα τὸ ζητεῖν συντάσσονται μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς (πβ. «αἰτεῖτε Κῦρον πλοία»), ἢ μετὰ αἰτιατικῆς καὶ ἐμπροθέτου ἐκφερομένου διὰ τῆς προθέσεως παρὰ καὶ γενικῆς (πβ. «ὁ γῆρας αἰτῶν παρὰ θεῶν ἀμαρτάνει»). Τίς δὲ ἡ γνησια καὶ ὀρθῆ νεοελληνικὴ σύνταξις τοῦ ρ. ζητῶ εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν δεικνύει π. χ. ὁ στίχος δημοτικοῦ τραγοῦδιου «ἄρρωστημένος τοῦ γιατροῦ πάντα ζητάει βοτάνι»=ἀπὸ τὸν γιατρόν (Ἐκλογῶν Ν. Πολίτου, 135, ζγ) καὶ

ή φράσις π.χ. «ζητεί την κόρη από την αδερφή της» (Α. Καρκαβίτσα, Παλιές αγάπες, σελ. 62).

Και από σφαλμάτων λοιπόν, οία τὰ ἀνωτέρω, τὰ ὁποῖα διαστρέφουν τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, θέλει προφυλάττει τοὺς γράφοντας αὐτὴν ἢ γνῶσις τῆς ὀρθῆς καὶ γνησίας νεοελληνικῆς συντάξεως.

Τοιοῦτος ἐν γένει ὁ σκοπὸς καὶ τοιοῦτον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀνά χειρας βιβλίου. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι τοῦτο παρά τὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας φυσικὸν εἶναι νὰ παρουσιάξῃ ὡς πρὸς τινὰ, καὶ παρά τὰ μερικὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ, ἀφοῦ πρώτην φοράν ἐπιχειρεῖται ἐν αὐτῷ ἐξέτασις καὶ ἔκθεσις τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, θέλει χρησιμεύσει ὡς οὐχὶ ἀναξία λόγου ἀπαρχὴ καθολικῆς, εὐρυτέρας καὶ βαθυτέρας ἐξετάσεως τῆς συντάξεως τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης.

Ἀθῆναι, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἡ σκέψις νὰ γράψω τὸ Συντακτικὸ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας μού ἤρθε ἀρκετὰ χρόνια, πρὶν καταπιασθῶ μὲ τὸ γράμματό του. Καὶ ἐνισχύθη μετὰ μου ἡ σκέψις αὐτὴ κατὰ τὰ τρία χρόνια, πὸν ἤμουν γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῆς Α' ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας (1914—1917), οὗν ἔβλεπα, στὶς ἐπιθεωρήσεις πὸν ἔκανα, πὸς πολλοὶ ἀπ' τοὺς λειτουργοὺς τῆς μέσης παιδείας, ἰδίως οἱ παλαιότεροι, σὲ πολλὴ λίγη ὑπόληψι τὸ εἶχαν τὸ μάθημα τῶν νέων Ἑλληνικῶν, ἐπειδὴ, κοντὰ στὰ ἄλλα, εἶχαν τὴν προκατάληψι πὸς στὰ νεοελληνικὰ κείμενα ἐν γένει βασιλεύει γλωσσικὴ ἀναρχία, καὶ πὸς, ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὴ σύνταξι τῆς νέας μας γλώσσας, αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἀνώμαλη καὶ ἀκαθόριστη, γενικὸς τέτοια ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ ὑπαχθῆ σὲ κανόνες.

Ἄρχισα λοιπὸν ἀπὸ τότε, σὲ ὧρες κάποιας εὐκαιρίας, νὰ ἐξετάζω μὲ τὸ νοῦ μου πότε τοῦτο καὶ πότε ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ διάφορα συντακτικὰ φαινόμενα τῆς νέας μας γλώσσας καὶ νὰ κρατῶ κάποτε - κάποτε σημειώσεις σχετικῶν παραδειγμάτων ἀπὸ ὅσα ἄκουα σὲ καθημερινὲς ὁμιλίαι ἢ ἀπὸ ὅσα ἔβλεπα σὲ νεοελληνικὰ κείμενα, πὸν τύχαινε νὰ διαβάζω. Ἄλλὰ ἡ πολλὴ ὑπηρεσιακὴ ἐργασία πὸν εἶχα κατὰ τὰ τρία ἐκεῖνα χρόνια ὡς γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῆς Α' ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας, (ὑπάγονταν τότε σ' αὐτὴ τὰ σχολεῖα Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Αἰγίνης καὶ Κυκλάδων, δημόσια καὶ ἰδιωτικά), καθὼς καὶ κατόπιν κατὰ τὰ ἑπτὰ χρόνια, πὸν ἤμουν ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος (1917—1924), ἡ πολλὴ αὐτὴ ἐργασία δὲ μὲ ἄφηνε νὰ κάμω τίποτε περισσότερο ἀπ' τὴν καταγραφή κάθε φορὰ μερικῶν φράσεων, πὸν θὰ μποροῦσαν νὰ μοῦ χρησιμεύουν κάποτε ὡς παραδείγματα στὸ Συντακτικὸ, πὸν σχεδίαζα νὰ γράψω. Καὶ ἡ τύχη τὰ ἔφερε νὰ μπορέσω νὰ πραγματοποιήσω τὸν πόθο μου ἐκεῖνον σὲ ἡμέρες θλιβερὲς γιὰ μένα.

Σάν έπαθε κατά τὸ 1924 σοβαρὰ ἡ ὑγεία μου ἀπὸ ὑπερκόπωση, βοέθηκα ἀπ' τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ 1925 σὲ σανατόριο τοῦ Νταβὸς στὴν Ἑλβετία, ὅπου μὲ τὴν ἀδερφικὴ βοήθεια τῶν καλῶν γυναικαδέρφων μου Γεωργίου Ζ. Λορεντζάτου καὶ Ἀριστοτέλη Ζ. Λορεντζάτου, ἐμπόρων στὸ Σουδάν, μπόρεσα νὰ μείνω ὀλόκληρα δυὸ χρόνια καὶ ὀχτὼ μῆνες, ὡς πού νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ὑγεία μου. Κι' ἐκεῖ, μακρὰ ἀπὸ τὸ σπῆτι μου κι' ἀπ' τὴ βιβλιοθήκη μου, σάν ἄρχισε ὅστερ' ἀπὸ πέντ' ἔξι μῆνες νὰ καλυτερεύῃ κάπως ἡ ὑγεία μου, ἄρχισα σιγὰ - σιγὰ νὰ συντάσσω, ὅπως μοῦ ἐρχόταν κάθε φορὰ εὐκόλο, πότε τοῦτο καὶ πότε ἐκεῖνο ἀπ' τὰ κεφάλαια τοῦ Συντακτικοῦ τῆς νέας μας γλώσσας, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν μου σχετικὰ νεοελληνικὰ κείμενα ἐλάχιστα καὶ ἄλλα βοηθήματα ἐντελῶς στοιχειώδη. Καὶ κατόπιν, τέλος Σεπτεμβρίου τοῦ 1927, διὰ γύρισα μὲ τὸ καλὸ στὸ σπῆτι μου, ἔφερα μαζί μου καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ Συντακτικοῦ αὐτοῦ, ὅπως τὸ εἶχα γράφει ἐκεῖ στὰ σανατόρια καὶ εἰς παρισόνας τοῦ Νταβὸς στὴν Ἑλβετία.

Σὲ τέτοιες περιστάσεις τῆς ζωῆς μου καὶ μὲ τέτοια ἐντελῶς στοιχειώδη σχετικὰ βοηθήματα ἔγινε ἡ πρώτη μου προσπάθεια νὰ γράψω τὸ Συντακτικὸ τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Καὶ τὸ σωστὸ βέβαια θὰ ἦταν τὴν ἐργασία μου ἐκεῖνη, καμωμένη ἔτσι ὅπως εἶπα, νὰ μὴ βιασθῶ νὰ τὴν δημοσιέψω ἀμέσως μόλις γύρισα ἀπ' τὸ Νταβὸς, παρὰ νὰ τὴν ἀναθεωρήσω πρῶτα, νὰ τὴ διορθώσω ὅπου θὰ χρειαζόταν, καὶ νὰ τὴ συμπληρώσω, ἀφοῦ θὰ διάβαζα καὶ ἄλλα νεοελληνικὰ κείμενα. Ἀλλὰ κάποια ἰδέα πὸς ἡ καρδιά μου δὲ δούλευε τόσο καλά, καὶ κάποιος φόβος, μήπως ὀπωσδήποτε δὲ θὰ πρόφταινα νὰ ἰδῶ τυπωμένο βιβλίον τὸ Συντακτικὸν μου ἐκεῖνο τῆς νέας Ἑλληνικῆς, μὲ ἔκαμαν νὰ σπεύσω νὰ τὸ παραδώσω, ἔτσι ὅπως ἦταν γραμμένον, στὴ δημοσιότητα, ἀφοῦ μάλιστα ὁ φίλος ἐκδότης Ἰωάννης Κολλάρος μὲ προθυμίᾳ δέχτηκε τότε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσί του.

Καὶ περίμενα φυσικὰ νὰ κριθῇ τὸ βιβλίον μου αὐτὸ ἀπλῶς καὶ μόνο ὡς μία πρώτη προσπάθεια γιὰ τὴ συγγραφή Συντακτικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ σάν ἤρθε τὸ βιβλίον αὐτὸ νὰ συμπληρωθῇ μὰ αἰσθητὴ ἔλλειψι καὶ νὰ γεμίσῃ ἓνα πραγματικὸ κενόν, σάν ἔδωσε στοὺς ἐνδιαφερομένους γιὰ τὴ μελέτη καὶ τὴ σπουδὴ τῆς νέας μας γλώσσας μὰ πραγματεία, στὴν ὁποία ἐξετάζονται ὀπωσδήποτε συστηματικὰ ὅλα τὰ κεφάλαια τῆς συντάξεώς της, ἔγινε γενικὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ μὲ χαρὰ δεκτὸ

ἀπ' τοὺς ἐπιστήμονες, δικούς μας καὶ ξένους¹, καὶ ἐπαινέθηκε γενικὰ ἀπὸ ὄλων περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι τοῦ ἄξιζε, καὶ οἱ φίλοι τῆς δημοτικῆς τὸ δέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμό².

Αὐτὰ σχετικὰ μὲ τὴν πρώτη ἔκδοσι τοῦ Συντακτικοῦ μου τῆς νέας Ἑλληνικῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τῇ δευτέρῃ τούτῃ ἔκδοσι, αὐτὴ δὲν εἶναι ἐν' ἄλλῳ ξανατύπωμα τῆς πρώτης ἐκείνης ἐκδόσεως, πὸν ἔγινε στὰ 1928. Ἐτούτῃ εἶναι σὲ πολλά, στὰ περισσότερα, ἐντελῶς νέα ἔργασία. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῇ καθένας μὲ μιὰ ἐντελῶς πρόχειρη ἀντιπαραβολὴ ξεφυλλίζοντας τὸ Συντακτικὸ ἐτοῦτο πλάι στὴν πρώτη ἐκείνη ἔκδοσί του. Καὶ ἡ διαφορὰ δὲν ἔγκειται μόνο στὸ ὅτι τὸ Συντακτικὸ τοῦτο εἶναι γραμμικὸ ὄχι πιά στὴν καθαρεύουσα, ὅπως ἐκεῖνο, παρὰ στῆ δημοτικῇ, στὴν κοινῇ δημοτικῇ³. Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀπλὴ ἐξωτερικὴ διαφορὰ τῆς δευτέρης ἐτούτης ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκείνη ἔκδοσι. Ἡ πραγματικὴ διαφορὰ τοὺς εἶναι στὸ οὐσιαστικὸ μέρος τοῦ βιβλίου, ἥτοι στὸ περιεχόμενό του, στὴν ἐπεξεργασίαι τῆς ὕλης καὶ στῆ διάταξι τῆς.

Κατὰ τὰ δέκα πέντε καὶ πλέον χρόνια, πὸν πέρασαν ἀφότου ἔγινε ἡ πρώτη ἔκδοσις, δὲν ἔπαυα νὰ μελετῶ καὶ ἄλλα νεοελληνικὰ κείμενα, (λαϊκὰ παραμῦθια πὸν δὲν εἶχα ἔτι ὅρι μου ἀρκετὰ στὴν πρώτη ἔκδοσι, δημοτικὰ τραγούδια, συλλογὲς ποιημάτων, διηγήματα, μυθιστορήματα, καθὼς καὶ διάφορες πραγματεῖες γραμμικῆς σὲ γλώσσα δημοτικῆ), καὶ νὰ συλλέγω κι' ἀπ' αὐτὰ νέα παραδείγματα, πὸν ἐμφανίζουν συντακτικὰ φαινόμενα, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲ γίνεται λόγος στὴν πρώτη ἐκείνη ἔκδοσι ἢ πὸν χρησιμεύουν γιὰ νὰ συμπληρώνωνται ἢ νὰ διορθώνωνται καὶ ξεκαθαρίζωνται πολλὰ ἀπ' ὅσα ἔχουν γραφῆ ἐκεῖ. Πόσο πε-

¹ «Durch die Absendung Ihrer neugriechischen Syntax haben-Sie mir eine grosse Freude und eine grosse Überraschung bereitet», μὸν ἔγραψς, ἅμα ἔλαβε τὸ ἀντίτυπο τοῦ Συντακτικοῦ μου, πὸν τοῦ ἔστειλα, ὁ ἔγκριτος γεωμανὸς καθηγητῆς τῆς γλωσσολογίας στῆ Βόννη τότε καὶ στὸ Βερολίνο κατόπι, μακαρίτης Ed. Schwyzer.

² Τὸν ἐνθουσιασμό αὐτὸν τῶν φίλων τῆς δημοτικῆς διεσημῆρσεν ἰδίως ὁ μακαρίτης Μᾶρκος Τοιομᾶκος (Νέα Ἐστία, τεῦχος 49, 1 Ἰανουαρίου 1929).

³ Ποιὰ κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι ἡ πραγματικὴ κοινὴ δημοτικῆ, μπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς διαβάζοντας τίς δύο σχετικῆς πραγματεῖες μου, ἥτοι α') Τὸ γλωσσικὸ μας πρόβλημα. (Πῶς ἐμφανίζεται τώρα καὶ ποιὰ εἶναι ἡ ὁρὴ λύσις του). Ἐκδοσις τῆς «Ἐστίας», Ἰω. Κολλάρου καὶ Σίας, 1934, καὶ β') Δημοτικὴ καὶ Νεοδημοτικὴ, Στὸ περιοδικὸ «Φιλολογικὸς Νέος Κόσμος», τόμ. 2ος, Φεβρουάριος τοῦ 1935.

ρισσότερες και πὺ ποικίλες εἶναι οἱ πηγές, ἀπ' τὴς ὁποῖες ἔχουν ἀντληθῆ τὰ παραδείγματα γιὰ τὴ δεύτερη ἐτούτη ἔκδοσι τοῦ Συντακτικοῦ μου, μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς ἐδῶ και στὸν πίνακα τῶν «Συντομογραφιῶν».

Ἡ διάταξι τῆς ὕλης, σύμφωνη στὴν πρώτη ἔκδοσι μὲ βιβλίον μᾶλλον σχολικόν, ἔγινε στὴ δεύτερη ἐτούτη ἔκδοσι μᾶλλον σύμφωνα μὲ τὴς ἀπαιτήσεις ἐνὸς Συντακτικοῦ πὺ ἐπιστημονικοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη παραβλεφτῆ ἐντελῶς ὁ πρακτικὸς σκοπὸς, πὺ ἐπιδιώκει τὸ βιβλίον. Ἐιδικῶς γιὰ τὰ μόρια, πὺ εἶναι τὰ νεῦρα τῆς συντάξεως και οἱ ἀρθρώσεις τοῦ λόγου, και πὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ στὴ νέα Ἑλληνικὴ ἔχουν πάρει τόσον ἐνδιαφέρονσα συντακτικὴ και σημασιολογικὴ ἐξέλιξι, στὴ δεύτερη ἐτούτη ἔκδοσι δὲ γίνεται λόγος, ὅπως και στὴν πρώτη, γιὰ μερικὰ μόνο και «ἐπ' εὐκαιρίας» ἐδῶ κι' ἐκεῖ, παρὰ ἐξετάζονται συγκεντρωμένα ὅλα, τὸ καθένα χωριστὰ μὲ τὴ σειρά του, σὲ ἓνα ἰδιαίτερον κεφάλαιο, ἐκεῖ πὺ τελειώνει τὸ κύριον μέρος τοῦ Συντακτικοῦ.

Τέλος ἡ ἐπεξεργασία τῆς ὕλης γίνεται στὴ δεύτερη ἐτούτη ἔκδοσι κατὰ τρόπον ἐπιστημονικότερον.

Ἔτσι συμπληρωμένη σὲ πολλὰ και σὲ πολλὴν περισσότερα διορθωμένη και πὺ συστηματοποιημένη ἡ ἐργασία μου αὐτὴ, εἶναι τώρα πιά, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ἓνα ἄξιον τοῦ ὀνόματός του Συντακτικὸ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας, μιὰ πραγματεία γιὰ τὴ νεοελληνικὴ σύνταξι κατὰ τὸ δυνατὸν πλήρης. Πλήρης ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἐξετάζονται μέσα σ' αὐτὴν και περιγράφονται ὅλα τὰ συντακτικὰ φαινόμενα τῆς νέας Ἑλληνικῆς, τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης και κοινῆς δημοτικῆς, και ἂν τυχὸν ἔχει παραλειφτῆ κάτι τι, αὐτὸ θὰ εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπορευόμενα και ἐντελῶς λεπτομερειακὰ συντακτικὰ φαινόμενα. Ἀξιόσεις πληρότητος, ἂν πρόκειται νὰ ζητήσῃ κανεὶς μέσα στὸ βιβλίον αὐτὸ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξι και ἱστορικὴ προέλευσι τοῦ κάθε συντακτικοῦ φαινομένου τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἢ ἂν πρόκειται νὰ ζητήσῃ ὅλες τὴς ποικιλίες, πὺ μποροῦν νὰ παρουσιάζουν τὰ καθέκαστον συντακτικὰ φαινόμενα στὴ διάφορα νεοελληνικὰ ἰδιώματα και τὴς διαλέκτους, ἀξιόσεις τέτοιᾶς πληρότητος δὲν ἔχει βέβαια νὰ προβάλῃ ἡ πραγματεία μου αὐτὴ. Δὲν εἶναι «Ἱστορικὸ Συντακτικὸ τῆς νέας Ἑλληνικῆς» οὔτε «Συντακτικὸ τῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων». Ἡ συγγραφή Συντακτικοῦ μὲ τίτλον εἶτε σὰν τὸν πρῶτον εἶτε σὰν τὸ δεύτερον γιὰ μὲ ἦταν κάτι τὸ ἐντελῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ θὰ ξεπερνοῦσε, νομίζω, και τὴς δυνάμεις ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε ἐπιστήμονα, γιὰ τὸ

παρὸν τουλάχιστο, πὸν δὲν ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἀποιτούμενες σχετικὲς προεργασίαι καὶ πὸν στὰ δάχτυλα μετρειοῦνται καὶ ὄσες ἔως τώρα ἔχουν γραφῆ. Μολαταῦτα ὅμως σὲ ἀρεκτὰ (ιδίως στὰ σχετικὰ μὲ τὰ μόρια τῆς νέας Ἑλληνικῆς) παρέχεται καὶ ἡ ἐξήγησις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ προελεύσεως ὀρισμένων συντακτικῶν φαινομένων καὶ σὲ ἀρεκτὰ μέρη, ὅπου θεωρεῖται σκόπιμο καὶ ἀναγκαῖο, γίνεται λόγος καὶ γιὰ συντακτικὲς χρήσεις διαλεκτικῆς. Ξεχωρίζονται ὅμως πάντοτε οἱ διαλεκτικὲς αὐτὲς χρήσεις ἀπ' τὲς χρήσεις τῆς κοινῆς δημοτικῆς, ἐκτὸς ἂν συμβαίῃ νὰ συμπύπουν καὶ νὰ συμφωνοῦν οἱ μὲν μὲ τὲς δέ. Γενικά, ὅπου πρόκειται γιὰ χρῆσι ἐντελῶς διαλεκτικῆς, αὐτὸ δηλώνεται ρητῶς.

Στὰ παραπάνω τώρα ἄς προσθέσωμε καὶ μερικὲς ἄλλες ἐξηγήσεις.

Γράφοντας τὸ Συντακτικὸ μας γιὰ δευτέρη ἔκδοσί του στὴν κοινὴ δημοτικῆ, δὲν ἐθεώρησα διόλου σκόπιμο οὔτε ἀναγκαῖο, ὅσον ἀφορᾷ τὴν **δρολογία**, νὰ ἐπιχειρήσω νὰ μεταβάλω τοὺς παραδεδομένους ὄρους τοῦ Συντακτικοῦ (ὑποκείμενο, κατηγορούμενο, παράθεσις, ἐπεξήγησις κλπ.), μὲ τὴν πρόθεσι νὰ ἐκδημοτικίσω τάχα τοὺς ὄρους αὐτούς. Ὅχι ἀπὸ περίσσιο σεβασμὸ πρὸς τὴν παράδοσι, ἀλλὰ κυρίως διότι μιὰ μεταβολὴ τῶν παραδεδομένων συντακτικῶν ὄρων θὰ ἦταν ἂν ὄχι ἀδύνατη, κάθε ἄλλο ὅμως παρὰ εὐκόλη καὶ ὠφέλιμη, καὶ τὸ μόνο πὸν θὰ ἐπιτύχαινε κανεὶς, ἐπιχειρῶντας νὰ ἐκδημοτικίσῃ τοὺς καθιερωμένους συντακτικὸς ὄρους, θὰ ἦταν νὰ δημιουργήσῃ ἐκ τῶν προτέρων μιὰ ἀποκροστικὴ διάθεσι τῶν ἀγανωσιῶν πρὸς τὸ βιβλίο, ὅπως ἄλλοτε συνέβη μὲ γραμματικὸς ὄρους σὺν τὰ «τριβάμενα» καὶ τὲς «τονοτραβῆχτες», πὸν φανατικὸς παλαιοδημοτικιστὰς γραμματικογράφοι θέλησαν νὰ εἰσαγάγουν στὴ γλῶσσα τῆς νεοελληνικῆς Γραμματικῆς. Μὲ τὴν περιγραφὴ τοῦ κάθε συντακτικοῦ φαινομένου καὶ τῆς διατύπωσι τοῦ σχετικοῦ κανόνα διασαφεῖται κάθε φορὰ ἐπαρκῶς, νομίζω, ἡ ἔννοια τοῦ συντακτικοῦ ὄρου, πὸν χρησιμοποιεῖται σ' αὐτόν.

Τὰ παραθετόμενα παραδείγματα σὲ πολλοὺς κανόνες ἴσως νὰ παρουσιάζονται κάπως πολλὰ, ἀλλ' αὐτὸ γίνεται ἀκριβῶς, γιὰνὰ διαπιστώνεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνα σὲ ὄλες τὲς σχετικὲς περιπτώσεις.

Ἄρεκτὰ παραδείγματα εἶναι παρμένα καὶ ἀπὸ κείμενα γραμμένα στὴν ἀπλή καθαρεύουσα (ιδίως ἀπὸ δημοσιεύματα ἐφημερίδων), ἀλλ' αὐτὸ πάλι γίνεται ὅπου συμβαίνει ἡ σύνταξις τῆς καθαρεύουσας νὰ εἶναι ἐντελῶς σύμφωνη μὲ τὴν σύνταξι τῆς κοινῆς δημοτικῆς. Ὅπου ἔνα συντακτικὸ φαινόμενο δὲ χαρακτηρίζεται ρητῶς ὡς διαλεκτικὸ ἢ ὡς

ιδιαιτέρο τῆς γλώσσας τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, αὐτὸ εἶναι καὶ τῆς κοινῆς δημοτικῆς, ἀδιάφορο ἂν συμβαίῃ τὸ παραθετόμενο παράδειγμα νὰ εἶναι ἀπὸ τραγούδι δημοτικὸ ἢ ἀπὸ κείμενο διαλεκτικὸ.

Τὰ παραδείγματα πάλι πὺν παίρονται ἀπὸ κείμενα διαλεκτικὰ μένον καθ' ὅλα ἀμετάβλητα φωνητικῶς καὶ τυπικῶς, μόνον ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάποιο συντακτικὸ φαινόμενο ἐντελῶς διαλεκτικόν. Ὅταν ὁ μῶμος ἔνα τέτοιο παράδειγμα ἔχη σύνταξι τῆς κοινῆς δημοτικῆς καὶ χρησιμοποιῆται γιὰ διαπίστωσι ἑνὸς συντακτικοῦ κανόνα τῆς κοινῆς δημοτικῆς, τότε λέξεις ἢ τύποι τοῦ παραδείγματος ἐντελῶς διαλεκτικοὶ μεταγράφονται σύμφωνα μὲ τὸ φωνητικὸ καὶ τὸ τυπικὸ τῆς κοινῆς δημοτικῆς (π. χ. **τοὺς ἀντὶς τσοῦ ἢ τῆς ἀντὶς τση κ.τ.τ.**).

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὴν ὀρθογραφία σὲ ὅσα γράφονται στὸ βιβλίον αὐτὸ στὴ δημοτικῇ, προσπάθησα κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ κολουθῆσω τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνες πὺν διαγράφει ἡ «Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς)» (Ο.Ε.Σ.Β., 1941). Ἀλλὰ σὲ ἄνθρωπο τῆς ἡλικίας μου, μὲ μακροχρόνια ὑποταγὴ στὴν καθιερωμένη πρὶν ὀρθογραφία, δὲν εἶναι βέβαια τόσο εὐκόλο νὰ ἐφαρμόξῃ σὲ ὅλα ἀκριβῶς τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνες τῆς νέας Γραμματικῆς μας τῆς δημοτικῆς καὶ νὰ μὴν παρουσιάξῃ στὰ γραψίματά του, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, κάποιες ἀντινομίες ὀρθογραφικῆς. Καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ συγχωρηθοῦν ὅπου θὰ παρατηρηθοῦν στὸ βιβλίον μου τέτοιες ἀντινομίες. Εἰδικῶς μόνο γιὰ τὰ παραθετικά σὲ ὀτερος δηλώνω ἐδῶ ὅτι τὰ γράφω ὅλα ἐν γένει μὲ **ο, κι** ἐπομένως γράφω π. χ. **νεότερος, σοφότερος κ.τ.δ.**

Δεκέμβριος 1945.

ΑΧΙΛΛ. ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι. Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα. Τόμ. Γ', Μέρος πρῶτον. Γενικὴ γλωσσικὴ. Ἀθῆναι, 1915.
- Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γραμματικὴν. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι, 1924. Τόμ. Β'. Ἀθῆναι, 1930.
- Γλωσσολογικὰ μελέται. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι, 1901.
- Γλωσσολογικὰ ἔρευναι. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι, 1934.
- Μεσαιωνικὰ καὶ νέα Ἑλληνικά. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι, 1905—Τόμ. Β'. Ἀθῆναι, 1907.
- Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. (Ἔκδοσις τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων»). Ἀθῆναι, 1915.
- Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. (Περὶ τῆς γενικῆς). Ἀθηνᾶ, τόμ. 39ος. Ἀθῆναι, 1927.
- Περὶ τῆς χρήσεως τῶν μέσων ρημάτων ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τόμ. Δ'. Ἀθῆναι, 1907—1908.
- Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐν τῇ προτάσει τοποθετήσεως ὀλίγων τινῶν λέξεων ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τόμ. 14ος. Ἀθῆναι, 1917—1918.
- Περὶ τῆς ἠθικῆς γενικῆς — περὶ τῆς ὀριστικῆς ἀντωνυμίας ἁ τ ὁ ς κλπ.—περὶ τῆς συντάξεως τῶν παθητικῶν ρημάτων ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἀθηνᾶ, τόμ. 41ος. Ἀθῆναι, 1929.
- Ἐτυμολογικὰ καὶ συντακτικὰ. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον, τόμ. 5ος. Ἀθῆναι, 1918.
- Ἀμάντου Κ. Ἡ πρόθεσις ἀ π ὀ ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ (ἐν συντάξει). Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον, τόμ. 5ος. Ἀθῆναι, 1918.
- Ἀναγνωστοπούλου Γ. Περὶ τοῦ ἄρθρου. Ἀθηνᾶ, τόμ. 34ος. Ἀθῆναι, 1922.
- Περὶ τοῦ ρήματος ἐν τῇ ἐν Ἡπίρῳ ὀμιλουμένῃ. Ἀθηνᾶ, τόμ. 36ος. Ἀθῆναι, 1924.
- Ἀνδριώτη Ν. Ὑπάρχει ὑποταχτικὴ στὴ νέα Ἑλληνικῇ; Νέα Ἔστια, τόμ. 15ος, τεύχ. 178. Ἀθῆναι, 15 Μαΐου 1934.
- Τὸ σύστοιχον ἀντικείμενον εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν καὶ νέαν Ἑλληνικὴν. Ἀθηνᾶ, τόμ. 47ος. Ἀθῆναι, 1937.

- Τὸ σύστοιχον ὑποκείμενον εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν. Ἀθηνᾶ, τόμ. 49ος. Ἀθῆναι, 1939.
- Βλαστοῦ Π.** Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς. Ἀθῆνα, 1914.
- Βουτιερίδῃ Ἥλ.** Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἀθῆνα, 1932.
- Γιαννίδῃ Ἐλισαίου.** Γλωσσικὰ πάρεργα. Ἀθῆνα, 1932.
- Ζούκῃ Γ.** Συμβολὴ εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας. (Ἡ ὑποτακτικὴ ἔγκλισις). Ἀθῆναι, 1934.
- Λορεντζάτου Π.** Ἱστορικὸν Συνακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Ἀθῆνα, 1938.
- Une espèce d'Injonctif dans le Grec moderne. (Στὰ *Mélanges offerts à M. O. Navarre par ses élèves et ses amis*). Toulouse, 1935.
- Μενάρδου Σ.** Ἡ γενικὴ κατὰ Κυπρίους. Ἀθηνᾶ, τόμ. 8ος. Ἀθῆναι, 1895.
- Οἰκονομοῦ Μιχ.** Νεοελληνικὴ γραμματικὴ (τῆς κοινῆς δημοτικῆς). Ἀθῆναι, 1933.
- Παπαδοπούλου Ἀνθ.** Γραμματικὴ τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀθῆναι, 1927.
- Σπυριδάκῃ Γεωργ. Κ.** Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία «λόγου μου—τοῦ λόγου μου». Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1 (1939).
- Τριανταφυλλίδῃ Μ.** Ἡ γενικὴ τῶν ὑποκοριστικῶν οὐκ ἄκι καὶ τὸ νεοελληνικὸν κλιτικὸν σύστημα. Στὰ *Byzant—Neugr. Jahrb.* τοῦ N. Bees. Ἀθῆναι, 1926.
- Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς. Ὀργανισμὸς Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων. Ἐν Ἀθήναις, 1941¹.
- Φάβῃ Β.** Ὁ τετελεσμένος μέλλων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἀθηνᾶ, τόμ. 47ος. Ἀθῆναι, 1937.
- Φιλήντᾳ Μ.** Γραμματικὴ τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσας. Ἀθῆνα. Τόμ. Α', 1907—Τόμ. Β', 1910.
- Ψάλτῃ Στ.** Περί τῶν ὑποθετικῶν λόγων ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον, τόμ. 5ος. Ἀθῆναι, 1918.
- Ψυχάρῃ.** Μεγάλῃ Ῥωμαϊκῇ ἐπιστημονικῇ γραμματικῇ. Ἀθῆναι. Τόμ. Α' 1929—Τόμ. Β' 1935—Τόμ. Γ' 1937.
- Τζαρτζάνου Ἀχιλλ.** Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ. (Ἡ γενικὴ εἰς τὴν Θεσσαλικὴν διάλεκτον. Στὸ πανηγυρικὸν τεύχος τῆς τεσσαρακονταετηρίδας τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κόντου). Ἀθῆναι, 1909.

¹ Τῇ Γραμματικῇ αὐτῇ τῇ συνέταξε κατ' ἐπιτολήν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδῃ, ὡς πρόεδρος καὶ εἰσηγητῆ, ἀπὸ τὸν Κλ. Λάκωνα, Θο. Σταύρου, Α. Τζάρτζανου, (Β. Φάβῃ) καὶ Ν. Ἀνδριώτη, ὡς μέλη.

- Τὸ κρητικὸ «βλέπεσαι». Νέα Ἑστία, τόμ. 12ος, τεύχ. 139. Ἀθήναι, 1 Ὀκτωβρίου 1932.
- Καὶ ὅμως ὑπάρχει (ὑποτακτικῆ). Νέα Ἑστία, τόμ. 15ος, τεύχ. 179. Ἀθήναι, 1 Ἰουνίου 1934.
- Ἀπίστευτα καὶ ἀφάνταστα. (Μερικὰ γιὰ τὴ σύνταξι καὶ τὴ σημασία τοῦ θά καὶ τοῦ νά). Νέον Κράτος, τεύχ. 16. Ἀθήναι, Δεκέμβριος τοῦ 1938.
- Μιὰ ἰδιόρρυθμη χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς. Νέα Ἑστία, τόμ. 25ος, τεύχ. 293. Ἀθήναι, 1 Μαρτίου 1939.
- Γραμματικὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης (τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης), Ἐκδόσις Δ. Π. Δημητράκου. Ἀθήναι, 1930.
- Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων. Ὀργανισμὸς Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων. Ἀθήναι, 1940. (Ἐγκεκριμένο ἀπ' τὸ ἔτος 1931, ἔλαβε τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ διαγωνισμὸ τοῦ 1940).

- Abel M.** Grammaire du Grec biblique. Paris, 1927.
- Banescu N.** Die Entwicklung des griechischen Futurums. Bukarest, 1915.
- Bauche H.** Le langage populaire. Paris, 1927.
- Blass-Debrunner.** Grammatik des neutestamentlichen Griechisch. Göttingen, 1927.
- Brunot F.** La pensée et la langue. Paris, 1926.
- Hesseling D. C.** Essais historique sur l'infinifit grec. (Études de Philologie néogrecque publiées par J. Psicari. Paris, 1892, p. 1-44).
- Kieckers E.** Historische Griechische Grammatik. Syntax. (Sammlung Göschen, No 924—925). Berlin und Leipzig, 1926.
- Kretschmer P.** Die Entstehung der Koine. Wien, 1900.
- Kühner—Gerth.** Satzlehre. I Bd., 1898. II Bd., 1904. Berlin.
- Ljungwik H.** Beiträge zur Syntax der spätgriechischen Volkssprache. Upsala, 1932.
- Merlier O.** Le remplacement du datif par le génitif en grec moderne. Bulletin de Correspondance Héliénique. 1931, I.
- Pernot H.** Grammaire du Grec moderne (langue parlée). 3ème édition, Paris, 1917.
- Études sur la langue des Évangiles. Paris, 1927.
- Radermacher L.** Neutestamentliche Grammatik. Tübingen, 1925.
- Roussel L.** Grammaire descriptive du Roméique litteraire. Paris, 1922.
- Schwyzler Ed.** Altgriechische Syntax und Neugriechische. N. Jahrb. f. das Klass. Altertum. Bd. XXI, 1908.
- Die Parenthese im engern und im weitem Sinne. (Aus den Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften. Jahrgang, 1939. Phil.-hist. Klasse. Nr. 6).

- Zum persönlichen Agens beim Passiv, besonders im Griechischen.
Aus den Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften. Jahrgang 1942. Phil.-hist. Klasse. Nr. 10.
- Sommer F.** Vergleichende Syntax der Schulsprachen. Leipzig und Berlin, 1925.
- Stephanie von Stepski Doliva** Dr. Studien zur Syntax des Byzantinischen Historikers Georgios Phrantzes. München, 1935.
- Thumb A.** Handbuch der neugriechischen Volkssprache. 2te Aufl. Strassburg, 1910.
- Thumb A. — Kalitsunakis Joh.** Grammatik der neugriechischen Volkssprache. (Sammlung Göschen. No 756). Berlin und Leipzig, 1928.
-

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ *

- A. Z.** = Ἀσάλευτη Ζωή. Ποιήματα Κωστή Παλαμά. Ἐκδοσις Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας». Ἀθήναι, 1926.
- Ἀθάν.** = Γ. Ἀθάνας. Καιρὸς πολέμου. Ποιήματα 1918—1919. Ἐκδότης Ἰω. Σιδέρης. Ἀθήναι.
- Ἀθ. Νέ.** = Ἀθηναϊκά Νέα, ἀπογευματινὴ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα.
- Ἀκριτ.** = Ἀκριτικὸ ἔπος.
- Ἀμ.** = Ἀμαρυλλίς. Διήγημα Γ. Δροσίνη. Ἐκδοσις Ἰω. Ν. Σιδέρη. Ἀθήναι, 1926.
- Ἀνθολ.** = Ἡ. Ν. Ἀποστολίδη. Ἀνθολογία. 1708—1933, Ἀθήναι.
- Ἀποστολ.** = Γιάννη Ἀποστολάκη. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Μέρος Α'. Οἱ συλλογές. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία Α. Μ. Κοντομάρης καὶ Σία. Ἀθήναι, 1928.
- Ἀργῶ** = Γιώργου Θεοτοκά. Ἀργῶ. Μυθιστόρημα. Ἀθήνα, 1933.
- Αὐγέρ.** = Μ. Αὐγέρης.
- Βάγν.** = Βάγνερ (Wagner). *Carmina popularia graeca medii aevi*. Leipzig, 1874.
- Βαλαωρ.** = Α. Βαλαωρίτης.
- Βάρν.** = Κ. Βάρναλης.
- Βεν.** = Ἡλία Βενέζη. Αἰγαῖο. Διηγήματα. Ἐκδοσις «Πυρσοῦ». Ἀθήνα, 1941.
- Βιζ.** = Γ. Βιζυνοῦ. Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Ἀθήναι, 1930.
- Βλαστ.** = Πέτρου Βλαστοῦ. Παραβλάσταρα. Ἀθήνα, 1937.
- Βλαχ.** = Γιάννη Βλαχογιάννη. Τὰ παλληκάρια τὰ παλιά. Ἀθήνα, 1931.
- Βουτ.** = Δ. Βουτυρά. Ὑστερα ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνια καὶ ἄλλα διηγήματα. Ἀθήναι. Ἐκδ. οἶκος Π. Δημητράκου, 1932.
- Βυ.** = Βυζαντινὸς ὄρθρος. Διηγήματα Ζ. Παπαντωνίου. 1936.
- Γεωργ.** = Κ. Δ. Γεωργούλη. Ἡ μελέτη τῶν Ἑλληνικῶν ἀνθρωπιστικῶν γραμμάτων. Ἐκδοσις Δ. Ἀλεξίου. Θ/νίκη, 1938.

* Οἱ ἀριθμοὶ ποὺ γράφονται πλάι στὴ συντομογραφία δείχνουν τὴ σελίδα τοῦ σχετικοῦ βιβλίου, καὶ ἂν πρόκειται γιὰ ἐφημερίδα, τὴ χρονολογία τοῦ φύλλου, ὅπου ὑπάρχει τὸ παράδειγμα.

- Γιαννίδ.**==Ἐλισαίου Γιαννίδη. Στοιχεῖα Γεωμετρίας γιά τίς ἀνώτερες τάξεις τοῦ γυμνασίου. Ἀθήνα, 1938.
- Γλυκ.**==Μιχαήλ Γλυκάς.
- Γρυπ.**==Ἰωάννης Γρυπάρης. Σκαραβαῖοι καί Τερρακότες. Ἐκδότης Ἰω. Σιδέρης. Ἀθήναι, 1919.
- Δασκαλ.**==Β. Δασκαλάκης.
- Δάφν.**==Στέφανος Δάφνης.
- Δελμ.**==Α. Δελμούζου. Οἱ πρῶτες προσπάθειες στό Μαράσλειο. 1923 - 1926. Τόμ. Α΄. Ἀθήνα. Ἐκδ. οἶκος Δημητράκου, 1929.
- Δημαρ.**==Κ. Θ. Δημαρᾶ. Ἑπτὰ κεφάλαια γιά τήν ποίηση. Ἀθήνα, 1935.
- Ε.**==Ἐκλογαί ἀπό τά τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ν. Γ. Πολίτου. Ἀθήναι, 1914. (Ὁ πρῶτος μετὰ τὸ Ε. ἀριθμὸς εἶναι τοῦ τραγουδιοῦ, ὁ δεύτερος τοῦ στίχου).
- Ἐλ. Βῆ.**==Ἐλευθέρον Βῆμα, πρωινὴ Ἀθηναϊκὴ ἔφημερίδα.
- Ἐρσ.**==Ἐρση. Διήγημα Γ. Δροσίνη. Ἐκδοσις Ι. Ν. Σιδέρη. Ἀθήναι, 1929.
- Ἐστ.**==Ἐστία, ἀπογευματινὴ Ἀθηναϊκὴ ἔφημερίδα.
- Ἐφταλ.**==Ἀργύρη Ἐφταλιώτη. Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου. Ἀθήνα, 1909.
- Ζάκ.**==Σολωμοῦ. Ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυνθος. Ἐκδοσις Λίνου Πολίτη. 1944. Ἰκαρος, Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία.
- Ζαλοκ.**==Γ. Ζαλοκώστας.
- Ζ.Π.**==Ζαχαρία Α. Παπαντωνίου. Διηγήματα. Ἀθήνα, 1927.
- Ἠθ.**==Θρακικὲς ἠθογραφίαι Π. Παπαχριστοδούλου. Μέρος Δ΄. Ἐκδοσις Β΄. Ἐκδ. οἶκ. Α. Θ. Λαμπροπούλου. Ἀθήναι, 1927.
- Ἠλ.**==Ὀδυσσεᾶ Ἐλύτη. Ἠλιος ὁ πρῶτος. Ὁ Γλάρος Α.Ε. Ἀθήνα, 1943.
- Ἡλεκτρ.**==Γιάννη Γ. Γιαννοπούλου. Ἡλεκτρολογία. Τόμος Α΄. Ἐκδόσεις «Ραδιο - Καραγιάννη» Α.Ε. Ἀθήναι, 1945.
- Θεοτόκ.**==Κωνστ. Θεοτόκη. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καραβέλα. Ἐκδοτικὸς οἶκος Γ. Ἰ. Βασιλείου. Ἀθήναι, 1923.
- Θ.μ.**==Θιακὰ μοιρολόγια (συλλογὴ δημοσιευμένη στό Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Γ. Δροσίνη, 1926).
- Θ.Χρ.**==Θεσσαλικά Χρονικά. (Δελτίον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν). Τόμος

- δεύτερος. ᾠΑθήναι, 1931. (Ὁ μετὰ τὴ συντομογραφία ἀριθμὸς δείχνει τὴ σελίδα τοῦ τόμου).
- Ἰλιγγ.**—Δ. Α. Κοκκίνου. Ἰλιγγος. Μυθιστόρημα. ᾠΑθήναι, 1932.
- Καβάφ.**—Κ. Καβάφης.
- Καζαντζ.**—Ν. Καζαντζάκης.
- Κακλ.**—Δ. Κακλαμάνος.
- Κακρ.**—Ἰ. Θ. Κακριδῆ. ᾠΑνθρωπιστικά. I Ἑλληνικὴ κλασσικὴ παιδεία. II Φιλολογικὴ ἐρμηνεία. ᾠΑθήναι, 1942.
- Κάλβ.**—ᾠΑ. Κάλβος. ᾠἈπαντα. ᾠἘκδ. «Στοχαστή». ᾠΑθήναι, 1928.
- Καρυωτ.**—Κ. Καρυωτάκης. ᾠἈπαντα. ᾠΑθήναι, 1938.
- Κμπ.**—ᾠΑρίστου Καμπάνη. ᾠἹστορία τῆς νέας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Τετάρτη ἐκδοσις. ᾠΑθήναι, 1935.
- Κόκκ.**—Διονυσίου Α. Κοκκίνου. ᾠἈλέξης ὁ ἀμαξᾶς. Διήγημα. ᾠΑθήναι, 1934.
- Κονδ.**—ᾠΙωάννου Κονδυλάκη. ᾠὍταν ἦμουν δάσκαλος (κιᾠ ἄλλα διηγήματα). ᾠἘκδ. οἶκος «ᾠΕλευθερουδάκης». ᾠΑθήναι, 1930.
- Κόντογλ.**—ᾠΦώτῃ Κόντογλου. Φημισμένοι ἄντρες καὶ λησμονημένοι. «ᾠΑετός» Α Ε. ᾠΑθήναι, 1942.
- Κρυστ.**—Κώστας Κρυστάλλης.
- Λ.**—Λαογραφία. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας. (Τὸ μετὰ τὸ Λ κεφαλαῖο γράμμα δείχνει τὸν τόμο τοῦ Δελτίου καὶ ὁ κατόπιν ἀριθμὸς τῆ σελίδα του).
- Λασκ.**—ᾠΑνδρέα Λασκαράτου. ᾠἸδοῦ ὁ ἄνθρωπος. ᾠἘκδοτικὸς οἶκος «ᾠΕλευθερουδάκης». ᾠἘν ᾠΑθήναις, 1929.
- Λιλ.**—Λιλ. Νάκου. Παραστρατημένοι. ᾠἘκδοσις «Πυρσοῦ», 1936.
- λ. λ.**—λαϊκὸς λόγος, (ἦτοι λαϊκὸ ἀπόφθεγμα ἢ γνωμικὸ, λαϊκὴ παροιμία κ.τ.δ.).
- Λουκοπ.**—Δ. Λουκοπούλου. Στὰ βουνὰ τοῦ Κατσαντώνη. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. ᾠΑριθ. 69.
- Λπ.**—ᾠΛόγια τῆς πλώρης. Α. Καρκαβίτσα. Θαλασσινὰ διηγήματα. ᾠἘκδοσις βιβλιοπωλείου «ᾠἘστίας». ᾠΑθήναι, 1919.
- λ. τ.**—(στίχος ἀπὸ) λαϊκὸ τραγούδι.
- Μ.**—Μαρίας Μινώτου. Παραμῦθια ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο. (Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας. Τόμ. 10ος, τευχ. Γ΄ καὶ Δ΄, σελ. 381 κ.έ. Θεσσαλονίκη, 1932).
- Μβ.**—Μαρίας Μινώτου. Παραμῦθια ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο. (Δελτίον

- Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Τόμ. 11ος, τεύχ. Γ' καὶ Δ', σ. 416 κ.έ. Θεσσαλονίκη, 1937.
- Μαβίλ.** = Λ. Μαβίλης.
- Μακρυγ.** = Ἀπομνημονεύματα τοῦ Στρατηγοῦ Ἰωάννου Μακρυγιάννη. (Ἔκδοσις Ι. Βλαχογιάννη). Ἐν Ἀθῆναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, 1907.
- Μαλακ.** = Μ. Μαλακάσης. Ἀπὸ τὴν ἐκλογή ποιημάτων του, ποῦ περιέχεται στὸ ἀφιερωμένο σ' αὐτὸν τεύχος τῆς «Νέας Ἑστίας», ὑπ' ἀριθ. 384. Ἀθῆναι, 1 Ἰουνίου 1943.
- Μαρκορ.** = Γ. Μαρκορᾶς.
- Μελ.** = Σπ. Μελᾶς. Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ. Τόμ. Α'. Ἔκδοσις Μ. Ι. Σαλιβέρου. Ἀθῆναι, 1931.
- Μητσ.** = Μιχ. Μητσάκης. Φιλολογικὰ ἔργα. Τόμος Α'. Ἀθηναϊκαὶ σελίδες. Ἔκδοσις τῆς Ἑταιρείας «Τύπος». Ἀθῆναι, 1920—Τόμος Β'. Εἰς Ἀθηναίος χρυσοθήρας καὶ ἄλλα λογοτεχνήματα. Ἔκδοσις Χ. Γανιάρη καὶ Σίας. Ἀθῆναι, 1922.
- Μπ.** = Ὁ Μπαρμπαδημος, ἦτοι διηγήσεις ἀγωνιστοῦ. Γ. Δροσί-νη. Ἔκδοσις Ἰ. Ν. Σιδέρη. Ἀθῆναι, 1924.
- Μυρ.** = Στράτη Μυριβήλη. Ἡ Ζωὴ ἐν τάφῳ. Ἱστορίες τοῦ πολέμου. Ἀθῆνα, 1930.
- Νέ. Ἐστ.** = Νέα Ἑστία. Ἀθηναϊκὸ δεκαπενθήμερο περιοδικό.
- Νιρβ.** = Παῦλος Νιρβάνας.
- Ξεν.** = Γρηγ. Ξενοπούλος. Θέατρον. Τόμος Α' (ὅπου ἡ κωμωδία «Ὁ πειρασμός»). Ἐκδότης Ἰ. Κολλάρου. Ἀθῆναι, 1913.
- Οὐρ.** = Κ. Οὐράνης.
- Πα.** = Παλιές ἀγάπες. Διηγήματα Ἀ. Καρκαβίτσα. Ἔκδοσις τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας». Ἀθῆναι, 1919.
- Παλαι.** = Π. Παλαιολόγος (χρονογραφήματα στὴν ἐφημερίδα Ἐλευθέρον Βῆμα, μὲ τίτλο «Εἰς τὸ περιθώριον τῆς ζωῆς»).
- Παλαμ.** = Κωστής Παλαμᾶς.
- Πάλλ.** = Ἀλέξ. Πάλλης. Μπρουςός. Ἀθῆνα, 1923.
- Παναγ.** = Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου. Τὰ πρόσωπα καὶ τὰ κείμενα. Α' Δρόμοι παράλληλοι. «Ἀετὸς» Α.Ε. Ἀθῆνα, 1943.
- Παπαν.** = Ε. Π. Παπανούτσου. Περί Ἠθικῆς. Ἀθῆνα, 1932.
- Πάσσ.** = Πάσσοβ (Α. Passow). Τραγούδια ρωμαϊκά. *Popularia carmina Graeciae recentioris*. Λειψία, 1860. (Ὁ πρῶτος μετὰ

- τῆ συντομογραφία ἀριθμὸς δείχνει τὸν ἀριθμὸ τοῦ τραγουδιοῦ στὴ συλλογῇ, ὁ δεῦτερος τὸ στίχο).
- Π.Μ.**==Παραμῦθια. Ἐκλογὴ Γ. Ἄ. Μέγα. Ἐκδοσις Ἰ. Δ. Κολλάρου καὶ Σιας. Ἀθήναι, 1927.
- Πολέμ.**==Ἰ. Πολέμης.
- Πολίτ.**==Φώτου Πολίτη. Ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο του. Εἴκοσι χρόνια κριτικῆς. Α' τόμος - Β' τόμος. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» Ἰ. Δ. Κολλάρου καὶ Σιας Α.Ε. Ἀθήναι, 1938.
- Πορφ.**==Λ. Πορφύρας.
- Ππδ.**==Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Διηγήματα. Ἐκδότης Ἡλίας Ν. Δικαῖος. Ἀθήναι, 1912—1914. Α' =τόμος Α'. Πασχαλινὰ διηγήματα. Β' =τόμος Β'. Χριστουγεννιάτικα διηγήματα. Γ' =τόμος Γ'. Πρωτοχρονιάτικα διηγήματα.
- Ππδ. Φόν.**==Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Ἡ Φόνισσα. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Ἀθήναι, 1930.
- Πρεβελ.**==Παντελῆ Πρεβελάκη. Ὁ Γκρέκο στὴ Ρώμη. Ἐκδοσις «Ἀετοῦ». Ἀθήναι, 1941.
- Ροδ.**==Μιχ. Λ. Ροδᾶ. Ἡ ὄργη τοῦ δάσους. Τρίπρακτο κοινωνικὸ δράμα. Ἀθήναι. Τύποις «Ἐρμού», 1929.
- Ρώτ.**==Β. Ρώτας.
- Σεφέρ.**==Γιῶργος Σεφέρης. Ποιήματα. 1 Στροφὴ. Μυθιστόρημα. Ἡ Στέρνα. Γυμνοπαιδιά. Ἀθήναι, 1940.
- Σημηρ.**==Α. Σημηριώτης.
- Σιγουρ.**==Μ. Σιγουρός.
- Σικελ.**==Ἀγγέλου Σικελιανοῦ. Ἀντίδωρο. Ἀθήναι, 1943.
- Σκιπ.**==Σωτήρης Σκίπης. Λιμάνια καὶ σταθμοί. Ἀθήναι, 1936.
- Σολωμ.**==Διονυσίου Σολωμοῦ. Ἄπαντα τὰ εὑρισκόμενα.... Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1901.
- Σουρ.**==Γ. Σουρῆς.
- Σουτσ.**==Π. Σοῦτσος.
- Σταυρ.**==Θρ. Σταύρου.
- Στρατήγ.**==Γ. Στρατήγης.
- Τέλλ.**==Τέλλος Ἄγρας. Καθημερινές. Ἐκδοτικὸς οἶκος Πέτρου Δημητράκου. Ἀθήναι, 1939.
- Τερτσ.**==Γ. Τερτσέτης.

- Τρ.**—^οΑ. Κ. Τραυλαντώνης. Ληλασία μιᾶς ζωῆς. Μυθιστόρημα. Ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ἑστία». Ἀθήναι, 1936.
- Τρ. Δ.**—^οΑ. Κ. Τραυλαντώνη. Διηγήματα (ὁ Κοφοπόδαρος, ἡ Ξαδέρφη κλπ.). Τόμ. Α'. Λογοτεχνικαὶ ἐκδόσεις Μ. Σ. Ζηκάκη. Ἀθήναι, 1921.
- Τριαντ.**—Μαν. Ἀ. Τριανταφυλλίδη. Σταθμοὶ τῆς γλωσσικῆς μας ἱστορίας. Ἀθήνα, 1937.
- Τσιριμ.**—Μᾶρκος Τσιριμῶκος.
- Τυπάλδ.**—^οΙ. Τυπάλδος.
- Φιλύρ.**—Ρῶμος Φιλύρας.
- Φορτ.**—Φορτούνιο (Σπ. Μελάς), σὲ χρονογραφήματά του δημοσιευμένα σ' ἐφημερίδες Ἀθηναϊκῆς.
- Φωρ.**—Φωριέλ (C. Fauriel). Chants populaires de la Grèce moderne. Tome 1er. Paris, 1824.—Tome 2ème. Paris, 1825. (Στὶς παραπομπὲς ὁ ἀριθμὸς 1 ἢ 2 δείχνει τὸν τόμο, ὁ ἐπόμενος ἀριθμὸς τῆ σελίδα του).
- Φωτιάδ.**—Φώτη Δ. Φωτιάδη. Τὸ ἔμφυτον θερμόν. Ἀθήνα. Ἐκδοσις «Κύκλου», 1935.
- Χάρ.**—Πέτρου Χάρη. Ἡ τελευταία νύχτα τῆς γῆς. Ἀθήνα, 1942.
- Χαρ. Κ.**—Πέτρου Χάρη. Κρίσιμη ὥρα. Σελίδες ρεμβασμοῦ καὶ περισυλλογῆς. Βιβλιοπωλεῖον «Ἑστίας». Ἀθήναι, 1944.
- Χαρ. Μ.**—Πέτρου Χάρη. Μακρινὸς κόσμος. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας». Ἰ. Δ. Κολλάρου καὶ Σίας Α. Ε. Ἀθήναι, 1944.
- Χατζόπ.**—Κ. Χατζόπουλος.
- Χ.Θ.**—Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου. Χριστούγεννα στὴ Θράκη. (Διηγήματα στὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ θησαυροῦ») Ἀθήναι, 1936—1937.
- Χρηστομ.**—Κ. Χρηστομάνος.
- Χριστόπ.**—Ἀθ. Χριστόπουλος.
- Ψαθ.**—Δ. Ψαθάς. Ἀπὸ δημοσιεύματά του στὴν ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα «Ἀθηναϊκὰ Νέα», μὲ τὸν τίτλο «Τὰ εὐθύμα τοῦ δικαστηρίου».
- Ψυχ.**—Ψυχάρη. Τὸ ταξίδι μου. Ἀθήνα. Τυπογραφεῖο τοῦ Σ. Κ. Βλαστοῦ. 1888.
- Ω. Γ.**—Θεοδώρου Ξύδη. Ὁρεσ γαλήνης. Ἀθήνα, 1934.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΠΛΟΣ ΛΟΓΟΣ

Η ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

Το Α.Π.Ε.Κ. (Εθνικό Κέντρο Αναπτυξιακής Πολιτικής) είναι
 ένα οργανισμό που λειτουργεί στο πλαίσιο του Υπουργείου
 Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η αποστολή του είναι να
 παρέχει τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στην
 ανάπτυξη της εκπαίδευσης.

Το Α.Π.Ε.Κ. αποτελείται από τμήματα που ασχολούνται
 με διάφορα πεδία της εκπαίδευσης, όπως η
 πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η
 εκπαίδευση των ενηλίκων και η αγωγή.

Ο Α.Π.Ε.Κ. συνεργάζεται με διάφορα
 φορείς και οργανισμούς για την υλοποίηση
 των προγραμμάτων του. Η συνεργασία αυτή
 συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα των
 παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Η προτεινόμενη πρόταση αφορά στην υλοποίηση
 ενός προγράμματος που στοχεύει στην
 ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών
 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πρόταση
 περιλαμβάνει την παροχή εκπαιδευτικών
 υλικών, την πραγματοποίηση σεμιναρίων
 για τους εκπαιδευτικούς και την υλοποίηση
 εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Οι όροι της πρότασης περιλαμβάνουν την
 υπογραφή της πρότασης από τον
 ενδιαφερόμενο φορέα, την παροχή
 των απαραίτητων πόρων και την
 υλοποίηση του προγράμματος σύμφωνα
 με τους όρους της πρότασης.

Η υλοποίηση του προγράμματος θα
 πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της
 συνεργασίας μεταξύ του Α.Π.Ε.Κ. και
 του ενδιαφερόμενου φορέα. Η υλοποίηση
 του προγράμματος θα συμβάλει στην
 ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών
 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η υλοποίηση του προγράμματος θα
 πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους
 όρους της πρότασης. Η υλοποίηση
 του προγράμματος θα συμβάλει στην
 ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών
 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. Πρότασις. Εἶδη προτάσεων.

§ 1. Οἱ λέξεις πού χρησιμοποιοῦμε κάθε φορά πού μιλοῦμε (ἢ γράφομε) δὲν μπαίνουν στό λόγο ὅπως τύχη, ἀλλά ἐκφέρονται σύμφωνα μέ ὀρισμένους κάθε φορά κανόνες, πού λέγονται **συντακτικοὶ κανόνες**.

Σημ. Τό σύνολο τῶν συντακτικῶν κανόνων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀποτελεῖ τή **νεοελληνική σύνταξι** καί τό βιβλίο, στό ὅποιον ἀναπτύσσονται αὐτοὶ οἱ κανόνες, λέγεται **συντακτικό τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας**.

§ 2. Ἐνας λόγος (προφορικός ἢ γραπτός) μπορεῖ νά εἶναι λίγο ἢ πολύ σύντομος, μπορεῖ νά εἶναι καί ἀρκετά μακρὺς, ὅπως π.χ. μιὰ ὀμίλια σέ ἐκκλησία, μιὰ ἀγόρευσις σέ δικαστήριο, κ.τ.δ.

Λόγος συντομότατος, μέ ἐντελῶς ἀπλό περιεχόμενο, λέγεται **(ἀπλή) πρότασις**.

Σύμφωνα τώρα μέ τό ἰδιαίτερο περιεχόμενό της μιὰ ἀπλή πρότασις εἶναι :

α) πρότασις κρίσεως ἢ ἀποφατικῆ: *Ἐὐχαριστοῦμαι γαλανός.* *Ὁ Πέτρος προσέχει.*

β) πρότασις ἐπιθυμίας: *Κλεῖσε τὸ παράθυρο. Περίμενε. Πᾶμε ἔξω!*

γ) πρότασις ἐρωτηματικῆ: *Εἶναι πλούσιος ὁ Πέτρος; Νὰ περιμένω;*

δ) πρότασις ἐπιφωνηματικῆ: *Τί ὠραία ἡμέρα!* Ζ.Π. 148. *Πόσο σᾶς ἐτιμῶ!*

§ 3. Πρότασις, πού ἔχει ἄρνησι, ἤτοι τό ἀποφατικό μόριο δὲν (δὲ) ἢ τό ἀπαγορευτικό μὴ (μήν), λέγεται **ἀποφατικῆ** (ἢ ἀρνητικῆ) πρότασις: *Ὁ Πέτρος δὲν προσέχει. Μὴ γράφης.*

Πρότασις χωρίς ἄρνησι λέγεται καταφατική: *Ὁ Πέτρος προσέχει. Γράφει.*

§ 4. 1) Πρότασις, πού ἐκφέρεται μόνη τῆς καὶ μπορεῖ νὰ σταθῆ στοῦ λόγου ἔτσι μόνη τῆς, λέγεται ἀνεξάρτητη ἢ κύρια πρότασις: *Ὁ Πέτρος γράφει. Κάθισε ἐδῶ. Περίμενε λίγο.*

Δυὸ ἢ περισσότερες κύριες προτάσεις μποροῦν νὰ συνδέωνται μεταξύ τους (κανονικά μὲ σύνδεσμο συμπλεκτικὸ ἢ διαζευκτικὸ ἢ ἀνιθητικὸ): *Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει καὶ ὁ Παῦλος γράφει. Ὁ Πέτρος ἢ εἶναι ἄρρωστος ἢ πῆγε ταξίδι. Κάθισε ἐδῶ καὶ περίμενε. Σὲ φώναξα, ἀλλὰ δὲν ἄκουσες.* (Σύνδεσις προτάσεων κατὰ παράταξιν ἢ παρατακτικὴ).

2) Πρότασις, πού δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ στοῦ λόγου μόνη τῆς καὶ πού χρησιμεύει, γιὰ νὰ προσδιορίζῃ μιὰν ἄλλη πρότασι, λέγεται ἐξαρτημένη ἢ δευτερεύουσα πρότασις: *Ὁ Πέτρος δὲν ἐπῆγε στοῦ σχολεῖο, γιὰτὶ εἶναι ἄρρωστος. Πηγαίνομε στοῦ σχολεῖο, γιὰνὰ μάθωμε γράμματα. Θὰ ἔρθω, μόλις τελειώσω τὴν ἐργασία μου. Μὲ ρώτησε, ἀν θὰ φύγῃς σήμερα.* (Σύνδεσις προτάσεων καθ' ὑπόταξιν ἢ ὑποτακτικὴ).

Σημ. Κατὰ παράταξιν (ἦτοι μὲ σύνδεσμο συμπλεκτικὸ κλπ.) μποροῦν νὰ συνδέωνται μεταξύ τους καὶ δυὸ ἢ περισσότερες ὁμοταγεῖς δευτερεύουσες προτάσεις, πού συμβαίνει νὰ προσδιορίζουν τὴν ἴδια κυρία πρότασι: *Ἔρθα νὰ σὲ ἰδῶ καὶ νὰ σοῦ δώσω αὐτὸ τὸ γράμμα. (Αὐτὰ εἶναι) ἄρθη, πού δὲ μαθαίνονται καὶ ἀρθοῦν ὀλοχρονῆς (=καὶ πού ἀρθοῦν)* Ἔρσ. 91.

B. Κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως.

§ 5. Κανονικά σὲ μιὰ πρότασι ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάποιον ἢ γιὰ κάτι, ἦτοι γιὰ ἓνα πρόσωπο ἢ γιὰ ἓνα πρᾶγμα: *Ὁ Πέτρος εἶναι προσεκτικός. Τὸ δωμάτιο εἶναι μικρό. Οἱ μαθηταὶ παίζου.*

Ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὅποῖον εἶναι ὁ λόγος στὴν πρότασι, λέγεται **ὑποκείμενο** τῆς προτάσεως (*Ὁ Πέτρος. Τὸ δωμάτιο. Οἱ μαθηταί*).

Ἐκεῖνο, πού λέγομε στὴν πρότασι γιὰ τὸ ὑποκείμενο, λέγεται **κατηγορήμα** τῆς προτάσεως (*Εἶναι προσεκτικός. Εἶναι μικρό. Παίζου*).

Ἐποκείμενο καὶ κατηγορήμα μαζί λέγονται (**κύριοι**) ὅροι τῆς προτάσεως.

§ 6. Τὸ κατηγορήμα μιᾶς προτάσεως μπορεῖ νὰ εἶναι :

1) μονολεκτικό, ἥτοι νάποτελῆται ἀπὸ ἕνα ρηματικό τύπο μόνο : *Ὁ Πέτρος προσέχει. Σὺ ἐμπορεύεσαι.* Τὸ κατηγορήμα αὐτὸ λέγεται ρηματικό κατηγορήμα ἢ ἀπλῶς ρήμα.

2) περιφραστικό, ἥτοι νάποτελῆται ἀπὸ ἕνα τύπο τοῦ ρήματος εἶμαι κι' ἀπὸ ἕνα ὄνομα ἐπίθετο ἢ οὐσιαστικό : *Ὁ Πέτρος εἶναι προσεκτικός. Σὺ εἶσαι ἔμπορος.*

Τοῦ περιφραστικοῦ κατηγορήματος τὸ ὄνομα (ἐπίθετο ἢ οὐσιαστικό), ποῦ ἀποδίδεται στὸ ὑποκείμενο, λέγεται κατηγορούμενο (*προσεκτικός, ἔμπορος*), κι' ὁ τύπος τοῦ ρήματος εἶμαι, ποῦ μεσολαβεῖ μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου (*εἶναι, εἶσαι* κλπ.), λέγεται (ρήμα) συνδεδειγμένο, γιατί, σὰ νὰ λέμε, συνδέει τὸ κατηγορούμενο μὲ τὸ ὑποκείμενο.

Σημ. α'. Τὸ ρήμα δὲν εἶναι πάντοτε συνδεδειγμένο. Χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὴ σημασία τοῦ βεβαιώσεως ἢ ὑπόθεσης (ὕπαρκτο εἶμαι) : *Ὁ Πέτρος τότε εἶναι στὸ Παρίσι. Ἐκεῖ κοντὰ εἶναι ἕνα ποτάμι.*

Σημ. β'. Τὸ ὑποκείμενο ἐκφέρεται κανονικὰ σὲ πτῶσι ὀνομαστική. Ἔτσι καὶ τὸ κατηγορούμενο. Σὲ φράσεις σὰν ἐτούτη : *αἴριο εἶναι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας*, ὑποκείμενο δὲν εἶναι ἡ γενική, ἀλλ' ἡ ὀνομαστική, ποῦ ἐννοεῖται ἀπέξω (*ἡ εἰρηγή τῆς Ἁ. Β.*).

§ 7. Σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, φαίνεται πῶς γιὰ κάθε πρόταση ἕνα ρήμα (συνδεδειγμένο ἢ κατηγορηματικό) εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος. Ἀλλὰ προτάσεις γενικότερα, σὲ λόγο ἀφελέστερο, παραστατικότερο καὶ συνήθως ἐπιφωνηματικό, σχηματίζονται καὶ χωρὶς ρήμα. Ἔτσι σχηματίζονται συχνὰ προτάσεις :

1) χωρὶς συνδεδειγμένο ρήμα, μὲ μιὰν ἀπλή παράταξι ὑποκειμένου (μὲ ἄρθρο ἢ χωρὶς ἄρθρο) καὶ κατηγορουμένου (πάντοτε χωρὶς ἄρθρο). Οἱ τέτοιες προτάσεις λέγονται ὀνομαστικές : *Κρῦο τὸ χέρι σου ! Καλὸ καὶ τὸ κρασί ! καλὴ κι' ἡ κουβέντα· ὄλα καλὰ* Ππδ. Β 113. Ἔτσι συχνὰ σὲ λαϊκὰ λόγια : *Θέρος, τρύγος πόλεμος* (=ὁ θ. καὶ ὁ τρ. εἶναι πόλεμος) Πα. 16. *Κοντὴ γυναίκα πέρδικα, ψηλὴ κρεμανταλάνα· ἄντρας ψηλὸς* Ἀπόστολος, *κοντὸς πομπὴ καὶ γάνα* λ.λ. *Περασμένα λησμονημένα, λέει ἕνας λόγος.* Τρ. Δ. 47.

2) χωρὶς κατηγορηματικό ρήμα, ποῦ τὴ θέσι τοῦ τὴν παίρνει ἕνα οὐσιαστικό (συνήθως ρηματικό), κανονικὰ σὲ πτῶσι αἰτιατι-

κή, ἢ ἓνα ἐπίρρημα ἢ ἓνα ἐμπρόθετο : *Προσοχή τὰ χέρια σας!* (Ἐπιγραφὴ σὲ πινακίδα λεωφορείου). *Τὸ νοῦ σου* (=πρόσεχε) Ξεν. 216. *Πηδᾶ πάνω σὺλλογο καὶ δρόμο* (=καὶ τρέχει) Π.Μ. 141· βλ. καὶ Βλαχ. 78. *Χαρὲς ἐκεῖνοι, μόλις τὸν εἶδαν* (=χάρηκαν ἐκεῖνοι) Μβ. 478· βλ. καὶ Μ. 401. *Γαμποῦς καὶ πεθερικά φόβο καὶ τρόμο, μὴν πάθη τίποτε ὁ διάδοχος, ὁ κληρονόμος* (=φοβόντανε καὶ τρέμανε) Τρ. 253. *Ἀρχίναε τὴ φλογέρα· παίξιμο αὐτός, χορὸ τὰ γουρουῖνα* (=ἔπαιξε—χόρευαν) Μβ. 493. *Κάτω ἢ ἀγυρτεία! μακρονὰ ἀπὸ τέτοιον ἄνθρωπον!* Τρ. Δ. 85. *Ἀντὶς καλύτερα χειρότερα* Ἐρσ. 214. *Σὲ κανένα σκυλλὴ νὰ θέλαμε νὰ δέσωμε τενεκέ; κλάηματα ἢ Κούλα· γιὰ κανένα κονδύλι νὰ μαλλώνναμε; στὴ μέση ἢ Κούλα μὲ τὰ δάκρυα* (=ἔκλαιε ἢ Κ.—παρένθαινε ἢ Κ.) Τρ. Δ. 21.

Εἰδικότερα τέτοιες προτάσεις χωρὶς ρήμα, καὶ πολλὲς φορὲς μὲ μιὰ μόνο λέξι, σχηματίζονται συνήθως :

α') σὲ ἀναφωνήσεις καὶ ζωνρὲς ἐκδηλώσεις συναισθημάτων : *Χριστὸς καὶ Παναγία!* (ἀναφώνησις τρόμου) Μβ. 511. *Τὶ ὠραῖα!* *Ἀηδίες!* *Σιχαμάρα!* *Κακομοιριά σου!*

β') σὲ εὐχὲς ἢ κατάρεις : *Τραγοῦδια καὶ χαρὲς στὸ δρόμο σας!* Βλαχ. 10. *Περαστικά (σου)!* *Χρόνια πολλά!* *Καλὸ ταξίδι!* *Στὸ καλὸ!* Χ.Θ. 64. *Ἦρα καλή!* Ε. 22, 30. *Καλὴ μέρα!* *Καλὴ νύχτα!* *Ἐδλογημένο τῶνομά σου, Κύριε!* Χαρ. Μ. 71. *Ὁ Θεὸς μαζί σου!* Τρ. 275. *Τὸν κακὸ σου τὸν καιρὸ!* Τρ. 17. *Στὸ διάβολο!* *Σκασμός!* Τρ. 8.

γ') σὲ προειδοποιήσεις, προσταγὰς ἢ προτροπὲς κάπως ἐντονότερες : *Προσοχὴ!* *Σιωπὴ!* *Ἦσυχία!* *Μιλιά!* *Τσιμονδιά!* *Πίσω!* *Ἔξω!* *Κάτω τὰ χέρια!* *Καρδιά, παιδιά!* Ε. 11, 16. *Ἀπάνω τους, ἀπάνω τους!* Βουτ. 64.

δ') σὲ διαλαλήσεις πωλητῶν : *Μῆλα, ὠραῖα μῆλα!* *Γλυκὰ σταφύλια!* *Τῶν ἐκατὸ δραχμῶν κάλτσες, ἐξήντα δραχμὲς!* *Μιὰ πεντάρα δύο οἱ ἀχυναῖο!* Μητσ. Β 136.

Σημ. Προτάσεις σὰν τὶς παραπάνω, ἅμα θέλουμε νὰ ἀναλύσωμε τὸ περιεχόμενό τους, μπορούμε βέβαια λογικευόμενοι νὰ τὶς συμπληρώσωμε, προσθέτοντας ἀπέξω κάποιον κατάλληλον γιὰ τὴν καθεμιὰ ρήμα: Π.χ. *καλὴ μέρα (σοῦ εὐχομαί)*. *Ἦραῖα μῆλα (πουλῶ)*. Πρβλ. καὶ Τρ. 16: *Σκασμός νὰ σὲ κόψη, μὴ εἶπε θνημωμένος*. Στὴν πραγματικότητα ὅμως οὐτ' ἐκεῖνος, πού τὴν προφέρει μιὰ τέτοια πρότασι, ἔχει στὸ νοῦ του κανένα ρήμα, οὐτ' ἐκεῖνος, πού τὴν ἀκούει, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τὴ συμπληρώσῃ προσθέτοντας μὲ τὸ νοῦ του ἓνα ρήμα.

§ 8. Τὸ ὑποκείμενο. Ὑποκείμενο τῆς προτάσεως κανονικὰ εἶναι ἓνα ὄνομα οὐσιαστικὸ ἢ μιὰ ἀντωνυμία (συνήθως προσωπικὴ ἢ δεικτικὴ): *Ὁ Πέτρος ἔρχεται. Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδάκι σου* Μ. 430· βλ. καὶ Ε. 7, 13. *Ἐκεῖνος φωνάζει.*

Μπορεῖ ὅμως ὑποκείμενο μιᾶς προτάσεως νὰ εἶναι καὶ ὅποιοδῆποτε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, καὶ μιὰ πρότασις ὁλόκληρη ἢ φράσις ἢ μιὰ λέξις, μάλιστα μὲ τὸ ἄρθρο τὸ μπροστά της, ὅταν αὐτὰ τὰ παίρνει κανεὶς ὡς οὐσιαστικά: *Ὁ πλούσιος ἔχει τὰ φλωριά, ἔχει δὲ φτωχὸς τὰ γλέντια* Ε. 20, 1. *Ὅλα, παιδάκι μου, εἶναι θεὸς* Σκίπ. 121. *Αὐτὸ καταντᾷ σκληρότης* Ξεν. 246. *Πόσοι λείπουν; ἓνας λείπει.* Ἦταν προσβολὴ μας *νὰ μᾶς ἀγνοοῦν κι' αὐτὲς ἀκόμα οἱ πέτρες* Ζ.Π. 39. *Τὸ ὑψηλότερο καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ νὰ κάνη τὸ καλὸ* Κμπ. 326. *Ὁ ὄξω ἀπὸ δῶ κάθε βράδυ τῆς πῆγαινε τὸ ζευγάρι τὰ σακατσούνια* Μβ. 519· βλ. καὶ Βιζ. 90. *Ὁ μισσημὸς εἶναι κακὸ, τὸ ἔχε γειά φαρμάκι* Φωρ. 2, 420. *Τὸ παίξω εἶναι οἴημα.* Ἄγριο ἐτύπησε τὸ ἐγὼ του Ζ.Π. 122.

§ 9. Τὸ κατηγορούμενο. Κατηγορούμενο σὲ μιὰ πρότασι κανονικὰ εἶναι ἓνα ὄνομα ἐπίθετο ἢ ἓνα οὐσιαστικὸ: *Ὁ οὐρανὸς εἶναι γαλανός. Ὁ Πέτρος εἶναι ἔμπορος. Κανεὶς δὲν εἶναι προδότης* Τρ. 57.

Μπορεῖ ὅμως κατηγορούμενο νὰ εἶναι:

1) ὅποιοδῆποτε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου ἢ ὁλόκληρη πρότασις ἢ ὅποιαδῆποτε φράσις, ὅταν αὐτὰ τὰ παίρνει κανεὶς ὡς ἐπίθετα ἢ ὡς οὐσιαστικά: *Ἐγὼ (εἶ)μαι (ἐ)γὼ;* Γουπ. 19. *Τί εἶναι ὁ κύριός της;* Τρ. 135· βλ. καὶ Σκίπ. 85. *Αὐτὰ τίποτα δὲν εἶναι* Π.Μ. 8. *Δὲν εἴμαστε ἓνα* Ζ.Π. 127. *Αὐτὸς εἶναι ὅ,τι θέλεις* (πρβλ. Π.Μ. 103). *Ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἀπέλειπε ἦταν ἡ τύχη του* Λπ. 140. *Ὁ Στέργιος ἔγινε ἔξω φρενῶν* Τρ. 17. *Ἡ γιαγιά του ἦταν ἄνου κάτου* Βλαχ. 52.

2) ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπ' τὴν πρόθεσι ἀπὸ ἢ (σπανιότερα) τὴ μὲ καὶ αἰτιατικὴ ἑνὸς οὐσιαστικοῦ (ἢ μιᾶς ἀντωνυμίας), ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἢ ἡ ὕλη, ἀπ' τὴν ὁποίαν εἶναι τὸ ὑποκείμενο, ἢ ἓνα διηρημένον ὄλον, στὸ ὅποιον ἀνήκει τὸ ὑποκείμενο, ἢ προέλευσις: *Τὸ τραπέζι εἶναι ἀπὸ ξύλο* (=εἶναι ξύλινο). *Ὁ Παρασκευᾶς ἦταν ἀπὸ τὰ σπάνια παληκάκια τοῦ τόπου* Ἠθ. 87· βλ. καὶ Ἐρσ. 115 καὶ 127. *Ὁ Μιχαὴλ δὲν ἦταν ἀπ' αὐτοὺς* Βυ.

14' βλ. καὶ Ξεν. 246 καὶ Ε. 82, 24. Ἦταν ἀπὸ τοὺς θετικὸς ἀνθρώπους Χαρ. Μ. 30. (Αὐτὸ) ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ παραξένα Βλαχ. 45. Δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς δασκάλους, τοὺς ὁποίους ἐγνωρίζετε Κονδ. 25. Εἶμαι ἀπὸ σπῆτι Ζ.Π. 170. Εἶμαι ἀπ' τὰ οὐράνια Βιζ. 36. Τότε ἦταν ὁ τόπος μὲ δάση πυκνὰ (= πυκνόφυτος) Μελ. 29.

3) ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι γιὰ καὶ ὀνομαστικῆ ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ ἀντικατάστασις ἢ ὁμοίότης ἢ καταλληλότης: Τῆς μανούλας σου ἢ εὐχὴ νὰ εἶναι γιὰ φυλαχτό σου (= στή θέσι φυλαχτοῦ, σὰν φυλαχτό). Ὁ Συναγετὸς στὰ μάτια τῆς γριῆς πέρασε γιὰ ἑνας ἀδιάφορος ταξιδιώτης Ζ.Π. 15. Πόσοι περνοῦν γιὰ σοφοί! Ὁ Ερσ. 277. Τὰ λόγια τὰ κρυφὰ φαντάζονται γιὰ μεγάλα (Τσιριμ.) Κμπ. 251. Σὺ εἶσαι γιὰ πρόεδρος (= κατὰλληλος γιὰ νὰ εἶσαι πρόεδρος).

Σημ. Ὅταν πρόκειται γιὰ παρομοίωσι, τὸ κατηγορούμενο κανονικὰ ἐκφέρεται μὲ τὸ μόριο σὰν μπροστά του: Ὅταν ξεχάσω αὐτά, θά'μαι σὰν πεθαμένη Ζ.Π. 183. Ἐγὼ ἤμουρ(ε) σὰ μεθυσμένος Κονδ. 168. Ἀγάμησε, ἔγινε σὰν τσίρος. Ἡ Σκιάθος εἶναι σὰν ἕνα καράβι Κμπ. 185' βλ. καὶ 187.

§ 9α. Τὸ κατηγορούμενο, ὅταν εἶναι ἐπίθετο ἢ οὐσιαστικόν, κανονικὰ ἐκφέρεται χωρὶς ἄρθρο. Ἐκφέρεται ὅμως ἕνα τέτοιο κατηγορούμενο καὶ μὲ τὸ ἄρθρο:

1) τὸ ὀριστικόν (ὁ, ἡ, τὸ)

α') ὅταν εἶναι κύριο ὄνομα ἢ ὄνομα προσηγορικό, μὲ τὸ ὁποῖον δηλοῦται ἕνα ὀρισμένον πρόσωπο ἢ πρᾶγμα: Ἐγὼ εἶμι δ' Ἰσακιώτης Σκίπ. 188. Ἐσὸν εἶσαι ὁ Μπάρμπα - Δημήτρης τοῦ φάρου; Βεν. 76. Αὐτὴ εἶναι ἡ Λάρισα. Αὐτὸς εἶναι ὁ δήμαρχος. Αὐτὸ εἶναι τὸ γερμανικὸ λεξικό.

β') ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ, ὅτι αὐτὸ πού σημαίνει τὸ κατηγορούμενο ἀνήκει κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν στὸ ὑποκείμενο: Ὁ ποιητὴς εἶναι ὁ μέγας πατριώτης Α.Ζ. 30' βλ. καὶ Κμπ. 225 καὶ 271. Εἶναι στρατιώτης, εἶναι ὁ κυρίαρχος Βεν. 103. Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ μόνος, πὸν τὸ ξέρει. Οἱ γυναῖκες εἶναι παντοῦ οἱ ἴδιες Κονδ. 29.

2) τὸ ἀόριστο (ἕνας, μία, ἕνα)

α') ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ, ὅτι τὸ ὑποκείμενο εἶναι ἕνα ἀπ' τὰ πολλὰ ὁμοειδῆ, πού σημαίνει τὸ κατηγορούμενο: Αὐτὸς εἶναι ἕνας καθηγητὴς τῶν γαλλικῶν. Αὐτὸ εἶναι ἕνα χειρουργικὸ ἐρ-

γαλεῖο. Σήμερον ὁ γάμος εἶναι ἓνα ἐμπόριο (=ἓνα ἀπὸ τὰ διάφορα εἶδη ἐμπορίου) Τρ. 91.

β') ὅταν πρόκειται νὰ τονιστῇ καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ κατηγορούμενον : *Αὐτὸς εἶναι ἓνας μεγάλος ἀγύρτης.* "Ἐργινες ἓνας θροῦλος Σκίπ. 91. *Κι' ἔγινεν ὁ βασιλεὺς ἓνας φοινιάς* Μαλακ. 758. *Ἡ ζωὴ του τὰ πρῶτα χρόνια ἦταν ἓνας ἀγώνας* Χαρ. Μ. 74. *Ἡ Μαρία εἶναι μιὰ πολὺ μορφωμένη γυναῖκα.*

"Ὅταν ὅμως ἡ πρότασις εἶναι ἀρνητικὴ ἢ ἐρωτηματικὴ ἰσοδύναμη μὲ ἀρνητικὴ, τότε, ἀντὶς γιὰ τὸ ἓνας, (μία, ἓνα), χρησιμοποιεῖται στὴν περίπτωσιν αὐτῇ τὸ κανεῖς, (καμιὰ, κανένα) : *Ἐγὼ δὲν εἶμαι καμιὰ ἀρπάχτρα καὶ καμιὰ φαγοῦ* Τρ. 183. *Μήπως εἶσαι καμιὰ ἀμόρφωτη γυναῖκα ;* (=δὲν εἶσαι διόλου ἀ. γ.). *Δὲν εἶμαι καμιὰ κουτῆ* Πιγγ. 37.

§ 10. Τὸ συνδεδειγμένον. Κυρίως συνδεδειγμένα ῥήματα εἶναι τὸ εἶμαι καὶ τὸ γίνομαι : *Ὁ Πέτρος εἶναι μικρὸς.* *Ὁ σακοράφος γίνηκε πραιματεντῆς* Π.Μ. 126.

"Ὡς συνδεδειγμένα ὅμως χρησιμοποιοῦνται συχνὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ῥήματα (κανονικῶς παθητικὰ ἢ ἐνεργητικὰ ἀμετάβητα), πού ἐμφανίζουσι τροποποιημένην τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος εἶμαι ἢ τοῦ γίνομαι, ὅπως

1) τὰ ῥήματα μένω, ἀπομένω, βοῖσκομαι, κείτομαι, γεννιόμαι, φυτρώνω, ζῶ, πεθαίνω, ὑπηρετῶ, κάνω, χρηματίζω, διατελῶ, στέκομαι (τὰ τέσσαρα τελευταῖα προπάντων στὸν ἀόριστον τοὺς ἔκαμα, χρημάτισα, διατέλεσα, στάθηκα), βγαίνω, καταντῶ, πιάνομαι κλπ.: *Ὁ προσεὸς ἔμεινε ἀμίλητος* Βλαχ. 70. *Τόσον καιρὸ μένετε ἀλιβάτιστοι* Ππδ. Β 25· βλ. καὶ Τρ. 239, Ζ.Π. 28. *Ἡ Μυροσίνα ἀπόμεινε μονάχη* στὸ βουρὸ Π.Μ. 55· βλ. καὶ Ε. 75, 10. *Κείτομαι νεκρῇ* Πάσσ. Διστ. 454. *Ὁ ἄνθρωπος γεννιέται πονλὶ καὶ πεθαίνει δέντρο* λ.λ.· προβλ. καὶ Ε. 11, 33. *Ἐπηρετήσα στρατιωτῆς* δυὸ χρόνια. *Ἐκαμα* κι' ἐγὼ γεωργὸς Πα. 86· προβλ. καὶ Ε. 32, 7 καὶ Πάσσ. 16β, 10. *Στάθηκα* τυχερός. *Βγήκε κλέφτης* Ε. 22, 11. *Κατάνησαν* σκλάβοι Ε. 4, 3. *Ἐτοι πιαστήκανε φίλοι τὸ φίδι καὶ ὁ τοσπάνης* (=γινήκανε) Π.Μ. 28.

2) τὰ ῥήματα φαίνομαι, μοιάζω (=φαίνομαι σάν), νομίζομαι, θεωροῦμαι, δείχνομαι, ἀποδείχνομαι (ἢ ἀποδεικνύομαι), λέγομαι, ὀνομάζομαι, κλπ.: *Φαίνεται* πλούσιος. *Μοιάζω* θεὸς των Σκίπ. 95. *Μ' ἓνα*

δὺν καταλαλαραίους, ποὺ *μοιάζουν* καλογέροι Βλαχ. 17. *Δείχτηκε* (φάνηκε) ἀγάριστος. Καὶ *δείχεται* καὶ *μένει* πάντα νέα Ω.Γ. 19. *Ἀποδείχτηκε* ψεύτης.

3) τὰ ρήματα ἐλέγγομαι, κληρώνομαι, χειροτονοῦμαι, ἀναγνωρίζομαι, ἀνακηρύσσομαι κλπ. : *Κληρώθηκε* ἔρωτος. *Χειροτονήθηκε* ἐπίσκοπος.

Σημ. Μερικά ἀπὸ τὰ παραπάνω ρήματα, ὅπως τὸ ὑπηρετῶ, ἀναγνωρίζομαι, παρουσιάζομαι, συντάσσονται πολλὲς φορές μὲ κατηγορούμενο ποὺ ἔχει τὸ μόριο ὡς μπροστά του, εἴτε γιὰ κάτι τὸ πραγματικὸ πρόκειται, εἴτε γιὰ κάτι τὸ προσποιητό : *Ὁ Πέτρος ὑπηρετεῖ ὡς ἑφεδρος ἀξιωματικός. Παρουσιάζεται ὡς ἰδιοκτήτης τοῦ οἴκου.*

Μερικά πάλι, ὅπως τὸ περνῶ (=θεωροῦμαι), παρουσιάζομαι, λογαριάζομαι, συντάσσονται μὲ κατηγορούμενο ἐμπρόθετο, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπ' τὴν πρόθεσι γιὰ καὶ ὀνομαστικὴ ἑνὸς οὐσιαστικοῦ ἢ, σπανιότερα, ἑνὸς ἐπιθέτου. Τὸ κατηγορούμενο αὐτὸ σημαίνει ἀντικατάστασι ἢ ὁμοιότητα : *Ὁ Ἀποστόλος περνοῦσε γιὰ Ἰταλὸς Ππδ. Γ 56. Αὐτὸς περνᾷ γιὰ σοφός. Παρουσιάζεται γιὰ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ. Δὲ λογαριάζεται γιὰ ἄνθρωπος.*

Παρόμοια καὶ τὸ ρῆμα κάνω : *Ὁ Πέτρος κάνει γιὰ δήμαρχος* (=εἶναι καλλιπής γιὰ νὰ εἶναι δήμαρχος). Βλ. καὶ § 9, 3.

§ 11. Ἐκτός ἀπὸ τὰ παραπάνω, μπορεῖ καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο ρῆμα, μάλιστα κινήσεως σημαντικὸ, νὰ χρησιμοποιηθῆται ὡς συνδεδειγμένον. Τὸ κατηγορούμενο τότε ἐκφράζει συνήθως κάποια ἐπιρρηματικὴ σχέσι (καὶ γι' αὐτὸ λέγεται ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο).

Εἰδικότερα τὸ ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο ἐκφράζει :

1) τρόπο ἢ κατάστασι : *Ἐξοῦσα χρόνια μοναχὸς* Γρουπ. 114. *Οἱ μάγοι χαιρετοῦν ταπεινοὶ τοῦ Χριστοῦ τὴ γέννησι* (=μὲ ταπεινότητα) Λπ. 83. *Οἱ χωριάτες στὸ χωριὸ σκυφτοὶ γυρίζουνε* Σκίπ. 123· βλ. καὶ Βλαχ. 28. *Ὁ Κώστας τοὺς δέχονταν ὀρθὸς* Μαλακ. 268. *Ἄνοιγε τὴν πόρτα τοῦ ἀμαξιοῦ ἀκίνητος* Ζ.Π. 81. *Σφύριξε ἀγριὸς ὁ βορῆς* Σκίπ. 32. *Ἐφτασε στὸ παλάτι ἀγνώριστη* Μ. 393. *Τὸ τραγοῦδι ξακολοθυοῦσε θλιβερὸ* Ἡθ. 18. *Ἐφυγα τρεχάτος* (=τρέχοντας) Τρ. 122· βλ. καὶ Ζ.Π. 87. *Τώρα φιληθήκαμε σκλάβοι* νὰ ξαναφιληθοῦμε ἐλεύθεροι Μπ. 26. *Ὁ ἄλλος ἔλειπε διαρκῶς ναύτης μὲ τὰ καράβια του* Ππδ. Α 66. *Τὸ καράβι ἐπῆγε σύψυχο* Ππδ. Γ 85. *Ὁ Καπετάνιος πέφτει νεκρὸς στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Καπετάνισσας* Βλαχ. 39. *Οἱ ἀγοιόχηνες φεύγουν κοπάδια πρὸς τὴ Δύση* Σκίπ. 151. *Ὁ Μιχαλὸς*

ἐπέθανε **στρατιώτης** Καρωτ. Ἐπιθολ. 156· βλ. καὶ Πάσσ. 227, 37 καὶ 234, 25. **Γυρῶ ζητιάνος** σὴν Ἰερχῶ (=ὡς ζητιάνος) Ω.Γ. 12. **Περιοδεύει ὡς ἀντιπρόσωπος** τῆς Ἐταιρείας Σίγγερ. Πρβλ. § 10 Σημ.

2) τὰξι ἢ σειρὰ ἢ χρόνος: Ὁ Πέτρος ἦρθε **πρῶτος**. Παντρεύτηκε πολὺν **νέος** (βλ. Πάσσ. 17, 15). Ὁ Παῦλος ἀκολουθοῦσε **τελευταίος** Ἐρσ. 159. **Μᾶς ἦρθε πρωινὸς πρωινός**.

3) παρομοίωσις: Ἐτρεχε **μελίσει** ὁ λαὸς (=σὰ μελίσει) Λπ. 235. **Ποτάμι** τρέχει ἢ ἀγάπη Μαβίλ. Ἐπιθολ. 205· βλ. καὶ Ε. 88, 27. **Γύρω** τὸ σοτιάδι ἀπλωνόταν **πίσσα** Λπ. 132. **Κάθε χαλίκι ἀγγερινὸς** ἀστράφει μέσ' ἀπ' τὰ νερά (=σὰν ἀγγερινός) Σιχελ. Ἐπιθολ. 404. **Κυλιοῦνται σκνίπα** σὶδ μεθύσι Μυρ. 15. **Καὶ ταξίδεψε νύφη** τοῦ παραμυθιοῦ τώρα (=σὰ νύφη) Ἡθ. 49. **Τὰ δάκρυα χύθησαν ποτάμι** ἀπὸ τὰ μάτια μου Τρ. 224· βλ. καὶ Ε. 77, 22 καὶ Πάσσ. 14, 13. **Ποταμοὶ** μᾶς φεύγουνε τὰ δάκρυα Ω.Γ. 14. Ὁ Χρόνης **πέφτει στραβὸς** μὲ τὸ σπαθὶ σὶδ τούρκικο τᾶσκέρι (=σὰ στραβός) Ε. 56, 15. (Παρομοιοστικὸ κατηγορούμενο).

Κανονικὰ τὸ παρομοιαστικὸν κατηγορούμενον ἐκφέρεται μὲ τὸ μόριον σὰν μπροστά του: Προχωροῦσε τώρα **σὰν ὑπνοβάτης** καβαλάσης κάτω ἀπὸ τὸν μαγικὸν θόλο (Νιρβ.) Κμπ. 301. Ἄς ζήσω **κι' ἐγὼ σὰν ἄνθρωπος** Τρ. Δ. 22. (Πρβλ. **Ζῶ εὐτυχής**). Βλ. καὶ § 9, 3 Σημ. α'.

Σημ. Ἐνίοτε τὸ κατηγορούμενον ἀποδίδεται σὶδ ὑποκείμενον μὲ κάποια συντομολογία καὶ πρόληψιν. Σημαίνει δηλαδὴ κάτι, ποῦ κυρίως ἀνήκει σὶδ ὑποκείμενον, ἀφοῦ συντελεσθῆ ἢ ἐνέργεια, τὴν ὁποία φανερώνει τὸ ρῆμα, ποῦ χρησιμοποιεῖται σὴν πρότασιν ὡς συνδετικόν: Ὁ Πέτρος **σπουδάξει** **γιατρὸς** (=σπουδάξει **γιανὰ γίνη** **γιατρός**). Βλ. καὶ Κμπ. 102. **Τὸ ρῆμα ἔβαψε κόκκινον** (=ἔβαψε καὶ μὲ τὸ **βάψιμον** **ἔγινε** **κόκκινον**). Ἡ Μαρία **τύθησε** **μασκαράς**. (Προληπτικὸν κατηγορούμενον). Βλ. καὶ § 9, 3.

Γ. Σύνθετη πρότασις.

§ 12. Μία πρότασις μπορεῖ νὰ ἔχη περισσότερ' ἀπὸ ἓνα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα, καὶ τότε λέγεται **σύνθετη πρότασις**: **Καταπάνω** μου **γυναῖκες**, **ἄντρες**, **νέροντες**, **παιδιά**, **σκνιλιά** **ριχτήσαν** (Παλαμ.) Κμπ. 224· βλ. καὶ Πάσσ. 89, 1. Ὁ Ἀκῆρ ἦταν **ἄφοβος**, **τίμιος**, **δίκαιος**, **ἓνας ἄντρας** Βεν. 140. Ἐμεῖς **εἴμεθα ὁ ποιητής**, **ὁ μάντις**, **ὁ ψάλτης** (Γιανν.) Κμπ. 337· βλ. καὶ Πα. 39 καὶ Π.Μ. 69. Ἄερας, **γῆ**, **νερό**, **φωτιά** θὰ **ξαναγίνω** (Παλαμ.) Κμπ. 219· πρβλ.

καὶ Πάσσ. 20, 2. **Κρύο, βουβὸ καὶ ἔρημο εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ μας** Ἀποστολ. 8.

Σημ. Ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα σύνθετο ὄρο μιᾶς προτάσεως μποροῦν νὰ εἶναι καὶ διαφορετικῆς φύσεως συντακτικῶς: *Ἡ ἐκλογή δὲν πρέπει νὰ εἶναι τυχαία καὶ τῆς στιγμῆς* Δεῖμ. 115.

Δ. Συμφωνία τῶν ὄρων τῆς προτάσεως.

α. Στις ἀπλές προτάσεις.

§ 13. α') Τὸ ρῆμα μετὰ τὸ ὑποκείμενο. Σὲ μὴν ἀπλή πρότασι κανονικὰ τὸ ρῆμα συμφωνεῖ μετὰ τὸ ὑποκείμενο στὸ πρόσωπο καὶ στὸν ἀριθμὸ: *Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδάκι σου* Μ. 430. *Ἡ Μυρσὶνα ἀπόμεινε μονάχη* Π.Μ. 55. *Σεῖς τὸ λέτε αὐτό. Οἱ μάγοι χαιροῦνται ταπεινὰ τοῦ Χριστοῦ τῆ γέννησι* Λπ. 83.

Ὅταν ὅμως τὸ ὑποκείμενο εἶναι ὄνομα περιληπτικόν, μπορεῖ τὸ ρῆμα νὰ ἐκφέρεται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, ἐνῶ τὸ ὑποκείμενό του εἶναι στὸν ἐνικό. (Σύνταξις κατὰ τὸ νοοῦμενο): *Ἐσὺ μονάχα ἔχεις κορίτσια; Ὁ ἄλλος κόσμος δὲν ἔχουν;* (=οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι) Ππδ. Φόν. 52' βλ. καὶ Ε. 29, 9 καὶ Πάσσ. 46, 52. *Τὸ συγγενολόγι του φοβερίζουν νὰ κάφουν καὶ νὰ σκοτώσουν* (=οἱ συγγενεῖς του) Πα. 76' βλ. καὶ Πάσσ. 249, 31. Πρβλ. καί: *Ἀπὸ τὸ ἀνάγλυφο ὡς τὸ ὀλόγλυφο ὑπάρχουν μιὰ σειρά διαβαθμίσεις κατὰ τὴν ἀπόδοσι τοῦ ὄγκου* Πρβεβ. 25.

Ἔτσι συντάσσεται πολλὰ φορὲς καὶ ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία καθένας (κάθε ἓνας), καθὼς καὶ ἡ φράσις ὁ ἓνας τὸν ἄλλο ἢ ὁ ἓνας... ὁ ἄλλος: *Κάνουν καθένας τὴ δουλειά του* Π.Μ. 69. *Ἐνας τὸν ἄλλο ἔλεγαν* (καὶ ἓνας τὸν ἄλλο λέει) Ε. 29, 6. *Πότε ὁ ἓνας πότε ὁ ἄλλος κοροῦδεναν τοὺς ἄτυχους ραγιᾶδες* Μελ. 152.

Σημ. Κάποτε φαίνεται πὼς ρῆμα α' ἢ β' προσώπου ἔχει ὑποκείμενο γ' προσώπου, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι κυρίως παράθεσις ἢ ἐπεξηγησις τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ α' ἢ β' προσώπου, ἢ ὁποῖα εἶναι τὸ πραγματικὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος καὶ παραλείπεται: *Δὲ φταῖω ἢ δόλια θάλασσα* (=ἐγὼ ἢ δ.θ.) Ε. 88, 37. (Πρβλ. τὴ συνέχεια τοῦ στίχου: *Δὲ φταῖω ἐγὼ τὸ κύμα*). *Ὁ φτωχὸς εἶχα ἀκόμη τὴ δύναμι νὰ συγχωρήσω* (=ἐγὼ ὁ φτωχὸς) Τρ. Δ. 96. *Στὴν ταβέρνα ὅλη ἡ παρέα πίναμε ἐπὶς* (=ἐμεῖς ὅλη ἡ π.) Βάρον. Ἀνθολ. 28. *Ἄς πινάσωμε οἱ ἄλλοι* (=ἐμεῖς οἱ ἄλλοι) Τρ. 93. *Πὼς νὰ τὰ βγάλῃς πέρα ἓνας φτωχὸς ὑπάλληλος* (=ὄν ἓνας κλπ.). *Τέτοια καρδιά οὐκ ἐπιφύνη βαστάτε οἱ μαῦροι κλέφτες* (=σεῖς οἱ κλπ.) Ε. 87, 31.

§ 14. β') Τὸ κατηγορούμενο με τὸ ὑποκείμενο. Σὲ μιὰν ἀπλὴ πρότασι τὸ κατηγορούμενο

1) ὅταν εἶναι ἐπίθετο, συμφωνεῖ με τὸ ὑποκείμενο ὄχι μόνον στὴν πτώσι, παρὰ καὶ στὸ γένος καὶ τὸν ἀριθμὸ: *Ἡ Γῆ εἶναι μεγάλη* Χαρ. Κ. 78. *Γλυκὸ εἶναι τὸ ψωμὶ* Σκίπ. 73. *Οἱ μαθηταὶ εἶναι προσεκτικοί. Τὰ βουνὰ ἦταν κόκκινα* Ζ.Π. 52.

2) ὅταν εἶναι οὐσιαστικὸ, συμφωνεῖ με τὸ ὑποκείμενο ἀναγκαιῶς μόνον στὴν πτώσι, τυχαίως καὶ στὸ γένος καὶ τὸν ἀριθμὸ: *Ὁ ἀλαλαγμὸς τοὺς γίνηκε μανία* Ω.Γ. 16. *Ὁ ὕπνος εἶναι μεγάλο πρᾶμα* Τρ. Δ 59. *Ἡ τραγωδία γίνεται εἰδύλλιο* Κμπ. 309. *Αὐτὸ τὸ κορίτσι εἶναι σατανᾶς* Κονδ. 66. *Ἡ ἔρημιὰ εἶχε γίνει προάστειο* Χαρ. Μ. 78. *Ὅλο τὸ βουνὸ κορφῆ δὲν εἶναι λ.λ. Οἱ ἤχοι εἶναι ἄυλες εἰκόνας* Βυ. 12. *Τὰ πολλὰ τὰ λόγια εἶναι φτώχεια* λ.λ. *Ὅλοι φωτιὰ γινῆκαν* Φωρ. 1, 302' βλ. καὶ Πάσσ. 234, 21. *Ἡ ὑπαλληλία εἶναι φτώχεια, μόνον τὸ ἐμπόριο εἶναι πλοῦτος* Τρ. 64. *Οἱ δυὸ ψαράδες ἦταν ἀδέρφια* Βεν. 82. *Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος* Λ.Δ 102. *Τὰ Χάσια εἶναι βουνά.*

Σημ. α'. Μὲ τὸν λεγόμενον «πληθυντικὸ τῆς εὐγενείας», ἥτοι σὲ φράσεις ποῦ, ἐνῶ κανεῖς ἀπευθύνεται πρὸς ἓνα μόνον πρόσωπο, ἐντούτοις ἀπὸ σεβασμὸ ἢ ἐφεκτικότητά ἢ ἀπὸ εὐγενικὴ ἀπλῶς φιλοφρόνησι χρησιμοποιεῖ στὸ ὑποκείμενον καὶ στὸ ρῆμα (τοῦ β' προσώπου) πληθυντικὸν ἀριθμὸ, τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται πάντοτε στὸν ἐνικό, καθὼς καὶ ἡ προσφώνησις κύριε ἢ κυρία: (*Σεῖς*) εἶστε πολὺ καλός. *Μηχανικὸς εἶστε ἢ ἐργολάβος; Εἶστε ἔμπορος;* Μητσ. Β 118. (*Σεῖς*) ἐγίνατε ἀγνώριστος. *Κατάσκοπος θέλετε νὰ εἶστε;* Τρ. 62. (*Εσεῖς*) μοῦ ἐφανήκατε προστάτης Τρ. 227. *Τί θέλετε, κύριε; Ποιὸν ζητεῖτε, κυρία;*

Σημ. β'. Καμιὰ φορὰ τὸ ἐπιθετικὸν κατηγορούμενον, ἀνεξαρτήτως τοῦ γένους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ποῦ εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἐκφέρεται στὸ οὐδέτερον γένος στὸν ἐνικό, (σὰ νὰ ὑπάρχη στὸ νοῦ ἕκκενοῦ ποῦ μιλεῖ, ἢ λέξις πρᾶμα): *Ὁ μισοσεμὸς εἶναι κακὸ.* Πάσσ. 329, 1. (Πρβλ. φρ. *Ἡ γκρίνια εἶναι κακὸ πρᾶμα.* Βλ. καὶ Ξεν. 223: *Νὰ εἶμαι... ἢ δοῦλα... ἢ κυρά.* "Ε! δὲν εἶναι μικρό, κυρὰ Θεodώρα).

§ 15. Ἐνα οὐσιαστικὸ ὡς κατηγορούμενον μπορεῖ νὰ ἐκφέρεται καὶ σὲ πτώσι γενικῆ. Αὐτὸ γίνεται, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ:

1) σχέσις κτήσεως, ἥτοι τὸ πρόσωπο (ἢ τὸ πρᾶγμα), στὸ ὁποῖον ἀνήκει κάτι, κυρίως ἢ μεταφορικῶς: *Τίνος εἶναι τὸ δῖ-*

καρνο; Τρ. Δ 56· βλ. καὶ Λπ. 54. *Αὐτὸ τὸ βιβλίον εἶναι τοῦ Πέτρου.* (Βλ. καὶ Ε 217, 33). *Ἀρροώστησε βαρεῖά· εἶναι τοῦ θανάτου.* *Ἐκπροσωποῦν τὸν ὑπερρεαλισμό· ἢ λέξις εἶναι τῆς μόδας* Παναγ. 24· βλ. καὶ Ππδ. Α 65. *Αὐτὸ τὸ κλειδί εἶναι τῆς ἐξώπορτας.* *Σήμερα εἶμαι τῆς ὑπηρεσίας.*

2) ἕνα διηρημένον ὄλο, στὸ ὁποῖον ἀνήκει τὸ ὑποκείμενο: *Κι' αὐτὸς εἶναι τῆς παρέας μας (τῆς τάξεώς μας, κλπ.).* *Εἶναι τῶν ἀδυνάτων* *να μάθῃ αὐτὸ ὁ Πέτρος* (πρβλ. Μβ. 494). Βλ. καὶ § 9, 2.

3) ἰδιότης: *Αὐτὸ δὲν εἶναι τοῦ γούστου μου.* (Πρβλ. *Αὐτὸ δὲ μοῦ εἶναι εὐχάριστο*). *Ποιᾶς ἡλικίας εἶναι τὰ παιδιὰ;* Λπ. 210. *(Τὰ πολεμικὰ ποιήματα) εἶναι τώρα τῆς ἐποχῆς* Τρ. 139· βλ. καὶ Ε. 190, 6. *Ἦταν τῆς τύχης μου* *να τὸ πάθω κι' αὐτό.* (Βλ. Πάσσ. 332, 10· πρβλ. φρ. *Ἦταν τυχερό μου* *να κλπ.*). *Τις κάλτσες τις ἀγόρασα ἐγὼ σήμερα* *τὸ προῖ· εἶναι τῆς ὥρας* *Ἰλιγγ. 38.* *Ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης* *να ἐπιταχύνης τὴν ὑπόθεσι* *Ἰλιγγ. 164· βλ. καὶ Ἐρσ. 91.* *Ἡ Κούλα ἔγινε τῆς παντρειάς* Τρ. Δ. 25. *Πέθανε ἐνενηντα χρονῶν* (Πρβλ. φρ. *Πέθανε πολὺ γέρος*).

4) μέτρο ἢ ἀξία: *Ὁ Γιάννης ἦταν τριῶν χρονῶν* Ζ.Π. 67. βλ. καὶ Βν. 38. *Αὐτὲς οἱ κάλτσες εἶναι τῶν ἑκατὸ δραχμῶν.*

β. Στις σύνθετες προτάσεις.

§ 16. α') Ρῆμα καὶ ὑποκείμενο. Σὲ μιὰ σύνθετη ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενο πρότασι τὸ ρῆμα

1) ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν, ἂν προηγῆται, συνήθως ἐκφέρεται στὸν ἐνικό, (ἦτοι συμφωνεῖ μετὰ τὸ πρῶτο, τὸ πλησιέστερό του ὑποκείμενο, ποῦ εἶναι σὲ ἐνικό ἀριθμὸν). *Ἄν ἀκολουθῆ μετὰ τὰ ὑποκείμενα, συνήθως ἐκφέρεται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸν:* *Ἐπέθανε ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα καὶ ὁ δοῦλος* Μβ. 448· βλ. καὶ Μ. 440. *Ἐμπα εἰς καὶ τὸ παιδί* Βλαχ. 60. *Τὸν καλαίγει ἡ νύχτα καὶ ἡ ἀγλή, τᾶστρο καὶ τὸ φεγγάρι* Θ. Χρ. 12· βλ. καὶ Πάσσ. 548, 4 καὶ Ε. 23, 6 καὶ 30, 5. *Σὲ τέτοια λύση μᾶς ἔφερε ἡ πείρα καὶ ἡ ἀνάγκη* Δελμ. 118. *Ὁ ψεύτης καὶ ὁ κλέφτης τὴν πρώτην μέραν χαίρονται* Τρ. 223. *Ὁ Γκόλφης καὶ ὁ Στέργιος ἔλεγαν τὰντίθητα* Πα. 81. (Πρβλ. καὶ Ἐρσ. 126: *Πῆγε ὁ καπετὰν Στόκος καὶ δύο τρεῖς γρουπιόρηδες στὴν ἐκκλησιά, νά-νάβουν ἕνα κερί*).

***Αλλά:** *Ἐ* ὁ θεός *κι* ἢ γῆς *νά* τὸν εὖρη Ππδ. Φόν. 86. *Ἡ* νύχτα, τὰ στραπόβροντα, τὸ χιόνι *δὲ* μ' ἀφήνει. Ἐρημία *καὶ* λήθη *τριγύρισε* τὸ γλύπη Ζ.Π. 111.— *Ποῦ* τὸν πέτυχε *ἢ* Κίσα, *κρυφόλεγαν* ἢ Ἄννα, ἢ Ζαμπετοῦλα *κι* ἢ Μόρφω Ζ.Π. 114.

Σημ. Τὸ ρῆμα, ποῦ προηγεῖται, ἐκφέρεται στὸν ἐνικό, καὶ ὅταν πρόκειται *νά* δηλωθῆ ὅτι τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πολλὰ ὑποκείμενα ποῦ ἀκολουθοῦν πρέπει *νά* νοηθῆ χωριστὰ μετὰ τὸ ρῆμα: *Ἐ* καθέννας *θὰ* προχωρήσει, *ὅσο* τοῦ φτάνουν *οἱ* δυνάμεις, *ποῦ* τοῦ ἔδωσε *ἢ* τῆχη, *ἢ* φύση, *ὁ* θεός, *ὅπως* θέλει *δνομάστε* το Τρ. 31.

2) ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόσωπο, ὅταν τὰ ὑποκείμενα δὲν εἶναι τοῦ ἴδιου προσώπου, τὸ ρῆμα ἐκφέρεται στὸ ἐπικρατέστερο πρόσωπο. Καὶ ἐπικρατέστερο εἶναι τὸ πρῶτο πρόσωπο *κι* ἀπὸ τὸ δεύτερο *κι* ἀπὸ τὸ τρίτο, τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ τρίτο: **Θέλουμε** *ἐγὼ* *καὶ* σὺ Ἰλιγγ. 15. *Ἡ* θειά *μον* *κι* *ἐγὼ* *ἐκλαίγαμε* Τρ. Δ. 46· βλ. καὶ Πα. 45, Πάσσ. 442, 8 καὶ Λ. Ε. 61. **Ἐσὺ** *κι* ὁ ἐξάδελφός σου *ἔχετε* *μεγάλον* νοῦ Ππδ. Β 94. **Πᾶμε** *ἐγὼ* *καὶ* σὺ *κι* ὁ Πέτρος.

§ 17. β') Κατηγορούμενο καὶ ὑποκείμενο. Σὲ μιὰ σύνθετη ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενο πρότασι τὸ κατηγορούμενο

1) ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸ, εἴτε ἐπίθετο εἶναι εἴτε οὐσιαστικό, γενικὰ ἐκφέρεται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ: *Ἐ* Πέτρος *κι* ὁ Παῦλος *εἶναι* **προσεκτικοί**. *Ἡ* φτώχεια, ἢ ἀρρώστεια, ἢ κακομοιριά *τῶν* κάτω *τάξεων* *εἶναι* **τὰ θέματά** *τους* Κμπ. 313.

2) ὅσον ἀφορᾷ τὸ γένος (τοῦ ἐπιθετικοῦ κατηγορουμένου)

α') ὅταν τὰ ὑποκείμενα τῆς προτάσεως φανερώνουν ἔμψυχα ὄντα, ἂν αὐτὰ εἶναι τοῦ ἴδιου γένους, τὸ κατηγορούμενο ἐκφέρεται στὸ κοινὸ τοὺς γένους: *Ἐ* Πέτρος *κι* ὁ Παῦλος *εἶναι* **πλοῦσιοι**. *Ἡ* Φανή *καὶ* ἡ Μαρία *εἶναι* **μικρὸς** *ἀκόμα*. Ἄν τὰ ὑποκείμενα εἶναι διαφορετικοῦ γένους, τότε τὸ κατηγορούμενο ἐκφέρεται στὸ ἐπικρατέστερο γένος. Καὶ ἐπικρατέστερο γένος εἶναι τὸ ἀρσενικό. *Ἡ* **μάννα** *μον* *κι* ὁ **πατέρας** *μον* *εἶναι* **εἴκοσι** *χρόνια* **πεθαμένοι** Ξεν. 243. *Ἡ* **γυναίκα** *τον*, ὁ **γυναϊκάδερφός** *τον* *κι* ὁ **πεθερός** *τον* *ἦταν* **ἀπαρηγόρητοι** Λπ. 18.

β') ὅταν τὰ ὑποκείμενα τῆς προτάσεως φανερώνουν ἄψυχα ὄντα, τὸ κατηγορούμενο ἐκφέρεται κανονικὰ στὸ οὐδέτερο γέ-

νος, ὁποιουδήποτε γένους κι' ἂν εἶναι τὰ ὑποκείμενα αὐτά: *Ἡ ἐντροπή κι' ὁ φόβος εἶναι ἔμφυτα σιὸν ἄνθρωπο. Οἱ τοῖχοι, οἱ καμάρες, οἱ πόρτες εἶναι ζωγραφισμένα.*

Πολλές φορές τὰ τέτοια ὑποκείμενα συγκεφαλαιώνονται μετὴ λέξι δλα (ἢ πράγματα): *Ἄ καφές, ἡ ζάχαρη, τὸ τσάι εἶναι δλα ἀπαραίτητα γιὰ ἓνα σιίτι.* (Ποβλ. Ἐπίδα, φόβος κ' ἔρωτας, *δλα* μετὸ λεμοῦσι Πάσσ. Δίστ. 285).

E. Ἐλλιπής πρότασις.

§ 18. Σὲ μιὰ πρότασι μπορεῖ νὰ λείπη ἓνας ὅρος ἢ καὶ περισσότεροι, ὅταν εὐκολα ἐννοοῦνται ἢ ἀπὸ τὴν ἄμεση ἀντίληψι καὶ τὴν κοινὴ πεῖρα τῶν προσώπων ποὺ συνομιλοῦν ἢ ἀπ' τὰ συμφραζόμενα. Μιὰ τέτοια πρότασις λέγεται *ἔλλιπής πρότασις*: *Μητέρα, ὁ Πέτρος* (ἐνν. ἔρχεται ἢ ἦρθε ἢ εἶν' ἐκεῖ). *Ἐδῶ, Γιάννη* (ἐνν. ἔλα ἢ κάθισε). *Ἄ Πέτρος ἔφυγε. Πότε;* (ἐνν. ἔφυγε ὁ Πέτρος:). Ποβλ. καὶ § 7.

α. Πρότασις ἔλλιπής ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενο.

§ 19. 1) Πρώτου καὶ δευτέρου προσώπου ὑποκείμενο (ἐγώ, σὺ—ἔμεις, σεῖς) κανονικὰ δὲν μπαίνει στὸ λόγο, γιατί τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ καθαρὰ τὸ φανερῶνει κάθε φορά ἢ κατάληξις τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως: *Ἄναχωρῶ αὐριο* (ἐνν. ἐγώ). *Δὲ γράφετε καλὰ* (ἐνν. σεῖς).

Τέτοιο ὑποκείμενο μπαίνει στὸ λόγο μόνον ὅταν ὑπάρχη ἔμφασις ἢ πρόκειται νὰ γίνῃ ἀντιδιαστολή: *ἌΕγὼ εἶμαι ὁ γέρο-ἌΟλυμπος* E. 23, 7. *ἌΗμουν ἐγὼ κι' ἦσουν κι' ἐσὺ* Τσιριμ. ἌΑνθολ. 466. *Μεγάλος εἶσαι σὺ· τί εἶμαι (ἐ)γώ;* Ψυχ. 4. *ἌΕκεῖνος εἶν' ὁ κριτής, κι' ἔμεις κρινόμεθα* Ζ.Π. 60. *ἌΕγὼ εἶμαι νὰ πεθάνω καὶ σὺ στολίξεσαι* Φωρ. 2, 284· βλ. καὶ E. 51, 10 καὶ 168, 2.

2) Τοῦ γ' προσώπου τὸ ὑποκείμενο κανονικὰ πρέπει νὰ μὴ λείπη ἀπὸ τὴν πρότασι, γιατί πολλὰ καὶ διάφορα πρόσωπα καὶ πράγματα μποροῦν νὰ νοηθοῦν ὡς ὑποκείμενα σ' ἓνα ρήμα γ' προσώπου: *ἌῚρχεται* (ποιός; ὁ Πέτρος; ὁ Παῦλος; τὸ αὐτοκίνητο; κλπ.).

Παραλείπεται ὁμοῦ καὶ τοῦ γ' προσώπου τὸ ὑποκείμενο:

α') όταν εύκολα έννοηται άπ' τή σειρά τοῦ λόγου: *Ποτάμι έπλημμύρισε, σέ περιβόλι μπαίνει* Ε. 127, 1.

β') όταν ή έννοια τοῦ ρήματος είναι τέτοια, ώστε ένα μόνο όρισμένο ύποκείμενο, γνωστό καί σ' εκείνον πού μιλεῖ καί σ' έκείνον πού άκούει, νά μπορῆ ν' άποδοθῆ σ' αυτό: *Σημαίνει δέκα* (ένν. τò ρολόγι). *Έσήμανε διάλειμμα* (ένν. ό έπιστάτης ή τò κουδούνι τοῦ σχολείου). *Σαλπίζει σσσίτιο* (ένν. ό σαλπικτής).

γ') όταν είναι έντελώς γενικό καί άόριστο, όπως συνήθως συμβαίνει με ρήματα γ' πληθυντικοῦ προσώπου, σάν τò λένε, πάνε ή πηγαίνουν, περνούν κ.ά.τ.: *Πώς σέ λένε;* (ένν. οί άνθρωποι έν γένει) *Έρσ. 5. Ποῦ πουλοῦν ψάρια;* (ένν. οί ψαράδες). *Στά Σάλωνα σφάζουν αρνά καί στο Χρισσό κριάρια* (ένν. οί Σαλωνίτες) λ.τ.

Σημ. Έκφέρονται κανονικά χωρίς ύποκείμενο στο γ' ένικό πρόσωπο τά ρήματα πού φανερώνουν κάποιο φυσικό φαινόμενο, καθώς βρέχει, χιονίζει, ρίχνει (χιόνι, βροχή, χαλάζι), φυσάει, άστράφτει, φέγγει, νυχτώνει κ.τ.δ.: *Έβρεξε χιόνια στά βουνά* Ε. 24, 5.

Καμιά φορά όμως, όταν στο νοῦ εκείνοῦ πού μιλεῖ επικρατεῖ ή θρησκευτική ή ποιητική αντίληψις για τò φυσικό φαινόμενο, μπαίνει ως ύποκείμενο τών παραπάνω ρημάτων τò όνομα ό Θεός ή, κατά τις περιστάσεις, τò όνομα ό ουρανός, ή ήμέρα, ή αύγή κ.ά.τ.: *Σά φέξη ό Θεός τήν ήμέρα, ανεβαίνουμε στο μεγάλο χωριό* Ππδ. Γ 82· βλ. καί Α. Α 606. *Τί βρέχει ό Θεός καί δέν πίνει ή γῆς;* λ.λ. *Βροντά κι' άστράφτει ό ουρανός* Ε. 78 Α.2. *Έφξε ή αύγή* Ε. 49, 17.

β. Πρότασις έλλιπής ώς πρòς τò ρήμα.

§ 20. 1) 'Όποιοδῆποτε ρήμα μπορεῖ νά παραλείπεται σέ μιá πρότασι, όταν εύκολα έννοηται άπ' τή σειρά τοῦ λόγου ή άπ' τή συνήθη χρῆσι ή άπ' τήν κοινή αντίληψι τών προσώπων πού συνομιλοῦν: *Στή Ρούμελι είναι ή λεβεντιά καί στο Μοριά ή γνώση* λ.λ. *Ό Κίσαβος ρίχνει βροχή κι' ό Όλυμπος τò χιόνι* Ε. 23, 3· βλ. καί 45, 2. *Μαρία, ένα ποτήρι νερό!* (ένν. φέρε). *Παπᾶ, έτοιμος;* *Έτοιμος, έτοιμος!* (=είσαι έτοιμος; *Είμαι έτοιμος*) Χ.Θ.63.

Πολύ συνήθης είναι ή παράλειψις τοῦ ρήματος σέ άποφθέγματα, γνωμικά, παροιμίες κ.τ.δ.: *Άνεμομαζώματα διαβολοσκοπίσματα!* (ένν. γίνονται) λ.λ. *Πολλά καλά στόν Όλυμπο, ξύλα καί λιθάρια* (ένν. ύπάρχουν) λ.λ. *Όσοι μήνες έχουν ρῶ, τò κρασι χωρίς νερό* (ένν. πίνε το) λ.λ. Βλ. καί § 7, 1.

2) Συνηθέστατα παραλείπεται τοῦ ρήματος εἶμαι :

α) τὸ γ' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος (εἶναι) σὲ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις, πού σχηματίζονται μὲ τὰ οὐσιαστικά ὦρα, καιρὸς, ἀνάγκη κ.τ.δ. ἢ μὲ τὸ οὐδέτερο ἐπιθέτων, ὅπως π.χ. εὐκόλο, δύσκολο, ἀδύνατο, πιθανὸν κ.τ.δ., καθὼς καὶ σὲ ἀποφθεγμάτων, γνωμικά, παροιμίες κ.τ.δ.: *Ὠρα νὰ φύγωμε. Τί ἀνάγκη ν' ἀνησυχίσωμε τὸν ἄνθρωπο;* Ἄμ. 52. *Εὐκόλο νὰ τὸ βροῆς. Ἀδύνατο νὰ ξεφύγη.* Βλ. καὶ § 7, 1.

β) ὁποιοδήποτε πρόσωπο, καὶ ὄχι μόνον τοῦ ἐνεστώτος, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρατακτοῦ, σὲ διηγήσεις πού γίνονται μὲ γοργότητα καὶ ζωηρότητα: *Νέκρα σὶ τὸ κατὰστρομα* (ἐνν. ἦταν) Βλαχ. 65. *Ὅλα πένθημα, κι' ὅλα μαῦρα καὶ σκοτεινά!* Χ.Θ. 35. *Ὁ οὐρανὸς καταγάλανος ἀπάνω τὰ νησιά, τ' ἀερογιάλια γύρω ἡμερα καὶ γελαστά: ἡ θάλασσα χουσάχτινη* (ἐνν. ἦταν) Λπ. 137· βλ. καὶ Τρ. 67 (*Κρόο, χιονόνερο κλπ.*) καὶ Ε. 40, 7-9.

γ. Πρότασις έλλιπής ώς πρός τὸ κατηγορούμενο.

§ 21. Τὸ κατηγορούμενο μπορεῖ νὰ παραλείπεται σὲ μιὰ πρότασι, μόνον ὅταν ἐννοηται ἀπ' τὴ σειρὰ τοῦ λόγου: *Ἐσὼ εἶσαι πλούσιος: ἐγὼ δὲν εἶμαι.*

ΣΤ. Μερικὲς παρατηρήσεις στὸ γένος, στὸν ἀριθμὸ καὶ στὸ πρόσωπο.

§ 22. Γένος. Σὲ ἐκφράσεις γενικῆς, ὅπου ὁ λόγος εἶναι γιὰ πρόσωπα κάθε γένους, χρησιμοποιεῖται κανονικὰ τὸ ἀρσενικὸ γένος ὡς ἐπικρατέστερο (πρβλ. § 17, 2 α'): *Ὁ χορτάτος τὸ(ν) νηστικὸ δὲν τὸν πιστεύει* (ἐνν. κάθε ἄνθρωπος χορτάτος, εἴτε ἄντρας δηλαδὴ εἴτε γυναίκα εἴτε παιδί) λ.λ. *Ὁ δονὸς πάει μαζουὰ κι' ὁ ἀκριβὸς δίνει πολλὰ* λ.λ.

Ἔτσι καὶ στὸν πληθυντικὸ: Οἱ καλοί, οἱ κακοί, οἱ πλούσιοι, οἱ φτωχοί (ἐνν. ἄνθρωποι ἐν γένει).

Σημ. Προκειμένου γιὰ τὴν ὀνομασία μιᾶς γλώσσας χρησιμοποιεῖται πρῶτα τὸ θηλυκὸ γένος: Ἡ Ἑλληνική, ἡ Ἀγγλική (ἐνν. γλώσσα). Συχνότερα ὅμως χρησιμοποιεῖται τὸ οὐδέτερο στὸν πληθυντικὸ (τὰ Ἑλληνικά, τὰ Ἀγγλικά κλπ.): *Μαθαίνω Γαλλικά.*

Οὐδέτερο πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ προκει-

μένου για μιὰν ομάδα προσώπων, πού τὰ συνδέει κάποιος δεσμός φυσικός ἢ δημιουργημένος ἀπὸ κάποια ἄλλη σχέσι: Τὰδέρφια, τὰ ξαδέρφια (=ὁ ἀδερφός καὶ ἡ ἀδερφή, οἱ ἀδερφοὶ καὶ οἱ ἀδερφές κλπ.), τὰ πεθερικά (=ὁ πεθερός κι' ἡ πεθερά), τὰ συντρόφια (=οἱ σύντροφοι, οἱ συντρόφισσες).

§ 23. Ἄριθμός. 1) Ἐνικός ἀντὶς για πληθυντικός. Συνηθέστατα, ἐνῶ ὁ λόγος εἶναι για ἓνα ὀλόκληρο εἶδος ἢ για ἓνα σύνολο προσώπων ἢ πραγμάτων, χρησιμοποιεῖται, ἀντὶς για τὸν πληθυντικό, ὁ ἐνικός ἀριθμὸς τοῦ ὀνόματος (μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο), κι' ἔτσι μὲ τὸ νὰ παίρνεται τὸ ἓνα, γενικῶς ἢ περιληπτικῶς, ὡς ἐκπρόσωπος ὀλοκλήρου τοῦ εἶδους ἢ τοῦ συνόλου ὀρισμένων προσώπων ἢ πραγμάτων, ὁ λόγος γίνεται παραστατικότερος: *Ὁ ἄνθρωπος γεννιέται πουλὶ καὶ πεθαίνει δέντρο* (=οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει) λ.λ. Χαίρεται *ὁ πεῦκος* στὶς δροσιές κι' *ὁ ἔλατος* στὰ χιόνια· χαίρεται *ὁ Τοῦρκος* στ'ἀλογο κι' *ὁ Φράγκος* στὸ καράβι (=τὰ πεῦκα, τὰ ἔλατα, οἱ Τοῦρκοι κλπ.) E. 109, 1· βλ. καὶ 20, 1 καὶ 41, 1. *Ποῖν λαλήση τὰρνίθι* (=τὰ δρνίθια, οἱ κοκόροι) Π.Μ. 94.

2) Πληθυντικός ἀντὶς για ἐνικό. Ἀντιστρόφως χρησιμοποιεῖται πολλὲς φορές ὁ πληθυντικός ἀντὶς για τὸν ἐνικό: α') σὲ ὀνόματα συγκεκριμένων πραγμάτων ἢ ἐνεργειῶν, πού ἐμφανίζουν ἓνα ὄλο, σύνθετο ὅμως ἀπὸ πολλὰ. (Πληθυντικός τῆς μεγαλοπρεπείας). Τὸ ὄνομα ἐκφέρεται κανονικά μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο: *Ἐνας παπᾶς σοῦ τᾶκαψε τὰ ἔσμα τὰ παλάτια* (=τὸ παλάτι μὲ τὰ πολλὰ του διαμερίσματα κλπ.) E. 13, 10. *Μοῦ ποιοῦν οἱ μύτες* (=ἡ μύτη μὲ τὰ δύο της ρουθούνια). *Ἀνοιχτε μάτια! Κι' Ὑμηττοί, Πεντέλες, Πάρνηθες τριγύρου* Σκίπ. 64. (Ποβλ.: *Ἄπ' τῶν Ὀλύμπων* τίς πλαγιές ὡς τίς κορφές *τῶν Αἰῶνων* Παλαμ.). *Πότε θὰ γίνουν οἱ γάμοι τους;* (=ὁ γάμος μὲ τίς πολλὲς καὶ διάφορες τελετές κλπ.). Ὁμοίως: *Οἱ ἀρραβῶνες, Τρισεύγενη, στὸ γάμο σου, στὰρεβωνιάσματά σου* E. 140, 1.

β') σὲ ὀνόματα πού σημαίνουν φυσικὰ φαινόμενα, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθοῦν τὰ διάφορα εἶδη ἢ οἱ διάφοροι βαθμοὶ τῆς ἐμφανισέως τους. (Τὸ ὄνομα μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο ἢ καὶ χωρὶς ἄρθρο): *Πιάκωσαν τὰ κρούα.* *Ἀρχισαν (οἱ) ξέστες. Μᾶς βοῆγκαν ἀρωστίες.*

γ') σὲ ὀνόματα ἀφηρημένων ἐννοιῶν, ὅταν πρόκειται για συγκεκριμένες ἐμφανίσεις τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν: *Πρόπει νὰ γίνουν οἱ-*

κονομίες (=οίκονομία στὶς διάφορες δαπάνες). *Τὶς ξέρω τὶς προκοπές σου!* (=τὴν προκοπή σου στὶς διάφορες πράξεις σου).

Σημ. α'. Στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ λαμβάνονται καὶ ὀνόματα κύρια προσώπων, ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ ὅλα τὰ ἄτομα ποῦ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα ἢ, συνηθέστερα, ὅταν πρόκειται γιὰ πρόσωπα ποῦ ἔχουν τὶς ἴδιες ἀρετὲς ἢ τὶς ἴδιες κακίες μὲ ἓνα γνωστὸ καὶ φημισμένο πρόσωπο, ποῦ λαμβάνεται ὡς ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τοὺς τύπος: *Σήμερα γιορτάζουν οἱ Γιάννηδες. Σολωμοὶ δὲν ὑπάρχουν τώρα* (ἦτοι ποιητὰ ἔξοχοι σὰν τὸν Διονύσιο Σολωμό). *Ἦούχασε πιά ὁ τόπος ἀπ' τοὺς Νταβέληδες* (ἦτοι ἀπὸ ληστὰς σὰν τὸν περιφημο Νταβέλη). Βλ. καὶ § 14, 2 Σημ. α'.

Σημ. β'. Καὶ τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως στὸ α' πρόσωπο ἐκφέρεται πολλὲς φορὲς σὲ πληθυντικὸν ἀριθμὸ ἀντὶς σὲ ἐνικό. Ἔτσι μὲ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸ παρουσιάζει κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του κάπως γενικὰ καὶ ἀόριστα, καὶ ἡ ἔκφρασις του χρωματίζεται μὲ διακριτικότητα καὶ μετριοφροσύνη: *Μποροῦμε νὰ σὰς ἐνοχλήσουμε μὰ στιγμὴ* (=μπορῶ νὰ σὰς ἐνοχλήσω κλπ.).

Τέτοιο πληθυντικὸ τοῦ ρήματος, μιλώντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, χρησιμοποιοῦν πολὺ συχνὰ οἱ συγγραφεῖς, γιὰ νὰ ἀποφεύγουν τὸ κάπως τραχὺ καὶ ἐγωιστικὸ, ποῦ παρουσιάζει ἡ ἀντίστοιχη ἔκφρασις μὲ τὸ α' ἐνικό πρόσωπο τοῦ ρήματος. Ἔτσι γράφουν π.χ. *εἴπαμε παραπάνω, θὰ δείξουμε παρακάτω* κ.τ.δ., ἀντὶς *εἶπα παραπάνω, θὰ δείξω παρακάτω* κτλ. (Πληθυντικὸς τῆς μετριοφροσύνης).

Ὅπως ἀντίθετος ὁμοίος εἶναι ὁ ὅμοιος πληθυντικὸς, ποῦ χρησιμοποιοῦν (σὲ διατάγματα κ.τ.δ.) πρόσωπα, τὰ ὁποῖα βρίσκονται πολὺ ψηλὰ στὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱεραρχία (π.χ. βασιλεῖς, ἡγεμόνες, ὑπουργοί, ἱεράρχες κλπ.). Ἔτσι γράφουν π.χ. *ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν* ἀντὶς *ἀποφασίζω καὶ διατάσσω* (Πληθυντικὸς τῆς μεγαλοπρεπείας).

§ 24. Πρόσωπο. 1) Δεύτερο πρόσωπο ἀντὶς γιὰ τρίτο. Πολλὲς φορὲς (ἰδίως σὲ ἀποφθέγματα, γνωμικά, παροιμίες κ.τ.τ.) ἐκφέρεται ὁ λόγος σὲ β' πρόσωπο, ἐνῶ τὸ κανονικὸ θὰ ἦταν νὰ ἐκφερθῆ σὲ τρίτο πρόσωπο γενικὰ καὶ ἀόριστα (μὲ τὴν ἀόριστη ἀντωνυμία κανεὶς ἢ καθεὶς). Ἔτσι ὁ λόγος γίνεται πιὸ ζωηρός: *Ἐχεις γοῖσια, ἔχεις γλῶσσα* (=ὅταν ἔχη κανεὶς κλπ.) λ.λ. *Ὅσο σὲ θέλει ἡ γωνιά σου, δὲ σὲ θέλει ἡ γειτονιά σου* (=ὅσο τὸν θέλει καθέναν ἢ γωνιά του κλπ.) λ.λ. *Ἀπ' τὴν ὁμορφιά δὲν μποροῦσες νὰ τὴν κοιτάξης* τῆ βασιλοπούλα (=δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ κλπ.) Π.Μ. 83. *Πῆγε δὰ κοντὰ στὴ φωτιά· τί νὰ δῆς; ἓνα τραπέζι κλπ.*

(=τί νὰ ἰδῆ κανεὶς;) Π.Μ. 72. *Τώρα ἀνεβαίνεις καὶ σὴν κορφή τοῦ βουνοῦ μὲ αὐτοκίνητο* (=ἀνεβαίνει κανεὶς). "**Ἐβλεπες** κόσμο ἐκεῖ" Ἐφταλ. 49. "*Ἄντρα τότε δὲν εὗρισκες* στὸ χωριὸ Λουκοπ. 103. "**Ἀκουγες** καὶ τῆς μίγας τὸ πέταγμα (=ἄκουγε κανεὶς) Χαρ. Μ. 26.

Συχνὰ χρησιμοποιεῖται ἔτσι τὸ λὲς (ἢ λὲς καί), νομίζεις, θαρροεῖς (ἢ θαρροεῖς καί) κ.ἄ.τ., συνήθως παρενθετικῶς, μὲ χροιά σημασίας δυνητικῆς ἐγκλίσεως (=θὰ ἔλεγε κανεὶς πῶς—θὰ νόμιζε κανεὶς πῶς κλπ.): "*Ἡ κουκουβάγια τὸν κοίταζε κατάματα· λὲς κὶ ἤθελε νὰ τὸν ἀβασκάνη* (=θὰ ἔλεγε κανεὶς πῶς ἤθελε, σὰν νὰ ἤθελε) Λπ. 77. "*Ἡ θάλασσα, παμπόνηρη, γνώριζε, νομίζεις, τὴν ἀξία του* Λπ. 145· βλ. καὶ Ζ.Π. 15.

2) Τρίτο πρόσωπο ἀντὶς γιά δεῦτερο. Πολλὲς φορές ἐκφέρεται ὁ λόγος μὲ κάποια σοβαρότητα κὶ ἔπισημότητα σὲ τρίτο πρόσωπο, ἐνῶ κανονικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφερθῆ σὲ δεῦτερο πρόσωπο. Αὐτὸ συνήθως γίνεται ἀπὸ ὑπαλλήλους καταστημάτων πρὸς τοὺς πελάτες κὶ ἐν γένει ἀπὸ κατωτέρους πρὸς ἀνωτέρους: *Τί ἀγαπᾷ ὁ κύριος;* (=τί ἀγαπᾷτε κύριε;) Τρ. 181. *Τί ἐπιθυμεῖ ἡ κυρία;* (=τί ἐπιθυμεῖτε, κυρία;) "*Ἡ διαταγὴ τοῦ Διὸς θὰ ἐκτελεσθῆ ἁμέσως* (=ἡ διαταγὴ σου, Δία, κλπ.) Νέ. Ἐστ. τευχ. 101 σελ. 258. "*Ὁ,τι θέλει ὁ Πέτρος θὰ γίνῃ* (=ὅ,τι θέλεις σύ, Πέτρο).

"Ἐτσι σὲ τρίτο πρόσωπο ἐκφέρεται κανονικὰ ὁ λόγος μὲ τὸ χαιρετιστικὸ ἐπίρρημα καλῶς: **Καλῶς τὸ Χρόνη**, ὁπού ῥθε (=καλῶς ἤρθες, Χρόνη) Ε. 56, 6. (Πρβλ. τὰ ἁμέσως ἐπόμενα: **Πῶς τὰ χεῖς, Χρόνη**, τὰ παιδιά.); **Καλῶς ἤρθαν οἱ ἄρχοντες** (=καλῶς ἤρθατε, ἄρχοντες) Ε. 74, 34. (Πρβλ. τὰ ἁμέσως ἐπόμενα: **Φάτε καὶ πιέτε, γέροντες**).

3) Τρίτο πρόσωπο ἀντὶς γιά πρῶτο. Πολλὲς φορές ἐκφέρεται ὁ λόγος σὲ τρίτο πρόσωπο, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐκφερθῆ στὸ πρῶτο πρόσωπο, μὲ ὑποκείμενο τὸ ἐμφατικὸ ἐγώ, (ἐμένα, ἐμὲ κλπ.· πρβλ. § 19, 1). "Ἐτσι μιλώντας κανεὶς γιά τὸν ἑαυτό του σὰ νὰ μιλῇ γιά ἓνα ἄλλο πρόσωπο, δείχνει πῶς ἔχει κάποια μεγάλη ἰδέα γιά τὸν ἑαυτό του: *Προσκύνα, Διάκο, τὸν πασᾶ, προσκύννα τὸ βεζίρη*. "*Ὅσο εἶναι ὁ Διάκος ζωντανός, πασᾶ δὲν προσκυνάει* (=ὅσο εἶμαι ἐγώ, ὁ Διάκος κλπ.) Ε. 58, 9· βλ. καὶ 54, 2 καὶ 55, 7. *Πέες του, σὲ παρακαλῶ, πῶς στὸν Πέτρο δὲν περνοῦν αὐτὰ* (=πῶς σ' ἐμένα, τὸν Πέτρο κλπ.).

Ἐνίοτε συνδυάζονται οἱ δυὸ τρόποι τῆς ἐκφράσεως: Ἐγὼ σὰς παίρω μὲν ἀπάνω μου. Ὁ Στεφανῆς σὰς παίρει ἀπάνω του (=ἐ-γὼ, ὁ Στεφανῆς, πὸν εἶμαι δεξιὸς ναντικὸς κλπ.) Ππδ. Β 88. Ἀλη-πασῶς εἶναι πασῶς καὶ σῆς εἶστε ἀγάδες· σὴν τσέπη μου σὰς ἔχω γὼ σὰν κάλπικους παράδες (=ἐγὼ, ὁ Ἀλη-πασῶς, εἶμαι πασῶς κλπ.) λ.τ.

4) Πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο ἀντὶς γιά δεύτερο ἢ τρίτο ἐνικὸ (ἢ καὶ πληθυντικὸ). Πολλές φορές ἐκφράζεται κανεὶς στὸ ἀ' πληθυντικὸ πρόσωπο, ἐνῶ κανονικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφραστῆ στὸ β' ἢ στὸ γ' ἐνικὸ (ἢ καὶ πληθυντικὸ). Ἐκεῖνος δηλαδὴ πὸν μιλεῖ παρουσιάζει καὶ τὸν ἑαυτὸ σου μέτοχο σὲ πράξεις ἢ σκέψεις ἢ λόγους ἐκείνου πρὸς τὸν ὅποιον ἀπευθύνεται ἢ ἐκείνου γιά τὸν ὅποιον γίνεται λόγος, κ' ἔτσι, κατὰ τίς περιστάσεις, ἢ δείχνει συμπαθητικὴ διάθεσι πρὸς τὸν ἄλλον ἢ κάνει νὰ μετριάζεται ὁ τόνος κάποιας ἐπιτιμητικῆς παρατηρήσεως τοῦ ἢ κάποιας κατακρίσεως, μὲ τὸ νὰ φαίνεται πὼς συμπεριλαμβάνει καὶ τὸν ἑαυτὸ του σὴν ἐπιτίμησι καὶ τὴν κατάκρισι (Πληθυντικὸς τῆς κοινωνίας): *Λοιπὸν τὸ πῆραμε πάλι τὸ ἄριστα, Πέτρο* (=τὸ πῆρες π. τὸ ἄ., *πρῶγμα πὸν μὲ χαροποιεῖ καὶ μένα*). *Τὰ θέλουμε καὶ τὰ παθαίνουμε* (=τὰ θέλεις καὶ τὰ παθαίνεις - τὰ θέλει καὶ τὰ παθαίνει). *Θὰ ῥθῆ καιρὸς, πὸν θὰ τὸ χτυποῦμε τὸ κεφάλι μας, ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος!* (=θὰ τὸ χτυπᾶς τὸ κεφάλι σου - θὰ τὸ χτυπᾶ τὸ κεφάλι του). *Διαλύσατε τὸ σπίτι σας, μαζαιρωθήκατε καὶ τώρα ἔρχεσαι ἐσὺ καὶ μὲν ζητᾶς τὸ παιδί. Δὲ νιτρέπομαστε!* (=δὲ νιτρέπεις!) Κοκκ. 13' πρβλ. καὶ Π.Μ. 72: *Σηκώνεται πάλι (ὁ φτωχὸς), πηγαίνει κατὰ τὴ φωτιά, νὰ δοῦμε τί εἶναι* (=νὰ ἰδῆ).

Σημ. Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ὁ ὁμοιος πληθυντικὸς ρημάτων τοῦ ἀ' προσώπου, πὸν χρησιμοποιοῦν συγγραφεῖς ἀντὶς γιά τὸ δεύτερο πληθυντικὸ, κάνοντας συμμέτοχο τὸν ἑαυτὸ τους σὲ κάτι πὸν ἔκαμαν ἢ κάτουν ἢ θὰ κάμουν οἱ ἀναγνώστες τους διαβάζοντας τὸ σύγγραμμά τους. Ἐτσι γράφουν π.χ. *εἶδαμε παραπάνω πὼς κλπ., βλέπουμε ὅτι κλπ., θὰ ἰδοῦμε παρακάτω κλπ.*, ἀντὶς *εἶδατε, βλέπετε, κλπ.* Πρβλ. καὶ § 23, 2 β' Σημ. β'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

§ 25. Συνήθως οί κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως (§ 5 κ.έ.) παρακολουθοῦνται ἀπό **προσδιορισμούς**, ἤτοι ἀπό συμπληρώματα τῆς ἐννοίας τους: *Τὰ μικρὰ παιδιά παίζουν. Ὁ ἀδερφός τοῦ Πέτρου εἶναι καλός μαθητής.*

Οἱ προσδιορισμοὶ τῶν κυρίων ὄρων τῆς προτάσεως λέγονται καὶ δευτερεύοντες ὄροι τῆς προτάσεως.

Πρότασις πού ἔχει καὶ δευτερεύοντες ὄρους λέγεται **συμπληρωμένη πρότασις**.

Σημ. Προσδιορισμοὺς μποροῦν νὰ ἔχουν καὶ οἱ δευτερεύοντες ὄροι τῆς προτάσεως, καὶ ἔτσι τὸ νόημά της νὰ γίνεται πληρέστερο: *Ὁ Πέτρος, ὁ ἀδερφός τοῦ Παύλου, εἶναι μαθητής τῆς πρώτης τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων.*

§ 26. 1) Προσδιορισμοὶ τοῦ ὑποκειμένου, καθὼς καὶ τοῦ κατηγορουμένου ὅταν εἶναι οὐσιαστικὸ (§ 9), κανονικὰ εἶναι ὀνόματα ἐπίθετα ἢ οὐσιαστικά: *Τὰ μικρὰ παιδιά παίζουν. Ὁ ἀδερφός τοῦ Πέτρου εἶναι πλούσιος ἔμπορος.*

Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται **ὀνομαστικοί**.

2) Προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος ἐν γένει, καθὼς καὶ τοῦ κατηγορουμένου, ὅταν εἶναι ἐπίθετο (§ 9), κανονικὰ εἶναι ἐπιρρηματά: *Ὁ Πέτρος κοιμᾶται ἡσυχά. Ὁ Παῦλος εἶναι πολὺ πλούσιος.*

Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται ἐπιρρηματικοὶ καὶ γενικὰ χρησιμεύουν, γιανὰ ἐκφράζουν τίς σχέσεις τοῦ τόπου (ποῦ; ἀπὸ ποῦ; κλπ.), τοῦ χρόνου (πότε;), τοῦ τρόπου (πῶς;), τοῦ ὄργανου (μὲ τί;), τοῦ αἰτίου (γιατί;), τῆς ἀναφορᾶς (ὡς πρὸς τί;), τοῦ ποσοῦ (πόσο;).

Σημ. Ἐκτός ἀπὸ τὰ κυρίως ἐπιρρηματά (ἐδῶ, ἐκεῖ, σήμερα, αὔριο, ἔτσι, ἀλλοιῶς, ἔξαφνα κλπ.) ἐπιρρηματικὸν προσδιορισμοῦ θέσι παίρνουν συχνὰ καὶ πλάγιες πτώσεις ὀνομάτων, ἀπλῆς ἢ μὲ μιὰ πρόθεσι

μπροστά τους (ἐμπρόθετα), καὶ κάποτε καὶ φράσεις ὀλόκληρες:
Τρεῖς ὄρες ἐπολέμας μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες Ε. 11, 21. *Τοῦ χρόνου ποιὸς θὰ ζήση!* Ε. 223, 13. *Ἐπῆγε πρὸς τὴν Ἄρτα* Ε. 49, 6. *Τὸν βοήξαν σὲ βαθεῖα σπηλιὰ* Ε. 22, 7. *Μοῦ ἔκαμε νόημα νὰ προχωρήσω σιγὰ σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ μιλῶ* Τρ. 150.

Ἐπιρρήματος θέσι παίρνουν, τέλος, πολλὰς ἄφορες καὶ ὀρισμένοι ρηματικοὶ τύποι, ὅπως π.χ. ἔλα, λὲς ἢ λὲς καί, θαρρεῖς, νομίζεις, βλέπεις κ.ά.τ.:
Ἔλα, πήγαινε (=ἐμπρός, πήγαινε). *Ἡ κονκουβάρια τὸν κοιτᾶτε κατὰματα, λὲς κὶ ἤθελε νὰ τὸν ἀβασκάνη* (=οὐκ νὰ ἤθελε) Απ. 77. *Ἄου! μὰ στριγγὴ φωνῇ ἀκούσθηκε ἀπὸ χίλια θαρρεῖς στόματα* (=οὐκ ἀπὸ χ.στ.) Χ.Θ. 20· βλ. καὶ Ἔρσ. 20. *Τῶσρα σὰ σμαράγδια ἔλαμπαν στὸν παγωμένο θαρρεῖς οὐρανὸ* Χ.Θ. 60. *Σίγῃ καμωμένοι νομίζεις γιὰ νὰ τοιστοῦν* (=καμωμένοι τρόπον τινὰ) Κμπ. 246. *Ὁ ἀδερφός του, φιλόσοφος βλέπεις, ἀρχινᾷ μὴ φιλοτιμία μαζί του* (=βέβαια) Π.Μ. 72. *Ἡ θεῖα Πανάγιο τὴν ξεσσηθήσασ ἀπ' αὐτό, μὲ πολὺ ξύλο ἐννοεῖται* (=βέβαια) Τρ. 14· βλ. καὶ Τρ. 49.

3) Τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα εἰδικῶς ἔχουν ἀπαραίτητο προσδιορισμὸ τὸ ἀντικείμενο, ἥτοι ἓνα ὄνομα οὐσιαστικὸ ἢ μιὰ (οὐσιαστικὴ) ἀντωνυμία σὲ πλάγια πτώσι, (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἰτιατικῇ, σπανιότερα γενικῇ), ποὺ φανερώνει σὲ τί μεταβαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος: *Ἡ ὑπηρέτρια καθαρίζει τὴν αὐλήν. Ὁ Πέτρος μοιάζει τοῦ πατέρα του.* Πρβλ. Ε. 77, 27.

α') Ἐνα ἐνεργητικὸ μεταβατικὸ ρῆμα, σύμφωνα μὲ τὴ σημασία του, δυνατὸν νὰ θέλῃ ἓνα μόνον ἀντικείμενο, καὶ τότε λέγεται μονόπτωτο: *Ὁ Πέτρος ἔλυσε* (τί;) *τὸ πρόβλημα*. Δυνατὸν δμως νὰ θέλῃ δυὸ ἀντικείμενα, καὶ τότε λέγεται δίπτωτο: *Ὁ Πέτρος ἔστειλε* (τί;) *γραμμά* (ποιανοῦ;) *τοῦ Παύλου*.

β') Ἀπὸ τὰ δυὸ ἀντικείμενα ποὺ ἔχει ἓνα δίπτωτο μεταβατικὸ ρῆμα, ἐκεῖνο ποὺ συμπληρώνει πρῶτο τὴν ἐννοία του, λέγεται ἄμεσο ἀντικείμενο: *Ἡ γιὰ ἐχάρισε* (τί;) *ἓνα δαχτυλίδι*. Κι' ἐκεῖνο ποὺ τὴ συμπληρώνει δεύτερο, λέγεται ἔμμεσο ἀντικείμενο: *Ἡ γιὰ ἐχάρισε ἓνα δαχτυλίδι* (ποιανῆς;) *τῆς Μαρίας*.

Σημ. Ἐκτὸς ἀπὸ ὄνομα οὐσιαστικὸ καὶ οὐσιαστικὴ ἀντωνυμία, ἀντικείμενο ἐνὸς μεταβατικοῦ ρήματος μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἓνα ἐπίθετο ἢ μιὰ μετοχὴ ἢ καὶ κάθε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, καθὼς καὶ μιὰ πρότασις ὀλόκληρη, μὲ τὸ ἄρθρο ἢ χωρὶς ἄρθρο μπροστά τους, ὅταν αὐτὰ παίρνουν στὸ λόγο θέσι οὐσιαστικοῦ (πρβλ. § 8): *Ὁ τρεῖς εἶδε* *τό(ν) μεθυσμένο* *κὶ ἔφυγε* λ.λ. *Ἐγὼ δὲν εἶπα τὸ καὶ* Πα. 12· βλ. καὶ Μβ. 500 καὶ Καθάρφ. Ἀνθολ. 105. *Ἄκουσα ἓνα ὄχ!* Πα. 56· βλ. καὶ Τρ. Δ. 43. *Θὰ μάθη*

τὸ πῶς καὶ τὸ γιὰτί. Ἄμ. 9. Γοικῶ τὰ ἔγια μόλα σας καὶ τὰ ἔγια λέσα Σκίπ. 71. Δέν ἔβγαζε γρηῦ ἀπὸ τὸ φόβο του Λπ. 129· βλ. καὶ Ζ.Π. 115. Μόνο τὸ ἐγὼ του γνώριζε Λπ. 76. Ποτὲ δέν εἶπε θέλω Βυ. 17. Πήγαιναν γὰκούσουν τὸ Χριστὸς γεννᾶται Χ.Θ. 74. Φάνας ζήτω Πα. 139. Μοῦ ἔλεγαν καλῶς ὠρισες, καλῶς ὠρισες! Λπ. 57. Λέει πὼς θὰ φύγη αὔριο.

§ 27. Οἱ ὀνοματικοὶ προσδιορισμοί

1) ὅταν συμφωνοῦν μὲ τὸ προσδιοριζόμενον στὴν πτῶσι, λέγονται ὀμοίωτοι προσδιορισμοί: **Ὁ μικρὸς Πέτρος κοιμᾶται. Αὐτὸς εἶναι ὁ Γεωργιάδης ὁ καθηγητής. Εἶναι ἀδελφὸς τῆς Μυροίνας τῆς βασίλισσας** Π.Μ. 62.

2) ὅταν δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ προσδιοριζόμενον στὴν πτῶσι, λέγονται ἑτερόωτοι προσδιορισμοί: **Οἱ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου θὰ κάμουν ἐκδρομὴν. Ὁ Πέτρος εἶναι καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν. Ὁ Παῦλος εἶναι μικρότερός σου.**

Σημ. Μπορεῖ τὸ ἴδιο ὄνομα νὰ ἔχη συγχρόνως ἕνα ὀμοίωτο καὶ ἕνα ἑτερόωτο προσδιορισμό: *Ἐνας ἀπαθῆς καὶ κρύου χαρακτῆρος ἄνθρωπος* Λασκ. 16.

A. Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ὀμοίωτοι.

α. Οὐσιαστικὰ ὡς ὀμοίωτοι προσδιορισμοί.

(Παράθεσις, ἐπεξήγησις).

§ 28. Ἐνα οὐσιαστικὸν χρησιμοποιεῖται ὡς ὀμοίωτος προσδιορισμὸς ἄλλου οὐσιαστικοῦ:

1) γιὰνὰ ὀρίση ἀκριβέστερα τὸ προσδιοριζόμενον, προσθέτοντας ἕνα ἰδιαίτερον καὶ γνωστὸ γινώρισμά του, ἢ ἀπλῶς γιὰνὰ τὸ χαρακτηρίση κάπως: **Ὁ Γεωργιάδης ὁ καθηγητής. Εἶναι ἀδελφὸς τῆς Μυροίνας τῆς βασίλισσας** Π.Μ. 62. *Τὴν πάει σ' ἕνα σπίτι παλάτι* Μ. 422. *Βγαίνει ἕνας δράκοντας θερίο* Μβ. 523. *Ὁ καιρὸς διαβαίνει ὁ πετροκαταλύτης* Γρπ. 69· βλ. καὶ (Παλαμ.) Κμπ. 221.

Ἐνας τέτοιος προσδιορισμὸς λέγεται **παραθετικὸς προσδιορισμὸς** ἢ ἀπλῶς **πάρθεσις**.

Ἡ παράθεσις συνήθως συνοδεύεται κι' αὐτὴ ἀπὸ ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν ἢ ἀπὸ προσδιορισμὸν οὐσιαστικοῦ σὲ πτῶσι γενικῇ καὶ κανονικὰ μπορεῖ νὰ ἀναλύεται σὲ ἀναφορικὴ πρότασι:

Σημαίνει *κι* ἢ Ἐπιφάνεια τὸ μέγα μοναστήρι (= πὸν εἶναι μεγάλο μοναστήρι, μεγάλη ἐκκλησία) Ε. 2, 2. Ἡ Γοργόνα, τοῦ Ἀλέξανδρου ἢ ἀδερφῆ Λπ. 232. Ὁ Ὀρφανίδης, ὁ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν Τρ. Δ. 45. Ὁ γκιώνης, τοῦ κακοῦ λαλητῆς (= πὸν εἶναι τοῦ κακοῦ λαλητῆς) Α.Ζ. 32. Ριχάρδος ὁ Λεοντόθυμος, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας (= πὸν ἦταν βασιλεὺς κλπ.) Κμπ. 52. Ἡ πλῆξις ἢ ἀχόρταρη, παιδί τῆς θλίψεως νόθο Γρυντ. 115.

2) γιὰ νὰ διασαφήσῃ τὸ προσδιοριζόμενον, πὸν ἢ ἔννοια τοῦ συμβαίνει νὰ εἶναι γενικὴ καὶ κάπως ἀόριστη: Οἱ κλέφτες τὰ παντῆσαν οἱ Κολοκοτρωναῖοι Πάσσ. 262, 2· βλ. καὶ Ε. 56 Γ, 4. Ὁ Γλαῦκος ἀγάπησε μιὰ νεράιδα, τῆ Σκύλλα Ἐρσ. 290. Οἱ ἐπιστήμονες χρησιμοποιοῦν τὴ λογικὴ· οἱ λογοτέχνες ἀκόμα πιὸ δυνατὸ δπλο, τῆ μαγεία Χαρ. Κ. 64.

Ἐνας τέτοιος προσδιορισμὸς λέγεται ἐπεξηγηματικὸς προσδιορισμὸς ἢ ἀπλῶς ἐπεξήγησις (= περισσώτερη ἐξήγησις), καὶ μπροστά του (ἢ κατόπι του) μπορεῖ νὰ ἔννοηται ἀπέξω (ἢ καὶ νὰ ὑπάρχη) ἢ λέξις δηλαδὴ: Ἀπ' τὰ νερὰ τοῦ Αἰγαίου βρῆκε ἡ θεὰ τῆς ὁμορφίαις καὶ τῆς ἀγάπης, ἡ Ἀφροδίτη (= δηλαδὴ ἡ Ἄ. ἢ ἡ Ἀφροδίτη δηλαδὴ) Ἐρσ. 286. Ὁ καλόγερος, ὁ Παπαθωμᾶς, δὲν ἦτον ἐκεῖ (= δηλαδὴ ὁ Π.) Ἐρσ. 163. Ἀρπαξε τὸ πρῶτον ἀντικείμενον πὸν βρῆκε μπροστά του, ἓνα σίδερον (= δηλαδὴ ἓνα σ.) Ζ.Π. 138.

Σημ. α'. Ἐπεξήγησις καὶ παράθεσις μποροῦν νὰ συνυπάρχουν στὴν ἴδια φράσι: Ὁ κλέφτης ἔταν ἔχει δχτρό, τὸν ὕπνον τὸν προδότη Βλαχ. 7.

Ἐπειτα μιὰ παράθεσις ἢ ἐπεξήγησις μπορεῖ νὰ εἶναι σύνθετη, ἦτοι ἓνα οὐσιαστικὸν μπορεῖ νὰ τὸ ἀκολουθοῦν δυὸ ἢ περισσώτεροι στὴ σειρά παραθετικὸ ἢ ἐπεξηγηματικὸν προσδιορισμοί, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου: Ἦτανε ὁ Ἀντρέας, ὁ γιὸς τῆς Κερα - Ἀναστασίας, ὁ ἐξαδερφός τῆς Ἡθ. 102. Νῆπικαταστήσουμε τοὺς τόνους μ' ἓνα σημεῖον, σταυρὸν, ἀστερίσκον ἢ ἄλλο διακριτικὸν (= δηλαδὴ μὲ ἓνα σταυρὸ ἢ ἀστερίσκον κλπ.) Κμπ. 323.

Ἐτοι σύνθετη εἶναι κανονικὰ ἢ παράθεσις ἢ ἐπεξήγησις, ὅταν τὸ προσδιοριζόμενον σημαίνει κάτι τὸ πολλαπλὸ καὶ σύνθετον: Ὁ Καρθαγινάσης εἶχε δυὸ ἀγαπημένα πράγματα στὸν κόσμον, τὴν πατρίδα του καὶ τὴν κόρη του Ἐφταλ. 208. Οἱ δυὸ μας πόνοι, ὁ θεῖος (πόνος) καὶ ὁ ἀνθρώπινος Ω.Γ. 17. Τὸ στερεὸ σῶμα λοιπὸν ἔχει τρεῖς διαστάσεις, μῆκος, πλάτος, ὕψος Γιαννίδ. 6. Οἱ δυὸ ἀρχηγεῖς τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς Δημαρ. 45. Μητέρα καὶ γιὸς βράζουνε *κι* ὁ ἓνας *κι* ὁ ἄλλος τὴν καρδιά τους Ἀποστολ. 28. Ἦτανε μιὰ φορὰ δυὸ ἀδέρφια, ὁ ἓνας τρελλὸς *κι* ὁ ἄλλος γνωστὸς Π.Μ. 143. Τρεῖς δυνάμεις ἀπειλοῦσαν τὸν τελωνοφύλακα, ἡ θρησκεία, ἡ δεισι-

δαιμονία και ἡ ἀγυρτεία (Καρκαβίτσας) Κμ. 287· βλ. και 47 και 224. Ἀποφασίζομε νὰ πᾶμε και οἱ *τρεις* μαζί, ἐγώ, ἡ *θειά μου* και ἡ *Νέω* Τρ. Δ. 50· βλ. και Χ.Θ. 13 και Φωρ. 1, 192. *Πολλά καλὰ στὸν Ὀλυμπο, ξύλα και λιθά-ρια* λ.λ. *Ντίνε, γὰ δὸς μας τᾶρματα, τὸ τουφεκί, τὸ σπαθί σου* Λ. Δ 65.

Σημ. β'. Ὄταν τὰ προσδιοριζόμενα μὲ ἕναν παραθετικό προσδιορισμό εἶναι δύο (ἢ περισσότερα), ὁ προσδιορισμός αὐτός τίθεται σὲ πληθυντικὸν ἀριθμό: Ὁ *Αἰγερινός* κι' ἡ *Πούλια*, *τᾶστρα* τῆς αὐγῆς E. 117, 1. Ὁ *Ὀλυμπος* κι' ὁ *Κίσαβος* τὰ *δυνὸ βουνὰ* μαλώνουν E. 23, 1. Πρβλ. § 17.

Ὄταν πάλι ὁ παραθετικός ἢ ἐπεξηγηματικός προσδιορισμός δὲν ἀποτελῆ ἕνα οὐσιῶδες γνώρισμα ἢ κάποιο χαρακτηριστικὸ τοῦ προσδιοριζομένου, παρὰ εἶναι μιὰ ἀπλή ὀνομασία, ἥτοι ἕνας ἀπλὸς τίτλος του, τότε μένει σὲ πτῶσι ὀνομαστική, και ἂν ἀκόμη τὸ προσδιοριζόμενο ἐκφέρεται σὲ ἄλλη πτῶσι: *Αὐτὸ εἶναι τὸ νοσοκομεῖο ὁ Εὐαγγελισμός*. Αὐτός εἶναι ὁ *διενθνήτης τοῦ νοσοκομεῖον ὁ Εὐαγγελισμός*. *Νοσηλεύεται στὸ νοσοκομεῖο ὁ Εὐαγγελισμός*. *Κάθεται στῆ συνοικία Ἅγιοι Θεόδωροι*.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ μπορεῖ τὸ προσδιοριζόμενο οὐσιαστικὸ και νὰ παραλείπεται, και τὸ ἄρθρο ποῦ ἦταν μπρὸς ἀπ' αὐτὸ νὰ συνεκφέρεται μὲ τὴν παράθεσι. ἀνεξαρτήτως τοῦ γένους και τοῦ ἀριθμοῦ τῆς: *Ταξιδεύει μὲ τὸ Πόπη* (=μὲ τὸ ἀτμόπλοιο Πόπη). *Εἶναι καπετάνιος στὸ Ἄθῆ-ναι* (=στὸ ἀτμόπλοιο Ἄθῆναι). Ἄν δὲν εἶχαμε στὴν πεζογραφία μας τὸ «Θάνατο τοῦ παλληκαριοῦ»... τὸ «*Συναποθανούμενοι*»... (=τὸ *δήγημα* Συναποθανού-μενοι) Χαρ. Κ. 108.

Πρόμοιες συντάξεις ἔχουμε και στὰ ἐξῆς ἀπ' τοὺς «Χαραχτῆρες» τοῦ Λασκαράτου: *Τέτιοι εἶναι οἱ παπᾶς, μαθητῆς, ἐπὴρτεῖρα κλπ.* (=οἱ *χα-ραχτῆρες* παπᾶς, μαθητῆς, κλπ.) 12. *Ἔτσι ἔχουμε τοὺς δίκαιος, ἄδικος, φθονε-ρός, καλόφρωνος κλπ.* (=τοὺς *χαραχτῆρες* δίκαιος κλπ.) 10.

Καλύτερα ὅμως νὰ ἀποφεύγωνται οἱ τελευταῖες αὐτὲς συντάξεις, ὡς ξενικές.

§ 29. Πολλὲς φορὲς (ἰδίως στὴν ποίησι) ὡς παράθεσις ἢ ἐπεξήγησις ἑνὸς οὐσιαστικοῦ ἀκολουθεῖ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ προσδιοριζόμενο οὐσιαστικὸ (ἢ κάποιο ἄλλο συνώνυμο του) μὲ ἕναν προσδιορισμὸ ἐπιθετικὸ ἢ σὲ πτῶσι γενική. Ἔτσι και τὸ προσδιοριζόμενο και ὁ προσδιορισμός του ἐξαιρεται περισσότερο: *Ἔνα πουλί, καλὸ πουλί*, μὲ τὰ *φτερά ἀσημέρια* E. 165, 28· βλ. και 53 Γ, 1 - 60, 4 - 165, 2. *Ἡ χαρά, ἡ λίγη μας χαρά*, σὲ *λόπη* θὰ μᾶς βγάλλη Γρουπ. 51. *Περαίνει τῆς Ἄορης τὸ βουνό, ἕνα βουνὸ θεόρατο* Λπ. 161. *Κι' ἄξαστρα σέφνει μιὰ φωνή, τρόμου φωνή* Γρουπ. 105. *Στὸ δρόμο, δρόμο τῆς Ζωῆς*, ποῦ ξεκινᾶω διαβάτης, μοῦ ἔχει καρτέρι ἢ *Σφίγγα* Γρουπ. 28. Πρβλ. και φράσιν: *Ἐγνώρισα τὴ γυναῖκα θαῦ-*

μα, τὴν ἐνάρετη ἀπὸ ἰδιοσυγγρασία (=τὴν γυναῖκα τὴν ἐνάρετη κλπ.) Παλαι. Ἐλ. Βη. 19 / 3 / 40. Ὁμοίως: Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἡρώϊδα, ἡ γυναῖκα **θαῦμα**, ἡ κόρη **φαινόμενο** Ἐλ. Βη. 27 / 6 / 41. Κάτι θολὰ φαντάσματα περνοῦν· εἶναι οἱ χαρὲς, **χαρὲς ποῦ δὲ γελοῦν** Γρουπ. 58.

Κάποτε ἔτσι, στὰ δημοτικά ἰδίως τραγούδια, ὁ ἐπεξηγηματικός προσδιορισμὸς εἶναι ἀπλή διακοσμητικὴ παρέκτασις τοῦ λόγου καὶ ἀποτελεῖ καθαρὴ ταυτολογία μὲ τὸ προσδιοριζόμενο: *Νὰ ἄκουα τὴ Λούκαινα, τοῦ Δούκα τὴ γυναῖκα* Φωφ. 1, 118. *Στὴ μέση βόσκουν τὰροκάτσικα, τὰρνια καὶ τὰ κατσίκια* Λ.Δ 168· πρβλ. καὶ Ε 44, 16 - 17 καὶ 64, 14.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει, καὶ ὅταν θεωρῆται ἀναγκαῖον νὰ ἐξηγηθῇ μιὰ λέξις μὲ μιὰν ἄλλη ταυτόσημη λέξι, ἀλλὰ πιὸ κοινόχρηστη: Ἐκκολουθεῖ ὁ γαμπρός, ποῦ τὸν κρατεῖ ὁ παράγαμπρος καὶ ὁ σύντεκνος, ὁ κουμπάρος (=δηλαδὴ ὁ κουμπάρος) Ἡθ. 29.

Σημ. α'. Παρόμοιες παραθετικὲς συντάξεις, ποῦ εἶναι ἀπλὲς παρεκτάσεις τοῦ λόγου, σχηματίζονται συχνά, ἰδίως στὰ δημοτικά τραγούδια πάλι, καὶ μὲ ταυτόσημα ἢ συνώνυμα ἐπίθετα ἢ μετοχές: *Χρυσά εἶναι τὰ νιουφέκια τους, χρυσά, μαλαματένια* Ε. 53 Γ, 5. Ἐχει καὶ τὸ(ν) χρυσὸν αὐτό, τὸ(ν) χρυσοπλουμισμένο (=ποῦ ἔχει δηλαδὴ χρυσά φτερά) Ε. 23, 12· βλ. καὶ 43, 7.

Ὁ ἐπεξηγηματικός προσδιορισμὸς στὴν περίπτωσι αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἔμπρόθετο (μὲ τὴν πρόθεσι μὲ ἢ χωρὶς): *Τί νὰ σοῦ κάμω, σακάτης ἄνθρωπος, μ' ἕνα μάτι* (=ἀνάπηρος - μονόφθαλμος) Τρ. 4. *Στὴν ἐρημιὰ μονάχος, δίχως συντροφιά* Ε. 40, 9. *Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στείρα, δίχως μουσάρι* (=στεῖρα - ἄτεκνη) Φωφ. 2, 84.

Σημ. β'. Ἐνίοτε ὁ παραθετικὸς προσδιορισμὸς εἶναι σὰ μιὰ ἀνακεφαλαίωσις δυὸ ἢ περισσοτέρων προσώπων ἢ πραγμάτων, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε προηγουμένως λόγος. Ἐπαναλαμβάνεται δηλαδὴ τὸ νόημά τους μὲ τὸ κατάλληλο ἀριθμητικό, σύναρθρο, καὶ μὲ τὸ κοινὸ προσηγορικὸ τους ὄνομα, ἢ καὶ χωρὶς αὐτό, μὲ μόνο τὸ ἀριθμητικό: *Ἐνα πουλι θαλασσινὸ καὶ ἄλλο πουλι βονηῖο, τὰ δυὸ πουλιὰ μαλόνας* Ε. 170, 1. *Τὴν ξεγιτεῖα, τὴν ὀρφανιά, τὴν πίκρα, τὴν ἀγάπη, τὰ τέσσερα τὰ ζύγιασαν, βαρύτερα εἰν' τὰ ξένα* Ε. 167, 1.

Ἀντιστρόφως ἄλλοτε, ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάποια ὁμάδα ὁμοίων προσώπων ἢ πραγμάτων (συνήθως τριῶν), γίνεται ἐπιμερισμὸς τῆς ἐννοίας τους μὲ προσδιορισμὸ παραθετικὸ τῆς λέξεως, ὁ ἕνας, ὁ ἄλλος, ὁ τρίτος, μὲ τῆς ὁποῖες ξεχωρίζονται τὰ καθέκαστον πρόσωπα ἢ πράγματα ποῦ ἀποτελοῦν τὴν ὁμάδα: *Τρία πουλάκια κάθονται στὸν Ἐλυμπο, σὴ*

ράχη· τὸ ἓνα τηρεῖ τὰ Γιάννια, τᾶλλο τὴν Κατρίνα, τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, μοιρολογεῖ καὶ λέει E. 68, 1· βλ. καὶ Μβ. 457.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐκφράσεως εἶναι συνηθέστατος στὰ δημοτικὰ τραγούδια. Βλ. E. 2, 12-5, 1-9 B, 1-11, 1 κ.ά.

Παρόμοια ἐπεξηγείται συχνὰ καὶ τὸ ἀόριστο ὄλοι, (ὄλες, ὄλα): *Μαζὶ μὲν ὄλοι τρέξετε, καὶ ἄντρες καὶ γυναῖκες* Πάσ. 206, 13. *Στὶς ἐκκλήσεις μαζὶ-χτηκαν ὄλοι, μικροὶ μεγάλοι* Πάσ. 258, 9.

§ 30. Παραθετικὸ ἢ ἐπεξηγηματικὸ προσδιορισμὸ, (ἐν ἄπλῳ οὐσιαστικῷ ἢ ἓνα οὐσιαστικῷ μὲ ἐπίθετο ἢ μὲ πτῶσι γενική, καὶ πολλὰς φορές ἓνα μόνον σύναρθρον ἐπίθετο) δέχονται καὶ ἀντωνυμίες, προπάντων προσωπικές, δεικτικές καὶ ἀόριστες: *Ἐγὼ εἶμ' ἐγὼ, ὁ Ἰούδας* Σκίπ. 188. *Νὰ βάλω κι' ἐγὼ ἢ δόλια σκεπὴ στὸ κεφάλι μου* Λιλ. 18. *Μὲ πόσον κόπον γίνεται αὐτὸ τὸ ψωμί, ποὺ εὐρίσκομεν ἔτοιμον ἡμεῖς, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων* Ἀμ. 107· βλ. καὶ E. 32, 4. *Ἀφήκες ἐμένα, τὴ μάνα σου* (=ποὺ εἶμαι ἢ μάνα σου) Π.Μ. 92. *Ἔσεῖς, οἱ ἀρχαιολόγοι, ἅμα ἰδῆτε κλπ.* Ἐρσ. 95· βλ. καὶ E. 2, 10-38, 5-75, 16-89, 24. *Ἐκείνη, λέει ὁ βασιλιάς, μὰ γυναῖκα, τὰ ἔβαλε μὲ μέγαλε* (=ποὺ εἶναι μὰ - ἀπλή - γυναῖκα) Μβ. 460. *Μὰ ἦτανε κι' ἐκείνη, ἢ ἄχαρη, πολὺ λιγόλογη* Βλαχ. 55. *Ἔσὺ τὰ λὲς αὐτά, δειλέ!* Βλαχ. 64· βλ. καὶ E. 74, 172 καὶ στίχ. 143. *Ἐκείνη ἐτότες τοῦ εἶπε, ὅτι ἐπῆρε ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε, δηλαδὴ τὸν ἴδιον* Μβ. 495. *Φαίνεται ὁμως ὅτι κι' ἐγὼ σ' αὐτοὺς φάνηκα τὸ ἴδιο, ἀσημαντὸ δηλαδὴ ὑποκείμενο* Τρ. 54. *Σήμερα ἀποφάσισε κάτι νὰ ζητήσῃ τὴ χάρη τοῦ κατὰδικου* Βν. 17· βλ. καὶ Ἀμ. 62. *Πάει λοιπὸν μὰ μέρα ἢ ἀδερφή τση* (=ἢ ἀδερφή της) *ἢ ἄλλη, ἢ φρόνιμη* Μβ. 488. *Τί κερδίσαμε; ἔλεγε συχνά· ξερὴ ἐξουσία καὶ παράσημα* Ζ.Π. 37. *Τέτοια χωριά εἶναι τὰ Ἀγραφοχώρια, σωστὰ κάστρα θεοτικὰ* Λουκοπ. 123.

Σημ. α'. Κάποτε ἢ τέτοια ἐπιθετικὴ παράθεσις προηγεῖται ἀπ' τὴν ἀντωνυμία: *Ἡ κακομοῖρα ἐκείνη ἔκλαιγε* Μβ. 481· πρβλ. καὶ 476: *Ἐκείνη, ἢ πονηρή, τὴ* (=τῆς) λέει.

Πολλὰς φορές πάλι, προπάντων σὲ ἐπιφωνηματικὰς προτάσεις, τὸ σύναρθρον ἐπίθετο ποὺ χρησιμοποιεῖται ὡς παραθετικὸς ἢ ἐπεξηγηματικὸς προσδιορισμὸς, ἐκφέρεται μόνον του, ἥτοι χωρὶς νὰ προηγῆται ἢ προσωπικὴ ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία, στὴν ὁποία ἀναφέρεται: *Ἦταν ἕνας γέρος καὶ ἦταν πολὺ φτωχὸς ὁ κακομοίρης* Μβ. 485. *Τὶ νὰ κάμω ὁ δυστυχῆς!* (=ἐγὼ ὁ δ.). *Τὶ ἐκάμας οἱ ξεχασμένες!* (=ἐμεῖς οἱ ξ.) Π.Μ. 55. *Τὶ ἐλπίζει*

ὁ ἀνόητος; (=αὐτὸς ὁ ἀν.)· πρβλ. E. 74, 143. *Τί εἶν' τὸ κακὸ πού πάθαμε οἱ μαῦροι οἱ Λαζαῖοι* (=ἐμεῖς οἱ Λαζαῖοι) E. 68, 4· πρβλ. καὶ 32, 4. Βλ. καὶ § 13 Σημ.

Σημ. β'. Μὲ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα ἐπεξηγούνται πολλές φορές καὶ ἐπιρρήματα τροπικά, (ιδίως τὸ πῶς, τὸ ἔτσι, τὸ ὅπως): *Καὶ τώρα πῶς κατάντησαν σκλάβοι τοὺς Ἀρβανίτες* E. 4, 3. *Τί χαρὰ αἰσθάνομαι ἔτσι πού σὲ βλέπω, ἄξιον κ' εὐτυχισμένον* Ἔρσ. 82. *Πῶς ἦταν ἔτσι ἡ Κούλα; πεθαμένη κ' ἄθαφτη* Τρ. Δ. 33. *Καὶ τοὺς χωριῖτες τοὺς ζωγραφίζει ὅπως τοὺς εἶδε, συμφεροντολόγους, πλεονέκτες κλπ.* Κμπ. 293.

§ 31. Σύνταξις κατὰ παράθεσιν χρησιμοποιεῖται συχνότατα καὶ μεταξύ ἐπιρρημάτων καὶ ἐμπροθέτων, ἦτοι συνηθέστατα ἓνα ἐπίρρημα (ἢ μιὰ ἐπιρρηματικὴ ἔκφρασις) ἢ ἓνα ἐμπρόθετο ἀκολουθεῖ ἄλλο ἐπίρρημα ἢ ἐμπρόθετο ὡς παραθετικὸς τοῦ προσδιορισμὸς, καὶ χρησιμεύει γιανὰ περιορίζη ἢ νὰ ἐπεκτείνη τὴν ἔννοια τοῦ προσδιοριζομένου: *Ἀνέβηκε ἐκεῖ ἐπάνω. Κατέβηκε ἐκεῖ κάτω.* *Ἦρθε χιτὲς πρωί.* *Θὰ φύγη αὔριο σιτὶς πέντε.* *Εἶναι ἐπάνω στὴ στέγη ἢ εἶναι στὴ στέγη ἐπάνω.* *Ὅπως ἔμαθα, ὅταν προωποῖται στὸ κατάστημα, χωρὶς νὰ ρωτήσω, ἔτσι ἀπὸ κουβέντες τῶν κοριτσιῶν* Τρ. 277. *Αὐτὸς ἔμεινε ἔτσι μὲ κλειστὰ τὰ μάτια* Βουτ. 3. *Μένει στὴν Ἀθήνα σὲ ξενοδοχεῖο. Κάτι δυσάρεστο εἶχε συμβῆ στὴν οἰκογένειά του, στὸ μνηστῆρα τῆς ἀδελφῆς του* Τρ. 177· βλ. καὶ E 36, 8 καὶ 85, 15. *Τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα ἦρθε ὁ Τζαλιγανάκος* Θ.Χρ. 16. *Ποῦ πᾶς, Δενίτσα μ', μοναχῇ, τώρα τὸ βράδυ βράδυ;* Πάσσ. 383, 7. *Πρῶτὸ Δευτέρα* θὰ μποῦμε στὸ χωριὸ Βλαχ. 70.

Ἔτσι μὲ ἐμπρόθετα ἢ ἐπιρρηματικὲς ἐκφράσεις ὡς παραθετικούς προσδιορισμούς διασαφεῖται κανονικὰ καὶ ὀρίζεται εἰδικότερα ἢ ἔννοια ἐπιρρημάτων, ιδίως τοπικῶν, ὅπως τὸ ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐπάνω, κάτω, μέσα, ἔξω, ψηλὰ κ.ἄ.: *Παντοῦτῆκα ἐδῶ, σ' αὐτὰ τὰ μέρη* E. 42, 10. *Θὰ πάω μακρὰ, στὰ ξένα* E. 166, 3· βλ. καὶ 11, 12-43, 6-46, 3-47, 4-56, 1-58, 1-72A, 19 κ.ἄ.

Τέτοιοι παραθετικοὶ προσδιορισμοὶ ἑνὸς ἐμπροθέτου ἢ ἐπιρρήματος μποροῦν νὰ ἀκολουθοῦν καὶ δυὸ ἢ περισσότεροι καὶ ὁ κάθε ἐπόμενος νὰ περιορίζη ἢ νὰ ἐπεκτείνη τὴν ἔννοια τοῦ προηγούμενου του: *Ν' ἀνταμωθοῦμε στὸν Ἅγιο Διᾶ, στὸν πλάτανο, ψηλά, στὸ κρονόρι* E. 28, 3· βλ. καὶ 24, 4 καὶ 60, 2 καὶ πρβλ. 80, 8.

Σημ. Τέτοια σύνταξις, ὅπου παραθετικὸς προσδιορισμὸς καὶ προσ-

διοριζόμενο εἶναι ἐμπρόθετα, συχνά χρησιμοποιεῖται στὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ στὸν ἀφελέστερο καθημερινὸ λόγῳ, καθὼς καὶ προκειμένου νὰ ἐκφρασθῇ σχέσις ὁ λ ο υ κ αὶ ἡ μ ἔ ρ ο υ ς τοπικῶς ἢ χρονικῶς: *Κάθονταν στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι* (=στὴν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ) Ε. 47, 1· βλ. καὶ 50, 2. *Τῶματά μου τᾶχωσα στὴν ἐκκλησιὰ μέσα στὸ ἅγιο βῆμα* (=στὸ ἅγιο βῆμα τῆς ἐκκλησιᾶς) Ε. 48, 9.

Καὶ ἔτσι καθίσταται δυνατόν νὰ ἀποφεύγεται ἡ χρῆσις γενικῆς (κτητικῆς ἢ διαιρετικῆς): *Ποὺ πολεμᾷ κατὰκαμπα στὰ Γιάννινα στὸν κάμπο* (=στὸν κάμπο τῶν Γ.) Πάσο. 183, 3· βλ. καὶ Ε. 61Γ, 12 καὶ πρβλ. Κονδ. 165: *Στὸν κάμπο τῶν Χανίων. Τρεῖς ποιλᾶκια κάθονταν στὸν Ἄθωνα στὴ ράχη* (=στὴ ράχη τοῦ Ἄ.) Πάσο. 82, 1· βλ. καὶ 43, 30 καὶ Ε. 68, 1. *Τὸν ἐροῦπισε μέσ' στῆ μέση στὴν πλατεῖα* (=στὴ μέση τῆς πλατείας). Βλ. Πάσο. 144, 6 - 209, 1 - 263, 5 καὶ πρβλ. 497, 4 (*Ἐπῆρε κι' ἔκαμε φωλιὰ στὰ χεῖλη στὴν πηγάδα*) μὲ Δίστ. 498 (*Ποῖε στὰ χεῖλη πηγαδιοῦ δὲ λείπει ἢ προαινάδα*). Βλ. καὶ 499, 7 καὶ Τέλλ. 71. *Στὴν ἄκρη στὸ χωριὸ εἶναι ἓνα μαγαζὶ* (=στὴν ἄκρη τοῦ χ.) Λουζοπ. 119.

§ 32. Ὡς ἐπεξηγησις ἑνὸς ὀνόματος οὐσιαστικοῦ ἀπλοῦ ἢ μὲ ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ μαζί, (προπάντων ἑνὸς οὐσιαστικοποιημένου ἐπιθέτου οὐδετέρου γένους) ἢ μιᾶς ἀντωνυμίας (δεικτικῆς ἢ προληπτικῆς ἢ ἄοριστης ἢ ἐρωτηματικῆς, συνήθως τῶν οὐδετέρων τοῦτο, αὐτό, αὐτά, κάτι, τί) ἀκολουθεῖ πολλές φορές μιὰ ὀλόκληρη πρόταση (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰδικὴ ἢ βουλευτικὴ) ἢ καὶ περισσότερες προτάσεις: *Λέγοντας ἠθικὴ ἀνθυπαροξία, δὲ θέλω νὰ εἰπῶ ἠθικὴ ἀναρχία, νὰ κἀνη δηλαδὴ ὁ καθένας ὅ,τι θέλει* Δελμ. 36. *Εἶχε πάρει καλὸ ὄνομα, ὅτι τῆς ἐξοῦσαν τὰ παιδιὰ* Ππδ. Α 23. *Τῆς εἶπα ἓνα μικρὸ ψέμα, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προῶτη μέρα εἶχα ζητήσῃ τὸν ἀδερφό της, ἀλλὰ κλπ.* Τρ. 74. *Ἡ πολυλογία τοῦ πονηροῦ χωριάτη εἶχε ἓνα σκοπὸ· καιρὸ νὰ δώση* στοὺς *Λυμποχωριῖτες νὰ προφτάσουν* Βλαχ. 75. *Σήμερα κἀναμε ἓνα κακὸ χαλάσαμε μιὰ φωλιὰ* Ἐρσ. 261. *Ἦταν ἡ μόνη δικαιολογία γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔκανε, νὰ ζῆ μὲ μιὰ ἀλόγηση Βεν. 158. *Πῶς νάντισταθῆ σὲ τοῦτο τὸ ἀνέλπιστο ποὺ ἄκουσε; τοῦ εἶπαν πῶς ὁ Ντομένικος Βενετζάνος κατέχει ἓνα μεγάλο μυστικὸ κλπ.* Ζ.Π. 22. *Πικρὰ μαντάτα σοῦ ᾤφερα ἀπὸ τοὺς καπετάνιους· τὸ Νικολάκη πιάσανε, τὸν Κωνσταντῆ βαρέσαν* Ε. 63, 9· βλ. καὶ 26, 12. *Ποῖός εἶδε τέτοιον πόλεμο; νὰ πολεμοῦν μὲ μάτια κλπ.* Ε. 135, ξβ· βλ. καὶ Πάσο. 9, 6 καὶ Δίστ. 783. *Μιὰ λαχτάρα βασάνιζε κάθε τόσο τὴν ψυχὴ μου· μὴν προλάβῃ ἄλλος καὶ ἀρπάξῃ τὴ δόξα μου* Απ. 236· βλ. καὶ Ε. 14, 5 κ.έ., 26, 1 κ.έ., 30, 1 κ.έ., 181, 1 κ.έ. *Κι' ἐγὼ*

ἄλλο δὲν ἤθελα παρ' αὐτό, νὰ τοὺς ἰδῶ καὶ τοὺς δυὸ εὐτυχισμένους Τρ. 91. Ἔμεγα σύμφωνος σὲ τοῦτο, πὼς ὅλες εἶχανε μιὰ ἔλλειψη Τρ. Δ. 61. Ἡ ἐλευθερία τους περιορίζεται σὲ τοῦτο· ν' ἀντικαταστήσουν τὰ πρότυπα Πρεβελ. 22. Τὰ ἔχει αὐτὰ ἢ θάλασσα· χωρίζει γιὰ χρόνια καὶ σμίγει μιὰ στιγμή Λπ. 71. Κοιτάζει, τί νὰ ἰδῆ! ἔμπροσ κάπνιζε ὁ Καβομαλιᾶς Λπ. 180.

Σημ. α'. Μὲ ὁλόκληρη πρότασι ἐπεξηγείται κάποτε καὶ τὸ ἐπίρρημα ἔτσι: Ἔτσι τῶχει ἢ παιρίδα μας, ἔτσι τῶχει τὸ Σούλι· ἀπὸ τουφέκι καὶ σπαθὶ κανεὶς νὰ μὴ γλυτώσῃ Πάσσ. 250, 11· βλ. καὶ Δίστ. 338.

Κάποτε (σὲ δημοτικὰ τραγούδια) καὶ σὲ μιὰ τέτοια σύνταξι ὑπάρχει ταυτολογία: Ἀνὲν κλαῖνε γιὰ τὸ σκοτωμὸ, ποὺ θενὰ σκοτωθούνε, μὸν κλαῖνε γιὰ τὸ σκλαβωμὸ, ποὺ θενὰ σκλαβωθούνε Πάσσ. 258, 5· βλ. καὶ 96, 1 καὶ 97, 1.

Σημ. β'. Καὶ μιὰ πρότασις μπορεῖ νὰ ἔχει κατόπι της ἄλλη πρότασι ὡς παραθετικὸ της προσδιορισμὸ, ποὺ νὰ ἐπεξηγηθῇ σαφέστερα τὸ νόημά της: Παιδιά μου, νὰ σκορπίσουμε, νὰ γίνουμε μπουλούκια (=δηλαδή νὰ γίνουμε κλπ.) Ε. 35, 3· βλ. καὶ 64, 16. Τὰ ντεθένια τούρκεψαν, τὰ πῆραν Ἀρβανίτες Ε. 54, 1. Θέλει τὰ ρούχα ἄς βάψῃ, μαῦρα νὰ ντυθῆ (=δηλαδή νὰ ντυθῆ κλπ.) Ε. 172, 7· βλ. καὶ 53 Γ, 10 καὶ 56, 5.

Ἔτσι τὸ νόημα μιᾶς προτάσεως μπορεῖ νὰ διασαφῆται καὶ μὲ περισσότερες ἀπὸ μιὰ προτάσεις, ποὺ ἀκολουθοῦν κατόπι της: Θὰ φύγω, θὰ ξενιτεντῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα (=δηλαδή θὰ ξενιτεντῶ κλπ.) Ε. 166, 3.

§ 33. Πολλὲς φορὲς μιὰ πρότασις ἀκολουθεῖ παραθετικῶς ἓνα οὐσιαστικὸ, ποὺ προσδιορίζεται συνήθως κ' ἀπὸ κάποιον ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ, (ὅπως συνήθως οἱ φράσεις ὠραῖο πρᾶγμα, περίεργο πρᾶγμα, ἀπίστευτο πρᾶγμα κ.τ.τ.), ἢ μιὰ ἐπιφωνηματικὴ ἔκφρασι (π.χ. τί ἀτυχία!, τί σύμπτωσι!, περίεργο!, παρᾶξενο! κ.τ.τ.), ἢ ἓνα ἀπλό σύναρθρο οὐδέτερο ἐπίθετο (συνήθως τὰ παραθετικὰ τὸ σπουδαιότερο, τὸ φοβερότερο κ.ἄ.τ.), ἀλλὰ ἢ πρότασις αὐτὴ δὲν ἐπεξηγεῖ (ὅπως στὰ παραπάνω, § 32) τὸ προηγούμενον οὐσιαστικὸ ἢ ἐπίθετο, παρὰ ἐτοῦτο χρησιμεύει γιανὰ χαρακτηρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς τὸ περιεχόμενον τῆς προτάσεως, ποὺ ἀκολουθεῖ κατόπι του. Γιαυτὸ στὴν περίπτωσι αὐτὴ τὸ οὐσιαστικὸ ἢ τὸ ἐπίθετο ποὺ προηγεῖται, λέγεται π ρ ο ε ξ α γ γ ε λ τ ι κ ῆ π α ρ ᾶ θ ε σ ι ς: *Θαῦμα θανμάτων!* Ὁ Κομπολόδαρος μετρίασε καὶ τὴ φιλαργυρία του! Τρ. Δ. 22. *Περίεργο πρᾶγμα!* πὼς δὲν ἤρθε ἀκόμα ὁ Πέτρος! (Πρβλ. Ἄπίστευτο πρᾶγμα σημειώθηκε γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Λελοῦδας· φτιάνει καινούργιο φουστάνι! Ζ.Π. 62). Ὁ φίλος του ὁ ἀρχι-

μανδρίτης, **τί άτυχία!** ἔγινε ἐπίσκοπος Ζ.Π. 73. Καὶ **τί σύμπτωση!** κοντὰ νὰ ψηθῆ ἢ χήνα, πάει πάλι ὁ ξάδερφος τῆς παπαδιάς Μβ. 503. **Περίεργο!** νὰ μὴ μ' ἀρπάξῃ ἀπ' τὰ μαλλιά! (=περίεργο πρᾶγμα! πῶς δὲ μ' ἀρπαξε κλπ.) Ξεν. 239.—Σκοτώνουν δυό, πληρώνουν πλὸ πολλοῦς· καὶ **τὸ σπουδαιότερο**, κατορθώνουν νὰ μὴν ἀναγνωριστοῦν, γιὰτὶ φοροῦσαν ψεύτικα γένεια Κμπ. 63. Πῶς μπορῶ νὰ λησμονήσω ὅτι ἐκεῖ ἐπέρασα ἓνα ὥραῖο ὄνειρο, καὶ **τὸ σπουδαιότερο** ὅτι ἐκεῖ ἐγεννήθηγε τὸ χρυσὸ μου παιδάκι! Τρ. 273· βλ. καὶ Ἀποστολ. 10. (Πρβλ.: **Τὸ σπουδαιότερο εἶναι** ἢ πρόληψη, πῶς δὲν μπορεῖ νὰ κατοικηθῆ τὸ νησάκι, καὶ μάλιστα νύχτα Ἐρσ. 222).

Συμβαίνει ὁμως, σπανιότερα, καὶ νὰ ἀκολουθῆ μετὰ τὴν πρότασι τὸ οὐσιαστικὸ ἢ τὸ ἐπίθετο, ποῦ εἶναι στὴ φράσι, γιανὰ χαρακτηριστὴζῆ ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς τὸ περιεχόμενό της: Ὁ Παλαμᾶς τὸ βρῆκε τὸ μωτιστόρημα αὐτὸ ἀριστούργημα· **γνώμη πολλὴ συζητήσιμη** Κμπ. 303. **Ναί, ναί, νὰ τῆς δώσουμε τουλάχιστο ἓνα πιστοποιητικὸ ὥραῖα λύσις!** Ξεν. 248. **Μία ὄρνιθα** λάλησε στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ σὰν πτεινός· **μάντιμα ἀλάθρευτο** γιὰ τίς γυναικὲς Βλαχ. 37. Ἀπόψε εἴχαμε πολλὰ τοιμήματα· **φοβερὸ πρᾶμα!** Ἡ μάγνα μου ἔσκιζε τὰ ροῦχα της, νὰ μὴν τύχη καὶ τῆς πῶ «καλημέρα» καὶ μὲ μαγέφουνε· **γυναικίεις κουβέντες** Τρ. Δ. 47.—**Ἄν ἀκούγεται αὐτός...** νᾶφυγε; **περίεργο!** Ξεν. 224· βλ. καὶ 240. Τοῦ ἔλειπαν προπᾶντων τὰ Μουσεῖα μὲ τὰ ἀπυραίτητα πρότυπα, **τὸ σπουδαιότερο** Ἐρσ. 368.

§ 34. Ἡ κατὰ παράθεσιν σύνταξις ἔχει λάβει μεγάλη ἀνάπτυξι στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ μὲ τέτοια σύνταξι ἐκφράζονται σ' αὐτῇ, (ἐκτός ἀπ' τίς παραπάνω), καὶ διάφορες ἄλλες συντακτικὲς σχέσεις, ἦτοι

1) σχέσις περιέχοντος καὶ περιεχομένου: **Νὰ μοῦ δώσης ἓνα καλαθᾶκι σταφύλια** Π.Μ. 49. **Σαράντα τουλούμια νερὸ** Π.Μ. 100. **Μιά κάσσα βιβλία** Ἐρσ. 22. **Τοῦ πῆγε δυὸ πιάτα φαί.**

2) σχέσις ἑνὸς διηρημένου ὄλου κι' ἐκεινῶν ποῦ τὸ ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ ὄλον: **Ἐνα ζευγάρι παπούτσια** Μβ. 475. **Ἐνα κοπάδι πρόβατα** Π.Μ. 19, Πα. 7. **Ἐνας σωρὸς ψόφια κοχύλια** Τρ. Δ. 75· βλ. καὶ Ἐρσ. 306. **Μοῦ ἔδωσε μιὰ ἀρμαθιά φλωριά** Π.Μ. 62. **Τρεῖς πλεξίδες σκόρδα** Χαρ. Μ. 65. **Πέντε ἀράδες κομπιά** Ε. 64, 4. **Σμᾶρι πετούμενα κοράκια** κρᾶζουν ψηλά Τελλ. 114. **Στὰ δέντρα φωλιάζανε**

πλήθος πουλιά Κοντογλ. 35. *Μᾶς ἔστειλαν σὶτὸ σχολεῖο πλήθος σκεπάσματα καὶ μαξιλάρια* Δείμ. 196· βλ. καὶ Ἔρσ. 109 καὶ 291. *Τώρα αὐτοὶ κάμαν ἀγγόνια πλήθος* Βλαχ. 101. *Ἀρχίζω μὴ σειρὰ πηδήματα* Χαο. Κ. 96. *Ἀπὸ τὸ ἀνάγνωφο ὡς τὸ δλόγνωφο ὑπάρχουν μὴ σειρὰ διαβαθμίσεις κατὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ ὄγκου* Προβελ. 25.

3) σχέσις ἑνὸς πλήθους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων πού τὸ ἀποτελοῦν τὸ πλήθος αὐτό, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τοῦ πλήθους τῶν ἐκφράζεται μὲ ἀριθμητικὸ οὐσιαστικόν: *Ἀγόρασα μὴ δωδεκάδα μαχαίρια. Καμὴ δεκαπενταριὰ ἄνθρωποι* Ἔρσ. 2. *Ἔτοι χτίστηκαν καμὴ πενηνταριὰ σπίτια* Χαο. Μ. 77. *Χιλιάδες ταμπούρα* Μυρ. 16. *Ἐκατὸ χιλιάδες γρόσια* Π.Μ. 42· βλ. καὶ Ε. 52, 8. *Πῆγαν πολλοὶ μ' ἑκατομύρια ἐργάτες* Π.Μ. 76.

4) σχέσις ὅλου καὶ μέρους, προκειμένου γιὰ τόπο ἢ γιὰ χρόνον: *Ἦᾶρε τὴν ἄκρη τὸ γιαλό, τὴν ἄκρη τὸ ποτάμι* (=πήγαυε ἀκολουθώντας τὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ κλπ.) Λ. Ε 109. *Ἄμα ξύπνησε τὴν Κυριακὴ τὴν ἀγὴ ἐκάλεσε τὴν κοπέλλα* (=τὴν ἀγὴ τῆς Κυριακῆς) Μ. 403· βλ. καὶ Ε. 53 Β, 15 καὶ Πάσσ. 6, 6. *Τὸ Σάββατο τὸ μεσημέρι* Τρ. 96· βλ. καὶ 109. Προβλ. καὶ § 31 Σημ.

5) σχέσις ποσοῦ συνεχοῦς ἢ διηρημένου καὶ τοῦ εἴδους ἢ τῆς ὕλης, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν τὸ ποσοὺν αὐτὸ ἀποτελεῖται: *Ἔνα κομματάκι πῖττα* Π.Μ. 56· βλ. καὶ Ε. 66 Α, 1 καὶ 100, 1. *Ἔνα σπυρὶ φαρμάκι* Ε. 27, 9. *Μὲ ποταμοὺς ἰδρωῖτα* Πάλλ. 67. *Μὴ κλωστή μετὰξι* Πάσσ. Δίστ. 421. *Μὴ σταλαματιὰ νερὸ* Γρουπ. 21· βλ. καὶ Λ. Ε 178. *Ἀνὸ κλωνιὰ βασιλικὸ* (=βασιλικῶν) Λ. Ε 111· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 501. *Ἀνὸ ξεροκόμματα μαῦρο ψωμὶ* Ἔρσ. 6. *Ἔνα τόπι πανὶ* Λουκοπ. 103. *Ἀέκα σταγόνες ἰώδιο. Μὴ ἀχτίδα φῶς* Τρ. Δ. 6. *Πῆγαν χαμῆνα δνὸ ἑκατομύρια δραχμῆς κεφάλαιο καὶ ἑκατὸ χιλιάδες δραχμῆς τόκοι.*

6) σχέσις μέτρου καὶ τοῦ πράγματος πού μετρεῖται μ' αὐτό: *Μὴ πήχη τόπος* Πα. 8. *Μὴ ὀκᾶ σταφύλια* Π.Μ. 50. *Ἔνα κοιλὸ σιτάρι* Π.Μ. 69. *Μὴ γουλιὰ νερὸ* Ζ.Π. 8. *Μὴ χούφτα φλωριά* Π.Μ. 34· βλ. καὶ Ἔρσ. 9. *Μὴ χεριὰ χορτάρια* Πάσσ. 294, 5. *Χίλια καντάρια ζάχαρη* Πάσσ. 393, 15. *Τρεῖς φουρνιῆς ψωμὶ* Μ. 422· βλ. καὶ 475. *Πανὶ σαράντα πέντε πῆχες* Πάσσ. 452, 26. *Καμὴ πεντακοσαριὰ βήματα δρόμο* Ἔρσ. 23. *Μιὰν ὥρα δρόμο* Πάσσ. 416, 16. *Χρόνον καιρὸ τὶς καμᾶρῶνε* (=ἐπὶ ἕνα χρόνον) Ἡθ. 49.

Σημ. Σὲ ὄλες τὶς παραπάνω περιπτώσεις, ὅταν τὸ προσδιοριζόμενον

ἐκφέρεται μὲ τὸ ἄρθρο, ἐκφέρεται κανονικὰ μὲ τὸ ἄρθρο καὶ ἡ παράθεσις: *Τοῦ πήγαινε κάθε βράδυ τὰ δυὸ πιᾶτα τὸ φαί* Μβ. 421. *Γύριζε ἀπ' τὸ φούρο μὲ τὴν πινακοτὴ τὰ ψωμιὰ στὸν ὄμο* Π.Μ. 69. *Σὺν τὴν κοπὴ τὰ πρόβατα* Πάσ. 272, 12. *Τὸ κοπάδι τὰ πρόβατα ἦταν ἀπάνω ἀπὸ ἑκατὸ κεφάλια* ἸΧαρ. Κ. 10. *Κάθε βράδυ τῆς (=τῆς) πήγαινε τὸ ζευγάρι τὰ σακτοσύνια ἔτοιμο τελειωμένο* Μβ. 519. *Στις χιλιάδες τὰ τραγοῦδια πὸν βρίζονται μαζωμένα* Ἀποστολ. 272. *Πόσο τὴν ὄκᾳ τὰ ψάρια; Εἴκοσι δραχμὲς τὴν ὄκᾳ τὰ μῆλα.* Ἀλλὰ καί: *Ἔδωσε τὰ ἑκατὸ σακκούλια τάλαρα* Μβ. 365. *Κοντὰ στὶς δυὸ σειρὲς φλωριά* Αὐγερ. Ἀνθολ. 19.

7) σχέσις γένους καὶ εἴδους: *Σοῦ στέλω προσκνήματα μὲ τὸ πουλί τᾶηδόνι* Πάσ. Δίστ. 861· βλ. καὶ Ε. 65, 1 καὶ 89, 15. *Τὸ πέταξαν στὰρογάλι σὰ λαθρεμπόριο ζάχαρη ἢ πετρέλαιο* Ἔρσ. 34. *Μιά γιορτὴ μιὰ Κυριακὴ* Ε. 80, 8.

8) σχέσις ἑνὸς χρονικοῦ διαστήματος καὶ μιᾶς ἐνέργειας ἢ καταστάσεως, ποῦ ὑπάρχει κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα αὐτό: *Μετά δέκα λεπτὰ γυμναστικὴ ξαπλώνομαι στὸ κρεβάτι. Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακὴ* Ρήγας Φεραῖος Φωρ. 2, 20. *Ἐπειτα ἀπὸ κάμποση ὥρα ἀγωνία* Θε. οτοκ. 22.

9) ἀπλὴ χρονικὴ σχέσις: *Παραμονὴ Χριστοῦγεννα* Τέλλ. 159· βλ. καὶ Χ.Θ. 23 καὶ 46 καὶ πρβλ. Χ. Θ. 15: *Ἀνήμερα Χριστοῦγεννα.*

10) εἰκονικὴ παρομοίωσις: *Ζώνη δλόχρονη φορεῖ σὲ δαχτυλίδι μέση* (=σὲ μέση πὸν εἶναι σὰ δαχτυλίδι) Γρουπ. 84. *Ἐ νερόμυλος ἔβγαλε νερὸ ἄμπουλες* Μ. 438. *Ἐρριχνε ματιὰς αἰνίγματα* Ζ.Π. 49. *Ἐ θάλασσα (ἦταν) μπουνάτσα λάδι* Τρ. Δ. 60. *Οἱ δυὸ φίλοι γλυκοφιλιόνταν μὲ τὰ δάκρυα βροχὴ* στὰ μάτια (=σὰ βροχὴ) Πα. 95. Πρβλ. καὶ § 11, 3.

Σημ. Προκειμένου γιὰ παρομοίωσι, ἕνα οὐσιαστικὸ μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆ ὡς παραθετικὸς προσδιορισμὸς καὶ ἑνὸς ἐπιθέτου (ἢ μιᾶς ἐπιθετικῆς μετοχῆς): *Ἦτανε κίτρινος φλουρι* (=σὰ φλουρι). *Τὸ χέρι σου εἶναι κρύο πάγος.* *Ἐ ἀγάπη εἶναι πικριὰ φαρμάκι* Πάσ. Δίστ. 54. *Ἦταν μανροντυμένη κόρακας* Ζ.Π. 67.

Προκειμένου πάλι γιὰ ἡλικία, ἕνα οὐσιαστικὸ μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆ ὡς ἐπεξεγήσις ἑνὸς ἐπιθέτου: *Τὴν ὥρια κόρη ἀγάπησα μικρὸς ἀγόρι* (=διὰν ἦμον μικρὸς, δηλαδὴ ἀγόρι) Σκίπ. 156. Πρβλ. καὶ φρ.: *Ἐ Πέτρος παντρεύτηκε πολὺ νέος, εἴκοσι χρονῶν.*

β. Ἐπίθετα ὡς προσδιορισμοί.

1. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί.

§ 35. Ἐνα ἐπίθετο, ὅταν προσδιορίζῃ ἓνα οὐσιαστικὸν ἔτσι πού νά ἀποτελεῖ μαζί μ' αὐτὸ μιάν ἔννοια, λέγεται **ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς**: *Σοφὸς ἄνθρωπος. Ὁ σοφὸς Σωκράτης. Μεγάλῃ πόλιν* (πρὸβλ. *μεγαλόπολιν*). *Μικρὰ πράγματα* (πρὸβλ. *μικροπράγματα*).

Σημ. Ὅτι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς μὲ τὸ οὐσιαστικὸν πού προσδιορίζει, ἀποτελεῖ μιάν ἔννοια, τὸ δείχνει καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ τὰ δυὸ αὐτὰ μαζί μποροῦν νά ἔχουν ἕναν ἄλλο κοινὸ προσδιορισμὸν: *Μιά μαρμαρένια σκάλα πολὺ μεγάλη* M. 436 (πρὸβλ. *μαρμαρόσκαλα μεγάλη*).

§ 36. Ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς συμφωνεῖ μὲ τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν ἀναγκαίως ὄχι μόνον στὴν πτώσιν, παρὰ καὶ στὸ γένος καὶ τὸν ἀριθμὸν: *Ὁ καλὸς πατέρας. Ἡ καλὴ γυναίκα. Μᾶς ἔφερες τὰ θάνατο νερὸ* A.Z. 26. *Ποῦ ἔναι τὰ δέντρα τὰ δασεῖα μὲ τοὺς παχεῖς τοὺς ἴσκιους* E. 39, 5.

Ὅταν ἓνας ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἀποδίδεται σὲ δυὸ ἢ περισσότερα οὐσιαστικὰ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ἐκφέρεται σὲ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, στὸ ἐπικρατέστερο γένος, ἂν τὰ προσδιοριζόμενα οὐσιαστικὰ εἶναι διαφορετικοῦ γένους: *Ἐνα σύμπλεγμα ἀντρὸς καὶ παιδούλας ἀγκαλιασμένων* Tρ. 10. Πρὸβλ. § 17.

Σημ. Λέγεται συνήθως ἓνα-δυὸ βδομάδες ἀντὶς μιὰ-δυὸ βδομάδες καὶ ἀντὶς γιὰ τὰ συγκριτικὰ ἐπίθετα περισσότερος, λιγότερος, ὅταν (ὡς δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως) ἀκολουθῇ ἀριθμητικὸν μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ μπροστά του, χρησιμοποιοῦνται συνήθως τὰ ἀντίστοιχα ἐπιρρήματα περισσότερο, λιγότερο: *Θὰ μείνῃ ἐκεῖ περισσότερες ἡμέρες.* Ἄλλὰ: *Θὰ μείνῃ ἐκεῖ περισσότερο ἀπὸ δέκα ἡμέρες.*

§ 37. Ἐνα οὐσιαστικὸν μπορεῖ νά ἔχῃ περισσότερους ἀπὸ ἓνα ἐπιθετικοὺς προσδιορισμοὺς. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοί τότε

1) παρατάσσονται ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλο χωρὶς κατένενα σύνδεσμο:

α') ὅταν ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς προσδιορίζῃ τὴν κοινὴ ἔννοια, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸν καὶ τὸ ἄλλο ἐπίθετο: *Μιά πίπτα χοντρὴ μάση* Λπ. 233. *Πολλὰ ὠραῖα μικρὰ πράγματα* (=ὠραῖα μικροπράγματα) Ππδ. Φόν. 64. *Τὰ ποτάμια κατεβάζουν τὰ πλού-*

σια *θολὰ νερά* τους Χ.Θ. 13. *Ἐνα τραπεζάκι τετράγωνο ξύλινο, ἄπλο, ἄβαφο* Ἐρσ. 13.

β') ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ γοργότητα ἢ τὸ δεύτερο ἐπιθετο εἶναι σὰ μιὰ ἐπεξηγήσις τοῦ πρώτου: *Καὶ σιὰ καημένα Γιάννινα μαῦρο παχὺ σκοτάδι* (=μαῦρο καὶ παχὺ) Ε. 19, 2. *Τροεὶς μπάλλες τοῦ ἔρριξαγε πιωρὲς φαρμακωμένες* (=φαρμακερὲς) Ε. 52, 12.

2) συνδέονται μὲ τὸ σύνδεσμο καί, ὅταν ἐννοοῦνται χωρισμένοι καὶ καθέννας τους προσδιορίζη χωριστὰ τὸ οὐσιαστικό: *Ἦταν ἀδύνατη κι' ἐγγενικὴ ψυχὴ* Ζ.Π. 140. *Εἶχε στιβαρὸ καὶ πιδέξιο χέρι* Λπ. 198. *Μερικοὶ ἄπλοὶ καὶ βασανισμένοι ἄνθρωποι* Χαρ. Κ. 110.

§ 38. Ἐκτὸς ἀπ' τὰ ἐπίθετα, (τις ἐπιθετικὲς ἀντωνυμίες, τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα καὶ τὶς ἐπιθετικὲς μετοχές), ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ θέσι παίρνουν συνηθέστατα:

1) οὐσιαστικά προσηγορικά, ποῦ φανερώνουν ἡλικία, ἐπάγγελμα, ἔθνικότητα κ.ἄ.τ., καὶ σπανίως καὶ ὀνόματα γεωγραφικῶν ἢ χρονικῶν ὄρων ἢ φυσικῶν φαινομένων: *Γέρος ἄνθρωπος*. *Ἐνας βασιλιὰς γέρος* Π.Μ. 13. *Γριὰ γυναικα. Παιδὶ παλληκάρι*. *Ἐχει ἄντρα παλληκάρι* Πάσσ. 415, 3 (πρὸβλ. φρ. *Ἐχει ἄντρα νέο*). *Δάσκαλος (παπὰς) ἄνθρωπος*. *Ἐνας Γάλλος στρατιώτης*. *Ὁ Ἄγγλος ναύαρχος*. *Ὁ Πηνειὸς ποταμὸς. Νὰ βαφτιστοῦμε σιὸν Ἰορδάνη ποταμὸ* Π.Μ. 4. *Κυριακὴ μέρα* Τέλλ. 46. *Φύσηξε βοριάς ἀέρας* Ε. 169, 3. *Μὲ τέτοιον ἄνεμο καιρὸ* Τέλλ. 31 (πρὸβλ. *βορκερὸς καιρὸς*).

2) ἐπιρρημάτα, ἰδίως τοπικά, (ἢ ἐπιρρηματικὲς ἐκφράσεις), μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο μπροστὰ τους: *Ὁ κάτω κόσμος* Π.Μ. 140. *Ὁ ἄπάνω κόσμος* Πάσσ. Δίστ. 815· βλ. καὶ Ε. 30, 4 καὶ 222, 8. *Ὁ ἔξω Ἑλληνισμός. Τὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ* Ἐρσ. 13. *Τὸ ἀπέναντι περιβόλι*. *Τὰ ἀντίκρου μέρη* Ε. 9 Α, 1. *Τὸ ἀντίπερα βουνὸ* Βλαχ. 39· βλ. καὶ Πάσσ. 391α, 12. *Ἡμέσα μας θερμοκρασία στέκει σταθερὴ* Φωτιαδ. 1. *Τὸ πρὸς τὰ ἐδῶ σίτι*. *Κόλασι ἔγινε ὁ ποτὲ παράδεισος* Λπ. 134. *Ὁ Δραγούμης ἱστορεῖ λεπτομερέστερα τὰ ἕως τὸ 1843 γεγονότα* Κυπ. 276.

3) ἀπλὰ ἐμπρόθετα (σχηματιζόμενα ἰδίως μὲ τὶς προθέσεις ἀπό, γιά, μέ, δίχως, χωρίς), κατόπιν ἀπὸ ἓνα οὐσιαστικὸ, συνήθως ἄναρθρο ἢ ἐκφερόμενο μὲ τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἓνας, μία, ἓνα: *Λουλούδια ἀπ' τὸ βουνὸ* (πρὸβλ. *βουνήσια*). *Νύφη ἀπὸ σοῦ, ἀπὸ οἰκογέ-*

νεια (πρβλ. *εὐγενής*). *Κορίτσι γιά παντρεία* (πρβλ. *τῆς παντρειάς*). Ἐ-
πῆρα ἄδεια γιά ἓνα μῆνα (πρβλ. *μηνιαία*) Τρ. 294. Ἐνας ἄνθρωπος
μὲ μυαλὸ (πρβλ. *μυαλωμένος*· πρβλ. ἐπίσης Λιλ. 21: Ἦταν *καλοανα-*
θρεμμένος και μὲ τρόπους ἄνθρωπος). *Συλλέχτες χωρὶς πείρα* Ἀ-
 ποστολ. 11. Ἄνθρωπος *χωρὶς ντροπὴ* (πρβλ. *ἀδιάντροπος*) βλ. καὶ Ζ.Π.
 165. Ὁ *δικηγόρος χωρὶς ὑποθέσεις* Ζ.Π. 82 (πρβλ. ὁ ἄεργος). *Πίσκο-*
πε τοῦ Λαμαλαῖ, χωρὶς νοῦ, χωρὶς μυαλὰ κλπ. (πρβλ. *ἀνόητε, ἄμυαλε*).
Λέντρο δίχως φύλλωμα Καρυωτ. Ἀνθολ. 153.

Σημ. Συχνὰ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς καὶ ἡ
 φράσις καθὼς πρέπει ἢ ὅπως πρέπει: Ἔτσι *κάνουν οἱ καθὼς πρέπει ἄνθρω-*
ποι; (πρβλ. *Οἱ ἀξιοπρεπεῖς ἄνθρωποι*.) Ξεν. 243· βλ. καὶ Ἰλιγγ. 32 καὶ 108. Ἐ-
 νας *κύριος πλούσιος και δπως πρέπει* Τρ. 225· βλ. καὶ 217.

§ 39. Τὸ οὐσιαστικόν, ποῦ προσδιορίζεται ἀπὸ ἓνα ἐπίθετο, συ-
 χνότατα παραλείπεται, ὅταν εὐκόλα ἐννοῆται ἀπ' τῆ συνήθη
 χρήσι, κι' ἔτσι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς (κανονικὰ σύναρθρος)
 ἐκφέρεται μόνος του ὡς οὐσιαστικόν: Ὁ *δκνὸς πάει μακρονὰ κι' ὁ*
ἀκριβὸς δίνει πολλὰ (=ὁ *δκνηρὸς ἄνθρωπος*... ὁ *φιλάργυρος ἄνθρω-*
πος) λ.λ.· πρβλ. Ε. 20, 1. *Μαζὶ μὲ τὰ ξερὰ κίονται και τὰ χλωρὰ* (= *τὰ*
ξερὰ ξύλα ἢ πράγματα ἐν γένει) λ.λ. *Ντυμένος πένθιμα* (=πέν-
θιμα ροῦχα) Ω.Γ. 17. Ἀκόμα δὲν ἐπάτησα τὰ πενήντα (=τὰ *πενήν-*
τα χρόνια) Τρ. 3· βλ. καὶ Ἰλιγγ. 85 καὶ Ε. 48, 7.

Ὅταν χρησιμοποιῆται ἔτσι ὡς οὐσιαστικόν ἓνα ἐπίθετο, μπορεῖ
 νὰ ἔχη ἄλλο ἐπίθετο ὡς ἐπιθετικόν του προσδιορισμὸν: (Τὰ *καλὰ*)
 τὰ *βασιλικὰ καλὰ* Μ. 441. (Τὸ *δίκαιον*) τὸ *ποινικὸν δίκαιον*.

Ἐπίθετα (σύναρθρα), ποῦ συνηθέστατα χρησιμοποιοῦνται ὡς
 οὐσιαστικά, εἶναι:

1) ὁ κύριος, ὁ πλούσιος, ὁ χῆρος, ὁ τρελλός, ὁ ἄρρωστος, ὁ νεκρός,
 ὁ ἅγιος, ὁ ὕψιστος (=ὁ Θεός), ὁ παντοδύναμος (=ὁ Θεὸς καὶ μεταφ.
 ὁ παρὰς, τὰ χρημάτα), ὁ ὑπάλλληλος, ὁ ἀνώτερος, ὁ κατώτερος, ὁ δικός,
 οἱ δικοί (=συγγενεῖς) κ. ἄ. Στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια συχνά: ὁ
 πρώτος (=τὸ πρωτοπαλλήκαρο), ὁ ἀντρειωμένος, ὁ λαβωμένος (=ὁ
 τραυματίας), ὁ μαῦρος (=τὸ ἄλογο) κ. ἄ. Βλ. Ε 11, 9-41, 1-70, 4-87,
 40, Πάσσ. 168, 3 καὶ 415, 19 κ. ἄ.

2) ἡ κυρία, ἡ χήρα, ἡ μέση, (=ἡ ὀσφύς), ἡ καλογερικὴ, ἡ μουσι-
 κή, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ δικηγορικὴ (ἐνν. τέχνη ἢ ἐπιστήμη), ἡ Ἑλληνικὴ,

ἡ Γαλλικὴ (ἐνν. γλῶσσα· βλ. § 22 Σημ.), ἡ οἰκουμένη (ἐνν. γῆ) κ. ἄ. Στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια συχνά: ἡ καλή (=ἡ σύζυγος), ἡ λυγεροὴ (=ἡ λεβεντοκόρη ἢ λεβεντογυναίκα) κ.ἄ. Βλ. Ε. 44, 22 καὶ 207, 2 καὶ πρβλ. 133, 1 καὶ 172, 5.

3) τὸ μωρό, τὸ μικρὸ (ἐνν. παιδί), τὸ δεξί, τὸ ζεοβί, τὸ ἀριστερὸ (ἐνν. χέρι), τὸ πεζικὸ, τὸ ἱππικὸ (ἐνν. στράτευμα), τὸ ναυτικὸ (=ὁ στόλος), τὸ μαῦρο, τὸ ρεσινάτο (ἐνν. κρασί), τὸ καλὸ, τὸ κακὸ, τὸ ἴσιο, τὸ σωστό, τὸ δίκιο, τὸ χερουβικὸ (ἐνν. τροπάρι), τὸ Ρωμαϊκὸ (=τὸ Ἑλληνικὸ κράτος ἢ ἔθνος), τὸ παρόν, τὸ παρελθόν, τὸ μέλλον, τὰ ἀγαθὰ (Α.Ζ. 26), τὰ ἱερά, τὰ ἅγια (ἐνν. ἄμφια, σκεΐη), τὰ λεπτά (=τὰ χορήματα), τὰ Ἑλληνικά, τὰ Γαλλικά (=ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, κλπ. βλ. § 22 Σημ.) κ.ἄ. Σὲ δημοτικὰ τραγοῦδια: τὰ ἄσπρα (=τὰ λεπτά, τὰ χορήματα). Βλ. Ε. 2, 9-9 Β, 11-150, 5-161, 1-166, 3 κ.ἄ.: *Μὲ τὸ τουφέκι στὸ δεξί, μὲ τὸ σπαθὶ στὰ δόντια* Πάσσ. 14, 12. *Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γιὰλὸ* λ.λ. *Μὲ τὸ ἡμερο* κάτι μπορεῖς νὰ κάμης (=τὸν ἡμερο τροπό) Βλαχ. 73. *Ἄρχισε τὸ θανατικὸ τὸ μεγάλο στὸ χωριὸ* Λουκοπ. 103.

Σημ. α'. Ὡς οὐσιαστικά μποροῦν νὰ στέκωνται στὸ λόγο ἐπίθετα καὶ μὲ κάποια ἀντωνυμία μπροστὰ τους ἀόριστη (ἕνας, κάποιος, κανένας) ἢ ἐρωτηματικὴ (ποῖος;) ἢ ἀναφορικὴ ἀοριστολογικὴ: *Ἔνας τρελλὸς φωνάζει στὸ δρόμο. Αὐτὸ τὸ ξέρεσι κι' ἕνα μωρὸ. Κάποιος (κανένας) ἀνόητος σοῦ τὰ εἶπε αὐτά. Δῶσε τα αὐτὰ σὲ κανέναν φτωχὸ (σὲ καμιά φτωχιά). Ποιὸς πλούσιος κάνει τέτοια ζωὴ; Ὅποιος ζουρλὸς θέλει ἄς πάη.*

Ἄλλὰ καὶ ἐντελῶς μόνον τους στέκονται ἔτσι στὸ λόγο πολλὲς φορὲς ἐπίθετα, ἰδίως οὐδετέρου γένους: *Πολλοὶ νεκροὶ ποῦ κáθονται στὰρρόστον τὸ κεφάλι* λ.λ. *Πλούσιος καὶ φτωχὸς ἕνα μᾶς ἔχει ὁ Θεὸς* λ.λ. *Κάμε καλὸ στὸν διαβόλου τὸ χωριὸ* λ.λ. *Ἐπαθε μεγάλο κακὸ* (βλ. καὶ Ε. 91, 9-10). *Δὲ μὸν κάνει οὔτε κρύο οὔτε ζεστό* (=μὸν εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορο). *Πολλὰ ἄδικα βλέπει κανεὶς στὸν κόσμο.*

Σημ. β'. Καμιά φορὰ ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἀποδίδεται στὸ οὐσιαστικὸ προληπτικῶς, ἤτοι μὲ αὐτὸν ἀποδίδεται στὸ οὐσιαστικὸ μιά ἰδιότης, ποῦ δὲν τοῦ ἀνήκει ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ ἐκ τῶν ὑστερῶν: *Ἔνας παπὰς σοῦ τὰ 'καφε τὰ ἔρμα τὰ παλάτια* (=σοῦ τὰ 'καφε καὶ ἔτσι τὰ ἔκαμε νὰ γίνον ἐρμα) Ε. 13, 10.

Μερικὰ πάλι ἐπίθετα εἶναι εὐχετικὰ, ἤτοι χρησιμοποιοῦνται γιὰ εὐχὲς ἢ κατάρεις: *Ἦταν θεῆσκος ὁ ἀγιοχώματος* (=ποῦ νάγιάση τὸ χῶμα του) Λπ. 131. *Ἀντιστε στὸ καλὸ! Καλοτάξιδοι!* (=καλὸ ταξίδι νάχετε!) Κόκκ. 15. *Ὁ βασιλιὰς ὁ πολυχρονεμένος* (=ποῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήση!) Π.Μ. 50. *Ὁ γιὸς μου ὁ κακοθάνατος σοῦ τὰ ὀρημεύει τοῦτα—ὁ γιὸς σου ὁ καλοθάνατος μὸν τὰ*

ὀρμηγεῖται τοῦτα (= πού κακό θάνατο γάχη κλπ.) Μ. 403· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 332. **Τὰ ξῆμα τὰ ξένα γανάρον γὰ καοῦν πάνε τὰ παλληγάρια καὶ πίσω δὲ γυροῦν!** (= τὰ ξένα πού γὰ σημάξουν) λ.τ.: πρβλ. Ε. 47, 13 καὶ 166, 16 καὶ Α. Ε 117. **Ὁ ἀχρονίστος** (= πού γὰ μὴ χρονίση, ἦτοι γὰ μὴν τὸν βοῆ ὁ χρόνος!). **Ὁ πισσοκόκκαλος** (= πού γὰ μὴ λειώσουν τὰ κόκκαλά του, ἅμα πεθάνῃ, καὶ γὰ μαυρίσουν ὅαν τὴν πίσσα) Κρητικὴ λέξις. **Ὁ ὄξω ἀπό δῶ** (= ὁ σατανᾶς) Μβ. 519. **Τὸ μύλο τὸν πῆραν οἱ δξαποδῶ** (= οἱ διαβόλοι) Π.Μ. 75.

§ 40. Θέσις τοῦ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ. Τὸ ἐπίθετο ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἑνὸς οὐσιαστικοῦ,

1) ὅταν τὸ οὐσιαστικόν, πού προσδιορίζει, ἐκφέρεται μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο, παίρνει θέσι

α') ἀνάμεσ' ἀπ' τὸ ἄρθρο καὶ τὸ οὐσιαστικόν: **Ὁ πιστὸς φίλος. Τὸν πιστοὺς φίλους** Ε. 35, 4. **Τὸ κοκκαλένιο δαχτυλίδι** Π.Μ. 76. **Τὰ βαρεῖα τουφέκια** Ε. 11, 14. **Τὸν θυμωμένο Ποσειδῶνα μὴ φοβᾶσαι** Καβαφ. Ἀνθολ. 107. Ἔτσι τὸ ἐπίθετο ἐκφέρεται χωρὶς ἔμφασι.

β') μετὰ τὸ σύναρθρο οὐσιαστικόν ἢ μπροστὰ ἀπ' αὐτό, πάντοτε μὲ τὸ ἄρθρο κ' αὐτό: **Ὁ σταθμὸς ὁ λιμενικὸς** Ππδ. Γ 64· βλ. καὶ Σκίπ. 84 καὶ Ε. 85, 9. **Τὸ παλληγάρι τὸ ὠραῖο** Μητσ. Β 78. **Ἀνάστησε τὸν κόσμον τὸν ἀρχαῖο** Σκίπ. 60· βλ. καὶ Ε. 9, 16. **Ἡ μέρα ἡ καλὴ φαίνεται ἀπ' τὸ πρωτὶ λ.λ.** **Ὁ παπὰς μου ὁ καλός, πῶχει τᾶσπρα τὰ πολλὰ** Πάσσ. 273, 1. **Ἡ μεγάλῃ ἡ ἀδεορῆ τοῦ βασιλόπουλου** Π.Μ. 105. **Τὸ κρύο τὸ νερό** Π.Μ. 95· βλ. καὶ Πάσσ. 127, 3. **Τοὺς παχεῖς τοὺς ἡσκιούς** Ε. 39, 5. **Πῆς τὸν καλὸ τὸ λόγο κ' ἄς γίνῃ δ, τι θέλει.** Ἔστειλε **τὸν ἀμαρτωλὸ τὸν πεινρὸ στὸν Ἀδῆ τὸν ἀχόρταγο** Π.Μ. 9. Ἔτσι τὸ ἐπίθετο ἐκφέρεται μὲ ἔμφασι.

Σημ. Πολὺ σπάνια, καὶ σὲ δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ ποιήματα μόνο (γιὰ λόγους μετρικούς), ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπὸ ἕνα σύναρθρο οὐσιαστικὸ ἕνα ἄναρθρο ἐπίθετο, ὡς ἐπιθετικὸς του προσδιορισμὸς: **Ἐγὼμ' ὁ Λάπας ξακουστός, ὁ Λάπας ξακουσμένος** (= ὁ ξακουστός... ὁ ξακουσμένος) Πάσσ. 15, 24· βλ. καὶ 6, 20 καὶ 30α, 21 καὶ πρβλ. 514. 20: **Ἐγὼ μαι ὁ Γιάννης ξακουστός, Γιάννης ὁ ξακουσμένος.**

Ἄπ' τοὺς νεοέλληνας ποιητὰς ὁ Κάλβος χρησιμοποιεῖ συχνὰ τὴ σύνταξι αὐτή: **Εἰς τὸ χάος ἀμέτρητον τῶν οὐρανίων ἐρήμων** (= τὸ ἀμέτρητον) Καλβ. 92.

Πολὺ σπάνια ἐπίσης, σὲ δημοτικὰ τραγοῦδια πάλι, ἀκολουθεῖ τὸ ἐπίθετο σύναρθρο ὕστερ' ἀπ' τὸ οὐσιαστικὸ ἄναρθρο: **Φέριτε μεσῶλια τὰ χενσὰ** (= τὰ μεσῶλια τὰ χρ.) Θ.Χρ. 17. **Φέριτε πειροῦνια τᾶσημένα** (= τὰ πειροῦνια τὰ ἀ.) Θ. Χρ. 18. **Δὲ βλέπω παρὰ σύννεφα τὰ μαῦρα** (= τὰ σύννεφα τὰ μ.) Πάσσ. 333, 6.

2) όταν τὸ οὐσιαστικό, πού προσδιορίζει, ἐκφέρεται χωρὶς ἄρθρο ἢ μὲ τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἕνας, μία, ἕνα, τότε τὸ ἐπίθετο παίρνει θέσι:

α') μπροστὰ ἀπ' τὸ οὐσιαστικό, όταν ἐκφέρεται χωρὶς ἔμφασι: *Σοφὸς ἄνθρωπος*. "Ἐνας σοφὸς ἄνθρωπος (πρβλ. Ε. 24, 7 καὶ 147 Β, 1). "Ἐσκέλῃσαν μικρὰ παιδιὰ Ε. 16, 4. *Μαῦρα* πουλιὰ τὸν τρώγανε Ε. 165, 27.

β') μετὰ τὸ οὐσιαστικό, όταν ἐκφέρεται μὲ ἔμφασι: "Ἀνθρώπος σοφός. "Ἐνας ἄνθρωπος σοφός. *Σύγνεφο μαῦρο* σκεπάζει τὸ Σούλι Πάσσ. 211, 1. "Ἐνας βασιλεὺς *φιλόανθρωπος* Ἀργῶν 355· βλ. καὶ Π. Μ. 103 καὶ Ε. 24, 1. *Μιά* ἄνοιξη *καλὴ* Ε. 24, 16. *Πόδια γρηγόρα* καὶ *χέρια προκομμένα* Ε. 165, 24.

2. Κατηγορηματικοί προσδιορισμοί.

§ 41. "Ἐνα ἐπίθετο (ἢ μιὰ ἐπιθετικὴ μετοχὴ) μπορεῖ νὰ προσδιορίζῃ ἕνα οὐσιαστικό, ἔτσι πού νὰ ἀποδίδῃ σ' αὐτὸ μιὰν ἰδιότητα παροδική: *Περπατεῖ μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό*. *Μ'* ἐκοίταξε μὲ τὰ μάτια *δακρυσμένα* Τρ. Δ. 48· βλ. Ε. 222, 7.

Ὡς τέτοιος προσδιορισμὸς τὸ ἐπίθετο λέγεται **κατηγορηματικός προσδιορισμὸς** (πρβλ. § 11).

Ὁ κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς ἐκφέρεται πάντοτε χωρὶς ἄρθρο, ἐνῶ τὸ ὄνομα πού προσδιορίζει ἐκφέρεται κανονικὰ μὲ τὸ ἄρθρο: *Κατάχλωμος* ὁ παπὰς κοίταξε τὸ νερὸ Πα. 8. "Ἡ γριὰ *ἀμίλητη* τοὺς ἐπώπιευσεν ὄλους Τρ. 61. *Παίζουν κοντὰ στὴ στέρα γεμάτη* νερὸ Ππδ. Φόν. 117. *Πήγαινε μὲ τὰ ζεμπιλία τοὺς γεμάτα* Ππδ. Β 80. "Ἡ θειά μου *νυστασμένη* ἔστρωσε νὰ κοιμηθῇ Τρ. Δ. 56· βλ. καὶ Ἡθ. 19. *Τί* σημαίνει αὐτό; τὸν ἐρώτησα μὲ τὴ φωνή μου *βραχνή* ἀπὸ τὸ θυμὸ Τρ. 238. *Σ'* ὄλον τὸ δρόμο *ἀτρύγητο* μοσχοβολάει τὸ κλήμα (Τέλλ.) Κμπ. 269. *Γοργοδιαβαίνει σιωπηλὸ* τὸ ἡμερο κοπάδι (Α. Σημηριώτης) Κμπ. 247. "Ὁ δρόμος, *ξηρὸς καὶ ἥσυχος*, τὴν προσκαλοῦσε νὰ συνεχίσῃ τὸν περίπατό της Χαρ. Μ. 12.

Χρησιμοποιοῦνται κανονικὰ ὡς κατηγορηματικοί προσδιορισμοὶ τὰ ἐπίθετα ὄλος, ὀλάκερος, ὀλόκληρος, ἀκέριος, ἀτόπιος, μισός, μονός, διπλός, μόνος ἢ μοναχός (μου, σου, του): *Ξέσπασε ἡ ζήλεια μου ὀλη* Σκίπ. 189. *Τιναζόταν ὀλόκληρος* Βεν. 106. *Τῆς εἶπε ὀλη* τὴν ἱστορία Π.Μ. 61· βλ. καὶ 57. *Πολεμείη ἡ Χάιδω μοναχὴ* της Πάσσ. 209, 7.

Ἡ θειά - Σοφούλα ἐξέμωνε μόνη της τις αὐγοκουλούρες Ππδ. Α 25.

Σημ. Τὸ μόνος μου, (σου, του) σημαίνει ἄλλοτε ὁ ἴδιος (ὄχι μέσον ἄλλου) καὶ ἄλλοτε χωρὶς κανέναν ἄλλον μαζί: *Ὁ λύκος κάνει μόνος του τις δουλιές Τρ. 18. Ἐπῆρα τὴν ἀπόφρασι νὰ πάω μόνος μου (δηλ. χωρὶς τὸ Στέργιο) Τρ. 18.*

Σύναρθρο τὸ μόνος χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς: *Τὸ μόνο γαλλικὸ βιβλίον ποῦ εἶχα, μοῦ τὸ πήρε.*

Τὸ μοναχὸς σύναρθρο χρησιμοποιεῖται:

1) ὡς ἐπίθετο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ μονογενῆς: *Μὴ μοῦ χαλάση τὸ παιδί, τὸ μοναχὸ τὸ γιό μου (πρὸβλ. μοναχογιός) Πάσφ. 7, 12; βλ. καὶ 67, 4 καὶ 417, 7. Μὴν εἶδετε τὸ γιοῦλή μου, τὸ μοναχὸ παιδί μου; (πρὸβλ. μοναχοπαιδί) Ε. 165, 18*

2) ὡς οὐσιαστικὸ (ὁ μοναχὸς) μὲ τὴν ἔννοια τοῦ καλόγερος.

§ 42. Τὸ ἐπίθετο ὡς κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς πολλὰς φορὲς τονίζεται ἰδιαιτέρως καὶ τρόπον τινὰ ἔχει ἀνεξάρτητη θέσι μέσα στὴν πρότασι. Μπορεῖ τότε νὰ ἀναλύεται σὲ δλόκληρη πρότασι αἰτιολογικὴ ἢ, σπανιότερα, χρονικὴ ἢ ἐναντιωματικὴ ἢ ὑποθετικὴ: *Ἡ ἄλεπού, πονηρῇ, γιὰ μιᾶς τὸ κατάλαβε (=σὺν πονηρῇ ποῦ ἦταν, ἐπειδὴ ἦταν πονηρῇ) Π.Μ. 20. Σὺν τὸν εἶδε ἡ βασιλοπούλα ξυπάστηκε. Ἄμ, μαστόρισσα, τοῦ λέει (=ἀλλά, σὰ μαστόρισσα, ἦτοι ἐξυπνη, ποῦ ἦταν) Π.Μ. 42. Ἡ θάλασσα, παμπόνηρη, γνώριζε, νομίζεις, τὴν ἀξία του (=σὺν παμπόνηρη ποῦ εἶναι) Λπ. 145. Ὁ ἀδερφός του, φιλάργυρος βλέπεις, ἀρχινᾷ μιὰ φιλονικία μαζί του (=ἐπειδὴ ἦταν φιλάργυρος) Π.Μ. 72. Ἡλιε, τὴν παίρνεις τὴ θυγατέρα μου γυναικα; Δέ θέλω νὰ τὴ δώσω σ' ἄλλον, τόσο δμορφη· μόνο σὲ σένα (=ἐπειδὴ εἶναι τόσο δμορφη) Π.Μ. 30. Ξένος ἐγὼ καὶ ἄμαθος, δὲν ἤξερα τὸ δρόμο (=ἐπειδὴ ἤμουν ξένος) Φωρ. 2, 402. Οἱ ἀδερφές της, φτωχὲς ὄλες, στὸ χωριὸ δὲ μποροῦσαν νὰ τὴ ζήσουν (=ἐπειδὴ ἦταν φτωχὲς ὄλες) Ζ.Π. 60. (Τοῦ χωριότη τὸ σκοινὶ) μονὸ δὲ φτάνει, διπλὸ περισεύει (=ὅταν εἶναι μονὸ κλπ.) λ.λ. Μικρὸς ξευτεῖτηκε (=ὅταν ἀκόμη ἦταν μικρὸς) Κμπ. 115. Μικρῇ εἶχε κι αὐτὴ πολὺ ὑποφέρει (=ὅσο ἦταν μικρῇ) Λιλ. 11. Ὁ Πέτρος, ἄρρωστος, δουλεύει ἐσύ, γερός, δὲ θέλεις νὰ δουλέψης (=ἐνῶ εἶναι ἄρρωστος... ἐνῶ εἶσαι γερός). Σακάτης, τί τὴ θέλω τὴ ζωή; (=ἂν πρόκειται νὰ εἶμαι σακάτης) Ἐρσ. 214.*

Σημ. α'. Μὲ παρόμοια σύνταξι καὶ σημασία χρησιμοποιοῦνται συχνὰ ὡς κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ καὶ οὐσιαστικὰ πρᾶσηγορικὰ ὀνόματα ποῦ φανερώνουν ἡλικία, ἐπάγγελμα, ἀξίωμα κ.τ.τ. πολλὰς φορὲς καὶ μὲ τὸ μόριο ὡς μπροστὰ τους: *Ἐδῶ ἐρχόμαστε κορτίσια καὶ τὰ λέγα-*

με (=ὅταν ἤμαστε κορίτσια) Βλαχ. 98. Γλυκεῖα σὺν κάποια μελωδία, ποὺ ἄκουσα παιδί (=ὅταν ἤμουν παιδί) Σκίπ. 36. (Πρβλ. : Ἔζησα μερικὰ χρόνια στὴν Ἀθήνα, ὅταν ἤμουν παιδί Ἰλιγγ. 100). Γέρος ἀκόμη ὁ Κοραῆς συνέγραψε τίς ἐκδόσεις του (=καὶ ὅταν ἀκόμη ἦταν γέρος) Κμπ. 107. Τὸν ἐδιάβασε τὸ Σπυρίδωνα Βασιλειάδη μαθητῆς, τὸν ἐθαύμασε φοιτητῆς (=ὅταν ἦταν μαθητῆς) Ζ.Π. 145. (Πρβλ. § 11). Μὴ θελήσης, γέροντας ἐσύ, νὰ γίνης ρεζίλι (=ἐνῶ εἶσαι γέρος) Θεοτοκ. 141. Νὰ κάθωμαι τώρα ἐγὼ παπᾶς νὰ κάνω τὸ δραγάτη (=ποὺ εἶμαι παπᾶς, ἐνῶ εἶσαι παπᾶς) Θεοτοκ. 136. Ὁ Πέτρος, ὡς ἐργολάβος, κέρδισε πολλὰ χρήματα. Τί καλὸ εἶδε ὁ τόπος ἀπ' αὐτὸν ὡς δῆμαρχο; (=ἐφόσον ἦταν δῆμαρχος).

Σημ. β'. Κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ θέσι παίρνουν κάποτε καὶ ἐμπρόθετα (ἰδίως με τὴν πρόθεσι μὲ): Ὁ Ἐνδυμίνας ἤρεμος καὶ μὲ χλωμὴ τὴν ὄψι ἐστέκονταν Σκίπ. 213. (Πρβλ. φρ. ἤρεμος καὶ χλωμός· πρβλ. καὶ § 38, 3).

3. Παραθετικά ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα.

§ 43. Συγκριτικοῦ ἐπιθέτου τύπος (ἐκτός ἀπ' τὸ μονολεκτικόν, ποὺ λήγει σέ -τερος) σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ ἐπιρρημα πιδ (πιδί, πλέον=περισσότερο) καὶ τὸ θετικὸ τοῦ ἐπιθέτου: Κάμε το πιδ μεγάλο (=μεγαλύτερο) Ε. 217, 38. Πιδ κακὸς φονιάς (=χειρότερος) Ε. 87, 23. (Πρβλ. καὶ Ε. 57, 5: εἶσαι ψηλότερα καὶ πιδ ψηλὰ ἀγναντεύεις· βλ. καὶ Ε. 21, 3). Τὸ ἄλλο ἀπόσπασμα τοῦ παπύρου, τὸ μεγαλύτερο καὶ πιδ χαλασμένο Ἐρσ. 106.

Σημ. Ὅταν μὲ ἓνα συγκριτικὸ ἐπίθετο πρόκειται νὰ δηλωθῇ κάποια ἰδιότης ὄχι σὲ ἀνώτερο, παρὰ σὲ κατώτερο βαθμὸν, τότε γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ συγκριτικοῦ αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται τὸ ἐπιρρημα λιγότερο μὲ τὸ θετικὸ τοῦ ἐπιθέτου: Λιγότερο βαθύς.

§ 44. 1) Ἐκεῖνο ἀπ' τὸ ὁποῖον ξεκινáει κανεὶς κάνοντας μιὰ σύγκρισιν λέγεται πρῶτος ὁρος τῆς συγκρίσεως· κ' ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις, λέγεται δεύτερος ὁρος τῆς συγκρίσεως: Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ψηλότερος ἀπ' τὸν Κίσαβο (ὁ Ὀλυμπος πρῶτος ὁρος· ὁ Κίσαβος δεύτερος ὁρος τῆς συγκρίσεως).

2) Σύγκρισις γίνεται ὄχι μόνο μεταξὺ δυὸ προσώπων ἢ πραγμάτων ὡς πρὸς μιὰ κοινὴ ἰδιότητά τους, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ δυὸ ἰδιοτήτων ἢ καταστάσεων τοῦ ἴδιου προσώπου ἢ πράγματος: Καλύτερα νὰ εἶναι κανεὶς φτωχὸς καὶ γερὸς παρὰ πλούσιος καὶ ἀρρωστος. Καλύτερα μιὰς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακὴ Φωρ. 2, 20.

§ 45. 1) Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται κατὰ δι-
αφόρους τρόπους, γιατί τέτοιος ὅρος μπορεί νά εἶναι ὄχι μόνο
τὸ ὑποκείμενο, παρά καί κάθε ἄλλος ὅρος τῆς προτάσεως, εἴ-
τε κύριος εἴτε δευτερεύων: *Ὁ Πέτρος εἶναι πλουσιότερος ἀπ' τὸν*
Παῦλο. Ἀγαπᾷ τὸν Πέτρο *περισσότερο ἀπ' τὸν Παῦλο. Σήμερον* ἔ-
βρεξε περισσότερο ἀπὸ χτές. Μὲ τὸ αὐτοκίνητο *πάει κανεὶς γρηγορό-*
τερα *παρὰ μὲ τὸ σιδηρόδρομο. Περισσότερο* *ἐβλαψε* *παρὰ ὠφέλησε.*

2) Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι κάθε φορά ὁμοει-
δῆς μὲ τὸν πρῶτον ὄρο, ἤτοι εἶναι κι' αὐτὸς ὄνομα οὐσιαστικό,
ἅμα ὁ πρῶτος ὅρος εἶναι οὐσιαστικό· εἶναι κι' αὐτὸς ἐπίθετο,
ἅμα κι' ἐκεῖνος εἶναι ἐπίθετο· εἶναι κι' αὐτὸς ἐπίρρημα, ἅμα κι'
ἐκεῖνος εἶναι ἐπίρρημα, κλπ. (Βλ. τὰ παραδείγματα τῶν δυὸ προη-
γουμένων παραγράφων).

§ 46. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως κανονικὰ ἐκφέρεται
μὲ τὴν πρόθεσι ἀπὸ ἢ τὴν παρὰ (ὡς σύνδεσμο συγκριτικό).

1) Ἄν ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι ὄνομα οὐσιαστικό ἢ
ἄλλη λέξις, ποῦ ἔχει θέσι οὐσιαστικοῦ, (ἀντωνυμία, σύναρθρο
ἐπίθετο ἢ μετοχή), κανονικὰ ἐκφέρεται μὲ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καί
αἰτιατική. Σπανιότερα ἐκφέρεται τότε μὲ τὴν παρὰ καί ὁμοιο-
πτικῶς μὲ τὸν πρῶτον ὄρο τῆς συγκρίσεως: *Ὁ Ὀλυμπος εἶ-*
ναι ψηλότερος ἀπὸ τὸν Κίσαβο. (Ἐγὼ) *εἶμαι μεγαλύτερη ἀπὸ σένα*
Ππδ. Γ 96. *Ἐνα παλάτι ὠραιότερο ἀπ' τὸ δικό μου* Μ. 409. *Τὸ νε-*
ρὸ αὐτὸ μοῦ ἀρέσει περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ νερὰ τοῦ χωριοῦ Ἄμ. 43.
Ὁξεῖα γωνία λέγεται ἢ μικρότερη ἀπὸ ὀρθή Γιαννίδ. 17. *Περισσό-*
τερος ἦταν ὁ πόθος παρὰ ἢ δύναμή του (=ἀπὸ τῆ δ.) Λπ. 144. *Κάλ-*
λιο ζωὴ παρὰ θάνατος Τρ. 112. *Ἀγαπάει περισσότερο τὰ χρήματα*
παρὰ τῆ ζωὴ του (=ἀπὸ τῆ ζ.). *Εἶναι πολὺν πῶ ἀπαραίτητη σ' ἐμένα*
παρὰ σ' ἐσᾶς Χαρ. Μ. 47· πρὸβλ. καί Ε. 54, 7 καί 74, 8, Πάσσ. 344,
14 καί 391, 2 κ.ἄ.

Σημ. Μὲ τὰ συγκριτικὰ ἐπίθετα μεγαλύτερος, μικρότερος (προκειμένου
γιὰ ἡλικία), ἀνώτερος, κατώτερος καί καλύτερος, ὁ δεύτερος ὅρος, ὅταν εἶ-
ναι προσωπικὴ ἀντωνυμία (ἐγκλιτικοῦ τύπου) συνήθως ἐκφέ-
ρεται σὲ ἀπλή γενική: *Ὁ Θανάσης ἦτο τρία ἔτη μικρότερός μου* (=ἀπὸ μέ-
να) Μπ. 11. *Ἐξὶ χρόνια μεγαλύτερή μου* Ἐφταλ. 14. *Ἄς ἤμωνα δέκα χρόνια μι-*
κρότερός της (=ἀπ' αὐτῆ) Τρ. 166. *Στὸν κόσμον πῶν ἐγγύσιος, εἶδες καλύτερή μου;*
(=ἀπὸ μένα) Μβ. 422· βλ. καί 494 καί Λπ. 144. *Εἶναι ἀνώτερός σου* (=ἀπὸ σένα).

Μετὰ τὸ μεγαλύτερος καὶ μικρότερος, προκειμένου γιὰ ἡλικία, ὅταν ὁ β' ὀρος τῆς συγκρίσεως περιέχῃ ὀρισμένον ἀριθμὸν ἐτῶν, τότε συνήθως χρησιμοποιεῖται ἢ ἀπὸ μὲ πτώσι γενική: *Δὲ μοποῦοε νὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ εἴκοσι χρονῶν* Τρ. 208 (πρβλ. φρ.: *Εἶναι εἴκοσι χρονῶν*. Βλ. § 15, 3).

2) Ἄν ὁ β' ὀρος τῆς συγκρίσεως εἶναι ὄχι ὄνομα οὐσιαστικό, ἀλλὰ ἄλλη λέξις ἢ κάποια φράσις, ἐκφέρεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τὴν πρόθεσι *παρὰ* καὶ ὁμοίως ὡς μὲ τὸν α' ὀρο τῆς συγκρίσεως. Σπανιότερα ἐκφέρεται τότε μὲ τὴν ἀπό, ἰδίως ὅταν τὰ συγκρινόμενα εἶναι ἐπιρρήματα: *Περισσότερο ἔβλαψε παρὰ ὠφέλησε. Καλύτερα νὰ σὲ φθονοῦν παρὰ νὰ σὲ λυποῦνται. Κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ* σὰ ἔρημα τὰ ξένα Ε. 166, 15. *Κάλλιο πέντε καὶ σὸ χέρι παρὰ δέκα καὶ καρτέρει* λ.λ. *Κάλλιο στὸν Ἄδη μὲ φωτιὰ παρὰ στὴν Πόλη μὲ σκλαβιά* Πάσσ. Δίστ. 114.—*Σήμερα εἶναι καλύτερος καιρὸς ἀπὸ χτές. Ἐκεῖ περνάει κανεὶς οἰκονομικότερα ἀπὸ δῶ.* (Ἄλλὰ καί: *Περνάει κανεὶς καλύτερα ἐδῶ παρὰ ἐκεῖ*).

Σημ. α'. Κανονικὰ ἐκφέρεται ὁ β' ὀρος τῆς συγκρίσεως μὲ τὸ συγκριτικό μόριο *παρὰ*, ὅταν συγκρίνονται δυὸ ἰδιότητες ἢ καταστάσεις τοῦ ἴδιου προσώπου ἢ πράγματος μεταξύ τους καὶ μὲ τὴν ἀπό, ὅταν δεύτερος ὀρος τῆς συγκρίσεως εἶναι μιὰ πρότασις ἀναφορική ἢ πρότασις ποῦ εἰσάγεται μὲ τὸ νὰ καὶ τὸ ἄρθρο τὸ μπροστά της ἢ καμιά ἔκφρασις ποῦ ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ πραγματικοῦ ἢ τοῦ φαινομενικοῦ ἢ τοῦ πρέποντος κ.τ.δ.: *Καλύτερα νὰ εἶναι κανεὶς φτωχὸς καὶ γερός παρὰ πλούσιος καὶ ἄρρωστος. Καλύτερα μᾶς ὄρας ἐλεύθερη ζωὴ παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακὴ* Φωρ. 2, 20.—*Ὅντε (ἀπ' αὐτοῖς) ἐμάθαινα τίποτε περισσότερο ἀπὸ δσα ἤξερα* Τρ. 126. *Τὴν ἄλλη μέρα σηκώθηκα πιὸ πρωὶ ἀπ' ὅ,τι κάθε μέρα (=ἀπὸ ὅ,τι σηκωνόμουν κλπ.)* Βεν. 121. *Ἐδοκα φιλοδώρημα γενναίστερο ἀπὸ ὅ,τι σήκωνε ἡ τσέπη μου* Τρ. 86. *Ἀπὸ τὸ νὰ κάθεται κανεὶς, καλύτερα νὰ ἐργάζεται, ἔστω καὶ μὲ λίγα κέρδη. Φαίνεται νεότερος ἀπὸ ὅ,τι εἶναι. Εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται. Εἶναι πιὸ πλούσιος ἀπὸ ὅ,τι νομίζει. Τρώει περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει.*

Σημ. β'. Μὲ τὴν πρόθεσι ἀπὸ ἐκφέρεται κανονικὰ ὁ β' ὀρος τῆς συγκρίσεως ὕστερ' ἀπὸ τὰ χρονικά ἐπιρρήματα συγκριτικοῦ βαθμοῦ καὶ ἐν γένει τὰ χρονικά ἐπιρρήματα, ποῦ ἔχουν σημασίαν συγκριτική: *Εἶδα τὸν κόσμον προτίετ' ἀπὸ σένα* Τρ. 16. *Πρὶν ἀπὸ σένα* Ἄμ. 6. *Ἦστεγ' ἀπὸ τᾶλλο* Πα. 10. *Ἐπειτα ἀπὸ τὸν Ἀφῶνα* Πα. 136.

Σημ. γ'. Ὅταν σὲ μιὰ σύγκρισις ποῦ γίνεται μὲ δυὸ προτάσεις, πρὸκειται νὰ ἐκφραστῇ μεγάλη δυσαναλογία μεταξύ τῶν συγκρινομένων,

ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται μὲ τὸ ἢ ὥστε (νά): *Ἐπιχειροῦν ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος εἶναι ἀσθενέστερος ἢ ὥστε νὰ ἐπιχειρῇ ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ θεῖον* (Ππδ.) Κμπ. 191.

§ 47. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως

1) πολλές φορές παραλείπεται, ὅταν εὐκόλα ἐννοῆται ἀπ' τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπ' τὴν κοινὴ ἀντίληψιν ἢ πείρα τῶν συνδιαλεγομένων προσώπων: *Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ σπίτι μας;* Ὁμορφότερο δὲν εἶδαν τὰ ματάκια μου (ἐνν. ἀπ' τὸ σπίτι σας) Μ. 419. *Νὰ πάρουμε ἓνα μεγαλύτερο κλουβὶ γιὰ τὸ καρδερίνι* (ἐνν. ἀπ' αὐτὸ ποῦ ἔχομε) Βεν. 118. *Δὲν φοβοῦμαι τίποτε· μὰ ἡ συντροφιά εἶναι πάντα καλύτερη* (ἐνν. ἀπὸ τῆ μοναξιά) Ππδ. Α 84. *Στους κινδύνους δὲ γίνονται οἱ ἄνθρωποι ἀποφασιστικότεροι;* (ἐνν. παρὰ στίς συνήθεις περιστάσεις) Ἰλιγγ. 98. *Ἐναντιώσεως πρέπει καὶ ἀθελᾶ τον να βγῇ ἀπὸ ἓνα βιβλίον καλύτερος* (ἐνν. ἀπὸ ὅ,τι ἦταν πρὶν τὸ διαβάσει) Παναγ. 35. *Δὲν εἶχα περάσει τὰ δώδεκα· ἀλλὰ φαινόμενα μικρότερος* (ἐνν. ἀπὸ δώδεκα χρονῶν). Χαρ. Μ. 39. *Τὴν ξενιτεία, τὴν ὄρφανιά, τὴν πίκρα, τὴν ἀγάπη, τὰ τέσσερα τὰ ζύγιασαν βαρύτερα εἶν' τὰ ξένα* (ἐνν. ἀπὸ κάθε ἓνα ἀπὸ τᾶλλα τρία) Ε. 167, 1' βλ. καὶ 87, 23. *Ποτὲ δὲν εἶχα πιεῖ γάλα ὠραιότερο* (ἐνν. ἀπὸ κεῖνο) Ἄμ. 32.—*Νὰ ζήσης, πρωτομάστορη, κάμε το (τὸ κιβούρι) πιὸ μεγάλο* (ἐνν. ἀπὸ ὅ,τι σκέπτεσαι νὰ τὸ κάμης) Ε. 217, 38. *Θὰ γίνεσαι ὄλο καὶ πιὸ ἀπαιτητικὸς* (ἐνν. ἀπὸ πρὶν) Χαρ. Μ. 49. *Βοννὶ μ', ποῦ'σαι ψηλότερα καὶ πιὸ ψηλὰ ἀγναντεύεις* (ἐνν. ἀπὸ μένα) Ε. 57, 5. *Ἐλάτε κοντύτερα* (ἐνν. ἀπ' αὐτοῦ ποῦ κάθεστε τώρα) Ἄμ. 40.

2) πολλές φορές ἐκφέρεται βραχυλογικῶς, ἤτοι ἀντίς νὰ μπῆσ' αὐτὸν τὸ ὄνομα ποῦ εἶναι ὁ πραγματικὸς δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως, μπαίνει ἓνας προσδιορισμὸς του, ποῦ φανερώνει τὸν κτήτορα: *Ἡ Ἐλένη φορεῖ καλύτερο φόρεμα ἀπ' τὴ Μαρία* (=ἀπ' τὸ φόρεμα τῆς Μαρίας). *Οἱ Ἄγγλοι ἔχουν ἰσχυρότερο στόλο ἀπ' τοὺς Γάλλους* (=ἀπ' τὸ στόλο τῶν Γάλλων).

Σημ. Χωρὶς κανένα δεύτερο ὄρο τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται κανονικὰ τὸ συγκριτικὸ ἐπίθετο σὲ συγκρίσεις ἀντιθέσεως, ὁπότε ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ θετικὸ του ἀπλὸ ἢ μὲ τὸ θετικὸ του καὶ τὸ ἐπίρρημα λίγο ἢ κάπως μπροστὰ του: *Τὸ μεγαλύτερο ψᾶδι τῶν εἰς τὸ μικρότερο* (=τὸ μεγάλο ψᾶδι τῶν εἰς τὸ μικρὸ) ἢ.λ. *Τὶ νεότερα;* (πρβλ. φρ. *Τὶ νέα;*). *Πήγαιναν πίσω δνὸ ἄντρος, ὁ ἓνας γεροντότερος, ὁ ἄλλος νεότερος* Τρ. 47. Ἄλλη

φορὰ γὰ εἶσαι **προσεκτικότερος** (=προσεκτικὸς καὶ ὄχι ἀπρόσεκτος, ὅπως τώρα) Κοινδ. 47· βλ. καὶ Ππδ. Β 71. Μετ' ὀλίγον ἢ λεχθὶνα ἀπεκοιμήθη **ἡσυχότερα** (=κάπως ἡσυχά, ὅχι τόσο ἀνήσυχά, ὅπως πρὶν) Ππδ. Φόν. 39. Ἀφῆκαν ἐκεῖ τὸ γεράκι **ὄλην τὴ νύχτα**, μὲ τὴν ἰδέα πὸς τὸ πρῶτὸν θὰ τὰ βροτῶν **ἡμερότερο** (=κάπως ἡμερο) Ζ.Π. 29. Μὴ φωνάζῃς ἔτσι· μίλα **σιγανότερα** (=λίγο σιγανά). (Ἐὸ ἄρρωστος) **σήμερον εἶναι καλύτερα** (=σχετικῶς καλὰ, κάπως καλὰ, ὄχι τόσο ἄσχημα ὅσο γιές). Ἄντις **καλύτερα χειρότερα** Ἔρσ. 214.

§ 48. Ὡς τύπος τοῦ ὑπερθετικοῦ ἑνὸς ἐπιθέτου (ἐκτὸς τοῦ μονολεκτικοῦ ποῦ λήγει σέ -τατος καὶ ποῦ χρησιμοποιεῖται κωνονικά χωρὶς τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο), χρησιμεύει καὶ τὸ συγκριτικὸ τοῦ (εἶτε τὸ μονολεκτικὸ εἶτε τὸ περιφραστικὸ, § 43) μὲ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο μπροστὰ τοῦ: **Ὁ καλύτερος κόσμος πῆγαινε κεῖ** Λπ. 157. (Ποβλ. φρ.: **Κόσμος κάλλιστος**). **Κι' ὁ πιὸ δειλὸς εἶναι τώρα ὁ πιὸ ἄφοβος ἅπ'** τοὺς γενναίους ἐκεῖ μέσα Βλαχ. 64. **Ὁ μαθητὴς ἤμιον ἐγὼ ὁ πιὸ ὠραῖος** Σκίπ. 188. **Ἄν κληρονομοῦσε τὴν ἀρχηγία ὁ πρωτότοκος, μὰ ὁ πιὸ ἄξιος** Μελ. 23. **Ζητοῦσε παντοῦ τὸν πιὸ καλὸ δάσκαλο, τὸν πιὸ ξακουσμένο** Χ.Θ. 55. **Κρύβει τὸν καημὸ τὸν πιὸ μεγάλο** Ω.Γ. 7. **Ἐχρόσωνες τὸ πιὸ πικρὸ φαρμάκι** Φιλνο. Ἀνθολ. 476. (Ποβλ.φρ.: **Πικρότατο φαρμάκι**).

1) Τοῦ μονολεκτικοῦ ὑπερθετικοῦ (ποῦ λήγει σέ -τατος) χρῆσις γίνεται κανονικά, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἀπλῶς ὅτι τὸ προσδιοριζόμενο οὐσιαστικὸ ἔχει τὴν ἰδιότητα, ποῦ σημαίνει τὸ ἐπίθετο, στὸν ἀνώτατο βαθμὸ, ἥτοι ὅταν τὸ ὑπερθετικὸ χρησιμοποιεῖται ἀ π ο λ ὕ τ ω ς: **Τὸ νερὸ εἶναι δροσερότατο** (=πολὺ δροσερὸ) Ἄμ. 45· βλ. καὶ Ἰλιγγ. 101. **Ἐνα περιβόλι ὠραιότατο** Λπ. 158· βλ. καὶ Πάσσ. Διστ. 785. **Ἡλιος λαμπερότατος** Ε. 135 ε'· βλ. καὶ Πάσσ. 595 καὶ 846. **Ὅχι εὐμορφότατα λόγια, εὐμορφότατο νόημα** Χαρ. Κ. 134. **Αὐτὸς ὁ παρὰς μᾶς φέρνει πάντοτε ψάγια φρεσκοτάτα. Τὸ κανονικότατο φημισμο τῶν κοκκάλων** Μητσ. Β 76.

2) Τοῦ σύναρθρου συγκριτικοῦ ὡς ὑπερθετικοῦ χρῆσις γίνεται, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι τὸ προσδιοριζόμενο οὐσιαστικὸ ἔχει μιὰ ἰδιότητα στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ ἐν σχέσει μὲ ἄλλα ὁμοειδῆ ὄντα, ἥτοι ὅταν τὸ ὑπερθετικὸ χρησιμοποιεῖται ὄχι ἀπολύτως ἀλλὰ σχετικῶς: **Σαράντα κλέφτες ἤμαστι· ἀρρώστησε ὁ καλύτερος** Πάσσ. 146, 1-5. **Ἦταν ἡ ὁμορφότερη κουκουβάγια ποῦ εἶδα στὴ ζωὴ μου** (=ἀπὸ ὄλες ὄσες εἶδα) Λπ. 158· βλ. καὶ Ε. 2,14 καὶ

53 Α, 22 κ.ά. *Ἦταν πάλι στο λαϊκότερο από τὰ τέσσερα μεγάλα ζαχαροπλαστεία τῆς πλατείας Χαρ. Μ. 45. Ἡ εὐθδεία εἶναι ὁ συντομότερος δρόμος μεταξὺ δύο σημείων* Γιαννίδ. 7. *Ὁ καλύτερος παιδαγωγός εἶναι ἡ μάνα* Πολιτ. Α 199. *Νὰ συγκρίσῃ τὰ δύο καλύτερα ἄλογα* Μ. 415.

Τὸ υπερθετικό αὐτὸ μπορεῖ νὰ παρακολουθηταί κι' ἀπὸ ἐμπρόθετο προσδιορισμὸ (ἀπὸ μὲ αἰτιατική), πού νὰ φανερώνη ἕνα διηρημένο ὄλον: *Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ πλουσιότερος ἀπ' τοὺς φίλους μου. Ἀπὸ μᾶς τίς τρεῖς ποιά εἶναι ἡ καλύτερη;* Π. Μ. 54. (Πρὸβλ. καί: *Ὁ ποιητής εἶναι ὁ γερότερος τῶν ἀνθρώπων* Πολιτ. Α 211).

Σημ. Γενικὰ καί μὲ τὸ (σχετικό) υπερθετικό σύγκρισις γίνεται ὅπως μὲ τὸ συγκριτικό. Ἀλλὰ μὲ τὸ συγκριτικό ἢ σύγκρισις γίνεται πρὸς ἕνα πρόσωπο ἢ πρᾶγμα ἢ πρὸς πολλὰ ὁμοειδῆ ἢ ἕτεροειδῆ ὄντα, πού ὅμως λαμβάνονται ὅλα μαζί καὶ θεωροῦνται ὡς κάτι ἐνιαῖο· ἐνῶ μὲ τὸ (σχετικό) υπερθετικό ἢ σύγκρισις γίνεται πρὸς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, καθένα τους ὅμως ἐννοούμενο χωριστά: *Ὁ Πέτρος εἶναι πλουσιότερος ἀπ' τὸν Παῦλο. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ψηλότερος ἀπ' τὸν Παργασσό. Τὸ νερὸ αὐτὸ μού ἀρέσει περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ νερὰ τοῦ χωριοῦ* Ἄμ. 43. *Ἐνας καλὸς φίλος ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ἑκατομμύρια χεῖματα. Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ πλουσιότερος ἀπ' τοὺς φίλους μου* (=ἀπὸ κάθε ἕνα ἀπ' τοὺς φίλους μου).

§ 49. Τοῦ υπερθετικοῦ ἢ ἔννοια, ἔτσι ἀπόλυτα, ἐκφράζεται προσέτι

1) περιφραστικῶς, μὲ τὸ ἐπίρρημα πολὺ (ἢ πάρα πολὺ, ὑπερβολικά, ἔξαιρετικά κ.τ.τ.) ἢ μὲ τὴ φράσι ὅσο νὰ πῆς, ὅσο νὰ φανταστῆς καὶ τὸ θετικό τοῦ ἐπιθέτου: *Πίσρα πολὺ μεγάλη* Ε. 85, 13. *Φόρεμα ἀκριβὸ ὅσο νὰ πῆς* (=ὑπερβολικά ἀκριβέ).

2) μὲ ἐπανάληψι τοῦ θετικοῦ στῆ σειρά: *Ἐνα βοννὸ ψηλὸ ψηλὸ καὶ μέγα Κρυστ. Ἀνθολ. 174. Γλυκὸ γλυκὸ γαλατάκι* (=γλυκότατο) Π. Μ. 29. *Κόψε τὸ κρέας μικρὰ μικρὰ καμμάτια* (πρὸβλ. Ε. 148, 2). *Μὲ κοίταζε μὲ κείνα τὰ μεγάλα καὶ μαῦρα μαῦρα μάτια του* Πα. 53.

3) μὲ τὸ θετικό προσδιοριζόμενον ἀπὸ τὴν πληθυντικὴ γενικὴ τοῦ ἴδιου ἐπιθέτου: *Ἦταν τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο νὰ κλπ.* (=ἐντελῶς ἀδύνατο) Μυρ. 7· βλ. καὶ Μυρ. 11 καὶ Ἰλιγγ. 276 καὶ 278.

4) μὲ τὸ θετικό σύνθετο, μὲ πρῶτο συνθετικό συνήθως τὴν πρόθεσι κατὰ (ἰδίως στὰ ἐπίθετα πού σημαίνουν χρῶμα) ἢ τὸ ἐπίθετο πᾶν ἢ τὸ ὄνομα θεός, ὅπως π.χ. κατὰμαυρός, κατακίτρινος, καταπράσινος, κάτασπρος, κατάχλωμος - πανάκριβος, πάμπλουτος, πάμπτωχος,

πάμφτηνος, —θεόστρελλος, θεόστραβος. Ἐπίσης μὲ πρῶτο συνθετικὸν τὴν πρόθεσιν ὑπὲρ ἢ τὸ ἐπίθετο ὄλος ἢ τὸ ἀριθμητικὸν πέντε, ὅπως π.χ. ὑπερβέβαιος, ὑπερτέλειος, —δλόγυμνος, ὄλοφάνερος, —πεντάμορφη, πεντάορφανος: Ἐξούσανε **θεομόναχα** καὶ **πάμφτωχα** Μ. 429.

§ 50. Τῶν παραθετικῶν ἡ ἔννοια ἐπιτείνεται:

1) τοῦ συγκριτικοῦ μὲ τὰ ἐπιρρήματα πολὺ, ἀκόμη (ἀκόμη καί), πῶς ἢ μὲ τὴν φράσιν ὅσο μπορῶ (-εἰς, -εἰ κλπ.), ὅσο γίνεται, ὅσο πάει κ.ἄ.τ.: **Πολὺ μεγαλύτηρη** Τρ. 7. **Ἡ τρίτη, ἡ μικρότερη, ἀκόμα καὶ καλύτηρη** Π.Μ. 54. **Τὸν κοῖνο ἐσὺ τὸν κἀνεὶς πῶς λευκότερο** Ω.Γ. 22. **Νὰ πετάξουνε τὰ κόκκαλα ὅσο μποροῦνε μαζούτερα** Μβ. 438. **Τὸ γεῦμα τὸ κανόνισε ὅσο μποροῦσε φτωχικότερο** Τρ. 74. **Κάμε το ὅσο γίνεται πῶς πλατύ.**

2) τοῦ ὑπερθετικοῦ (τοῦ σχετικοῦ - § 48, 2-καὶ σπανίως τοῦ ἀπόλυτου) μὲ τὸ ἐπιρρημα πῶς ἢ μὲ προσδιορισμὸν τὴ γενικὴ τοῦ κόσμου ἢ τὴ φράσιν πὸν γίνεται ἢ πὸν μπορεῖ νὰ γίνη κ.ἄ.τ.: **Τὸ πῶς βαρύτερο κοῖμα τὸ κρύβεις** Π.Μ. 8. **Ἄκουσε κι' ἐκεῖ τὰ πῶς χειρότερα** Π.Μ. 103. **Ὁ ἀγαθότερος πατέρας τοῦ κόσμου** Τρ. 241· βλ. καὶ Ἄμ. 49. **Εἶμαι ἢ πῶς δυστυχημένη τοῦ κόσμου** Ξεν. 182. **Τοῦ ἐφάνηκε ὅτι εἶναι ὠραιότατη τοῦ κόσμου** Μ. 387· (πρὸ βλ. καὶ Π.Μ. 106: **Πῆγε νὰ πάρη τὴν ἄμορφη τοῦ κόσμου**· βλ. καὶ Λ. Δ 79). **Εἶναι ὁ προστυχότερος πὸν γίνεται ἄνθρωπος. Εἶναι ὁ πῶς καλὸς πὸν μπορεῖ νὰ γίνη.**

B. Ἐτερόπτωτοι προσδιορισμοὶ καὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος.

α. Οἱ πτώσεις.

§ 51. Οἱ πτώσεις τοῦ ὀνόματος στὴ νέα Ἑλληνικὴ εἶναι τέσσερες, **ὀνομαστικὴ, κλητικὴ, αἰτιατικὴ καὶ γενικὴ**: **Ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπε, τὸν ἄνθρωπο, τοῦ ἀνθρώπου.**

Σημ. Δοτικὴ, πὸς εἶχε ἢ ἀρχαία, καὶ ἀφαιρετικὴ, πὸς εἶχε ἢ ἀρχαιότατη Ἑλληνικὴ καὶ πὸς ἔχουν ἄλλες γλῶσσες καὶ τώρα, δὲν ὑπάρχουν στὴ νέα Ἑλληνικὴ. Οἱ συντακτικὲς σχέσεις, πὸς δηλοῦν οἱ δυὸ αὐτὲς πτώσεις, ἐκφράζονται στὴ νέα Ἑλληνικὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τὴ γενικὴ ἢ μὲ ἐμπρόθετα.

Τὸ ποῖ ὅμως τῆς ἀρχαίας δοτικῆς (πὸς τώρα πῶς εἶναι νεκρὴ πῶς), χρησιμοποιοῦνται καὶ στὴ νέα Ἑλληνικὴ, σὲ ὀρισμένους στερεότυπους φράσεις, προπάντων ἐμπρόθετες, παρμένες ἀπ' τὴ γλῶσσ-

σα τῆς ἐκκλησίας, τῆς διοικήσεως ἐν γένει ἢ τῶν λογίων, ὅπως π.χ. δόξα τῷ Θεῷ, τῷ ὄντι, πράγματι (Τρ. Δ. 85), φύσει, θέσει, ἐλέφ Θεοῦ, ἐνεργεία, δυνάμει (βλ. *εἶναι δυνάμει ποίηση* Παναγ. 10), καλῇ τῇ πίστει, ἐξαιρέσει, συνεπίει, λόγῳ (τοῦ πολέμου κλπ.), δέκα τοῖς ἑκατὸν (ποῦ ὅμως λέγεται καὶ δέκα τὰ ἑκατό), τοῖς μετροητοῖς (*πυλάει τοῖς μετροητοῖς, τὰ παίρει τοῖς μετροητοῖς*—στὰ σοβαρά), εἶναι ἐν τάξει, ἐν γνώσει, ἐν γένει, ἐν ἀνάγκῃ (*θὰ τὸ κάμω*), ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐν καιρῷ (*πολέμου, εἰρήνης*), ἐν σώματι (*παρουσιάσθησαν στὸν Ὑπουργό*), ἐν τῷ μεταξὺ, ἐν μέρει, ἐν συνόλῳ, ἐντούτοις, ἐπ' αὐτοφῶρ 'κ.ἄ.τ.

§ 52. 1) Ἡ ὀνομαστική εἶναι ἡ πτώσις, μετὴν ὁποῖαν ἐν γένει δίδεται ἀπάντησις στὴν ἐρώτησι ποιός; (ποιά; τί; ποιό;), ἡ πτώσις ποῦ δείχνει τὸν φορέα τῆς ρηματικῆς ἐννοίας, ἥτοι τὸ ὑποκειμένο τῆς προτάσεως (§ 5). Εἶναι ἐπίσης ἡ πτώσις τοῦ κατηγορουμένου (§ 6 β'), καθὼς καὶ τῶν ὁμοιοπτῶτων προσδιορισμῶν τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἡ πτώσις τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν τίτλων, τῶν ὑπογραφῶν κ.τ.τ.: *Ὁ Πέτρος αἰεζει. Ὁ Στέργιος εἶναι ζωντανός* Ε. 54, 2. *Ἀνδροῦτσος ὁ πρᾶματευτῆς* Ε. 87, 1. *Ξενοδοχεῖον ἡ Γαλλία. Γεώργιος Δημητριάδης.*

Σημ. Πολλὲς φορές, μέσα σὲ μιὰ πρότασι, ἰδίως σὲ φράσεις τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας καὶ σὲ δημοτικὰ τραγουδία καὶ λαϊκὰ παραμῦθια, συμβαίνει ἡ ὀνομαστικὴ ἐνὸς ὀνόματος νὰ μὴ βρισκεται σὲ καμιὰ συμφωνία καὶ συντακτικὴ σχέσι οὔτε μετὸ ρῆμα οὔτε μετὰ καμιὰ ἄλλη λέξι τῆς προτάσεως: *Τότε ὁ ποντικὸς γίνηκεν ἡ καρδιά του* Π.Μ. 31. *Τώρα αὐτοὶ κάμαν ἀγγόνια πλῆθος, ὄλοι ναυτικοί, καὶ πορεύονται καλά* Βλαχ. 101.

Ἡ τέτοια ὀνομαστικὴ λέγεται ψυχολογικὸ ὑποκειμένο τῆς προτάσεως, γιὰτὶ αὐτὴ ἐκφράζει τὴν ἐννοια, ποῦ κυριαρχεῖ μέσα στὴν ψυχὴ ἐκείνου ποῦ μιλεῖ καὶ ποῦ αὐτὸς τὴν παρουσιάζει ἔτσι αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητη ὡς τὸ κύριο στοιχεῖο τῆς φράσεως, χωρὶς νὰ δίνη καμιὰ προσοχὴ γιὰ τὴ συντακτικὴ συμφωνία τῶν λέξεων: *Ἐγὼ ἡ γνώμη μου εἶναι πὼς σὲ συμφέρει* (ἀντίς: *ἐμένα ἡ γνώμη μου* κλπ.) Θεοτοκ. 10. *Μὰ σκεφτιτε το!* *Ἐγὼ παπὰς καὶ νὰ θέλῃ νὰ μὲ βάλῃ νὰ καθίσω μ' αἰτήρ κλπ.* Θεοτοκ. 136. *Καλὸ εἶναι αὐτό· ἐγὼ μού ἄφροσι. Κάμε ὁ,τι θέλεις· ἐγὼ δὲ μὲ νοιάζει. Μὰ ἐγὼ δὲ μὲ παρηγοοῦν οὔτε δικοὶ οὔτε ξένοι* Πάσος. Δίστ. 522. *Ἀπὸ περιέργεια ρώτησα: καὶ ἡ Ντοκτορέσσα; δὲν τὴν ξαναεἶδες; δὲν τὴν ξαναζήτησες;* Τρ. 274. *Στὸ δρόμο ἀπαντάει μιὰ γριούλα, ἡ μοῖρα τῆς (=τῆς), καὶ τοῖ ἴκει* Μ. 438· βλ. καὶ Ε. 85, 1 κ.ἑ. 141, 2. (Σ χ ἦ μ α ἀ ν α κ ὸ λ ο υ θ ο).

2) Ἡ κλητικὴ εἶναι ἡ πτώσις τῆς προσφωνήσεως, ἥτοι ἡ πτώσις μετὴν ὁποῖαν φωνάζομε κάποιον καὶ ἐν γένει προσφωνοῦμε πρόσωπα καὶ πράγματα: *Πέτρο, εἶλα δῶ. Χρῖστο, σὲ θέλει ὁ βα-*

σιλιάς E. 49, 19. *Μὴ μὲ μαλώνῃς, Κίσαβε* E. 23, 5. *Θέλετε, δέντρα, ἀνθήσετε, θέλετε μαραθῆτε* E. 36, 1.

Στὸν καθημερινὸ λόγῳ, πολλὰς φορὰς ἡ κλητικὴ τονίζεται περισσότερο μὲ τὴν πρόταξι τοῦ ἐπιφωνήματος ἔ (ἦ, σπανιότερα, τοῦ ὤ): *Ἔ Γιάννη, δὲν ἀκούς;* *Ἔ γυναικα, λέει, ἡ ἄλεπού μὲ γλύτωσε* Π.Μ. 21. *Ἔ ἀδέρφια καὶ παιδιὰ μου, κοινοφτάσαμε στὰ Ἄγια χῶματα* Π.Μ. 8. *Ὠ γῆς, λέει, κατάπτε με, νὰ ἡσυχάσω* Μ. 403.

Τονίζεται περισσότερο ἡ κλητικὴ, καὶ συγχρόνως ὑποδηλώνεται ἀντίθεσις καὶ ἀντιδιαστολή, καὶ μὲ τὴν πρόταξι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ β' προσώπου, (σύ, σεῖς), ὅποτε ἡ κλητικὴ εἶναι σάν ἐπεξήγησις τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, πού προηγεῖται: *Σύρτε, παιδιὰ μου, στὸ νερό... καὶ σύ, Δαμπράκη μ', ἀνιμιέ, ἔλα κάτσε κοντά μου* E. 43, 2-3. *Καὶ σύ, σπαθὶ μου δαμασκί, σὲ τί χέρια θὰ πέσης* Πάσσ. 143, 32. *Ἔχετε γειά, ψηλά βοννά... καὶ σεῖς Τσουμέρκα κι' Ἄγραφα, παλληκαριῶν λημέρια* Πάσσ. 65 B, 2' (πρβλ. καὶ E. 53 Γ, 1).

Σημ. α'. Τῆς κλητικῆς γίνεται πολλὰς φορὰς χρῆσις, γιανὰ δηλωθῆ θερμὴ παράκλησις ἢ συμπαθῆς διάθεσις: *Ποτάμι, γιὰ λιγότεψε, ποτάμι, γύνοα πίσω* E. 47, 3. *Δὲν ἡμπορῶ, παιδιὰ μου, γιὰτὶ γέροα (=ἀγαπητὰ παιδιὰ)* E. 22, 12.

Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἡ κλητικὴ ὀνομάτων ἱερῶν προσώπων ἐπιφωνηματικῶς, σὲ ἐπικλήσεις, σὲ ἐκδηλώσεις ἐκπλήξεως κ.τ.δ.: *Χριστέ μου! Παναγία μου!*, ἔπεσε τὸ παιδί. *Θεέ μου, τί θὰ γίνω! Κύριέ μου, τί νὰ γίνῃκεν ὁ Χρῆστος ὁ Μηλιῶνης;* E. 49, 4. *Ἔλα, Χριστέ καὶ Παναγία μου! χῆρα γυναικα νὰ μλαίγη σὲ σάτι μεκιάσηδον!* Κοιν. 23.

Σημ. β'. Πολλὰς φορὰς, ἰδίως στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ τὰ λαϊκὰ παραμῦθια, χρησιμοποιεῖται ὀνομαστικὴ ἀντίς γιὰ κλητικὴ ἢ χρησιμοποιοῦνται στὴ σειρά ἐκ παραλλήλου κλητικὴ μαζὶ καὶ ὀνομαστικὴ: *Ποῦ εἶστε τοῦ Λάμπρον τὰ παιδιὰ, ποῦ εἶστε οἱ Μποτσαραῖοι;* (=παιδιὰ τοῦ Λ... Μποτσαραῖοι) E. 5, 5· βλ. καὶ 136, 5 καὶ 210, 14.—*Ἐνπνᾶτε, ἡ δόλια συντροφιά καὶ καπετᾶνε Μῆτρο* Λ.Ε 64· βλ. καὶ E. 104, 4.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι κυρίως ἐπεξήγησις στὸ ἐννοούμενο ἀπέξω σύ, σεῖς: *Καλὰ μοῦ 'πες, μαννούλα μου, κι' ἡ μαύρη ἡ ἀδερφή μου* (=καὶ σὺ ἡ μαύρη κλπ.) Πάσσ. 12, 34. *Ὠρα καλή, τ' ἀδέρφια' ποῦ πάτε;* (=σεῖς, τὰ ἀδ.) Π.Μ. 6. (Πρβλ. *Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς, οἱ μαθητάδες* E. 89, 24).

3) Ἡ αἰτιατικὴ εἶναι ἡ πτώσις, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐν γένει δίδεται ἀπάντησις στὴν ἐρώτησι ποιόν; (τί; ποιό;), ἡ πτώσις ποῦ

φανερώνει τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, στὸ ὁποῖον κατευθύνεται ἡ ρηματικὴ ἔννοια, ἦτοι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου: *Αὐτὸς συνηθεῖ ὅλη τὴν οἰκογένειά τους. Τὸ Ζέρβα καὶ τὸ Μπότσαρη ἐφώναξε ὁ Τζαβέλλας* E. 5, 15. Εἶναι ἐπίσης ἡ πτώσις, μετὴν ὁποῖαν δίδεται ἀπάντησις στὴν ἐρώτησι πόσο; ἦτοι ἡ πτώσις ποῦ φανερώνει ἕκτασι τόπου ἢ χρόνου: *Πύργος σαράντα ὀργυιῆς ψηλὸς* E. 73, 4. *Τρεῖς ὄρες ἐπολέμαε* E. 11, 21.

4) Ἡ γενικὴ εἶναι ἡ πτώσις, μετὴν ὁποῖαν ἐν γένει δίδεται ἀπάντησις στὴν ἐρώτησι τίνας; ποιανοῦ; ἡ πτώσις ποῦ δείχνει (κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς) τὴν περιοχὴ, στὴν ὁποῖαν περιλαμβάνεται κάτι τι, ἦτοι ἡ πτώσις μετὴν ὁποῖαν ἐκφράζεται ἡ σχέση κτήσεως ἢ ἐξαρτήσεως, τὸ ὄλον τοῦ ὁποῖου κάτι τι εἶναι μέρος κ.τ.δ. (Καθαρὴ γενικὴ): *Τὰ ξιπλά τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ δέντρα τοῦ κήπου. Τὸ σπῖτι τοῦ Πέτρου. Ὁ ὕπηρετὴς τοῦ Παύλου. Ἐνας στρατιώτης τοῦ ἱππικοῦ. Ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ.*

Ἡ γενικὴ ὅμως χρησιμοποιεῖται στὴ νέα Ἑλληνικὴ προσέτι καὶ ὡς δοτικὴ καὶ ὡς ἀφαιρετικὴ.

α') Ἡ γενικὴ ὡς δοτικὴ φανερώνει τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, στὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ ρηματικὴ ἔννοια, ἦτοι ἐκεῖνο στὸ ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (σὲ ποιόν; σὲ ποιό;); ἢ τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει ἡ ἐνέργεια αὐτῆ (γιαὶ ποιόν; γιαὶ ποιό;), (Γενικὴ δοτικὴ): *Ἐχάρισε τῆς νύφης ἓνα δαχτυλίδι* (=στὴ νύφη) E. 83, 33. *Ἡ Γκιώνα λέει τῆς Διάκουρας* (=στὴ Διάκουρα) E. 57, 4 βλ. καὶ 206, 4 καὶ 88, 1. *Παίρνει μιὰ ὀκτὰ ψάρια τῆς γάτας, μιὰ ὀκτὰ κρεῖας τοῦ σκυλιοῦ* (=γιαὶ τὴ γάτα... γιαὶ τὸ σκυλί) Π.Μ. 79. Βλ. καὶ Πάσο. 7, 13-15 καὶ 471, 4, E. 83, 7, 84, 23 κ.ά.

Σημ. Στὴν ἀντικατάστασι, λίγο λίγο καὶ μετὸν καιρὸ, τῆς (ἀρχαίας) δοτικῆς ἀπ' τὴ γενικὴ, ποῦ ἦταν συνηθέστερη καὶ ἰσχυρότερη πτώσις, ἔδωκαν ἀφορμὴ πρῶτα παράλληλες συντάξεις ὀνομάτων καὶ ρημάτων τῆς ἀρχαίας γλώσσας ἄλλοτε μετὸ δοτικὴ καὶ ἄλλοτε μετὸ γενικὴ, χωρὶς μεγάλη διαφορὰ σημασίας. (Πρὸβλ. *Φίλος, ἐχθρὸς τινι, Φίλος, ἐχθρὸς τινος.*—*Ἦσαν Κροίσω δύο παῖδες* Ἡρόδ. 1, 34, *Ἦν τοῖτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον* Λυσ. 7, 4.—*Κῦρος οὐκ εἰσήκουσέ οἱ* (=αὐτῆ) Ἡρόδ. 1, 214. *Τούτου λέγοντος εἰσήκουσ'* ἐπὶ Σοφ. Τραχ. 351).

Ἐπειτα συνετέλεσαν στὴν ἀντικατάστασι αὐτὴ φράσεις, στὶς ὁποῖες μποροῦσε νὰ γίνη μετατόπισις τῆς συντακτικῆς σχέσεως μιᾶς γενικῆς προσδιοριστικῆς, ἦτοι φράσεις στὶς ὁποῖες ἡ γενικὴ, ποῦ κυρίως

προσδιόριζε ἓνα ὄνομα οὐσιαστικό (ὡς κτητική), μπορούσε νά νομιστῆ ὅτι προσδιορίζει τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως μὲ ἔννοια δοτικῆς. Π.χ. στὴ φράσι ἢ *Μαρία ράβει ἓνα ρούχο τοῦ παιδιοῦ τῆς*, ἢ γενικῆ *τῶν παιδιοῦ*, ποὺ κυρίως εἶναι γενικὴ προσδιοριστικὴ στὸ ὄνομα *ἓνα ρούχο*, μπορούσε νά συνδεθῆ συντακτικῶς καὶ μὲ τὸ ρῆμα *ράβει* κι' ἔτσι νά λάβει τὴν ἔννοια δοτικῆς (*ράβει τοῦ παιδιοῦ τῆς*—γιὰ τὸ παιδί τῆς).

β') Ἡ γενικὴ ὡς ἀφαιρετικὴ φανερώνει τὴν ἀφαιρητρίαν, ἥτοι τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀπ' τὸ ὁποῖον προέρχεται ἢ ἀπομακρύνεται κάτιτι (ἀπὸ ποιόν; ἀπὸ ποιό;) (Γενικὴ ἀφαιρετικὴ): *Τοῦ ζήτησα τοῦ Πέτρου χορήματα, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔδωκε* (= ἀπὸ τὸν Πέτρο) πρβλ. Ε. 135, ξγ'. *Τοῦ Παύλου τοῦ πῆραν τὸ ὄπλο* (= ἀπὸ τὸν Παῦλο). *Τῆς Ἐλένης τῆς ξέφυγε ἓνας λόγος. Μοῦ κρούβει τὰ μουσικά του* (=κρούβει ἀπὸ μένα) πρβλ. Ε. 217, 34.

§ 52α. Ἡ γενικὴ ἐν γένει ἐκφέρεται καὶ ἀναλελυμένης, ἥτοι

1) ἡ καθαρὴ γενικὴ καὶ ἡ ἀφαιρετικὴ γενικὴ ἐκφέρεται καὶ μὲ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατικῆ: *Φτάσαμε στὴ ρίζα ἀπ' τὸ βουνὸ* (=τοῦ βουνοῦ) Τρ. Δ. 7. *Στὴ μέση ἀπὸ τὸν κάμπο* (=τοῦ κάμπου) Κρυστ. Ἀνθολ. 175· βλ. καὶ Ε. 74, 108-126, 4-149, 4 καὶ Πάσσ. 38, 5-39, 5-347, 19-260, 1 καὶ πρβλ. Ε. 106: *Στὴ μέση τοῦ πελάγου*, Λ.Ε 57: *Ἐσεῖς βουνὰ ἀπ' τὴν Κατοχή, βουνὰ τοῦ Σηρομέρου* καὶ Κρυστ. Ἀνθολ. 171: *Θέλω νά τρώω τυρὶ ἀλαφιοῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι*. *Νά πάρη τὸν κορμὸ ἀπὸ τὸ δέντρο* (=τοῦ δέντρο) Μβ. 43· βλ. καὶ Π.Μ. 64. *Ἀπὸ ποιὸν τὸ πῆρες αὐτὸ τὸ βιβλίο; Τὸ πῆρα ἀπὸ τὸν Πέτρο*. *Κρούβει τὰ μουσικά του ἀπὸ μένα*.

Στὴ δημιουργία αὐτῆς τῆς συντάξεως ἔδωσαν ἀφορμὴ φράσεις, στὶς ὁποῖες ἦταν εὐκόλο νά γίνη μετατόπισις τῆς συντακτικῆς σχέσεως ἐνὸς ἐμπροθέτου ἀποτελουμένου ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατικῆ· φράσεις δηλαδή, στὶς ὁποῖες ἓνα τέτοιο ἐμπρόθετο, ἐνῶ κυρίως προσδιόριζε τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως, ἦταν δυνατὸ νά νοηθῆ πὼς προσδιορίζει ἓνα ὄνομα τῆς ἴδιας προτάσεως μὲ ἔννοια γενικῆς (κτητικῆς ἢ διαιρετικῆς). Π.χ. στὴ φράσι *πέσαν τὰ φύλλα ἀπ' τὰ κλαριά* (Ε. 35, 2) ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς ἀπ' τὰ κλαριά, ποὺ κυρίως προσδιόριζε τὸ ρῆμα (*τὰ φύλλα πέσαν ἀπ' τὰ κλαριά*), ἦταν δυνατὸ νά νοηθῆ καὶ πὼς ἀ-

νήκει συντακτικῶς στοῦ ὄνομα τὰ φύλλα, κι' ἔτσι νά λάβη ἔννοια γενικῆς κτητικῆς (τὰ φύλλα ἀπ' τὰ κλαριά=τὰ φ. τῶν κλαριῶν). Πρὸβλ. καί: Τὰ παιδιὰ ἐτρόγανε στοῦ περιβόλι κι' ἐπίνανε νερό ἀπὸ τῆ βρύση (=νερὸ ποὺ ξπαιρναν ἀπ' τῆ βρύση — νερὸ τῆς βρύσης) Μ. 395· βλ. καί Ε. 33, 11.

2) Ἡ γενικὴ δοτικὴ ἐκφέρεται καί μετὰ τὴν πρόθεσι σὲ (σ', εἰς) καὶ αἰτιατικῆ: Θέλω νὰ πῆς στὴ μάνα σου Ε. 185, 2. (Πρὸβλ. Σύρε νὰ πῆς τῆς μάνας σου νὰ κάμη κι' ἄλλη γέννα λ.τ.). Νὰ πῆτε τῆς γυναικας μου καὶ στοῦ μικροῦ παιδί μου Α.Ε.76· βλ. καί Ε. 206, 4. Δός μου, γῆς, χορτάρι κι' ἐγὼ χορτάρι τοῦ ἀρνιοῦ καὶ τὸ ἀρνὶ τρωί σὲ με Μβ. 473.

Καὶ αὐτῆς τῆς συντάξεως ἡ δημιουργία τὴν ἀρχὴν τῆς τὴν ἔχει σὲ παράλληλες συντάξεις ρημάτων τῆς ἀρχαίας γλώσσας, (ἰδίως τῶν συνηθεσάτων ρημάτων λέγω, δίδωμι, φέρω κ.τ.δ.), ἄλλοτε μετὰ δοτικὴ καὶ ἄλλοτε μετὰ τὴν πρόθεσι εἰς καὶ αἰτιατικῆ, χωρὶς μεγάλη διαφορά σημασίας. (Πρὸβλ. Πᾶσαν ὕμιν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ (=εἰς ὑμᾶς, σὲ σᾶς) Πλάτ. Ἀπολ. 20 Δ. Εἶπε εἰς πάντας τάδε (=εἶπεν ἀπευθυνόμενος σὲ ὅλους—εἶπε σὲ ὅλους) Ἡρόδ. 8, 26.— Ἀδορῶστος παρεδίδου ἐαντὸν Κροίσω (=σὸν Κροῖσο) Ἡρόδ. 1, 45. Χρὴ παραδοθῆναι εἰς τὸν δῆμον (=στὴ διάθεσι τοῦ δήμου—σὸ δῆμο) Ξεν. Ἑλλην. 1, 7, 3.—Κινδύνω βάλλω τινὰ Αἰσχ. Θήβ. 1048. Βάλλω τινὰ ἐς ἔχθραν, ἐς φόβον Αἰσχ. Πρῶμ. 388, Εὐριπ. Τρω. 1058. Ἐσπίπτει δόμοις Εὐριπ. Ἴων. 1196. Ἐσπίπτων ἐς τὰς νέας Ἡρόδ. 8, 56.

β. Χρῆσις καθεμιᾶς πτώσεως.

1. Ἡ ἐνεμαστικὴ ἐπιρρηματικῶς.

§ 53. Μερικῶν οὐσιαστικῶν ἡ ὀνομαστικὴ χρησιμοποιεῖται σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις καὶ ἐπιρρηματικῶς. Ἡ τέτοια χρῆσις τῆς ὀνομαστικῆς τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν προέρχεται γενικὰ ἀπὸ ἀπόσπασί τῆς ἀπὸ φράσεις, στίς ὁποῖες εἶχε τὴν κανονικὴν τῆς θέσι (ὕποκειμένου ἢ κατηγορουμένου· βλ. § 6, § 11 καὶ § 52, 1). Ἐτσι χρησιμοποιεῖται ὀνομαστικὴ οὐσιαστικῶς:

1) ὡς τροπικὸ ἐπίρρημα (πῶς;): Μιὰ φορὰ ἕνας χωριάτης, καβάλλα στοῦ γάιδαρό του, πήγαινε στὴν πολιτεία Π.Μ. 139· βλ. καὶ Μελ. 443 καὶ Ε. 64, 6 καὶ πρὸβλ.: Ἀχμέτ-Ἀγᾶς βγαίνει πεζός, Τζιαφάρ-Ἀγᾶς καβάλλα Πάσ. 272, 14. (Βλ. § 11, 1). Καλύτερα νὰ πᾶμε συντροφιὰ, ὅπως

ήρθαμε Ππδ. Φόν. 92. "Έφυγε **τρεχάλα** (πρβλ. έφυγε **τρεχάτος**). **Σταλαματιά σταλαματιά** τὸ μάρομαρο τρυπιέται Τρ. Δ. 43. (Πρβλ. καί: **σταλαματιά σταλαματιά** τρέχουν τὰ δάκρυνά μου λ.τ.).

Παρόμοια χρησιμοποιεῖται συχνά ἡ όνομαστική τῆς λέξεως ἀλήθεια: "Ο σύντροφός μου ἦταν, **ἀλήθεια**, λαμπρός ἀξιωματικός (= ἀληθινά, πράγματι) Πα. 77· πρβλ. Σκίπ. 188: τὸν Ἰησοῦ Χριστό, **ἀλήθεια** (εἶ)ναι, τὸν πούλησα. Ἐπίσης ἡ όνομαστική τῆς λέξεως ἔννοια (ἢ ἔγνοια) στή φράσι ἔννοια σου, (ἔγνοια σου): "Ἡ Τουρκία, **ἔννοια σου**, θὰ κάμη καλά μ' αὐτούς (= ἀναμφιβόλως, ἀσφαλῶς) Ζ.Π. 153. Τώρα, **ἔννοια σου**, ὑπάρχουν κι' ἐκεῖ αὐτοκίνητα. Ἡ φράσις ὅμως αὐτὴ συνηθέστερα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία τῆς φράσεως μένε ἡσυχος, μὴν ἀμφιβάλλης, γνώριζέ το καλά κ.τ.δ.: Νὰ μὸυ φέρης κάμποσο ἀλεύρι κι' **ἔγνοια σου!** Μ. 393. "**Ἐννοια σου!** καί θὰ σαλέψουμε πάλι" Ἐφταλ. 195. Ποῦ θὰ μὸυ πάη; θὰ (ν)τόνε πιάσω' **ἔγνοια σου!** Μβ. 469· βλ. καί 408, 450, 459 κ. ἀ., Βν. 39, Τρ. 185, Βλαχ. 58 καί πρβλ.: **ἔννοια σου**, λέει ὁ σπανός, μὴ σὲ μέλη Π.Μ. 127).

Σημ. Κατὰ τὴ φράσι στὰ ψέματα (= ὄχι ἀληθινά, ὄχι πραγματικά) σχηματίστηκε καί ἀντίστοιχη φράσις στ' ἀλήθεια (= ἀληθινά, πραγματικά), σάν ἀπὸ ὄνομα οὐδέτερο τὰ ἀλήθεια: Μὰ δὲ φανότανε **στ' ἀλήθεια** διγυαμένος ὁ διαβάτης Ω.Γ. 13.

2) στή θέσι ἐμπρόθετου τοπικοῦ προσδιορισμοῦ (ποῦ): "Ἐται χρησιμοποιεῖται κανονικά ἡ όνομαστική τοπωνυμίων σὲ ἐπιστολές γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ ποῦ γράφεται ἡ ἐπιστολή, καθῶς καί ἡ όνομαστική τῆς λέξεως ὁδός (καί ἀριθμὸς) προκειμένου γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς θέσεως μιᾶς κατοικίας ἢ ἑνὸς κτιρίου ἐν γένει (μέσα σὲ μιὰ μεγάλη πόλι): **Κόρινθος**, 5 Ἰουνίου 1939 (πρβλ. καθαρευουσιάνικο: ἐν **Κορίνθῳ**, 5 Ἰουνίου 1939). Κάθεται (νοίκιασε σπίτι) ὁδός Ὀμήρου (**ἀριθμὸς**) 8 (πρβλ. **κάθεται στήν ὁδὸν** Ὀμήρου κλπ.).

3) στή θέσι ἐμπρόθετου χρονικοῦ προσδιορισμοῦ (πότε; ποῖα ὥρα): "Ἐται χρησιμοποιεῖται κανονικά ἡ λέξις ἡ ὥρα, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ ποῦ ἀκολουθεῖ ἢ προηγεῖται, προκειμένου νὰ καθορισθῇ ὁ χρόνος τοῦ ἡμερονυκτίου, κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται κάτι: **Ἄγριο**, ἡ ὥρα πέντε, θέλω μιὰ φροσιὰ Π.Μ. 100 (πρβλ. **αἴγριο στὶς πέντε**). **Μπῆκε** στὸ γραφεῖο, **δέκα ἡ ὥρα**, τὸ πρωὶ Ζ.Π. 36· βλ. καί Βλαχ. 78.

Ἔτσι κι' ἂν ἀκόμα προηγεῖται ἢ πρόθεσις (ἕως ἢ) ὡς ἢ μέχρι ἢ ἄλλος χρονικὸς προσδιορισμὸς σὲ ἀπλή ἢ ἐμπρόθετη αἰτιατική: *Νὰ μὲ κοῦψης, νὰ μὴ φαίνουμαι καθόλου ὡς ἢ ὥρα ἐννιὰ Π.Μ.* 84. *Τὸν περιμένα μέχρι ἢ ὥρα ὀχτώ.* Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα *τις τέσσερεις ἢ ὥρα* Θ.Χρ. 42. *Ἦρθε στὶς πέντε ἢ ὥρα.* (Ἡ τέτοια στερεότυπη χρῆσις τῆς λέξεως ἢ ὥρα προέρχεται ἀπὸ ἀπόσπασί τῆς ἀπὸ φράσεις σάν ἐτοῦτες: *Εἶναι ἢ ὥρα ὀχτώ, ἦταν ἢ ὥρα ἐννιὰ* κ.τ.δ. (Πορβλ. *ἢ ὥρα ἦταν πέντε ὕστερ' ἀπ' τὸ μεσημέρι* Λουκόπ. 41).

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκει καὶ ἡ χρῆσις σὲ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτη μετοχῆς (σὲ -οντας ἢ σὲ -μένος) μὲ ὑποκείμενό τῆς συνήθως ἕνα ὄνομα μὲ χρονικὴ σημασία: *Φτάσανε τώρα ἀντίχου ἀπ' τὸ χωριὸ φέγγονα ἢ Κυριακῇ* (=ὅταν ξημέρωνε ἢ Κ.) Βλαχ. 69. *Περωνώντας ὁ χειμώννας* θὰ γυρίση πίσω (=ἄμα περάση). *Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης, περασμένα τὰ πενήντα του, γύμναζε τὸ κορμὶ του* (=καὶ ὅταν πιά εἶχαν περάσει τὰ π.) Μελ. 22.

Σημ. α'. Ἐπιρρηματικὴ εἶναι καὶ ἡ χρῆσις τῆς ὀνομαστικῆς τῆς λέξεως χάρις μὲ τὴν πρόθεσι σὲ κατόπι τῆς καὶ αἰτιατικῆ: *Χάρις σ' ἐκείνους τὰ νοητὰ γίνονται ὁρατὰ* (=μὲ τὴν ἐνέργεια ἐκείνων—ἐξαιτίας ἐκείνων) Ζ.Π. 21. *Χάρις στῆ φροντίδα τοῦ Ὀργυῖδη τοποθετήθηκε σ' ἕνα ἄδειο ἀτελεῖ* (=μὲ τὴ φροντίδα) Ζ.Π. 102.

Σημ. β'. Ἡ ὀνομαστικὴ χρησιμοποιεῖται καὶ ἐπιφωνηματικῶς. Ἔτσι χρησιμοποιεῖται ἢ ὀνομαστικὴ ὀνομάτων ἱερῶν προσώπων σὲ ἐπικλήσεις, καθὼς καὶ ἡ ὀνομαστικὴ μερικῶν ἄλλων λέξεων σὲ σχετλιασμούς, κατάρες κ.τ.δ.: *Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία, παιδί μου! Θάσαι κορολογημένος* Τρ. 23. *Χριστὸς κι' ἡ Παναγία! ποῦ πάει; Βλαχ. 45. Μπᾶ! Χριστὸς καὶ Παναγία, παπὰ μου, νὰ σὲ χαρῶ, δὲ θάναί τίποτα* Μρ. 511.—*Δυστυχία της! ἦτανε ἡ τελευταία φορὰ ποῦ θὰ τὴν ἔβλεπα ἀνθρώπο* Τρ. Δ. 43. *Ὡ! δυστυχία μου! Ξεν. 226. Συφορὰ μου! τί ἔπαθε τὸ παιδί!* Ἰλιγγ. 95. *Κοῖμα! πῆγε τόσος κόπος χαμένος!*

Οἱ τέτοιες συντάξεις τῆς ὀνομαστικῆς ἐπιφωνηματικῶς προήλθαν ἀπὸ ἀπόσπασί τῆς ἀπὸ ἄλλες πληρέστερες φράσεις, στίς ὁποῖες ἢ ὀνομαστικὴ αὐτὴ εἶχε θέσι ὑποκειμένου, ὅπως π.χ.: *Ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι μαζί σου ἢ νὰ σὲ φυλάγῃ! Κοῖμα εἶναι νὰ πάη τόσος κόπος χαμένος.*

2. Ἡ αἰτιατικὴ.

αα. Μὲ οὐσιαστικὰ καὶ μὲ ἐπίθετα.

§ 54. Ἡ σύνταξις οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων μὲ αἰτιατικὴ εἶναι ὅπωςδῆποτε περιορισμένη.

1) Ἡ αἰτιατικὴ ὡς προσδιορισμὸς οὐσιαστικοῦ σημαίνει:

α') ἀναφορὰ ἢ τὸ ὡς πρὸς τί. (Τέτοιαι αἰτιατικῆς συνήθειαι εἶναι τὸ μᾶκρος, τὸ πλάτος, τὸ βάθος, τὸ ὕψος κ.ἄ.τ.): Ἀγόρασε ἓνα χαλί τέσσερα μέτρα τὸ μᾶκρος καὶ τρία τὸ φάρδος (=ὡς πρὸς τὸ μᾶκρος κλπ.) βλ. καὶ Πάσσ. 523, 4. Βρίσκουν ἓνα πηγᾶδι χίλιαι ὄργυιαι τὸ βάθος Λ. Ε 83 καὶ Λ. Α 609.

β') μέτρο ἢ ποσόν: Ἀγόρασε ὕφασμα δέκα πήχαι (πρὸβλ. Πάσσ. 452, 26). Φορεῖ παπούτσια ψηλά, μὲ* τακούνια δέκα πόντους (πρὸβλ. Πάσσ. 149, 20). Ἐγέγρασα, μωρὲ παιδιὰ, σαράντα χρόνια κλέφτης λ.τ. Εἶναι τρεῖς ὥρες δρόμος. Πρὸβλ. § 34, 6.

γ') τὸ ἀντικείμενον μιᾶς ἐνέργειας (αἰτιατικῆ ἢ ἀντικειμενικῆ). Μὲ τέτοια αἰτιατικὴ συντάσσονται πολλὰς φορὰς ρηματικά οὐσιαστικά, ποὺ μπαίνουν μέσα στὴν πρότασι μὲ ἔννοια προστακτικῆς (προτρεπτικῆς ἢ εὐχετικῆς): Προσοχὴ τὰ χέρια σας (=προσέχετε τὰ χέρια σας) (ἐπιγραφὴ σὲ πινακίδα λεωφορείου). Καλὸ φάγωμα τᾶχερο, Νικολὸ (=μὲ τὸ καλὸ νὰ φᾶς τᾶχερο) Π.Μ. 13. Ὁμοίως: Νὰ περπατῆς ἀρματωλὸς, τὸ μαῦρο καβαλλάρης (=καβαλλικεύοντας τὸν μαῦρο) Πάσσ. 59, 7. Ἔτσι καὶ: Ἀρχινάει ἓνα ξύλο ὁ κόπανος τὸ βασιλιά καὶ ἀρχινάει ὁ κόπανος τὸ ράφτη ξύλο (=νὰ ξυλίσῃ τὸ βασιλιά κλπ.) Μβ. 487.

2) Ἡ αἰτιατικὴ ὡς προσδιορισμὸς ἐπιθέτων (συνήθως τῶν ἐπιθέτων ψηλός, μακρός, πλατὺς κ.τ.δ., καθὼς καὶ τῶν συγκριτικῶν ἐπιθέτων μεγαλύτερος, μικρότερος, ψηλότερος κ.τ.δ.) σημαίνει μέτρο ἢ διαφορὰ: Ποδογύρι δλόχρονσον τρεῖς σπιδαιμὲς πλατὺ Ππδ. Β 16. Πηγᾶδι ἑκατὸν ὄργυιαι βαθὺ Πάσσ. 523, 4.—Ὁ Θανάσης ἦτο τρία ἔτη μικρότερός μου Μπ. 11· βλ. καὶ Τρ. 166. Ὁ Πέτρος εἶναι μιὰ σπιδαιμὴ ψηλότερος ἀπὸ μένα.

Σημ. Μὲ αἰτιατικὴ συντάσσονται κανονικὰ τὰ ἐπίθετα γεμάτος καὶ ὀλος, καὶ εἰδικῶς μ' αὐτὰ ἢ αἰτιατικὴ σημαίνει τὸ περιεχόμενον: Στέργα γεμάτη νερὸ Ππδ. Φόν. 117. Γεμάτος νόση καὶ ταραχὴ Παναγ. 118· βλ. Ε. 80, 40, Λπ. 188 καὶ Ἔρσ. 107 καὶ 159.—Εἶχα τὴν καρδιά ὅλη θλίψη Σκίπ. 101· βλ. καὶ 115. Κι' ἐγὼ τότε παραδίνουμαι ὀλος ἀγνότητι σὴ μοναχοκονβέντα μου Μυρ. 12· βλ. καὶ Ζ.Π. 28 καὶ 127. (Ἀλλὰ πρὸβλ. Πάσσ. 93, 13: κι' ὀλος θυμὸς ἐφώναξε, ἀντί: ὀλος θυμὸς).

Συντάσσεται ὁμοίως τὸ ἐπίθετο γεμάτος καὶ μὲ ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ ἢ μὲ καὶ αἰτιατικῆ: Οἱ δρόμοι ἦσαν γεμάτοι

ἀπὸ φῶτα Βουτ. 10. Ἡ ζοὴ γεμάτη ἀπὸ φαρμάκια Μαλακ. 761. Τὸ λῆρᾶν ἤ-
ταν γεμάτο ἀπὸ κάθε λογῆς πλεούμενο Πα. 103· βλ. καὶ Ζ.Π. 166 καὶ Τρ. 177.
Στρῶμα γεμάτο με μαλλί (πρβλ. Ππδ. Α 71).

ββ. Μὲ ἐπιρρήματα καὶ ἐπιφωνήματα.

§ 55. Ἐπιρρήματα καὶ ἐπιφωνήματα, ποὺ συντάσσονται μ' αἰ-
τιατική, συνήθη εἶναι:

1) τὸ χαιρετιστικὸ ἐπίρρημα *καλῶς*, (κανονικὰ μ' αἰτιατικὴ τοῦ
προσώπου, ποὺ ὑποδέχεται κανεὶς με φιλοφροσύνη): *Καλῶς τὸν*
Ἄγγελῆ Τρ. 68· βλ. καὶ Θεοτοκ. 29, Ε. 22, 6 καὶ 56, 6 καὶ Χ.Θ. 56.
Καλῶς τοὺς μαστόρους Ππδ. Β 52· βλ. καὶ Μβ. 440.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως σὲ τέτοιες φράσεις προτάσσεται
ἐμπρὸς ἀπ' τὴν αἰτιατικὴ τοῦ προσώπου καὶ ἡ ἀντίστοιχη αἰτι-
ατικὴ τῆς προληπτικῆς ἀντωνυμίας (τος, τη, το): *Καλῶς τον τὸν*
παππὸν Βλαχ. 49· βλ. καὶ Ε. 90 Β, 14 καὶ 214, 7. *Καλῶς τη τὴν κυ-
ρά μου* Μ. 406· βλ. καὶ Ε. 85, 26 καὶ Πάσσ. 453, 19. *Καλῶς τα τὰ*
παιδιὰ Βλαχ. 77· βλ. καὶ Ε. 25, 15 καὶ Πάσσ. 458, 37.

Τῆς ἀντωνυμίας αὐτῆς ἡ αἰτιατικὴ μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆ καὶ
μόνη τῆς μετὰ τὸ *καλῶς*: *Κλειώ*; *Καλῶς τον* Ξεν. 187· βλ. καὶ 175.
Καλῶς τους, ἀπάντησε ὁ καπετάνος Πα. 73.

Σημ. α'. Ἡ τέτοια σύνταξις τοῦ *καλῶς* θὰ προῆλθε ἀπὸ ἀπόσπασι
ἀπὸ φράσεις φιλοφροσύνης, στίς ὁποῖες τὸ ἐπίρρημα αὐτὸ συνοδεύει
ρῆμα συντασσόμενον μ' αἰτιατικὴ (συνήθως τὸ ρῆμα *δέχομαι* καὶ *βρίσκω*).
Πρβλ. Λιλ. 6: «*Καλῶς τὴν κυρά μας*» εἶπε ἡ μά. «*Καλῶς τῇ δέχτηκες τὴ βα-
φτισιακιά σου*», εἶπε ἄλλῃ. Ἐπίσης Χαρ. Μ. 23: *Καλῶς δεχτήτε τον λοιπὸν* καὶ Χ.Θ.
54: *Καλῶς οἷς ἤδρα, γυναῖκα μου* (βλ. καὶ Πάσσ. 428, 7).

Σημ. β'. Παρόμοια συντάσσονται κάποτε μ' αἰτιατικὴ (γ' προσώπου
ἀντὶς δευτέρου) καὶ οἱ χαιρετιστικὲς φράσεις *καλημέρα*, *καληνύχτα* κ.τ.δ.,
ὅταν ὁ χαιρετισμὸς αὐτὸς γίνεται με κάποια περισσὴ οἰκειότητα: *Κα-
λημέρα τοὺς κυρίους* (= *καλημέρα, κύριοι*). *Καλησέρα τὸν κύρ Πέτρο* (= *καλη-
σέρα, κύρ Πέτρο*). ΗΓβλ. § 24, 2.

2) τὸ δεικτικὸ μόριο *νά* (καθὼς καὶ τὸ ὅμοιο διαλεκτικὸ μόριο
μιά): *Νά με, γύρισα* Ππδ. Γ 82· βλ. καὶ Μπ. 51. *Νά τους!* *τρέχουν*
οὐκ τρελλοὶ Ζ.Π. 45. (Βλ. τὸ δεικτικὸ *νά* στὰ Μόρια).

3) τὸ ἐπίρρημα *κοντὰ* (= *πλησίον*), με αἰτιατικὴ ὀνομάτων ποὺ
ἔχουν χρονικὴ σημασία, γιανὰ δηλωθῆ χρόνος κατὰ προσέγγι-

σιν (λίγο πρίν): *Κοντὰ τὸ μεσημέρι ἡ Γιαννοῦ ἔστειλε τὴν Κορινθὸν στὸ σπίτι* (=ὅταν ἐπληροῖαζε τὸ μεσημέρι) Ππδ. Φόν. 121· βλ. καὶ Τρ. Δ. 75. *Ἀκούει κοντὰ τὰ μεσάνυχτα τὸ θεριὸ κι' ἔρχεται* Π.Μ. 94· βλ. καὶ Μβ. 502.

Ἔτσι καὶ μ' αἰτιατικὴ ὁποιουδήποτε ἄλλου ὀνόματος, μὲ τὴν ὁποίαν δηλοῦται κάποιον ποσοδὸν ἐν γένει. Τότε τὸ κοντὰ παίρνει τὴν ἔννοια τοῦ περιίπου: *Μὲ ἄφηνε κοντὰ πέντε χροῖνια χωρὶς προβιβασμὸ* Τρ. 36. *Ἐόδεψε κοντὰ τρεῖς χιλιάδες* (=περίπου τρεῖς χ.) βλ. Φωρ. 2, 44.

Σημ. α'. Σὲ δημοτικὰ τραγούδια, προκειμένου νὰ δηλωθῆ χρόνος κατὰ προσέγγισιν, συντάσσεται τὸ κοντὰ καὶ μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελουμένο ἀπὸ τὴν πρόθεσιν σὲ καὶ αἰτιατικὴ: *Κοντὰ σὰ ἡμερώματα* Πάσσ. 545, 7· βλ. καὶ Φωρ. 2, 92.

Στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη ἡ σύνταξις αὐτὴ τοῦ κοντὰ εἶναι ἡ κανονικὴ, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ τὸ πλησίον ὄχι χρονικῶς, ἀλλὰ τοπικῶς: *Τὸ σπίτι τους εἶναι κοντὰ στὴ θάλασσα.*

Σημ. β'. Κατὰ τὸ κοντὰ, προκειμένου γιὰ τὸν προσδιορισμὸ χρόνου συντάσσεται κάποτε καὶ τὸ μέσα (καὶ τὸ πέρα) μὲ ἀπλή αἰτιατικὴ: *Μέσα τὰ μεσάνυχτα ἔρχονται οἱ πραιματενιάδες μὲ τὰ караβάνια τους* Π.Μ. 148. *Σὰ λάλησαν τὰ κοκόρια πέρα μεσάνυχτα, ὁ Μοσκόπουλος χαβαλλίτζεψε τὸ Ρούσο* του Χ.Θ. 18· βλ. καὶ 24.

4) τὸ ἐπίρρημα σήμερα (ἢ ἡ φράσις σὰ σήμερα) μὲ αἰτιατικὴ ἀπόλυτου ἀριθμητικοῦ, γιανὰ δηλωθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν, πού, ἀφότου ἔγινε ἡ ἔως ὅτου θὰ γίνῃ κάτιτι, μεσολαβοῦν ἔως σήμερα: *Ἔφηνε γιὰ τὸ Παρίσι σήμερα ὀχτῶ* (=πρὸ ὀχτῶ ἡμερῶν). *Νά, νὰ μοῦ τὸν βάλουν στὸ μνημια μου σήμερα ὀχτῶ* (=μετὰ ὀχτῶ ἡμέρες) Ξεν. 232. *Θὰ ἐπιστρέψῃ σὰ σήμερα δεκαπέντε* (=μετὰ 15 ἡμέρες).

5) ἡ λέξις ἀνάθεμα, ὅταν χρησιμοποιηθῆ ἐπιφωνηματικῶς, σὲ κατάρες: *Ἀνάθεμά σε! φώναξε ἡ Γαρουφαλιά!* Ζ.Π. 48· βλ. καὶ Πάσσ. 67, 15 καὶ Φωρ. 1, 114. *Ἀνάθεμά τον, πού ῥιξε τὰ μάγια στὸ πηγάδι* Λ. Δ 118.

Ἄρα ὅταν ἡ κατάρα ἀπευθύνεται πρὸς τρίτον πρόσωπον, συνήθως προτάσσει ἔμπρὸς ἀπ' τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ὀνόματος ἢ αἰτιατικὴν τῆς προληπτικῆς ἀντωνυμίας (τος, τη, τους): *Ἀνάθεμά τα τὰ βουνα* Ε. 30, 1 (Πρβλ. παραπάνω 1, τὸ καλῶς).

Σημ. α'. Ἡ σύνταξις τῆς λέξεως ἀνάθεμα μὲ αἰτιατικὴ ἴσως προέρ-

χεται ἀπὸ ἀπόσπασι ἀπὸ φράσεις σὰν ἐτούτη: *Ἀνάθεμα νὰ τὸν εὖρη τὸν Πέτρο.*

*Ἔτσι μ' αἰτιατικὴ συντάσσεται καμιά φορὰ καὶ ἡ ἐπιφωνηματικὴ λέξις κρῖμα, (ποῦ κανονικὰ συντάσσεται μ' ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ κι' αἰτιατικὴ): *Κρῖμα τὸν νιὸ ποῦ ἀρροδοτήσε Πάσο.* 391α, 1. (Πρὸβλ. *λυπηθῆτε τὸν νιὸ ποῦ ἀρροδοτήσε*).

Σημ. β'. Ἡ ἐπιφωνηματικὴ λέξις ἀνάθεμα συντάσσεται σπανίως καὶ μὲ γενικὴ (δοτικὴ, κανονικὰ προσωπικῆς ἀντωνυμίας) ἢ μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αἰτιατικὴ: *Ἀνάθεμά σου, ξεπνιεῖα Πάσο.* 235, 18· βλ. καὶ 335, 18. *Ἀνάθεμα στοὺς ξυλουργοὺς, ποῦ κάνουν τὰ καθάρια* Πάσο. 338, 3· βλ. καὶ Ζ.Π. 172. (Στὴν τέτοια σύνταξι ἀνάθεμα=ἀνάθεμα νὰ εἶναι...).

6) τὸ ὁμοτικὸ μόριον μά: *Σὰς δοκίζομαι σὲ δ, τι ἔχω ἱερὸν, νάι, μὰ τὴν Παναγία* Τρ. 58· βλ. καὶ Ε. 42, 2 - 73, 36 κ.ά.

Σημ. Τὴ σύνταξι αὐτὴ τοῦ μά μὲ αἰτιατικὴ τὴν εἶχε καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ, (ποῦ αὐτὴ εἶχε κι' ἓνα ἄλλο ὁμοτικὸ μόριον, τὸ νή). Δέχονται πῶς ἡ αἰτιατικὴ αὐτὴ (μὲ τὸ νή καὶ) μὲ τὸ μά προήλθε ἀπὸ παράλειψι τοῦ ρήματος ὄμνυμι=ὄμνῶ, ὁμόνω. Π.χ.: *(Νή τοὺς θεοὺς=νὴ, ὄμνυμι τοὺς θεοὺς) Μὰ τοὺς θεοὺς=μά, ὄμνυμι τοὺς θεοὺς (=ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεοὺς γιὰ μάρτυρες).*

7) τὸ νανουριστικὸ ἐπιφώνημα νάνι: *Νάνι τὴ μπεμπέκα, νάνι. Νάνι τοῦ ρήγα τὸ παιδί* Ε. 153. 7.

γγ. Μὲ τὰ ρήματα.

§ 56. Αἰτιατικὴ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος ὡς προσδιορισμὸν τοὺς δέχονται ὅλα ἐν γένει τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα. Ἡ αἰτιατικὴ αὐτὴ, ποῦ ὅπως εἶδαμε (§ 26, 3) λέγεται ἀντικείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ μεταβατικοῦ ρήματος, εἰδικότερα σημαίνει:

1) τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, στὸ ὅποιον φτάνει ἢ τὸ ὅποιον βρίσκει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου καὶ τὸ διαθέτει ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς (ἐξωτερικὸ ἀντικείμενον ἢ ἀντικείμενον τῆς ἐπιδράσεως): *Ἡ μητέρα λούζει τὸ παιδί. Ἡ ὑπηρέτρια καθαρίζει τὴν αὐλή.*—*Ζεσταίνει νερό.*

2) τὸ ἀποτελέσμα, ποῦ προκύπτει ἀπὸ μιὰν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (ἐσωτερικὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀποτελέσματος): *Οἱ ἐργάτες ἄνοιξαν λάκκο. Ὁ Πέτρος κατασκευάζει ἐπιπλα.*

3) αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενον τῆς ἐνέργειας τοῦ ὑπο-

κειμένου (κυρίως ἐσωτερικὸ ἢ σύστοιχο ἀντικείμενο): *Ὁ μάστορς τοὺς ἔπαιξε τὸ παιγνίδι* Π.Μ. 35. *Ἀρχισε νὰ γυρίζη ἕνα γύρο στὸν ἴδιο τόπο* Βυ. 56. *Θεέ μου, βρέξε μιὰ βροχὴ* Πάσς. 311, 5· βλ. καὶ Πάσς. 75, 14 καὶ Ε. 172, 21. *Ἀν ἀγαπήσαμε κι' ἐμεῖς ἀγάπη σὰν κι' ἐσένα*; Φωρ. 2, 380.

Μὲ σύστοιχο ἀντικείμενο συντάσσονται ὁποιασδήποτε διαθέσεως ῥήματα: *Ζῶ τὴ ζωὴ ἐνὸς ἄλλου* Ω.Γ. 29. *Μερίζοι ζοῦν τὴ ζωὴ σὰν νὰ ἦταν ἀθάνατη* Βλαστ. 25. *Ἀν τὸν ἄφησαν νὰ ζήση τὴ ζωὴ του* Ζ.Π. 9· βλ. καὶ Τρ. 172. (Βλ. καὶ παρακάτω).

§ 57. Τὸ σύστοιχο ἀντικείμενο, ποὺ γενικὰ χρησιμεύει γιανὰ ἀναπτύσσεται μ' αὐτό, ἤτοι νὰ παριστάνεται γραφικότερα καὶ νὰ χρωματίζεται ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς ἢ ῥηματικὴ ἔννοια,

1) συνοδεύεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ κάποιον ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ ἢ σπανιότερα ἀπὸ προσδιορισμὸ σὲ πῶσι γενικὴ (τῆς ἰδιότητος): *Παίζει καλὸ παιγνίδι. Ζῆ ἡσυχὴ ζωὴ* (βλ. καὶ Π.Μ. 42 καὶ Κμπ. 14). *Ὁ ἄνθρωπος ζῆ πάντα καὶ παντοῦ ὁμαδικὴ ζωὴ* Δελμ. 34. *Ἡ καρδιά μου λαχταροῦσε νὰ ξαναζήση γιὰ λίγες ὥρες τὴν ἐλεύθερη φοιτητικὴ ζωὴ* Τρ. 41 (βλ. § 37, 1 α'). *Πέθανε φυσικὸ θάνατο. Ἀτέλειωτα τὸν ἴδιο πόνο θὰ πονῶ* Σκίπ. 187. *Ἔστερα ξανασφύριξε ἕνα ἄλλοιῶτικο σφύριγμα* Π.Μ. 108-109. *Τραγοῦδι τραγουδήστε μου χιλιотραγουδημένο* Α.Ζ. 210· βλ. καὶ Πάσς. 484, 9. *Ὁ Παπαχριστόλδος ἀποκοιμήθηκε τὸν Χριστουγεννιάτικο ὕπνο* Χ.Θ. 69. — *Ζῆ ζωὴ ἀλήτη.* *Ἐπαιζαν τὸ παιγνίδι τοῦ κύκλου* Χαρ. 9.

2) ἐκφέρεται πολλὰς φορὲς σὲ πληθυντικὸν ἀριθμὸ, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθοῦν διάφορα εἶδη ἢ διαφορὲς περιπτώσεις τῆς ἐνέργειας, ποὺ φανερώνει τὸ ῥῆμα: *Τραγοῦδησαν ὠραῖα τραγοῦδια.* *Γελοῦσε σκαστὰ καὶ τρανταχτὰ γέλια* Λπ. 53. *Ἐταξίδευε δυὸ φορὰς τὴν ἑβδομάδα μικρὰ ταξιδάκια* Ππδ. Γ 21. *Νὰ γυρίση τρεῖς γύρους* Θ.Χρ. 59.

3) πολλὰς φορὲς παραλείπεται καὶ μένει μόνον ὁ ἐπιθετικὸς ἢ παραθετικὸς του προσδιορισμὸς, καθόσον αὐτὸς εἶναι ποὺ ἐκφράζει κάτι τὸ οὐσιῶδες σχετικὰ μὲ κείνο, ποὺ σημαίνει τὸ ῥῆμα: *Χορεύουν τὸν Καλαματιανὸ* (=τὸν Κ. χορὸ). *Πήγαμε στὰ Ἑρῶα, νὰ παίξωμε τὸ κλέφτικο* (=τὸ κλ. παιγνίδι) Τρ. Δ. 22. *Παίζουν τὸ κρυφτοῦλι* (=τὸ παιγνίδι κρ.). Βλ. καὶ Κονδ. 30.

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται συχνά καὶ ἡ αἰτιατικὴ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας τί: *Τί παίζουν;* (= *ποῖο παιγνίδι παίζουν;*). *Δὲν ἤξερε τί γὰπολογηθῆ* (= *ποῖὰ ἀπολογία γὰ δόση*) Π.Μ. 10.

Κανονικὰ σύστοιχο ἀντικείμενο μετατρέπεται σὲ ἐπίρρημα τροπικὸ (ἀπ' αὐτὰ ποὺ λήγουν σὲ -α): *Πεοπατεῖ λεβέντικα* (= *λεβέντικο περπάτημα*). *Σουρίζει κλέφτικα* (= *κλέφτικο σφύριγμα*) Ε. 25, 1· βλ. καὶ Πάσσ. 217, 2.

Σημ. α'. Μερικὲς φορές τὸ σύστοιχο ἀντικείμενο ἐκφέρεται βραχυλογικῶς, ἥτοι παραλείπεται τὸ οὐσιαστικὸ, ποὺ εἶναι τὸ κυρίως σύστοιχο ἀντικείμενο τοῦ ρήματος, καὶ τῆ θέσι του τὴν παίρνει ἕνας προσδιορισμὸς του, (ποὺ θὰ ἦταν σὲ πῶσι γενικὴ ἢ σὲ ἐμπρόθετο): *Τὸ πῶρι μωρίζει θάλασσα* (= *μωρίζει, ἥτοι βγάζει μωρονδιὰ θάλασας*). *Μωρίζε δόλακερος κρασί* Χ.Θ. 40. *Τὰ ροῦχα βρωμοῦν ναφθαλίνη*. (Παρόμοιες εἶναι καὶ οἱ συντάξεις: *Μωρίζεις λιβανιές*=*μωρονδιὰ λιβανιοῦ* Ε. 92,54. *Ἀνθρωπιές μωρίζει ὁ πύργος* Π.Μ. 106). *Γράφω τιμωρία*, εἶπε ἡ μικρὴ (= *γράψιμο τιμωρίας*) Τρ. 8.— *Τοῦ γυαλοῦ ἡ πότα ἀστράφτει μάλαμα* (= *ἀστράφτει, ἥτοι βγάζει ἀλαμπές ἀπὸ μάλαμα*) Ε. 73, 7. Παρόμοια: *Καταδικάστηκε ἰσόβια δεσμά*. *Καταδικάστηκε εἴκοσι χρόνια* (= *φυλακὴ εἴκοσι χρόνια*) Ζ.Π. 160. *Μία γοῖα γούριζε ζητιανειὰ στοῖ* (= *στοῦς*) *δρόμους* (= *γούριζε καὶ μάζευε ζητιανειὰ*) Μβ. 419.

Σημ. β'. Κατὰ τὸ: πηγαῖνο (λίγον, πολλόν) δρόμο, πάω τὸ δρόμο (μου) πάω τὸν ἴσιο δρόμο κ.τ.δ. (π.χ. ὁ Κώστας βαβαλλίκεψε, *πηγαίνει μὴν ὥρα δρόμο* Πάσσ. 461, 16, *τρεῖς κοπέλλες λυγερὲς πᾶν τὸ δρόμο μοναχὲς*=*βαδίζουν μοναχὲς* Πάσσ. 578, 1) λέγεται καί: πάω ἢ βγαίνω περίπατο (Βλαστ. 3), βγάνω κάποιον περίπατο, πάω ἢ βγαίνω ἐξδρομὴ ἢ ἵππασία, πάω ταξίδι ἢ κνηγμὴ καὶ ἔπειτα: πάω ἢ ἔρχομαι τὸν ἀνήφορο, τὸν κατήφορο κ.τ.δ. Βλ. Ζ.Π. 30 καὶ 118, Τρ. Δ. 22 καὶ Μβ. 396, καθὼς καί: *Ἐβγήκε ὁ Γκέκας παγαγιὰ* Φωρ. 134. *Ἐρχεσαι τὰ ἴσια ἀπ' τὸ χωριό*; Ππδ. Β 29. *Γραμμὴ θὰ κατεβαίναμε στήν Πόλη* Απ. 145. *Τις πᾶνε περίπατο* Τέλλ. 122. *Σ' ἔντωσα καὶ σ' ἔστειλα ταξίδι* Τέλλ. 151.

Σημ. γ'. Τὸ σύστοιχο ἀντικείμενο μπορεῖ νὰ περιέχεται καὶ στὸ ἀναφορικὸ ποὺ ὡς ἀντικείμενο τοῦ ρήματος μιᾶς ἀναφορικῆς προτάσεως (τὸν ὁποῖον, τὴν ὁποῖαν κλπ.): *Τί χορὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ χορεύουν;* *Ὁ πόνοσ ποὺ ποῶν* Γρυπ. 101. *Παρηγοριέστε διαβάζοντας τὴ ζωὴ ποὺ δὲ ζῆτε* Ἀργώ 141. *Θυμίζει τὴ ζωὴ ποὺ ζοῦσαν οἱ Κύκλωπεσ* Λουκοπ. 8.

§ 58. Τὸ ρῆμα κᾶνω συντάσσεται πολλὰς φορές μὲ σὺ ν α ρ θ ρ α ἰ τ τ ι κ ῆ ὡς ἀντικείμενό του

1) προσηγορικοῦ ὀνόματος, ποὺ σημαίνει κάποιον ἐπάγγελμα. Τότε τὸ κᾶνω σημαίνει ἐξασκῶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ, ἐργάζομαι ὡς κ.τ.δ.:

Πῆγε στὸ Τριέστι κι ἔκαμε ἐκεῖ τὸ δάσκαλο Πολιτ. Β 15. Τοὺς κάνει τὸ διερχομένον Ἔρσ. 150. Ἐκαμα γιὰ λίγον καιρὸ τὸν ἔμπορο Μητσ. Β 31· βλ. καὶ Λουκοπ. 103.

2) ἀπλοῦ ἐπιθέτου ἢ μετοχῆς. Τότε τὸ κἀνω σημαίνει καμῶνομαι ἢ προσποιοῦμαι πὸς εἶμαι, παρουσιάζομαι ὡς κ.τ.δ.: Ὁ Παῦλος ἔκανε τὸν ἀδιάφορο Ἔρσ. 14· βλ. καὶ Ἔρσ. 3, Λπ. 191 καὶ Τρ. 167 καὶ 247. Κάνει τὸν μεθυσμένο (=προσποιεῖται πὸς εἶναι μεθυσμένος). Ἐκαμε καὶ κείνη τῇ χαρούμενη Μβ. 451.

Σημ. Καὶ με ὀνόματα τῆς πρώτης κατηγορίας τὸ ρῆμα κἀνω ἔχει κατὰ τὶς περιστάσεις τὴ σημασία τοῦ παρουσιάζομαι ὡς, ἰσχυρίζομαι πὸς εἶμαι, φέρομαι ὡς κ.τ.δ.: Κάνει τὸ γιατρὸ (ἐνῶ δὲν ἔχει κανένα δίπλωμα). Μᾶς κάνει τὸ μάστορη. Κάνει τὸ νοικοκύρη ἐδῶ μέσα (σὰ γὰ ἴναι δικό του τὸ σπίτι).

Στὴ θεατρικὴ γλῶσσα, τέλος, χρησιμοποιεῖται τὸ κἀνω καὶ μ'αἰτιατικὴ ὄχι μόνον προσηγορικῶν ὀνομάτων, παρὰ καὶ κυρίων προσώπων, με τὴ σημασία τοῦ παίξω τὸ πρόσωπο τοῦ, παριστάνω ἢ ὑποκρίνομαι τόν: Σ' αὐτὴ τὴν κωμῳδία ἡ Μαρία ἔκαμε τὴν ὑπερέτρια (=παρέστησε, ὑποκρίθηκε τὴν ἡπ.). Αὐτὸς ἔκαμε τὸ Διακο (=ἔπαιξε τὸ πρόσωπο τοῦ Δ.).

§ 59. Σὲ αιτιατικὴ ἐκφέρεται πολλὰ φορὲς τὸ ἀντικείμενο καὶ ἐνεργητικῶν ρημάτων, ποὺ κανονικὰ συντάσσονται με γενικὴ (δοτικὴ § 52, 4, α'). Ἔτσι ἐξαίρεται ἡ ἔννοια τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος στὸ ἀντικείμενο: Μίλησέ με (ἀντί: μίλησέ μου) Ε. 191, 4 (πρὸβλ. φάναξέ με). Μοιάζει τῇ μάγνα του (ἀντί: τῆς μάγνας του) πρὸβλ. Ε. 77, 27. Τὸ δόνη σου! Δὲ μὲ πονεῖ πιὰ (ἀντί: δὲ μοῦ πονεῖ) Ξεν. 247 (πρὸβλ. δὲ μὲ ἐνοχλεῖ).

Ἡ τέτοια με αιτιατικὴ σύνταξις ρημάτων, ποὺ στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη κανονικὰ συντάσσονται με γενικὴ (δοτικὴ), εἶναι ἡ κανονικὴ στὰ βόρεια νεοελληνικὰ ιδιώματα (ἦτοι στοὺς Ρουμελιώτες, τοὺς Θεσσαλοὺς, τοὺς Μακεδόνες, τοὺς Θρακιώτες κλπ.): Νὰ μεταλάβης καὶ σὺ σὰ χριστιανός, τὸν ἔλεγε (=τοῦ ἔλ.) Χ.Θ. 39· βλ. καὶ Πάσσ. 87, 18, Φωρ. 1, 152 καὶ 158 καὶ Θ.Χρ. 12. Γιατρέ, σὲ παραγγέλνω (=σοῦ π.) Ε. 87, 39. Δὲν τὸν ἔπρεπε τέτοια γυναίκα (=δὲν τοῦ ἔ.). Πολὸν τὸν βαρυνάμη (=τοῦ βαρυνάμηκε) Λ. Α 619. Ἐκεῖνα δὲν μὲ ἀρέσουν (=δὲν μοῦ ἀρ.) Καβαφ. Ἀνθολ. 110. Ἐκεῖνον κανένα κορίτσι δὲν τοῦ ἄρεζε (=ἐκείνου... δὲν ἄρεζε) Π.Μ. 83. Γελάστηκε μὰ κόρη, πάει τὸν ἀνοῖξε (=τοῦ ἄν.) Ε. 73, 37 (πρὸβλ. τὸν ἔμπασε μέσα).

Σημ. Σὲ ἀπλὴ αἰτιατικὴ σὺν ἀντικείμενο τοῦ ρήματος χρησιμοποιοῦνται κάποτε, σὲ μιὰ ἀναφορικὴ πρότασι, ἢ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ποῦ τὴν εἰσάγει τὴν πρότασι αὐτὴ, ἐνῶ, σύμφωνα μὲ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων, θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἐμπρόθετο, (ἦτοι μὲ καὶ αἰτιατικὴ): *“Ὁ, τι κι’ ἂν κάμης, δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃς αὐτὸ (=μὲ δ,τι κλπ.). Ὅσα ἔκαμε ἢ κρίσα, τίποτε δὲν κέρδισε (=μὲ ὅσα ἔκ.)* Πα. 37.

§ 60. Αἰτιατικὴ σὺν ἀντικείμενο ἔχουν κάποτε καὶ περιφράσεις ἀποτελούμενες ἀπὸ ἓνα ἐνεργητικὸ ρῆμα (συνήθως τὸ παίρνω) κι’ ἀπὸ ἓνα ὄνομα οὐσιαστικὸ ἢ ἐπίρρημα: *Τὸν ἐπῆραν μυροδιὰ (=τὸν κατάλαβαν)* (προβλ. *τὸν μυρίστηκαν*). *“Ὅπου μὲ ἰδῆ, μὲ παίρνει τὸ κατόπι (=μὲ ἀκολουθαίει)* βλ. Ἠθ. 68. *Ἀμφιβάλλω, ἂν τὴν ἐπῆρε εἶδησι κανένας ἄλλος (=ἂν τὴν εἶδε)* Το. 65. *Νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνα* (=νὰ διατρέξω τὰ β.). Ε. 25, 9. *Ἐγὼ θὰ φανῶ τὴν ὥρα, ποῦ θὰ μὲ λάβῃς ἀνάγκη.* Βλαχ. 18 (προβλ. *θὰ μὲ χρειαστῆς*). *Τὸν Χίλδενβρανδ τὸν ἔχω ἀγάπη* ἐγὼ θεορμὴ Βιζ. 132 (προβλ. *τὸν ἀγαπῶ θεορμὰ*).

§ 61. Πολλὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς ὡς ἀντικείμενό τους, κι’ ἀπ’ αὐτὰς ἡμιὰ (τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου) φανερώνει τὸ πρόσωπο ἢ πρᾶγμα στὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ρήματος, ἐνῶ ἡ ἄλλη (τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου) φανερώνει κάποιον πρᾶγμα ποῦ σχετίζεται μὲ τὸ ἄμεσο ἀντικείμενο (§ 26, 3, α’ καὶ β’).

Τέτοια δίπτωτα ρήματα εἶναι:

1) τὸ ρῆμα μαθαίνω (=διδάσκω), ρωτῶ καὶ τὰ συνώνυμά τους: *Ὁ Γιάννης μαθαίνει τὸν Πέτρο χορὸ. Μὲ ρώτησε κάτι* Σχίπ. 83· βλ. καὶ Ε. 77, 24. *Μᾶς ἐξετάζουν μαθηματικά.*

2) τὸ ρῆμα ντύνω καὶ τὰ συνώνυμά του: *Μὲ ἔντυσαν τὰ μαῦρα* Πάσσ. 235, 19. *Τὴν ἐφόρτωσε διαμαντικά.*

3) τὸ ρῆμα φιλεῦω, ταΐζω, ποτίζω καὶ τὰ συνώνυμά τους: *Ἀπίδια μᾶς ἐφίλεψε* Ε. 33, 11. *Νὰ ταΐσῃς ὄλο τὸ στρατέμά μου σταφύλια* Π.Μ. 49· βλ. καὶ Ε. 204, 2. *Αὐτὸ τὸ παιδί μὲ πότισε πολλὰ φαρμάκια* (προβλ. Ε. 119, 6 καὶ Πάσσ. 641, 8 καὶ Λίστ. 964). *Κρασί κερνάει τὸν Τσαμαδὸ* Ε. 77, 31.

4) τὸ ρῆμα γεμίζω, φορτώνω καὶ τὰ συνώνυμά τους: *Γεμίζει ἔνα σεντούμι γρόσια* Π.Μ. 75· βλ. καὶ Ε. 119, 5. *Τ’ αὐτοκίνητα τὸν γέμιζαν σκόνη* Χαρ. Μ. 14. *Ἐφόρτωσε τὸ ἀμάξι σανὸ* (προβλ. Ε. 81, 14).

Τὸν κῆπο θὰ τὸν σπεύρουμε λαχανικά προβλ. Ε. 175, 2. *Τὸ στρώμα δάκρυα βρέχω* (= γερμίζω) Πάσσ. Δίστ. 314. *Νάλειψουν μύρα τὸν Ἐσταυρωμένο* Μαλακ. 759.

Σημ. α'. Τὰ ρήματα αὐτὰ ἀντὶς γιὰ τὴ δευτέρη αιτιατική (τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου) μποροῦν νὰ ἔχουν προσδιορισμό τους ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι με ἢ ἀπὸ καὶ αιτιατική: *Γέμισα τὸ προσκέφαλο με πούπουλα. Ἐγέμιζε με φῶς τὸν οὐρανὸ τῆς Εὐρώπης* Πολιτ. Α 229. *Γιόμιζε τὰργεῖα ἀπὸ λαρδί* Χ.Θ. 42· βλ. καὶ Σκίπ. 186. Περβλ. § 54, 2 Σημ..

Σημ. β'. Στὰ βόρεια νεοελληνικά ἰδιώματα συντάσσονται κανονικά με δύο αιτιατικές καὶ τὰ ρήματα, ποὺ στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη κανονικά συντάσσονται με γενική (τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου) καὶ αιτιατική: *Ἐγὼ τὸν δάνεια κερὶ κι' ἦρθα νὰ με τὸ δώσης* (= τοῦ δάνεια... νὰ μοῦ τὸ δώσης) Θ.Χρ. 26. *Νὰ σὲ χαρίσω τὴ ζωὴ* (= νὰ σοῦ χ.) Φωρ. 2, 58· βλ. καὶ Πάσσ. 98, 8. *Ἐκεὶ γράμμα τὸν ἔφραγ* (= τοῦ ἔφρ.) Πάσσ. 93, 2. *Σκεπασμένη με τάλαιφρά τῆς ροῦχα, ποὺ τὴν σχημάτιζαν τὸ κορμί τῆς τόσο ἔλκνοτικό* (= τῆς σχημάτιζαν) Ἡθ. 75. *Ἀρματοῦλοι τὸν πῆραν τὸ κεφάλι* (= τοῦ πῆραν) Πάσσ. 262, 12. (Βλ. καὶ § 59). Περβλ. καὶ: *Ραφαήλ, ἄλλοις σίγους σὲ ζητοῦν* (= σοῦ ζητοῦν) Καβάφ. Ἀνθολ. III. *Πρόσμενα εἶ θὰ με πῆ* Ψυχ. 97. *Χωρὶς νὰ με δώση ἀπάντησι* Ψυχ. 242.

§ 62. Πολλὰ ρήματα συντάσσονται με δύο αιτιατικές, κί' ἀπ' αὐτέες ἢ μιὰ εἶναι κατηγορούμενο τῆς ἄλλης, ὅπως γίνονται φανερό, ἅμα μετατρέψωμε τὴ σύνταξι τῆς φράσεως ἀπὸ ἐνεργητικὴ σὲ παθητικὴ. Τέτοια ρήματα εἶναι

1) τὸ κάνω, καθιστῶ, γεννῶ, βάνω, διορίζω, ἐκλέγω, ἀνακηρύσσω, χειροτονῶ, ἔχω, κρατῶ, διατηρῶ, θέλω καὶ ἄλλα συνώνυμά τους: *Τὸν Πέτρο θὰ τὸν κάμουν γαμπρό τους* βλ. Ε. 90 Α, 8 (καὶ προβλ. ὁ Πέτρος θὰ γίνῃ γαμπρός τους). *Τοὺς πόνους μου τραγοῦδια νὰ σοῦ κάμω* Γρυπ. 36. *Σὲ καθιστῶ υπεύθυνο γιὰ ὅ,τι συμβῆ.* *Τὸν ἐγέννησε ἡ μάνα του κουτόν.* Ἐγὼ δὲ σὲ ἔβαλα ἀρένη ἐδῶ μέσα Λπ. 225. *Νὰ σὲ διορίσωμε δάσκαλο* Κονδ. 14. *Τὸν Παῦλο θὰ τὸν ἐκλέξουν πρόεδρος.* *Τὸν χειροτόνησε ὁ δεσπότης ἀρχιμανδριτῆ.* *Τὸν ἔχουμε γαμματεῖα μας* Μ. 445· βλ. καὶ Ε. 219, 7 καὶ Πάσσ. 417, 2. *Θέλει νὰ με ἔχη ὄργανό του σὲ ὄλα.* Ἐκράτησα κλειστὰ τὰ μάτια μου Χαρ. Μ. 40. *Θέλει καὶ τὸ λύκο χορτάτο καὶ τὰρνὶ σωστό* λ.λ.

Ἔτσι καὶ προληπτικῶς: *Τὸν Πέτρο τὸν σπονδάζουν γιατρό.* Περβλ. § 11, 3 Σημ.

2) τὸ πιάνω, παίρνω, φέρνω, στέλνω κ.ἄ.δ.: *Ὁ Πέτρος ἔπιασε τὸν*

Παῦλο φίλο. *Τὸ Μιχαλιὸ τὸν πήρανε στρατιωτῆ* Καρωτ. Ἀνθολ. 155. **Σὲ παίρνω σκλάβο** Γρουπ. 83· βλ. καὶ Ε. 72 Β, 15. **Τὰ πῆρε χάρισμα** Ε. 115, 12. **Τὸν ἔφεραν νεκρὸ** βλ. καὶ Ε. 85, 16 καὶ Πάσος. 459, 14. **Νὰ φέρῃς τὰ φλωριὰ σωστὰ** Π.Μ. 115. **Μὴν τὸ στέλνῃς τὸ παιδί μοναχὸ** βλ. Ε. 108, 5. **Μὴν τὸν ἀφήνῃς μόνο του τὸν Πέτρο** βλ. Ππδ. Φόν. 113 καὶ Ἔρσ. 111.

3) τὸ βρίσκω, βλέπω, ξέρω, γνωρίζω κ.τ.δ. : **Βρίσκει ἓνα γέροντα δεμένο** Βιζ. 88. **Ἦῤαμε νοτιὰ τὸν καιρὸ** Λπ. 36· βλ. καὶ Ε. 92, 73. **Βλέπει τὰ δέντρα μαραμμένα** Ε. 92, 70. **Μὰ τί ἦτανε αὐτὰ τὰ θηρία ; ὄνειρο τὰ εἶδατε ;** Τρ. Δ. 83. **Τὸν ξέρω ἄνθρωπο τίμο.**

4) τὸ νομίζω, θεωρῶ, θαρρῶ, περνῶ (=θεωρῶ), λέω, ὀνομάζω, ἀποκαλῶ, παρασταίνω, παρουσιάζω, ἀποδείκνω, (ἀποδεικνύω), κ.ἄ.δ. **Τὸν Πέτρο τὸν νομίζει (τὸν θεωρεῖ) φίλο του.** **Κλίνη θαρρῶ τὸ μνήμα της** Γρουπ. 22. **Φοβοῦμαι, μήπως μὲ πῆτε φαντασιοκόπο** Ἔρσ. 103. **Ἐσένα νὰ σὲ λέμε Βασιλάκη** Βεν. 71. **Τὸν ἀποκαλεῖ προδότη.** **Μὲ φωνάζει μάνα** Ε. 92, 80. **Τὴν ἀμάθεια τὴ βάφτισε σωφροσύνη** Ψυχ. 183. **Γλαῦκο νὰ τὸ βαφτίσωμε τὸ κότερο** Ἔρσ. 292. **Μὰς παρουσιάζει (μὰς παρασταίνει) τὰ πράγματα φοβερά.** **Ὁ ἔλεγχος τὸν ἀπέδειξε καταχραστή.**

Σημ. Μὲ πολλὰ ἀπ' τὰ παραπάνω ρήματα ἡ αιτιατικὴ τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου (ἑηλαδῆ ἢ κατηγορηματικὴ) ἐκφέρεται καὶ μὲ τὴν πρόθεσι γιὰ ἢ τὸ μόριο σάν ἢ ὡς μπροστά της : **Νομίζει γιὰ περιττὴ τέτοια ἐξέταση** Ἀποστολ. 10.

Μὲ τὸ γιὰ ἐκφέρεται ἡ αιτιατικὴ αὐτὴ συνήθως, ὅταν παίρνη τὴν ἔννοια σκοποῦ : **Τὸν ἔχει γιὰ σωματοφύλακά του** βλ. Φωρ. 2, 390 (πρβλ. *τὸν ἔχει γιανὰ τὸν φυλάγη*). **Κάποια φιλικὴ οἰκογένεια εἶχε ανοιχθεῖ γιὰ γράφτρα τὴν Κασσάνδρα σιὴν Πότῃ** Τρ. 90 (πρβλ. *γιανὰ τῆς γάβει τὰ ρούχα*). **Τὴν τραπεζαρία αὐτὴ τὴν ἔχω καὶ γιὰ γραφεῖο** Ἔρσ. 85. **Μοῦ διάλεξε γιὰ γυναῖκα μιὰ νεράιδα** Α.Ζ. 33. **Τὴν πήρε γιὰ ὑπηρέτρια** Ζ.Π. 60 (πρβλ. *γιανὰ τὸν ὑπηρετῆ*). **Ὁ Ροδόλφος ζητοῦσε τὸ Βέλθανδρο γιὰ διάδοχό του** Κμπ. 42 (πρβλ. *γιανὰ τὸν ἀφήση διάδοχό του*). **Στρογγον γιὰ στρώματα κιαδιὰ** Κρουσ. Ἀνθολ. 173.

Μὲ τὸ σάν ἢ τὸ ὡς ἐκφέρεται ἡ αιτιατικὴ αὐτὴ κανονικά, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ παρομοίωσις : **Τὸν ἔβαλε σάν ἐπιστάτη σιὸ κτήμα του.** **Τὸν ἔχει σάν παιδί της.** **Τὸν βλέπει σάν ἐχθρό του.** **Μ(ε)** ἔβλεπαν τὴν οἰγμὴν ἐκείνην ὡς σύμμαχον Κοινδ. 41· βλ. καὶ 67. **Μὰς τὸν παρουσίας (μὰς τὸν παρόσηος) ὡς τρελλόν.** **Τὸν ἐπῆρε μαζί του ὁ ὑπουργός ὡς ἀκόλουθό του.**

Πολλὲς φορές ὁμοῦς σὲ τέτοιες φράσεις ἡ ἔννοια τοῦ γιὰ εἶναι ἢ ἴδια μὲ τοῦ σάν ἢ τοῦ ὡς, καὶ πολλὲς φορές πάλι (ἰδίως στὰ δημοτικὰ τραγούδια) ἀπλὴ αιτιατικὴ ἔχει τὴν ἔννοια αιτιατικῆς μὲ τὸ γιὰ ἢ μὲ

τὸ σάν ἢ τὸ ὡς μπροστά της, καὶ ἀντιστρόφως: *Τὸν ἀδερφό μου γνώρισα γιὰ πατέρα μου* (=ὡς πατέρα) Τρ. 78. *Ἀκόμη καὶ γιὰ ἐπιβάτη δὲν τὸν ἤθελαν* Λπ. 139. *Μποροῦσες νὰ τὸν πάρης γιὰ κακὸ ἄνθρωπο* Ζ.Π.140· βλ. καὶ Τρ.198 καὶ Λπ. 100. *Αὐτὲς τὸ πῆραν γιὰ μεγάλη προσβολή* (=τὸ ἐθεώρησαν ὡς μ. π.) Τρ. 78. *Ἀπὸ κίνηρ τῆ στιγμῆ τὸν ἀγνώρισα γιὰ συνάδελφό μου ποιιστῆ* Τρ.63. —*Τὸν ἔφορο τὸν νόμισαν στήν ἀρχή γιὰ λόρδο* (=λόρδο) Ἐρσ. 71. *Τὴν πῆρε γιὰ γυναίκα του καὶ ζήσανε καλά* (=γυναίκα του) Μβ. 418. *Ἔχει τὸν Κωνσταντῖνο γιὰ ἄντρα* Πάσσ. 413, 2 (πρβλ. *ἔχει τὸν Κωνσταντῖνον ἄντρα* Πάσσ. 417, 2). *Τὸ ἔχω γιὰ ντροπὴ μεγάλη* (=τὸ θεωρῶ ντροπὴ) Πάσσ.16²,14. *Ἡ βασιλοπούλα τὴν εἶχε γιὰ πεθαμένη* Μ. 439. — *Ἐχουνε κρόνους δάχτυλα κι' ἔχουν ροδόφυλλα γιὰ νύχια* Γρυσ. 86· βλ. καὶ 20 καὶ Πάσσ. 71, 11 καὶ 303, 2. *Ἔχει τὰ μάγουλα τριαντάφυλλα, τὸ πρόσωπο σάν μῆλο* (=σάν τριαντάφυλλα) Πάσσ. 70, 9· βλ. καὶ 152, 2, Δίστ. 744 κ.ά. *Θὰ τὰ πῶ τὰ πάθη μου τραγούδι* (=σάν τραγούδι) Δίστ. 62. *Ὁ βουτηχτὴς παίξει πασέτα τῆ ζωῆ του* (=σάν πασέτα) (Καζαβίτσας) Κριτ. 287. *Τὸ ξέρει τὸ μάθημα νερό* (=οὐ νερό). Πρβλ. § 34, 8.

Μὲ τὸ ρῆμα ἔχω (ιδίως μὲ τὴ φράσι τὸ ἔχω=τὸ θεωρῶ) χρησιμοποιεῖται ὡς κατηγορούμενο σάν τὰ παραπάνω καὶ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αιτιατική: *Τὸ ἔχει σὲ ντροπὴ, νὰ πάη νὰ παρακαλέσῃ*· βλ. Πάσσ. 16², 14. *Μὸν τῶχο σὲ παράπονο καὶ γιὰ ντροπὴ μεγάλη κλπ.*

§ 63. Ἐκτὸς ἀπ' τὰ παραπάνω ρήματα, συντάσσονται μὲ δύο αιτιατικές, ἀπ' τὴς ὁποῖες ἡ μιὰ εἶναι κατηγορούμενο τῆς ἄλλης, καὶ ἄλλα διάφορα ρήματα

1) ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ ἡ λ ι κ ι α ἢ κα τ ἄ σ τ α ς, σ τ ῆ ν ὁποῖαν βρίσκεται τὸ ἄμεσο ἀντικείμενο, τότε ποῦ μεταβαίνει σ' αὐτὸ ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ἢ τρόπος: *Τῆ Μαρία τὴν ἐπάντρεψαν μικρῆ. Μικρῆ σὲ ἀγάπησα, μεγάλη δὲ σὲ πῆρα...* *θὰ σὲ πάρω χήρα* Πάσσ. Δίστ. 599, Φωρ. 2, 288. *Τὸν ἔθαψαν ζωντανὸ* Π.Μ. 118. *Ἔχωσε τὸ λαρδὶ κομμάτια μέσα σ' ἕνα τσουνάκι* Χ.Θ. 72. *Τηγαρίζει ἀγὰ μάτια* Χ.Θ. 72. *Τὰ παρθενικά της χρόνια ἀγέλαστα τὰ (εἶ)χε περάσει* (=χωρὶς νὰ γελᾶση ποτὲ) Βλαχ. 55. Πρβλ. § 11, 1 καὶ 2.

2) ὅταν ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ἔμμεσο (ἦτοι τὸ κατηγορηματικὸ) ἀντικείμενο, ἀποδίδεται στὸ ἄμεσο ἀντικείμενο κα τ ἄ π ρ ὀ λ η ψ ι β ρ α χ υ λ ο γ ι κ ῶ ς, πολλὰς φορὲς γιανὰ δηλωθῆ σ κ ο π ὄ ς (=γιὰ, γιανὰ...): *Ὁ τύραννος ἔσπασε τὶς καμπάνες λιανὰ κομμάτια* (=καὶ τὶς ἔκαμε λιανὰ κομμάτια) Πα. 160· βλ. καὶ Σκίπ. 152 καὶ πρβλ. Ε. 80, 42. *Τῆ γῆς ἔστρωσαν κόκκινη* (=ἔστρωσαν τὴ γῆ μὲ κόκκινα χαλιά, ὥστε φαίνόταν κόκκινη) Ε. 82, 53· πρβλ. καὶ 74, 162. *Δένω τὰ χέρια σταυρὸ* (=ἔτσι ποῦ νὰ σχηματιστῆ σταυρός) Σολωμ. Ἀνθολ. 422·

βλ. και Ε. 215, 9.—*Στρωῶτε μου κλαριά προσκεφαλάρι* (=για πρόσ-
κέφαλό μου) Πάσσ. 154, 14· βλ. και 469, 7-8. *Κουμπάρα τήν ἐστόλιζα
και νύφη κατεβαίνει* (=γιανά γίνη κουμπάρα) Ε. 83, 51. *Με πουλοῦν
σκλάβο* (=γιανά εἶμαι σκλάβος) Ε. 135, 55· βλ. και Κμπ. 43. *Ἔχω
νά σου χαρίσω τήν Ἀλεξάνδρεια ζάχαρη και τὸ Μισίρι ρίξι* (=γιανά
προμηθεύσαι τή ζάχαρη κλπ.) Πάσσ. 281, 4. Πρβλ. και § 11, 3 Σημ.

55. Προσωπική αιτιατική.

§ 64. Αιτιατική ὀνόματος οὐσιαστικοῦ και συνηθέστερα ἀν-
τωνυμίας (προσωπικῆς ἢ δεικτικῆς) συνοδεύει κανονικά τὰ ἀπρό-
σωπα ρήματα μέλει, νοιάζει (ἢ γνοιιάζει), συμφέρει και ἐνδιαφέρει.
Ἡ αιτιατική αὐτὴ φανερώνει τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖον ἀναφέ-
ρεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀπροσώπου ρήματος, και λέγεται **αιτιατι-
κὴ προσωπικὴ**: *Ἐμένα δὲ μὲ μέλει* Ἰλιγγ. 106· βλ. και 113, Τρ.
191 και Μητσ. Β 49. *Και τί σὲ μέλει ἐσένα*; Τρ. Δ. 66. *Ἄν τῇ μέλει*
Τέλλ. 19. *Ἄν μὲ νοιάζει διόλου. Ἄν τὸν συμφέρει τὸν Πέτρο νά τὸ
κάμη αὐτό. Αὐτὸν τὸν ἐνδιαφέρει νά τελειώση γρηγορο ἢ ὑπόθεσις.*

Σημ. Τὸ ἀπρόσωπο ρῆμα συμφέρει συντάσσεται και μὲ ἐμπρόθετο
ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ και αιτιατική: *Συμφέρει και σὲ σένα
και σ' αὐτοὺς νά γίνη αὐτό.*

56. Ἡ αιτιατικὴ ἐπιρρηματικῶς.

§ 65. Συνηθέστατα χρησιμοποιεῖται ἀπλὴ αιτιατικὴ ἐπιρ-
ρηματικῶς, ἥτοι γιανά ἐκφράζονται διάφορες ἐπιρρηματικῆς
σχέσεις (§ 26, 2). Ἔτσι μιὰ αιτιατικὴ ἀπλὴ φανερώνει:

1) τόπο, και

α') μιὰ περιοχὴ, μέσα στὴν ὁποία βρίσκεται ἢ γίνεται κά-
τι (ποῦ; σὲ ποῖο μέρος;): *Εὐτὺς πὸν ἤμαστε τὴν πέρα μεριά, ἀ-
παντήσαμε ἓνα μεγάλο ἀδλάκι* (=στὴν πέρα μ.) Λουκοπ. 73. *Τὴν ἀπο-
κεῖθε τῇ μεριά εἶναι μιὰ κοῦα βρύση* (=στὴν ἀπ. τῇ μ.) Πάσσ. 604,
2 (πρβλ. Πάσσ. 628, 3: *στὴν ἀποκεῖθε τῇ μεριά και* Ε. 43, 14). *Ἐδῶ
τὸ γῦρο* στὴ σπηλιά εἶναι πολλὴ τσουνκίδα νά βγη (=στὸ γῦρο τῆς
σπηλιᾶς) Μβ. 453 (πρβλ. § 31 Σημ.). *Στεριά παλεύει ὁ Ἀλῆ-μπεης*
(=στὴ στεριά) Ε. 53 Β, 5. *Μεριά χορεύουν χωριανές, μεριά χωριατο-
πούλες* (=στὴ μιὰ μ... στὴν ἄλλη μ.) Πάσσ. 315, 4· βλ. και Ε. 217, 42.

Ἔκατσε δεξιὰ μεριά (=σὴν δ.μ.) Ε. 70, 8. Ἔκατσε ἄκρη ἄκρη (=ἐν-
τελῶς σὴν ἄκρη). Κι' οἱ χίμαιρες χειροπιαστὲς στέκαν ἓνα γῦρο Τέλλ. 23.

Ἄλλὰ ἡ τέτοια χρῆσις τῆς αιτιατικῆς, ποῦ δὲν εἶναι πολὺ
συνήθης καὶ στὰ δημοτικὰ τραγούδια ἀκόμη, εἶναι εὐχρηστη σὴν
κοινῇ ὁμιλουμένη, κυρίως σὲ φράσεις ποῦ σχηματίζονται μόνο
μὲ τις λέξεις σπίτι, ἀγκαλιὰ καὶ φυλακὴ καὶ τὰ ρήματα εἶμαι, μέ-
νω, ἔχω, κρατῶ κ. ἄ. τ.: Ἔχουμε ξένους σπίτι μας (=στὸ σπ.) Βλαχ.
49. Δὲν εἶχα σπίτι μου ξύλο δρόμι (=στὸ σπ.) Ἡθ. 116. Τί πᾶς νὰ
κάμης σπίτι σου; Πάσσο. 431, 7. Ἐμεινε φυλακὴ πολλὰ χρόνια (=σὴν
φ.) Κρατοῦσε τὸ παιδὶ ἀγκαλιὰ (=σὴν ἀγκ.).

Κανονικὰ σὴν κοινῇ ὁμιλουμένη, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ
περιοχὴ τόπου, μέσα σὴν ὁποία βρίσκεται ἢ γίνεταί κάτι, χρῆ-
σιμοποιεῖται ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ
αιτιατικῆ: Μένει πάντα στὸ σπίτι, σὴν ἐξοχὴ, στὸ χωριὸ κλπ. Κρα-
τοῦσε τὸ παιδὶ σὴν ἀγκαλιὰ της, στὰ γόνατά της κλπ. Βλ. καὶ Ε. 43,
14 καὶ Πάσσο. 628, 3.

β') τὸ τέρμα μιᾶς κινήσεως ἢ ἀπλὴ κατεύθυνσι πρὸς
ἓνα μέρος: (ποῦ: σὲ ποῖο μέρος; πρὸς ποῖο μέρος): Δὲν πάει τὰ κα-
τώμερα νὰ καλοξεχειμάση (=στὰ κάτω μέρη) Ε. 24, 3. Τὸν τόπο μας
νὰ πᾶμε (=σὸν τόπο μας) Λ. Ε 147· βλ. καὶ 57 καὶ Πάσσο. 431, 9. Ὁ
Χάρος κλινάρι τήνε ρίχτει (=στὸ κλινάρι, στὸ κρεβάτι) Πάσσο. 415, 7.

Κι' αὐτὴ ἡ σύνταξις, ἂν καὶ κάπως συχνότερη στὰ δημοτικὰ
τραγούδια, εἶναι εὐχρηστη σὴν κοινῇ ὁμιλουμένη μόνο σὲ φρά-
σεις, ποῦ σχηματίζονται μὲ τις λέξεις σπίτι, σχολεῖο καὶ φυλακὴ:
Ἐξέκίνησε βιαστικὰ καὶ πῆ(γ)ε σπίτι του (=στὸ σπίτι) Μβ. 452· βλ.
καὶ Μπ. 20 καὶ Πάσσο. Δίστ. 900 καὶ 1061. Πᾶω σχολεῖο (=στὸ σχολ.).
Ἄμα τὸ κάμης αὐτό, πᾶς φυλακὴ (=σὴν φυλακὴ). Ἐπίσης σὲ δι-
ευθύνσεις τῶν ἐπιστολῶν, π.χ. Κύριον Γ. Δημητριάδην, Πειραιᾶ
(=σὸν Π.).

Σὴν κοινῇ ὁμιλουμένη κανονικὰ καὶ ἡ ἐπιρρηματικὴ αὐτὴ
σχέσις ἐκφράζεται μὲ ἐμπρόθετο, ἥτοι μὲ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αι-
τιατικῆ, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ τὸ τέρμα μιᾶς κινήσεως, καὶ
μὲ τὴν πρὸς ἢ κατὰ καὶ αιτιατικῆ, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἀπλὴ
κατεύθυνσις πρὸς ἓνα μέρος: Πᾶμε στὸ θέατρο, σὴν ἀγορὰ κλπ.
Ἐπήγαινε πρὸς τὸ δάσος, κατὰ τὸ χωριὸ κλπ. βλ. καὶ Πάσσο. 436, 27.
Πάει στὸ σπίτι της Λ. Ε 76. Στὰ Γιάννινα μὲ πάγουν Λ. Ε 67. Ἄλ-

λοι θὰ πάγουν τ' **Ἄγραφα** κι' ἄλλοι τὸ **Καρπενήσι**, κι' ἐγὼ θὰ πάω στὸ Ζυγὸ Λ. Ε 74. Ὁ Δίπλος πάει κατ' τ' **Ἄγραφα**, ὁ Ἀντώνης πάει τὸ **Βάλτο** (=κατὰ τὰ Ἄγρ... πρὸς τὸ Β.).

γ') σπανίως, τὴν ἀφετηρία (ἀπὸ ποῦ): Ἄγρουνοι τὴν πολεμοῦν ἐχθροὶ **στεριά** καὶ **θάλασσα** (=ἀπὸ στ. κι' ἀπὸ θ.) Πα. 161' (πρβλ. Μέσα μὲ δέρονει ὁ θάνατος κι' ἀπὸ **στεριά** ὁ Τοῦρκος Θ.Χρ. 9). **Βράχο** τὸ βράχο ἐπήδαγε (=ἀπὸ βράχο σὲ βράχο) Σικελ. Ἀνθολ. 402. Τὸ ἄτομο ὑψώνεται **σκαλι** τὸ **σκαλι** πρὸς τὸν ἐλεύθερο ἄνθρωπο (=ἀπὸ τὸ ἕνα σκαλι στὸ ἄλλο σκαλι—βαθμιαίως) Δελμ. 34.

Ἔστερ' ἀπὸ μιὰ τέτοια αιτιατική μπορεῖ ν' ἀκολουθῆ ἐμπρόθετο, (ἦτοι σὲ κι' αιτιατική), πού νὰ φανερώνη τὸ τέρμα, στὸ ὁποῖον καταλήγει ἡ σχετική ἐνέργεια: **Ράχη** σὲ **ράχη** περπατεῖ, **λημέρι** σὲ **λημέρι** (=ἀπὸ **ράχη** σὲ ρ. κλπ.) Ε. 62, 13' βλ. καὶ 36, 9, 85, 18 κ.ά.

Στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη κανονικά, γιανὰ δηλωθῆ ἡ ἀφετηρία μιᾶς ἐνεργείας, χρησιμοποιεῖται ἐμπρόθετο, (ἦτοι ἀπὸ μὲ αιτιατική): Ἔτρεχαν ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα διακονεῦοντας Πα. 92. Κι' ὅταν ἔτσι χρησιμοποιεῖται ἡ ἴδια λέξις καὶ γιὰ τὴν ἀφετηρία καὶ γιὰ τὸ τέρμα τῆς ἐνεργείας, τότε συνήθως ἡ λέξις αὐτὴ παίρνει ὡς προσδιορισμοὺς τῆς τῆς ἀόριστες ἀντωνυμίες ὁ ἕνας — ὁ ἄλλος: Γυρίζει ἀπ' τὸνα σπῖτι στὸ ἄλλο (σπῖτι). Πετοῦσε ἀπ' τὴ μιὰ **στέγη** στὴν ἄλλη (στέγη).

Σημ. Οἱ παραπάνω συντάξεις (α', β', γ'), μάλιστα οἱ πιὸ συνήθεις, ἴσως νὰ ἔχουν τὸ λόγο τους σὲ ἀπλολογία: (Μένω στὸ σπῖτι) μένω σπῖτι, (Πάω στὸ σχολεῖο) πάω σχολεῖο, κλπ.

δ') σπανίως, τὸ διὰ μέσου καὶ κατὰ μῆκος ἐνὸς τόπου (ἀπὸ ποῦ; ἦτοι διὰ μέσου τίνος;): Ἐκεῖ πετοῦμε τὴ **βάγκα** στὴν ἄμμο καὶ γυρίζομε **στεριά** στὸ χωριὸ (=ἀπὸ τὴ **στεριά**, **διὰ ξηρᾶς**) Ππδ. Γ. 82' βλ. καὶ Φόν. 92. καὶ Πάσ. 46, 24. Ἄν τὸν φοβᾶσαι τὸν γκορεμό, ἔλα τὸ **μονοπάτι** (=ἀπὸ τὸ μ., διὰ τοῦ μονοπατιοῦ) λ.τ. Πολλὰ καράβια στὸ γιὰλὸ ὄλο τὴν ἄκρη πάνουν κι' ἕνα καράβι Ψαριανὸ ὄλο τὴ **μέση** πάνει Θ.Χρ. 29. Κατεβαίναμε τὴν **ὄδον** **Κανάρη**. **Γιαλὸ** νὰ πᾶς, **γιαλὸ** νὰ ρθῆς (=ἀπὸ τὸ γ., διὰ τοῦ **γιαλοῦ**) λ.τ.—Τὴ **μάνα** τῆς τὴν εἶχαν **κωνηγήσει** οἱ κλέφτες **τὸν κατήφορο** ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Ἄι-Θαλασιοῦ (=κατὰ μῆκος τοῦ κατήφορου) Ππδ. Φόν. 33.

Συχνότερα κατά τη συντακτική αυτή χρῆσι χρησιμοποιεῖται ἡ αιτιατική τοῦ ὀνόματος διπλή, πρῶτα μὲ τὸ ἄρθρο κι' εὐθὺς κατόπι χωρὶς ἄρθρο, κι' ἔτσι δηλοῦται μιὰ ἀπαραέγκλιτη κατεύθυνσις: *Ἦψε τὸ ρέμα τῆς θάλασσης, καὶ τὸ ρέμα ρέμα* τοὺς ἔφρασε Ππδ. Α 54. *Τὸν ἥσκιον ἥσκιο περπατεῖ* Λ. Α 607. *Τὸ πλάγι πλάγι πήγαινε* Ε. 61 Β, 4· βλ. καὶ 82, 26 καὶ 90 Β, 21. *Πάει τὸ βουνὸ βουνὸ* πρβλ. Ε. 114, 1-2. *Ἔρχεται τῆ μέση μέση* τὸ γιαιλὸ (=ἀπὸ τῆ μέση ἀκριβῶς τοῦ γιαιλοῦ). Βλ. § 34, 4 καὶ § 57, 3, Σημ. β'.

ε') τὸ πολὺ πλησίον καὶ παραλλήλως ἐνὸς τόπου. Κατὰ τῆ συντακτικῆ αὐτῆ χρῆσι ἡ αιτιατικὴ τοῦ ὀνόματος κανονικὰ τίθεται διπλή, πρῶτα μὲ τὸ ἄρθρο κι' εὐθὺς κατόπι χωρὶς τὸ ἄρθρο, ἢ σπανιότερα καὶ τὶς δυὸ φορὲς χωρὶς ἄρθρο: (*Κρασί*), *ἔγω σὲ πίνω γιὰ καλὸ καὶ σὺ μὲ πᾶς τὸν τοῖχο* λ.λ. *Ἔτρεξε ἡ γυναίκα τὸ γῦρο* τοῦ σπιτιοῦ καὶ βγήκε στὴν ἄλλη τὴν ἀλλή Βλαχ. 46. *Παίροντας τὸ νερὸ νερὸ* τῆ ρεματιὰ μῆχανε στὸ χωριὸ Βλαχ. 93. *Πέντε μῆνες περπατοῦσα τὸ γιαιλὸ γιαιλὸ* (=πολὺ κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ παραλλήλως) Λ. Α 640. *Δὲν εἴμαστε Μανροθαλασσίτες, νὰ πᾶμε τὴν ἄκρη ἄκρη· Γαλαξειδιῶτες μᾶς λέν* Λπ. 145· βλ. καὶ Ε. 73, 21. *Γιαιλὸ γιαιλὸ* πηγαίναμε κι' ὄλο γιὰ σένα λέγαμε λ.τ. *Πήγαινε ἄκρη ἄκρη— τοῖχο τοῖχο* κ.τ.δ.

Σημ. Οἱ δυὸ παραπάνω συντάξεις μὲ τῆ διπλῆ αιτιατικῆ (δ' καὶ ε') εἶναι πολὺ συνήθεις καὶ στὴν κοινῆ ὀμιλουμένη. Ὡς τόσο κανονικὰ σ' αὐτῆ τὸ διὰ μέσου καὶ κατὰ μῆκος ἐνὸς τόπου ἐκφράζεται μ' εὐπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αιτιατικῆ: *Μὴν πᾶς ἀπ' τὸ χωράφι, πήγαινε ἀπ' τὸ μονοπάτι* (=διὰ μέσου τοῦ χωραφιοῦ κλπ.). *Ἔρχονται ἀπ' τὴν ὁδὸν Ὀμήρου* (=διὰ τῆς ὁδοῦ Ὀ.). Βλ. καὶ Ε. 74, 3.

2) χρόνο, ἤτοι

α') χρονικὸ διάστημα (κατὰ φυσικὴ ἢ τεχνητὴ διαίρεσι τοῦ χρόνου), ἐντὸς τοῦ ὁποίου γίνεται κάτιτι, ἢ ὀρισμένον χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον συμβαίνει κάτιτι' (πότε; ποῖον μῆνα; ποῖα ἡμέρα; ποῖα ὥρα; κ.τ.δ.): *Ἡ Μαρούσα πήγαινε νύχτα σίτι* τῆς Βλαχ. 16. *Μέρα* νὰ περάσετε ἀπὸ τὰ Παραχωστά, τ(ί) εἶναι κακόβατα Βλαχ. 42· βλ. καὶ Ε. 171, 4. *Ὁ δράκος εἶχε στὸ νοῦ του νὰ σηκωθῆ τῆ νύχτα*, νὰ τὰ φάη τὰ παλληκάρια Π.Μ. 113· βλ. καὶ Πάσσ. 19, 4. *Δουλεύει πέντε ὥρες τὴν ἡμέρα* (=ἐντὸς τῆς ἡμέρας, κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς ἡμ.) βλ. Ππδ. Β 22 καὶ Π.Μ. 115. *Ταξιδεύει πολλὲς*

φορὸς τὸ χρόνο.—Θάναζωρήση τὴν ἐβδομάδα πὸν μᾶς ἔρχεται. Στὸ μοναστήρι θά ῥοθοῦμε τὴν ἄλλη Κυριακή, νύχτα Βλαχ. 35. Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα βροῖσκει ἄλλη σκυιά ἄσπρη Π.Μ. 42. Ἐφτασε ξημερώματα στὸ νησι Ἐρσ. 71. Βόηθα κι' αὐτὴν τὴν ὥρα Ε. 31, 5. Θά φτάσομε καλὴ μία ἐκεῖ (πρὸβλ. ἔφτασαν καλὴ ὥρα). Βλ. καὶ Ε. 220, 2, 222, 3 - 1, 4 - 5, 20 καὶ Πάσσ. 430, 1 καὶ πρὸβλ. Ε. 90 Γ, 8 καὶ 214, 17.

β') χρονικὴ ἔκτασι ἢ διάρκεια, ἦτοι τὸ χρόνο πὸν διαρκεῖ μιὰ πράξις (πόσον καιρὸ; πόσες ἡμέρες; πόσην ὥρα; κ.τ.δ.): Δέκα πέντε χρόνια αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ μου Ζ.Π. 161. Λεῖπω χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀθήνα Τρ. 198. Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες πάλεван Σκίπ. 194· βλ. καὶ Ε. 56, 9. Κανεῖς δὲν κοιμήθηκε ὅλη τὴ νύχτα Μελ. 441· βλ. καὶ Μ. 440. Φέγγει τὴ νύχτα σὰν ἥλιος Π.Μ. 115· βλ. καὶ 35. Τὸ χειμῶνα κρούβομαι (= ὅσο διαρκεῖ ὁ χ.) Ε. 232, 6. Χειμῶνα καλοκαίρι ἐφοροῦσε μάλλινα χοντρά ροῦχα Θεοτοκ. 4.

Ἐδῶ μπορεῖ νὰ καταταχτῆ καὶ ἡ αἰτιατικὴ ὥρα μὲ τὴ σημασία τοῦ πολλῆ ὥρα (πρωτίτερα), πρὸ πολλοῦ: Ὁ ἥλιος ἦταν ὥρα βασιλεμένος (= πρὸ πολλῆς ὥρας) Λπ. 202. (Πρὸβλ. φράσεις: Εἶναι ὥρα, εἶναι πολλὴ ὥρα πὸν βασίλευε ὁ ἥλιος. Ὁ καπετὰν Στόκος λέει πὸς θάταν δυὸ ὄρες περασμένα μεσάνυχτα Ἐρσ. 35).

γ') τὸ χρόνο, μετὰ τὸν ὅποιον γίνεται μιὰ πράξις: Περσμένα μεσάνυχτα μάζευε μὲ προσοχὴ τοὺς φακέλλους Χαρ. Μ. 32.

3) ποσὸν ἐν γένει ἢ εἰδικῶς ἀξία ἢ μέτρο διαφορᾶς (πόσο;): Ἀπέχει δέκα πόντους. Κόντνέ το τὸ ξύλο αὐτὸ μιὰ σπιθαμή. Ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ ἀριθμοὺς εἶναι τὸ μῆκος (τῆς εὐθείας) μὲ προσέγγιση ἓνα δέκατο Γιαννίδ. 9. Χτυπάει τὴ θύρα δυὸ φορὸς Ε. 142, 3. Εἶναι μαζουὰ ἀπὸ δῶ τρεῖς ὄρες. Ἐκανε ἀντίγραφα καὶ πληρώνονταν μιὰ πεντάρα τὴν κάθε κόλλα Τρ. 15. Πόσο τὰ πουλεῖς τὰ μῆλα; δέκα δραχμὲς τὴν ὀκῶ.—Πέντε μῆνες πρὶν ἀροραβωνιάστηκα Λπ. 58. Δίγους μῆνες ἕστερ' ἀπὸ κείνο τὸ Σαββατόβραδο Τρ. 24. Νὰ μοῦ ἀβγατίσης τὴν ταῖ σαρανταπέντε χούφτες Ε. 59, 13. Ἡ ἀδερφή μου ἢ Ἄννούλα, ἕξι χρόνια μεγαλύτερή μου Ἐφταλ. 14. Βλ. καὶ § 54, 2.

4) τρὸ πο' (πῶς;). Καγονικὰ ἢ αἰτιατικὴ αὐτὴ, (πὸν μέσα στὴν πρότασι παρουσιάζεται σὰν ἀνεξάρτητῃ συντακτικῶς), συνοδεύεται ἀπὸ προσδιορισμὸ κατηγορηματικὸ (§ 41) ἢ, σπανιότερα, ἐμπρόθετο: Κεῖτομαι τὰ πίστομα Πάσσ. 367, 3 καὶ Θ. Χρ. 42.

Αἰτοὶ ἔρχονται ἄδεια τὰ χέρια (= μὲ ἄδ. τὰ χ.) Ππδ. Α 86· βλ. καὶ Ε. 218, 8 καὶ 222, 7 καὶ Πάσσ. 424, 8. Καβάλλα εἶν' ὁ πατέρας τὰ τέκνα του στὸ χέρι (= μὲ τὰ τέκνα) Βιζ. 138. Καὶ μπαινοβγαίνουν οἱ γιατροὶ τὰ γιατρικὰ στὰ χέρια καὶ μπαινοβγαίνει ἡ μάνα της τὰ χέρια σταυρωμένα (= μὲ τὰ γιατρικά... μὲ τὰ χέρια) Πάσσ. 416, 7· βλ. καὶ 243, 4 (καὶ προβλ. μὲ τὰ μαλλάκια ξέπλεγα, τὰ χέρια σταυρωμένα Πάσσ. 384, 5). Κέρατα μας γεμάτα τὰ ποιτήρια (= δῶσε μας κρασὶ νὰ πιούμε μὲ γεμάτα τὰ π.) Ε. 27, 7· βλ. καὶ 135, λγ'.

Στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη συνηθέστερα χρησιμοποιεῖται στὴν περίπτωση αὐτὴ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι μὲ καὶ αἰτιατικὴ: *Κάθεται μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα*. Βλ. καὶ Πάσσ. 384, 5 καὶ 422, 3.

5) μέσον· (μὲ τί;): *Λοισμένοι φῶς κοιτάζουμε γύρω μας θαμπωμένοι* Δημαρ. 41.

6) αἰτία· (γιατί; γιὰ ποῖο λόγο;): *Ἔκανε ἀντίγραφο καὶ πληρώνονταν μιὰ πεντάρα τὴν κάθε κόλλα* (= γιὰ τὴν κάθε κ.) Τρ. 15.

Κανονικὰ μὲ τέτοια σημασία χρησιμοποιεῖται ἡ αἰτιατικὴ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας τί; *Τί γελᾶτε;* Ἀμ. 47· βλ. καὶ Ε. 5, 27. *Σώπα τώρα τί κλαῖς;* (= γιατί;) Βεν. 136. *Ντροπὴ σου! τί φωνάζεις;* (= γιατί φ.) Σκίπ. 181. *Ξανθὴ μου ἀγοράμπελη, τί μὲ φοβάσαι;* Βαλαωρ. Ἀνθολ. 21.

Σπάνια (ιδίως σὲ δημοτικὰ τραγούδια καὶ λαϊκὰ παραμύθια) χρησιμοποιεῖται καὶ ἄλλων ἀντωνυμιῶν ἢ ὀνομάτων αἰτιατικὴ μὲ τέτοια σημασία: *Ἄλλο δὲ σὲ μαραῖνομαι, ἄλλο δὲ σὲ λυποῦμαι* (= γιὰ ἄλλο) Πάσσ. 353, 1. *Ὅριστε* (= λάβετε) *τὴν πλεξίδα μου τὸν ἐδικό σας κόπο* (= γιὰ τὸν κόπο σας) Ε. 74, 56. *Λέει τὸ λιοντάρι τὸ καλό, ποὺ μᾶς ἔκαμες, τί θέλεις;* (= γιὰ τὸ καλὸ) Λ. Ε 454 (προβλ. καὶ *γιαυτὸ τὸ καλό, ποὺ μᾶς ἔκαμες, τί νὰ σοῦ δώσουμε;* Π.Μ. 82). Προβλ. καὶ § 59 Σημ.

7) σκοπός· (γιατί; γιὰ ποῖον σκοπό;): *Ἐβγήκε περίπατο* (= γιὰ νὰ περπατήσῃ) προβλ. Λ. Δ 173. *Θὰ πάμε, λέει, κυνήγι* (= νὰ κληνηγῶμε) Μ. 396. *Ὁ Ἀνδροόνικος ἐκίνησε νὰ πάη λαφοκυνήγι* Ε. 91, 1 (καὶ προβλ. μιὰ μέρα θέλησε νὰ βγῆ, νὰ λαφοκυνηγῆσῃ Ε. 74, 2). Βλ. § 57, 3 Σημ. β'.

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ αἰτιατικὴ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας τί σὲ φράσεις ὡς ἐποῦτες, (ὅπου κυρίως εἶναι αἰτιατικὴ σύστοιχο

ἀντικείμενο, § 56, 3 καὶ § 57): *Τί μπηκες ἐσὺ ἐδῶ πέρα*; Βλαχ. 50. *Τί πᾶς ἐκεῖ*; (=γιαὶ ποῖόν σκοπὸ; γιανὰ κάμης τί;). *Τί τὴν χροιάζε-ται τὴ Δοχτινιῶ*; Χ.Θ. 77. *Τί τὴν θέλω γὼ τὴ ζωή*; Χ.Θ. 77· βλ. καὶ Πάσσ. 570, 2 καὶ 575, 11.

Κανονικὰ ὅμως χρησιμοποιεῖται καὶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἐμ-πρόθετο ἀποτελούμενο ἀπ' τὴν πρόθεσι γιὰ (ἢ σὲ) καὶ αιτιατικῆ: *Πάει γιὰ ξύλα, γιὰ νερὸ κλπ.* Ἀποφασίσανε νὰ πᾶνε στὸ κυνήγι Μ. 400.

8) ἄ ν α φ ο ρ ᾶ' (σὲ τί; ὡς πρὸς τί; πρβλ. § 54, 1, α'): *Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, νερὸ κι' αὐτὸ τὰ τρία του τέταρτα, κρατεῖ τὴ θερμοκρασία του κλπ.* (=κατὰ τὰ τρία τέταρτα) Φωτιάδ. 1. Στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη χρησιμοποιεῖται ἔτσι κανονικὰ μόνον ἡ αιτιατικὴ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας τί μὲ τὸ ρῆμα φταίω: *Τὸ παιδί τί σοῦ φταίει*; *Κι' ἐγὼ τί φταίω*; Βεν. 157. *Τί φταῖτε σεῖς*; (=σὲ τί φτ.;) Κονδ. 19· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 976. Καὶ εἶναι κι' αὐτὴ ἡ αιτιατικὴ ἀρχήθεν σύστοιχο ἀντικείμενο τοῦ ρήματος φταίω (§ 56, 3)· πρβλ. *χωρὶς κανένα φταιξίμο νὰ φταῖξουν τὰ καημένα* (=χωρὶς νὰ φταῖξουν τίποτε, διόλου) Φωρ. 2, 336.

Σπανίως (καὶ ἰδίως σὲ δημοτικὰ τραγούδια) βρίσκεται κι' ἄλ-λων ὀνομάτων ἢ ἀντωνυμιῶν τέτοια αιτιατικὴ μὲ ἄλλα ρήμα-τα: *Ὅταν θὰ σὲ ἰδῶ, πόδια καὶ χέρια τρέμω* Πάσσ. Δίστ. 430. *Κι' ἐμένα καιρὸς πιὰ εἶναι νὰ ξεκουραστῶ, ἔλεγε* (=καὶ γιὰ μένα, καὶ ὅ-σον ἀφορᾷ ἐμένα) Βεν. 69.

Σημ. Σὲ πολλὰς περιπτώσεις δύσκολα μπορεῖ νὰ ὀριστῆ ἡ σημα-σία μιᾶς ἐπιρρηματικῆς αιτιατικῆς. Π.χ.: *Στάλα τὴ στάλα τὸ νερὸ τρυπάει τὸ λιθάρι* Ε. 121, 3· βλ. καὶ Σκίπ. 107. *Δόγο τὸ λόγο πιᾶστηκαν σιὰ χέρια. Τὰ παιδάκια γυρίζανε τρελλὰ ἕνα γῆρο σου, κρατημένα χέρι χέρι* Μυρ. 14.

Πάντως οἱ τέτοιες φράσεις προήλθαν μὲ ἀπλολογία ἀπὸ ἄλλες πλη-ρέστερες, ὅπου ἡ αιτιατικὴ εἶχε θέσι μέσα σὲ ἕνα ἐμπρόθετο ἢ ὡς ἀντικείμενο ἑνὸς ρήματος. Πρβλ.: *Ἀπὸ λόγο σὲ λόγο μαλώσανε* Κοντογλ. 34· βλ. καὶ Τρ. 219. *Δόγο πρὸς λόγο πιάνονται σιὰ χέρια* Λπ. 29.—*Ὡρα τὴν ὦρα δυνάμωνε ἡ πούνια* (=ἀπὸ τὴ μιὰ ὦρα ὡς τὴν ἄλλη ὦρα) Χ.Θ. 33. *Δεύτερη, τρίτη σαῖτιὰ κλωνάρι τίνε ρίχτει (ὁ Χάρος)* (=μὲ τὴ δευτέρη, μὲ τὴν τρίτη σ.) Πάσσ. 415, 7. *Ὁ ἕνας τὸ λόγο του, ὁ ἄλλος τὸ λόγο του, ἦρθαν σὲ φιλονικία* (=καθὼς ἔλεγε ὁ ἕνας τὸ λόγο του κλπ.). *Δόγο τιμῆς, δὲν ξέρω τίποτα* (=σᾶς δίνω, τὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, στὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, δὲν ξέρω κλπ.). Πρβλ. § 53.

55. Ἡ αιτιατική ἐπιφωνηματικῶς.

§ 66. Συνηθέστατα γίνεται χρῆσις τῆς αιτιατικῆς ἑνὸς συναρ-
θρου ἐπιθέτου ἢ οὐσιαστικοῦ (μὲ προσδιορισμὸ ἐπιθετικὸ ἢ σὲ
πτῶσι γενική) ἐπιφωνηματικῶς, σὲ προτάσεις ποὺ ἐκφρά-
ζουν συμπάθεια, ἔλεεινολόγησι, ἀγανάκτησι, ἠθικὴ ἱκανοποίησι
κ.τ.δ. "Ω! τὸ λεβέντη τοῦ Μεσολογγοῦ μας! Μαλακ. 765. Μοῦ ξέφυγε
τότε μιὰ κραυγὴ πόνου· ὦ! τὸν κακομοίρη! Τορ. 16· βλ. καὶ 261." Ανοι-
ξε, Μπάρομπα-Νικόλα, γιατί χάθηκα. Τὸν εὐλογημένο! εἶπε ἀνοίγον-
τας τὴ θύρα ὁ μυλωνᾶς Ἡθ. 116.—Τὸν παλιάνθρωπο! θᾶστειλε γράμ-
μα Ξεν. 232. "Ε! τὸν ἔλεεινό! λέει μᾶς τὴν πῆρη τὴ βασιλοπούλα Π.
Μ. 77. "Ω! λέει, τὸν κατεργάρη! ποῦ θὰ μοῦ πάη; Μβ. 469· βλ. καὶ
Ζ.Π. 30. "Ω! τοῦ διαβόλου τὴ δουλειά! Π.Μ. 42.

Συχνὰ χρησιμοποιεῖται αιτιατικὴ καὶ μὲ πρότασι ἀναφο-
ρικὴ εὐθὺς κατόπι τῆς εἰσαγομένη μὲ τὸ ποῦ: Μπα! τὴ σούλλα
τῆ μάνα, ποῦ πέταξε τὸ σπλάγχο της! Ἔρσ. 32. "Αχ! τὴν τρομάρα,
ποῦ πῆρα! Ππδ. Φόν. 117. Καιρὸ ποῦ βροῆκε νὰ ταξιδέψη! βροχὴ
ποῦ θὰ ρίξη!

Σημ. Ἡ αιτιατικὴ αὐτὴ προῆλθε ἀπὸ ἀπόσπασι ἀπὸ προτάσεις πλη-
ρέστερες, στίς ὁποῖες εἶχε θέσι ἀντικειμένου ἑνὸς ρήματος, ἰδίως αἰ-
σθητικοῦ (ιδέες, ιδέτε—ἄκουσε κ.τ.δ.). Πρβλ. φράσεις: (τὸν ἀνόητο! τί κάθε-
ται καὶ κάνει!) κοίταξε τον τὸν ἀνόητο τί κάθεται καὶ κάνει! βλ. καὶ Πάσσ. 488,
9-11. Γιαῖ ιδέες καιρό, ποῦ διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρη! Ε. 212, 1. Τὸν παλιάν-
θρωπο! τὸν παραλυμένο!... εἶδες ἐκεῖ; Ξεν. 178. "Ω! τὸν καημένο! τὸν λυ-
ποῦμαι! "Ω τὸν καημένο! ἄ! λυποῦμαι! Μητσ. Β 121.

3. Ἡ γενική.

αα. Μὲ οὐσιαστικὰ καὶ μὲ ἐπίθετα.

§ 67. Ἡ (καθαρὴ) γενικὴ (§ 52, 4) ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, καθὼς
καὶ ἡ γενικὴ κάθε λέξεως, ποῦ παίρνει στὸ λόγῳ θέσι οὐσιαστι-
κοῦ, ἔχει, ὡς προσδιορισμὸς ἑνὸς ἄλλου οὐσιαστικοῦ ἢ ἑνὸς ἐπι-
θέτου, πολλὰ καὶ διάφορες σημασίες. Ἔτσι ἡ (καθαρὴ) γενικὴ
εἶναι:

1) κτητικὴ, καὶ σημαίνει τὸν κτήτορα, ἦτοι ἐκεῖνον στὸν ὁ-
ποῖον ἀνήκει κάτι (ὡς κτῆμα του): Τὰ βιβλία τῆς Ἑλένης. Τὰ
παῖδιά τοῦ Δάμπρου Ε. 5, 5· βλ. καὶ 71, 2. Τὰντρειωμένου τᾶροματα

E. 41, 1. Ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ Τρ. 113. Τὰ παιδιά μου.¹

Ἡ κτητική γενική εἰδικότερα μπορεῖ νά σημαίη:

α') καταγωγή ἢ συγγενική ἐν γένει σχέσι: Ὁ ἐργονὸς τοῦ Πέτρου. Ὁ πάππος τοῦ Παύλου. Ἡ ἀδερφή τοῦ Γιάννη E. 7, 13. Ὁ Γιώργος τῆς Μαρίας (=ὁ ἄντρας τῆς Μ. ἢ ὁ γιὸς τῆς Μ.).

β') ἐξάρτησι, (ἦτοι ἐκείνον ποῦ ἐξουσιάζει κάποιον ἢ ποῦ ὀπωσδήποτε ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάποιον): Ἐδῶ εἶσαι σκλάβος τοῦ πασᾶ E. 8, 7. Ἀφέντης τῶν παιδιῶν μου E. 210, 9. Ἡ Μαρία τῆς Κυρίας Ἐλένης (=ἡ ὑπηρετρία τῆς Κ. Ἐ.). Ἔσερον ἀπ' τὸ καπίστοι τὸ γαῖδουράκι τῆς Ἐρσης (=ποῦ ἦταν καβάλλα ἢ Ἐρση) Ἐρσ. 159.

Με τέτοια γενική συντάσσονται κανονικὰ τὰ ὀνόματα κύριος, συγγενής, δικὸς (=συγγενής E. 186, 3), φίλος, ἐχθρός, σύντροφος, ὑπῆκοος, σύμμαχος, ἀντίπαλος, ἀντίθετος, ὀμότιμος κ.ἄ.τ., ποῦ ἀρχῆθεν ἦταν ἐπίθετα, ἀλλὰ τώρα συνήθως χρησιμοποιοῦνται ὡς οὐσιαστικά (§ 38), καθὼς καὶ οἱ λέξεις ὑπάλληλος, προϊστάμενος, ὑφιστάμενος κ.ἄ.τ.: Δὲν ἦτανε πιά κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του Ἀργῶ 201. Οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης Κμπ. 313· βλ. καὶ Μελ. 20. Ἐχθροὶ τῆς ἠθικῆς μου Λασκ. Ἀνθολ. 197. Γυναίκα, τῆς ψυχῆς μου ξένη Σεφερ. Ἀνθολ. 392. Οἱ ἐπήκοοι τῶν Ἀγγλων. Οἱ σύμμαχοι τῶν Γάλλων. Ἐνας ὑπάλληλος τοῦ Καρούσου.

γ') τὸ δημιουργὸ ἐνὸς ἔργου: Ὁ ἕμνος τοῦ Σολωμοῦ (=ποῦ ἐποίησε ὁ Σ.). Ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου. Τὸ κρυφὸ σκολεῖο τοῦ Γκύζη (=ποῦ ἐξωγράφισε ὁ Γκ.).

δ') προέλευσι, ἦτοι τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀπ' τὸ ὀποῖον προέρχεται κάτιτι: Νά καὶ τῆς μητέρας γράμμα (=ἀπὸ τῆς μητέρας) Ἐρσ. 229. Ἀναγκάστηκε νά δεχτῆ τὸν καφέ τοῦ λιμεναρχῆ (=ποῦ τοῦ πρόσφερε ὁ λ.). Ἐρσ. 72. Ἡ βουή τοῦ πελάγου (=ποῦ ἐρχεται ἀπ' τὸ π.) Βεν. 167· βλ. καὶ E. 15, 1 καὶ 169, 4. Ἡ μυρουδιά τοῦ

1. Ἡ ἐνική γενική τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ α' προσώπου (μου) με ὄνομα κλητικῆς πτώσεως, πολλές φορές, ἰδίως σὲ θερμὲς παρακλήσεις, δὲ σημαίνει πραγματικὴ κτῆσι, παρὰ μόνον συμπαθῆ διάθεσι ἐκεινοῦ ποῦ μιλεῖ: Σήκον νά βροῦμε, γέρο, κλέφτες σὰ βουδιά. Δὲν ἤμπορῶ, παιδιά μου, γιατί γέρασα (=ἀγαπητὰ παιδιά) E. 22, 11. Ἦλιε μου, δὲν κορὸς τάποιαχὸν (=ἀγαπητὸ ἦλιε) E. 23, 14. Τώρα, οὐρανε μου, βρόντηξε E. 173, 1. Νά μὴν τὸ κάμης, Λάπα μου, χρυσὸ μου καπειάνιο Πάσ. 15, 16. Χάρε μου, διάβα ἀπὸ χωριό, κάτσε σὲ κοῦα βρόση (=καλὲ Χάρε) E. 218, 9.

πεύκου, τῶν φυκιῶν Χαρ. 10. *Τῶν ψητῶν* ἢ μυσουδιά Βλαχ. 12. Δὲ βλέπονν ἡλιου ἀχίδα Γουτ. 8. *Νερά βροχῆς καὶ χιονιοῦ* Ἡθ. 9. *Πρᾶμα τοῦ χειριοῦ* τῆς (=ποῦ προέρχεται ἀπ' τὸ χέρι τῆς, ποῦ τὸ ἔφιασε μὲ τὸ χέρι τῆς) Ε. 74, 87. *Τὸ φῶς τῶν φάρων* γιὰ ὀδηγὸ Σκίπ. 218. *Τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ* Σκίπ. 92. Ἀκούου ἡχους *σαλπύγγων* Χαρ. Κ. 129· βλ. καὶ Ἔρσ. 182, Ἡθ. 49, Α.Ζ. 31, Βν. 55. *Τῶν πλάτανων* ὁ ἡσκιος Α.Ζ. 29. Ὁ κορνιαχτὸς *τῶν ἀλόγων* ποβλ. Ε. 75, 71. Ἰχνη ἀρχαίου *συννοικισμοῦ* Ἔρσ. 101.

ε') τό πο, με τὸν ὅποιον σχετίζεται τὸ προσδιοριζόμενο: Τὸ κατόρθωμα *τοῦ Μαραθῶνα* Χαρ.Κ. 34. Ἡ μάχη *τοῦ Σαρανταπόρου* (=ποῦ ἔγινε στὸ Σαραντάπορο). *Τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν τῆς πλατείας* (=τῶν σπ. ποῦ ἦταν γύρω στὴν πλατεῖα) Χαρ. 10 (ποβλ. *Τὰ φωτισμένα παράθυρα γύρω γύρω στὴν πλατεῖα* Χαρ. 19). *Παλατιοῦ θρόνος* (=θρ. ποῦ εἶναι σὲ παλάτι) Α. Ζ. 43. *Τὸ νερὸ τῆς στέρας* (=ποῦ ἦταν στὴ στέρα) Ππδ. Φόν. 113. Ἐκοψε καὶ τὸ ἀνέβασμα στὴν ἐκκλησίαισα *τοῦ βράχου* (=ποῦ ἦταν πάνω στὸ βράχο) Βεν. 69. *Ψάρια τοῦ γιαλοῦ* Σκίπ. 74. *Νύφες τοῦ δάσου, τῶν πηγῶν* Σκίπ. 109. Ὁ θόρυβος *τῶν πόλεων* Σκίπ. 95. *Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; σὰν τὸ χόρτο τοῦ κάμπου* Θεοτοκ. 41. *Τὰ φυτὰ τῆς ἐρημιᾶς* (=ποῦ εἶναι στὴν ἐρημιᾶ) Πολιτ. Α 146. *Μιλᾶς σ' ὅλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς* Ω.Γ. 23. *Φωνάζει ἡ βίγλα τοῦ βουνοῦ, φωνάζει ἡ βίγλα τοῦ γιαλοῦ* Ε. 86, 10 καὶ 12 (ποβλ.: *τοῖς βίγλες θὰ καθίσω τὴ μιὰ καθίζω στὸ βουνό, τὴν ἄλλη στάκρογιαλί* Ε. 86, 6-7). Ὁ ἄνθρωπος *τῆς ἐξοχῆς* Χαρ.Κ. 23. Ὁ Καστάνιο μελετοῦσε *μεθυμένους τῶν καπηλειῶν*, καθὼς καὶ σακάτηδες *τῶν ἀσύλων* (=ποῦ σύχραζαν στὰ καπηλειά, ποῦ ἦταν στὰ ἄουλα) Ζ.Π. 20. *Τὰ πλατάνια τῆς ρεματιᾶς* (=ποῦ ἦταν στὴ ρεματιᾶ) Ἔρσ. 23. *Καὶ τοῦ γιαλοῦ ἡ πόρτα ἀστράφτει μάλαμα* (=ἡ πόρτα τοῦ κάστρου ἢ πρὸς τὸ γιαλὸ) Ε. 73, 7· βλ. καὶ 4, 1-77, 1-108, 11 κ.ἀ. Ἀφῆνει κάτω του τίς πολιτεῖες καὶ παίρνει τίς σκάλες *τοῦ οὐρανοῦ* (=ποῦ ἀνεβάζουν στὸν οὐρανὸ) Προβελ. 17. Ἡ βασιλοπούλα *τοῦ παραμυθιοῦ* (=ἡ β. γιὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται λόγος στὸ παραμῦθι) Ππδ. Γ 92, Ἡθ. 49. Ὁ ἥρωες *τῶν ρωσικῶν ρομάντζων* (=γιὰ τοὺς ὁποίους γίνεται λόγος στὰ ρωσ. ρομ.) Σκίπ. 129.

ς) χρόνος, με τὸν ὅποιον σχετίζεται τὸ προσδιοριζόμενο: *Οἱ δουλειὲς τοῦ καλοκαιριοῦ* (=ποῦ γίνονται τὸ καλοκαίρι) Π.Μ. 68. *Οἱ μισοὶ θὰ βροῖτε δουλειὲς τῆς ἡμέρας* καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ *τῆς νύχτας*

Χαρ. Μ. 64. **Τοῦ Μάη** τὰ λουλούδια (=τὰ λ. πὸν ἀνθίζουν τὸ Μάη) E. 106, 4' βλ. καὶ 46, 12, Θ.Χρ. 52, Πάσσ. 36, 24-104, 15-323, 5-400, 13. **Ἀὐς θὰ βῆ ἀπ' τὰ γέρι δνευρο αὐγῆς** (=δνευρο πὸν βλέπει κανεὶς τὴν αὐγῆ) Τέλλ. 134. **Ἦσοιοι τοῦ δειλινοῦ** Ω.Γ. 27. **Ἦ πόλεμος τοῦ 12** (=πὸν ἔγινε στὰ 1912). **Τὰ πρότυπα εἶναι παρμένα ἀπὸ ζωγράφους τοῦ παρελθόντος** (=πὸν ἔζησαν στὸ παρελθόν) Πρεβελ. 24. **Ἦ Ἀθηναῖος τοῦ 490 π.Χ.** (=πὸν ζοῦσε τὸ 490 π.Χ.) Χαρ. Κ.31. **Τὰ γλέντια τῆς νυχτὸς** (=πὸν γίνονται τὴ νύχτα) βλ. καὶ Πάσσ. 21, 9. **Ἀυγὰ τῆς ἡμέρας** (=πὸν γένησαν οἱ κότες αὐτὴ τὴν ἡμέρα). **Ψάρια τῆς ὥρας** (=πὸν τὰ ἔπιασαν αὐτὴ τὴν ὥρα). **Τῆς νύχτας οἱ ἀρματωλοὶ καὶ τῆς αὐγῆς οἱ κλέφτες** (=οἱ ἀρμ. πὸν περιφέρονται ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὴ νύχτα, οἱ κλέφτες πὸν τρέχουν γιὰ κλεμῆς τὴν αὐγῆ) E. 27, 1. **Ἦ κακοπάθεια μιᾶς ἐκστρατείας** (=σὲ μιὰ ἐκστρατεία) Τρ. 33.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκουν καὶ οἱ γενικὲς πού εἶναι σὲ φράσεις σὰν ἐτοῦτες: π.χ. **τὸ Σάββατο τῶν Βαγιῶν, τοῦ Λαζάρου** (=τὸ πρὶν ἀπ' τὴν Κυριακὴ τῶν Β. κλπ.) Λ. E 59' βλ. καὶ Τρ. 26. **Ἦ παραμονὴ τοῦ γάμου** Μ. 451. **Ἦ τόπος τοῦ ἐγκλήματος.**

Σημ. Σὲ μερικὲς φράσεις συνδυάζει ἡ γενικὴ ἔννοια τόπου καὶ χρόνου συγχρόνως: **Τῆς ξενιτειᾶς τὰ πάθη** (=δοσά ἔπαθα ὅσον καιρὸ ἤμμον στὰ ξένα) Θ.Χρ. 22. **Στὴν ἀγωνία τῆς τρικυμίας** (=πὸν δοκιμάζει κανεὶς ὅσο βόσκοεται σὲ τρικυμία) Γρυσ. 12. **Τὸν Γκρέκο τῆς Ρώμης τὸν ἀγαπᾷ ἡ καρδιά μου** (=κατὰ τὰ χρόνια πὸν ζοῦσε στὴ Ρώμη κι' ἐργαζόταν ὡς καλλιτέχνης ἐκεῖ) Πρεβελ. 11' (πρβλ. παρακάτω: **Ἐδῶ στὴ Ρώμη, στὰ 1570 πὸν φτάνει, εἶναι εἴκοσι ἐννιά χρόνων**).

ζ') χρῆσι ἢ σκοπό (για...): **Ἀντὸ δὲν εἶναι ποτήρι τοῦ νεροῦ, εἶναι τοῦ ραιιοῦ** (=πὸν νὰ τὸ χρησιμοποιῶι κανεὶς γιανὰ πίνῃ νερὸ κλπ.) Ἄμ. 44. **Κουτάλια τοῦ γλυκοῦ** Ἦθ. 91' βλ. καὶ Ἔρσ. 88. **Περιοκιάδες φυτεμένες σὲ τενεκέδες τοῦ πετρελαίου** (=πὸν χρησιμοποιεῖν γιανὰ βάλουν πετρέλαιο) Ἔρσ. 30. **Μποτίλιες τοῦ λαδιοῦ** Χαρ. Μ. 65. **Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ σπαθιοῦ** (=γιά νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ σπαθιά μας) E. 5, 16' βλ. καὶ Πάσσ. 207, 13 καὶ Φωρ. 1, 292. **Παράγγειλε τὰ ροῦχα τοῦ γάμου** (=γιά τὸ γάμο) βλ. καὶ Λ. Δ 72. **Φόρεμα ταξιδιοῦ ἢ χοροῦ** Ἦλιγγ. 27. **Φόρεμα περιπάτου** Χαρ. 10. **Κάμαρα τοῦ ὕπνου** (=γιανὰ κοιμῶνται) Ἔρσ. 85. **Χαρτὶ τοῦ γραψίματος, σαποῦνι τοῦ πλυσίματος. Κοπέλλα τῆς παντρειάς** (=γιά παντρειά) Κμπ. 196.

η') παρομοίωσι (=σὰν τοῦ...): **Ἔχουν κοράκου χρῶμα**

(=χρῶμα μαῦρο σάν τοῦ κόρακα) Πάσσ. 555, 3. *Εἶχε καρδιά παιδιοῦ* Χ.Θ. 15. *Ἐκανε ἐντύπωσι κοκότας* Ἰλιγγ. 22. *Εἶχε λαγοῦ περπατησιὰ* (=σάν τοῦ λ.) Ε. 94, 4· πρβλ. τῆ φρ. *τρέχει σὰ λαγός* καὶ βλ. καὶ Ε. 78 Β, 20 καὶ Πάσσ. 516, 20. *Μαῦρα πανιά τὸ σκέπαζαν καὶ τοῦδ-ρανοῦ σημαία* (=σημαία με χρῶμα σάν τοῦ οὐρ.) Ε. 67, 2· πρβλ. καί: *Οὐρανιά σημαία* Λ. Α 588 καί: *Τὸ χωριὸ εἶχε ἕνα εἶδος πλατείας στά-κρογιαλί* (=κάποιο μέρος σάν πλατεία) Ἐρσ. 29.

2) τῆς ἰδιότητος, καὶ σημαίνει κάποια ποιότητα ἢ ἰδιότη-τα τοῦ προσδιοριζομένου: *Τῆς ἀρνησιᾶς νερό* Α. Ζ. 29. *Μυθιστο-ρήματα λογιῆς* Χ.Θ. 44. *Λογιῶν λογιῶν* λουλουδία Π. Μ. 66· βλ. καὶ (Λασκαρ.) Κμπ. 331, Π. Μ. 108 καὶ 136, Απ. 198 καὶ Πάσσ. 15, 9. *Θὰ φητρώση τὸ ἄνθος τῆς ἀγάπης* Σκίπ. 130. *Νὰ χύσω ἐγγνω-μοσύνης δάκρυα* Σκίπ. 90. *Γαλήνη θανάτου* Βεν. 172. *Παιδὶ τῆς θά-λασσας* Ππδ. Γ, 26· (πρβλ. *πυλὶ θαλασσινὸ* Ε. 170, 1). *Καράβια τοῦ πολέμου* (=πολεμικά) Λ. Δ 63· βλ. καὶ Ε. 88, 13 καὶ Κονδ. 40. *Ἐκαμε ἕνα μορφασμὸ ἀπορίας* Ἰλιγγ. 78. *Κρανὴ ἀγωνίας* Χάρ. 11. *Τόπος γα-λήνης καὶ περισυλλογῆς* Χαρ. Κ. 133. *Περάσαμε ὄρες ἀγωνίας* (πρβλ. *ἀγωνιώδεις*) Χαρ. Μ. 44. *Ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας, πόρος ζωῆς* Μελ. 20. *Τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως* Τρ. 131. *Μανία καταδιώξεως* Κονδ. 138· βλ. καὶ Βν. 12. *Δὲν ἔχουν ὄλοι τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς* Κονδ. 18. *Ὁ πόλεμος τῶν χαρακωμάτων* Μυρ. 18. *Γλυκὸ τοῦ κονταλιοῦ. Εἶδη πολυτελείας. Πολλοὶ γράφουνε γράμματα αἰώνιον ἀποχαιρετι-σμοῦ* (πρβλ. *γράμματα ἀποχαιρετιστήρια*) Μυρ. 341. *Ἐμπόριο κρα-σιῶν. Λεξικὸ τῆς τσέπης.* *Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ γραμμόφωνο τὴν πλάκα τοῦ χοροῦ* Τρ. 61. *Παιδιά τοῦ σχολείου* Ζ. Π. 93. *Ἐπιβάτες τῆς τρίτης θέσεως* Τρ. 40. *Πρόσωπα ὑψηλῆς περιωπῆς.* *Ἀνθρωπος τῶν γραμ-μάτων* (πρβλ. *γραμματισμένος*) Τρ. 214, Κμπ. 336 καὶ 339. *Ἀνθρω-πος τῆς δουλειᾶς* Μητσ. Α 54, Πολιτ. Α 195, *τῆς δράσεως* Πολιτ. Β 11, *τοῦ συμφέροντος, τοῦ σκοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ* Πα. 5, *τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ γέλιου* Χ.Θ. 60· βλ. καὶ Ἡθ. 22.

Στὴ γενική τῆς ἰδιότητος ὑπάγεται καὶ ἡ γενική, ποῦ σημαί-νει ποσὸν ἢ μέτρον προκειμένου

α') γιὰ ἔκτασι τοπικὴ ἢ χρονικὴ (ἦτοι γιὰ μάκρος, πλάτος κλπ. ἢ γιὰ χρονικὸ διάστημα): *Ταχοῦνι δέκα πόντων.* *Ἐ-να πηγὰδι τῶν χίλιων ὀργυιῶν* Λ. Α 609. *Σὲ ἀπόσταση ἕκατὸ μέ-τρων* Χαρ. Μ. 38.—*Ἐπῆρε ἄδεια τριῶν μηνῶν. Δυὸ μερῶν γαμπρὸς*

Πάσ. 448, 13. *Τριῶν μερῶν περπατησιὰ* Φωρ. 1, 78· βλ. καὶ Πάσ. 199, 4. Πρβλ. καὶ § 34, 6.

β') γιὰ ἡλικία: *Ἄνθρωπος ἐξήντα χρονῶν* Ἄμ. 121. Ἔτσι καί: *δυὸ μερῶν φεγγάρι* Πάσ. Δίστ. 930. *Τριῶν χρονῶν κρασί* Πάσ. Δίστ. 428, 11.

γ') γιὰ βάρους: *Ἐνα γουρούνι ἑκατὸ δκάδων* Χ.Θ. 46. Πρβλ. καὶ § 34, 6.

δ') γιὰ ἀξία: *Κάλτσες τῶν ἑκατὸ δραχμῶν. Καπέλλο χιλίων δραχμῶν.*

Ἐπίθετα συντασσόμενα με γενική τῆς ἀξίας συνήθη εἶναι τὸ ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος: *Εἶναι ἄξιος τῆς τύχης του. Ἀνάξιος προστασίας. Ἐδείχθη ἀντάξιος τῆς φήμης του. Καλλιτέχνημα ἄξιο κάποιας ἀθανασίας* Παναγ. 32· βλ. καὶ 8.

3) τοῦ περιεχομένου: *Ἀποθήκη σανοῦ. Αἵμω αἱμάτων καὶ δακρῶν* Α.Ζ. 20. *Πλήθος Ἑλληνικῶν κρατῶν* Κμπ. 32. *Ἐνας ὄμιλος ἐπιβατῶν τῆς τρίτης θέσεως* Τρ. 40. *Μία οἰκογένεια νεοπλούτων χυδαίων* Λασκ. 15. *Οἱ γενεὲς τῶν ἀρνητῶν* Χαρ. Κ. 96. *Μακροειὰ σειρὰ δονομάτων* Χαρ. Μ. 70. *Ἐνα τάγμα πεζικοῦ. Χρονικὸ διάστημα πέντε μηνῶν. Ἀφθονία ψαριῶν.* Πρβλ. καὶ § 34, 1 καὶ 2.

Τέτοια εἶναι ἡ γενική καὶ σὲ συνδέσεις σὰν τις ἐξῆς: *Ἡμέρες ἐξετάσεων* (=ποὺ γίνονται ἐξετάσεις). *Ἦταν ὥρα ὑπηρεσίας* (=ποὺ εἶχε ὑπηρεσία) Τρ. 87. *Μᾶς βαραίνει ἡ ὥρα τῆς θλίψεως* Γρουπ. 77. *Τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, τῆς Ἐπαναστάσεως.* Τὸ εἶχε σκάσει στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου Βεν. 102. *Ἦρθε ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου* (=ποὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ὁ γ.) Μ. 445· βλ. καὶ 452. *Ἡ ἡμέρα τοῦ στεφανώματος* Μ. 437. *Ἐπὶ τέλους ἔφθασε ἡ ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν* Βουτ. 62. *Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου τὸν ἔκανε πάντα νὰ τρέμῃ* Θεοτοκ. 40.

Στὴ γενική τοῦ περιεχομένου ὑπάγεται καὶ ἡ γενική

α') ἡ ἐπεξηγηματικὴ ἢ περιγραφικὴ: *Ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Ἐνὰ εἶδος στρατοῦ* Μελ. 20· βλ. καὶ Κονδ. 168. *Ἡμέρα τοῦ Σαββάτου* Πάσ. 310α, 47. Πρβλ. καὶ § 34, 7.

Τέτοια εἶναι κανονικὰ ἡ γενική τῆς ὀρισμένης ὀνομασίας, ποὺ ἔχει ἕνα γεωγραφικὸς ὅρος ἢ ἕνας τόπος: *Τὰ βουνὰ τοῦ Ἄθω* Βεν. 67· (πρβλ. τὸ βουνὸ ὁ Ἄθως· βλ. καὶ Ε. 58, 5). *Στὸ δοξασμένο κάμπο τοῦ Μαραθῶνα* Χαρ. Κ. 26. *Τοῦ Φονιά ὁ κάμπος* Ε. 44, 1. *Τῆς τριχας τὸ γεφύρι* Ε. 29, 10. *Τῆς Ἀρνησιᾶς ἡ βροχὴ* Ε. 185, 13.

Ἡ Ἑλληνική αὐτοκρατορία τῆς Νίκαιας Κμπ. 33. Ἡ κοινότης Κηφισιάς. Ὁ δῆμος Παγασῶν. Τὸ νησί τῆς Εὐβοίας Κοντογλ. 27. Ἡ βρῦση τοῦ Κατσαντιῶν Λουκοπ. 191.

β') ἡ διασαφητική. Τέτοια εἶναι ἡ γενική τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας (στοὺς ἐγκλιτικούς τῆς τύπους μου, σου, του, μας, σας, τους) κανονικά με τὸ ἐπίθετο μόνος ἢ μοναχός, καθὼς καὶ με τὸ ὄλος (μ' αὐτὸ μόνο στὸν πληθυντικό): *Ἄν εἶμαι μόνος μου* Ω.Γ. 5. *Καλύτερα μακρὰ καὶ μοναχός μου* (=μοναχός ἐγὼ) Γρουπ. 31. *Μόνος μου ἐγὼ μένω* Γρουπ. 23. *Ἔρχομαι μοναχός μου* (=μοναχός ἐγὼ) Λ. Ε 81· βλ. καὶ Μ. 419 καὶ 445 καὶ Ζ.Π. 10. *Νοιώθει πῶς δὲν εἶναι μοναχός του* (=μοναχός αὐτός) Ζ.Π. 70. *Κορίτσια, ποῦ πᾶτε μοναχά σας* (=μοναχὰ εἰσεῖς) Πάσσ. 141, 4. — *Πήραμε ὄλοι μας τὰ βουνὰ* (=ὄλοι ἐμεῖς) Ἐφταλ. 51. *Τὰ μάτια ἐκλείναν τῶρα μόνα τους* Χαρ.Μ. 40. *Οἱ ἄντρες τέτοιοι εἶναι ὄλοι τους* Ἰλιγγ. 151· βλ. καὶ Μητσ. Β 124 καὶ Ἐφταλ. 233. *Ὅλοι τους με πειράζουν* (=ὄλοι αὐτοὶ) Ξεν. 219· βλ. καὶ Ππδ. Β 22, Μυρ. 13 καὶ 14, Βλαχ. 113 καὶ Πάσσ. 207, 18.

Παρόμοιες συντάξεις γίνονται καὶ με συναρθρα ἀπόλυτα ἀριθμητικά, με τὰ ὁποῖα δηλοῦται ἓνα ἐνωμένο σύνολο προσώπων ἢ πραγμάτων: *Θὰ πᾶμε οἱ δύο μας* (=ἐμεῖς οἱ δύο) βλ. Ζ. Π. 92 καὶ Ψυχ. 141. *Νὰ ζήσετε κι' οἱ δύο σας ἦνοχα* (=καὶ οἱ δύο ἐσεῖς) Βυ. 40· βλ. καὶ Θεοτοκ. 19. *Κι' οἱ δύο τους ξέσπασαν σὰ γέλια* (=καὶ οἱ δύο αὐτοὶ) Ἐρσ. 16. *Ποιόν ἀπ' τοὺς δύο μας βρῖσκεῖς πιὸ καλύτερο;* (=ἀπὸ τοὺς δύο ἐμᾶς) Π.Μ. 33-34· βλ. καὶ Ἐρσ. 14. *Ὁ Γιάννης Καντοῖνης, ὁ Σαβόγιας Σουρομελῆς καὶ ὁ Δ. Γουζέλης, Ζακυνθῖνοι καὶ οἱ τρεῖς τους* (=καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ) Κμπ. 123· βλ. καὶ 127, Ζ.Π. 92 καὶ Τρ. 101 καὶ 169.

4) τοῦ ὄλου ἡ διαιρητική, ἥτοι σημαίνει ἓνα ὄλον διηρημένο ἢ διαιρητό, τοῦ ὁποῖου μέρος εἶναι τὸ προσδιοριζόμενο: *Ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ* Χάρ. 11. *Τὸ στερεὸ σῶμα πιάνει ἓνα μέρος τοῦ χώρου* Γιαννίδ. 5. *Ὁ προσπυρότερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου* Ἄμ. 49. *Τρεῖς στρατιῶνες τοῦ πυροβολικοῦ* Ζ.Π. 177. *Ἡ κορφή τῆς Λιάκουρας* Ε. 21, 7. *Τὰ πλάγια τοῦ Πετρίλου* Ε. 26, 5· βλ. καὶ Ε. 17, 82· 106, 10-126, 4. *Ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ εἶναι μου* Σκίπ. 183· βλ. καὶ 107.

Σημ. α'. Διαιρητική εἶναι καὶ ἡ γενική οὐσιαστικοῦ, ποῦ χρησιμοποιεῖται ὡς προσδιοριστική τοῦ ἴδιου ὀνόματος, γιανὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἔννοιάν του στὸν ὑπερθετικό βαθμό: *Θαῦμα θαυμάτων!* μετρίσσε καὶ τῆ

φιλαργυρία του (=μέγιστο θαῦμα) Τρ. Α. 22. Γίνηκε τώρα τὸ σπῆτι τους ἐρείπιον τῶν ἐρείπιων. Ναυάρια ναυαγίων (=οἰκιστάτα ναυάγια) Α. Παλαδιαμάντης (ἐπιγραφή διηγηματὸς του). «Σὺ γὰρ ἴσαι, Ἀδάμ, τὸ ζῶ τοῦ ζῶντος» (=τὸ ζῶο τῶν ζῶων = τὸ πρῶτο καὶ σπουδαιότερο ζῶο τοῦ κόσμου) Λασκ. Ἀνθολ. 184. Βλέπει ζερβόδεξα, βλέπει μοροστά σκοτιάδια τῶ(ν) σκοταδιῶν (=βαθῆτατο σκοτάδι) Βλαχ. 65· βλ. καὶ 22. Ὅρις, Μοῖρα τῶ(ν) Μοιρῶ(ν) (=ἐπίσημη Μοῖρα) Γρυν. 60. Σὰν κάποιον χέρι κρυστάλλο μου φάγει τῶν σπλάχνων μου τὰ σπλάγγη Γρυν. 71. Ποιὸς θὰ τὸ ξαναπῆ στήν ὥρα τῶν ὥρῶν (=στὴν κρισιμότητα ὥρα) Γρυν. 78. Κι' ἐρχονται τριγύρω μου ... σκιὲς σκιῶν οἱ ἀνάμνησες (=σκιὲς ἐντελῶς ἄμορφες καὶ διαφανεῖς) Γρυν. 102. Ἄπ' τὴ θάλασσα σ' ἀνάουρον ὁ βοητηχὲς σὰν ὄνειρον τῶν πῦθ γλυκῶν ὄνειρον Σκίπ. 59.

Σημ. β'. Ὄταν τὰ μέρη (πρόσωπα ἢ πράγματα), ποὺ ἀποτελοῦν ἕνα ὅλον, παρουσιάζονται ξεχωρισμένα τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ ἓν γένει ὅταν τὸ ὄνομα ποὺ φανερώνει τὸ ὅλον εἶναι σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ, τότε ὁ προσδιορισμὸς τοῦ φανερώνει αὐτὸ τὸ ὅλον ἐκφράζεται μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατική: *Κανεῖς δὲν ἀποκρίθηκε ἀπ' τοὺς πανηγυριῶτες* Ε. 77, 15· βλ. καὶ Φωρ. 1, 68. *Ἄπ' τὰ παιδιὰ της ἓνα μονάχα ζῶσος* Βεν. 166· πρβλ. καὶ Ε. 210, 10. *Κάποιος ἀπ' αὐτοὺς τὸ πῆρε.*

Μὲ τίς ἀόριστες ὅμως ἀντωνυμίες ἓνας, κανεῖς, καθεῖς, ἄλλοι (-ες, -α), καθὼς καὶ μὲ σύναρθρο συγκριτικὸ ἐπίθετο, ὅταν προσδιορισμὸς τους ποὺ νὰ φανερώνει τὸ ὅλον εἶναι ἀντωνυμία προσωπική (ἐγκλιτική), χρησιμοποιεῖται συνήθως ἀπλή αἰτιατική τῆς ἀντωνυμίας αὐτῆς (ὡς γενική διαιρετική): *Πάρε δρόμο, θὰ σὲ σκοτώσουν, εἶπε ὁ ἓνας τους* (=ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς) Βλαχ. 90· βλ. καὶ Βεν. 100.— *Λὲν τὸ ξέρει κανεῖς μας, —σας, —τους* (=κανεῖς ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ σᾶς, ἀπ' αὐτοὺς) βλ. Πολιτ. Β 317. *Κανένα σας δὲ φοβοῦμαι* (=κανένα ἀπὸ σᾶς) Ψυχ. 96.— *Χώρα ὁ καθεῖς μας ἦταν* (=ὁ καθεῖς ἀπὸ μᾶς) Σκίπ. 48.— *Κρῶνον, κι' ἄλλες τους πεινᾶνε* (=ἄλλες ἀπ' αὐτῆς) Τέλλ. 82.— *Οἱ περισσότεροί μας* (=οἱ π. ἀπὸ μᾶς). Πρβλ. καὶ Πάσος. 44, 9: *Παιδιά, ποιὸς εἶν' ὁ πρῶτος σας;* (=ὁ πρῶτος ἀπὸ σᾶς).

5) ὑποκειμενική ἢ ἀντικειμενική.

α') Ἡ ὑποκειμενική γενική σημαίνει τὸ ὑποκείμενο μιᾶς ἐνέργειας ποὺ φανερώνει τὸ προσδιοριζόμενον (ρηματικὸ) οὐσιαστικὸ: *Εἶναι θέλημα Θεοῦ* Ε. 2, 11 (πρβλ. *τὸ θέλει ὁ Θεός*). *Τὸ σφύριγμα τοῦ ἀνέμου* Χαρ. Μ. 74 (πρβλ. *σφυρίζει ὁ ἀνεμος*). *Ὁ πόνοσ τῆς καρδιάς μου* Ε. 76, 11 (πρβλ. *πονεῖ ἡ καρδιά μου*)· βλ. καὶ Ε. 48, 3 καὶ 214, 17. *Ἐμειναν ἐκπληκτοὶ μπρὸς στήν ἀλλαγὴ τοῦ καιροῦ* Χαρ. 11 (πρβλ. *ἄλλαξε ὁ καιρός*). *Οἱ πηγὲς τῶν θλίψεων* Γρυν. 103 (πρβλ. *οἱ θλίψεις πηγάζουν*). *Στὰ πάντα γυρισμὸς τῶν πάντων* Παλαμ. (πρβλ. *γυρίζουν τὰ πάντα*). *Ἡ διαδοχὴ τῶν γεγονότων* Χαρ. Κ.

113 (πρβλ. *τὰ γεγονότα διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο*). Ὁ πόθος τοῦ ποιητῆ Δημαρ. 32 (πρβλ. *ὁ ποιητῆς ποθεῖ*).

β') Ἡ ἀντικειμενική γενική σημαίνει τὸ ἀντικείμενο μιᾶς ἐνέργειας πού φανερώνει τὸ προσδιοριζόμενο (ρηματικὸ) οὐσιαστικό: *Μιᾶς χώρας λυτρωτῆς* Α.Ζ. 25 (πρβλ. *ἐλύτρωσε τὴν χώρα*). *Χωρὶς ἐλπίδα λυτρωμοῦ* Σκίπ. 129 (πρβλ. *ἐλπίζω λυτρωμό*). *Πόθος τῆς δόξας* Δημαρ. 13 (πρβλ. *ποθῶ δόξα*): βλ. καὶ Χαρ. Κ. 68. Ἐπὶ φόβῳ τῶν Παλαίων Πα. 81 (πρβλ. *φοβόταν τοὺς Παλαίους*). Ἡ ἀγάπη τοῦ ἔθνους ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς στήν ἀγάπῃ τοῦ ἀτόμου (Λασκ.) Κιλ. 331 (πρβλ. τὰ παρακάτω: *τὸ ἄτομον ὅσο ἀγαπάει τὸ ἔθνος κλπ.*). Τὰ πῆρε τὸ παράπονο *κι' ἦ ἐντροπὴ τοῦ κόσμου* Λ. Α 592 (πρβλ. *ντροέπονται τὸν κόσμον*). Ἡ δέψα τοῦ παρᾶ Ἡθ. 51' βλ. καὶ Παπαν. 160.

Ἐπίθετα συντασσόμενα με γενική ἀντικειμενική εἶναι τὸ ὁμοίος, παρόμοιος, τὸ συνομήλικος (πού συγγενεῦει με τὰ δυὸ προηγούμενα στὴ σημασία) καὶ τὰ εὐχρηστα στὴ λογιότερη κάπως γλῶσσα ἔμπειρος, αἰτίος καὶ ὑπαίτιος: *Θὰ τὸν ἔχη ὁμοῖό του καὶ καλύτερό του* (=θὰ τὸν μοιάζῃ) Μβ. 494. *Μιὰ μπεποῦλα παρόμοια τῆς Ἡλιογέννητης* Λπ. 109 (πρβλ. *ἔμοιαζε τὴν Ἡλ.*). *Σῦρε με τὰρχοντόπουλα, τὰ συνομήλικά σου* Θ. Χρ. 36.—*Ἐμπειρος τῆς νέας τακτικῆς* (πρβλ. *γνωρίζει τὴ νέα τακτικὴ*). Ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ αἰτίος πολλῶν *δυστυχημάτων* Λασκ. 198. *Αὐτὸς εἶναι ὑπαίτιος τῆς σημερινῆς καταστάσεως* (πρβλ. *αὐτὸς ἔφερε τὴ σημερινὴν κατάστασι*).

Σημ. Κάποτε ὑποκειμενική καὶ ἀντικειμενική γενική συμπίπτουν: *Πρὶν φύγον ἀπ' τὴν Κρήτη με τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν* Βεν. 99 (πρβλ.: *ἀνταλλάχθηκαν οἱ πληθυσμοὶ—ἀντήλλαξαν τοὺς πλ.*). Μερικὲς φορὲς πάλι ἡ ἀντικειμενική γενική ἰσοδυναμεῖ με ἐμπρόθετο: *Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυα μου γιὰ τὸν ξεχωρισμό σου* (=γιὰ τὸν ξ. ἀπὸ σένα—πού ξεχωρίζομαι ἀπὸ σένα) Ε. 199, 6. Ἡ ξενιτεία σὲ χαίρεται *κι' ἐγὼ 'χω τὸν καημό σου* (=τὸν καημό γιὰ σένα) Ε. 168, 2 καὶ Πάσσ. Δίστ. 42. *Λῶστε καὶ τὴ Φαρμάκαινα μαριτάτα τοῦ θανάτου* (=γιὰ τὸ θανάτο μου) Πάσσ. 227, 44. *Τὴν κουβέντα σου εἶχαμε* (=γιὰ σένα). Ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλῆ (=γιὰ τὸν Ἡρακλῆ) Χαρ. Κ. 103.

6) τῆς αἰτίας: Ἡ *πίρα τοῦ χωρισμοῦ* (=γιὰ τὸ χ.) Λπ. 138' βλ. καὶ Σκίπ. 67. *Τὰ ἔξοδα τῆς ἐγχειρήσεως* (=γιὰ τὴν ἐργ.) βλ. καὶ Τρ. 35. Ἡ *χαρὰ τῆς νίκης* Μελ. 35. Ἡ *χαρὰ τῆς ἐπιστροφῆς*, ἡ λύπη τοῦ *χωρισμοῦ* Δημαρ. 26' βλ. καὶ Ἀποστολ. 22. *Τοὺς συνεπαίρνει ὁ ἴλιγγος τοῦ θριάμβου* Παπαν. 171.

Ἐπίθετο συντασσόμενο με γενική τῆς αἰτίας σύνθετες εἶναι τὸ ἔνοχος: *Εἶναι ἔνοχος φόνου* (πρὸβλ.: *ὑπόδικος γιὰ φόνο*).

7) συγκριτική (μόνο προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐγκλινομένης, καί με ὀρισμένα συγκριτικά ἐπίθετα): *Μεγαλύτερός μου, (σου, του, μας κλπ.)*. Βλ. § 46, 1, Σημ.

Τέτοια εἶναι καί ἡ γενική, με τὴν ὁποῖαν συντάσσεται τὸ ἐπίθετο ἀνάλογος: *Ἡ εὐεργεσία ἐπιβάλλει χρέος ἀνάλογο τοῦ μεγέθους της* Λασκ. 200.

Σημ. α΄. Ἐντὶς γὰ γενική, ἰδίως κτητική, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιῆται σὲ πολλές περιπτώσεις ὡς προσδιορισμὸς ἑνὸς οὐσιαστικοῦ καὶ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατική: *Ὁ ἡγούμενος ἀπὸ τὴν Ἁγία Λαύρα* (=τῆς Ἁγ. Λ.) Ε. 10 Α, 2. *Κραυγὴ ἀπὸ γεράκι* (=γερακιῶ) Βλαχ. 7. Βλ. καί § 52α.

Σημ. β΄. Ἐνα οὐσιαστικὸ μπορεῖ νὰ ἔχη δυὸ προσδιορισμοὺς σὲ πτώσι γενική, με διάφορη σημασία τὸν καθένα: *Ἄσπρα μου περισσότερία τῆς ἀκρογιαλιᾶς* (περιστέρια μου § 67, 1—περιστέρια τῆς ἀκρογιαλιᾶς § 67, 1ε΄) Ε. 172. *Ὁ φίλος μου τῆς ἐξοχῆς* Χαρ. Κ. 14. *Ἐνας μονόλογος ἀπελαισίας Σαϊξπηρικοῦ ἥρωα* Χαρ. Κ. 42. Ἡ νὰ παρακολουθῆται ἀπὸ δυὸ ἢ περισσότερες γενικές, ποῦ ἡ μιὰ νὰ προσδιορίζῃ τὴν ἄλλη: *Ἐβγαλε τὴν ἐφημερίδα καὶ ζήτησε τὴ στήλη τῶν ἀγγελιῶν τῶν χορῶν* Ἰλιγγ. 36 (§ 67, 3 καὶ 6). *Αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς εὐτυχίας τῆς ἀδερφῆς μου* (§ 67, 6 καὶ 5 καὶ 1, α΄). *Δὲν εἶπαν λέξη γιὰ τὰ πειράγματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ αὐτοκινήτου* Χαρ. Μ. 16 (§ 67, 5 α΄ καὶ § 67, 1, ε΄).

ββ. Με ἐπιρρήματα καὶ με ἐπιφωνήματα.

§ 68. Ἐπιρρήματα συντασσόμενα με γενική (κανονικὰ γενική προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐγκλιτικοῦ τύπου, ὅπως μου, σου, του κλπ.), ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθαρὴ γενική ἢ ἀφαιρετικὴ γενική (§ 51, 4 καὶ 4 β΄) καὶ σπανιότερα γενική δοτικὴ (§ 51, 4, α΄), εἶναι:

1) πολλὰ τοπικὰ ἐπιρρήματα, ὅπως μέσα, ἀπάνω, ἀποκάτω, μπροστά, πίσω, κοντά, σιμά, πλάι, δεξιὰ κλπ., ἐντός, ἐπὶς κλπ.: *Εἶπα μέου μου* Γρῦπ. 64· βλ. καὶ Πα. 55 καὶ Μυθ. 16. *Ἐλεγε μέσα σου* Σκίπ. 160. *Κασιάνιο, τοῦ εἶπε ἡ φωνὴ μέσα του, εἶσαι χαμένος!* Ζ.Π. 24. *Τὸ νερὸ ἐρχόταν μανισμένο ἀπάνω του* Πα 7. *Ἐνας πλάτανος, κι' ἀποκάτω του ὁ Βαθλάμης ξαπλωμένος* Ε. 34, 5. *Ἐκατσε σιμά μου* Θ.Χρ. 48. *Κοντά της* Τρ. 160. *Κοντά τους* Σκίπ. 83. *Ξαγρῦν τοῦσε*

πλάι της Βεν. 160. *Γύρω σου* Βεν. 7.—*Νοιώθω ἐντός μου* κάποιο διασταγμὸ Σκίπ. 70· βλ. καὶ 179 καὶ 189 (καὶ 48 ὅπου: *ἐντός μας*) καὶ Βιζ. 15. *Νὰ τελειώση ἢ δουλειὰ ἐντός τῆς ἡμέρας*. *Διπλασίαζαν τὸ κεφάλαιο ἐντός τοῦ χρόνου* Πάλλ. 67. *Εἶναι ἐκτός κινδύνου, ἐκτός ἀμβολίας*.

Σημ. α'. Τὸ ἐκτός, ὅταν χρησιμοποιῆται μεταφορικῶς, γιανὰ φανερῶση ἐξ ἀίρεσι, σπάνια συντάσσεται με γενική, (ὅπως στίς παραπάνω στερεότυπες ἐκφράσεις): *Στὸ μοναστήρι, ἐκτός τοῦ νεροῦ, δὲ θᾶβρισκαν τίποτε ἄλλο* Ἔρσ. 157· βλ. καὶ 77 καὶ 119. Κανονικὰ τότε τὸ ἐκτός συντάσσεται με τὴν ἀπὸ καὶ αἰτιατική: *Ἀρχισαν νᾶνεβαίνουν ὡς ἐκεῖ ἐκτός ἀπὸ τοῦς κνηγούς κ'* ἄλλοι ἄνθρωποι Χαρ. Μ. 75. *Ἄλλα πράγματα ἐκτός ἀπὸ τῆ φωτογραφία* Ἰλλγγ. 32. *Ἐκτός ἀπὸ τὰ σταθερὰ ποσὰ* Γιαννίδ. 182. *Κανένας ἐκτός ἀπὸ μένα δὲν ἀνηγοῦσε* Τρ. 107· βλ. καὶ 53, Ἔρσ. 100 καὶ Ζ.Π. 138.

Κάποτε συντάσσεται καὶ με ἀπλή αἰτιατική: *Τίποτε ἄλλο ἐκτός τὰ τρία αὐτὰ (κομμάτια) δὲ βοέθησε* Ἔρσ. 307· πρβλ. καί: *Ἀνὲν ἀπόμεινε τίποτε παρ' ἐκτός ἀσήμαντα λείψανα* Ἔρσ. 165.

Σημ. β'. Τοπικὰ ἐπιρρήματα σὰν τὰ παραπάνω σπανίως συντάσσονται με γενική ἄλλων ὀνομάτων: *Πῶω τοῦ ἡλίου* Λπ. 223. *Ἀνάμεσα πελάγου* Ε. 129 Α, Β. *Καταμεσῆς τοῦ πύργου* Α.Ζ. 36· βλ. καὶ Φωρ. 2, 120. *Φοῦσκες πῆδησαν μία κατόπιν τῆς ἄλλης* Λπ. 94. *Δεξιὰ τοῦ κουμπάρου* Πα. 83. *Ἀπέναντι τοῦ σπιτιοῦ*

Ἡ κανονική τους σύνταξις τότε εἶναι με τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατική ἢ, ἂν πρόκειται γιὰ τὸ μέσα ἢ τὸ πλησίον, καὶ με τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αἰτιατική: *Μακρὰ ἀπὸ τὸ σπίτι* Πα. 57. *Μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα* Πα. 112. *Μέσα στὰ σύννεφα*. *Ἐμπρὸς ἀπὸ ὄλους* Πα. 137. *Πῶω ἀπὸ τῆ θύρα* Π.Μ. 57. *Ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόρτα* Πα. 142. *Ἀνάμεσ' ἀπ' τῆ χούφτα* Ε. 11, 25. *Κοντὰ στὸ σπίτι μας*.

Αὐτὴ ἡ σύνταξις γίνεται καὶ με τίς προσωπικὲς ἀντωνυμίες, ὅταν ὑπάρχη ἔμφασις καὶ χρησιμοποιοῦνται οἱ δυνατότεροι τύποι τους: *Ἀπάνω ἀπὸ μένα*. *Πῶω ἀπὸ σένα κλπ.*— *Μέσα σὲ μένα*. *Κοντὰ σὲ σένα κλπ.* Ἄλλὰ με τὰ ἐπιρρήματα ἔξω, κάτω, πέρα ἔτσι καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ὑπάρχη ἔμφασις: *Ἐξω (κάτω, πέρα) ἀπὸ μένα, (ἀπὸ σένα)*. Πρβλ.: *Ἐξω ἀπ' τὰ τείχη τῆς Ἀθήνας* Κητ. 66· βλ. καὶ Πα. 7. *Κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο* Πα. 78. *Πέρα ἀπὸ τὸ χάντακα* Πα. 169.

Σὲ δημοτικὰ τραγοῦδια τὸ ἐπίρρημα ἀνάμεσα βρίσκεται συντασσόμενον καὶ με ἀπλή αἰτιατική: *Ἀνάμεσα τρεῖς θάλασσες πύργος θεμελιωμένος* Α. Ε 99. Ἡ κανονική του ὅμως σύνταξις εἶναι με ἐμπρόθετο ὅποτε. Λούμενο ἀπ' τὴν πρόθεσι σὲ ἢ ἀπὸ καὶ αἰτιατική: *Ἀνάμεσα σὲ δυὸ λιθάγια* Μελ. 33. *Ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ βράχη* Γρουπ. 15. *Ἀνάμεσα στὰ κοπάδια* Γρουπ. 27· βλ. καὶ Πάσο. 318, 9 καὶ Θ. Χρ. 16.

Κάποτε συντάσσεται καὶ με ἀπλή γενική (ὅπως τὸ μεταξῦ): *Ἀνάμε-*

σα γῆς καὶ οὐρανοῦ Μυρ. 362. Ἐνάμεισα ὕπνου καὶ ξύπνου Σκίπ. 93. Ἀνάμεισα τοὺς καὶ τοῦ κάστρου Μελ. 444.

Τὸ μεταξὺ συντάσσεται πάντοτε με γενική: Ἀνὰ τὰ «θυμᾶσαι» καὶ «θυμᾶσαι» μεταξὺ δύο ἀγαπημένων δὲν παίρνουν τέλος Ἔρσ. 26. Ἀνὰ μεταξὺ φίλων ἐπιτρέπονται. Σωστή ἀναλογία μεταξὺ στοιχημένου γναλιοῦ καὶ ζωῆς Βλαστ. 105. Ὁ συντομότερος δρόμος μεταξὺ δύο σημείων Γεωγ. 7. Ἡ πάλῃ μεταξὺ πνεύματος καὶ ὕλης γίνεται πάλῃ μεταξὺ δύο κόσμων Δημοσ. 43. Ἡ συμφωνία μεταξὺ τοῦ περιγράμματος καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς φόρμας Περσεβ. 24. Ἡθικὴ ἀσχέση μεταξὺ δράστη καὶ θύματος Παπαν. 101.

2) τὰ χρονικά ἐπιρρήματα ποτὲ καὶ πάντα (=πάντοτε) καὶ τὸ τροπικὸ ἐπιρρημα μαζί: Δὲ μιλῶ ποτέ μου Ζ.Π. 172· βλ. καὶ Ε. 81, 69 καὶ Πάσσ. Δίστ. 128. Ἐχεις πιάσει ποτέ σου τὸ τί κωρηγᾶς; Χατζόπ. Ἀνθολ. 484· βλ. καὶ Ππδ. Α 40, Ε. 220, 2 καὶ Πάσσ. Δίστ. 130. Πάντα μου ὑποψιάζομαι εὐχολα Κονδ. 166.— Ἐλᾶτε μαζί μου Ε. 8, 11. Ἐπῆρε μαζί της καὶ τὸ παιδί.

Σημ. α'. Λέγεται καί: μαζί με μένα, μαζί με σένα κλπ., ὅταν ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς τοῦ μαζί ἐκφέρεται με ἔμφασι. Καὶ ἔτσι με ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι με κι' αἰτιατικὴ ἐκφέρεται κανονικὰ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ μαζί, ὅταν εἶναι ἄλλη λέξις καὶ ὄχι (ἐγκλινομένη) προσωπικὴ ἀντωνυμία: Μαζί με τὸν Πέτρο—με τὰ παιδιὰ—με κεῖνον.

Σημ. β'. Ἡ σύνταξις τοῦ ποτέ με γενική προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἴσως προῆλθε κατ' ἀναλογίαν ἀπὸ φράσεις ὡς ἐποῦτες: Στὰ νεῖατά μου, στὰ γεράματά μου, ποτέ στή ζωή μου. Πρβλ.: Μία ἡμέρα ἦσεν καὶ καλὴ δὲν ἐγγώρισε ποτέ ὡς τώρα στή ζωή του Τρ. 259· βλ. καὶ 91.

3) τὸ ἐπιρρημα μέσο(ν) σὲ φράσεις σχετικὲς με ταξίδια: Θὰ πάη στὸ Βουκουρέστι μέσο Θεσσαλονίκης ἀεροπορικῶς. Ἀντὶς μέσο Πάτρας, νὰ γυρῶ μέσο Καρπενησιοῦ καὶ Λαμίας Πάλλ. 60.

4) τὰ ἐπιρρήματα ἐναντίον, χάριν (χάρη) καὶ ἀναλόγως: Σὰ βόλι ἐναντίον τοῦ τυράννου Ζ.Π. 155· βλ. καὶ 18, Σκίπ. 23 καὶ Μπ. 11. Θέλεις νὰ βογγᾶν κι' ὁ ἀδερφός σου ἐναντίον(ν) σου; Θεοτοκ. 15. Προτιμῶ νὰ μάχομαι ἐναντίον τῆς σημερινῆς ἀθλιότητος Πολιτ. Β 315. Ἡ λύσσα τῶν ἀρχόντων ἐναντίον του Πολιτ. Β 15. Χάριν τῶν μαθητῶν Κονδ. 42. Παραδείγματος χάρη Λασκ. Ἀνθολ. 194. Ἀγωνίζονται χάριν ἐνός σκοποῦ Πολιτ. Β 25. Κερδίζει κανεὶς ἀναλόγως τῶν χρημάτων, ποὺ καταθέτει.

Σημ. Τὸ ἐπιρρημα ἐναντίον συντάσσεται καὶ με ἐμπρόθετο ἀποτε-

λούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ με αἰτιατική, (ὅταν ἡ γενική τοῦ ὀνόματος δὲν εἶναι εὐκολοσχημάτιστη γραμματικῶς): *Ἐροῖς τις αἰτίες τοῦ ἐναντίου σὲ ἀρχοντοῦ τοῦ νηιοῦ Πολιτ. Β 15.*

Τὸ ἐπίρρημα ἀνάλογα πάλι συντάσσεται με ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι με κι' αἰτιατική: *Ἀνάλογα με τὴ συνήθεια* Πρεβελ. 24.

§ 69. Ἐπιφωνήματα καὶ ἐπιφωνηματικές λέξεις συντασσόμενες με γενική (δοτική § 52, 4, α', κανονικὰ ἐγκλινομένης προσωπικῆς ἀντωνυμίας) εἶναι:

1) τὰ ἐπιδοκιμαστικά ἐπιφωνήματα εὖγε, μπράβο καὶ οἱ χαιρετιστικές λέξεις γειά, χαρά, καλημέρα, καληνύχτα κ.ἄ.δ.: *Εὔγε σου! Μπράβο σου* Μ. 428. *Γειά σου, χαρά σου, γέρο* Ε. 22, 9' βλ. καὶ 90 Β, 13. *Καλημέρα σου* Θ. Χρ. 26 (καὶ συνηθέστερα: *καλή σου μέρα* Ε. 74, 82). *Καλή σας μέρα!* Θεοτοκ. 29. *Περαστικά σου.*

2) τὸ σχετλιαστικὸ ἐπιφώνημα ἀλλοίμονο καὶ οἱ παρόμοιες στή σημασία λέξεις δυστυχία, συμφορὰ κ.ἄ.τ., ὅταν χρησιμοποιῶνται ἐπιφωνηματικῶς: *Ἀλλοίμονό μου!* Καρυωτ. Ἀνθολ. 150. *Ἀλλοίμονό σου!* Ε. 135, 1η'. *Συμφορὰ του, ἂν τὸν πιάσουν. Ντροπή σου!* Σκίπ. 181' βλ. καὶ Ζ.Π. 65.

3) οἱ λέξεις χάρισμα καὶ χαλάλι σὲ ἐπιφωνηματικὴ χρῆσι τους: *Ἄν τὸ βοῆς, χάρισμά σου* (πρὸβλ. Ε. 73, 19). *Χαλάλι σου, ἀδερφοῦλή μου* Ε. 80, 31 (πρὸβλ. *χαλάλι νὰ τοῦ γίνῃ* Ππδ. Α 86).

Σημ. Ὅταν με τις ἐπιφωνηματικές λέξεις εὖγε, μπράβο, χαρά, ἀλλοίμονο, δυστυχία, συμφορὰ, κριμα, ντροπή κ.τ.δ. συνάπτονται ἄλλες λέξεις ἐκτός ἀπὸ (ἐγκλιόμενες) προσωπικές ἀντωνυμίες, τότε συνήθως χρησιμοποιεῖται (ἀναλελυμένη γενική δοτική, ἦτοι) ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αἰτιατική: *Εὔγε σὰ παιδιά του! Χαρά σὸν Ἐρωτόκριτο* Γρυπ. 83' βλ. καὶ Ε. 138, 1 καὶ Ἐρσ. 288. *Κριμα σὴ μεγαλοφυῖα μου!* Τρ. 5' βλ. καὶ Πάσσ. 392, 12. *Ἀλλοίμονο σὲ κείνον ποῦ ἔσφατε σὰ χέρι του* Πα. 15' βλ. καὶ Ε. 89, 5 καὶ 186, 12. *Ντροπή σὰ νειάτα νὰ φήνον πίσω τὰ γερόματα* Πα. 43. Ἔτσι καί: *Χαρά σὸν ὅπου γλύτωσε, χαρά σὸν (πῶχει=) ποῦ ἔχει φάγει* Γρυπ. 17. *Κι' ἄλλοι σὸν ποῦ τίναξε τὴ σάββα σὴ μέση Ἐφταλ. 13.* Ἄλλὰ καί: *Εὔγε του τοῦ Πέτρου! Ἀλλοίμονο του τοῦ Κώστα! Συμφορὰ της τῆς Ἑλένης.* Βλ. καὶ § 53, 3, Σημ. α' καὶ β'.

γγ. Με τὰ ρήματα.

§ 70. Ρήματα μονόπτωτα (§ 26, 3, α'), ποῦ νὰ θέλουν τὸ συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τους, ἦτοι τὸ ἀντικείμενό τους, σὲ

πτῶσι γενική, εἶναι σχετικῶς λίγα. Περισσότερα εἶναι τὰ δίπτω-
τα, ποῦ θέλουν τὸ ἓνα ἀντικείμενό τους, κατὰ κανόνα τὸ ἕμι-
σο (§ 26, 3, β'), σὲ γενική.

Καὶ εἶναι ἡ γενική, ποῦ χρησιμεύει ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐν-
νοίας μεταβατικῶν (ἢ καὶ ἀμεταβάτων) ρημάτων, συνήθως γενι-
κῆ δοτικῆ ἢ γενικῆ ἀφαιρετικῆ (§ 52, 4, α' καὶ β'), σπάνια γενικῆ
καθαρῆ (§ 52, 4).

I. Μονόπλωτα ῥήματα με γενική.

§ 71. Με γενική (δοτικῆ) ἀπλή συντάσσονται

1) τὰ ῥήματα πρέπω, μοιάζω καὶ τὰ συνώνυμά τους: *Ἐσένα σου πρέπει αὐτὴ ἢ γυναίκα* Π.Μ. 102. *Τίνος μοιάζει; μοιάζει τοῦ πατέρα* Σουρ. Ἀνθολ. 442· βλ. καὶ Π.Μ. 34, E. 77, 27 καὶ 135, α' καὶ Τρ. 197. *Δὲ μοῦ πάει (=ταιριάζει) αὐτὸ τὸ καπέλλο.* Βλ. καὶ E. 75, 17-135, α'-182, 1.

Σημ. Τὸ ρῆμα μοιάζω συντάσσεται καὶ μ' αἰτιατικῆ: *Μοιάζω τοὺς γέροντες ναυτικούς* Οὐρ. Ἀνθολ. 286· βλ. καὶ E. 135, ιγ' (§ 59). Συντάσσεται ἐπίσης (ὅπως καὶ τὰ συνώνυμά του ταιριάζω καὶ πάω) καὶ με ἀναλελυμένη δοτικῆ (§ 52α, 2): *Δὲ μοιάζει σὲ μένα παρὰ μόνο στὰ μάτια* Τρ. 209· (πρβλ. *Δὲ μοῦ μοιάζει, παρὰ μόνο κλπ.*). *Τέτοιες χαρὲς δὲν πάνε (=δὲν ταιριάζουν) σὲ μουγγή* Ζ.Π. 61. Βλ. καὶ § 10, 2.

2) τὰ ῥήματα μιλῶ, λέω καὶ τὰ συνώνυμά τους (μηνῶ, παραγ-
γέλνω, φωνάζω, γράφω, τηλεφωνῶ, κανχιόμαι, κ. τ. ὅ.): *Μὲ τὴν ἀ-
δειά σου θὰ μιλῶ σ' ἐνικό ἀριθμὸ τῆς γυναίκας σου* Ἐρσ. 86. *Πετὰ-
χτιχε ὁ Κωσταντῆς καὶ λέει τοῦ Δημητράκη* E. 53 A, 10· βλ. καὶ 57,
4 καὶ 88, 1 καὶ Πάσ. 8, 16. *Μοῦ μῆνυσε πὼς θὰ ἔρθη. Τῆς κανχήθηκε,*
πὼς αὐτὸς τὸ ἔκαμε, Ἀποκρίσου μου Τέλλ. 14.

3) τὰ ῥήματα ἔρχομαι, πέφτω, λαχαίνω, φαίνομαι, παρουσιάζομαι
καὶ ἄλλα συνώνυμά τους: *Παραγγέλεις τοῦ ἔρχονταν ἄφθονες* Ζ.
Π. 21· βλ. καὶ Ππδ. A 55, E. 74, 109. *Τί σοῦ ἦρθε νὰ βγάλῃς βιβλίο;*
Χαρ. Μ. 34. Τοῦ Νίκου τοῦ ἔπεσε τὸ λαχεῖο· βλ. καὶ Φωρ. 1, 32. *Κά-
τι ἀνέλιπτο σοῦ ἔτυχε* Ἀμ. 7. *Τοῦ παρουσιάστηκε τοῦ Πέτρου κά-
ποιο ἐμπόδιο.* (Κυρίως γενικῆ προσωπικῆ τοῦ τέρματος.
Βλ. παρακάτω).

4) τὰ ῥήματα φτάνω, ἀρχῶ, περισεύω καὶ ἄλλα συνώνυμά τους:

Τοῦ φτάνουν τοῦ Πέτρου αὐτὰ τὰ χρήματα; Τοῦ ἀροκοῦν. Τῆς ἐφρασε τὸ ψωμί τῆς Μαρίας καὶ τῆς ἐπερίσσεψε.

5) ὅσα ρήματα ἐν γένει σημαίνουν φιλικὴ ἢ ἐχθρική ἐνέργεια ἢ διάθεσι πρὸς ἕνα πρόσωπο: *Θὰ κοιμηθῶ! εἶπε σὴ μητέρα του· στοῶσε μου* Βεν. 94. *Τὴν βλέπω νὰ σοῦ χαμογελᾷ* Κονδ. 33. *Θαμπὰ μοῦ φέγγει ἕνα καντήλι* Στανθ. Ἀνθολ. 455. *Μοῦ ἀντιστάθηγε ὁ Πέτρος. Τοῦ θύμωσε πολὺ τοῦ Πέτρου. Κανένα πεπὸν δὲν ἄρεσε τοῦ νοικοκύρη* Πα. 67. *Τοῦ φταίει ἡ μοῖρα του* (πρὸβλ. Ε. 74, 121). *Ὁ ἕνας τῆς μύριζε τῆς Ραχηλιῶς* κτ' ἄλλος *τῆς βρομοῦσε* Ἡθ. 41. *Τοῦ φέροθηκες ἄσχημα τοῦ φίλου σου. Τᾶστρο μοῦ φέγγει* κτ' ἔρχομαι Ε. 142, 2. *Ἀνοίξετέ μου, νὰ ἴμω* Ε. 73, 32. (Κυρίως, δοτικὴ χαριστική ἢ ἀντιχαριστική).

Σημ. Σὲ διαλέκτους συντάσσονται μὲ γενική ἀπλή καὶ πολλὰ ἄλλα ρήματα, πού στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη κανονικὰ συντάσσονται μὲ αἰτιατική: *Πές μου σημάδια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότε σοῦ πιστεύω* Πάσσ. 442, 28.

Μὲ γενική ἀπλή συντάσσεται (μᾶλλον διαλεκτικῶς) καὶ τὸ ρῆμα μωρίζω σὲ φράσεις σὰν ἐποῦτες: *Μωρίζει ἀνθρωπιλάς τὸ σπιτί—ἀνθρωπιλάς μωρίζει* Π.Μ. 90. *Ἐφραγε σκόροδο καὶ σκορδιᾶς δὲ μύρισε* Χ.Θ. 70· βλ. καὶ Πάσσ. 354, 10-518, 40 καὶ Δίστ. 25. Πρὸβλ. § 57, 3, Σημ. α' καὶ βλ. § 59 καθὼς καὶ 52α, 2.

§ 72. Μὲ γενική (ἀφαιρετική) ἀπλή συντάσσονται :

1) ρήματα πού σημαίνουν ἀπομάκρυνσι, ἀπαλλαγὴ, κ. τ. ὄ. : *Μοῦ ξέφυγαν* Μητσ. Α 86. *Τῆς ξέφυγε τῆς Μαρίας ἕνας λόγος. Ἡ δόξα σοῦ φεύγει* (=φεύγει ἀπὸ σένα) Ζ.Π. 23· βλ. καὶ Ππδ. Α 55 (Ε. 135, οε', 204, 4). *Ἀπὸ τοὺς καπετάνιους τοῦ φύγαγε οἱ πιὸ ἐξυπνοὶ* Κοντογλ. 42. *Μοῦ κούβεται* (πρὸβλ. *κούβεται ἀπὸ μένα*). *Τῆς ἔπεσε τὸ ποτήρι* Ε. 221, 8. *Τῆς λέρασε ὁ πόνος*.

2) ρήματα πού σημαίνουν ἀπαίτησι, ἔλλειψι, στέρησι, κ.τ.ὄ. : *Ἡ κόρη τοῦ ἀπαίτησε νὰ γιοματίσουν μαζί* Μβ. 495 (πρὸβλ. *ἀπαίτησε ἀπὸ αὐτόν*). *Τί μοῦ λείπει;* Γρουπ. 32· βλ. καὶ Ε. 81, 79. *Τοῦ σωθῆσαν τὰ λεπιὰ τοῦ Πέτρου*.

Σημ. α'. Ἡ γενική αὐτὴ παρουσιάζει καὶ χροιά γενικῆς προσωπικῆς ἠθικῆς ἢ χαριστικῆς ἢ ἀντιχαριστικῆς. Βλ. παρακάτω.

Σημ. β'. Μὲ ρήματα σὰν τὰ παραπάνω ἀντίς γιὰ γενική ἀπλή χρησιμοποιεῖται καὶ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατική, ἰδίως ὅταν συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος εἶναι ἄλλη λέξις καὶ ὄχι ἀντωνυμία προσωπικῆ (ἐγκλινόμενη): *Τοῦ Πέτρου τοῦ*

ἔπεσε αὐτὸ τὸ τάλληρο) **Ἄπ' τὸν Πέτρο** ἔπεσε αὐτὸ τὸ τάλληρο. *Κρύβεται ἀπὸ μένα—ἀπ' τὸν ἀδερφό της κλπ.* Βλ. καὶ § 52, 4, β', Σημ. 1.

Σημ. γ'. Πρβλ. καὶ § 15.

II. Δίπλοτα ῥήματα με γενική (κι' αἰτιατική).

§ 73. Μὲ γενική (δοτική) τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου καὶ αἰτιατική τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου συντάσσονται:

1) τὸ ῥῆμα δίνο καὶ ὄσα ἔχουν συγγενή με τὸ ῥῆμα αὐτὸ σημασία, ὅπως χαρίζω, δωρίζω, προσφέρνω, ἀφήνω, φέρονω, πάω (=φέρονω), στέλνω, δανείζω, ἀγοράζω, πουλῶ, χροεωστῶ, μετροῶ, οἴχνω, χύνω κ.ἄ.: *Τοῦ ἔδωκαν τοῦ παπποῦ ἓνα τρανὸ ξύλο* Π.Μ. 37· βλ. καὶ Ε. 81, 39 καὶ Α. Ε 115. *Τῆς νύφης τῆς ἐχάρισε ἓνα δαχτυλίδι* (πρβλ. Ε. 43, 4 - 83, 33 - 210, 10). *Δουλούδια σοῦ ἀγοράζω* Τέλλ. 146· βλ. καὶ Ε. 83, 7. *Σοῦ ἀφήνω γειὰ* Ε. 166, 1. *Πήγαίνε το αὐτὸ τὸ βιβλίο τῆς Ἑλένης*· βλ. Πάσσ. 158, 8 καὶ Φωρ. 2, 134. *Σοῦ χροεωστῶ δέκα δραχμές. Μοῦ ἄπλωσε τὸ χέρι.*

2) τὸ ῥῆμα λέ(γ)ω καὶ ὄσα ἔχουν συγγενή με αὐτὸ σημασία, ὅπως ὁμολογῶ, γνωρίζω, ἀνακοινώνω, ὀρίζω, γράφω, θυμίζω, ἀρνειοῦμαι κ.ἄ.: *Τίνος τὰ λὲς αὐτά, παιδί μου;* Βλαχ. 47· βλ. καὶ Ε. 80, 7 καὶ 81, 19. *Τὰ ἔγραψε αὐτὰ τῆς μητέρας του. Μοῦ ἐνθύμισαν τὴν βραδυνὴν ἐκδρομὴν* Ἄμ. 33. *Μὴ μοῦ τὰ θυμίζης αὐτά.*

3) τὸ ῥῆμα δείχνω καὶ ὄσα ἔχουν συγγενή μ' αὐτὸ σημασία, ὅπως φανερόνω, παρουσιάζω, συσταίνω κ.ἄ.: *Τοῦ ἔδειξε τὸ δρόμο* (πρβλ. Ε. 90 Β, 16). *Τῆς ἐφάνερωσε τὸ μυστικὸ του* (πρβλ. Ε. 80, 11). *Ὁ Πέτρος μοῦ τὸν ἐβύστησε, (μοῦ τὸν παρουσίασε, μοῦ τὸν ἐγνώρισε) αὐτὸν τὸν κύριο.*

4) τὸ ῥῆμα κάνω (κάτι σὲ κάποιον ἢ γιὰ κάποιον) καὶ τὸ ῥῆμα ἔχω (κάτι γιὰ κάποιον), καθὼς καὶ κάθε ἐνεργητικὸ μεταβατικὸ ῥῆμα, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι ἡ σχετικὴ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἐνδιαφέρει ὀρισμένο πρόσωπο καὶ γίνεται γιὰ χάρη του, πρὸς ὠφέλειά του ἢ πρὸς βλάβη του. (Γενική δοτικὴ χαριστικὴ ἢ ἀντιχαριστικὴ): *Τοῦ ἔκαμε μάγια* (πρβλ. Ππδ. Φόν. 33). *Κάνεις κακὸ τοῦ ἑαυτοῦ σου* (=στὸν ἑαυτὸ σου) Θεοτοκ. 35. *Σοῦ γάνει νεύματα* Κοινδ. 33. *Ἐσένα σοῦ ἔχω αὐτὸ τὸ δῶρο.* *Τοῦ γάτη ἢ μάνα ζύμωνε τοῦ γιοῦ της παξιμάδι* (=γιὰ τὸ γιό

της) Απ. 189. *Τῆς ἔφραξα τὸν δρόμον* Κοινδ. 50. *Καρτέρι ὁ Χάρος τοῦ ἔβαλε* Ε. 214, 6. *Τοῦ ἔζωσε τὸ σπαθί. Τὸ μαγεμένο δαχτυλίδι μου φορεῖ* Α.Ζ. 33. Ὅμοιος: *Μοῦ κάνει νάξια. Τῆς κάνει τὸν ἀνήξερο* κ.τ.τ. Βλ. § 58, 2.

Σημ. Ἀντὶς γιὰ γενική ἀπλή, μὲ τὰ παραπάνω ρήματα χρησιμοποιεῖται καὶ ἐμπρόθετο (ἦτοι σὲ μὲ αἰτιατική), ἰδίως ὅταν τὸ ἔμμεσο ἀντικείμενο τῶν ρημάτων αὐτῶν εἶναι ὄχι προσωπική ἀντωνυμία (ἐγκλινόμενη), ἀλλὰ ἄλλη λέξις: *Ἡ Θεοδορούλα ἔδειξε στὸν καθένα τὴ θέσι του* Τρ. 57. *Ἔστειλε γράμμα στὴ μητέρα του* (πρβλ. Ε. 129 Α, 15). *Φλωριά ῥίχνον στοὺς ἄγιους* Ε. 64, 9 (πρβλ. 52, 12). *Ὁ Θεὸς ἐμοίρασε τὴν ἐμορφιὰ στὸν κόσμο* Ε. 160, 2. Βλ. καὶ § 61, 4, Σημ. β'.

§ 74. Μὲ γενική (ἀφαιρετική) τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου συντάσσονται:

1) τὸ ρῆμα ζητῶ καὶ τὰ συνώνυμά του: *Τοῦ ζητεῖ θυσιές* (=ζητεῖ ἀπ' αὐτὸν) Παπαν. 8. *Σοῦ ζητῶ συγγνώμη*: βλ. Κοινδ. 37. *Νὰ γυρέψης τοῦ βασιλέα τὴ θυγατέρα του γιὰ γυναικα μου* (=νὰ ζητήσης ἀπὸ τὸ β.) Μ. 409. *Τί θέλεις, πλάτανε, τί μου γυρεῖς;* Βαλαωρ. Ἀνθολ. 21: βλ. καὶ Ε. 129 Β, 16 καὶ 135, ξγ' καὶ Πάσσ. 445, 5.

* 2) τὸ ρῆμα παίρνω καὶ τὰ συνώνυμά του, ὅπως ἀρπάζω, ἀφαιρῶ, στερεῶ κ.ά.: *Τοῦ παίρνει τὸ στᾶρι* Π.Μ. 137. *Τὸ νοῦ μου παίρνει ἢ συμφορὰ* Γρουπ. 23: βλ. καὶ Ζ.Π. 9 καὶ 18 καὶ Ε. 78 Α, 12-81, 53-86 Β, 5. *Σοῦ ἀρπάζουνε τὸ ροῦχο ἀπὸ τὴν πλάτη* Λασκ. Ἀνθολ. 192. *Ἡ Ἐρση τοῦ ἄρπαξε (τοῦ Παύλου) τὸ μούρο* Ἐρσ. 15: βλ. καὶ Μελ. 437. *Μοῦ στερεῖ τὸ ψωμί μου*.

3) τὸ ρῆμα κρύβω καὶ τὰ συνώνυμά του: *Μοῦ κρύβει τὰ μυστικά του*.

Σημ. α'. Μὲ τὰ ρήματα τῆς 2ας καὶ τῆς 3ης τάξεως ἡ γενική παρουσιάζει καὶ χροιά γενικῆς προσωπικῆς ἀντιχαριστικῆς. Βλ. παρακάτω.

Σημ. β'. Λέγεται καί: *Ὁ Γιάννης ζήτησε ἀπ' τὸν Πέτρο χοήματα. Κρύβει ἀπὸ μένα τὰ μουικά του* κ.τ.δ. Βλ. § 72, 2, Σημ. β' καὶ § 52α, 1.

§ 75. Μὲ γενική (καθαρῆ) τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου καὶ αἰτιατικῆ τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου συντάσσεται κἀθε ἐνεργητικὸ μεταβατικὸ ρῆμα, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει σὲ κάτι, ποῦ ἀποτελεῖ κτήμα ἢ μέρος ἑνὸς ὄλου: *Σοῦ χαϊδεύει τ' ὠραῖο σου τὸ κεφάλι*

Γρουπ. 7. *Για πάρετέ μου τὰ φλωριά, πάρετε μου τὰ τσαποράζια* Πάσσ. 89, 16 (πρβλ. τὴ συνέχεια: *πάρετε καὶ τὸ σπαθάκι μου* § 67, 1). *Σοῦ φίλησα τὸ χέρι* Πολέμ. Ἀνθολ. 359· βλ. καὶ Μ. 442 καὶ Ε. 56, 8. *Τί τοῦ ξηλεύεις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου;* (πρβλ. Ε. 209, 1). *Πιάσε μου τὸ κεφάλι* Ε. 63, 11· βλ. καὶ Φωρ. 1, 20, Ἔρσ. 135 καὶ Τρ. Δ. 87. *Μιά σπαθιά τοῦ παίρνει τὸ κεφάλι* Βυ. 23· βλ. καὶ Λ.Ε 69. *Θὰ σοῦ κόψω τὸ κεφάλι* Μβ. 494. *Τοῦ ἔδεσαν τοῦ αἰχμαλώτου τὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ βλέπη. Ἀδὸς τοῦ γύρισε τὸ μυαλό. Ὁ θυμὸς τοῦ ἄναψε τὰ σωθικά. Τῆς ἐτρόβηξε τὸ αὐτί.* Πρβλ.: Ἔμα σοῦ πατήσω τὸ ποδάρι σου, νὰ μὴ φᾶς πιὰ Π.Μ. 145. *Νὰ τοῦ πλύνης τὸ στοματάκι του μ' ἓνα κατακάθαρο ματηλάκι* Τρ. 289.

Σημ. α'. Κι' ἐδῶ ἡ γενικὴ εἶναι κυρίως γενικὴ προσωπικὴ χαρακτηριστικὴ ἢ ἀντιχαραριστικὴ. Πρβλ.: *Μοῦ σκότισαν τὸν ἄδερφό* Πάσσ. 83, 24.

Σημ. β'. Διαλεκτικῶς καί: *Δὲν μ' ἐρωτεύθης θάνατο γιὰνὰ μὲ δώσης* (=για-νὰ μοῦ δώσης) Βιξ. 40. *Τὸν πήραν τὸ κεφάλι* (=τοῦ πήραν κλπ.) Πάσσ. 262, 12. *Νὰ τὸν φιλήσω τὸ χέρι* (=νὰ τοῦ φιλήσω κλπ.) Πάσσ. 7, 11. Ὁ Παπαδόωρος τὸν μύρωσε τὸ μέτωπο (=τοῦ μύρωσε) Χ.Θ. 40. *Μὲ τοίμπησε τὰ χέρια μὲ τὴ βελόνα* (=μοῦ τοίμπησε κλπ.) Χ.Θ. 29. Βλ. § 61, 4, Σημ. β'.

Σημ. γ'. Μὲ ρήματα ποῦ συντάσσονται μὲ δυὸ αἰτιατικές, τὴ μιά κατηγορούμενο τῆς ἄλλης (§ 62), καὶ ἰδίως μὲ τὸ ρῆμα βρῖσκω, μπορεῖ ἀντὶς γιὰ αἰτιατικὴ νὰ μπαίνει καὶ γενικὴ γιὰ κατηγορούμενο τῆς ἄλλης αἰτιατικῆς: *Πόσω χρονῶν τὴν κάνετε τὴ Μαρία; Δὲν τὸ βρῖσκει αὐτὸ τὸ φόρεμα τῆς ἀρεσκείας της. Κουβαλοῦσε δε, εἰς βρῖσκει τῆς ἀρεξῆς του* Χ.Θ. 43. Πρβλ. § 15, 3.

55. Γενικὴ (δοτικὴ) προσωπικὴ.

§ 76. Γενικὴ (δοτικὴ, § 52, 4, α') ὀνόματος προσώπου, καὶ συνήθως προσωπικῆς ἀντωνυμίας, συνάπτεται συνηθέστατα μὲ τὸ ρῆμα εἶμαι, (ἰδίως σὲ περιφράσεις σχηματιζόμενες μὲ τὸ εἶναι καὶ τὸ οὐδέτερο ἐπιθέτων, ὅπως εὔκολο, δύσκολο, ἀδύνατο, γραφτὸ κ.τ.δ.), μὲ τὸ ρῆμα γίνομαι (σπανιότερα) καὶ μὲ τριτοπρόσωπα ρήματα σὰν τὸ φαίνεται, χρειάζεται, πρέπει, μέλλει κ.ἄ.τ. Ἡ γενικὴ (δοτικὴ) αὐτὴ σημαίνει τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ ἔννοια τοῦ ρήματος (εἶναι, γίνεται, φαίνεται κλπ.), καὶ γι'αὐτὸ λέγεται γενικὴ προσωπικὴ: *Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ κάμω αὐτό. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τοῦ ἦτανε χοῦσιμοι* Ἀργῶ 235.

Τῆς ἦταν γραφτό νὰ τὸ πάθη κι' αὐτό. Μοῦ γίνεται κάθε μέρα φόρτωμα. Χαλάλι νὰ τοῦ γίνῃ Ππδ. Α 86. *Δὲν καταλαβαίνει τί τοῦ γίνεται* Τρ. 222. *Πὼς σοῦ φαίνεται αὐτό; Τί σοῦ χρειάζεται;* *Τοῦ μέλλει νὰ γίνῃ πρωτοβεστιαριος* Βυ. 22· βλ. καὶ Ε. 128 Α, 11. *Ἄξιαφρα τοῦ βουλήθηκε νὰ γίνῃ παπάς (=τοῦ ἤρθε ἡ σκέψις καὶ ἡ ἀπόφασις νὰ γίνῃ κλπ.)* Πα. 5.

Ἄλλὰ καὶ μὲ κάθε ρῆμα ὁποιασδήποτε σημασίας καὶ διαθέσεως μπορεῖ νὰ συνάπτεται γενική (δοτική) προσωπική, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ἰδιαίτερη σημασία, πού τῆς δίνουν τὰ συμφραζόμενα, εἶναι:

1) γενική τῆς συμπαθείας. Σημαίνει τὸ πρόσωπο πού συμμετέχει σὲ ὅ,τι ἐκφράζει τὸ ρῆμα: *Τὸ συλλογίζουμαι καὶ μοῦ ἐνφραίνεται ἡ ψυχὴ* Ξεν. 223. *Μὴ σοῦ πόνεσε ἀπὸ τὸ δόντι;* Ξεν. 243. *Μοῦ πονεῖ τὸ κεφάλι* Λιλ. 19. *Τὸ αἷμα τοῦ ἀνέβηκε στὸ κεφάλι* Ζ.Π. 17. *Μοῦ κόπηκαν οἱ ἐπιίδες*· βλ. καὶ Βυ. 23.

2) γενική ἠθικὴ (συγγενὴς μὲ τὴν προηγούμενη). Περιορίζεται στὴν προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' καὶ β' προσώπου καὶ σημαίνει τὸ πρόσωπο πού ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅ,τι ἐκφράζει ὅλη ἡ πρότασις (ἦτοι τὸ πρόσωπο πού αἰσθάνεται εὐαρέσκεια ἢ δυσαρέσκεια, χαρὰ ἢ λύπη γι'αυτό): *Χαιρετὰ μου τὸν ἀδελφό σου. Νὰ μοῦ φιλήσῃς τὰ παιδιὰ σου* (πρβλ. Ε 81, 20 καὶ Πάσσο. 394, 18). *Νὰ μοῦ τὸ θυμηθῆτε· αὐτὸν τὸ γάμο θὰ τὸν ἀποφύγῃ ἡ Κόρα* Ἰλιγγ. 96. *Μὴ μοῦ ἀρχίσῃς τίς γκρίνες. Σιγά, μὴ μοῦ ξυπνήσῃς τὸ παιδί* (πρβλ. Πάσσο. Δίστ. 568). *Τί μοῦ γίνεσαι, Πέτρο;* Ἄ! ἐδῶ εἶσαι; *καλῶς μου τον* Ξεν. 232. *Τί ἔχεις καὶ μοῦ στενάξεις;* Πάσσο. 436, 30. *Ποῦ θὰ μοῦ πῆ; θὰ (ν)τονε πιάσω ἔργου σου!* Μβ. 469.—*Θὰ σοῦ ἀρωγή στήσῃ τὸ παιδί.*

Πρβλ. καὶ τὴ φράσι: *Νὰ τα μας!* (=ὀρίστε τί μᾶς λέει! ὀρίστε τί μᾶς κάνει!). *Εἶδα· μὰ δὲ λέω τίποτα. Νὰ τα μας! καὶ τί εἶδες;* Ξεν 192.

Στὸ δεύτερο πρόσωπο χρησιμεύει τίς περισσότερες φορές ἡ γενική αὐτῆ, γιὰ νὰ διεγείρῃ σὲ κείνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται κανεὶς, τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς ὅ,τι ἐκφράζει ὅλη ἡ φράσις: (*Τί εἶναι αὐτὸς ὁ Γιάννης!*) *Τί σοῦ εἶναι αὐτὸς ὁ Γιάννης!* (*Τί νὰ κάμῃ ὁ δυστυχῆς*) *Τί νὰ σοῦ κάμῃ ὁ δυστυχῆς!* *Σοῦ ἔχουν κὰτι δόντια* (τὰ τριφυλάκια), πὸν νεροπόροιο δὲν τὰ φτάνει Πα. 90.

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται κανονικὰ ἡ γενική σου στὴ φράσι νὰ

σου: Δὲν ἔκαμε νὰ τελειώσῃ τὴν κουβέντα τῆς (=της), νὰ σου ὁ δρόκοντας χτυπάει τὴν πόρτα Μβ. 440. Παίρνει μὲ τὸ χουλιάρι, νὰ σου φάβα τῆς παπαδιᾶς (=καὶ δίνει) Π.Μ. 146. (Βλ. στὰ Μόρια τὸ δεικτικὸ νά).

3) γενικὴ χαριστικὴ ἢ ἀντιχαριστικὴ (συγγενὴς μὲ τὴν προηγούμενη). Σημαίνει τὸ πρόσωπο χάριν (τοῦ ὁποίου, γιὰ ὠφέλεια ἢ βλάβη) τοῦ ὁποίου γίνεται ὄ,τι ἐκφράζει τὸ ρῆμα: Αὐτὸς **μοῦ** φυλάγει τὸ ἀμπέλι. Νὰ **μοῦ** γιοιαστῆς τὰ παιδιὰ μου· προβλ. Πάσσο. 16 β, 18· βλ. καὶ Ε. 87, 40 καὶ Πάσσο. 453, 21. Θὰ **μοῦ** τοιε πεθάνης τὸν καλὸ μου τὸν ἄντρο Θεοτοκ. 133. Τί ἔπαθα! λέει **μοῦ** πεθάνατε τὸ παιδί Μβ. 499· βλ. καὶ Π.Μ. 129, Ε. 13, 10 καὶ Πάσσο. 83, 24 καὶ 398, 18. Δὲν ἤξερε ποῖος **τοῦ** τὸ τρώει (τὸ φαῖ) Μβ. 421. **Σοῦ** φέρονον ὀλίγο νᾶμα καὶ **σοῦ** ἀδειάζουν μιὰ δαμιτζάνα σωστή Ππδ. Α 86. Σιρῶσε **τοῦ** παιδιοῦ, νὰ κοιμηθῆ· προβλ. Πάσσο. 16α, 10. Νομίζετε ὅτι ἐπιδιώκω νὰ τὸν ξαναφέρω κοντά μου. "Ὁχι· αὐτὸ θὰ **μοῦ** ἀνανέωνε τὸ μαρτύριο" Πλιγγ. 437. "Ε! νὰ **τοῦ** ζήση ἐκεῖνο τὸ παιδί, ἔλεγαν οἱ χωριανοὶ Πα. 53.

4) γενικὴ τῆς ἀναφορᾶς. Σημαίνει τὸ πρόσωπο σχετικῶς μὲ τὸ ὁποῖον ἰσχύει ἢ ἀληθεύει ὄ,τι ἐκφράζει ἢ πρότασις ὀλόκληρη. Τέτοια γενικὴ συνάπτεται συνήθως μὲ τὸ ρῆμα εἶναι ὡς συνδετικὸ: Αὐτὸ τὸ φόρεμα **τῆς** εἶναι πολὺ στενὸ **τῆς** **Μαρίας** (=γιὰ τὴ **Μαρία**, ὅσον ἀφορᾷ τὴ **Μ.**). **Μοῦ** εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορο, τί θὰ κάμης.

5) γενικὴ τοῦ τέρματος. Τέτοια εἶναι ἡ γενικὴ, ποὺ συνάπτεται συνήθως μὲ τὸ ἀπρόσωπο ρῆμα μέλλει καὶ μὲ τὰ ρήματα ἔρχομαι, τυχαίνω, λαχαίνω κ.ἄ.τ. καὶ ποὺ σημαίνει τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖον καταλήγει ὄ,τι φανερώνει τὸ ρῆμα: **Τοῦ** ἔμελλε νὰ πάθῃ πολλὰ (προβλ. : Ε. 128 Α, 11). **Μοῦ** ἤρθε ζάλη. Κάτι ἀνέλυστο **τοῦ** ἔτυχε Ἄμ. 7. **Τῆς** **Μαρίας** **τῆς** ἔπεσε τὸ λαχειο. Θέλεις νὰ κάμης κάτι καὶ **σοῦ** τυχαίνουν χίλια ἐμπόδια Βλ. καὶ § 71, 3.

Σημ. Βλ. καὶ § 64 καὶ προβλ. § 57.

εε. Ἡ γενικὴ ἐπιρρηματικῶς.

§ 77. Ἡ γενικὴ, (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ καθαρὴ γενικὴ, § 52,4), ἀπλῆ χρησιμοποιεῖται καὶ ἐπιρρηματικῶς, (ὄχι ὁμοῦς τόσο συχνά

ὅσο ἡ ἀπλή αἰτιατική, § 65, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοινὴ ὀμιλουμένη μᾶλλον σὲ στερεότερες φράσεις. Βλ. παρακάτω).

Ἔτσι φανερώνει ἡ γενική ἀπλή:

1) τό πο, ἦτοι

α') περιοχὴ τὸ πο. στὴν ὁποῖαν γίνεται ἡ καταλήγει κά-
τιτι (ποῦ;) ἢ πρὸς τὴν ὁποῖαν κατευθύνεται κάτιτι (πρὸς ποῦ μέ-
ρος;): **Στεριάς** καὶ **στά πελάγη** **νά λάμψη ὁ σταυρός** (= **στή στεριά**)
Φωρ. 2, 28. — **Ἔσα (καράβια) εὔρω μεσοπέλαγος στεριάς** **θενά τὰ ρίζω**
(= **στή στεριά**) Ε. 88, 5. — **Νά ἴμουν πουλί, νά πέταγα, νά πήρανα τοῦ**
ψήλου (= **πρὸς τὸ ψῆλος, πρὸς τὰ ὕψη**) Πάσ. 45, 1 καὶ 255, 1 καὶ
Φωρ. 1, 21. **Ἐθνομόμουνα τὸν πύρινο ποταμό, πὸν πάει χίλιες ὀργυιές**
τοῦ βάθου καὶ χίλιες τοῦ ὕψου Ἦρ. Δ. 58.

Συνήθης φράσις μὲ τέτοια σημασία στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη
εἶναι: **Ἡ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους** (= **πρὸς τὸ ὕ. ἢ πρὸς τὸ β.**) Δπ.
141, καθὼς καὶ ἡ φράσις **τῶν ματιῶν** (**μου, σου, του** = **πρὸς τὸ**
μέρος πὸν βλέπουν τὰ μάτια μου κλπ.): **Ὁ τηλεγραφεὴς ἐπῆρε τῶν**
ματιῶν του **κι' ἔφυγε** Ζ.Π. 139.

β') ἀφειτηρία (ἀπὸ ποῦ;): **Στεριάς** **μὲ δέσνει ὁ Προίγκιπας, πε-**
λάγου ἢ Μπουμπουλίνα (= **ἀπὸ τῆ σι... ἀπὸ τὸ π.**) Πάσ. 239, 10' βλ.
καὶ 241, 4 (καὶ πρβλ. **Μ' ἀποκλείσανε ἀπὸ πελάγου** 242, 10). Πρβλ.
§ 65, 1, γ'.

γ') τὸ διὰ μέσου ἢ παραλλήλως (ἀπὸ ποῦ; ἦτοι διὰ
μέσου τίνος μέρους;): **Ἔρχεται τοῦ κάμπου** **καβαλλάρης** (= **ἀπὸ τὸν**
κ., διὰ μέσου τοῦ κάμπου) Ε. 74, 76. **Ἀνδροῦτσος πάει τὴ στεριά καὶ**
Λάμπρος τοῦ πελάγου (= **ἀπὸ τὸ π., διὰ μέσου τοῦ πελάγου**) Πάσ.
46, 24' βλ. καὶ 384, 4 (πρβλ. § 65, 1, δ'). **Τοίχου τοίχου** **σέρονταν**
(= **παραλλήλως πρὸς τὸν τοῖχο**) Χριστόπ. Ἀνθολ. 494.

2) χρόνο, ἦτοι

α') τὸ πότε (πρβλ. § 65, 2, α'): **Διασίδι πολυδιαίδο, καλοῦ**
καιροῦ **διασμένο** (= **τὸν καλὸν καιρό, στὰ καλά χρόνια**) Ε. 85, 40.

Στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη μὲ τέτοια σημασία χρησιμοποιεῖται
κανονικὰ ἡ γενική τοῦ χρόνου (= **τὸν ἐρχόμενο χρόνο, τὸ ἐρχόμε-**
νο ἔτος): **Φέτος εἶμαι δάσκαλος καὶ τοῦ χρόνου** **δὲν θὰ εἶμαι** **Κονδ.**
20. Ποιὸς ξέρει, ἂν θὰ ζῶ τοῦ χρόνου **Χαρ. Μ. 71'** βλ. καὶ **Π. Μ. 80.**
Ἡ παλαδιά εἶχε τάξει νά ἐπάγη τοῦ χρόνου **νά λειτουργήσῃ τὸν Χρῆ-**
στὸν Ππδ. Β. 83' βλ. καὶ **Ε. 223, 13.**

Ἵμοίως χρησιμοποιεῖται ἡ γενική ὀνομάτων ἑορτῶν π.χ. *Θὰ γιορῆσι ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, θὰ φύγη τῶν Χριστουγέννων* κ. τ. ὄ. Σ' αὐτὰ ὅμως ἡ γενική προέρχεται ἀπὸ παράλειψι τῶν λέξεων τῆ γιορτῆ, τὴν ἡμέρα κ.τ.ὄ., ποῦ μποροῦν καὶ νὰ μπαίνουν στὴ φράσι. π.χ. *Θὰ γιορῆσι τῆ γιορτῆ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κλπ.* Πρὸβλ. Ε. 1, 5-6 καὶ 183, 7-8: *Καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁθωμῶ θὰ σέρονν τὰ ποτάμια.*

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ ἐπιρρηματικῆς λέξεις μονοχρονῆς (=τὸν ἴδιο χρόνον), μονημερῆς (=τὴν ἴδια ἡμέρα) κ.τ.ὄ.: *Ἄνθη ποῦ ἀνθοῦν ὀλοχρονῆς* (=ὄλο τὸ ἔτος) Ἐρσ. 91.

β') ἀφειτηρία χρόνου (ἀπὸ πότε;): *Ἔτσι τὸ βοήγαμε μιᾶς ἀρχῆς* Πα. 76 (πρὸβλ. ἐξ ἀρχῆς). *Λαὸς πάππου πρὸς πάππου ἀσεβέστατος* (=ἀπὸ πάππο κλπ.) Πα. 236· βλ. καὶ Πα. 128 καὶ Βλαχ. 40.

3) αἰτία (ἀπὸ τί;): *Πεθαίνει τῆς πείνας* βλ. Μελ. 438, Θετοκ. 140, Μβ. 529 καὶ Πάσσ. 485, 26 καὶ πρὸβλ. *Πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα* Π.Μ. 64. *Πολὴ ἀνήσυχά κοιμᾶται τὸ παιδί· εἶναι τῆς ζέστης* (=ἀπὸ τῆς ζέστη, ἔνεκα τῆς ζέστης).

4) τὸ ὄργανο (μετὰ τί; πῶς;): *Σέρεται τῆς κοιλιᾶς* (=μετὰ τὴν κ.) Λπ. 45.

5) τὸν τρόπο (πῶς;): *Δὲν εἶχε κοιμηθῆ τῆς προκοπῆς* (=κάπως καλὰ) Ἐρσ. 186. *Ντύνεται τῆς μόδας* (=κατὰ τὴ μόδα, σύμφωνα μετὰ τὴ μ.). *Δίπλωσέ το (τὸ σινδόνι) τοῦ μάκρους* (=στὰ μακροιά). Βλ. καὶ Πάσσ. 491, 25 καὶ Δίστ. 1037: *τοῦ κολύμπου* (=κολυμπητά).

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ ἀπομονωμένη γενική τοῦ κάκου (=στὰ χαμῆνα, εἰς μάτην): *Τὸ σφίγγεις—τοῦ κάκου—στὴ μασχάλη* Τέλλ. 30. *Τοῦ κάκου μᾶς χωρίζουνε ράχες, βουνὰ καὶ κάμποι* Μαρκοφ. Ἀνθολ. 230. *Σκάλιζε κάτι νὰ βροῆ, μὰ τοῦ κάκου* Ἐρσ. 16· βλ. καὶ Ἐρσ. 1 καὶ 187, Π.Μ. 57, Πα. 48 καὶ Ππδ. Β 74. Ἐπίσης οἱ ἐπιρρηματικῆς λέξεις μονομιᾶς (=διὰ μιᾶς), κοντολογῆς (=μετὰ λίγα λόγια) κ.ἄ.τ.

6) ἀναφορὰ (σὲ τί; ὡς πρὸς τί;): *Ὅσο εἶναι ἡ θάλασσα τοῦ βάθου* (=στὸ βάθος) Πάσσ. 470, 1· βλ. καὶ Ε. 73, 4.

7) ἀποτέλεσμα. Μετὰ τέτοια σημασία χρησιμοποιοῦνται σὲ ὀρισμένες φράσεις ἡ γενική τοῦ θανάτου (ἢ τοῦ θανατῶ) καὶ ἡ γενική τοῦ ἀλατιοῦ, ὅπως: *Ἀνατριχίλα τὴν ἔπιανε κι' ἔπεφε τοῦ θανατῶ* (=ἄρρωστη ἔτσι ποῦ νὰ εἶναι γιὰ θάνατο) Πα. 60· βλ. καὶ Χ.Θ. 78, Ε. 89, 14 καὶ Πάσσ. 517, 59. *Τώρα κείνεται τοῦ θανάτου* Χ.Θ. 17.

Τῆς δίνουσε ἕνα ξύλο, πού τὴν ἐκάμανε **τοῦ θανάτου** (= ὥστε νὰ εἶναι **γιὰ θάνατο**) Μ. 443. Τῆς πάτησε ἕνα ξύλο, πού τὴν ἔκαμε **τοῦ ἀλατιοῦ** (= ὥστε νὰ χροιάζεται νὰ ἐπιθέσουν ἀλάτι κλπ.) Μ. 402 - 403· βλ. καὶ 441.

Σημ. Ἀρχική φράσις, ἀπ' τὴν ὁποία προέρχονται οἱ παραπάνω συντάξεις μὲ τὴ γενική τοῦ θανάτου, εἶναι ἡ φράσις: **Ὁ ἄρρωστος εἶναι τοῦ θανάτου* («τὸ παιδί της ἦταν τοῦ θανάτου κι' αὐτὸς ὁ γιατρός τὸ 'καμε καλά»). Ὡστε ἀρχῆθεν ἡ γενική αὐτὴ εἶναι κτητική (§ 15, 1). Καὶ κτητικὴ εἶναι ἀρχῆθεν ἡ γενική καὶ σὲ ἄλλα ἀπ' τὰ παραπάνω, ὅπως π. χ. στὴ φράσι *Ντύνεται τῆς μόδας*, πού τὴν ἀρχὴ της τὴν ἔχει σὲ φράσεις σάν ἐτούτη: *Φορεῖ ροῦχα τῆς μόδας* (§ 67, 2). Ἔτσι καὶ στὴ φράσι: *Κάνει τοῦ κεφαλιοῦ του* (= κάνει ὅ,τι τοῦ ἔρχεται στὸ κεφάλι του, στὸ μυαλό του). Πρβλ.: *Κάνει δουλειὰς τοῦ κεφαλιοῦ του*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ. ΤΑ ΑΡΘΡΑ

Α. Οί άντωνυμίες.

§ 78. 1) Οί άντωνυμίες, (όπως τὸ δείχνει καὶ ἡ ἔτυμολογία τῆς λέξεως), χρησιμοποιοῦνται στὸ λόγο (ἀντιὸνομάτων, ἦτοι) ἀντὶς γιὰ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, καὶ ἐπομένως παίρνουν στὴν πρότασι θέσι ὁποιουδήποτε ὄρου ὀνοματικοῦ (ὑποκειμένου, κατηγορουμένου, ὀνοματικοῦ προσδιορισμοῦ· § 8 κ.έ.).

2) Ἐπιτὶς ἀντωνυμίες ἄλλες χρησιμοποιοῦνται μόνον ὡς οὐσιαστικά (ἐγώ, σύ), ἄλλες μόνον ὡς ἐπίθετα (τέτοιος, τόσος) καὶ ἄλλες ἄλλοτε ὡς οὐσιαστικά καὶ ἄλλοτε ὡς ἐπίθετα (κάποιος, κανεὶς). Βλ. παρακάτω.

α. Οί προσωπικὲς ἀντωνυμίες.

§ 79. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου τος, τη, το (πάντοτε ἐγκλιτικὴ ἢ προκλιτικὴ) χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιτὸ πλεῖστον ὡς ἐπαναληπτικὴ ἢ προληπτικὴ ἀντωνυμία, καὶ στὴν ὀνομαστικὴ ἢ κρήσις τῆς εἶναι ἐντελῶς περιορισμένη (Βλ. παρακάτω). Ἔτσι ὡς προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου κανονικὰ χρησιμοποιεῖται ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία ἐτοῦτος ἢ ἐκεῖνος ἢ ἡ αὐτός, ὅταν ὑπάρχη στὸ λόγο ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή: *Ποῖος τὸ πῆρε τὸ βιβλίον; ἐσὺ ἢ ἐτοῦτος. Ἐκεῖνος τὸ πῆρε. Ἡ ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ ἢ αὐτός. Ὁ Πέτρος ἔρχεται. Ποῦ ἔναι τος; Νά τος!* (βλ. καὶ Ε. 11, 42· πρὸβλ. καὶ § 55, 2).

Σημ. Τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς ὡς προσωπικῆς σχηματίζεται καὶ κλητικὴ αὐτὲ (=σύ). Ἡ κλητικὴ αὐτὴ χρησιμοποιεῖται πρὸς δεῦτερο πρῶσωπο (ἀντὶς γιὰ τὴ συνηθισμένη προσφώνησι κύριε), ὅταν κανεὶς, ἀπευθυνόμενος πρὸς κάποιον κατώτερό του ἢ πολὺ σχετικὸ του λησμονῆ τῆ στιγμῆ ἐκείνη καὶ δὲν ἔχη πρόχειρο στὴ μνήμη του τὸ ὄνομά του: *Ἀκουσε, αὐτὲ (Γιάννη), δός μου ἐκεῖνο τὸ βιβλίον. Ποῦ εἶσαι, αὐτὴ, πῶς σὲ λένε; (Σταυρούλα), δώσε μου τὴν ὀμπρέλλα.*

§ 80. Τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν

1) οἱ τύποι ἐμένα - μένα (ἐμέ, μέ), ἐσένα - σένα (ἐσέ), ἐμᾶς - μᾶς, ἐσᾶς - σᾶς, αὐτοὺς - τούς, (αὐτὲς - τὲς ἢ τίς) χρησιμοποιοῦνται στὸ λόγῳ ὄχι μόνον ὡς πτώσεως αἰτιατικῆς, παρὰ καὶ ὡς γενικῆς (καθαρῆς ἢ δοτικῆς ἢ ἀφαιρετικῆς, § 52, 4, α' καὶ β'): *Μὴν εἶδετε τὸν ἄντρα μου κι' ἐμένα τὸν ὑγιό μου*; Θ. Χρ. 40· βλ. καὶ Ε. 86 Β. 36. *Αὐτὴ ἦταν ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας μου καὶ μένα καὶ τοῦ ἀδερφοῦ τῆς Τρ.* 168. (Αὐτὸ) εἶναι ἡ δύναμή μου καὶ μένα Ξεν. 223. *Ἐσένα κόφτει τὸ κεφάλι σου* Π.Μ. 14. *Ἐσὲ εἶναι ἀδερφός σου καὶ κάμε καλά* Μβ. 457. *Ἐλάτε στὸ σπίτι μας* (προβλ. Ε. 33, 5). *Πᾶτε στὸ σπίτι σας, στὸ σπίτι τους.* Σώθηκε τὸ νερό τους τῶν Τούρκων (Μακρυγιάννης). *Ἀπολνέται καταπόδι τους* Π.Μ. 91 (προβλ. : *κατόπι του* Φωρ. 1, 32). *Μαζί τους* Βεν. 70 (προβλ. *μαζί του*). (Καθαρὴ γενικῆ. Προβλ. : *Ἀλλάξαν τὰ ροῦχα των* Π.Μ. 141. *Περνοῦν τίς ὄρες των* Ζ.Π. 17). — *Δίνει ψωμί ἐμένα, ἐσένα, τῆς μάνας σου* (=σὲ μένα κλπ.) Ζ.Π. 175. *Ἀφησε καὶ μένα λίγα φλωριά* Πα. 67· βλ. καὶ Πάσσο. 395, 7. *Φέρε καὶ μὲ καμμία κονταλιά* (=καὶ σὲ μένα) Μβ. 491. *Ἐμὲ μοῦ ἔφερες χήνα*; Μβ. 502·βλ. καὶ Πάσσο. 163, 13. *Ἐσένα σοῦ πρέπει αὐτὴ ἡ γυναίκα* Π.Μ. 102· βλ. καὶ Πάσσο. 371, 1. *Ἐσένα πῶς σοῦ φαίνεται αὐτό*; *Ἐσᾶς τί σᾶς ἔδωκε*; (=σὲ σᾶς). *Αὐτοὺς τούς εἶπε νὰ φύγουν* (=σ' αὐτοὺς εἶπε). Τοῦτο τὲς ἀρκεῖ Τέλλ. 83 (προβλ. *Τοῦτο τῆς ἀρκεῖ*). (Γενικῆ δοτικῆ). — *Θάλασσα, ἀπ' ὄλα τὰ νερά καὶ τὰ ποτάμια πίνεις, πιέ μου κι' ἐμὲ τὰ δάκρυα* (=κι' ἀπὸ μένα) Πάσσο. Δίστ. 409. *Ἐμένα μοῦ (ἐμᾶς, μᾶς) ζητοῦν πολλὰ* (=ἀπὸ μένα, ἀπὸ μᾶς). *Πᾶρε μου ἐμένα τὴν ψυχὴ* Τέλλ. 20. *Αὐτοὺς τούς τὰ πῆραν ὄλα* (=ἀπ' αὐτούς). *Γιὰ τὸ Θεό, κύριε Ἀγγελῆ, μὴ σᾶς φύγη λόγος* (=μὴ φύγη ἀπὸ σᾶς) Τρ. 79. (Γενικῆ ἀφαιρετικῆ).

2) οἱ ἀδυνατότεροι (ἦτοι οἱ προκλιτικοὶ καὶ ἐγκλινομένοι) τύποι μου, σου, του, (της) — μέ, σέ, τόν, (τη, το) — μας, σας, τους, (τις ἢ τες, τα) χρησιμοποιοῦνται, ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται χωρὶς καμιά ἔμφασι ἢ ἀντιδιαστολή: *Ὁ Πέτρος μοῦ (σοῦ, τοῦ) χάρισε ἓνα δαχτυλίδι.* *Ματώθηκαν τὰ ροῦχα τῆς κι' ἐκείνον τὸ σπαθί του* Πάσσο. 461, 25. *Μὴ μὲ μαλώνης, Κίσαβε, πὸν σὲ πατάει ἡ Κονιαριά* Ε. 23, 5-6. *Ὁ ἀδερφός σας μᾶς τὸ εἶπε.* *Τοὺς ἔδωσαν τὰ ὄπλα τους.* (Προβλ. : *μὲ φωνάζει — σὲ φωνάζει.* *Ἐμένα φωνάζει κι' ὄχι ἐσένα*).

3) οἱ δυνατότεροι καὶ ἔντονοι τύποι ἐμένα - μένα, (ἐμέ), ἐσένα -

σένα, (έσέ), αυτόν, έμās, έσās, αυτούς) χρησιμοποιούνται ή έτσι μόνοι τους, κανονικά όταν γίνεται αντιδιαστολή προσώπων, ή έκ παραλλήλου μαζί με τους αντίστοιχους αδυνατότερους τύπους μπροστά τους ή κατόπι τους (έμένα—μέ ή με—έμένα, έσένα—σέ ή σέ—έσένα, έμένα—μου ή μου—έμένα, έσένα—σου ή σου—έσένα, έμās—μās ή μās—έμās κλπ.), κανονικά όταν υπάρχει έμφασις, ιδίως με τόν προσθετικό ή επιδοτικό σύνδεσμο και: *Έμένα νά ρωτήσετε* (=έμένα και όχι κανέναν άλλον) Ε. 32, 2' βλ. και 75, 16. *Έσέ ζητώ στο χάραμα, σά γλυκοφέγγη ή μέρα* Τυπάδ. *Έσθολ.* 471. *Έκουσέ με έμένα, Στέργιο* Τρ. 16. *Θάκουσης πώς με λέν έμένα* Βλάχ. 40' βλ. και Π.Μ. 135, Ε. 103, 5 και Τρ. 105. *Τί με μέλει έμέ τί είστε* Τρ. 182. *Μένα με λένε Έλη-πασά* λ.τ. *Έμέ δέ με βυζάξανε σιόν Έλικώνα οί Μοῦσες* *έμέ με πιζρανάθρεφαν οί φτώχειες κι' οί καημοί* (Παλαμ.) Κμπ. 225.—*Έμένα μου* βάλανε κάθισμα στό πλάγι τής γριάς Τρ. 7. *Τί μου δίνεις έμένα*; Π.Μ. 140' βλ. και Πάσσ. 395, 7. *Έμένα ήρθες εσόν και μου την κατάφερες* Ζ.Π. 173. *Και σένα σέ γράφει τό βιβλίο* Π. Μ. 6' βλ. και 8. *Έσένα σου πρόπει αυτή ή γυναικία* Π.Μ. 102' βλ. και 37. *Καταλαβαίνω όσα δέ βάνει ό νοῦς σου έσένα* Τρ. 190' βλ. και Π.Μ. 101. *Δώσε μας κι' έμās τό ένα* Ε. 116, 3. *Νά μη σπάσης τά σταμνιά και μās άφήσης κι' έμās χωρίς νερό* Ππδ. Α 95.

Σημ. α'. Οί δυνατότεροι τύποι έμένα - μένα, (έμέ), έσένα - σένα, (έσέ), (αυτόν), έμās, έσās, (αυτούς) μόνοι τους χρησιμοποιούνται κανονικά και σέ άπαντήσεις πρὸς έρωτήσεις που γίνονται με την έρώτησι ποιόν; ποιά; (ποιανού; κλπ.): *Ποιόν ζητούν*; *Έμένα, (έσένα, αυτόν κλπ.)*.

Οί ίδιοι τύποι (άλλά και οί τύποι μέ, σέ, μās, σās έντονοι) χρησιμοποιούνται κανονικά κατόπιν από προθέσεις, ιδίως κατόπιν από την από, γιά, σέ, μέ, δίχως και χωρίς: *Τό πήρε από μένα και τόδωσε σέ σένα. Δεν πάει χωρίς έσās. Για με δεν είν' τά λούλουδα, για με δεν είναι τάνθη* λ.τ.

Έντιθέτως οί αδυνατότεροι και έγκλινόμενοι τύποι μου, σου, του, της - με, σε, τον, την, το - μας, σας, τους, τις, τα χρησιμοποιούνται κανονικά με τά έπιρρήματα και τά έπιφωνήματα, που συντάσσονται με γενική ή αιτιατική (§ 55 και § 68): *Μέσα μου. Κοιτά σου. Ποτέ της. Νά με!* (=ίδου έγώ). *Καλώς τον. Καλώς τους. Μπράβο σας. Μπράβο τους.*

Σημ. β'. Για τή χρήσι τής όνομαστικής τῶν προσωπικῶν άντωνυμιῶν τοῦ α' και τοῦ β' προσώπου· βλ. § 19, 1.

§ 81. Ός προσωπικές άντωνυμίες όποιασδήποτε πτώσεως χρησιμοποιούνται και οί φράσεις τοῦ λόγου μου (μας=έγώ, έμείς

κλπ.), τοῦ λόγου σου (ἢ ἐλόγου σου, σας=ἐσύ, ἐσεῖς κλπ.), τοῦ λόγου του (της, τους=αὐτός, αὐτή—αὐτοί, αὐτές): *Τὸ ξέρω γὰρ καλὰ, καὶ τὸ ξέρεις καὶ τοῦ λόγου σου* Βλαχ. 82· βλ. καὶ Μ. 398, Φωρ. 2, 274 καὶ 296, Απ. 159 καὶ Ζ.Π. 172. *Ποιὸς εἶσαι τοῦ λόγου σου;* Τρ. 21· βλ. καὶ 70 καὶ 198 καὶ Ἰλιγγ. 112. *Μαλώνετε καὶ τοῦ λόγου σας;* (=καὶ σεῖς;) Κονδ. 65· βλ. καὶ Ππδ. Β 41 καὶ Πα. 77. *Τοῦ λόγου της τί θέλει;* (=αὐτή). *Ὁξω ἀπὸ τοῦ λόγου σου* (=ἀπὸ σένα) Θεοτοκ. 7.

Τῶν φράσεων αὐτῶν, (ποῦ ἄλλοτε γιὰ τὸ β' καὶ τὸ γ' πρόσωπο εἶχαν στὸ λόγο τῆ θέσι, ποῦ ἔχει τώρα ὁ πληθυντικός τῆς εὐγενείας σεῖς, § 14, 2, Σημ. α', καὶ οἱ λέξεις ὁ κύριος, ἡ κυρία), ἢ χρήσις εἶναι μᾶλλον λαϊκὴ, καὶ στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη γίνεται χρήσις τους μὲ σημασίαν μειωτικὴν, ἥτοι ὅταν κανεῖς ἀπευθύνεται πρὸς κάποιον κατώτερό του ἢ μιλή μὲ κάποια εἰρωνεία: *Τοῦ λόγου σου τὰ λές αὐτά; συγχαρητήρια!*

Μετὰ τὴν προθέσιν ἀπό, γιὰ, μέ, σὲ συνήθως τὸ ἄρθρο τῶν αντωνυμικῶν αὐτῶν φράσεων παραλείπεται. Καὶ ἔτσι μὲ προθέσεις μπροστὰ τους χρησιμοποιοῦνται οἱ φράσεις αὐτὲς καὶ ὡς αὐτοπαθεῖς αντωνυμίες: *Τὴν θέλω γιὰ τοῦ λόγου μου* καὶ *γιὰ τὸν ἀδερφό μου* (=γιὰ τὸν ἐαυτό μου) Πάσσ. 15, 15. *Ἐφρόντισες καθόλου γιὰ τοῦ λόγου σου;* (=γιὰ τὸν ἐαυτό σου;) Θεοτοκ. 36. *Ἐλθε εὐθέως νὰ κοιτάξῃς γιὰ λόγου σου* Τρ. 4. *Ἐλεύθερος προξενήτης γιὰ λόγου του* γυρεύει (=γιὰ τὸν ἐαυτό του) λ. λ.

Σημ. Προσωπικῶν αντωνυμιῶν θέσι παίρνουν ἐπίσης καὶ οἱ λαϊκότερες φράσεις ἢ ἀφεντιά σου, (του, της), ἢ εὐγενεία σου, (του, της), καθὼς καὶ οἱ ἐπίσημες φράσεις ἢ Μεγαλειότης σου, (του), ἢ Ὑψηλότης σου, (του), ἢ Ἐξοχότης σου, (του), ἢ Σεβασμότης σου, (του) κ.τ.δ., ποῦ χρησιμοποιοῦνται γιὰ ἐξέχοντα πρόσωπα, ἥτοι γιὰ βασιλεῖς, πρίγκιπες, ὑπουργοὺς, ἀρχιερεῖς κλπ. *Ποιά εἶσαι, κυρά μου, ἢ ἀφεντιά σου;* Βλαχ. 97· βλ. καὶ 17 καὶ Θεοτοκ. 16 καὶ 18. *Ξέρω πὼς ἢ ἀφεντιά σου πληρώνεις μὲ τὸ μῆρα* Τρ. Δ. 27. *Νόθετε κι' ἢ εὐγενεία σας μαζί* Ἔρσ. 196.

§ 82. Ἡ προσωπικὴ αντωνυμία τοῦ γ' προσώπου τος, τη, το λέγεται ἰδιαιτέρως καὶ ἐπαναληπτικὴ ἢ προληπτικὴ αντωνυμία, διότι κανονικὰ μὲ αὐτὴ ἄλλοτε ἐπαναλαμβάνεται ἓνα ὄνομα ἢ ἓνα νόημα, ποῦ προηγουμένως ἔχει εἰπωθῆ, καὶ ἄλλοτε προλαμβάνεται, ἥτοι προεξαγγέλλεται ἓνα ὄνομα ἢ ἓνα νόημα, ποῦ πρόκειται εὐθύς κατόπι νὰ εἰπωθῆ: *Τόσον*

καιρὸ ἔχεις ἄδικα τὸ **τραπεζομάντηλο**· δῶσε μού το Π.Μ. 38. **Ὁ, τι ἤθελαν νὰ φᾶνε, τὸ εἴρισκαν** Π.Μ. 36. **Εἶμαι δυστυχῆς. Τὸ βλέπω** Κονδ. 62· βλ. καὶ Τρ. Δ. 40. **Ξέρει πὺν γέρασε πολὺ· τὸ νιώθει** Καβάφ. Ἀνθολ. 109.—**Τὸ σκοτώσαμε τὸ θεριὸ** Π. Μ. 95. **Τὸ φῶς τις θάμπωσε τις δυὸ γυναῖκες** Βλαχ. 100. **Ἐ! τὸ ξέρετε πὼς πρέπει νὰ φεύγουμε;** Βεν. 102. **Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει, τί τράβηξα ἐγὼ** Τρ. Δ. 78. **Μάθε το πὼς πεθαίνω** Πάσσ. Δίστ. 290. **Τὸ ἡῶρες, τί σημάδια ἔχει τῆς γῆς ὁ ἀφαλός;** Π.Μ. 11. (Πρβλ. § 32).

§ 83. Τῆς ἐπαναληπτικῆς ἢ προληπτικῆς ἀντωνυμίας ὁ τύπος τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τους, ὅταν χρησιμοποιῆται ἀντὶς γιὰ γενικὴ (καθαρὴ ἢ δοτικὴ ἢ ἀφαιρετικὴ, § 80, 1), εἶναι ὄχι μόνον ἀρσενικοῦ γένους, παρὰ καὶ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου: **Πάλι τὴν τρίτη ἡμέρα ρωτήθηκαν (οἱ τρεῖς ἀδερφές) κι' ὁ ἥλιος πάλι τὰ ἴδια τοὺς εἶπε** (=εἶπε σ' αὐτὰς) Π.Μ. 54· βλ. καὶ Ε. 183, 2. **Θὰ εἶχα κι' ἐγὼ ἀγγονάκια, θὰ τοὺς ἔλεγα παραμύθια** (=θὰ ἔλεγα σ' αὐτὰ) Πα. 12· βλ. καὶ Φωρ. 2, 330. **Ὅσα πουλιὰ τὰκούσανε, ὅλα τοὺς πικροθήκαν** (=ὅλα αὐτὰ) Πάσσ. 191, 3 (§ 67, 3, β')· βλ. καὶ Πάσσ. 214, 12 καὶ Ε. 11, 10-11, 41, 1-2 καὶ 165, 1. **Ἄλλά:** **Ἔστερα τὰ εὐχῆθηκε ὅλα (τὰ παιδιὰ)** Βεν. 166 (πρβλ. τοὺς εὐχῆθηκε).

Σημ. Ὅταν ὁμοῦς ἢ σύνταξις ἀπαιτῆ καθαρὴ αἰτιατικὴ πτῶσι τοῦ πληθυντικοῦ, τότε γιὰ τὸ θηλυκὸ γένος χρησιμοποιεῖται ὁ τύπος τῆς ἢ τῆς, καὶ γιὰ τὸ οὐδέτερο ὁ τύπος τὰ: **Τί τις θέλεις τόσες πέννες; Τὰ παλληκάκια τὰ καλὰ συντρόφοι τὰ σκοτώνουν** Πάσσ. 172.1.

§ 84. Τῆς ἐπαναληπτικῆς ἢ προληπτικῆς ἀντωνυμίας

1) ἡ ὀνομαστικὴ (συνήθως τοῦ ἐνικοῦ) κανονικὰ χρησιμοποιεῖται κατόπι τοῦ δεκτικοῦ μορίου νὰ (πρβλ. § 55, 2) καὶ κατόπι τοῦ ρηματικοῦ τύπου εἶναι. (Ἰδίως κατόπι τῆς φράσεως ποῦν ἢ ποῦν ναι=ποῦ εἶναι): **Νά τος, ἔρχεται** Βν. 56. **Ποῦ ναι ὁ ἄνδρας σου; ποῦν τος;** Ππδ. Φόν. 114· βλ. καὶ Β 22, Χ.Θ. 29, Ἡθ. 46 καὶ 122. **Κόλασι; τὴν πιστεύω: εἶναι τῆ** Σολωμ. Ἀνθολ. 424. **Ἐχω μέσα καὶ τὸ παιδί τῆς Ζαφειρίτσας. Μπά! ποῦ ναι το;** Λπ. 72.—**Νά τοι, περνοῦν πόρα τὸ μεγάλο δρόμο. Νά τοι, φτάνουν** Χ.Θ. 25. **Νά τοι, πλάκωσαν!** Βλαχ. 90· βλ. καὶ Φωρ. 2, 240, Λ.Ε 96 καὶ Πάσσ. 490, 8· (πρβλ. καὶ § 55, 1, 2 καὶ 5).

2) οἱ πλάγιες πτώσεις κανονικὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντικείμενο ρήματος

α') μόνες τους, ὅταν τὸ ὄνομα ἢ τὸ νόημα, πού ἐπαναλαμβάνουν ἢ προεξαγγέλλουν, ἀνήκη σὲ ἄλλη, προηγούμενη ἢ ἐπόμενη, πρότασι ἢ περίοδο: *Τόσον καιρό ἔχεις ἄδικα τὸ τραπεζομάντηλο· δῶσε μού το* Π.Μ. 38· βλ. καὶ Ε. 12,11-15,7-87,32. *Ἄν ἴδῃς τὸν Πέτρο, νὰ τοῦ πῆς πὼς τὸν θέλω. Ὅ,τι ἤθελαν νὰ φᾶνε, τὸ εἴρισαν* Π.Μ. 36.— *Πῶς τὸ ξέρετε, πὼς εἶμαι ὁ Σκυλοδήμος;* Πάσσ. 107,12· βλ. καὶ Δίστ. 290.

β') ἐκ παραλλήλου μαζὶ μὲ τὸ ὄνομα, τοῦ ὁποῖου τὴν ἔννοια ἐπαναλαμβάνουν ἢ προεξαγγέλλουν, στὴν ἴδια πρότασι: *Αὐτὸ τὸ βιβλίον τὸ χρειάζομαι.—Τὸ χρειάζομαι αὐτὸ τὸ βιβλίον.*

Αὐτὸ γίνεται, ὅταν πρόκειται γιὰ πρόσωπο ἢ πρᾶγμα γνωστὸ ἐκ τῶν προτέρων καὶ σὲ κείνον πού μιλεῖ καὶ σὲ κείνον πού ἀκούει.

Ὅταν τώρα τονίζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀντικειμένου καὶ προτάσσεται τοῦτο ἐμπρὸς ἀπ' τὸ ρῆμα, τότε ἡ ἀντωνυμία τος, τη, το παίρνει θέσι εὐθὺς μετὰ τὸ ὄνομα ὡς ἐπαναληπτική: *Τοὺς κάμπους τοὺς στολίζουμε* Ε. 57, 12. *Τοῦ γέρον τὴν δεμήνεια τὴν ξεχάσαμε* Ε. 22, 25.

Μποροῦν ὅμως στὴν περίπτωσι αὐτὴ νὰ παρεμβάλλωνται μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀντωνυμίας ὁποιοιδήποτε προσδιορισμοί, καὶ κανονικὰ παρεμβάλλονται τὰ ἀρνητικὰ μόρια (δέν, μὴ) καὶ τὰ μόρια θά, νά, ἄς (δὲ θά, νὰ μὴ, ἄς μὴ), ὅταν ὑπάρχουν στὴν πρότασι: *Τὰ βιβλία τοῦ Πέτρον τὰ πῆρα ἐγώ. Τὸν Πέτρο σήμερον πρῶτ' τὸν εἶδα στὴν ἀγορά. Τὸ δῦλο θὰ τὸ πάρω ἐγώ. Τᾶματα δὲν τὰ δίνουμε* Ε. 53 Β, 11. *Τὸ παιδί νὰ μὴν τὸ πάρης μαζὶ σου.*

Ὅταν πάλι τονίζεται ἡ ἔννοια τοῦ ρήματος καὶ προτάσσεται τοῦτο ἐμπρὸς ἀπ' τὸ ἀντικείμενο, τότε ἡ ἀντωνυμία τος, τη, το παίρνει θέσι ἐμπρὸς ἀπ' τὸ ρῆμα ὡς προεξαγγελτική, καὶ τὸ ὄνομα ἀκολουθεῖ εὐθὺς μετὰ τὸ ρῆμα: *Τὴν ἔχασα τὴν πέννα μου. Ποῦ τὰ ἔβαλες τὰ βιβλία μου;* (πρβλ. Ε. 47,91). *Τὸ σκοτώσαμε τὸ θεριὸ* Π.Μ. 95.

Σημ. Ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι σὲ προστακτική, τότε ἡ ἀντωνυμία τος, τη, το παίρνει πάντοτε θέσι εὐθὺς κατόπι του, εἴτε προηγεῖται ἐμπρὸς ἀπ' τὸ ρῆμα τὸ ὄνομα εἴτε ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπ' αὐτό: *Βγάλ' τα τὰ γάσα, γούμενε* Πάσσ. 110,14. *Τὸ παιδί κράτησέ το ἐδῶ—Κράτησέ το ἐδῶ τὸ παιδί.*

Τοῦ Παύλου χάρισέ του ἓνα βιβλίον—Χάρισέ του τοῦ Παύλου ἓνα βιβλίον.

Ὁμοίως ἡ θέσις τῆς ἀντωνυμίας τος, τη, το εἶναι πάντοτε κατόπι ἀπ' τῆς ἐπιφωνηματικῆς λέξεως εὔγε, μπράβο, ἀλλοίμονο, ἀνάθεμα, καλῶς κ.τ.δ. Βλ. § 55.

§ 85. Τῆς ἐπαναληπτικῆς ἢ προληπτικῆς ἀντωνυμίας

1) τοῦ οὐδετέρου ἢ αἰτιατικῆ τοῦ ἐνικοῦ (το) συνηθέστατα, ἢ τοῦ πληθυντικοῦ (τα) σπανιότερα, χρησιμοποιεῖται γιανὰ ἐπαναλαμβάνεται ἢ νὰ προεξαγγέλλεται ἢ ἔννοια ἐνός ρήματος ἢ τὸ νόημα μιᾶς προτάσεως ἢ ἐνός ὁλοκλήρου λόγου: **Ἐγέλασα χωρὶς νὰ τὸ θέλω** (=χωρὶς νὰ θέλω νὰ γελᾶσω) Ἀμ. 47. **Νὰ ὑπάρξῃ πολεμῆι καὶ δὲν τὸ κατορθώνει** Α.Ζ. 37. **Προσπαθοῦσα νὰ μάθω καὶ τὴν τέχνην καὶ μοροῶ νὰ πῶ οὐ τὸ κατορθώσω** (=κατόρθωσα νὰ τὴ μάθω κλπ.) Τρ. 261. **Τὰ ξέροις: πανιρεύεται τὸ βασιλόπουλον καὶ παίρνει** τοῦ τάδε τῆ θυγατέρα Μ. 437· βλ. καὶ Ε. 65, 2 κ.ἔ. (ὄπου μὲ τὸ τὸ τῆς φράσεως τὸ ἴμαθε ἔννοοῦνται ὅλα τὰ προηγούμενα), 71, 13 κ.ἔ. (ὄπου μὲ τὸ τὸ τῆς φράσεως σοῦ τό εἶπα ἔννοοῦνται ὅλα τὰ ἐπόμενα)· βλ. καὶ 10 Α, 1 καὶ Πάσσ. 107, 12 - 203, 8.

2) οἱ ἴδιοι τύποι τό, τὰ καὶ σπανιότερα ἢ ἐνικῆ αἰτιατικῆ τον, την (ἢ τη) χρησιμοποιοῦνται σὲ πολλὰς στερεότυπες ἐκφράσεις μόνον τοὺς ὡς ἀντικείμενον τοῦ ρήματος μιᾶς προτάσεως, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ στὰ συμφραζόμενα κανένα ὄνομα, τὸ ὅποιον νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἢ νὰ προεξαγγέλλεται μὲ τὴν ἀντωνυμία αὐτῆ. Καὶ πολλὰς φορὰς μπορεῖ νὰ ἐννοηθῇ ἀπέξω τὸ παραλειπόμενον ὄνομα, πολλὰς φορὰς ὅμως ὄχι: **Ἐδῶ τῆθδόνι δὲ λαλεῖ κι' ὁ κοῦκος δὲν τὸ λέει** (τὸ = τὸ συνηθισμένο του τραγοῦδι) Ε. 105, 5· βλ. καὶ 235, 2 κ.ἔ. **Τὸ λέει τῆθδονάκια στὰ κλεισοῦρέματα Μαλακ. 766.** Ἄπ' τὸ Θεὸ νὰ τὸ βροῆς (τὸ = τὸ κακὸ πού μου ἔκαμες) Ε. 77, 32. **Καλῶς τὰ χαίρεστε** (τὰ = τὰ καλὰ πού ἔχετε) Πα. 73. **Εἶδε πὼς ἦταν γεμάτη φλουριά ἢ λαγήνα καὶ κόνιτεψ νὰ τὰ χάρσῃ ἀπ' τὴ χαρά της** (τὰ = τὰ μυαλά της) Π.Μ. 69. **Ὁ καιρός τὰ ξύνισε** (τὰ = τὰ μούτρα του) Χ.Θ. 65. **Θὰ πῆρε λοιπὸν μεγάλη προῖκα: οἱ Πολῖτες τὸν ἔχουν** (τὸν = τὸν παρᾶ, δηλ. τὰ χρῆματα) Ἐρσ. 79.—Ἄλλά: **Καλὰ τὸ ἔχουν τὰ βοννά, καλόμοιροι εἶν' οἱ κάμποι, πὸν χάρο δὲν παντέχουνε** (τὸ =;) Ε. 222, 1· βλ. καὶ 65 Α, 5. **Ἄν ἔννοιωθαν κάποτε καὶ καμιά ἔλλειψι τὸ παιρναν σὸ ἀσιτεῖο** (τὸ =;) Ἐρσ. 22. **Τὸ βάλει στὰ πόδια Μυρ. 23.** **Ἐ! νὰ πὸν σᾶς ἀφήρουν νὰ σεργιανᾶτε! ... Τὸ σάσαμε εἶπε ἢ μικρὴ**

Βεν. 131. Ἔπρπετε γὰ σιγήσω κανγᾶ ἢ γὰ τὸ στογήσω Τρ. 182. Τὰ βά-
νει με ὄλον τὸν κόσμο (=φιλονικεῖ, πιάνεται, με κλπ.) βλ. Ε. 71, 16,
Μβ. 440 καὶ Ζ.Π. 53. Καλὰ τὰ καταφέρει. Πάντοτε τὰ θαλασσώνει (τὰ
=;). Φτιγὰ τῆ γλύτωσε (τῆ=; τῆ ζωῆ του;) βλ. καὶ Μπ. 94. Δὲ μοῦ λές,
πῶς τῆν ἔκανες τόσα χρόνια κλεισμένη; Μβ. 480. Ἐγὼ τῆν ἔπαθα
χειρότερο ἅπ' ὄλους Ξεν. 238. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο γὰ τῆν πάθω κι'
ἔγὼ Κονδ. 67. βλ. καὶ Βν. 58 καὶ Μπ. 102.—Κατάλαβε ὁ χωριότης δι-
τοῦ τῆν ἔφρειασαν καὶ οἱ τρεῖς κλέφτες (τοῦ τῆν ἔφρειασαν=τὸν γέλα-
σαν, τὸν ἐξαπάτησαν) Π.Μ. 140.

§ 86. Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἢ προληπτικὴ ἀντωνυμία, ὅταν εἶναι
κοινὸ ἀντικείμενο δυὸ ἢ περισσοτέρων ρημάτων σὲ μιὰ σειρὰ
προτάσεων μιᾶς περιόδου, κανονικὰ ἐπαναλαμβάνεται με κάθε
ἕν' ἀπὸ τὰ ρήματα αὐτά, στὴν ἴδια πῶσι ἢ σὲ διάφορες πῶ-
σεις, ἂν εἶναι διαφορτικὴ ἢ σύνταξις τῶν ρημάτων αὐτῶν: Τὸν
πῆρε τὸν Πέτρο, τὸν ἔνιψε, τὸν ἔντυσε, τοῦ ἔδωκε γὰ φάη, καὶ τὸν πῆ-
γε στὸ σχολεῖο. Τὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν πούλησα, τοῦ γίνηκα προδότης
Σκίπ. 188. Τῆν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου, τῆ ὀάντισα με θάλασσα...
τῆς φώναξα Τρ. Δ. 82.

Σπάνια, σὲ δημοτικὰ τραγούδια μόνο, συμβαίνει νὰ παραλει-
πεται (γιὰ λόγους μετρικούς) ἡ ἀντωνυμία αὐτὴ ἀπὸ ἕν' ἀπὸ
τὰ ρήματα, συνήθως ἀπ' τὸ πρῶτο: Ὀπόβρη ξάστερο νερό, θολώ-
νει καὶ τὸ πίνει (=τὸ θολώνει καὶ κλπ.) Ε. 182, 6. Σκύφτει, φιλεῖ
γλυκὰ γλυκὰ, γλυκὰ τῆν ἀγκαλιάζει (=τῆ φιλεῖ) Ε. 217, 14.

β. Οἱ δεικτικῆς ἀντωνυμίης.

§ 87. Ἀπ' τίς δεικτικῆς ἀντωνυμίης τῆς νέας γλώσσας (ἔ)τοῦ-
τος, αὐτός, ἐκεῖνος—τέτοιος, τόσος, οἱ τρεῖς πρώτες χρησιμοποιου-
νται ὄχι μόνον ἐπιθετικῶς (με οὐσιαστικῶ τότε πάντοτε συναρ-
θρο), παρὰ καὶ οὐσιαστικῶς, ἦτοι μόνες τους: Τοῦτοῦ ὁ ἄνθρω-
πος Π.Μ. 40. Ἐτούτη εἶναι ἡ γυναῖκα μου Μ. 437. Πάρε αὐτὸ τὸ μῆ-
λο Π.Μ. 80. Ὁ δίσκος αὐτός Π.Μ. Γ 52. Αὐτός εἶν' ἀδεσφός μου Φωρ.
2, 122 καὶ Πάσ. 488, 25. Ἐκεῖνο τὸ βιβλίο θέλω. Ἐκεῖνος φωνάζει.

§ 88. Τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν γίνεται χρῆσις σὲ αἰσθη-
τὸ δειξιμο καὶ σὲ νοητὸ δειξιμο.

1) Αἰσθητὸ δειξιμο εἶναι, ὅταν κανεὶς ἐκεῖ πού μιλεῖ, προφέροντας τῇ δεικτικῇ ἀντωνυμίᾳ, δείχνει κιόλας μὲ τὸ χέρι του ἢ μὲ τὸ βλέμμα του τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, γιὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ λόγος: *Τοῦτο τὸ σκουφάκι, σὰν τὸ βάλῃς, δὲ θὰ φαίνεσαι* Π.Μ.41. *Πᾶρε αὐτὸ τὸ μῆλο καὶ φά το* Π.Μ. 80. *Βλέπεις ἐκεῖνη τὴν ἰτιά;* Ε. 90 Γ, 15. *Εἶναι τροσπὴ γὰ φορῆς ἓνα τέτοιο δαχτυλίδι* Π.Μ. 78.

Στὸ αἰσθητὸ δειξιμο ἀπ' τὶς δεικτικὲς ἀντωνυμίες ἐτοῦτος, αὐτός, ἐκεῖνος

α') ἢ ἐτοῦτος καὶ ἢ αὐτὸς χρησιμοποιοῦνται κ' ἢ μιὰ κ' ἢ ἄλλη γιὰ δειξιμο προσώπων καὶ πραγμάτων, πού βρίσκονται κοντὰ τοπικῶς ἢ χρονικῶς γιὰ τοὺς συνδιαλεγομένους.

Ἄλλὰ κανονικὰ ἢ ἐτοῦτος χρησιμοποιεῖται γιὰ πρόσωπα ἢ πρᾶγματα, πού εἶναι κοντὰ μᾶλλον σ' ἐκεῖνον πού μιλεῖ, πού ἀνήκουν σ' αὐτόν, πού ὁπωσδήποτε βρίσκονται σὲ πιὸ στενὴ σχέση μ' αὐτόν, παρὰ μ' ἐκεῖνον πού ἀκούει: *Ἄ! πὼς χτυπᾷ καμιά φορὰ τούτη ἢ καρδιά!* (=ἢ καρδιά μου) Μαλακ. 766. *Ἐτούτη εἶναι ἡ γυναίκα μου* Μ. 437. *Ἦπνε, πὸν παίρνεις τὰ παιδιά, ἔλα πᾶρε καὶ τοῦτο* (δηλ. τὸ παιδί μου) Ε. 148, 1. *Τοῦτος ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεὸς μου* (δηλ. ὁ ἄνθρωπος πὸν ἔχω φέρει μαζί μου) Π.Μ. 40' βλ. καὶ 41. *Πὼς τὸ λένε ἐτοῦτο τὸ μέρος;* Μ. 446. *Ἡ γυναίκα εἶπε πὼς δὲ σώνει τὸ ψωμί. Καλά, εἶπε ὁ Χριστός· ἐτοῦτο ἔχομε καὶ τοῦτο θὰ φᾶμε* Μβ. 506-507. *Πάει καὶ τούτη ἢ μέρα* (δηλ. ἡ σημερινή) Πάσσ. Δίστ. 303' βλ. καὶ 124, 10 καὶ 154, 1. *Συλλογισῶμαι τῇ στιγμῇ τούτη* πολλὰ ποιητικὲς συλλογὲς τῶν τελευταίων χρόνων Παναγ. 24. *Μέγα κακὸ μᾶς ἔφρεες τοῦτο τὸ καλοκαίρι* (δηλ. τὸ φετεινὸ) Ε. 5, 20' βλ. καὶ 61 Α, 1, 31, 5 καὶ 35, 5. *Οἱ ἄθλιοι τοῦ κόσμου τούτου* (δηλ. πὸν βοισκόμαστε καὶ ζοῦμε) Παναγ. 32. *Ἐτοῦτα εἶναι βάσανα* (κι' ὄχι τὰ περασμένα) λ.τ.

Ἡ αὐτὸς πάλι κανονικὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ πρόσωπα καὶ πρᾶγματα, πού εἶναι κοντὰ μᾶλλον σ' ἐκεῖνον πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται κανεὶς, πού ἀνήκουν σ' αὐτόν, πού ἔχουν σχέση μᾶλλον μ' αὐτόν ἢ πού ἔχουν γίνεϊ ἀντιληπτὰ ἀπ' αὐτόν: *Αὐτὴ ἢ γυναίκα πῶχεις ἐσύ, δὲν εἶναι γιὰ σένα* Π.Μ. 47. *Αὐτὰ τὰ μαῦρα, πὸν φορεῖς, δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύτη* λ.τ. *Νά, ἀφέντη βασιλιά, μέσ' σ' αὐτὸ τὸ κιβούρι εἶναι ὁ δράκος* (δηλ. τὸ κιβούρι πὸν βλέπεις) Π.Μ. 118.

Τί είναι αυτό, πού ύφαινετε ; ³Αμ. 41· βλ. και Π.Μ. 114. *Αυτό είναι τó ύφάδι, αυτό είναι τó στημόνι* (δηλ. αυτό, πού βλέπεις έδω, είναι κλπ.) ³Αμ. 40· βλ. και Ζ.Π. 81. *Αυτό τó παιδί τó γνωρίζετε ;* Μ. 407. *Μοναχός σου έφκειασες αυτές τες τρεις φροεσιές ;* Π.Μ. 102. *Πώς ήταν κι' ήρθες σ' αυτά τά μέρη, πού δέν έρχεται πουλι πετάμενο ;* Π.Μ. 105. *Τί άνθρωπος είναι, λέει, αυτός πού πηγαίνει με τά ψάρια και με τά πουλιά ;* Π.Μ. 86.— *Απόψε, αυτήν τή νύχτα* Πάσσο. 249, 26. *Ακόμ' αυτήν τήν άνοιξη θά βγώ στο Καρπενήσι (=τή φρετινή, τήν τωρινή)* Πάσσο. 99, 6. (Βλ. και § 79, Σημ.).

Σημ. Για τή στενότερη σχέση της δεικτικής άντωνυμίας έτούτος με τó α' πρόσωπο και της δεικτικής αύτός με τó β' πρόσωπο μπορεί κανείς νά παραβάλη τήν όμοια σχέση τού έπιρρήματος έδω με τó α' πρόσωπο και τού έπιρρήματος αύτοϋ με τó β' πρόσωπο : *Αυτοϋ πού είσαι ήμωνα, κι' έδω πού είμαι θά 'ρθης* λ.λ. (Γέρος πρòς νέον).

Κάποτε όμως οι άντωνυμίες έτούτος και αύτός χρησιμοποιούνται στην ίδια φράσι έκ παραλλήλου : *Τί 'ναι τούτα τά κλάματα κι' αυτά τά μοιρολόγια ;* Πάσσο. 250, 1· βλ. και Ε. 224, 4-5.

β') ή έκείνος χρησιμοποιείται για δείξιμο προσώπων και πραγμάτων, πού βρίσκονται μακριά τo πικρως ή χρονικως : *Σύρε κεί σέ κείνον τόν πύργο* Π.Μ. 30· βλ. και Ε. 90 Γ, 15. *Κείνο δέν είναι σύγγεφο* Ε. 100, 4.— *Πού 'ναι κείνα τά χρόνια !* (δηλ. πού πέσαν προ πολλού). *Από κείνη τήν άρρώστεια γλύτωσε, (άπό τούτη, νά ιδούμε, άν θά γλυτώση).*

Σημ. Τó αισθητό δείξιμο γίνεται πιό έντονο με τήν προσθήκη στίς δεικτικές άντωνυμίες έτούτος, τέτοιος και τόσος τού μορίου δά, (στην έτούτος και τού έπιρρήματος έδω), στην αύτός τού μορίου δά και συνηθέστερα τού έπιρρήματος αύτοϋ και στην έκείνος τού έπιρρήματος έκεί : *Ανέβα σέ τούτο δά τó δέντρο* Π.Μ. 141. *Αν δέν έρχόταν τούτος δώ ó άνθρωπος, σήμερα ήμουν χαμένος* Π.Μ. 40· βλ. και σελ. 19, 72, 74. *Αυτό δά τó βαφελάκι* Π.Μ. 130. *Νά τó λέτε σεις, πού με γνωρίζετε άπό τόσο δά κοριτσάκι !* Τρ. 163. *Τί θέλει αυτός αύτοϋ ; Πήγαινε σέ κείνο κεί τó σπίτι.*

2) Νοητό δείξιμο είναι όταν κανείς, έκεί πού μιλεί, στη σειρά της όμιλίας του αναφέρεται σέ κάτιτι, (ένα πρόσωπο, ένα πρᾶγμα ή και ένα νόημα), για τó όποιον έχει γίνει πιά λόγος, ή για τó όποιον πρόκειται εύθύς άμέσως νά γίνη λόγος. και αύτό τó δηλώνει με άντωνυμία δεικτική.

Σὲ τέτοιο νοητὸ δείξιμο ἀπ' τὶς δεικτικὲς ἀντωνυμίες ἐτοῦτος, αὐτὸς, ἐκεῖνος γίνεται συνήθως χρῆσις τῆς αὐτὸς καὶ τῆς ἐκεῖνος, καὶ πολὺ σπάνια τῆς ἐτοῦτος. Καὶ μὲ τὴν ἐκεῖνος ἀναφέρεται κανονικὰ σὲ κάτι προηγούμενο, ἐνῶ μὲ τὴν αὐτὸς εἴτε σὲ κάτι προηγούμενο εἴτε σὲ κάτι ἐπόμενο: *Ἦδρε τὴν τέντα, ποῦ ἦτανε οἱ δώδεκα μῆνες καὶ τοὺς χαιρέτησε· κι' αὐτοὶ τῆς εἶπαν Π.Μ. 70' βλ. καὶ 134. Γιὰ ποιούς λές, παιδί μου; Γι' αὐτούς ποῦ σκότωσαν τοὺς γλάρους σου λέω, Μπαρούμπα-Δημήτρη Βεν. 79. "Υστερα ἄρχισε τὰ ἴδια, ὄχι τόσο στὰ γλέντια—αὐτὰ τὰ περιώρισε πολὺ— ὅσο στὴν πολιτικὴ Τρ. 217. Ποῦ 'ναι τὸ σακκουλάκι καὶ τὸ σκουφάκι; αὐτὰ νὰ μοῦ δώκῃς Π.Μ. 45. Τὰ οὐράνια ἐπεισόδια μποροῦν καὶ τὰ παριστάνουν μόνο ζωγράφοι ἄγνοι καὶ ἀνυστερόβουλοι· αὐτοὶ τὰ βροῖσκουν στὴν ψυχὴ των Ζ.Π. 20.—Παρακαλοῦσε τὴ θυγατέρα της νὰ γυρῶσι πίσω· ἐκεῖνη δὲν τὴν ἄκουσε Π.Μ. 91. Κάποτε θάρθω πλάι σου μὲ τᾶλλα χελιδόνια· κείνα θὰ φύγουν ὕστερα κλπ. Πορφ. "Ανθολ. 371' βλ. καὶ Πα. 44 καὶ Π.Μ. 116. Τὰ ἔπλενε μὲ παστρικὸ νερό, καὶ κείνο τὸ νερό τὸ ἔβραζε Π.Μ. 63.*

Σὲ νοητὸ δείξιμο πρὸς ἓνα νόημα (ἤτοι πρὸς τὸ περιεχόμενο μιᾶς ὀλόκληρης φράσεως) χρησιμοποιεῖται κανονικὰ τὸ οὐδέτερο τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, (συνήθως τὸ αὐτό, σπάνια τὸ ἐκεῖνο ἢ τοῦτο): *Σὲ πῆρε γιὰ τὸν Κωστάκη, παιδί μου, εἶπε ἡ μάνα· αὐτὸ ἦταν ὁ γλυτωμὸς μας Βλαχ. 52. "Όταν φωνάζεις κά-κά-κά, χωρὶς νὰ γεννήσης, αὐτὸ δὲν τὸχεις κοῖμα; Π.Μ. 10. "Όταν ξεσηκώνεις τὸν κόσμον, νὰ φωνάζεις βάλ-βάλ-βάλ, ἐκεῖνο μικρὴ ἄμαρτία τὴν ἔχεις; Π.Μ. 10.—Τὰ ἔχει αὐτὰ ἡ θάλασσα· χωρίζεις γιὰ χρόνια καὶ σμίγεις μιὰ στιγμὴ Ἀπ. 71 (βλ. § 32).—Τὸ Χρῆστο νὰ σκοτώσετε, τὸν καπετὰν Μηλιόνη· τοῦτο προστάζει ὁ βασιλιάς Ε. 49, 12. "Ἡ Ἐκκλησία ἦταν συντηρητικὴ, καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραξευθεῖ κανένα Κμπ. 112.*

Σημ. α'. Αἰσθητὸ καὶ νοητὸ δείξιμο μποροῦν νὰ συνυπάρχουν σὲ μιὰ φράσι: *Αὐτὸς εἶναι, λέει, κείνος ποῦ σκότωσε τὸ θεριὸ Π.Μ. 98.*

Σημ. β'. Πολλοί, παρασυρόμενοι ἀπ' τὴν καθαρευουσιάνικη χρῆσις τῆς ἀρχαίας ἀντωνυμίας οὗτος, (αὐτή, τοῦτο), χρησιμοποιοῦν συχνὰ σὲ νοητὸ δείξιμο, ἐκεῖ ποῦ ἀναφέρονται σὲ κάτι προηγούμενο, τὴν ἀντωνυμία τοῦτος, (τούτη, τοῦτο), ἐνῶ τὸ σωστὸ εἶναι ἐκάθε τέτοια περίπτωση νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν αὐτός, (αὐτή, αὐτό). "Ἐτσι γράφουν π.χ. "Υπάρχουν τρία χειρόγραφα τοῦ ποιήματος αὐτοῦ. Τὰ χειρόγραφα τοῦτα τὰ μελέ-

τησε κλπ. (πρβλ. τὴν καθαρευουσιάνικη φράσι: τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἐμελέτησε κλπ.). Τὸ σωστὸ ἐδῶ εἶναι νὰ γραφῆ: τὰ χειρόγραφα αὐτὰ τὰ μελέτησε κλπ. Ἔτσι δὲν εἶναι σωστὴ ἡ χρῆσις τῆς ἀντωνυμίας τοῦτος στὶς ἐξῆς π.χ. φράσεις: *Τὰ τετάρτια τοῦτα—τοῦτα τὰ τετράδια* Μυρ. 6. *Γιὰ ὅλα του τοῦτα τὰ καμώματα τὸν εἶχαν κλείσει ἐσωτερικὸ σ' ἕνα σχολεῖο* Λιλ. 9. *Τάριστονυγμάτα τοῦτα ἀνήκουν σὲ ποικιλότετες σχολῆς* Παναγ. 35. *Ὁχιακόσιοι τόνοι πισοσανιτή, λένε ὅσοι ξέρουν τὰ πράγματα τοῦτα, χροιάζονται κλπ.* Παναγ. 31. *Ὅλοι τοῦτοι χυθῆκαν μέσα στὸ παζάρι* Κοντογλ. 11.

Γενικὰ τὴν ἀντωνυμία (ἐ)τοῦτος πρέπει νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμε σὲ νοητὸ δεῖξιμο, ἥτοι στὴ σειρά τοῦ λόγου, ὅταν μπορῆ νὰ ἔχη τὴν ἔννοια τοῦ ὁ ἐξῆς, (ἢ ἐξῆς, τὸ ἐξῆς). Καὶ γενικὰ, αἰμα βλέπομε, ὅτι τὰριάζει σὲ μιὰ φράσι καὶ ἡ ἀντωνυμία αὐτός, νὰ προτιμοῦμε τὴν αὐτός.

Σημ. γ'. Στὴ λαϊκότερη γλῶσσα χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς σὲ νοητὸ δεῖξιμο τὸ κι' αὐτός, (κι' αὐτή, κι' αὐτό, ἀντὶς γιὰ τὴν ἀναφορικὴ ἀντωνυμία πού (=ὁ ὁποῖος κλπ.): *Ὁ δοῦλος ἔτριξε καὶ τὰ εἶπε αὐτὰ στὴν κυρά του, κι' αὐτὴ χάρηκε* (=ἡ ὁποία χάρηκε) Π.Μ. 140. *Μιὰ φορὰ ἦταν τρεῖς ἀδερφές, κι' αὐτές ἦταν ὄρφανές* (=οἱ ὁποῖες ἦταν ὄρφ.) Π.Μ. 53.

Σημ. δ'. Μὲ τὴ φράσι ἐτοῦτο καὶ τοῦτο ἢ αὐτὸ κι' αὐτὸ σὲ διηγῆσεις ἀναφέρεται κανεὶς μὲ συντομία στὰ καθέκαστα κάποιου γεγονότος, πού προηγουμένως τὰ ἔχει ἐκθέσει λεπτομερῶς καὶ γι' αὐτὸ θεωρεῖ τώρα περιττὸ νὰ τὰ ἐπαναλάβῃ πάλι: *Λέει' μοῦ συνέβηκε ἕνα πρᾶμα πὸν δὲν ἐματαιοῦθήκε στὸν κόσμῳ. Ἐτοῦτο καὶ τοῦτο.* Καὶ τοὺς διηγῆθηκε τὴν ἱστορίαν Μβ. 471· βλ. καὶ 517 καὶ Μ. 432 καὶ 440. *Τότες ἐξηγηθῆκανε καὶ εἶπανε: παιδί μου, αὐτὸ κι' αὐτὸ τρέχει* Λ. Ε. 453· βλ. καὶ 136, Μ. 407, 415, 419 καὶ 440 καὶ Μβ. 509.

Ἐπίσης σὲ διηγῆσεις χρησιμοποιεῖται συχνὰ τὸ τοῦτο κεῖνο, τοῦτα κεῖνα μὲ τὴν ἔννοια τοῦ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο (πρᾶγμα) ἢ ὅτι βρῖσκεται ἢ αὐτὰ καὶ ἄλλα διάφορα κ.τ.δ.: *Ἄλλης τῆς εἶπαι τοῦτο καὶ ἄλλης ἐκεῖνο* Τρ. Δ. 61. *Κερατώ, δὲ μου τὸ χαβάνι σου, δὲ μου τοῦτο, δὲ μου κεῖνο* Ἡθ. 70.—*Καλά, λέει' ἄς φᾶμε τοῦτα κεῖνα τώρα' νὰ ξέρης ὅμως θὰ φέρω τὴν ἄλλη Κυριακὴ ἄλλη γῆνα* Μβ. 503. *Τὸ ἐμπάλωος (=τὸ ξεγέλαος) τὸ βασιλόπουλο μὲ τοῦτα καὶ μὲ κεῖνα κι' ἐπέρασε ὁ καιρὸς (=μὲ διάφορος κουβέντες)* Μ. 393. Πρβλ. καί: *Τὶ ὄφελον τὰ περισσά, τὰ τοῦτα καὶ τὰ κεῖνα* (Γλυκ.) Κριπ. 29. *Καὶ ὅμως ἡ Ραχηλιώ, πὸν διάλεγε τὸν ἕνα κι' ἄφηνε τὸν ἄλλο καὶ τῆς μύριζε τοῦτος καὶ τῆς φαινότανε αὐτὸς μεγάλος, τώρα κλπ.* Ἡθ. 52.

Σημ. ε'. Ἡ ἀντωνυμία ἐκεῖνος μὲ τὸ ἀναφορικὸ πὸν εὐθὺς κατόπι τῆς (ἐκεῖνος πὸν) συνηθέστατα χρησιμοποιεῖται καὶ ἀοριστολογικῶς ὡς ἰσοδύναμη μὲ τὴν ἀντωνυμία ὁποῖος, ἰδίως σὲ ἐξηγήσεις λέξεων: *Ἐκεῖνος πὸν ἔχει θέλησι κατορθῶνει πολλὰ (=ὁποῖος).* *Ἄτολμος = ἐκεῖνος πὸν δὲν ἔχει τόλμη κ.τ.δ.*

Σημ. ζ'. Συχνὰ σὲ διηγῆσεις χρησιμοποιεῖται ἡ φράσις κι' ἐκεῖνο (ἢ

κι' αυτό) ώς εισαγωγική όλόκληρης προτάσεως, τής οποίας τó περιεχόμενο βρίσκεται σέ πλήρη άντίθεση και άσυμφωνία μέ κείνο πού έμφανίζουν τά άμέσως προηγούμενα: *Ἐπήγε κι' έπαιξε, πώς θά κεροδίση κι' άλλα... και κείνο έχασε και τά δικά του (=άλλ' όμως έχασε κλπ.)* Μβ. 506. *Ἐπροβάρισε τó λοιπόν τó ρούχο στήν άρραβωνιασμένη και κείνο ήταν ή γυναίκα του (=και όμως αυτή ήταν)* Μβ. 451. *Ἄποὺ πάει τήν άλλη μέρα; και κείνο πού νά βρη ρούχα (=άλλά πού κλπ.)* Μβ. 488· βλ. και 475, 518 και 528.

Κάποτε ή έννοια άντιθέσεως δέν είναι προφανής και μέ τή φράσι και κείνο γίνεται άπλή μετάβαση τοῦ λόγου, όπως μέ τó άπλό μεταβατικό και: *Τους έβουλήθηκε νάνεβοῦνε άπάνον σέ μιá σκυιά. Και κείνο ή σκυιά είχε δύο σκα κλπ.* Μβ. 490. *Τό λοιπόν πέφτει τó χρυσό μῆλο από τó χεράκι του κι' έπεσε άπάνον στή φηγού και τής πέταξε (τής γριάς) τήν παδέλα. Και κείνο ή παδέλα έπεσε στά πόδια της και τή ζεμάτισε* Μβ. 431-432.

Χρησιμοποιεΐται κάποτε έτσι και άπλό τó εκείνο: *Καθώς εμπήκε ό γέρος, είδε δώδεκα παλληκάκια κι' εκαθόντανε κι' ετρώγανε. Ἐκείνο ήτανε οί δώδεκα μήνες* Μβ. 477. Κάποτε, τέλος, αυτό τó εκείνο παίρνει τήν έννοια τοῦ άλλωστε, έπειτα: *Παιδί, βλέπεις, ήμοννα' εκείό (=εκείνο) είναι άνδρες και κάνουν τέτοιες σκέψεις* Τρ. Δ. 69.

§ 89. Πολλές φορές στή σειρά τοῦ λόγου χρησιμοποιεΐται ή δεικτική άντωνυμία αυτός ή εκείνος, άπλώς γιανά έπαναληφθή μέ έμφασι και νά τονιστῆ έτσι ή έννοια ενός προσώπου ή πράγματος ή και ενός όλόκληρου νοήματος: *Τῆς θάλασσας τά κύματα, αυτά μόν' τόν ρωτοῦσαν* Ε. 90 Α, 19. *Μά ή φύοστα μέ τά μικρά κλαριά... αυτή ήταν τó τέλειο* Ζ.Π. 185. *Ἄσοο για τή διανοητική υπεροχή, αυτή, όπως τουλάχιστον τήν έννοοῦσα, αποκλείονταν* Τρ. 55. *ἌΟλες οί καπετάνισσες κι' οί καπετανοπούλες, όλες αυτές προσκόνησαν* Α. Ε 55.—*ἌΟ,τι είδαν τά ματάκια μου, αυτό θά μαρτυρήσω* Πάσο. 462, 9. *ἌΟ,τι είχε πει ό Τριφτης, αυτό είχε γίνει* Βουτ. 11.

Ἔτσι συχνά μέ τόν έπιδοτικό ή τόν προσθετικό σύνδεσμο και: *ἌΟ οὔρανόσ, κι' αυτός χαρούμενος ξάνοιξε* Χ.Θ. 68. *ἌΟ Στέργιος σηκώθηκε κι' αυτός, πλησίασε στο τραπέζι* Τρ. 8. *Κι' ό Κώστας παραξενεύοντανε κι' αυτός* Βλαχ. 127. *Περήφανα κοιτάζει γύρω του' τά δέντρα, λέει, κι' αυτά τότε κοιτάζουνε* Βλαχ. 118· βλ. και Ππδ. Φόν. 122. *Οί βέργες οί καμαρωτές λαμποκοποῦν κι' εκείνες* Κρυστ. ἌΑνθολ. 172. *Ποιός ξέρει άν ή ζωή δέν είναι κι' αυτή παρὰ μιá τόλμη* Βλαστ. 142. *ἌΗ άλεπού βλέποντας αυτά, πηδᾷ κι' αυτή μέσ' στή θάλασσα* Π. Μ. 16· βλ. και Φωρ. 2, 80 (τό στοιχειό—κι' αυτό). *ἌΕπάνω στο τραπέζι ήπρηχε δίσκος' και ό δίσκος αυτός έλειπε τώρα άπ' εκεί* Ππδ. Γ 52.

§ 90. Ἡ δεικτική άντωνυμία αὐτός (εἴτε ἐπιθετικῶς εἴτε μόνη τῆς) χρησιμοποιεῖται προσέτι :

1) γιανὰ ἐξαίρεται τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, γιὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ λόγος: *Σάν τὸ καμάρι πὸν ἔχει αὐτὴ τοῦ Κωνσταντῆ ἢ μάνα* Λ. Α 621. *Πῆραν τὸ Σούλι, πήρανε κι' αὐτὸν τὸν Ἀβαρίκο* Φωρ. 1, 300 (Πάσσ. 90, 24 καὶ 213, 8). *Ἐφαγγε νὰ εὔρη τὰ βότανα, ὅσα αὐτὴ ἐγγώριζε* Ππδ. Φόν. 56. *Δέν τὰφήνουν τὰ παιδιὰ νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν αὐτά*: βλ. καὶ Πάσσ. 90, 24-93, 19-100, 24-110, 2-190, 8-213, 8-219, 3 καὶ 14-229, 10-430, 3.

Ἔτσι καὶ σὲ ἰσχυρὲς ἀντιθέσεις, ἰδίως μὲ τὸ καὶ μπροστά τῆς: *Ὀλόρθο τὸν ἐσίγησε (τὸ Διδῆκο στὸ σουβλί) κι' αὐτὸς χαμογελοῦσε* Φωρ. 2, 36. *Δυὸ μῆλα τῆς ἐγύρεψα κι' αὐτὴ μοῦ δίνει πέντε* Πάσσ. 629, 7: βλ. καὶ Θ. Χρ. 44.

Σημ. Ἔτσι χρησιμοποιεῖται κάποτε καὶ τὸ κι' ἐκεῖνος: *Κι' ὁ πατέρας μου κι' ἐκεῖνος δὲ μὲ θέλει* Θ. Χρ. 19. *Πίνω νερὸ νὰ ὀρσοιστῶ φαρμάκι εἶναι κι' ἐκεῖνο* Πάσσ. 531,4: βλ. καὶ 339,6.

2) γιανὰ ἐκδηλώνεται ἀντιπάθεια καὶ ἐν γένει δυσμενῆς διάθεσις πρὸς τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, γιὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ λόγος: *Μέσα εἶναι αὐτός; τί κάνει μέσα αὐτός;* (=αὐτὸς ὁ μισητός, ὁ κακὸς κ.τ.δ.). *Αὐτὴ ἢ κυρία τὰ λέει αὐτά; Πές του αὐτοῦ τοῦ κυρίου νὰ μὲ ἀφήση ἡσυχον. Πάρτε μου τὸ κεφάλι, νὰ μὴν τὸ πάρη ἢ κλεφτουριά κι' αὐτὸς ὁ Κατσαντώνης* Πάσσ. 93, 19: βλ. καὶ 100, 24 καὶ Φωρ. 1, 178. *Τί μὲ θέλει ὁ βασιλιάς κι' αὐτὸς ὁ Μπαβαρέζος;* Λ. Ε 60. *Νὰ πᾶμε νὰ πατήσωμε αὐτὰ τὰ Τουρκοχώρια* (=νὰ ληστεύσωμε τὰ μισητὰ Τ.) Ε. 36, 11. *Αὐτὲς τίς ἀδερφές σου, στήν ἄκρη τοῦ κόσμου νὰ εἶναι, θὰ τίς εὔρω, κι' ἐγὼ ξέρω τί θὰ τίς κάμω* Π.Μ. 61. *Μοῦ φαίνεται πὼς αὐτοὶ οἱ μαστόροι, αὐτοὶ οἱ ἀρχόντοι, αὐτὴ ἢ κοινωρία πολὺ κακὰ ἔχουν διορισμένα τὰ πράγματα* Ππδ. Β 113-114: βλ. καὶ Ε. 62, 16-65, 2-81, 58-90 Β, 4.

Σημ. Ἄρθρο ἐμπρὸς ἀπ' τὶς δεικτικὲς άντωνυμίες ἐτοῦτος, αὐτός, ἐκεῖνος δὲν τίθεται. Ἄλλὰ ἡ άντωνυμία αὐτός χρησιμοποιεῖται κάποτε (οὐσιαστικῶς) καὶ μὲ τὸ ἄρθρο μπροστά τῆς ἀντίς γιὰ τὸ ὄνομα ὀρισμένου προσώπου ἢ πράγματος, ὅταν κανεῖς τὸ λησμονῆ πρὸς στιγμὴν καὶ δὲν τὸ ἔχῃ πρόχειρο στὸ νοῦ του τὸ ὄνομα αὐτό: *Δέν ἦθε ἀκόμα ἢ αὐτὴ; (ἢ Ἐλένη). Φέρε μου, Μαρία, τὸ αὐτὸ (τὸ κοιτά).*

§ 91. Ἐπ' τις δεικτικὴς ἀντωνυμίας τέτοιος καὶ τόσος ἢ πρώτη εἶναι δεικτικὴ ποιοῦ (*τέτοιος ἦταν ὁ Παπαδόπουλος* Μελ. 151), ἢ δευτέρη δεικτικὴ ποσοῦ (*ἀρχοῦν τόσα*). Καὶ οἱ δύο ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ συνάπτονται πάντοτε μὲ ἀναρθρο οὐσιαστικὸ καὶ ἐκφέρονται κι' αὐτὲς χωρὶς ἄρθρο: *Εἶναι ντροπὴ νὰ φορῆς τέτοιο δαχτυλίδι* Π.Μ. 78. *Σένα, παλποῦ, τέτοιο τραπεζομάντηλο δὲ σοῦ πρόπει* Π.Μ. 37. *Τέτοιους ἄνδρες δὲν τοὺς θέλομε* Μπ. 46. *Τέτοιες ὥρες, τέτοια λόγια* λ.λ.—*Ὅσα σῦκα ἔφαγε, τόσα κέρατα ἔβγαλε στὸ κεφάλι πάνω* Π.Μ. 42.

Σπάνια ἐκφέρονται ἔτσι καὶ μὲ τὸ ἄρθρο: *Τὸν τέτοιο θάνατο ὁ ἀδελφός μου δὲν ἀξίζει* Βιζ. 101· πρβλ. καὶ τὴ στερεότυπο φράσι: *Τὸ τόσο τὸ κάνει τόσο*.

Σημ. α'. Ἐκφέρονται καὶ μόνες τους οἱ ἀντωνυμίες τέτοιος καὶ τόσος, ὅταν τὸ προσδιοριζόμενον ἀπ' αὐτὲς οὐσιαστικὸ ἐννοῆται εὐκόλως ἀπ' ἔξω ἢ εἶναι κάτι γενικὸ καὶ ἀόριστο: *Τέτοιος εἶναι, τέτοια παθαίνει* (=τέτοιος ἄνθρωπος—τέτοια παθήματα). *Ὅσα δίνεις, τόσα παίρνεις* λ.λ.: βλ. καὶ Ε. 70, 28.

Ἡ ἀντωνυμία τέτοιος χρησιμοποιεῖται κάποτε μόνη τῆς καὶ γιανὰ ἐπαναλαμβάνεται ἢ ἔννοια προηγουμένου οὐσιαστικοῦ, ἦτοι γιανὰ δηλοῦται ὄχι ποιότης, ἀλλὰ οὐσία: *Μπᾶ! ἀθάνατα ἐδῶ! ... Δὲν ἔχομε τέτοια στὸ ρησί μας, εἶπε ὁ Ἀντρέικος* (=ἀπ' αὐτά, δηλ. ἀθάνατα) Ἔρσ. 295.

Σημ. β'. Τῆς ἀντωνυμίας τέτοιος σὲ διηγῆσεις γίνεται χάριν συντομίας χρῆσις παρόμοια μὲ τῶν ἀντωνυμιῶν ἐτοῦτος καὶ αὐτός (§ 88, 2, Σημ. δ'): *Αὐτοῦ κοπιὰ ἀντάμωσα ἔναν μὲ μὰ γίδα τέτοια καὶ τέτοια* Π.Μ. 139. (Πρβλ. καὶ τὶς φράσεις: *ὁ τέτοιος, ὁ ποῖσος, ὁ δεῖξος—τὸν τέτοιο, τὸν ποῖσο, τὸν δεῖξο*, κλπ.).

Σημ. γ'. Ἡ φράσις ἄλλος τόσος, (ἄλλη τόση κλπ.) χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ διπλάσιος: *Πάχυνε ὁ Πέτρος, ἔγινε ἄλλος τόσος*. Ἔτσι καὶ: *Τροῦτε φορὲς τόσος, τέσσαρες φορὲς τόσος* κλπ. (=τριπλάσιος, τετραπλάσιος κλπ.).

Κατόπιν ἀπὸ ἀριθμητικὰ τέλος χρησιμοποιεῖται πολλὲς φορὲς ἡ ἀντωνυμία τόσος (συχνὰ καὶ μὲ τὸ προσθετικὸ καὶ μπροστά τῆς), γιανὰ δηλωθῆ ἢ ἔννοια τοῦ καὶ κάτι (ἀκόμη), ἦτοι γιὰ νὰ δηλωθῆ ἕνα ποσὸν ὄχι ἀκριβῶς, εἴτε ἀπὸ ἀγνοία ἢ λησμονησιά, εἴτε διότι δὲν θεωρεῖται ἀναγκαῖο νὰ ὀριστῆ ἀκριβῶς τὸν ποσὸν αὐτό: *Μοῦ ἐκόσισε χίλιες τόσες δραχμὲς. Ἐφτάσαμε ἐκεῖ σὶς δέκα καὶ τόσο*.

§ 92. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία τόσος χρησιμοποιεῖται καὶ ἐπιφωνηματικῶς, γιανὰ δηλωθῆ ὅτι πρόκειται γιὰ κάποιον ὑπερβολικὸ πλῆθος προσώπων ἢ πραγμάτων ἢ μέγεθος: *Ἔχω τόσο στρά-*

τεμα νὰ θρέψω! (=πάρα πολύ, πολυάριθμο) Π.Μ. 37. Μοῦ τὸ διάβασε **τόσες** φορές! (=πάρα πολλές φορές) Ππδ. Α 94. Καθόμαστε **τόσα** χρόνια ἐδῶ καὶ κανεὶς δὲν ἤρθε νὰ μᾶς δῆ Π.Μ. 73. **Τόσα** ἔπαθε καὶ μυαλό δὲν ἔβαλε! Θὰ μὲ διεσκέδαζε **τόσον** (=πάρα πολλὸν) Ἀμ. 19· βλ. καὶ Ε. 5, 21 καὶ 122, 11, Λ. Ε 93 καὶ Π.Μ. 73.

Κάποτε χρησιμοποιεῖται ἔτσι καὶ σύναρθρη: Σᾶς πονῶ γιὰ τὰ **τόσα** σας μαρτύρια (=τὰ τόσον πολλὰ) Σκίπ. 129. Καὶ μὲ τὰ **τόσα** βάσανα πάλι ἢ ζωὴ γλυκεῖά ᾿ναι λ.τ.

Κάποτε, τέλος, λέγεται ἔτσι καὶ δυὸ φορές μὲ τὸν σύνδεσμον καὶ στὸ μεταξύ: Τὰ παιδιὰ τῆς ἀρχόντισσας μὲ **τόσα καὶ τόσα** φαιγὰ δὲ θροβόντανε, μὸν ἦτανε σὰν τσίροι (=ἄν καὶ ἔτρωγαν πάρα πολλὰ φαγητὰ) Π.Μ. 63. Ὁ Πολίτης τόσα χρόνια καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο εἶχε **τόσους καὶ τόσους** μαθητὲς Ἀποστολ. 276.

Σημ. Μὲ τὸ καὶ μπροστά της ἢ ἀντωνυμία τόσος σὲ ἀποφατικὲς προτάσεις παίρνει ἔννοια ἐλαττωτική: **Δὲν ἦτανε καὶ τόσοι** (=τόσο πολλοί, ἦτοι πάρα πολλοί). **Μὴ στενοχωρῆσαι καὶ τόσο** (=τόσο πολὺ, ἦτοι πάρα πολὺ).

γ. Ὀριστικὴ ἀντωνυμία.

§ 93. Ὡς ὀριστικὴ ἀντωνυμία, ἦτοι ὡς ἀντωνυμία ποῦ νὰ (ὀρίζη, ἦτοι νὰ) ξεχωρίζη ἓνα πρόσωπο ἢ ἓνα πρᾶγμα ἀπὸ ἄλλα ὁμοειδῆ, χρησιμοποιεῖται στὴ νέα Ἑλληνικὴ (μὲ σύναρθρο πάντοτε οὐσιαστικὸ ἢ μὲ προσωπικὴ ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία, ποῦ μπορεῖ ὁμῶς καὶ νὰ παραλείπεται καὶ νὰ ἐννοηται ἀπ' ἕξω):

1) τὸ ἐπίθετο ἴδιος σύναρθρο (ὁ ἴδιος, ἡ ἴδια, τὸ ἴδιο): *Νομίζει ὁ ἀναγνώστης πὼς κι' ὁ ἴδιος παρακολοῦθεὶ τὴν ἐκδρομὴν* Δημαρ. 32. *Ὁ Διγενῆς σκάβει ὁ ἴδιος τὸν τάφο του* Κυπ. 21· βλ. καὶ Μελ. 29. *Θὰ τοῦ κόψω ἐγὼ ἡ ἴδια τὸ κεφάλι* Μβ. 457· βλ. καὶ Ἀμ. 111. *Ἐσὺ ἡ ἴδια δὲν ἀνεγνώρισες ὅτι αὐτὸ θὰ ἦταν παραφροσύνη;* Ἰλιγγ. 36· βλ. καὶ Βλαστ. 10. *Νὰ μᾶς τὰ φέρης ἡ ἴδια, ἀδελφὴ* (=σὺ ἡ ἴδια) Τρ. 244. *Πρέπει νὰ εἴμαστε οἱ δημιουργοὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι* Πολιτ. Α 4. *Τὸ πίστεψε κι' ὁ ἴδιος (ὁ πετεινὸς)* Π.Μ. 3. *Δὲν τῶξερε οὔτε ἡ ἴδια* (=αὐτὴ ἡ ἴδια) Τέλλ. 80. *Ἀρχισε νὰ δουλεύη ἡ ἴδια, γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὰ παιδιὰ της* (=ἐκείνη ἡ ἴδια) Βεν. 167. *Ἀπὸ τὰντίπερα βουρὰ φτάνει ἡ ἀχολογὴ τῶν δοξασμένων, ποῦ τραγοῦδοῦν οἱ ἴδιοι τῆς νίκης τῆ χαρὰ* Βλαχ. 39· βλ. καὶ Ἐρσ. 58. *Θὰ ὀνειρευτῆς τὴν Ὀμορφιά τὴν ἴδια* Μαβίλ. Ἀνθολ. 206. *Θέλω τὸν ἴδιο τὸν πατέρα σου* (=τὸν

πατέρα σου καὶ ὄχι ἐσένα ἢ κανέναν ἄλλον) Μπ. 16. *Νὰ μοῦ φέρης καὶ τὸ δράκο τὸν ἴδιο* Π.Μ. 116· βλ. καὶ Μβ. 458 καὶ Βλαχ. 49. *Ἐγώ, βασιλιά μου, ἔλεγα νὰ σὲ πάρω τὸν ἴδιο* (=ἐσένα καὶ ὄχι ἄλλον) Μ. 382. *Ἀπὸ τὰ ἴδια σου τὰ χέρια ἄρπαζαν τὸ σπόρο τὰ ὄρνια* Πα. 87.

Σημ. Τὸ ὁ ἴδιος κάποτε σὲ διηγῆσεις χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ἰσοδύναμο μὲ τὸ αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος σὲ νοητὸ δεῖξιμο (§ 83, 2): *Ὁ κύρ-Θανασὸς εἶπαν μερικοί. Κάποιος πῆρε τῆλόγο του, νὰ τὸ γυρίσῃ· ὁ ἴδιος ἀνακατέυτηκε μέσα στὸ πλῆθος* (=αὐτὸς) Χ.Θ. 32. *Ἐφτά λαβωματιῆς μαζί πῆρε τῆλόγο του (τοῦ Ἀλήμπτη) καὶ μὰ ὁ ἴδιος* (=ἐκεῖνος) Μελ. 447.

2) τὸ ἐπίθετο μόνος ἢ μοναχὸς ἄναρθρο, κανονικὰ μὲ τὴν (ἐγκλινόμενη) γενικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εὐθύς κατόπι του (μόνος μου, σου, του κλπ. § 67, 3, β'): *Δὲ θὰ ἦτον ἀμαρτία νὰ γάλω καὶ μοναχὴ μου* (=ἐγὼ ἢ ἴδια) Ππδ. Α 74· βλ. καὶ Π.Μ. 120, Πα. 45 καὶ Βλαχ. 175. *Δὲν πειράζει, μαγειρεύομε μόνου μας* (=ἐμεῖς οἱ ἴδιοι) Κονδ. 24. *Κι' ἀκουστὰ τὸ ἔχουμε καὶ μεῖς μονάχοι μας τὸ ξέρουμε κλπ.* Ἀποστολ. 23. *Μοναχὸς σου ἔφκειασες αὐτὲς τίς φορεσιῆς ἢ ἄλλος σὲ δομήγυε;* (=σὺ ὁ ἴδιος;) Π.Μ. 102· βλ. καὶ Ε. 185, 10. *Ὁ ἀποσπασματάρχης προσφέρθηκε μόνος του νὰ γίνῃ κουμπάρος* (=ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ τὸν παρακαλέσουν) Πα. 82. *Ἄχ! αὐτὴν τὴν δέσνει κάποιος, κι ἐγὼ δέρομαι μονάχη* (=μονάχη μου—ἢ ἴδια) Σουρ. Ἀνθολ. 443.

Σημ. Τὸ μόνος μου, (σου, του), ὅταν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀπ' ἑαυτοῦ μου, (σου, του), ἦτοι ὁ ἴδιος, χωρὶς καμιά παρακίνησι ἄλλου, τότε ἐκφέρεται καὶ μὲ τὴν πρόθεσι ἀπὸ μπροστά του. *Ἀπὸ μόνῃ της προσφέρθηκε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό.*

3) τὸ ἐπίρρημα ἀκόμη μὲ τὸν ἐπιδοτικὸ σύνδεσμο καὶ μπροστὰ ἀπ' τὸ προσδιοριζόμενο οὐσιαστικὸ: *Κι' ὁ βασιλιάς ἀκόμη ἐκεῖ μὲ δόλους μας εἶν' ἴσα* (=καὶ ὁ ἴδιος ὁ β.) Ε. 206, 6. *Θὰ θυσίαζε καὶ τὸ σάϊτι του ἀκόμη* γιὰ τὸ κόμμα (=τὸ ἴδιο τὸ σάϊτι του) Πα. 119.

Σημ. α'. Στὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ σὲ διαλέκτους ὡς ὀριστικὴ ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ αὐτὸς (ἢ ἀπατὸς) μὲ τὴν (ἐγκλινόμενη) γενικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εὐθύς κατόπι της (πρβλ. § 67, 3, β'): *Εἶμαι αὐτὸς μου μέσα* (=ἐγὼ ὁ ἴδιος) Λ.Α 621· βλ. καὶ Φωρ. 1,76 καὶ 1,78 καὶ Πάσσ. 62,12 - 84,8 - 120,13 - 249,20 καὶ Δίστ. 86 καὶ 896. *Τὴν ἔφταϊζα ἐγὼ ὁ ταπεινότετος· δούλος σου, ἀπατὸς μου* Ἐφταλ. 44. *Ἀτὸς σου νὰ γίνῃς βαβαλλάρος* (=σὺ ὁ ἴδιος) Λ. Δ 73. *Ὁ ἀμῆρᾶς εἰσέβηκεν αὐτὸς του βαβαλλά-*

οῦς (= ὁ ἴδιος) Πάσσ. 197, 6· βλ. καὶ Χ.Θ. 15. Βασιλοπούλα ἀμαύτως ὀλόχουση φρεγάδα· βάζει στὴν πούμνη μάλαμα κι' ἀτὴ της καπετᾶνος (=καὶ ἡ ἴδια γίνεται κ.) Λ. Α 642. Παρηγορήσου ἀτὴ σου (=μόνη σου, ἀφ' ἑαυτοῦ σου) Πάσσ. Δίστ. 469· βλ. καὶ Πάσσ. 84, 1 - 248, 4 καὶ 445, 10.

Σημ. β'. Μερικοὶ λογοτέχνες, παρασυρόμενοι ἀπ' τὴν καθαρευουσιάνικη χρῆσι, χρησιμοποιοῦν κάποτε ὡς ὀριστική ἀντωνυμία στὴ νέα Ἑλληνική καὶ τὴν αὐτός, (ὄπως στὴν ἀρχαία Ἑλληνική): *Οἱ κάμποι ἀδειασαν κι' αὐτὰ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν* (=ἀκόμη καὶ τὰ πλ.) Μελ. 29. Ἡ χρησιμοποιοῦν μαζί τὴν αὐτός καὶ τὴν ἀντωνυμία ὁ ἴδιος: *Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης γύμναζε τὸ κορμί του* (=ὁ ἴδιος ὁ Κ., ἀκόμη κι' ὁ Κ.) Μελ. 22.

β. Ἡ κτητική ἀντωνυμία.

§ 94. 1) Κτητική ἀντωνυμία στὴ νέα Ἑλληνική σχηματίζεται ἀπ' τὸ ἐπίθετο (ι)δικός, (ι)δική, (ι)δικὸ μὲ τὴν ἐγκλινόμενη γενική τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, τοῦ ἐνικοῦ (μου, σου, του, της) ἂν ὁ κτήτορας εἶναι ἕνας, καὶ τοῦ πληθυντικοῦ (μας, σας, τους, των, § 80, 1) ἂν οἱ κτήτορες εἶναι δύο ἢ περισσότεροι. Ἡ κτητική αὐτὴ ἀντωνυμία, σύναρθρη ἢ ἀναρθρη (ὁ δικός μου—δικός μου κλπ.) χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ τὴν ἀπλή (κτητική) γενική τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (§ 67, 1), ὅταν ἡ σχέση τῆς κτήσεως ἐκφράζεται μὲ ἔμφασι ἢ ὑπάρχη ἀντιδιαστολή. Πρβλ. *Δὲ θέλω τὸ βιβλίό σου, θέλω τὸ βιβλίό μου—Δὲ θέλω τὸ δικό σου βιβλίό, θέλω τὸ δικό μου (βιβλίό).* Ἄντρας σου εἶναι—ἄντρας δικός σου εἶναι Ε. 104, 19· βλ. καὶ 27,9 - 74,104 - 80,31 - 81,39.

2) Μὲ τὴν κτητική ἀντωνυμία σύναρθρη μπορεῖ νὰ συνάπτεται οὐσιαστικὸ ἀναρθρο ἢ σύναρθρο: *Ξοδεύω τὰ δικά μου χρήματα*—*Ξοδεύω τὰ δικά μου τὰ χρήματα. Μὲ τὴ δική σου ἤρθα στὸν κόσμον τῆ λατρεία* (Παλαμ.). *Στὴ δική μου πάλι τὴν ψυχὴ γίνονταν κάτι παράξενο* Τρ. 235.

Μὲ τὴν κτητική ὁμοῦς ἀντωνυμία ἀναρθρη συνάπτεται μόνον ἀναρθρο οὐσιαστικὸ: *Ξοδεύω δικὰ μου χρήματα*—*Ξοδεύω χρήματα δικὰ μου* (πρβλ. § 40). Ὁμοίως: *Ἐνας δικός μας ἀνθρώπος.*

Σημ. Ἡ κτητική ἀντωνυμία σύναρθρη στὸν πληθυντικὸ τοῦ ἀρσενικοῦ (οἱ δικοί μου, οἱ δικοί σου κλπ.) χρησιμοποιεῖται καὶ μόνη τῆς ὡς οὐσιαστικὸ (§ 39, 1), μὲ τὴ σημασία τοῦ οἱ σπιτικοί (μου, σου κλπ.), οἱ συγγενεῖς (μου, σου κλπ.): *Τί κάνουν οἱ δικοί μας;* Ε. 186, 3· βλ. καὶ 64, 18 καὶ 139, 8. *Οἱ δικοί της τὴ θυμοῦνται* Κμπ. 345.

Σπάνια χρησιμοποιεῖται μὲ τέτοια σημασία καὶ στὸν ἐνικό: *Μὲ τὸ δικό σου φῶς καὶ πῆ, καὶ πραγματεῖά μὴν κάνης* (=μὲ τὸ συγγενή σου) λ.λ.

Οὐσιαστικοῦ θέσι ἔχει ὁμοίως καὶ στὴν εὐχετική φράσι: *Καὶ στά δικά σου* (=καὶ σὸ γάμο σου).

ε. Ἡ αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία.

§ 95. Ἡ αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία τῆς νέας Ἑλληνικῆς

1) σχηματίζεται ἀπὸ τὶς λέξεις ἑαυτό, ἑαυτοῦ (ποῦ εἶναι αἰτιατική καὶ γενική τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους τῆς ἀρχαίας αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας τοῦ γ' προσώπου) μὲ τὸ ἀρσενικὸ ἄρθρο (τὸν, τοῦ) μπροστὰ τους καὶ τὴν (ἐγκλινόμενη) γενική τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν εὐθὺς κατόπι τους (τὸν ἑαυτό μου, τὸν ἑαυτό σου κλπ., τὸν ἑαυτό μας, τὸν ἑαυτό σας κλπ., τοῦ ἑαυτοῦ μου κλπ.).

2) χρησιμοποιεῖται κανονικὰ (μόνο στίς πλάγιες πτώσεις) ἀντὶς γιὰ τὴν ἀντίστοιχη προσωπική ἀντωνυμία (σὲ α ὕ τ ο π ἄ θ ε ι α, καὶ γενικά), ὅταν ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει ἡ ἀντωνυμία αὐτὴ καὶ κείνο ποῦ σημαίνει τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως εἶναι τὸ ἴδιο ἀκριβῶς πρόσωπο ἢ πράγμα. (*Ἐμένα δὲ μὲ λογαριάζουν*)—*Ἀκόμα καὶ τὸν ἑαυτό μου πολὺ λίγο τὸν λογαριάζω* (ἐγὼ) Παπαν. 166. (*Ὁ Πέτρος κοιτάζει ἐμένα*)—*Ἐγὼ κοιτάζω τὸν ἑαυτό μου.* (*Ὁ Πέτρος κοιτάζει ἐσένα*)—*Ἐσὺ κοιτάζεις τὸν ἑαυτό σου* (βλ. καὶ Ζ. Π. 140). *Μετὰ τὴν μάχην τῆς Γραβιάς εἴρισκα τὸν ἑαυτό μου πολὺ διαφορετικὸ* Μπ. 37. *Ὁ Θεωδωράκης νιόραψε τὸν ἑαυτό του* Ζ.Π. 166. *Σὰν ἦρθε στὸν ἑαυτό του,* εἶπε Π.Μ. 61. *Ἐχει δημιουργήσει τὴν πὸ ἀγαθὴ φήμη γιὰ τὸν ἑαυτό του* Κμπ. 344. *Τοῦ ἑαυτοῦ μου ὁ θεὸς θάμαι* Ω.Γ. 25. *Ἀν ὑπῆρξα ποτὲ διαλαλητῆς τοῦ ἑαυτοῦ μου* Σκίπ.23. *Ἀν εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του* Λασκ. 225. *Ἐσπατάλησε τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του* Ζ.Π. 9· βλ. καὶ 8 καὶ Παναγ. 35. *Ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του* Λπ. 179· βλ. καὶ Πα. 105.

Σημ. α'. Ὅταν πρόκειται νὰ ἐκφραστῆ μὲ ἀντωνυμία κτητική σχετικὴ (§ 67, 1), τότε καὶ σὲ ταυτοπροσωπεῖα χρησιμοποιεῖται ἀπλῶς ἡ γενική προσωπικῆς καὶ ὄχι αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας: (*Ἐγὼ*) *ἐφοβόμουν τὸν ἦοιο μου* Τρ. Δ. 64. (*Αὐτὸς*) *φοβᾶται τὴ σκιά του.* (βλ. καὶ § 67, 3, β').

Αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται στὴν περίπτωσι αὐτῇ, ὅταν πρόκειται νὰ δοθῆ ἔμφασις στὸ πρόσωπο τοῦ κτήτορα: *Προσπαθοῦς νὰ ὑπόσῃ μέσα σὸ Ὑπουργεῖο τὴ σκιά τοῦ ἑαυτοῦ του* Ζ.Π. 42. Ἔτσι, μὲ ἔμφα-

σι, μποροῦσε καὶ στὸ παραπάνω νὰ πῆ: *Ἐφοβόμουν τὸν ἥσκιό τοῦ ἐαυτοῦ μου.*

Παρόμοια καὶ σὲ σύνδεσι τέτοιας γενικῆς μὲ τοπικὰ ἢ ἄλλα ἐπιρρήματα (§ 68): *Ναί, ἔλεγα, μέσα μου* Ψυχ. 3. *Τοὺς καιμούς βαθειὰ μέσα μου* θάβω Σκίπ. 82. *Μέσα του ἀναθεμίτιζε τὸν ἑαυτό του* Ζ.Π. 86. *Στραβομάρα εἶχα, νὰ μὴν κοιμηθῶ, ἔλεγε μέσα της* Ζ.Π. 53. *Θὰ σὲ πάρω κι' εἶναι μαζί μου* Βεν. 117. Ἄλλὰ: *Ὁ Ἰωάνης κοίταξε μέσα στὸν ἑαυτό του καὶ παράτησεν ἀμέσως τὸ πινέλο* Βεν. 26. (Μποροῦσε χωρὶς ἔμφασι νὰ πῆ: *Κοίταξε μέσα του*).

Σημ. β'. Ἡ ἔννοια τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας τονίζεται κάποτε μὲ τὴν προσθήκη τῆς ὀριστικῆς ἀντωνυμίας ὁ ἴδιος (§ 93): *Μὲ αὐτὰ ποὺ λές κακοσυτταίνεις τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου.* Ἡθελε νὰ πείσῃ ὄχι ἐμὲ, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του Λπ. 78· βλ. καὶ Σκίπ. 106.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ χρησιμοποιεῖται σπάνια καὶ ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία ἀντὶς γιὰ τὴν αὐτοπαθῆ: *Τὸν ἴδιο ἐμὲ σὰν νὰ ποῦτῶ* Τέλλ. 156.

Σημ. γ'. Στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ κάποτε, ἀντὶς γιὰ τοὺς κανονικοῦς τύπους τὸν ἑαυτὸ μας, (σας, τους), τοῦ ἑαυτοῦ μας, (σας, τους), γίνεται χρῆσις τῶν τύπων τὸν πληθυντικῶ τὸς ἑαυτοῦς μας, (σας, τους), τῶν ἑαυτῶν μας, (σας, τους), ὅταν ζητητῆται νὰ ἐννοηθοῦν τὰ σημερινόμενα ἀπ' τὴν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμία πρόσωπα, ὄχι ὡς ἓνα σύνολο, παρὰ ὡς ἄτομα χωριστά: *Ἄν μποροῦμε νὰ ξεφύγουμε τοὺς ἑαυτοῦς μας* (=καθένας τὸν ἑαυτὸ μας) Κμπ. 269. (*Ζημιώνετε τὸν ἑαυτὸ σας*)—*Ζημιώνετε τοὺς ἑαυτοῦς σας.*

Σημ. δ'. Ποιηταὶ καὶ λογοτέχνες χρησιμοποιοῦν κάποτε τὴν ὀνομαστικὴ τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας (ὁ ἑαυτός μου, σου, του κλπ.), καθὼς καὶ κλητικὴ (ὦ ἑαυτέ μου). Ἔτσι προβάλλεται σὰν κάτι ξεχωριστὸ ἢ ἔννοια τοῦ ἐγὼ καὶ ἐν γένει παρουσιάζεται παραστατικότερα καὶ ἐντονότερα ἢ ἔννοια τοῦ ἀτόμου: *Εἶμαι μονάρχος μου! εἶμαι ὁ ἑαυτός μου!* Ζ.Π. 9 καὶ 10. *Ἄν τὴν ἐτρόμαξαν οἱ κοινωνικοὶ τραγοὶ! Τὴ σταματᾷ ὁ ἑαυτός της* Παλαί. Ἑλ. Βη. 19/3/40. *Τὸ μόνο μέτρο ποὺ εἶχε, ἦταν ὁ ἑαυτός του* Βεν. 105. *Μὰ περισσότερο ἐσένα στοχαζόμηναι, ὦ ἑαυτέ μου, νεροῦ* (Σκίπ.) Κμπ. 252. Ἡθελε νὰ βεβαιωθῇ πὸς εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του Ἔρσ. 47. Πρβλ. καί: *Βοσκεταὶ μέσα σὲ μυριάδες ἑαυτοῦς ἀπολυτρωμένους* Ζ.Π. 8.

Σημ. ε'. Βλ. καὶ § 81.

Σημ. ζ'. Σ' ἐπιστημονικὰ θέματα χρησιμοποιεῖται ἀπὸ δημοτικιστὰς καὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου ἢ αἰτιατικῆ, κανονικὰ μὲ κάποια πρόθεσι, ἰδίως τὴν κατὰ μπροστά της: *Ἡ κάθε στιγμή δὲν ὑπάχει ἀφ' ἑαυτοῦ της* Παπαν. 167. *Ἐξω ἀπὸ κάθε σχέση, πλήρη καθ' ἑαυτὴν* (=ἔτσι μόνη της) Πρεβελ. 17. *Ἡ κατηγορικὴ προσομιτικὴ εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀντικειμενικῶς ἀναγκαία* Παπαν. 13. *Τὸ λογικὸ ὄν ὡς σκοπὸς αὐτὸ καθ' αὐτὸ* Παπαν. 31.

Συχνὴ εἶναι καὶ στὴν καθημερινὴ ὁμιλίᾳ ἢ φράσις καθ' αὐτὸ (=καθ' ἑαυτὸ): *Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα δικαιοσύνη νὰ μιλοῦμε καθ' αὐτὸ γιὰ ποίηση* Δημαρ. 51.

ε. Ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία.

§ 96. Ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἀλληλοπάθεια ἢ ἐν γένει ἀμοιβαιότης: *Ρωτοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο* Λπ. 143· βλ. καὶ Πάσσ. 175, 14.

Ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία στὴ νέα Ἑλληνικὴ σχηματίζεται:

1) κανονικὰ ἀπ' τὶς δυὸ ἀόριστες ἀντωνυμίες ἕνας καὶ ἄλλος, τὴν πρώτην (σύναρθρη ἢ ἄναρθρη) στὴν ὀνομαστικὴν, τὴν δευτέραν (πάντοτε σύναρθρη) σὲ πλάγια πτώσει, ἐκείνη ποῦ ἀπαιτεῖ ἢ σύνταξις τῆς προτάσεως, ἢ μὲ πρόθεσι μπροστά τῆς: *Ἐλπόντανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον* Μ. 441· βλ. καὶ Λπ. 210. *Κοίταξε ἕνας τὸν ἄλλον καὶ χαμογέλασαν πικρὰ* Πα. 132. *Ρίχτησαν στὴν ἀγκαλιὰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον* Πα. 93 *Τί καλορίζικη ἢ Ἀγγή! ψιθύριζαν ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη οἱ γειτόνισσες* Πα. 25· βλ. καὶ Φωρ 2, 254. *Πέφτον μανιωμένοι ἕνας στὸν ἄλλο* Πα. 147· βλ. καὶ Τρ. 209.

2) ἀπ' τὸ ἐπίρρημα μεταξὺ (ἢ ἀναμεταξὺ) καί, σπανιότερα (μᾶλλον διαλεκτικῶς), ἀπ' τὴ λέξι συνατοί μὲ τὴν (ἐγκλινόμενη) γενική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (μας, σας, τους —των) εὐθύς κατόπι τους. (Ἡ ἀλληλοπαθῆς αὕτη ἀντωνυμία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει θέσι πτώσεως ὀνομαστικῆς): *Τί φιλονικεῖτε μεταξὺ σας;* (=ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο). *Τὰδερχάκια ἀγαπιότανε μεταξὺ τους* (=τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο) Μ. 423. *Δὲν μπόρεσαν ποτὲ νὰ συνεννοηθοῦν ἀναμεταξὺ τους* Κμπ. 316· βλ. καὶ 14 καὶ 17. *Τότε ἀποφασίστηκε μεταξὺ των ὁ χωρισμὸς* (=μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου) Ζ. Π. 11.—*Ἐμεῖς θὰ σκοτωθοῦμε συνατοί μας* (=ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο) Π.Μ. 82· βλ. καὶ Λπ. 30. *Κρυφομιλοῦσαν συνατοί τους* (=ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο) Πα. 79.

Σημ. Ἀλληλοπάθεια ἐκφράζεται καὶ χωρὶς τὶς ἀντωνυμίες ἕνας καὶ ἄλλος, μὲ τὴν χρησιμοποίησι ἀπλῶς τοῦ ἴδιου ὀνόματος στὴ φράσι δυὸ φορές. Καὶ χρησιμοποιεῖται ἔτσι τὸ ὄνομα αὐτὸ τὴ μιὰ φορά ὡς ὑποκείμενο καὶ τὴν ἄλλη ὡς ἀντικείμενο ἢ σὲ ἐμπρόθετο, ὅπως ἀπαιτεῖ ἢ σύνταξις τῆς προτάσεως: *Δὲ γύριζε νὰ κοιτάξῃ ἀδερφὸς τὸν ἀδερφὸ* (=ὁ ἕνας ἀδερφὸς τὸν ἄλλο ἀδερφὸ). *Δάσος στὸ δάσος ἔστειλε ψιθυρισμοὺς ἀγάπης* (=τὸ ἕνα δ. στὸ ἄλλο δ.) Σκίπ. 103.

ζ. Οἱ ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες.

§ 97. Ἀπ' τὶς ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες τῆς νέας Ἑλληνικῆς

ποιός, (ποιά, ποιό, γεν. ποιανοῦ, ποιανῆς καὶ τίνος, Βλαχ. 47), τί καὶ πόσος

1) ἡ ποιός χρησιμοποιεῖται καὶ οὐσιαστικῶς καὶ ἐπιθετικῶς : *Ποιός φωνάζει; Ποιός εἶναι ὁ πατέρας σου;* (πρβλ. E. 77, 25· βλ. καὶ E. 68, 12).—*Ποιανοῦ εἶναι αὐτὸ τὸ σπῆτι;* (πρβλ. E. 81, 79). *Τίνος τὰ φίλιὰ τὰ πιὸ γλυκὰ εἶναι;* A.Z. 119· βλ. καὶ E. 104, 5. *Δὲν ἔχω τίνος νὰ τὸ πῶ (=σὲ ποῖον)* E. 122, 3 καὶ 178, 1 (βλ. καὶ § 52, 4, α').—*Ποιός πατέρας δὲν ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ του;* (βλ. καὶ E. 135, ξξ').

2) ἡ τί (ποῦ εἶναι ἄκλιτη) χρησιμοποιεῖται οὐσιαστικῶς, ἐπιθετικῶς καὶ ἐπιρρηματικῶς. Καὶ

α') ὅταν χρησιμοποιηθῆται οὐσιαστικῶς, εἶναι γένους οὐδετέρου, ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, πτώσεως ὀνομαστικῆς ἢ αἰτιατικῆς (τί = ποιό πρᾶγμα; ποιὰ πρᾶξις; κλπ.): *Τί ἔρχεται; Τί συμβαίνει; Τί θέλεις; Τί εἶδες; Τί ἄκουσες;* E. 210, 2.—*Τί ἔργω ὁ Πέτρος;* (βλ. E. 49, 4).

β') ὅταν χρησιμοποιηθῆται ἐπιθετικῶς, συντάσσεται μὲ ὀνόματα οὐσιαστικά (ἢ οὐσιαστικοποιημένα ἐπίθετα, § 39) κάθε γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως (τί = ποιῶς λογῆς; τί λογῆς; τί εἶδους; τί λογίος; ποιός;): *Τί ἀνθρώπος εἶσαι σὺ;* βλ. Πάσσ. 190, 1. *Τί τρόπος εἶν' αὐτός;* Ἄμ. 42. *Τί σκοπὸ ἔχεις;* Τρ. 169. *Τί λόγον ἔχει, νὰ θέλῃ νὰ φύγῃ; Τί μάνα σ' ἔχει κάμει;* E. 90 Γ, 12 (πρβλ. : *Ποιὰ μάνα σ' ἔκαμε;* E. 77, 25). *Τί δουλειὰ ξέρεις νὰ κάνῃς;* Μβ. 523. *Τί ἀφορμὴ νὰ βροῶ, γιὰ νὰ φύγω;* (πρβλ. E. 80, 16).—*Τί τραγοῦδι λένε;* Μβ. 499. *Τί ποιήματα γράφετε; πολεμικά;* Τρ. 139. *Τί πράγματα εἶν' αὐτὰ!* Ζ.Π. 18. *Τί ἁμαρτίες ἔκαμες; Τί κριματά ἔκανες;* Π.Μ. 14 καὶ 9. *Σὲ τί παλάτια κάθεται;* Πάσσ. 453, 8· βλ. καὶ 143, 32. *Τί εἰδους ἐργασία εἶν' αὐτή;* Ἄμ. 40. *Τί λογῆς ἀνθρώπος εἶν' αὐτός;*

Κάποτε σὲ τέτοιαις συνδέσεις τὸ τί ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ πόσος : *Καὶ τί μισθὸ παίρνετε;* Τρ. 64· βλ. καὶ Κονδ. 15. Πρβλ. καί: *Τί ὥρα εἶναι;*

Σημ. Σὲ ἐκφράσεις ὡς ἐτούτη: *Τί γαμπρός; τί ἀδερφός;* (Τρ. 190), τὸ τί δὲν εἶναι ἐπιθετικὸ παρά κατηγορηματικὸ καὶ ἀνεξάρτητο ἀπ' τὸ ἐπόμενον οὐσιαστικὸ, καὶ μὲ αὐτὸ δηλοῦται πλήρης ταυτότης (= γαμπρός, ἤτοι σύζυγος ἀδερφῆ; καὶ ἀδερφός; εἶναι τὸ ἴδιον). Πρβλ. Βεν. 160 : *Καὶ τί θὰ πῆ χριστιανός, τί τοῦρκος.* "Ὅλα τὸ ἴδιο εἶναι.

γ') ὅταν χρησιμοποιηθῆται ἐπιρρηματικῶς, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ γιὰτί; ἢ μὲ τὸ πρὸς τί; γιὰ ποιὸν σκοπὸ; ἢ μὲ τὸ σὲ τί; ὡς πρὸς τί; κ.τ.τ. *Τί κλειδώθηκες πάλι;* Ἐρσ. 10. *Τί τάχα νὰ ζήσουμε ἐμεῖς, ἀφοῦ χάθηκεν ὁ καλεπᾶνος;* (=γιὰ ποιὸν σκοπὸ) Μπ. 78· βλ. καὶ Ε. 135, ξθ'. — *Τί σοῦ φταίω ἐγώ;* (=σὲ τί; ὡς πρὸς τί;) πρβλ. Ε. 74, 121. (Πρβλ. *Σὲ τί σοῦ ἔφταιξα ἐγώ;* Βλ. καὶ § 65, 5, 6 καὶ 7).

Σημ. α'. Πολλὲς φορές τὸ ἐρωτηματικὸ τί χρησιμοποιεῖται γιὰνὰ προεξαγγέλλῃ μὲ ἔμφασι μιὰ ἐρώτησι, πού ἀκολουθεῖ εὐθὺς κατόπι του καὶ πού περιέχει ἔκφρασι ἐκπλήξεως, θαυμασμοῦ, ἀποδοκιμασίας κ.τ.δ. γιὰ κάτιτι: *Τί; λέθανε ὁ κύριος Μπάμπαιος;* Τρ. 113. *Τί; θὰ φύγῃς κιάλας;* Μπᾶ! *ἔδω εἶσαι;* *Τί; σίδεσο ἔχουμε σήμερα;* Ξεν. 233. *Τί; γαῖδοῦρια εἶναι τὰ παιδιά, νὰ τὰ δέρον;* Κονδ. 40.

Παρόμοια καὶ σὲ φράσεις πού εἰσάγονται μὲ τὸ τί σὰν ἢ καὶ τί σὰν ἢ μὲ τὸ τί κ' ἂν ἢ καὶ τί κ' ἂν, ὅπου τὸ τί, ἀναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων, σημαίνει ὅ,τι ἢ φράσις τί πειράζει; τί σημαίνει; τί ὠφελεῖ; κ.τ.δ.: *Τί σὰν πῆρα κ' ἐγὼ στὸ θέατρο;* *Τί κ' ἂν τρώει τὰ σπιάχρα μου τὸ σαράι;* Πολεμ. Ἀνθολ. 357. *Τί κ' ἂν εἶχα μάτια, καὶ δὲν ἔβλεπα, κ' ἂν εἶχα αὐτιά καὶ δὲν ἄκουα;* Ἐρσ. 273.

Μὲ παρόμοια σημασία χρησιμοποιεῖται τὸ τί καὶ στὴ φράσι καὶ τί; πού ἐκφέρεται κ' αὐτὴ ἐμπρὸς ἢ κατόπι ἀπὸ μιὰ ἐρωτηματικὴ ἢ ἄλλῃ πρότασι: *Νὰ ἰδοῦμε, θὰ θελήσῃ νὰ σὲ κοιτήσῃ, πού δὲν ἔχει πιστοποιητικὸ. Μπᾶ! καὶ τί; τὸ πιστοποιητικὸ κάνει τὴ δούλα;* (=τί σημαίνει;) Ξεν. 187. *Μαθ' ντροὰ Μαριόρα, πείνας ἄνδρας σου. Σὰν πείνας καὶ τί;* (=τί σημαίνει; τί μ' ἐνδιαφέρει; τί μὲ γιοιάζει;) Βιζ. 30.

Σημ. β'. Σὲ (παλαιότερα) δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ σὲ διαλέκτους τὸ τί χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ἀναφορικὴ (ἀοριστολογικὴ) ἀντωνυμία (=ὅ,τι) καὶ ὡς σύνδεσμος αἰτιολογικὸς (γιὰτί, διότι) ἢ, σπανιότερα, εἰδικὸς (=ὅτι, πὼς): *Ἄς κάμῃ ὁ θεὸς τί θέλει* Πάσσ. 451, 8. — *Μέρο νὰ περάσειε ἀπὸ τὰ Παραιοστά, τί εἶναι κακόβαρα* (=γιὰτί εἶναι) Βλαχ. 42. *Πᾶρε με ἀπάνον στὰ βονά, τί θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος* Κρυστ. Ἀνθολ. 171· βλ. καὶ Πάσσ. 531, 6 καὶ Σκιπ. 127. — *Θαροῦ τί ἔρχεται ὁ Κώστας μου* (=νομίζω πὼς ἔρχεται) Λ. Ε 154· βλ. καὶ Ε. 44,11 καὶ 55,5 καὶ Πάσσ. 34,2 καὶ 158,4.

Σημ. γ'. Ὡς εἰσαγωγικὸ πλάγιας ἐρωτήσεως τὸ τί χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ τὸ ἀναφορικὸ ὅ,τι: *Ἐλεγε τί ἔβλεπε* (=ὅ,τι ἔβλεπε) Βουτ. 3.

3) ἢ πόσος χρησιμοποιεῖται πάντοτε ἐπιθετικῶς: *Πόσος καὶ ὁδὸς πέρασε ἀπὸ τότε;* *Πόσα χρήματα θέλεις;*

§ 98. Συχνότατα οἱ ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες χρησιμοποιεῖται ἐπιφωνηματικῶς. Τότε

1) ἡ ποιός σέ καταφατικές ἐρωτηματικές προτάσεις ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἀπολύτως κανεῖς δὲν καὶ σέ ἀποφατικές (μὲ τὴν ἄρνησι μαζι) τὴν ἔννοια τοῦ κάθε ἄνθρωπος, καθέννας, ὅλοι ἐν γένει κ. τ. ὄ. : **Ποιός λέει πὼς δὲν τοῦ ἀρῶσει τὸ μέλι ;** Πα. 75· βλ. καὶ Βλαχ. 68, Ε. 72 Β, 1 - 74, 110 - 217, 35 καὶ Πάσσ. 174, 1 καὶ 270, 12 καὶ Δίστ. 669. — **Ποιά μάνα δὲν ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ της ;** (=κάθε μάνα, ὅλες ἐν γένει οἱ μητέρες).

Σημ. Πολλές φορές ἡ ποιός συναπτομένη μὲ ὄνομα οὐσιαστικό (ιδίως κύριο ὄνομα) φανερώνει πὼς ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ ἀποκρούει ἢ βρῖσκει ἐντελῶς ἐσφαλμένη τὴ γνώμη ποῦ ἔχει ἢ τὸν ἰσχυρισμὸ ποῦ προβάλλει ὁ ἄλλος σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπο, γιὰ τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος : **Ὁ Πέτρος σοῦ τὰ εἶπε αὐτὰ; Ποιός Πέτρος ;** αὐτὸς δὲν ξέροι τίποτε ἀπ' αὐτὰ. *Δὲν ἐχάρηκες ποῦ θὰ ῥθῆ ἡ Ρηνούλα ; Ποιὰ Ρηνούλα ;* δὲν ξέρω τί λὲς Τρ. Δ. 69. — *Ἔτσι κάνουν τὰ καλὰ παιδιὰ γιὰ τοὺς γονιούς, ὅχι σάν Ποιούς γονιούς ; χοῖ σιωπῆ ! τὸν κύριο θέμο ἢ Λόλα τὸν ἔχει ἀδερφοῦ Τρ. 198.*

2) ἡ πόσος ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ πάρα πολὺς, ὑπερβολικὰ πολὺς : **Πόσα πέρασα, ὅσο νὰ τὰναθρέψω κεῖνο τὸ παιδί !** (=πάρα πολλὰ βάρσασα καὶ στενοχώριες) Πα. 52. **Πόση ζωὴ σπατάλησα !** Σχιπ. 27. **Πόσες φορές μόνοιασε ἄνθρώπους μὲ τὴν ὀργήν του !** Χ.Θ. 49. — **Πόσο ἤθελε νὰ μὲ ἐποχρῶσῃ σὲ γάτι κι' αὐτός !** Τρ. 36· βλ. καὶ Ἄμ. 78. Πρβλ. § 92.

3) ἡ τί χρησιμοποιεῖται καὶ μόνη της (οὐσιαστικῶς) καὶ μὲ κάποιον οὐσιαστικό ἢ ἐπίθετο καὶ μὲ ἐπίρρημα.

α') Μόνη της ἔτσι, σέ καταφατικές ἐρωτηματικές προτάσεις, ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἀπολύτως τίποτε δὲν καὶ σέ ἀποφατικές (μὲ τὴν ἄρνησι μαζι) τὴν ἔννοια τοῦ ὅλα ἐν γένει ἢ τοῦ πολλὰ καὶ διάφορα (πρβλ. παραπάνω, 1) : **Τί ξέρουν τὰ παιδιὰ ;** (=ἀπολύτως τίποτε δὲν ξέρουν) Ζ.Π. 99· βλ. καὶ 83, Πα. 97, Μπ. 34 καὶ Θ. Χρ. 55 (πρβλ. : **Τί εἶχε ; τί ἔχασε ; τίποτα !** Λπ. 27). **Τί δὲ θάδινα, γιὰ τὸ τοῦ δώσω ζωή !** (=ὅλα ἐν γένει θὰ τὰ ἔδινα) Πα. 48. **Καὶ τί δὲν εἶχε τὸ σπῖτι του ; τυριά καὶ βούτυρα... μωσχάρια θροφιά, λουκάνικα χοιρινὰ** Χ.Θ. 30. **Καὶ τί δὲ μοῦ φάλανε, κύριε Ἀγγελῆ μου ;** (=πολλές καὶ διάφορες κατηγορίες) Τρ. 221.

β') Ὄταν προτάσσεται ἐμπρὸς ἀπὸ οὐσιαστικό, ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἀπολύτως κανεῖς δὲν (πρβλ. παραπάνω, 1) : **Τί ἀνάγκη τοὺς εἶχε ;** (=καμιὰ ἀπολύτως ἀνάγκη δὲν) Πα. 142· βλ. καὶ

Ἄμ. 52. **Τί** τὸ ὄφελος; (= ἀπολύτως κανένα ὄφελος) Μπ. 63· βλ. καὶ 101 καὶ Πα. 98.

Συνήθως ὁμως τότε τὸ τί, ἀναλόγως τῆς ἔννοιᾶς τῶν συμφραζομένων, φανερώνει κάτι τὸ ἐξαιρητικόν, κι' ἔτσι παίρνει τὴν ἔννοια τοῦ ἐκτάκτως πολλὸς ἢ μεγάλος, μεγάλος καὶ πολλὸς, ἐκτάκτως ὥραϊος κ.τ.δ. ἢ τοῦ πολλὸ κακός, φοβερός, ἐλεινός κ.τ.δ.: **Τί** ἡσυχία! Ζ.Π. 17. **Τί** ἁρμονία! Ἄμ. 43. **Τί** ὄνειρα! **τί** εὐτυχία! (= πόσον ὥραϊα ὄνειρα! πόσο μεγάλη εὐτυχία!) Ἡθ. 47. Ὅλα εἶναι ἀγνώριστα: **τί** μεταβολή! **τί** σπίτια! (= πόσο μεγάλη μεταβολή! πόσο πολλὰ καὶ μεγάλα σπίτια!) Ὑλιγγ. 103. — **Τί** μαρτύριον! (= πόσο μεγάλο καὶ φοβερὸ μαρτύριον!) Μπ. 71· βλ. καὶ Λ. Δ 119, Πα. 44, Ἄμ. 104, Τρ. Δ. 78 καὶ Πάσσ. Δίστ. 991. **Αχ!** **τί** ὄνειρο πὸν βλέπει ἡ δόλια! (= πόσο φοβερὸ καὶ τρομερὸ) Πα. 35. **Τί** χρόνια κι' ἐκεῖνα! (= πόσο ἐλεινὰ καὶ δυστυχισμένα!) Πα. 49· βλ. καὶ Τρ. Δ. 80.

γ') Ὅταν προτάσσεται ἐμπρὸς ἀπὸ ἐπίθετο ἢ ἀπὸ ἐπίρρημα, ἐξαιρεῖ τὴν ἔννοιάν του, ἥτοι ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ πόσο, πόσο πολὺ, πάρα πολὺ, ἐξαιρετικὰ πολὺ κ.τ.δ.: **Τί** θαυμάσιος περίπατος! Ἄμ. 42. **Τί** καλοζίζικη ἡ Ἀδύγη! Πα. 25. **Τί** κρύο νερό! Ἐρσ. 122. **Τί** παράξενο σφύριγμα! Χ.Θ. 71. **Τί** κακὴ ψυχὴ ἐκεῖνη ἢ Ἀκριβή! Πα. 53. — **Αμάραντα** ἀνθισαν! **τί** καλά! Ἄμ. 47. **Τί** ἄσχημα πὸν φέροθηκες! (Ποβλ. παραπάνω, 2).

Σημ. Χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορές τέτοια σύνταξις τοῦ τί, γιανὰ δηλωθῆ πὼς ἐκεῖνος πού μιλεῖ, ἀποκρούει ἐντόνως καὶ ἀποδοκιμάζει τὸ ὅτι ἀληθεύει σὲ μιὰ ὀρισμένη περίπτωσι, ὅπως ὁ ἄλλος φρονεῖ, ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ οὐσιαστικὸ ἢ τὸ ἐπίθετο ἢ τὸ ἐπίρρημα: *Μὴ σοῦ κρατοῦν τοὺς μισθοὺς σου; Καλέ, τί μισθοὺς! Δὲ μὲ βλέπεις; εἶμαι ναῦτης κλπ.* Ξεν. 184. *Μὴ φοβᾶσαι, εἶπε ὁ Ἀθβανίτης, σὺν ἄκουσε καλὰ τὸ ὄνειρο· τὸ φίδι εἶναι φίλος. Ὁ Γούναρης κούνησε τὸ κεφάλι· τί φίλος, πὸν πῆγε νὰ τὰ χάψη τὰ παιδιὰ μου, ἀγᾶ μου, εἶπε* (= *κάθε ἄλλο παρὰ φίλος*) Πα. 155. *Ὁ κύριος Στέφανος εἶναι ἀσυνήθιστος ἀπὸ δρόμους. Καλέ, τί ἀσυνήθιστος!* (= *διόλου δὲν εἶναι ἀσυνήθιστος*) Ἄμ. 45. *Ὁραῖα, ποτεῦν, περάσατε. Τί ὥραϊα, πὸν δὲ βρήκαμε τίποτε νὰ φᾶμε!* (= *διόλου δὲν περάσαμε ὥραϊα κλπ.*). Ποβλ. παραπάνω, 1, Σημ.

§. 99. Οἱ ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες (καθὼς καὶ τὰ ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα) ἐκφέρονται πολλὰς φορές μὲ τὸ μόριο σὺν μπροστά τους. Ἐτσι, ἐκεῖνος πού ρωτᾶ δείχνει πὼς βρίσκεται σὲ με-

γάλη ἀπορία σχετικὰ μὲ τὸ ἐρώτημά του ἢ φανερώνει πὼς νομίζει ὅτι δύσκολα ὁ ἄλλος θὰ μποροῦσε νὰ φανταστῆ καὶ νὰ εὔρη τὴν ἀκριβῆ ἀπάντησι σ' αὐτό: *Ξέρεις τί σοῦ ἔφταισε ὁ ἄντρας σου;* **Σὰν τί;** (= *τί ἄραγε;*) Πα. 70· βλ. καὶ Πάσ. 466, 14 καὶ Δίστ. 829 καὶ E. 78 B, 7. **Σὰν τί νόημα ἔχει γιὰ μᾶς ἡ ζωὴ;** Βλαστ. 166. *Βρέ μου καμιὰ δουλειά.* **Σὰν τί δουλειά;** Ζ. Π. 162. **Σὰν τί τέχνη ξέρεις;** Απ. 155· βλ. καὶ E. 85, 30. *Κυρὰ Νένω, σὰν τί ἀγάπη θὰ σῶχει ὁ Ἄϊ-Σώστης! ἂν δὲν ἔρθῃς, δὲ βλέπει φῶς* (= *πόσο μεγάλη ἄραγε ἀγάπη*) Τρ. Δ. 63. *Μπορεῖ νὰ τοῦ κάνεις καὶ κακό, δίχως νὰ τὸ θέλῃς.* **Σὰν τί κακό θὰ τοῦ κάνω,** *Κυρὰ Βαρβάρα;* Ἐρσ. 149. *Ἡ καρδίτσα μου τὸ ξέρει,* **σὰν τί πόρους ὑποφέρει** (= *πόρους πὸν δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς φανταστῆ ἄλλος*) Πάσ. 610, 17.—**Σὰν ποιοῦ χωράφι σπάρθηκε καὶ δὲ θὰ τὸ θερίσουν;** (= *ποιοῦ ἄραγε χωράφι*) Πάσ. 450, 23.—**Σὰν πόσα πεπόνια λὲς πὼς ἔχω στὸ κελλάρι;** Πα. 67· βλ. καὶ Βεν. 128.—**Σὰν ποῦ νὰ ψένουν τὰ σφαχτιά;** (= *ποῦ ἄραγε*) E. 57, 7.

η. Οἱ ἀόριστες ἀντωνυμίες.

§ 100. Ἐκ τῶν ἀόριστων ἀντωνυμιῶν τῆς νέας Ἑλληνικῆς οἱ ἀντωνυμίες *κάποιος, ἓνας, κανεὶς ἢ κανένας* (ἢ *κάνας*, μᾶλλον διαλεκτικῶς), *καθεὶς ἢ καθένας*, (*ἕκαστος*), *ἄλλος*, *μερικοὶ*, *διάφοροι*, *κάμπσος ἢ καμπόσος*, *ἀρκετός*, *ποιοὺς εἶναι κλιτές*· οἱ ἀντωνυμίες *δεῖνα(ς)*, *τάδε(ς)*, *τί*, (*ἓνα τι*), *κάτι*, (*κάτιτι*), *τίποτε*, *κάθε*, (*κάθετι*) εἶναι ἀκλιτέες. Ἐκ τούτων

1) ἡ *ποιοὺς* καὶ ἡ *τί* (*κάτιτι*, *κάθετι*) χρησιμοποιοῦνται μόνον οὐσιαστικῶς, ἡ *κάμπσος* (ἢ *καμπόσος*) καὶ ἡ *κάθε* μόνον ἐπιθετικῶς, οἱ ὑπόλοιποι καὶ οὐσιαστικῶς καὶ ἐπιθετικῶς. (Βλ. παρακάτω τὰ παραδείγματα).

2) ἡ *δεῖνα(ς)* καὶ *τάδε(ς)* ἐκφέρονται πάντοτε μὲ τὸ ἄρθρο, ἢ *κάποιος*, *κανεὶς*, *μερικοὶ*, *διάφοροι*, *τί*, *κάτι*, (*κάτιτι*), *τίποτε*, *κάμπσος* καὶ *ἀρκετός* κανονικὰ χωρὶς ἄρθρο, οἱ ὑπόλοιποι, ἤτοι ἡ *ἓνας*, *καθεὶς ἢ καθένας*, *ἄλλος* καὶ *κάθε* (καὶ *κάθετι*) καὶ μὲ τὸ ἄρθρο καὶ χωρὶς ἄρθρο. (Βλ. παρακάτω τὰ παραδείγματα).

3) ἡ *ἓνας*, *κανεὶς ἢ κανένας*, *καθεὶς ἢ καθένας* καὶ ἡ *τί*, (*ὅπως συνήθως* καὶ ἡ *ποιοὺς*, *δεῖνα* καὶ *τάδε*) χρησιμοποιοῦνται μόνο στὸν ἐνικό, ἤτοι λέγονται γιὰ ἓνα μόνο ἀόριστο πρόσωπο ἢ πρᾶγμα. Καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ πολλὰ ἀόριστα πρόσωπα ἢ πράγματα,

τότε ὡς ἀντίστοιχη τῶν ἀντωνυμιῶν ἕνας καὶ κανένας χρησιμοποιοεῖται ἢ κάποιος (οὐσιαστικῶς καὶ ἐπιθετικῶς) καὶ ἢ κάτι καὶ ἢ τίποτε (ἐπιθετικῶς), καὶ ὡς ἀντίστοιχη τῆς καθένας ἢ κάθε. (Τὸ οὐσιαστικὸ ὅμως ποὺ ἀκολουθεῖ σὲ πληθυντικὸ μετὰ τὸ κάθε, ἔχει πάντοτε μπροστά του κί ἕνα ἀριθμητικὸ ἀπόλυτο, ἀπ' τὸ δυνὸ κί ἑπάνω). Πρβλ. *Ἦρθε ἕνα παιδί—ἦρθαν κάποια (ἢ κάτι) παιδιά. Εἶναι κανεὶς μέσα;—κάποιοι (στρατιῶτες) εἶναι μέσα. Εἶδατε κανένα στρατιώτη;—εἶδαμε κάποιους (ἢ κάτι) στρατιῶτες. (Παίρνει κάτι δαχτυλίδια καὶ περνᾷ ἀπ' τὸ παλάτι Π.Μ. 78).—Μὴν ἦρθαν τίποτε στρατιῶτες καὶ μὲ ζήτησαν; Καθένας (στρατιώτης) εἶχε τὴν κουβέρτα του—κάθε πέντε στρατιῶτες κοιμοῦνταν σὲ μιὰ σπηρῆ. Ἔρχεται κάθε χρόνο καὶ μένει μαζί μας ἕνα μῆνα—κάθε τρία χρόνια παίρνει δυὸ μῆνες ἄδεια.*

§ 101. Ἀπὸ τὶς ἀόριστες ἀντωνυμίες κάποιος καὶ ἕνας

1) ἢ κάποιος κανονικὰ σημαίνει ἕνα ἀόριστο πρόσωπο ἢ πρᾶγμα: *Ἦρθε κάποιος καὶ σὲ ζήτησε*: βλ. Ε. 135, ιζ'. *Τὸν εἶδανὰ κάθετα μὲ κάποιον σὲ καφετεῖο*: βλ. Ε. 75, 4.—*Κάποια τζιτζιλια λαλοῦν* Πορφ. Ἀνθολ. 373.

Ἄνταν ὅμως χρησιμοποιεῖται οὐσιαστικῶς, ἔχει κάποτε καὶ τὴν ἔννοια τοῦ καθένας, (κάθε ἄνθρωπος): *Κάποιος λέει νὰ ξέσῃ ξένες γλώσσες, καὶ σὺ δὲ θέλεις νὰ μάθης*.

Κί ὅταν πάλι χρησιμοποιεῖται ἐπιθετικῶς, ἔχει κάποτε τὴν ἔννοια τοῦ ὄχι πολὺς, (ὄχι μεγάλος), ἀλλ' ὄχι καὶ ἐντελῶς ἀσήμαντος: *Ἔχει κί αὐτὸς κάποια περιουσία*.

2) ἢ ἕνας, (μία, ἕνα) κανονικὰ σημαίνει ὅ,τι καὶ ἢ κάποιος: *Χτυπάει τὴν πόρτα καὶ βγαίνει ἕνας καὶ τοῦ ἄνοιξε* Μβ. 477. *Ἔνας στρατιώτης σὲ ζητεῖ*: πρβλ. Ε. 31, 2.

Ἄλλὰ χρησιμοποιεῖται προσέτι ἢ ἀντωνυμία ἕνας:

α) χωρὶς ἄρθρο, μὲ τὴν ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ποὺ εὐθὺς κατόπι τῆς (ἕνας ποὺ) ὡς ἰσοδύναμη μὲ τὸ ἐκεῖνος ποὺ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ὅποιος (πρβλ. § 88, 2, Σημ. ε'): *Ἔνας ποὺ ἔχει μωλὸ δὲ λέει τέτοια λόγια*: βλ. Ε. 135, ογ'.

β) μὲ τὸ ἄρθρο, ἢ (σπανιότερα) χωρὶς ἄρθρο, μὲ τὴν ἀντωνυμία ἄλλος σύναρθρη εὐθὺς κατόπι τῆς στὴν ἴδια πτῶσι καὶ συνδεμένη μ' αὐτὴ μὲ τὸ σύνδεσμο καί (ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος,

τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο κλπ.). Ἔτσι ἐκφράζεται παραστατικότερα ἢ ἔννοια τοῦ διάφοροι (ἄνθρωποι), διάφορα πρόσωπα (ἢ πράγματα): *Μὴν ἀκούς τι σοῦ λέει ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος.* Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμμανθάναμεν ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον (= ἀπὸ διαφόρους ἀνθρώπων) Μπ. 40. *Δὲν ξέρει ποῦ εἶναι τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο* (= τὰ διάφορα πράγματα). Βλ. § 88, 2 Σημ. δ'.

Σημ. α'. Ἔτσι μὲ τις ἀόριστες ἀντωνυμίες ὁ ἕνας — καὶ ὁ ἄλλος (ἢ ὁ ἕνας — ὁ ἄλλος) γίνεται προσέτι ἀναφορά ἀορίστως στὰ καθέκαστον πρόσωπα (ἢ πράγματα), ποῦ ἀποτελοῦν ἕνα σύνολο, γιὰ τὸ ὅποιον ἐγινε προηγουμένως λόγος: (*Οἱ δράκοι σκοπιστήκανε ὁ ἕνας δῶ καὶ ὁ ἄλλος κεῖ* (= ἄλλος ἐδῶ — ἄλλος ἐκεῖ) Π. Μ. 112 (πρβλ. καὶ § 28, 2 Σημ. α' καὶ § 29 Σημ. 2). Βλ. καὶ § 96, 1.

Σημ. β'. Σὲ ἀποφατικές προτάσεις ἢ ἀόριστη ἀντωνυμία ἕνας παίρνει κάποτε τὴν ἔννοια τοῦ οὔτε ἕνας, κανεῖς ἀπολύτως: *Ποῦλί μου, δὲν τὸ ἐλπίζα τὴ γνώμη σου νὰλλάξῃς, καὶ ἀπὸ τοὺς τόσους ὄρκους σου ἕνα νὰ μὴ φυλάξῃς* (= οὔτε ἕνα) Πάσσ. Δίστ. 806.

§ 102. Οἱ ἀόριστες ἀντωνυμίες κανεῖς καὶ τίποτε χρησιμοποιοῦνται ἄλλοτε μὲ θετική σημασία (κανεῖς = ἕνας ὁποιοδῆποτε, κάποιος — ἀρχαῖο τίς· τίποτε = κάτι ὀτιδήποτε, κάτιτι — ἀρχαῖο τί) καὶ ἄλλοτε μὲ ἀρνητική σημασία (κανεῖς = οὔτε ἕνας — ἀρχαῖο οὐδεὶς ἢ μηδεὶς· τίποτε = ἀρχαῖο οὐδὲν ἢ μηδέν).

1) Θετική σημασία ἔχουν οἱ ἀντωνυμίες κανεῖς καὶ τίποτε, ὅταν βρίσκονται σὲ προτάσεις καταφατικές (ἰδίως μὲ ρῆμα προστακτικῆς ἐγκλίσεως) ἢ σὲ προτάσεις ἐρωτηματικές (εὐθεῖες ἢ πλάγιες): *Ἄν μὲ ζητήσῃ κανεῖς, φώναξέ με. Χάρισέ μου κανένα βιβλίο* (= ἕνα ὁποιοδῆποτε βιβλίο)· πρβλ. Ε. 210, 10. *Ἐπαιρῶν ἀπὸ ἕνα βιβλίο γιανὰ διαβάσουν αὐτὸς κανένα περιοδικό, ἐκείνη καμιὰ ἔκδοσι σίχων* (= κάποιο περιοδικό κλπ.) Ἐρσ. 23. — *Εἶδες κανέναν νὰ περνᾷ ἀπὸ δῶ;* (= ἕναν ὁποιοδῆποτε ἄνθρωπο). *Ἐχεις πάει καμιὰ φορὰ στὴν Ἀθήνα, παπούλη;* (= κάποια φορὰ) Βεν. 77. *Ἐτρεξε νὰ ἰδῇ, μήπως συνέβῃ καμιὰ ζημία* (= κάποια ὁποιαδήποτε) Μπ. 89. — *Ἄν ξέρεις τίποτε, πές μας το* (= κάτι, κάτιτι). *Βλέπεις τίποτε; Ρώτησέ τον, ἂν θέλει τίποτε.*

2) Ἀρνητική σημασία ἔχουν συνήθως οἱ ἀντωνυμίες κανεῖς καὶ τίποτε, ὅταν βρίσκονται σὲ προτάσεις ἀποφατικές, καὶ κανονικά ὅταν ἐκφέρωνται μόνες τους, ὡς μονολεκτική ἀποφατι-

κή ἀπάντησις σέ μιάν ἐρώτησι: **Κανείς δὲν** τὸν εἶδε Ἐργὼ 287. **Κανείς δὲ** σέ γνωρίζει ἐδῶ Βαρν. Ἀνθολ. 27· βλ. καὶ Ε. 77, 15-78 Β, 18-90 Γ, 3.—**Νὰ μὴ μιλήσῃ κανείς** (πρὸβλ. Ε. 179, 2). **Ποιὸς εἶναι μέσα;** **Κανείς.** Ὅχι! **καμιὰ φορὰ** Βεν. 77.—**Δὲν ἔχω τίποτε** Ε. 39, 2. **Μὴν πῆς τίποτε** σὶὸν Πέτρο. **Τί συμβαίνει;** **Τίποτε.**

Μποροῦν ὅμως καὶ σέ τέτοιες προτάσεις νὰ ἔχουν οἱ ἀντωνυμίες κανείς καὶ τίποτε καὶ θετική σημασία. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ τὰ συμφραζόμενα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ κυρίως καθορίζουν τὴν τέτοια ἢ τέτοια σημασία τους: **Δὲν εἶδα ἐκεῖ κανένα** γνωστὸν (= κάποιον γνωστὸν—οὔτε ἕνα γνωστὸν). **Δὲν ξέρω τίποτε** σχετικὸ μὲ τὴν ὑπόθεσι (=κάτιτι—οὔτε ἕνα πρᾶγμα).

§ 103. Ἡ ἀντωνυμία κανείς

1) σέ οποιαδήποτε πρότασι χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ ἔννοια γενική, ὡς ἰσοδύναμη μὲ τὸ καθένας, (κάθε ἄνθρωπος—ἀρχαῖο πᾶς τις): **Εὐκόλα μπαίνει κανείς** στὴ φυλακή, μὰ πολὺ δύσκολα βγαίνει Πα. 84. **Δὲ** δουλεύει **κανείς** μονάχα γιὰ τὴν ψυχὴ του.—**Εἶναι νὰ μὴ θυμῶνῃ κανείς** μὲ τέτοια πράγματα;

Σημ. Παρόμοια σημασία ἔχει ἡ ἀντωνυμία κανείς, καὶ ὅταν μὲ αὐτὴν ἐκφράζεται κανείς λεπτότερα καὶ εὐγενέστερα σέ γ' πρόσωπο ἀντὶ νὰ ἐκφραστῆ σέ α' πρόσωπο (τοῦ ἐνικοῦ ἢ σπανιότερα τοῦ πληθυντικοῦ): **Τί νὰ πῆ κανείς;** (=τί νὰ πῶ!); Ἄφοῦ πρῶτον σὰς **συναχαρῆ κανείς...** **ἤμπορεῖ** νὰ σὰς **ἐρωτήσῃ**, τί εἶναι αὐτὸ ποῦ ὑφαίνετε; (=ἀφοῦ πρῶτα σὰς συναχαρῶ, ἤμπορῶ νὰ σὰς ἐρωτήσω κλπ.) Ἄμ. 41. **Πρέπει νὰποφεύγῃ κανείς** τίς ὑπεβολές (=νὰ ἀποφεύγωμε) Κμπ. 321. Πρὸβλ. § 24, 3.

2) συνάπτεται μὲ λέξεις, ποῦ σημαίνουν ἕνα ὀρισμένο ποσόν, (ἰδίως μὲ περιληπτικά ἀριθμητικά σέ -αριά), καὶ τότε ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ περίπου: Ἄγῳρασε **καμιὰν δεκά** τρωί Π.Μ. 69. Θὰ μείνω ἐδῶ **κανένα μῆνα**. Ὁ καλετὰν Ἀνωνάκης μὲ **καμιὰ τρακοσαριά** παλληκάρια (=μὲ τριακόσια περίπου παλληκάρια) Πα. 41.

Σημ. Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις **κάνα δυὸ** ἢ **κανένα δυὸ**, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ μερικοῦ, λίγοι (μὲ τὸ **κάνα** ἢ **κανένα** ὡς ἄκλιτο κάθε γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως): **Ἦταν ἐκεῖ κάνα δυὸ στρατιῶτες**. **Κάνα δυὸ παλιὲς καρέκλες** Βλαχ. 100. **Πᾶρε καὶ κάνα δυὸ μῆλα**. Ἀπὸ τέτοια κατηροητήρια δὲν σώζονται οἱ ἐκ τῶν ὑστερῶν μετανοίαις, τὸ ἀνέβασμα **κανένα δυὸ φιλολογικῶν ἔργων** κάθε χρόνον (=μερικῶν) Πολιτ. Β 40. Πρὸβλ. § 36, Σημ.

3) συνάπτεται μὲ ὀνόματα ὀρισμένων καὶ γνωστῶν προσώπων, γιανὰ δηλωθῆ κάποια ὑπόνοια σχετικῶς μ' αὐτά· (κανείς = τυχόν, ἄραγε, πιθανῶς): "Ἄν ἔρθῃ **κανένας Πέτρος** καὶ μὲ ζήτησῃ, πές του πὼς δὲν εἶμαι δῶ (= ἂν **τυχόν** ἔρθῃ **ὁ Πέτρος**). Ἀπὸ ποιὸν τὰ ἔμαθε αὐτά; Ἀπὸ ποιὸν ἄλλον; ἀπὸ **καμιὰ Μαρία** (= **πιθανῶς ἀπὸ τῆς Μαρίας**).

Σημ. Βλ. καὶ § 9, 3 Σημ. β', 2, β'.

§ 104. Ἡ ἀντωνυμία τίποτε

1) ὅταν χρησιμοποιῆται οὐσιαστικῶς, εἶναι οὐδετέρου γένους, ἀριθμοῦ ἐνικοῦ καὶ πτώσεως ὀνομαστικῆς ἢ αἰτιατικῆς (= κάτι, κάτιτι—τίποτε· πρβλ. § 97, 2, α'): Βρίσκειται **τίποτε** νὰ φᾶμε; δὲν **δπάροχει τίποτε**. Βλέπεις **τίποτε**; δὲ βλέπω **τίποτε**. Πές μας **τίποτε** νὰ γελᾶσωμε (πρβλ. Α. Ε 54). Πές μου **τίποτα εὐχάριστο** Ἐρσ. 183.

Σημ. Ὡς οὐσιαστικὸ τὸ τίποτε χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὸ ἄρθρο (τό), γιανὰ δηλωθῆ κάτιτι, τὸ ἐντελῶς ἀνάξιο λόγου: Μὲ τὸ **τίποτε** κέρδιος πολλὰ **χρήματα** (= μὲ ἐλάχιστα καὶ ἀσημαντα κεφάλαια). Κλαίει γιὰ τὸ **τίποτε** (= μὲ τὴν παραμικρὴ ἀφοριή).

2) ὅταν χρησιμοποιῆται ἐπιθετικῶς (ἰδίως σὲ ἐρωτηματικῆς προτάσεις), συνάπτεται συνήθως μὲ ὀνόματα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, κάθε γένους, πτώσεως ὀνομαστικῆς ἢ αἰτιατικῆς (= κάποιοι, κάποιους, κάποιες κλπ.): **Εἶδατε τίποτε στρατιῶτες** νὰ περνοῦν ἀπὸ δῶ; **Μήπως θέλεις τίποτ'** ἄλλες **πληροφορίες**; Μητ. Β 50. **Ἔχεις τίποτε γαλλικὰ βιβλία** νὰ μοῦ δανείσης; **Νὰ ἔφεροναν τίποτε πρόσφορα** τὸ ἐλάχιστο! Ππδ. Α 86. (πρβλ. § 100, 3).

Σπάνια συνάπτεται ἔτσι τὸ τίποτε καὶ μὲ ὄνομα ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, οὐδετέρου γένους: **Μᾶς βρίσκειται καὶ τίποτε παξιμάδι**; Ππδ. Β 86.

§ 105. Ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία ποιὸς κανονικὰ τίθεται στὴ φράσι δυὸ φορές, μπροστὰ σὲ λέξεις μὲ ἀντίθετη σημασία, καὶ σημαίνει ὅ,τι οἱ λέξεις ἕνας—ἄλλος ἢ ἄλλος—ἄλλος. Πολὺ συνήθης εἶναι ἡ φράσις ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ (Λπ. 65): **Οἱ ἄλλοι, ποιὸς λιγότερο, ποιὸς περισσότερο, εἶχαν πάρει τὴν ἀπόφασή τους** Χαρ. Μ. 63. **Ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορίες εἶναι φεφτισμένες, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ** (= ἄλλες λίγο, ἄλλες πολὺ) Βλαστ. 217.

§ 106. Οἱ ἀντωνυμίες δεῖνα(ς) καὶ τάδε(ς) χρησιμοποιοῦνται, ὅταν πρόκειται γιὰ πρόσωπα (ἢ πράγματα), τὰ ὅποια δὲν μπορεῖ ἢ δὲ θέλει νὰ τὰ ὀνομάσῃ ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ: *Καὶ ὁ δεῖνας καὶ ὁ τάδες, ὅλοι εἶναι μασκαράδες· κι' ὁ συντάκτης τοῦ Φωτός, μασκαρᾶς εἶναι κι' αὐτός! Πάει καὶ λέει στὴ μάνα τοῦ (=της)· ἡ τάδε βασίλισσα μοιράζει λεφτὰ* Μ. 414. *Τὰ ξέρεις; παντρεύεται τὸ βασιλόπουλο καὶ παίρνει τοῦ τάδε τὴ θυγατέρα* Μ. 437· βλ. καὶ 389 καὶ 439. *Τῆς λέει· θὰ σὲ στείλω στὸ τάδε μέρος* Μ. 438· βλ. καὶ Π.Μ. 76 καὶ 134 καὶ Λπ. 209.

§ 107. Ἀπὸ τὶς ἀόριστες ἀντωνυμίες μερικοὶ (πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ μόνο), κάμποσος ἢ καμπόσος καὶ ἀρχετὸς

1) τῆς ἀντωνυμίας μερικοὶ χρῆσις γίνεται (ἀντὶς γιὰ τὴν ἀποιοί), ὅταν πρόκειται νὰ ὑποδηλωθῇ ὀλιγότης τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων, γιὰ τὰ ὅποια ἐκφράζεται ἀόριστως ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ: *Μερικοὶ τὸ πιστεῖσαν. Ἀγόρασα μερικά βιβλία.*

2) τῆς ἀντωνυμίας κάμποσος ἢ καμπόσος καὶ τῆς ἀρχετὸς χρῆσις γίνεται, ὅταν πρόκειται νὰ ὑποδηλωθῇ ὅτι τὸ πλῆθος ἢ τὸ ποσοδὸν προσώπων ἢ πραγμάτων, γιὰ τὸ ὅποιον ἐκφράζεται κανεὶς ἀόριστως, εἶναι λίγο, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἐντελῶς ἀσήμαντο: *Ἦταν πολλοί; Κάμποσοι.* Ἦμεθα καμπόσοι ἐκεῖ, ὅλο νεοί Κοινδ. 166. *Νὰ μοῦ φέρης κάμποσο ἀλεύρι* Μ. 393. *Ἐκλεψε καμπόσες ὄρνιθες* Π.Μ. 14· βλ. καὶ 15. *Νὰ μπορέσω νὰ ζήσω κι' ἐγὼ κάμποσα χορῶνια* Μ. 426.— *Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησι ὁ Πέτρος κέρδισε ἀρχετὰ χρήματα.*

Σημ. Ἡ ἀντωνυμία καμπόσος χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὸ ἄρθρο στὴ στερεότυπη φράσι: *Κάνει τὸν καμπόσο* (=κάνει τὸ σπουδαῖο). Βλ. § 58, 2.

§ 108. Ἡ ἀντωνυμία κάτι

1) ὅταν χρησιμοποιηθῇ οὐσιαστικῶς, εἶναι γένους οὐδετέρου, ἀριθμοῦ ἐνικοῦ καὶ πτώσεως ὀνομαστικῆς ἢ αἰτιατικῆς (=κάποιο πρᾶγμα—κάποιο γεγονός κ.τ.τ.· πρβλ. § 104, 1): *Ἦντο κάτι ἀπάνω στὸ κεφάλι τοῦ πουλιοῦ* Πα. 37· βλ. καὶ Ε. 77, 24. *Γίνονταν κάτι παράξενο γιὰ μένα* Το. 235. *Ἦταν κάτι συνηθισμένο* Ἐρσ. 8· βλ. καὶ Ἄμ. 7.

Σημ. Στὴ φράσι καὶ κάτι, ὅταν αὐτὴ ἀκολουθῇ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἔκφρασι ποσοῦ, τὸ κάτι σημαίνει λίγο ἀκόμη, λίγο περισσότερο: *Ἀπέχει δυὸ*

δάχνια και κάτι. Μια ώρα και κάτι κοάτησε ή μάχη Μελ. 449. *Τοιάντα όχτιο χιλιάδες και κάτι* 'Αργω 287.

2) όταν χρησιμοποιήται έπιθετικώς, συνάπτεται συνήθως με όνόματα πληθυντικοῦ άριθμοῦ, κάθε γένους, πώσεως όνομαστικής ή αιτιατικής (=κάποιοι, κάποιους, κάποιες κλπ.): *Ήρθαν κάτι γειτόνοι* Πα. 19' βλ. και Μβ. 464, 472 και 495. *Ήτανε και κάτι ξένοι άρχοντες* Κόντογλ. 20. *Είχα να τελειώσω κάτι εργασίες* 'Αμ. 53' βλ. και Πα. 86. *Στά δέντρα φωλιάζανε κάτι μαῦρες μαϊμούδες* Κόντογλ. 35. *Διάβαζε σε κάτι βιβλία* (=σε κάποια βιβλία) Π.Μ. 136' βλ. και 14 και 78. *Εφόρεσα κάτι παλιότερα ρούχα λινά* Τρ. Δ. 51.

Σπάνια συνάπτεται έτσι και με όνομα ένικοῦ, οὔδε τέρου γένους: *Κάτι πουλι τοῦ τό ειπε* Πάσσ. 413, 3 και 428, 2' (πρβλ. *Κάποιο πουλι τοῦ τό ειπε* Πάσσ. 414, 4). Πρβλ. § 104, 2.

Σημ. α'. 'Η άντωνυμία κάτι (ή κάτιτι) πολλές φορές χρησιμοποιείται, είτε οὔσιαστικῶς είτε έπιθετικῶς, γιανά φανερόν κάτι σπουδαίον, κάτι άξιο λόγου, κάτι έξαιρετικόν στό είδος του, κάτι εκτάκτως καλό ή κακό κ.τ.δ.: *Φοροῦ πώς κάτι είναι κι αυτός* (=κάποιος σπουδαίος άνθρωπος). *Όλοι εκείνοι προοῦν για κάτιτι* (=για σπουδαίον) Απ. 157' πρβλ. § 10, 3, Σημ. *Εργαζόσονται και κάτι έκαμε* (=κάποια περιουσία) Μ. 431' πρβλ. § 104, 1, Σημ. *Τά τυφλοπόντικα έχουν κάτι δόντια, πού νεροπόνοῦν δέν τά φτάνει* (=επτάκιος κοφτερά δόντια) Πα. 90' πρβλ. § 101, 1.

Πολλές φορές έπεξηγεΐται άμέσως αυτό τό κάτι: *Έχει κάτι συνλιά, θηρία* (=πολύ μεγάλη). *Φοροῦσε κάτι ρούχα, έλεεινά.*

Παρόμοια χρησιμοποιείται τό κάτι κι έμπρός από έαν έπιθετικόν προσδιορισμό, γιανά έπιτεΐνη τή σημασία του: *Φοροῦσαν κάτι ψηλά καπέλλα ως εκεί πάνω.* *Έλεγαν κάτι παράξενα τραγοῦδια.* *Έχεις και πρόβατα;* *Έ!* *κάτι λιγα* (=πολύ λιγα) Μβ. 472. *Αφήγανε μονάχα κάτι λιγους* Κοντογλ. 28.

Κάποτε δμως χρησιμοποιείται έτσι και με έλαττωτική σημασία: *Εΐναι κάτι στενό* (=λίγο στενό).

Σημ. β'. Πολλές φορές τό κάτι χρησιμοποιείται και γιανά εισάγη μιá πρότασι, πού εκφράζει κάτιτι τό περίεργο ή άπροσδόκητο για κείνον πού μιλεΐ: *Κάτι πολλά αυτοκίνητα (σιέκονται εδώ). Τί συμβάλνει;* *Κάτι βιασική* σέ βλέπω Α. Ε 139. *Κάτι νωρίς* μās ήρθες *σήμερα!* *Κάτι με χέρια άδειανά;* *έρωτησεν ό κύριος 'Αναπάσιος' και τάρμαρανα* (=πώς ή γιατί με χέρια άδειανά;) 'Αμ. 48.

§ 109. 'Η άόριστη άντωνυμία τί (=κάτι ή τίποτε, § 102, 1) ποτέ δέ χρησιμοποιείται έτσι μόνη της. Κανονικά συνοδεύει τίς

ἀόριστες ἀντωνυμίες κάτι, κάθε καὶ ἓνα (καὶ σπάνια, σὲ δημοτικὰ τραγοῦδια, καὶ τὸ οὐδέτερο τῆς ἀντωνυμίας ἄλλος). "Ἐτσι σχηματίζονται οἱ ἀόριστες ἀντωνυμίες κάτιτι, κάθετι, ἓνα τι (καὶ ἄλλο τι Ε. 80, 1 καὶ Πάσ. 466, 1): *Θέλω κι' ἐγὼ κάτιτι. Τὰ δὐὸ ἀνθρώπινα πλάσματα, πὸν ἀγαποῦσα περισσότερο ἀπὸ κάθετι σ' αὐτὸν τὸν κόσμο* Τρ. 124. *Ἡ προσωπικὴ ἀξία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸ κάθετι σ' αὐτὸν τὸν κόσμο* Τρ. 65· βλ. καὶ Ἐρσ. 84. *Ὡς πὸν νὰ μάθη τέχνη, θὰ τοῦ ἔστειλε ἓνα τι ἢ μητέρα του, λάδι κλπ. (Λασκ.)* Κμπ. 315. *Τοῦ ἐμπιστεύεσαι ἓνα τι κλεισμένο καὶ σφραγισμένο; ζουλαίεται νὰ μάθη τί εἶναι μέσα* Λασκ 225

§ 110. Οἱ ἀντωνυμίες καθείς ἢ καθένας (ἕκαστος) καὶ κάθε (§ 100, 1) σημαίνουν χωρισμὸ ἡ διανομὴ (=ἓνας ἓνας χωριστὰ): *Καθένας εἶναι παραδομένος στοὺς λογισμοὺς του* Μυρ. 11. *Ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτὸ του* Τρ. 199. *Χώρια ὁ καθείς μας ἦταν* Σκίπ. 48. *Ἐκοβαν τὸ ψητὸ κι' ἔθριγχαν στὸν καθένα* Πα. 83. *Τὸ καθένα (παιδάκι) ἔλεγε* Π.Μ. 424.—*Κάθε καινούργια γῆ καὶ κάθε νιὸ λιμάνι* Α Ζ. 18. *Κάθε ἄνθρωπος. Οἱ μοῖρες τοῦ κάθε ἀνθρώπου* Π.Μ. 121. *Συκοφαντεῖ καὶ διαβάλλει κάθε τίμιον ἄνθρωπον* Λασκ. 178. *Ἐλαβε τὰ μέτρα του γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον.* *Ἐλεγα τὸν Ἀπόστολο (στὴν ἐκκλησίαν) κάθε Κυριακὴ* Πα. 50. *Ὁ πατέρας μου κάθε Χριστοῦγεννα γιόρταζε* Χ.Θ. 60.

Σημ. α'. Ἡ ἀντωνυμία (ὁ) καθένας χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς ὡς παραθετικὸς προσδιορισμὸς ἐνὸς προηγουμένου οὐσιαστικοῦ, πὸ φανερώνει κάποιον σύνολο προσώπων (ἢ πραγμάτων): *Οἱ τρεῖς γιοὶ ἠθελαν ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὸ θρόνο* Κμπ. 39. *Ὅλοι οἱ μῆνες καιροὶ κι' ἀξιοὶ εἶναι καὶ κάνουν κάθε ἓνας τὴ δουλειά, πὸν κλπ.* Π.Μ. 69. *Τὰ ζωντανὰ εἶναι ὄντα αὐτοδημιούργητα καὶ αὐτοδιοίκητα τὸ καθένα* Φωτιάδ. 3.

Πολλὰς φορὰς πάλι οἱ ἀντωνυμίες καθείς ἢ καθένας καὶ κάθε χρησιμοποιοῦνται καὶ μὲ τὴ σημασίαν τοῦ ὁποιοσδήποτε, ὁ τυχὼν (πρβλ. §103, 1): *Δὲν μπορεῖ καθένας (ἢ ὁ καθένας) νὰ τὸ κάνει αὐτό.* *Κάτι πὸν δύσκολο ὁ καθείς τὸ ξεχωρίζει (=ὁ τυχὼν ἄνθρωπος)* Α Ζ. 23. *Τῆς καρδίας σου τὰ κλειδιὰ μὴ δίνης στὸν καθένα (=στὸν τυχόντα)* Ε. 233, ζ'. *Τῆς ἀγάπης τὸ βοτάνι κάθε τόπος δὲν τὸ κάνει (=ὁποιοσδήποτε τόπος)* Ε. 95, 2.

Σημ. β'. Ὡς ἀόριστη ἀντωνυμία σχετικὴ μὲ τὴν κάθε χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ φράσις τὰ καθέκαστα: *Αὐτὸ μόνον ἄκουσα δὲ γνωρίζω τὰ καθέκαστα (=κάθε μὰ λεπτομέρεια τοῦ γεγονότος).* *Τὸ παλληκαριάκι ἔδειγε τὸ κομμένο χέρι του κι' ἔλεγε τὰ καθέκαστα* Βεν. 92. *Προεργαζότανε καλὰ βλα τὰ καθέκαστα* Κόντογλ. 37.

§ 111. Ἡ ἀντωνυμία ἄλλος κυρίως σημαίνει ἀποκλεισμό τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν: "Ἄλλο παιδί δὲν ἔχω E. 29, 13. *Νὰ ῥθοῦνε τὰλλα τὰ πουλιά;* E. 24, 18. "Ἐχεις ἄλλη κόρη; (ἐνν. ἐκτός ἀπ' αὐτὴ ἢ ἀπ' αὐτές).

Ἄλλ' ἐκτός ἀπ' αὐτὸ ἢ ἄλλος σημαίνει:

1) χωρὶς ἄρθρο: α') "Ὁ,τι ἡ λέξις ἀλλοιώτικος, διαφορετικός: "Ἀπὸ τότε ὁ Πέτρος ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. (Ἡ βουή) *πῆρε ἄλλη μορφή* Ben. 167.—β') Συνήθως στὸν πληθυντικὸ, στὴν ἀρχὴ δύο ἢ περισσότερων ἐπαλλήλων προτάσεων, ὅ,τι ἡ λέξις μερικοί, κάποιου: "Ἄλλοι τὴν ὑποστήριξαν τὴν πρότασι καὶ ἄλλοι τὴν πολέμησαν Δελμ. 179· βλ. καὶ Σκίπ. 173 καὶ E. 5, 19 καὶ 86 A, 31. Παρόμοια: "Ἄλλος γελάει, ἄλλος κλαίει. (Πρβλ. καί: "Ὁ ἕνας μπαίνει, ὁ ἄλλος βγαίνει, § 101, 2, β' καὶ Σημ. 1).

2) μὲ τὸ ἄρθρο: α') "Ὁ,τι ἡ λέξις ὁ λοιπός, ὁ ὑπόλοιπος: *Ἄος μου τὸ ἕνα, τὰ ἄλλα κράτησέ τα σύ.*—β') Σὲ ξεχωριστὸ ἑνὸς συνόλου προσώπων ἢ πραγμάτων (συνήθως δύο ἢ τριῶν) ὅ,τι ἡ λέξις ὁ δεύτερος: *Μιά φορὰ ἦταν δύο ἀδέρφια, ὁ ἕνας ἄρχοντας κι' ὁ ἄλλος φτωχὸς* Π.Μ. 72· βλ. καὶ Μβ. 477. "Ἦτουνα (=ἦταν) *τρεῖς ὄρφανές· ἡ μιὰ εἶχε ἀργαλεὸ, ἡ ἄλλη ἔφτειανε δίχτυα καὶ ἡ τρίτη ἔφτεινε (=ἔφαινε) μαντήλια* M. 443· βλ. καὶ E. 2, 13 καὶ 11, 2 κ. ἀ.

θ. Οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες.

§ 112. Ἀπ' τις ἀναφορικές ἀντωνυμίες τῆς νέας Ἑλληνικῆς ὁποῖος, ὅποιος (ἢ ποιός, γενικὴ ὁποιοῦ καὶ ὅτινος), ὅσος (ποῦ εἶναι κλιτές), καὶ ποῦ (ἢ ὅπου ἢ ὅπου), ὅ,τι ἢ τί (ποῦ εἶναι ἄκλιτες),

1) ἡ ἀντωνυμία ὁποῖος ἐκφέρεται πάντοτε μὲ τὸ ἄρθρο (ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον), οἱ ἄλλες κανονικὰ χωρὶς ἄρθρο. (Βλ. παρακάτω τὰ παραδείγματα).

2) οἱ ἀντωνυμίες ὁ ὁποῖος καὶ ποῦ χρησιμοποιοῦνται πάντοτε μόνες τους, οἱ ἄλλες καὶ μόνες τους καὶ μαζί μὲ κάποιον οὐσιαστικόν: "Ἦρθε ὁ φίλος, γιὰ τὸν ὁποῖον μοῦ μίλησες. "Ἐχασα τὸ βιβλίον, ποῦ μοῦ δάνεισες.—"Ὅποιος πεινάει, καρβέλια δνευρεύεται λ.λ. "Ὅποιο παιδί τὸ ξέρει, γὰ τὸ πῆ. "Ὅσα ξέρει ὁ νοικοκύρης, δὲν τὰ ξέρει ὁ μισαφίρης λ.λ. "Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω ὅσα χρήματα σοῦ χρειάζονται.

§ 113. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ποῦ (ἢ ὁποῦ ἢ ὅπου) εἶναι κά-
θε γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως καὶ χρησιμοποιεῖται :

1) οὐσιαστικῶς, καὶ τότε ἀναφέρεται σὲ κάποιο ὄνομα
οὐσιαστικὸ ἢ σὲ κάποια ἀντωνυμία (οὐσιαστική), ποῦ ὑπάρχει
στοῦ λόγου ἢ ἐννοεῖται ἀπ' ἕξω: Ἐχάσαμε τὸν **Κόστω**, **ὁποῦ** ἔχε
δώδεκα ἀδερφοὺς (=ὁ ὁποῖος) E. 45, 9· βλ. καὶ 56, 6. Εἶμαι τ' Ἄν-
δρονίκου ὁ **γίός**, **ποῦ** τρέμει ὁ κόσμος ὅλος (=τὸν ὁποῖον τρέμει) E. 71,
17· βλ. καὶ 74, 22 καὶ 185, 12. Τὸ **παιδί** τοῦ καπηλείου, **ὅπου** τὸν ἠ-
ξερε καλά, τοῦ εἶπε (=τὸ ὁποῖον) Ππδ. Β 112. Τί τοὺς κάματε τοὺς
Κολοκοτριωναίους, **ὅπου** φοροῦν χρυσὰ σπαθιά (=οἱ ὁποῖοι) E. 53
Γ, 5. Πολλοὶ ἄν' οἱ **δρόμοι**, **πῶ** χει (=ποῦ ἔχει) ὁ νοῦς (=τοὺς ὁποι-
ους ἔχει) Σολωμ. Ἄνθολ. 438. *Νὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα*, **ποῦ** ἔ-
χουν τοὺς κλέφτες μέσα (=τὰ ὁποῖα) E. 66 Α, 5. Δώσε μου τὰ **βιβλία**,
ποῦ σοῦ δάνεισα (=τὰ ὁποῖα).

2) ἐπιθετικῶς (σπανιότερα), καὶ τότε ἀναφέρεται ἢ στὴ
δεικτικὴ ἀντωνυμία τέτοιος, (ποῦ μπορεῖ νὰ ὑπάρχη στοῦ λόγου,
μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ ἐννοηθῆται ἀπ' ἕξω), ἢ στὴ δεικτικὴ ἀντωνυ-
μία τόσος (ἢ ὁποῖα μπορεῖ πάλι νὰ ἐννοηθῆται ἀπέξω), καὶ τότε
ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ὄσος: Φοροῦσε **τέτοια** ρούχα, **ποῦ** φορεῖς καὶ σύ.
Τί μοιρολόγια ἀπὸ τὴν Πάργα βγαίνουνε, **ποῦ** τὰ βουτὰ ραγίζουν! (= **τέτοια** ποῦ) E. 9 Α, 3.—*Ἐχεις τόσα* χορήματα, **ποῦ** σοῦ χορεῖζονται
(=ὄσα).

§ 114. Ἡ ἀντωνυμία ὁ ὁποῖος, (ἢ ὁποῖα, τὸ ὁποῖον, ἐντελῶς ἀ-
γνώστη στὰ δημοτικὰ τραγούδια, καθὼς καὶ στὰ γνήσια λαϊκὰ
παραμύθια) χρησιμοποιεῖται στὴν κοινὴ ἡμιλουμένη ἀντίς γιὰ
τὴν ποῦ (§ 113, 1) προπάντων στίς πλάγιες πτώσεις, καὶ ἰδίως
σὲ ἐμπρόθετα: *Μιά φορὰ κι' ἔναν καιρὸ ἦθε ἔναι* (=ἦταν) ἕνας βα-
σιλιάς, **ὁ ὁποῖος** εἶχε τρία σερικὰ παιδιὰ Μβ. 483. Φαίνεται ὅτι τὸ
ἔγραψαν στὴν Κούλα, **ἢ ὁποῖα** εἰς τὸ μεταξὺ εἶχε πάει στὴν Τρίπολη
Τρ. Δ. 39.—*Ὁ Θεοφιλίτης σὰν τελείωσε τὴ δουλειά*, **γιὰ τὴν ὁποῖα**
τὸν εἶχε στείλει ὁ βασιλέας, γύρισε στὴν Πόλη Κόντογλ. 20. Τὸ μονα-
στήρι εἶχε κελλιά, **μέσα** **στὰ ὁποῖα** καθόντανε παρθένες καλόγριες Κόν-
τογλ. 37. *Ἡ δοκιμασία*, **εἰς τὴν ὁποῖαν** σὲ ἐπέβαλα, ἦτο σκληρὰ Ἄμ.
125. *Ταξίδεψα μὲ τὸ πλοῖο*, **μὲ τὸ ὁποῖον** ταξιδέψατε καὶ οἱς. Προ-
νόμιο τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων, **ἀπ' τοὺς ὁποῖους** ἔρχομαι Βεν. 120.

Ἔτσι τὸ νόημα τῆς φράσεως καθίσταται σαφέστερο.

Σημ. Χρήσις τῆς ἀντωνυμίας ὁ ὁποῖος γίνεται, καὶ γιανὰ ἀποφεύγεται ἡ ἐπανάληψις τοῦ πού στὴ σειρά: *Τὰ ἐδίαβασα αὐτὰ εἰς τὸ βιβλίον ἐκείνο, πού ἔγραψαν ὁ Θεὸς καὶ τὸ ὁποῖον καλεῖται φύσις* Ἀμ. 5.

Γενικά πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ χρήσις τῆς ἀντωνυμίας ὁ ὁποῖος, ὅπου ἡ σύνταξις δὲν ἀπαιτεῖ πλάγια πτώσι ἢ ἐμπρόθετο. Κι' ἀπ' αὐτοῦς λογοτέχνες πολὺ λίγοι τὴ χρησιμοποιοῦν σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ὅπως π.χ. ὁ Κόντογλου: *Ἔστειλε καὶ φώναξε τὸν Πύρρο νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ βοῇ ἐνκαιρία κλπ.* 10. *Ρίχνει μιὰ κεραμίδα ἀπάνω στὸ κεφάλι τοῦ Πύρρου, ὁ ὁποῖος ἐξαιτήθηκε κλπ.* 13.

§ 115. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία πού

1) ὅταν, σύμφωνα μὲ τὴ σύνταξι τῆς προτάσεως, στὴν ὁποίαν βρίσκεται, εἶναι πλαγίας πτώσεως, κανονικὰ συνοδεύεται ἀπ' τὴν κατάλληλη προσωπική ἀντωνυμία, κι' ἀπ' αὐτὴ φανερώνεται σαφέστερα ἢ πτώσις, στὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ ἡ ἄκλιτη ἀντωνυμία πού: *Ἄς ἔρθῃ νὰ μιλήσῃ μὲ μένα, πού μὲ ξέρει (=τὸν ὁποῖον ξέρει). Μὴ μὲ μαλώνης, Κίσαβε, πού σὲ πατάει ἡ Κοριαριά (=σύ, τὸν ὁποῖον πατάει)* Ε. 23, 6. *Χαρὰ σὲ κείνη τὴν καρδιά, πού δὲν τὴν δέρονουν πόνοι (=τὴν ὁποίαν δὲν δέρονουν)* Ζαλοκ. Ἀνθολ. 91. *Ἔνα ποταμάκι τῆς Κεχραιᾶς, πού τοὺς ὄχτους του ἠσκιώνουν πλατάνια (=τοῦ ὁποίου τοὺς ὄχτους)* Ἰω. Ζερβὸς-Ππδ. Φόν. 14. *Ὁ κῆπος εἶναι τοῦ γιοῦ μου, πού ἡ γυναῖκα του θὰ πάρῃ ἄλλον ἄντρα (=τοῦ ὁποίου ἡ γ.)* Ε. 75, 50. *Ἔτσι ὁ ἀγανώστης θὰ νιώσῃ καλύτερα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα, πού μέσα της δοῦν τὰ προσώπα μου (=ἐντὸς τῆς ὁποίας)* Ἀργῶ 301. *Κλαίω γιὰ τοὺς καπετάνιοι, πού τοὺς χαλάει ὁ Ἄλῃ-πασᾶς (=τοὺς ὁποίους χαλάει)* Ε. 61 Γ, 11· βλ. καὶ 1, 4-9Α, 14-48, 9 κ.ἄ.—*Ἡ νέα Ἑλληνικὴ εἶναι διακλαδισμένη σὲ διαλέκτους, πού ἡ μιὰ διαφέρει πολὺ ἀπ' τὴν ἄλλη (=ἀπ' τὶς ὁποῖες ἡ μιὰ—τῶν ὁποίων ἡ μιὰ)* Κμπ. 150. *Εὐτύχησε νὰναθροῦν ποιητᾶς, πού ἡ δόξα τους δὲν εἶναι ἐφήμερη (=τῶν ὁποίων ἡ δόξα)* Πολίτ. Β 14.

2) χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ἰσοδύναμη μὲ ἐμπρόθετο (=ἀπ' τὸν ὁποῖον—γιὰ τὸν ὁποῖον—μὲ τὸν ὁποῖον—στὸν ὁποῖον κ.τ.δ.): *Ἐέρει τὰ μοναστήρια, πού ἔπαιρνα ψωμί (=ἀπ' τὰ ὁποῖα)* Ε. 22, 19. *Νὰ φυλάξουμε στὴς Τρίχας τὸ γεφύρι, πού θὰ περάσῃ ὁ βόιβοντας (=ἀπὸ τὸ ὁποῖον—διὰ τοῦ ὁποίου)* Ε. 29, 11. *Ἐσὺ ἴσαι ἡ αἰτία, πού τὰ πα-*

θαίνω αὐτὰ (=γιατὴν ὁποῖαν)· πρβλ. Πάσσ. Δίστ. 327. Δὲ ρωτᾶς καὶ τὸ Γιάννη τῆς Ψαροδήμαινας, **ποὺ εἶμαστε γειτόνοι**; (=μὲ τὸν ὁποῖον) Ππδ. Α 92. *Ξέροι τὰ λημέρια, ποὺ λημέριαζα* (=στὰ ὁποῖα) Ε.22, 17· βλ. καὶ Πάσσ. 507, 11. *Ἔχει δέκα ἡμέρες, ποὺ δουλεύει ἐκεῖ* (=κατὰ τὶς ὁποῖες). Βλ. § 114.

Σημ. Ὅταν ὑπάρχη ἔμφασις, μετὰ τὸ ποὺ αὐτὸ στὸ γ' πρόσωπο ἀκολουθεῖ καὶ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν κατάλληλην πρόθεσιν μὲ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτὴν: *Μὲ λημονήσῃ καὶ ὁ Πέτρος, ποὺ μ' αὐτὸν ζήσαμε τόσα χρόνια μαζί* (=μὲ τὸν ὁποῖον—ἐνῶ μ' αὐτόν). *Εἶδες ἐκεῖ τὸ παιδί τῆς κυρᾶς μου, ποὺ σκούζει γι'αὐτὸ νύχτα μέρα*; (=γιατὸ ὁποῖον σκούζει) Π.Μ. 140.

§ 116. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ποὺ (§ 113, 1, καθὼς καὶ ἡ ἀντωνυμία ὁ ὁποῖος), ὅταν εἶναι κοινὸ ἀντικείμενον δυὸ ἢ περισσότερων ρημάτων σὲ ἀλλεπάλληλες προτάσεις μιᾶς περιόδου, κανονικὰ λέγεται μόνον μὲ τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ ρήματα αὐτὰ, καὶ στὰ ἐπόμενα ἀντὶς γιὰ τὸ ποὺ μπαίνει ἡ κατάλληλη προσωπικὴ ἀντωνυμία: *Καὶ σὲ μένα, ποὺ μ' ἔχει φίλον καὶ μοῦ ἔχει ἀναθέσει νὰ φροντίσω γιὰ τὶς ὑποθέσεις του, δὲν ἔγραψε οὔτε ἓνα γράμμα* (=τὸν ὁποῖον ἔχει φίλον καὶ στὸν ὁποῖον ἔχει ἀναθέσει). *Νὰ τὸ ἀφήσῃ σὲ σᾶς, ποὺ σᾶς ξέρει καὶ σᾶς ἐμπιστεύεται* (=τὸν ὁποῖον ξέρει καὶ στὸν ὁποῖον ἐμπιστεύεται). *Αὐτὰ μοῦ ἔκαμε αὐτὸς ὁ κύριος, ποὺ τὸν ἐπροστάτεψα καὶ τὸν ἐσπούδασα καὶ τοῦ ἔκαμα τόσα καλὰ* (=τὸν ὁποῖον ἐπροστάτεψα καὶ τὸν ὁποῖον ἐσπούδασα καὶ στὸν ὁποῖον ἔκαμα κλπ.). Πρβλ. καὶ Ππδ. Α 56: *Ἐκεῖνος ποὺ φοβέριζε καὶ ὄλοι τὸν ἐτρέμαν, ἐπήγαν καὶ τὸν θάψανε στὸν Λεωνιοῦ τὸ ρέμα* (=ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος φοβέριζε καὶ τὸν ὁποῖον ὄλοι ἐτρέμαν). Πρβλ. καὶ § 86.

§ 117. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ποὺ κατόπιν ἀπ' τὶς ἐπιφωνηματικὰς λέξεις ἀνάθεμα (§ 55, 5), ἀλλοίμονο (§ 69, 2), κῆριμα κ.τ.δ. ἐκφέρεται πολλὰς φορὰς μόνη τῆς, χωρὶς δηλαδὴ νὰ προηγηθῇ προσωπικὴ ἀντωνυμία, στὴν ὁποῖαν νὰ ἀναφέρεται: *Ἀχ! ἀνάθεμα ποὺ ἀκούει γυναῖκας λόγια!* (=ἀνάθεμά τον, ἐκεῖνον ποὺ κλπ.) Πα. 56· πρβλ. 57: *Ἀλλοίμονό του, ποὺ ἀκούει γυναῖκας λόγια.*

Σημ. α'. Σὲ δημοτικὰ τραγούδια ἐκφέρεται ἔτσι τὸ ποὺ καὶ κατόπιν ἀπ' τὸ μόριον σάν: *Δὲν εἶμαι ἐγὼ σάν ποὺ θαρρεῖς* (=σάν ἐκεῖνες, ποὺ θαρρεῖς) Ε. 82, 30.

Σημ. β'. Σὲ δημοτικὰ τραγούδια, σὲ παροιμίας κ.τ.δ. ἡ ἀντωνυμία

πού, (ὄπου) χρησιμοποιεῖται κάποτε καὶ ἀντὶς γιὰ τὴν ἀοριστολογικὴ ἀντωνυμία ὅποιος: *Ποὺ εἶπῃ τὸ «θέλω» εἰς ἐμέ, πρόπει καὶ νὰ ᾄξιος (=ὄποιος πῆ)* E. 72 B, 20. *Ὅπου κορυφὰ παντρεύεται, φανερὰ πομπεύεται (=ὄποιος παντρεύεται κλπ.)* λ.λ. βλ. καὶ E. 75, 72 καὶ Πάσσ. 144, 8.

§ 118. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὅποιος (ἢ, σπάνια, ποιός) χρησιμοποιεῖται ἀοριστολογικῶς εἴτε ὡς οὐσιαστικὸν εἴτε ὡς ἐπίθετο: *Ὅποιος δὲ μιλάει τὸν θάρτουνε* Τρ. 164· βλ. καὶ E. 179, 1-78 B, 22-84, 32-200, 5, Μπ. 57 καὶ Πάσσ. 435, 3. *Πᾶρε μαζί σου ὄποιον θέλεις. Παίρνουν ὄποιο δρόμο λάχη* Γρουπ. 73. *Ποιὰ μάνα ἔχει δυὸ παιδιά στὸν πόλεμο στελιμένα, πές της νὰ μὴν τὰ καρτερῇ (=ὄποια μάνα)* λ.τ. (Βλ. Α. Α 627).

Σημ. Σὲ θέματα λίγο-πολύ ἐπιστημονικὰ χρησιμοποιοῦν ἐπιθετικῶς τὴν ἀντωνυμία ὅποιος καὶ μὲ τὸ ὀριστικὸν ἢ ἀόριστο ἄρθρο μπροστά της (ὁ ὅποιος—ἕνας ὅποιος) ἀντὶς γιὰ τὴν ὀποιοσδήποτε, συνήθως μὲ ἔννοια παραχωρήσεως: *Ὅπως ὄπως κοιτάω μὲ τὴν ὄποια τέχνη μου νὰ ξεκαθαρίσω ὅσα βλέπω σὺν ὄνειρο (=μὲ τὴν ὀποιαδήποτε—μὲ τὴν τέχνη πού ἴσως ἔχω, ἴσως δὲν ἔχω)* Παλαμᾶς - Κυπ. 228. *Τὸ ποίημα, μὲ τὸ ὄποιο του, ζητημένο πιά, θέμα* Δημαρ. 33· (πρβλ.: *Ὁ ποιητὴς θὰ προσπαθήσῃ νὰ συγκρατήσῃ μέσα στὸ ὀποιοσδήποτε θέμα του ζωντανὸ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο* Δημαρ. 50). *Πρόπει νὰ μάθουμε ἂν ὁ ὄποιος αὐτὸς πόθος τοῦ ἀτόμου εἶναι δικός του* Δημαρ. 37.—*Σχήμα ὀνομάζουμε καὶ ἕναν ὄποιο συνδυασμὸ ἀπὸ σημεῖα, γραμμὲς καὶ ἐπιφάνεια* Γιαννίδ. 6.

§ 119. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὅσος χρησιμοποιεῖται:

1) μόνη της, καὶ τότε ἀναφέρεται στὴν ἀντίστοιχὴ της δεικτικὴ τόσος, (ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ἔννοηται ἀπέξω), ἢ στὸ ἐπίθετο ὅλος: *Ὅσα δίνεις, τόσα παίρνεις* λ.λ. βλ. καὶ E. 70, 28. *Σπανίως ἀσπασθήκα εἰκόνας μὲ τόση εὐλάβεια, ὄση τότε* Τρ.Δ. 64. *Θὰ πῆς νερό, ὅσο ζητᾷ ἡ καρδιά σου (=τόσο ὄσο)* Σικελ. Ἀνθολ. 407. *Ὅλοι, ὄσοι τὸν εἶδαν, τὸν λυπήθηκαν* βλ. καὶ E. 76, 10.

2) μὲ κάποιον οὐσιαστικόν, ὡς ἐπιθετικὸς τοῦ προσδιορισμός: *Ὅσοι κλέφτες τὰχοῦσανε, πᾶνε νὰ προσοκνηθῶν* E. 62, 11. *Ὅσα νερὰ τρεχούμενα, οὔλα τρέχουνε μέσα* Πάσσ. 499, 4· βλ. καὶ E. 66A, 7-88, 6-129 A, 4.

Σημ. Ὁ πληθυντικὸς τοῦ οὐδετέρου τῆς ἀντωνυμίας ὄσος χρησιμοποιοῦται κάποτε καὶ μὲ τὸ ἄρθρον οὐσιαστικῶς: *Τὰ ὄσα ὑποφέρει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲ λέγονται*.

Ἡ φράσις πάλι ὄσα ὄσα ἢ ὄσα κι' ὄσα (καὶ σπανιότερα ὄσο κι' ὄσο)

χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία τοῦ ὁσαδῆποτε, ἤτοι σὲ ὁποιαδῆποτε τιμῇ, (πολὺ μεγάλη ἢ πολὺ μικρῇ, ἀναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων). "Ὅσα κι' ὄσα θὰ δώσω, γιὰ τὸ πάρω...θὰ τὸ πληρώσω ὄσο κι' ὄσο (Νέ. Ἐστ. τεύχ. 133, σελ. 716). *Τὸ πουλεὶ ὄσα ὄσα* (=καὶ σὲ πολὺ μικρῇ τιμῇ).

§ 120. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ὄ,τι (καὶ σπανίως τί) χρησιμοποιεῖται :

1) οὐσιαστικῶς (=ὅποιο πρᾶγμα—ὅποιο γεγονός κ.τ.δ.), καὶ τότε εἶναι γένους οὐδετέρου, ἀριθμοῦ ἐνικοῦ, πτώσεως ὀνομαστικῆς ἢ αἰτιατικῆς (πρβλ. τί § 97, 2 α', τίποτε § 104, 1 καὶ κάτι § 108, 1): *Πᾶρε μαζί σου ὄ,τι σου χρειάζεται.* "Ὅ,τι ἐγὼ ἐγίνε Π.Μ. 35. *Πᾶρε ὄ,τι θέλεις* (πρβλ. Ε. 74, 138).—*Νὰ μὴ χαρῶ τί ἀγαπῶ* (=ὄ,τι ἀγαπῶ). *Διάβασε τί θὰ διαβάσης, παπά, καὶ στὲς τρεῖς νὰ μαπακάρουμε* (=ὄ,τι θὰ διαβάσης) Ππδ. Β 89· βλ. καὶ Ε. 128 Β, 14 (πρὸς τὸ ὅποιον πρβλ. 128 Α, 11).

Σημ. Ἡ φράσις ὄ,τι ὄ,τι (ἢ ὄ,τι κι' ὄ,τι) χρησιμοποιεῖται ὅπως ἡ φράσις ὄσα κι' ὄσα (§ 119, 2, Σημ.): *Νὰ σοῦ δώσουμε, λέει, ὄ-τι ὄ-τι, ἀλλὰ μὰ μάθης νὰ μιλοῦμε ἔτσι* Μβ. 492.

2) ἐπιθετικῶς (=ὅποιος, ὅτι λογῆς—ὄσος), καὶ τότε εἶναι κάθε γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως (πρβλ. § 97, 2 β', § 104, 2 καὶ § 108, 2): "Ὅ,τι καιρὸς εἶναι δῶ, εἶναι καὶ κεῖ. "Ὅ,τι ὄρα ἐρῆης, θὰ μὲ βρῆς σπίτι. "Ὅ,τι κακὸ θὰ τὸν εὔρισκε (=ὅποιο κακὸ) Ζ.Π. 7. "Ὅ,τι πράγματα ἔχεις περιττά, δός τον τα (=ὅποια πράγματα ἢ ὄσα πράγματα.—*Νὰ πάρῃς ὄ,τι χρήματα θέλεις καὶ νὰ φύγῃς* (=ὄσα χρήματα) Μ. 424.

§ 121. Οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες ὄποιος, ὄσος, ὄ,τι

1) μὲ τὸ δῆποτε εὐθὺς κατόπι τους γίνονται ἀοριστολογικές: "Ὅποιοςδῆποτε θέλει, μπαίνει μέσα. "Ὅσαδῆποτε χρήματα σοῦ ζητήσῃ, νὰ τοῦ τὰ δώσης. "Ὅ,τιδῆποτε σοῦ πῆ, ἐσὺ νὰ μὴ μιλήσης.—*Βάζουν τὴν ὁποιαδῆποτε τέχνη τους στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας* Κμπ. 313. Πρβλ. § 118, Σημ.

2) μὲ τὸ κι' ἂν ἢ τὸ καὶ νὰ κατόπι τους (ὄποιος κι' ἂν, ὄποιος καὶ νὰ κλπ.) φανερώνουν ἐπίδοσι ἢ παραχώρησι: "Ὅποιος κι' ἂν ἐρῆη, ἀφήσε τον νὰ ἐμπῇ μέσα. "Ὅσα καὶ νὰ ξοδέψῃ, τίποτε δὲ θὰ κατορθώσῃ. Σᾶς ἀφῆσα ὄ,τι κι' ἂν εἶχα Θεοτόκ. 129. "Ὅ,τι κι' ἂν εἶ-

χε τόχασε Πολέμ. Ἀνθολ. 357. Ἐροίχαν **δ,τι κι** ἄν εἶχαν στή φω-
τιά Πα. 105. Δέν ἀλλάζει τὸ φρονημά του **δ,τι και νά γίνη** Πα. 129.
Ἡ παλληκαριά, **δσα χρόνια κι** ἄν περάσουν, δέν παλιώνει Πα. 97· βλ.
καὶ Ε. 61, 3. Ὅσον γελοῖον **κι** ἄν σοῦ φαίνεται αὐτό, μὲ ἀπησχόλει
εὐχαρίστως Ἀμ. 93.

Σημ. Πολλές φορές συνδυάζονται οἱ δυὸ προηγούμενες ἔκφορές:
Ἐποιοσδήποτε **κι** ἄν ἦταν, ἔπρεπε νὰ τὸν δεχτῆς. Ὅσοιδήποτε **κι** ἄν εἶναι, δέν
τοὺς φοβοῦμαι.

§ 122. Οἱ ἀναφορικές ἀνωθυμίες ὁ ὅποῖος, ὅποιος καὶ ὅσος συμ-
φνοῦν μὲ τὴ λέξι στήν ὁποῖαν ἀναφέρονται, στό γένος καὶ
στόν ἀριθμό. Ἡ πτώσις τους κανονίζεται ἀπ' τὴ σύνταξι τῆς
προτάσεως, στήν ὁποῖαν ἀνήκουν. (Βλ. τὰ παραδείγματα στό
προηγούμενα).

Πολλές φορές ὁμως οἱ ἀνωθυμίες ὅποιος καὶ ὅσος παθαίνουν
ἔλξι ὡς πρὸς τὴν πτώσι, ἦτοι ἐκφέρονται ὄχι στήν πτώσι πού
ἀπαιτεῖ ἡ σύνταξις τῆς προτάσεως στήν ὁποῖαν ἀνήκουν, ἀλλὰ
στήν πτώσι τῆς δεικτικῆς ἀνωθυμίας ἢ τῆς λέξεως ἐν γένει,
στήν ὁποῖαν ἀναφέρονται, εἴτε ὑπάρχει αὐτὴ στό λόγο εἴτε
ἐννοεῖται ἀπέξω (ἔλξις προχωρητική): Πῶς ἀγαπῶ **δποιον**
φορεῖ ἐνδύματα θλιμμένα! (=ἐκεῖνον, ὅποιος φορεῖ). Ἀλλοῖμονο σὲ
δποιον βροθῆ ἐκεῖ (=σὲ κείνον, ὅποιος βροθῆ). Ἀπὸ **δσους** τᾶκου-
σαν κανένας δέν τὸ πίστεψε (=ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι τὸ ἄκου-
σαν). Δέν μένει λοιπὸν παρὰ νὰ περιοριστοῦμε στήν ἀπόλαυσι τῶν **δ-**
σων ἔχουν σωθῆ (=τῶν ποιημάτων, ὅσα ἔχουν σωθῆ) Κμπ. 147·
βλ. καὶ 53.

Σύμφωνα μ' αὐτὰ ἡ φράσις: Ὁ κίνδυνος εἶναι πολὺ μεγαλύτε-
τος **για** τοὺς πολύσαρκους, **τοὺς ὅσοι** ἔχουν τὴν καρδιά ἀδύνατη (Φω-
τιάδ. 105), καλύτερα θὰ ἦταν νὰ διατυπωθῆ: (Γιὰ) **δσους** ἔχουν
κλπ. Προβλ. Παναγ. 119: Ἐδειξε **για** **δσους** ἔχουν μάτια νὰ βλέπουν κλπ.

Σημ. Κάποτε μὲ τίς ἀναφορικές ἀνωθυμίες, (συνήθως μὲ τὴν πού),
γίνεται καὶ ἀντίστροφη συντακτικὴ ἔλξις, ἦτοι ἡ προσωπικὴ ἢ δεικτι-
κὴ ἀνωθυμία ἢ τὸ ὄνομα, στό ὅποῖον ἀναφέρεται ἡ ἀναφορικὴ ἀνω-
θυμία, ἐκφέρεται ὄχι στήν πτώσι πού ἀπαιτεῖ ἡ σύνταξις τῆς προτά-
σεως, στήν ὁποῖαν αὐτὰ ἀνήκουν, ἀλλὰ στήν πτώσι τῆς ἀναφορικῆς
ἀνωθυμίας (ἔλξις ὀπισθοχωρητική). Αὐτὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
συμβαίνει, ὅταν ἡ ἀναφορικὴ πρότασις παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ ὀ-

ποκειμένου ἢ τοῦ ἀντικειμένου ἢ ἑνὸς προσδιορισμοῦ καὶ τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως: *Νά, ἐμένα, ποὺ δὲ μὲ λογαριάζεις, ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω γυναικα* (=νά, ἐγὼ, ποὺ δὲ μὲ λογαριάζεις—νά, ἐγὼ, τὸν ὁποῖον δὲ κλπ.) Π.Μ. 82. *Σοῦ τὸ σπάσω τὸ κεφάλι ἐμένα ποὺ μὲ βλέπεις* (=ἐγὼ ποὺ μὲ β.) Ψαθ. Ἀθ. Νέ. 30/8/40. *Τὴν πίττα, ποὺ ἔφαγε ὁ σπαγός, ἦταν κολοκυνθένια* (=ἡ πίττα, ποὺ ἔφαγε—ἡ πίττα, τὴν ὁποῖαν κλπ.) λ.τ.—*Ἐσένα θέλουμε, Μαρίκα, ἐσύ, ποὺ ἔχεις γλύκα* (=ἔσένα ποὺ ἔχεις—ἔσένα, ἡ ὁποία ἔχεις) Ἀπὸ τραγοῦδι ὀπερέττας: *Ἐκεῖνος ποὺ φοβέριζε καὶ ὄλοι τὸν ἐτρέμαν, ἐπῆγαν καὶ τὸν θάγανε στοῦ Λεχουνοῦ τὸ ρέμα* (=ἐκεῖνον, ποὺ φοβέριζε—ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος...τὸν θάγανε) Ππδ. Α, 56^β βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 133.—*Ἡ μάνα, ποὺ σὲ γέννησε, χροσὴ ἦταν ἡ κοιλιά της* (=τῆς μάνας, ποὺ σὲ γέννησε—τῆς μάνας, ἡ ὁποία σὲ γέννησε) Θ. Χρ. 56. Πρβλ. καί: *Τὴν ὥρα, ὅπου σ' ἀγάπησα, ἦτονε βλοημένη* (=ἡ ὥρα ποὺ σ' ἀγάπησα—ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποῖαν σ' ἀγάπησα) Πάσσ. 377α, 2.

B. Τὰ ἄρθρα.

§ 123. Ἄρθρα ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει δύο, τὸ ὀριστικὸ δ, ἢ, τὸ καὶ τὸ ἀόριστο ἕνας, μία, ἕνα: *Σὲ ζητεῖ ὁ παπᾶς—σὲ ζητεῖ ἕνας παπᾶς.*

1) Τὸ ἄρθρο δ, ἢ, τὸ ἦταν ἀρχῆθεν στὴ γλῶσσα μας, (ὅπως φαίνεται προπάντων στὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου), ἀντωνυμία δεικτικὴ (=ἐτοῦτος, ἐτούτη, ἐτοῦτο). Τὴ σημασία του αὐτὴ τὴν διατηρεῖ ἀκόμα καὶ τώρα τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο στὴ φράσι τὸ καὶ τὸ ἢ (σπανιότερα) τὰ καὶ τὰ, ποὺ χρησιμοποιεῖται σὲ διηγήσεις, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ φράσις ἐτοῦτο καὶ τοῦτο ἢ αὐτὸ κι' αὐτὸ (§ 88, 2, Σημ. δ'): *Τὸ καὶ τό, λέει στὸν Πάνο· τί νὰ κάμω;* (=αὐτὸ κι' αὐτὸ μού συμβαίνει κλπ.) Πα. 66. *Τότες ἐξηγήθηκε καὶ τῆς εἶπε: Γυναικα, τὸ καὶ τὸ Λ. Ε 453. Κουμπάρε, τοῦ εἶπε ἄσχημα πέσαμε· ἡ Κατινίτσα τὸ καὶ τὸ* (=αὐτὸ κι' αὐτὸ κάνει) Ζ.Π. 169^β βλ. καὶ Ἡθ. 71.

Μὲ δεικτικὴ σημασία χρησιμοποιεῖται τὸ ἄρθρο δ, ἢ, τὸ καὶ στὶς φράσεις ὁ μὲν—ὁ δέ, οἱ μὲν—οἱ δὲ κλπ.: *Φταῖνε καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ* (=κι' αὐτοὶ κι' ἐκεῖνοι). *Σὲ πάθη δουλεύουν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ* Παλαι. Ἑλ. Βῆ. 6/7/41. *Ζήτημα ἐρμηνείας· οἱ νόμοι χωροῦν καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ* (=καὶ τούτα κι' ἐκεῖνα) Ζ.Π. 39.

Σημ. Σὲ παλαιότερα δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ σὲ διαλέκτους χρησιμοποιεῖται τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο (κυρίως στὴν αἰτιατικὴ) καὶ ὡς ἀντωνυμία ἀναφορικὴ (=πού, ὁ ὁποῖος—ὅσος) ἢ ὡς ἰσοδύναμο μὲ τὴ φράσι ἐκεῖνος πού, αὐτός πού. (Χρήσις τοῦ ἄρθρου ἀρχαιότατη κι' αὐτὴ καὶ πολλὸ συνήθης ἰδίως στὸν Ὀμηρο, στὸν Ἡσίοδο καὶ στὸν Ἡρόδοτο): *Βά-*

λίστε τὰ παλιώματα, τὰ ὑφάναν Ἐνεράδες (= πού ἦ τὰ ὁποῖα ὑφαναν) Ε. 74, 116. Θεός μὴ δίνῃ τοῦ παιδιοῦ, τὰ βάνει ὁ νοῦς τῆς μάνας (= ἐκεῖνα πού—δοα βάνει κλπ., τὰ κακὰ δηλαδή πού ἡ μάνα φοβάται μὴν ἔπαθε τὸ παιδί της, ὅταν βροῖοκεται μακροῦ της) Κρητικὸς λόγος. Γειτόνισσες κακόγνωμες, τὰ δὲν ἰδῆτε λέτε (= ἐκεῖνα πού—δοα δὲν βλέπετε, λέτε) Πάσσο. Δίστ. 958. Καλῶς τὸν ἤθελα γὰ ἰδῶ, τὸν πεθυμοῦσα γὰ ῥοθῆ (= καλῶς τον ἐκεῖνον πού ἤθελα κλπ.) Ε. 82, 45. Φύσα, μαϊστράλι μου γλυκό, γανοῦρισε τὸν ἀγαπῶ (= ἐκεῖνον πού ἀγαπῶ) Τρ. Δ. 57· βλ. καὶ Ε. 83, 1 καὶ Πάσσο. 337, 5 - 451, 2 - 532ε, 5 καὶ Δίστ. 455, 968 καὶ 1073· πρβλ. καὶ (Γλωκ.) Κμπ. 29: Λέγω τὰ οὐκ ἐνδέχεται καὶ τὰ με οὐδὲν ἀρμόζον. Πρβλ. ἐπίσης: Τὸν ἀγαπᾷ ὁ Θεός· πεθνήσκει νέος· Μαβίλ. Ἄνθολ. 206.

2) Τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἓνας, μία, ἓνα, (ἀπ' τὸ ὁποῖο προήλθε καὶ ἡ ἀντίστοιχη ἀόριστη ἀντωνυμία, § 101, 2), προέρχεται ἀπ' τὸ ἀριθμητικὸ ἓνας, μία, ἓνα, ἀπὸ φράσεις στίς ὁποῖες ὁ λόγος εἶναι γιὰ ἓνα ὄχι γνωστὸ καὶ ὀρισμένον ἀπὸ πολλὰ ὁμοειδῆ πρόσωπα ἢ πράγματα, καὶ ὅπου εὐκόλο εἶναι νὰ συγχέεται ἡ ἔννοια τοῦ ἓνας μὲ τὴν ἔννοια τοῦ κάποιος· Πρβλ.: *Χορευόντων τὰ κλεφτόπουλα*, γλεντᾶνε τὰ καμημένα· κι' ἓνα μικρὸ κλεφτόπουλο δὲν παίζει, δὲ χορεύει Ε. 31, 1.

Σημ. Καὶ τοῦ ἀορίστου ἄρθρου ἡ γένεσις ἀπ' τὸ ἀριθμητικὸ ἓνας (ἀρχαῖο εἶς) εἶναι πολὺ παλαιά, ὅπως τὸ δείχνουν σχετικὰ παραδείγματα ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἰδίως ἀπ' τὴ γλῶσσα τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Πρβλ. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1292: *Πέροδιξ μὲν εἶς κάπηλος ὀνομάζεται χωλός* (= *πέροδιξ τις*). Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον 8, 19: *Προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ*. 26, 69: *Προσηλθὼν αὐτῷ μία παιδίονη λέγουσα*. Ἀποκάλυψις 8, 13: *Ἦκουσα ἑνὸς ἀγγέλου λέγοντος*. Κ.ά.τ.

α. Χρήσις τοῦ ὀριστικοῦ ἄρθρου.

§ 124. Τὸ ἄρθρο ὁ, ἡ, τὸ χρησιμοποιεῖται :

1) ὅταν πρόκειται γιὰ ἐντελῶς ὀρισμένα πρόσωπα ἢ πράγματα, ἥτοι γνωστὰ πιά καὶ σὲ κείνον πού μιλεῖ καὶ σὲ κείνον πού ἀκούει, εἴτε διότι εἶναι παρόντα κι' ἔτσι ὑπόκεινται στὴν κοινὴ ἀντίληψί τους, εἴτε διότι ἔχει γίνεи προηγουμένως λόγος γι' αὐτά, εἴτε διότι καθορίζονται ἐπαρκῶς τώρα μὲ διάφορους προσδιορισμούς, ὅπως π.χ. μὲ μιὰ γενικὴ κτητικὴ, μὲ μιὰ παράθεσι ἢ ἐπεξήγησι, μὲ μιὰ ἀναφορικὴ πρότασι κ.τ.δ. (Κυρίως ὀριστικὸ ἢ ἀτομικὸ ἄρθρο): *Γιατί γανγίζει ὁ σκύλος; Κλεῖσε τὴν πόρτα. Πρόσεχε τὸ παιδί. Πᾶρε τὸ δίσκο ἀπὸ δῶ μὲ τὰ ποτῆ-*

ρια.—*Εἶχα μηλιά στήν πόρτα μου καί δέντρο στήν ἀυλή μου· τώρα ἡ μηλιά μαράθηκε, τὸ δέντρο ξεριζώθη* Ε. 187, 1 καί 5.—*Ἀσπρισαν τὰ μαλλιά τοῦ Πέτρου* (πρβλ. Ε. 63, 11). *Ἔρχεται ἕνας τοσπάνης μὲ τὴ μαγκούρα του* Π.Μ. 97.—*Τοὺς κλέφτες τί τοὺς κάματε, τοὺς Κολοκοτρωναίους;* Ε. 53 Γ, 4. *Δῶσε μου τὸ βιβλίο, πού σοῦ δάνεισα* (πρβλ. Ε. 22, 17). Βλ. καί § 9, 3, Σημ. β', 1.

Σημ. Μὲ τὸ νὰ σημαίνει κάτι τὸ ἐντελῶς ὀρισμένο, εὐκόλα τὸ κυρίως ὀριστικὸ ἄρθρο παίρνει τὴ σημασίαν τῆς κτῆσεως, τοῦ κανονισμένου, τοῦ συνηθισμένου κ.τ.δ. *Τᾶρματα δὲν τὰ δίνουί με* (=τὰ ἄρματα μας) Ε. 53 Β, 11. *Πασά ἔχει ὁ Λιακος τὸ σπαθί* (=τὸ σπαθ-του) Ε. 58, 12. *Ἐσκέλῃσαν γυναῖκες μὲ τοὺς ἄντρες* (=τοὺς ἄντρες τους) Ε. 16, 4· πρβλ. καί 84, 15. *Πού εἶναι ὁ πατέρας;* (=ὁ πατέρας μου, ὁ πατέρας μας κλπ.) —*Νὰ πιάσω ἀγάδες ζωντανούς... νὰ φέρον τᾶσπρα στήν ποδιά καί τὰ φλωριά στὸν κόρφο* (=τᾶσπρα, ἦτοι τὰ ἀσπυρὰ νομίσματα καί φλωριά πού ἦταν κανονισμένο νὰ δίνουν γιὰ λίτρα αἰχμαλώτων) Ε. 55, 11 - 12. *Γυροῦν ἕνα γέρο γιὰ τὴν ὀρμηγιά* (=γιὰ τὴ συμβουλή, πού συνήθως δίνουν οἱ γέροι στοὺς νέους) Ε. 22, 6. *Ἐλα νὰ πῆς τὸ ρακί σου* (=τὸ ρακί, πού πίνεις ταχτικά αὐτὴ τὴν ὥρα) Ππδ. Φόν. 41· πρβλ. Π.Μ. 28: *Ὁ τοσπάνης ἀφῆκε παραγγελιά στὴ γυναῖκα του κάθε πρωὶ νὰ δίνουν σὸ φίδι τὸ γάλα του*.

Μπορεῖ ὅμως στήν ἴδια περίοδο νὰ λαμβάνονται ἐκ παραλλήλου ἕνα σύναρθρο οὐσιαστικὸ μὲ γενικὴ κτητικὴ μαζί του καί τὸ ἴδιο ἢ ἄλλο ἀντίστοιχο οὐσιαστικὸ χωρὶς τὴ γενικὴ αὐτή, μὲ τὸ ἄρθρο μόνο. *Πῶς τὰ ἔχεις, Χρόνη, τὰ παιδιά; τί κάνουν τὰ παιδιά σου;* Ε. 56, 7. *Νὰ ζώσω τὸ σπαθάκι μου, νὰ πάρω τὸ τουφέκι* Ε. 36, 6.

2) ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ σύνολο ὁμοειδῶν προσώπων ἢ πραγμάτων. Τὸ ὄνομα τότε ἐκφέρεται καί στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, συνηθέστερα ὅμως στὸν ἐνικὸ καί τὸ ἕν' ἀπ' τὰ ὁμοειδῆ λαμβάνεται ὡς ἐκπρόσωπος ὄλων τῶν ὁμοειδῶν· (εἰδοποιὸ ἄρθρο): *Ἀσπρος γεννιέται ὁ κόρακας καί μαῦρος κατατάνει* (=οἱ κόρακες ἐν γενεῖ) Πάσσ. Δίστ. 126· βλ. καί § 23, 1.—*Τὰ παιδιά εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ* (=τὰ παιδιά ἐν γενεῖ).

Συνηθέστατα λαμβάνονται ἔτσι μὲ τὸ (εἰδοποιὸ) ἄρθρο ὀνόματα ἐπίθετα ἢ μετοχές ὡς οὐσιαστικά. Βλ. § 39.

Σημ. Τὸ εἰδοποιὸ ἄρθρο, μὲ τὸ νὰ περιλαμβάνη ὅλα τὰ άτομα ἐνός εἴδους, εὐκόλα παίρνει σημασίαν διανεμητικὴν (=κάθε, ὁ κάθε—ἐκαστος), ἰδίως μὲ ὀνόματα πού σημαίνουν διαίρεσι τοῦ χρόνου, μέτρο κ.τ.δ. *Πόσα παίρνει τὸ μῆνα* (=κάθε μῆνα). *Πέντε δέκα τὴν ἡμέρα καὶ ἕκατὸ τὴν εβδομάδα* (=κάθε ἡμέρα—κάθε βδομάδα, νὰ πεθαίνουν) Ἀπὸ κάποιο παραμῦθι.—

Πόσο τὴν δκα τὰ μῆλα ; (Περβλ.: *Ἐκανε ἀντίγραφο καὶ πληρόνοτον μιά πεντάρα τὴν κάθε κόλλα* Τρ. 15).

§ 125. Τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο εἰδικότερα χρησιμοποιεῖται προσέτι :

1) μὲ τὰ ὀνόματα προσώπων ἢ πραγμάτων, πού εἶναι ἢ θεωροῦνται παγκοίνως γνωστά, ἤτοι μὲ τὰ ὀνόματα

α') τῶν οὐρανίων σωμάτων, πού εἶναι πάντοτε ἢ συχνά σέ ὄλους ἀντιληπτά, ὅπως ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι, τὰ ἄστρα κλπ. : *Ποιός εἶναι πιὸ καλύτερος ; ὁ ἥλιος ἢ τὸ φεγγάρι ;* Π.Μ. 33· βλ. καὶ Ε. 43,1 - 60,1 - 64,5 καὶ 78 Α, 2.

β') τῶν γεωγραφικῶν ὄρων, (συνήθως στὸν πληθυντικὸ ἀριθμό), ὅπως ἡ θάλασσα, τὸ πέλαγος, οἱ κάμποι, τὰ βουνά, τὰ ποτάμια κ.τ.τ. : *Καλότρυχα εἶναι τὰ βουνά, καλότρυχοι εἶναι οἱ κάμποι* Ε. 211, 11· βλ. καὶ 15, 1 - 64, 1 καὶ 90 Α, 19.

γ') τῶν συνήθων φυσικῶν φαινομένων, ὅπως ἡ βροχή, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι, τὰ κύματα, ὁ ἀέρας, ὁ βοριάς, ὁ νοτιάς, ὁ ὕπνος κ.τ.τ. : *Κὰν ὁ βοριάς τὰ βύρεσε, κὰν ἡ νοτιά τὰ πῆρε* Ε. 53Β, 2· βλ. καὶ 32,9 - 64,1 - 66Α, 4 καὶ 173,2. *Ἐβγαλ' ὁ γιαιλὸς τὸν σιγαλὸν ἀέρα* Πάσ. 447, 4.— *Ἐπεσε τὸ θανατικὸ κι' οἱ ὀχτὼ ἀδερφοὶ πεθάναν* (= ἡ ἀσθένεια ἢ γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα θανατικὸ, ἢ πανούκλα) Ε. 92, 20· βλ. καὶ Λουκόπ. 103.

δ') τῶν συνήθων χρονικῶν ὀρισμῶν, ὅπως ἡ ἀνοιξη, τὸ καλοκαίρι, τὸ θέρος, ὁ χειμῶνας, ἡ αὐγή, τὸ μεσημέρι, ἡ νύχτα κ.τ.τ. : *Παιδιά, πῆρ' ὁ χειμῶνας* (= ἤρθε ὁ χ.) Ε. 25, 1· βλ. καὶ 23, 14 - 27,2 καὶ 30,2.

ε') τῶν συνήθων καὶ πιὸ γνωστῶν φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν ὄντων. (συνήθως στὸν πληθυντικὸ ἀριθμό), ὅπως τὰ δάση, τὰ δέντρα, τὰ πεῦκα, τὰ ἔλατα, τὰ ρόδα κ.τ.τ.—τὰ πουλιά, τὰ ἀηδόνια, οἱ πέρδικες, ὁ κοῦκκος, ἡ τρυγὸνα κ.τ.τ. : *Βογγοῦν τὰ δάση* Ε. 9Α, 16.— *Ὁ κοῦκκος φέτος δὲ λαλεῖ* Ε. 16, 1· βλ. καὶ 21,6 - 37,1 - 109, 1 καὶ 182,1.

ς') συνήθων ἀσχολιῶν ἢ ὀργάνων, πού συνηθίζονται στὶς ἀσχολίες αὐτές, ὅπως ὁ θέρος, ὁ τρύγος, ὁ πόλεμος—τὸ λιθάρι, τὸ σημάδι (= ἡ σκοποβολή) κ.τ.τ.—τὰ ἄρματα (= τὰ ὄπλα), τὸ τουφέκι, τὸ σπαθί, κ.τ.τ. : *Πῶς πάει ὁ πόλεμος ;* (= ὁ συνηθισμένος πόλεμος τῶν κλεφτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων) Ε. 15,8.— *Ἦρθε ἡ ὥρα*

τοῦ σπαθιοῦ κι' ἀφήστε τὸ τουφέκι E. 9 B, 13' βλ. καὶ 57, 11 - 72 B, 6.

ζ') συγγενικῶν προσώπων ἢ πραγμάτων πολὺ σχετικῶν μὲ τὸν ἄνθρωπο, ὅπως ὁ πατέρας, ἡ μάνα, ἡ μητέρα, τὸ παιδί, τὰ παιδιὰ, ὁ γιός, ἡ θυγατέρα, τὰ (ἐ)γγόνια, τὰ ἀδέρφια, τὰ ξαδέρφια κ.τ.τ.—τὸ σπίτι, τὸ χωριό, ἡ πατρίδα κ.τ.τ.: Ἐφήρει ἡ μάνα τὸ παιδί E. 4, 7. Πάω γιὰ τὴν πατρίδα (βλ. καὶ E. 84, 15 καὶ 104, 1).

η') κυρίων προσώπων ἢ πραγμάτων: Μᾶς χάλασε ὁ Βελη-
πασᾶς E. 68, 5. Ὁ Ὀλυμπος κι' ὁ Κίσαβος, τὰ δυὸ βουνά, μαλώ-
ρουν E. 23, 1' βλ. καὶ 5, 11 καὶ 43, 1.

Σημ. α'. Ὄνόματα ὄλων τῶν παραπάνω κατηγοριῶν ἐκφέρονται καὶ χωρὶς τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο, ὅταν ὁ λόγος γίνεται μὲ κάποια γοργότητα. (Στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ στὰ ποιήματα ἐν γένει συχνὰ ἔτσι καὶ γιὰ λόγους μετρικοῦς): Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια (= μὲ τίς νύφες τῆς καὶ μὲ τὰγγόνια τῆς) E. 8, 4. Νὰ τὸ πίνω βράδυ, αὐγῆ, αὐγῆ καὶ μεσημέρι (=τὸ βράδυ, τὴν αὐγῆ κλπ.) E. 27, 10.—Ποτάμι τρέχουν αἵματα, θάλασσα κοκκινίζει (=ἡ θάλασσα) Πάσσο. 14, 13. Ὡστε νὰνέβω στὸ βουνό, νὰ κατεβῶ στοὺς κάμπους, ἄντρας μου ἐπαντρέψτηκε (=ὁ ἄντρας μου) Πάσσο. 380, 10. Ἀντώνης τὸν ἐφώναξε, γλυκὰ τὸν ἐρωτᾷ (=ὁ Ἀντώνης) Πάσσο. 93, 8' βλ. καὶ 21, 2 καὶ E. 26, 2 καὶ 217, 97 καὶ Φωφ. 2, 348. Θεός νὰ μὴν τὸ κάμη νὰ γίνῃ ἀληθινό (=ὁ Θεός) Βιζ. 15. Ἔτσι καὶ στίς συνήθειες φράσεις: Ἐχει καὶ μάνα καὶ πατέρα (=καὶ τὴ μάνα του καὶ τὸν πατέρα του). Ἐλαί ὀργανὴ κι' ἀπὸ μάνα κι' ἀπὸ πατέρα. Ἐχω νὰ θοῦρω γυναῖκα καὶ παιδιὰ.

Μποροῦν ὅμως νὰ συνυπάρχουν στὴν ἴδια πρότασι ἐκ παραλλήλου οἱ δυὸ ἐκφορές, μὲ τὸ ἄρθρο δηλαδὴ καὶ χωρὶς τὸ ἄρθρο: Κλαῖνε μαουῦ-
λες γιὰ παιδιὰ, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρας (=γιὰ τὰ παιδιὰ τους) E. 12, 13.

Σημ. β'. Τὰ κύρια ὀνόματα προσώπων ἐκφέρονται κανονικὰ χωρὶς ἄρθρο, ὅταν χρησιμοποιοῦνται σὲ ἐπιγραφές, τίτλους κ.τ.δ. ἢ ἔχουν μπροστά τους τὸ τιμητικὸ ἐπίθετο ὁ κύριος, ἡ κυρία: Γεώργιος Δη-
μητριάδης, δικηγόρος. Ἰωάννης Παυλίδης.—Ἐρχεται ὁ κύριος Νικολαΐδης. Ἡ
κυρία Ἐδαγγελία.

Χωρὶς ἄρθρο τὰ χρησιμοποιοῦν τὰ κύρια ὀνόματα καὶ στίς πινακί-
δες, μὲ τίς ὁποῖες καθορίζουν τὰ ὀνόματα (τῶν ὁδῶν, ἤτοι) τῶν δρό-
μων τῶν πόλεων, καθὼς καὶ τῶν πλατειῶν τους: Ὁδὸς Κανάρη—Πλατεῖα
Κολοκοτρώνη (ἀντὶς Ὁδὸς ἢ δρόμος τοῦ Κανάρη—Πλατεῖα τοῦ Κολοκοτρώνη,
ὅπως π.χ. Τοῦ φονιά ὁ κάμπος, Τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι, § 67, 3 α'). Ἔτσι καί:
Κοινοῖτης Κηφισιάς, Δήμος Παγασῶν κ.τ.δ. (Αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴ σύντα-
ξι τῆς ἀρχαίας γλώσσας: πρβλ. ἀγρός Περικλέους—Ἰλίου πόλις κ. ἄ.).

Ὅμοίως χωρὶς τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο ἐκφέρονται κανονικὰ τὰ κύρια ὀ-
νόματα, εἴτε προσώπων εἴτε πραγμάτων, ὅταν ἔχουν θέσι κατηγορου-
μένου τῆς προτάσεως μὲ συνδετικὸ ρῆμα τὸ λέγομαι ἢ κάποιο συνώνυ-

μό του, (ὄχι ὁμως καὶ μετὰ τὸ εἶμαι): *Αὐτὸς λέγεται Καναβός. Αὐτὴ ὀνομάζεται Μαρία. Αὐτὴ ἢ λίμνη λέγεται Κάρολα.* (Ἄλλὰ: *Αὐτὸς εἶναι ὁ Καναβός. Αὐτὴ εἶναι ἡ Κάρολα.* Βλ. § 9, 3, Σημ. β').

Σημ. γ'. Σὲ περιφράσεις, μετὰ τις ὁποῖες ἐκφράζεται ἀναλελυμένως μὲ ρηματικὴ ἔννοια, μετὰ τὸ ρῆμα ἔχω (συνηθέστατα) ἢ τὸ κάνω ἢ παίρνω, λαβαίνω κ.ἄ. καὶ μετὰ κάποιον ὄνομα οὐσιαστικό, τὸ οὐσιαστικὸ αὐτὸ λαμβάνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρὶς ἄρθρο: *Ἔχω πεποιθήσει* (ὅτι...=πιστεύω σταθερὰ ὅτι...). *Ἔχω σκοπό, διάθεσι, ἐπιθυμία, καημό, ἀξίωσι, ἀπόφασι* (νά...=σκοπεῖω, ἐπιθυμῶ, ἀξιω κλπ. νά...). *Ἔχω χρέος, ὑποχρέωσι, ἄδεια, δικαίωμα* (νά...=ὑποχρεοῦμαι, ὀφείλω, δικαιοῦμαι νά...). *Ἔχω καιρὸ* (νά...=ἐν καιρῷ νά...). — *Κάνω κρότο, θόρυβο* (=κροτῶ, θορυβῶ). *Κάνω νεῦμα* (νά...=γράφω νά...). — *Παίρνω, λαβαίνω θάρρος* (νά...=τολμῶ νά...). *Ἔχω πεποιθήσει* ὅτι ὁ Πέτρος θὰ νικήσῃ. *Ἔχεις ὑποχρέωσι* νὰ τὸν βοηθήσῃς. *Μοῦ ἔκαμε νεῦμα* νὰ φέγω. *Τότε ἐπῆρα θάρρος* νὰ μιλήσω κί' ἐγώ.

Λαμβάνεται ὁμως καὶ μετὰ τὸ ἄρθρο στίς τέτοιες περιφράσεις τὸ οὐσιαστικὸ, κί' ἔτσι δηλοῦται ὅτι τὸ νόημά του περιορίζεται στήν ὀρισμένη περίπτωσι, πού καθορίζεται μετὰ τὴ δευτερεύουσα πρότασι, πού ἀκολουθεῖ (μετὰ τὸ ὅτι ἢ μετὰ τὸ νά): *Εἶχα τὴν πεποίθησι* ὅτι θὰ τηρήσῃ τὸ λόγόν του. *Δὲν εἶχα τὴ διάθεσι* νὰ ἀσχοληθῶ περισσότερο μετὰ τὴ Ρόζα Τρ. 193. *Αὐτὸς ἔχει τὸ δικαίωμα* (ἢ τὴν ἄδεια) *νὰ μιλή* ἔτσι. *Ἔχει τὴν ἀξίωσι* νὰ πληρώσω ἐγώ.

Καὶ κανονικὰ λέγεται: *Ἔχω τὴν* ἰδέα—*ἔχω τὴ* γνώμη ὅτι, *ἔχω τὴν* εὐτυχία—*ἔχω τὸ* εὐτύχημα νά, *ἔχω τὴν* εὐγένεια—*ἔχω τὴ* λεπτότητα νὰ κ.ἄ.τ.: *Εἶχαν τὴν* εὐτυχία *νὰ* δειξοῦν σὸ σπίτι των καὶ τὸ ἔργο καὶ τὸ δημιουργοῦ Ζ.Π. 107. *Εἶχε τὴν* εὐγένειαν *τὸ* ἀναγνωρίζῃ Τρ. 259· βλ. καὶ 272.

2) μετὰ τὰ (ἀπόλυτα) ἀριθμητικὰ

α') ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἓνα ἐνωμένον σύνολο προσώπων ἢ πραγμάτων. Συνήθως τότε ἐμπρὸς ἀπ' τὸ συναρθρο ἀριθμητικὸ προτάσσεται καὶ ὁ σύνδεσμος καί: *Ὁ Μανόλης κί' ὁ Σαῖνης ἔπιναν οἱ δυὸ* (=οἱ δυὸ μαζί) Θ.Χρ. 34· βλ. καὶ Πάσσ. 490, 20. *Τοὺς θάψανε τοὺς δυὸ* σ' ἓνα μνημόριον (=καὶ τοὺς δυὸ μαζί) Ε. 87, 48· βλ. καὶ 74, 156, Θ.Χρ. 28 καὶ Πάσσ. 417, 24 καὶ προβλ. Γρουπ. 112: *Ἡ ἀφοροδοσιὰ τοὺς δυὸ μαζί* σκεπάζει.—*Τοῦ ἔπιαμε κί' οἱ δυὸ* νὰ τὴ λυπηθῇ Ζ.Π. 97· βλ. καὶ Ε. 77, 19 καὶ Πάσσ. 1, 22 καὶ 518, 47. *Στάθηκαν καὶ οἱ τρεῖς* (ἀδερφές) ἀράδ' ἀράδα κί' εἶπαν στὸν ἥλιον Π.Μ. 53· βλ. καὶ Φωρ. 1, 150, Μβ. 433 καὶ Τρ. 57. *Τὸ ἴδιο ἐπάθανε καὶ τὰ δώδεκα* παιδιὰ Μ. 399· προβλ. καὶ Τρ. Α. 50. *Ἀποφασίσαμε νὰ πᾶμε καὶ οἱ τρεῖς μαζί* (βλ. καὶ Τρ. 73).

Σημ. Ἡ χρῆσις αὐτὴ τοῦ καὶ σὲ συντάξεις σάν τις παραπάνω ἴσως προήλθε ἀπ' τὴ φράσι *Καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος* (καὶ οἱ δυὸ). Προβλ. Τρ. 47:

Πῶς πῆγαιναν δυὸ ἄντρες, ὁ ἕνας γεροντότερος, ὁ ἄλλος νεότερος, καὶ οἱ δυὸ καλοντυμένοι.

β') ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἓνα μέρος ἑνὸς συνόλου, πού ἀναφέρθηκε προηγουμένως: *Τέσσερα φύλλα ἔχει ἡ καρδιά, τὰ δυὸ τᾶχεις παρμένα* Φωρ. 2, 288 καὶ Πάσσ. Δίσιτ. 960. *Τὰ παλληκάρια μέτροσε καὶ τοῦ λειψαν οἱ πέντε* Πάσσ. 34, 14. *Ὁ Χάρος δόβρη τρεῖς παίρνει τοὺς δυὸ, κι' δόβρη δυὸ (παίρνει) τὸν ἓνα* Ε. 219, 9.

§ 126. Πλεονασμὸς τοῦ ὀριστικοῦ ἄρθρου. Τὸ ἄρθρο τὸ (καὶ σπανίως τὸ τὰ) χρησιμοποιεῖται κάποτε πλεοναστικῶς ἐμπρὸς ἀπὸ μιὰ πλάγια ἐρωτηματικὴ ἢ ἀπὸ μιὰ ἀναφορικὴ πρότασι: *Τὸ τί τράβηξα ἀπὸ τότε, ἓνας Θεὸς τὸ ξέρει* Τρ.Δ. 107· βλ. καὶ Τρ. 83 καὶ 216. *Τί μὲ μέλει τὸ τί κάνουν αὐτοί;* Βλαχ. 77. *Δὲ λές, παπά μου, καὶ τὸ τίνος εἶν' ἀγγόνα;* Βλαχ. 57. *Δὲν τολμοῦσα νὰ (ἐ)ξετάσω μὲ τὸ μυαλό μου, τὸ πῶς ἔγινε (αὐτὸ)* Μυρ. 360. *Δὲν καταλάβαμε τὸ πῶς ἔγινε, δὲ νοιώσαμε τὸ πῶς πάει (=πῶς πέθανε)* Ἡθ. 56.—*Ξανακάθισα ἀποφασισμένη νὰκούσω μὲ ὑπομονή, τὰ ὅσα περιμένα νὰ μοῦ φάλουν* Τρ. 221 (§ 119, 2, Σημ.).

Συχνῆ εἶναι ἡ τέτοια πλεοναστικὴ χρῆσις τοῦ ἄρθρου τὸ (ἢ τὰ) ἐμπρὸς ἀπὸ ἐρωτηματικὴς προτάσεις, ὅχι μόνον πλάγιες παρὰ καὶ εὐθετεῖς στὰ (παλαιότερα) δημοτικὰ τραγοῦδια· βλ. Ε. 63, 8-75, 34-88, 19, Λ. Ε 57 καὶ 97 (*τὸ τί εἶδες;*) Πάσσ. 44, 12-117, 4-184, 10-316, 7, Ε. 66 Α, 8 (*τὸ ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες μας;*), 129 Β, 10 (*τὸ πῶς ν'ἀλλάξω τὸν ἠχό;*) Πάσσ. 455, 5, Πάσσ. Δίσιτ. 533 (*τὰ τί τραβῶ γιὰ λόγον σου, ἓνας Θεὸς τὰ ξέρει*), Ε. 23, 2-118, 7-129 Α, 10-232, 2.

Ἄλλὰ καὶ ἐμπρὸς ἀπὸ ἄλλες δευτερεύουσες προτάσεις, ἰδίως εἰδικές, χρησιμοποιεῖται (στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια) πλεοναστικῶς τὸ ἄρθρο τό: *Ἀπόψε εἶδα στὸν ἔπνο μου, τὸ πῶς ἐπῆγα στὸν πασᾶ (=πῶς ἢ ὅτι ἐπῆγα)* Πάσσ. 8, 4 καὶ 5. *Μᾶς εἶπαν τί εἶσαι ἢ ὁμορφη, τὸ τί εἶσαι ἢ μαρσομάτα (=ὅτι εἶσαι)* Λ. Ε 88 (βλ. § 97, 2 γ' Σημ. β').—*Φέρε μου γλυκὸ κρασί, νὰ βρέξω τὴ λαβωματιά, τὸ ποῦ ἔμαι λαβωμένος (=γιατί ἢ διότι εἶμαι—ὅπον εἶμαι)* Πάσσ. 36, 4.

Τέλος κι' ἐμπρὸς ἀπὸ ἀνεξάρτητες προτάσεις τίθεται κάποτε

πλεοναστικῶς τὸ ἄρθρο τό: **E! τὸ νὰ χαθῆς, παλιόσκυλο, τοῦ λέει* Μβ. 510· βλ. καὶ Πάσσ. 30 α, 9.

Σημ. α'. Ἡ πλεοναστικὴ αὐτὴ χρῆσις τοῦ ἄρθρου τὸ προῆλθε κυρίως ἀπ' τὶς πλάγιες ἐρωτήσεις, ὅπου αὐτὸ κανονικὰ μπορεῖ νὰ τίθεται μπροστὰ τοὺς ὡς οὐσιαστικοποιοῦ (§ 8): *Τὸ τί εἶδα, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ πῶ*· βλ. Ε. 129 Β, 15 καὶ 184, 1 καὶ Λ. Ε 60.

Σημ. β'. Πλεοναστικῶς χρησιμοποιεῖται συνηθέστατα τὸ ἄρθρο (τὰ) κί' ἐμπρὸς ἀπὸ χρονικὰ ἐπιρρήματα, ἰδίως σὲ ἐμπρόθετα (μὲ τὴν ἀπὸ καὶ συνηθέστερα τὴν ὡς=ὡς): **Ὡς τὰ τώρα, ὡς τὰ χιές, ὡς τὰ σήμερα* Πολίτ. Α 329, Δημαρ. 46.

§ 127. Δύναμις τοῦ ὀριστικοῦ ἄρθρου. Τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο ἔχει τὴ δύναμι

1) νὰ οὐσιαστικοποιῇ, ἥτοι νὰ προσδίδῃ χαρακτηριστὰ οὐσιαστικοῦ σὲ ἐπίθετα (ἢ μετοχές, § 39 κ.έ.).

Χαρακτῆρα οὐσιαστικοῦ ὅμως παίρνει συχνὰ καὶ ὀποιαδήποτε λέξις ἢ πρότασις ὀλόκληρη μὲ τὸ ἄρθρο τὸ μπροστὰ της: *Στοργὴ τοῦ ἐγὼ μου* Τέλλ. 156. **Ἐχε ὑπομονὴν καὶ θὰ μάθῃς τὸ πῶς καὶ τὸ γιατί* Ἀμ. 9· πρβλ.: *Θὰ μάθῃς τὸν τρόπο καὶ τὴν αἰτία. Τὸ σήμερα ἦτανε νωρίς, τ(ὸ) αὔριο ἀργὰ θὰ εἶναι* Παλαμ.—*Οἱ χωρικοὶ ἤρθαν νὰ μοῦ ἐχρηθοῦν τὸ καλῶς ὠρῖσα* Ἀμ. 15. **Ἦρθε νὰ μᾶς πῆ τὸ ἔχε γειά*· πρβλ. Ε. 217, 14. **Ετότες ὁ ψαρὰς εἶπε τὸ πῶς εὗρισκε κάθε χρόνον ἓνα παιδί στὴν ἀκρογιαλιά* Μβ. 431· βλ. καὶ Ε. 4,5 καὶ 129 Β,15 (§ 8 καὶ § 126).

2) νὰ ἐπιθετοποιῇ, ἥτοι νὰ προσδίδῃ χαρακτηριστὰ ἐπιθέτου σὲ ἐπιρρήματα, ἰδίως τοπικά· βλ. παραδείγματα στὴν § 38,2.

β. Χρῆσις τοῦ ἀόριστου ἄρθρου.

§ 128. Τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἓνας, μία, ἓνα, σύμφωνα μὲ τὴν προέλευσί του (§ 123, 2), ἔχει μόνον ἐνικὸ ἀριθμὸ. Χρησιμοποιεῖται:

1) ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ ἓνα αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητο πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, ὄχι ὀρισμένο καὶ ὄχι γνωστὸ σὲ κείνον πού ἀκούει ἢ καὶ σὲ κείνον πού μιλεῖ: **Ἦταν ἓνας γέρος φτωχός* Π.Μ. 39· βλ. καὶ Ε. 24, 1. *Μιά φορὰ κι' ἔναν καιρὸ ἓνα φίδι κατέβηκε στὴν ἀκρογιαλιά κι' ἀντάμωσε ἓναν κάβουρα* Π.Μ. 24. **Ἀκούω*

μιάς πέρινας λαλιά Ε. 61Γ, 6. "Ένα πουλάκι πέρασε Ε. 15, 7· βλ. και 13,5-14,2-88,32 κ.ά. (Πρβλ. και § 101, 2).

Ἐάν πρόκειται γιά πολλὰ πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστα και ἄγνωστα, τότε γίνεται ἀπλῶς χρῆσις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ: **Φίλοι** τοὺς ἐπροσκάλεσαν Ε. 53 Γ, 10 (πρβλ.: *Τοὺς ἐπροσκάλεσε ἕνας φίλος τους*). **Κλαίουν** στοὺς δρόμους **Τούρκισσες**, **κλαίουν ἐμυροπούλες** Ε. 13, 4 (πρβλ. στίχ. 5: *Κλαίει και μιὰ χανούμισσα*). **Πέρασε ῥάχες και βουνά** 90Γ, 6 (πρβλ.: "Ανέβηκε σὲ ἕνα βουνό, σὲ μιὰ ῥάχη") βλ. και Ε. 16,4 και 22,4. (Πρβλ. και § 100, 3).

Σημ. Σὲ ἀποφατικὲς προτάσεις πολλές φορές τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἕνας, ἐκφερόμενο μὲ ἔμφασι, παίρνει τὴν ἔννοια τοῦ κανένας, ἀπολύτως κανένας (§ 102, 2): "Ένας ἄνθρωπος δὲν ἦθε νὰ μᾶς πῆ καιημέρα. **Δὲν** μπόρεσα νὰ γράψω ἕνα στίχο Τρ. 80. *Και ὅμως αὐτὸς ὁ θαλασσομάχος ἕνα καλὸ δὲν εἶδε ἀπ' τὴ θάλασσα* (=ἀπολύτως κανένα καλὸ δὲν εἶδε) Λπ. 138.

2) μὲ κύρια ὀνόματα γνωστῶν και ὀρισμένων προσώπων ἢ πραγμάτων ἢ μὲ ὀνόματα προσηγορικά, πού φανερώνουν κάποιο ἀξίωμα, κάποια ἐξέχουσα πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ ἢ ἄλλη θέσι. "Ετσι, μὲ τὸ νὰ προβάλλεται ἕνα τέτοιο ὄνομα ὡς ἄγνωστο και ἀόριστο, ἐξαίρεται ὡς σπουδαῖο και ἐπιφανές: "Ένας **Ναπολέων** δὲ μπόρεσε νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μὲ τὴν Ἄγγλία (=ὁ **Ναπολέων**, ἐκεῖνος ὁ μεγάλος στρατηγὸς κλπ.). "Ένας **καθηγητῆς** δὲν τὸ ξέρει αὐτό, πῶς θέλεις νὰ τὸ ξέρω ἐγώ; (=αὐτός, πὸν εἶναι **καθηγητῆς** κλπ.). "Οταν ἀπὸ ἕναν **παπὰ** ἀκοῦς τέτοια λόγια, τί περιμένεις νὰκούσης ἀπ' τοὺς ἄλλους (=ὅταν ἀπ' αὐτόν, πὸν εἶναι **παπὰς** κλπ.). **Μιὰ Ἄγγλία** δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς νικήσῃ (=ἡ Ἄγγλία, πὸν εἶναι τόσο μεγάλο και ἰσχυρὸ κράτος). Πρβλ. και § 9, 3, Σημ. β', 2, β'.

"Ετσι λέγεται στερεοτύπως και: "Ένας **Θεὸς** τὸ ξέρει (Τρ. 198, Τρ. Δ. 107, Πάσσ. Δίστ. 533). Ἄλλὰ ἡ φράσις αὐτὴ ἴσως ἀρχῆθεν ἦταν πληρέστερη ἔτσι: "Ένας, ὁ **Θεὸς** τὸ ξέρει (=μόνον ὁ **Θεὸς** κλπ.)· πρβλ. και Βεν. 161: "Ο **Θεὸς** ξέρει, εἶπε.

Παρόμοια και: **Αὐτὰ εἶναι πράγματα πὸν διορθώνονται, και μόνον ἕνας θάνατος** δὲν διορθώνεται (=ὁ **θάνατος**, τὸ ἀθεράπευτο κακὸ) Τρ. 3.

Σημ. Μὲ παρόμοια σημασία συνάπτεται τὸ ἀόριστο ἄρθρο, σὲ προ-

τάσεις ποὺ ἐκφέρονται μὲ τόνο κάπως ἐπιφωνηματικό, καὶ μὲ ὀνόματα οὐσιαστικά, ποὺ φανερώουν κάτιτι ἐπιδεκτικό διαβαθμίσεως: Σὲ *λίγη ὥρα ἀκούεται μιὰ βροντή, ἕνας βουητός* (=μιὰ δυνατὴ βροντή, μιὰ μεγάλη βουή) Π.Μ. 128. Μὰ μ' ἔπιασε ἕνας θυμός! **Ἄν ἦμιον ἄντρας, θὰ τὴ οικόω. να Ξεν. 177. Στὰ μάτια τους βαθύτατο ἕνα σέβας ἀντίκρουζες* Σκίπ. 213. **Ἦταν μιὰ ξέστη! Τὰ ἄκουε αὐτὰ μὲ μιὰ ἀπάθεια* (=μὲ πολὺ μεγάλη ἀπάθεια). Πρβλ. καί: *Μιὰ φτώχεια, μιὰ πτεῖνα μεγάλη ἄρχισε νὰ δέσφει τὸ λαὸ Βουτ. 5.*

§ 129. Τὸ ἀόριστο ἄρθρο δὲν μπαίνει

1) ἐμπρὸς ἀπὸ ὀνόματα ποὺ φανερώουν ἕνα ἀόριστο πρόσωπο ἢ ἕνα ἀόριστο πρᾶγμα αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητο, ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ κάποια γοργότητα, (ἰδίως στὰ δημοτικὰ τραγούδια): *Χήρας ὑγιὸς λατρύει τρία καλὰ ἄλογα* (=μιὰς χήρας ὁ γιὸς) Ε. 76, 1. **Ἐπῆγαν καὶ τὸν βοῆκαν σὲ βαθειὰ σπηλιά* (=σὲ μιὰ σπηλιά) Ε. 22, 7. *Παίρνει κοντάρι καὶ σπαθὶ καὶ πάει νὰ κνηγήση* (=ἕνα κ. κί' ἕνα σπ.) Ε. 90Γ, 5' βλ. καὶ 45, 2 καὶ 67, 1-2. *Θέλεις ἐστὸ γαμπρὸ μὲ μάτια!* Ππδ. Φόν. 41.

**Ἀλλὰ πολλὲς φορές συνυπάρχουν ἐκ παραλλήλου στὴν ἴδια πρότασι καὶ οἱ δύο ἐκφορές, μὲ τὸ ἀόριστο δηλαδὴ ἄρθρο καὶ χωρὶς αὐτό: Σ' ἕνα δέντρο φουντωμένο μπέης ἦταν ξαπλωμένοι* (=ἕνας μπέης) Ε. 44, 3. **Ἐνα πουλάκι φώναξε ἀπὸ ψηλὸ κλαράκι* (=ἀπὸ ἕνα ψηλὸ κλ.) Ε. 50, 5' πρβλ. Π.Μ. 7: **Ὁ τσουτισουλῶνος τοὺς φωνάζει ἀπὸ ἕνα κοντοκλάρι.* (Πρβλ. καὶ § 125, 1 η' Σημ. α').

Σημ. α'. Κάποτε, ἰδίως σὲ φράσεις ὅπου ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάποια κατανομή, σὲ ἕνα ὄνομα ποὺ φανερῶνει ἕνα πρόσωπο ἢ ἕνα πρᾶγμα αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητο, καὶ ποὺ ἐκφέρεται ἔστι μόνο του στὸν ἐνικό, ἐννοεῖται ἀπέξω ἢ λέξεις ἕνας, (μία, ἕνα), ἀλλὰ μὲ τὴν ἀρχικὴ τῆς σημασίας, τὴν ἀριθμητικὴ: *Κάθε κοσφή καὶ φλάμπουρο, κάθε κιαδὶ καὶ κλέφτης* (=καὶ ἕνα φλ... καὶ ἕνας κλ.) Ε. 23, 9' βλ. καὶ 2, 4 καὶ πρβλ. Π.Μ. 110: *Σὲ κάθε βρόση ἔχει κί' ἀπὸ ἕνα δέντρο. Στὸ δικό μου τὸ γναλί ρίξε σπυρὶ φαμάκι* (=ἕνα σπυρὶ, λόγο) Ε. 27, 9.

Σημ. β'. Πολλὲς φορές, ὄχι μόνο σὲ δημοτικὰ τραγούδια, παρὰ καὶ στὴν καθημερινὴ ὀμιλία, σὲ προτάσεις ἀποφατικὲς ἢ ἐρωτηματικὲς, ποὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ ἀποφατικὲς, λαμβάνεται χωρὶς τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἕνα ὄνομα προσώπου ἢ πράγματος αὐτοτελοῦς καὶ ἀνεξαρτήτου, κί' ἀπέξω ἐννοεῖται ἢ ἀντίστοιχη τοῦ ἕνας (ἀρνητικὴ) ἀόριστη ἀντωνυμία κανέναν (§ 102, 2) ἢ τὸ οὔτε ἕνας: **Ἐκαμα ὄμο φοβερὸ Τοῦρκο νὰ μὴ σκλαβώσω* (=κανέναν Τ.) Ε. 26, 12. *Χόθηκε ὄλο τὸ κρασί, δὲν ἔμεινε στάλα* (=οὔτε μιὰ στάλα). **Ὁρα δὲ λείπει ἀπὸ κοντὰ του* (=οὔτε μιὰ ὥρα, δίδολο). Πρβλ. ἀπὸ τὸ τραγού-

δι τῶν Χριστουγέννων: *Ἄστρον λαμπρὸν τοὺς ὀδηγεῖ, χωρὶς γὰρ λείψη ὄρα. Κόκορος δὲ λαλοῦσε πιά στο χωριό (=οὔτε ἕνας κ., κανένας κόκορος δὲ λ.).—Δὲν κοινοῦσαν φύλλο στήν πλατεία* Χαρ.Μ. 49.

Ἀπὸ τέτοιες φράσεις προήλθε, ὥστε σὲ ὀρισμένες ἀποφατικές προτάσεις ἢ ἐρωτηματικές, πὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ ἀποφατικές, γὰ ἐκφράζεται ἡ ἔννοια τοῦ κανεῖς ἐντονότερα μὲ τὴ λέξι ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος: *Ψυχὴ δὲ φαίνεται (=ἀπολύτως κανεῖς δὲ φ.)* βλ. Τέλλ. 112, Ππδ. Β 108, Ἔρσ. 2 καὶ Φωρ. 2, 170. *Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασάνει* Βαλαωρ. Ἄνθολ. 25. *Ψυχὴ γὰ μὴ φανῆ στο μεσοχώρι, ὅσο εἶμαι ἴδω* Βλαχ. 82· βλ. καὶ 25 καὶ προβλ. Τέλλ. 105: *Ἐσημαΐ ψυχὴ στο δρόμο μας καμιά.—Τῆρε ἐπῆγε σ' ἕνα ἔρημο μέρος, ὅτου δὲν ἦταν ἄνθρωπος (=κανεῖς ἀπολύτως)* Μβ. 521· βλ. καὶ Ἄμ. 97 καὶ Ε. 33, 12. (Προβλ. καὶ § 127, 1 Σημ.).

2) ἔμπρὸς ἀπὸ ὀνόματα πραγμάτων, ὅταν δηλοῦται κάποιον ἀόριστο μέρος ἀπὸ ἕνα ὁμοειδὲς ποσόν: *Τρώγω ψωμί, πίνω κρασί*· προβλ. Ε. 22, 19 καὶ 40, 6. *Παίρω νερό καὶ νίβομαι* Ε. 45, 2. *Ρίχνω στο θυμιατὸ μπαρουτί ἀντίς λιβάνι* Ε. 51, 7· βλ. καὶ 66 Β, 8.

Σημ. Σὲ φράσεις σάν ἐτοῦτες: *Δώσε μου ἕνα ψωμί, φέρε μου ἕνα νερό* κ.τ.δ. τὸ *ἕνα ψωμί*=ἕνα καρβέλι ψωμί καὶ τὸ *ἕνα νερό*=ἕνα ποτήρι νερό.

γ. Θέσις τοῦ ἄρθρου.

§ 130. Τοῦ ἄρθρου, καὶ τοῦ ὀριστικοῦ καὶ τοῦ ἀόριστου, ἢ θέσις εἶναι πάντα ἔμπρὸς ἀπ' τὸ ὄνομα ἢ τὴ λέξι ἐν γένει ἢ φράσι, στήν ὁποῖαν ἀνήκει. (Βλ. τὰ παραδείγματα εἰς § 124 κ.ε.).

Ὅταν τώρα τὸ συναρθρο οὐσιαστικὸ ἔχη καὶ ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ, τότε

1) τὸ ἀόριστο ἄρθρο μπαίνει μόνο μιὰ φορὰ ἔμπρὸς τους, εἴτε τὸ ἐπίθετο προηγεῖται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ εἴτε τὸ οὐσιαστικὸ προηγεῖται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο: *Ἔνας φτωχὸς ἄνθρωπος*· προβλ. Ε. 147 Β, 1· βλ. καὶ 24, 7.—*Ἔνας ἄνθρωπος φτωχὸς* Π.Μ. 19· βλ. καὶ 46 καὶ Ε. 24, 1 καὶ 11 καὶ 44, 3.

2) τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο μπαίνει:

α') μόνο μιὰ φορὰ ἔμπρὸς ἀπ' τὸ ἐπίθετο, πὺ προηγεῖται ἀπ' τὸ οὐσιαστικὸ: *Ὁ καλὸς ἄνθρωπος*· βλ. Π.Μ. 76 καὶ Ε. 11, 14.

β') δυὸ φορές, ἥτοι ἔμπρὸς κ' ἀπ' τὸ ἐπίθετο κ' ἀπ' τὸ οὐσιαστικὸ, ὁποιαδήποτε θέσι κ' ἂν ἔχουν αὐτὰ μεταξύ τους: *Ὁ καλὸς δ ἄνθρωπος—δ ἄνθρωπος δ καλὸς*· βλ. Π.Μ. 9, 95, 105. κ.δ. καὶ Πάσσ. 127, 4. Βλ. § 40.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ. ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ.

Α. Οί προθέσεις.

§ 131. Προθέσεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας εἶναι κυρίως οἱ ἐξῆς: ἀντί(ς), ἀπό, γιά, ἴσαμε, κατά, μέ, μετά, παρά, σέ (σ', εἰς), πρὸς—δίχως, χωρὶς, ὡς (ἕως).

Ἐκτός ἀπ' αὐτές ὅμως, σέ φράσεις τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης ποῦ προέρχονται ἀπ' τῆ γλώσσα τῆς ἐκκλησίας, τῆς διοικήσεως καὶ τῶν μορφωμένων ἐν γένει ἀνθρώπων, εἶναι εὐχρηστες καὶ οἱ ἐξῆς προθέσεις τῆς ἀρχαίας γλώσσας: διά, ἐκ ἢ ἐξ, ἐν, ἔνεκα, ἐπί, μέχρι(ς), περί, πρό, σὺν, ὑπὲρ καὶ ὑπό.

Σημ. Ἀρχῆθεν οἱ προθέσεις ἦταν ἐπιρρήματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοπικά, (ὅπως τὸ βλέπει κανεὶς προπάντων στὸν Ὅμηρο καὶ σὲ ἄλλους ἀρχαίους ποιητὰς καὶ στὸν Ἡρόδοτο). Ἡ ἀρχικὴ αὐτὴ σημασία τους καταφαίνεται ἀκόμη καὶ τώρα, ἰδίως σὲ ρήματα σύνθετα μὲ προθέσεις, ὅπως π. χ. *κατακαθίζω* (= καθίζω *κάτω*—*κατασταλάζω*), *παραστέκω* (= *στέκω κοντά, πλησίον*) κ.ἄ.

Κανονικὰ χρησιμοποιοῦνται τώρα καὶ ὡς ἐπιρρήματα οἱ ἐξῆς προθέσεις, ἦτοι

α') ἢ μετὰ (=κατόπιν, ἕστερα): *Ἔχω περάσει πολλές φορές ἀπὸ κεῖ καὶ πρὶν καὶ μετὰ* Δουκόπ. 11. *Καθίζαμε στὸ τραπέζι καὶ τρώγαμε μετὰ* πέφταμε στὸν ὄπνο Χ.Θ. 60' βλ. καὶ Μ. 386. *Χρόνια πρὸς, χρόνια μετὰ* Βάρν. Ἀνθολ. 29.

β') ἢ κατὰ καὶ ἢ ὑπὲρ, ἰδίως στῆ γλώσσα τῆ δικαστικῆ καὶ τὴν πολιτικῆ: *Πέντε εἶναι ὑπὲρ καὶ δύο κατὰ* (=ἐναντίον). *Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μιλῆσῃ, ὅταν εἶχε νὰ προσθέσῃ κάτι νέο ὑπὲρ ἢ κατὰ* Δελμ. 142' βλ. καὶ Μακρυγ. 3.

γ') ἢ ὑπὸ (=ὑποκάτω) σὲ φράσεις σχηματιζόμενες ἰδίως μὲ τὸ ρῆμα εἶμαι: *Ἐγὼ δὲ μιλῶ, γαυ εἶμαι ὑπὸ* (=ὑποδεέστερος, κατώτερος). *Ἐσὺ ὄλο ὑπὸ θέλεις νὰ εἶσαι.*

Ἡ χρῆσις αὐτῆ τῆς ὑπὸ ἴσως προῆλθε ἀπὸ τῆ στρατιωτικῆ προπάντων γλώσσα, ἀπὸ φράσεις σάν ἐτοῦτες: *Εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου. Εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ...*

δ') ἢ παρὰ, ὅταν συντάσσεται μὲ ἐπιρρήματα τοπικά καὶ συνῆθος τότε τονίζεται στὴν παραλήγουσα (πάρα): *Κατέβα πάρα κάτω* (=ἀκόμη πῶ κάτω). *Ἄς προχωρήσουμε ἀκόμη πάρα πέρα* Πολίτ. Β 10. *Ἔλα πάρα δῶ* (=λίγο πῶ δῶ) βλ. Μ. 411.

(Ἡ παρὰ, ὅπως εἶδαμε στὰ προηγούμενα, § 46, χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς σύνδεσμος συγκριτικός, καὶ ὅπως θὰ ἴδουμε πολὺ παρακάτω, χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς σύνδεσμος ἀντιθετικός).

§ 132. Οἱ κυρίως νεοελληνικὲς προθέσεις κανονικὰ συντάσσονται ὅλες μὲ αἰτιατικὴ. Σπάνια, καὶ σὲ ὀρισμένους μόνο φράσεις, συντάσσονται μερικὲς ἀπ' αὐτὲς καὶ μὲ γενική. Ἐπιπλέον

1) οἱ προθέσεις ἀπό, γιά, ὡς καὶ (σπάνια) ἢ ἀντί συντάσσονται καὶ μὲ ὀνομαστική. (Βλ. παρακάτω γιά τὴν κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς).

2) οἱ προθέσεις ἀπό, γιά, ἴσαμε, κατὰ καὶ ὡς συντάσσονται καὶ μὲ ἐπιρρήματα τοπικὰ ἢ χρονικά: Ἐκ τῶν ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ, ἀπὸ κάτω, ἀπὸ μέσα μου (Τέλλ. 47), ἀπὸ τότε (Πα. 44), ἀπὸ πρὶν (Ἐρσ. 73)—γιά δῶ (Ππδ. Β 22), γιά κεῖ, γιά ποῦ; (Λπ. 223), γιά τώρα—ἴσαμε δῶ, ἴσαμε κεῖ, ἴσαμε χτεῖς—κατὰ δῶθε, κατὰ κεῖθε—ὡς ἐδῶ (Πα. 75), ὡς κάτω (Πα. 146), ὡς τότε, ὡς σήμερον (Πα. 158).

3) οἱ προθέσεις ἀντί(ς), γιά, δίχως, χωρὶς καὶ ἴσαμε συντάσσονται καὶ μὲ πρότασι βουλητική, (ἦτοι μὲ πρότασι ποῦ εἰσάγεται μὲ τὸ νά), καὶ ἢ ὡς μὲ πρότασι χρονική, ποῦ εἰσάγεται μὲ τὸ πού: Ἐναντὶ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ σίτι, πῆγε στοῦ ἐπισκόπου Ζ.Π. 33· βλ. καὶ Π.Μ. 118 καὶ Λ. Α 633. Ἐρθε γιά νὰ μᾶς ἴδῃ. Τὸ ἀντικρῦζομε δίχως νὰ τὸ ἐκτιμῆσομε Πολίτ. Β 317. Κι' οἱ ζωντανοὶ πεθαίνουν χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζουν Σιγούρ. Ἀνθολ. 398. Κάθισε δῶ ἴσαμε νὰ γυρίσω.—Ἐμεινε ἐδῶ, ὡς ποῦ γύρισα πίσω. Περίμενε, ὡς ποῦ νὰ τελειώσω.

α. Οἱ κυρίως νεοελληνικὲς προθέσεις.

§ 133. Ἐναντί(ς). Ἀρχικὴ τῆς σημασίας ἀπέναντι· πρβλ. ἀντι-κρύ, ἀντι-παρατάσσομαι.

Κανονικὰ σημαίνει ἀντικατάστασι: Μπαρούτι ἀντὶς λιβάνι Ε. 51, 7· βλ. καὶ Μβ. 523. Ἐναντὶ τὸν πατέρα τῆς εἶχε νὰ περιμένῃ τὸν ἀντρα τῆς Βεν. 166. Ἄλλωθ' ἀντὶ ὠφέλεια θὰ ἔχωμε πιδὸν πολὺν ζημιὰ Δελμ. 115. Ἐναντὶ ἐπιστημονικῆς διατριβῆς ἔγραφε ποιήματα Ἀργῶ 15· βλ. καὶ Πάσσ. 24, 26 καὶ Λ. Α 620, Γρυσ. 38.

Συνήθως ὁμοίως ἢ ἀντί(ς) συνεκφέρεται μὲ τὴν πρόθεσι γιά κατόπτι τῆς: Ὁ βασιλεὺς εἶχε πιδὸν τὴν Κίσα ἀντὶ γιά τὴν Ἀδγῆ Πα. 32.

^ο *Ἀντίς γιά ἕναν*, δυό μοῦ φέρανε Π.Μ. 96· βλ. καί Μβ. 430 καί Κμπ. 80.

^ο *Ἀντί γιά δεξιιά, πῆρα ἀριστερά* Λουκόπ. 208.

Σημ. Ἡ πρόθεσις ἀντί συντάσσεται μέ γενική στή στερεότυπη φράσι: *Λέει ἄλλα ἀντ' ἄλλων* (Κονδ.) Κμπ. 194. Συντάσσεται ἐπίσης μέ ἐμπρόθετα ἀποτελούμενα ἀπό ἄλλες προθέσεις, ἰδίως ἀπό τήν πρόθεσι ἀπό ἢ σέ ἢ μέ καί αἰτιατική: *Ἀντίς ἀπό μένα, ἐπῆρσ ἀπό κείνον. Ἀντίς σέ μένα, δός το σέ κείνον*· πρβλ. Λ. Α 647. *Ἐξόμενος φρομί, ἀντίς μέ νερό, μέ κρασί* Μ. 397· βλ. καί Π.Μ. 142.

Ἡ σύνταξις αὐτή ἴσως προέρχεται κατὰ ἀπλολογίαν ἀπό πληρέστερες προτάσεις: *Ἀντίς νά πάη ἀπό μένα, ἐπῆρσ ἀπό κείνον. Ἀντίς νά τὸ δώσης σέ μένα, δός το σέ κείνον. Ἐξόμενος φρομί μέ κρασί, ἀντίς νά τὸ ζυμόνη μέ νερό.* (Βλ. § 132, 2).—Ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀπλολογία θά προῆλθε καί ἡ (σπάνια) σύνταξις τῆς ἀντί(ς) μέ ὀνομαστική; σέ φράσεις σάν ἐτούτη: *Ἀντίς ὁ Πέτρος, ἄς πάη ὁ Γιάννης* (=ἀντίς νά πάη ὁ Πέτρος κλπ.).

§ 134. Ἀπό, (ἀπ°, πό, π°). Ἀρχική τῆς σημασίας μακρυνά· πρβλ. ἀπο-τραβειῶμαι, ἀπο-φεύγω.

^ο Αναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων σημαίνει:

1) ἀπομάκρυνσι (=μακρυνά ἀπό, ἀπό)

α') κυριολεκτικῶς: *Τοῦ ἔφυγε ἡ σκοίφρια ἀπό τὸ κεφάλι* Πα. 6. *Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἔδιωξε τὸν ἕπνο ἀπὸ τὸ στρατιόπεδο* Πα. 158. *Γιατί φεύγεις ἀπ' τὸν Κῶρ-Μοναχάκη;* Ππδ. Γ 84.

β') μεταφορικῶς, μέ τὴν ἐννοια προφυλάξεως ἀπὸ κάτιτι, ἀπαλλαγῆς κλπ.: *Δὲν μπόρεσε νά τὸν σώση ἀπὸ τὸν κίνδυνο* Πα. 139. *Ὁ Θεὸς μᾶς γλύτωσε ἀπὸ τὸ θανατικὸ* Ἐρταλ. 18. *Ὁ Θεὸς μέ φύλαξε ἀπὸ τὰ χειρότερα* Τρ. 223. *Ἡ θειά Πανόγιω τὴν ξεσυνήθισε ἀπ' αὐτὸ μέ πολὺ ξύλο* Τρ. 14. *Γλύτωσε ἀπ' τὰ βάσανα*· πρβλ. Ε. 187, 5. *Ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἔγνοια* Τρ. 175.

2) ἀφετηρία (ἀπὸ ποῦ; ἀπὸ ποιόν;)

α') τοπικῶς: *Ἀπ' αὐτὴν τὴν τρύπα βγαίνουν σφήκες*· πρβλ. Ε. 186, 1 καί 217, 45. *Δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια του* Μπ. 12· βλ. καί Τρ. 224 καί Πάσσ. Δίστ. 90. *Ἡ ἀνάγκη τῆς παρηγορίας πηγάζει ἀπὸ τὴ λιποψυχία* Παπαν. 176.

^ο Ἐτσι δηλώνεται τὸ ποῦθε ξεκινάει ἢ ἀρχίζει κάτιτι, (ἐνῶ τὸ τέρμα ἐκδηλώνεται μέ τὴν πρόθεσι σέ ἢ ὡς ἢ ἴσαμε): *Πετοῦν ἀπ' ἄστρο σέ ἄστρι* Γρυπ. 113. *Τὸ ἀηδόνι ἐπήδα ἀπὸ κλαδί σ' ἄλλο κλαδί, βουβό* Σικελ. 82. *Τριγυρίζω ἀπὸ σπίτι σέ σπίτι* Ξεν. 247. *Ἐ-*

τρξε ἀπὸ διαβάτη σὲ διαβάτη Ζ.Π. 68· βλ. καὶ 172—² Ἀπὸ τὸ ἕνα βουρὸ ὡς τὸ ἄλλο Πα. 62· βλ. καὶ Π.Μ. 66.—³ Ἀπὸ τὸ σπῖτι μας ἴσιαμε τὸ δικό σας.

² Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ φράσεις σάν ἐτοῦτες: ¹ Ἐρχομαι ἀπὸ τοῦ θείου μου (=ἀπ' τὸ σπῖτι τοῦ θείου μου). ² Ἐφύγαμε ἀπὸ τοῦ Ἀπέργη (=ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Ἀ.) κ.τ.δ., καθὼς καὶ οἱ στερεότυπες φράσεις: ³ Ἀπὸ φυσικοῦ του, (της κλπ.), ἀπὸ λόγου του, (της κλπ.), ἀπὸ καρδιάς (ἀναστενάζω, κλαίω, γελῶ), ὅπου ἢ ἀπὸ συντάσσεται μὲ γενικὴ (§ 132): Οἱ χωριάτες εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ τους κρυφονόητοι Βλαχ. 27· βλ. καὶ Νιοβ. Νέ. Ἔστ. τεῦχ. 131 σελ. 565 καὶ προβλ. τεῦχ. 107 σελ. 602 (προβλ. § 81). Βλ. ἐπίσης Θ.Χρ. 50, Πάσσ. Δίστ. 788, Φωρ. 2, 22 (καὶ προβλ.: Ἀναστέναξε μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά του Πάσσ. 174, 15). Ὁ Γιάννης ἐγέλασε ἀπὸ καρδιάς Θεοτόκ. 31· βλ. καὶ 26.

Ὅμοιως οἱ ἀντιθετικὲς φράσεις ἀφ' ἑνὸς (μὲν)—ἀφ' ἑτέρου (δέ): Ἀντιροητορικὴ ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἢ διάθεσις τοῦ Παπασιῶνη Κυπ. 263.

β') χρονικῶς (ἀπὸ πότε;): ¹ Ἀπὸ τὴν αὐγὴν τροχοῦν τὰ σπαθιά τους Πα. 163· βλ. καὶ Π.Μ. 143. ² Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα φάνηξε Πα. 51. ³ Ἀπ' αὔριο θάρχισουν τὰ τραπέζια Βλαχ. 96. Ὁ ποιητὴς εἶχε ἀπὸ χθὲς λίγο πυρετὸ Ζ.Π. 89· βλ. καὶ 88. Κουμπάρε μου, ἀπὸ σήμερα εἶσαι ἀδερφός μου Κοנד. 170. Ὑφαίνετε ἀπ' τὸ πρωτὸ ὡς τὸ βράδν Σκίπ. 195. Ἀγάπησα ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια ἕνα δεντοῖ Στρατήγ. Ἀνθολ. 456.—⁴ Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τοῦρχεται καὶ διαλέγει τὰ πιὸ καλά παλληκάρια του Κυπ. 314. Ἀπὸ ὄρα σὲ ὄρα ὄλα ἄλλαζαν Χαρ.Μ. 56. (Προβλ. προηγούμενο).

⁵ Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ στερεότυπη φράσις ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς (=ἀρχὴν ἤθην): βλ. Ἔρσ. 82, 93 καὶ 149 καὶ Νιοβ. Νέ. Ἔστ. τεῦχ. 122 σελ. 60.

Κάποτε στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἢ ἀπὸ φαίνεται πὼς περιττεύει: ⁶ Ἀπὸ τὸ βράδν εἴχαμε τελειώσει τὴ δουλειά (=τὸ βράδν εἴχαμε κλπ.) Βλαχ. 113.

Σημ. Μὲ τὴ σημασίᾳ τῆς χρονικῆς ἀφετηρίας συντάσσεται ἢ ἀπὸ καὶ μὲ ἐπίθετα ἢ οὐσιαστικά, σχετικὰ ἰδίως μὲ τὴν ἡλικία. Καὶ συντάσσεται τότε καὶ μὲ ὀνομαστικὴ (§ 132, 1), ὅταν τὸ ἐμπρόθετο προσδιορίζῃ τὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως: Μὲ γνωρίζε ἀπὸ μικρόν· προβλ. Πα. 50 καὶ Πάσσ. Δίστ. 53. Τὴν εἶχε ἀρραβωνιασμένη ἀπὸ μικρή Πα. 74. Τὴ γυναίκα, πὸν ἀπὸ παιδί τὴν εἶχε δούλα Χ.Θ. 71.—Ὁρφάνεφ ἀπὸ μικρός Απ. 58, Θ.Χρ. 22, Τρ. 165 καὶ Ε. 135, ιε. Ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ἔχασε τὴ μητέρα της Τρ. 258· βλ. καὶ 5. Ἐτοια ζωὴ κάνει ἀπὸ νέος, (ἀπὸ παιδί). Εἶναι μὰ συνήθεια

πού τὴν ἔχουν ἀπὸ ἀρραβωνιασμένοι (=ἀπὸ τότε πού ἦταν ἀρρ.) Ξεν. 212.

Ἡ σύνταξη αὐτὴ τῆς ἀπὸ μὲ ὀνομαστικὴ ἴσως προέρχεται ἀπὸ ἀπλολογία ἀπὸ φράσεις πληρέστερες: Ὁρφάνεψε ἀπὸ τότε πού ἦταν μικρός. Τέτοια ζωὴ κάνει ἀπὸ τότε πού ἦταν νέος· πρβλ. Τρ. Δ. 45. Ἐγώ, ἀπὸ μικρὸ παιδί πού ἤμουνα, δὲν εἶχα πατήσει μιὰ φορὰ στὸ σπίτι τους.

γ') μεταφορικῶς·

I) μὲ ρήματα ἢ ὀνόματα, πού σημαίνουν ὠφέλεια, κέρδος, ζημία κ.τ.τ.: Ὁφελήθηκε πολὺ ἀπ' τὴν ἐπιχείρησι αὐτή. Εἶχε μεγάλα κέρδη (ἢ μεγάλες ζημίες) ἀπ' τὸ ἐμπόριο. Ἐζημιώθηκε πολλὰ ἀπὸ τὰ κρασιὰ Μητσ. Β 121.

II) μὲ ρήματα ἢ ὀνόματα, πού σημαίνουν κάποιο πάθος (ἢ πάθημα) σωματικὸ ἢ ψυχικόν: Ὁ Ἀνέστης ὑποφέρει ἀπὸ τὸ στομάχι του Τρ. 23. Οἱ γιατροὶ δὲν καταλάβαιναν ἀπὸ τί πάσχει Τρ. 250. Οἱ φτωχοὶ εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μῆνες Π.Μ. 55· βλ. καὶ Πάσσ. 41,26 καὶ Θ.Χρ. 33. Ἦταν ἀπελπισμένη ἀπὸ τὴν ἀδεοφὴ της Πα. 63. Ντρέπεται ἀπ' τὸν κόσμον. Φοβᾶται ἀπὸ τὰ σκυλιά· βλ. καὶ Βυ. 50. Ἐκεῖ τὰ πλοῖα δὲν εἶχαν φόβον ἀπὸ κανέναν καιρὸ Ἐρσ. 317.

III) μὲ ρήματα, πού ἔχουν τὴ σημασίαν τοῦ ἀναγνωρίζω, φαίνομαι, μυρίζω (=βγάζω μυρουδιά) κ.ἄ.τ.: Ἡ γυναῖκα του τὸν γνώρισε ἀπ' τὴ φωνή Π.Μ. 137. Φαίνεται ἀπ' τὰ λόγια του τί ἄνθρωπος εἶναι· πρβλ. Πάσσ. Δίστ. 908. Τὸ μαντήλι μυρίζει ἀπὸ κανέλλα Πάσσ. Δίστ. 536· βλ. καὶ 1067.

IV) σὲ φράσεις, ὅπου ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάποια μετὰ πτωσιὴ ἢ μεταβολή, γιανὰ δηλωθῆ ἢ ἀρχικὴ ἢ προηγούμενη κατάστασις. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἢ ἀπὸ συντάσσεται καὶ μὲ ὀνομαστικὴ (οὐσιαστικὴ ἢ ἐπιθέτου), ὅταν τὸ ἐμπρόθετον ἀναφέρεται στὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως: Ἀπὸ φτωχὸν τὸν ἔκαμε πλούσιον. Ἐγινε ἀπὸ σπίτι μνήμα Α.Ζ. 41. Εἶχε καταντήσει ἀπὸ ὑπηρέτης ἀντιπρόσωπος τοῦ κυρ- Ἀλέξανδρου Πα. 126. Ἀπὸ δήμαρχος κλητήρας λ.λ.

Ἡ σύνταξις τῆς ἀπὸ μὲ ὀνομαστικὴ κι' ἐδῶ ἴσως προέρχεται πάλι κατὰ ἀπλολογία ἀπὸ φράσεις πληρέστερες: Φαντασθῆτε ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἀπὸ ἐπαναστάτης πού ἦταν στὴν ἀρχή, βρέθηκε ὕστερα στὸ στρατὸ τοῦ Βράγγελ Ἰλιγγ. 209. Μ' ἔλεγε Χρῦσαντο ἀπὸ Χρῦσὴ πού ἦταν τὸ ὄνομά μου Πα. 40

3) προέλευσι (ἀπὸ ποῦ; ἀπὸ τί; ἀπὸ ποιόν;)

α') κυριολεκτικῶς: *Κούμαρα φρέσκα ἀπ' τὴν Πεντέλη* Τέλλ. 33. *Ἀνθια ἀπὸ τὰ δέντρα* Π.Μ. 64 (πρὸβλ. § 52, 4 β' Σημ. 1). *Χαρωπὸ βούσιμα ἀπὸ τροχοὺς ἀμαξιῶν* Ζ.Π. 69. *Μυρουδιά ἀπὸ μπαρουτί* Πολίτ. Β 17. *Ἀγὸ ἀπὸ μαύρη κότα* Πα. 28. *Τί θέλετε ἀπὸ μένα;* Πα. 76. *Ἔρχομαι ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκη* Μπ. 103.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκουν καὶ συντάξεις τῆς ἀπὸ σὲ φράσεις σάν ἐτοῦτες: *Ἔχω ἀπὸ φόβο κάτι* (Ἔρσ. 311), *παίρω ἀπὸ φόβο κάτι* (Ἔρσ. 148). *Φωσφορικά γράμματα ζωντανά, σὰ φίδια ἀπὸ ἀστραπή* Μυθ. 16. Ὁμοίως ἡ στερεότυπη φράσις: *Εἶναι (ἢ ἦταν) ἀπὸ Θεοῦ* (§ 132).

β') μεταφορικῶς: ἦτοι

1) καταγωγή: *Ὁ φαρᾶς ἀπ' τὴν Κρήτη εἶχε κι' ἐκεῖνος ἕνα τόρκι* Βεν. 101. *Ὁ Γιάννης ἦταν τριῶν χρονῶν, ἀπ' τὴ Μάνη* Ζ.Π. 67· βλ. καὶ Ε. 22, 1 καὶ 86 Β, 30. *Κορίτσι ἀπὸ σπῖτι* Ζ.Π. 170. *Γαμπρός ἀπὸ μεγάλη οἰκογένεια.*

II) ὕλη: *Ἀγάματα ἀπὸ μπροῦντζο* Βεν. 77. *Ἀπὸ χαλκὸν τὸ εἶδωλό σου δὲ θὰ στήσω* Σικελ. 170. *Κλίτσα ἀπὸ ὀξυά* Ζ.Π. 83· βλ. καὶ Ε. 88, 9. *Ἔνα καρβέλι ἀπὸ γιὸ σιτάρι* Λπ. 72. *Ταβέρονα ἀπὸ σανίδια* Σκίπ. 137. *Ἦταν ἕνας πύργος ἀπὸ χρυσάφι* Σεφερ. 39. *Τὰ παραπετάσματα τὰ διατρέχουν κάθετοι κροννοὶ ἀπὸ φῶς* Πρεβελ. 16. Βλ. καὶ § 9, 2.

III) περιεχόμενο ἢ συστατικὰ ἐνὸς συνόλου: *Συλλογὴ ἀπὸ σπάνια πιάτα* Ζ.Π. 184. *Στρατὸς ἀπὸ ζητιάνους* Βν. 18. *Γῦρος εἶχε γίρει ἀπὸ περιεργους κι' ὅλοι θαμάζαν τῶματα* Βλαχ. 109. *Στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα* Ω.Γ. 14. *Μιά σειρά ἀπὸ τοῖα πέτρινα ὀλοκαίνουρα σπιτάκια* Τρ. 294. *Μιά σειρά ἀπὸ λεπτοὺς μαύρους μαϊάνδρους* Χαρ.Μ. 55. *Συνδυασμὸς ἀπὸ σημεῖα, γραμμὲς καὶ ἐπιφάνεια* Γιαννίδ. 6.

Ἔτσι καὶ: *Μιά παράξενη σύνθεση ἀπὸ πάθος καὶ ἀπὸ παιγνίδι, ἀπὸ μοῖρα κι' ἀπὸ καθαρό νοῦ* Βεν. 140. *Μιά ἡμερὴ ἀρμονία ἀπὸ γραμμὴ, ἀπὸ κίνηση καὶ χρῶμα* Βεν. 67· πρὸβλ. καὶ § 54, 2 Σημ. καὶ § 61, 4, Σημ. (γεμίτος ἀπό, γεμίζω ἀπό).

4) διὰ μέσου (=ἀνάμεσα ἀπό, διὰ μέσου τοῦ· ἀρχαῖο διὰ με γενική): *Περᾶνε τὸ βόλι ἀπὸ δαχτυλίδι* Μελ. 22· βλ. καὶ Πα. 40. *Ἄν ἐτόλμησα οὔτε ἀπὸ τὴν ὁδὸν ἔρμου νὰ περάσω* Τρ. 87. *Τὸ τραῦμα πέραγε ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο* Χαρ.Μ. 76. *Ἦλθεν ἀπὸ ἕναν πλάγιον δρομίσκον* Ππδ. Β 115. *Ὁ Γεώργης ἀπὸ τὴ γούβα* (=ἀπὸ τὸν ὑπό-

νομο) ἐπῆγε καὶ πῆρε τὴ γυναῖκα Μβ. 447. Τὸ φῶς ἔμπαινε ἀπ' τοὺς φεγγίτες Σκίπ. 186. Τύχαινε νὰ περάσουν ἀπὸ δάσος Βουτ. 4. Ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ μπουμε ἀπὸ τὶς πόρτες Ἐφταλ. 184. Ἀπὸ τὶς Πύλεις τὶς Σκαιῆς ἀγοπερνάει ἡ Ἐλένη Σικελ. 64' βλ. καὶ Τρ. 68, Ε. 86 Α, 7 καὶ 218, 9, Πάσσ. 571, 10 καὶ Θ. Χρ. 33 καὶ 43.

Ἔτσι καμιά φορά καὶ μὲ γενική: Μποροῦσε νὰ πάη κι' ἀπὸ στεριάς μὲ ζῶο (=διὰ ξηρᾶς) Ἐρσ. 71 καὶ 77 (πρβλ. καὶ § 77, 1 γ'). Ὅμοίως καὶ μὲ ἐπιρρήματα τοπικά: Νὰ μὴν περάσης ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ κλπ. Πλανιούμουν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ σὰν τυφλὸς Ἐφταλ. 42.

Σημ. Ἡ σημασία αὐτὴ τῆς ἀπὸ διαμορφώθηκε ἀπὸ φράσεις, στίς ὁποῖες ἡ ἔννοια τῆς ἀφετηρίας μποροῦσε νὰ συνδυαστῇ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ διὰ μέσου, ὅπως π.χ.: Τὸ ῥίγνι τὸ καρβέλι ἀπόξω ἀπὸ τὸ παράθυρο Μβ. 498. Νὰ κι' ὁ Γιαννάκης πῶρχειαι ἔπο μέσ' ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους Πάσσ. 5, 8.

5) πλησίον καὶ παραλλήλως (=ἀπέξω ἀπὸ, κοντὰ ἀπὸ). Κανονικὰ μὲ τὸ ρῆμα περνῶ: Ἀπὸ τὴν πόρτα σου περνῶ καὶ βροῖσκω κλειδωμένα λ.τ. βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 103 καὶ 223 (καὶ πρβλ.: Τὰ ἄλογα πέρασαν μπρὸς ἀπὸ τὸ σπίτι Χαρ.Μ. 26). Πέραγαε κι' ἀπ' τοῦ βασιλιᾶ τὸ παλάτι (δηλαδὴ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ δρόμου, ὅπου ἦταν τὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ) Π.Μ. 44' βλ. καὶ Μβ. 499. Ἀπὸ τὴν Πάργα πέρασε, ἀπόξω ἀπὸ τὴ χώρα (=ἀπέξω ἀπὸ τὴν κωμόπολι τῆς Πάργας) Λ. Ε 54' (πρβλ. § 31, Σημ.). Ἔνας φτωχὸς περνοῦσε μιά μέρα στὴ γειτονιά του ἀπὸ ἕναν ὕφαντὴ καὶ εἶδε μιά κόττα στὸ ἀργαστήρι του (=περνοῦσε ἀπέξω ἀπὸ τὸ ἀργαστήρι ἐνὸς ὕφαντῆ) Π.Μ. 134' βλ. καὶ Ε. 22, 13 καὶ 42, 3 καὶ Πάσσ. 21, 1.

Σημ. Σὲ τέτοιες φράσεις ἀποχρωματίστηκε σιγά σιγά ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ρήματος περνῶ καθὼς καὶ τῆς προθέσεως ἀπὸ, καὶ πολλὰς φορὲς στίς φράσεις αὐτὰς τὸ περνῶ ἔχει τὴ θέσι τοῦ πηγαίνω ἢ ἔρχομαι καὶ ἡ ἀπὸ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν πρόθεσι σὲ (εἰς). Ἔτσι π.χ. οἱ φράσεις: Πέρασε αὐριο ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου, νὰ τὰ ποῦμε—θὰ περάσω ἀπὸ τὸ μαγαζί του, νὰ τὸν ἰδῶ—πέρασε κι' ἀπ' τὸν Κώστα, νὰ ἰδῆς τί κάνει κ.τ.δ. σημαίνουν: Ἔλα αὐριο στὸ γραφεῖο μου κλπ.—θὰ πάω στὸ μαγαζί του κλπ.—πήγαίνε καὶ στὸν Κώστα κλπ.

Καὶ μὲ τέτοια σημασία χρησιμοποιεῖται ἔπειτα τέτοιο ἐμπρόθετο καὶ μὲ ἄλλα ρήματα ἐκτὸς ἀπ' τὸ περνῶ: Νὰ σὰς ἰδοῦμε ἀπὸ τὸ σπίτι, κύριε Ἀγγελῆ (=στὸ σπίτι μας) Τρ. 188. Ἡ μάγα του τότε φίλησε κι' ἀπὸ τὰ δυὸ μάγουλα (=καὶ σὰ δυὸ μ.) Μβ. 437' βλ. καὶ 436. Καθιστὸς στὸ τιμόνι εἶχε ἀπ' τὸ ἐναμέρος τὴν Ἐρση κι' ἀπ' τ'ἄλλο τὸν Παῦλο (=στὸ ἕνα μέρος—στὸ ἄλλο)

Ἔρσ. 283. Ἄς ἐρθοῦν δώδεκ' ἀπὸ μπρὸς καὶ δώδεκ' ἀπὸ πίσω (=ἐμπρὸς—πίσω) Πάσσ. 192, 9. Ἐὸν ἀπ' αὐτοῦ μαραινέσαι κι' ἐγὼ ἀπὸ δῶ λυποῦμαι (=αὐτοῦ—ἐδῶ) Πάσσ. Δίστ. 333. Ἀπὸ δῶ στάσου—ἀπὸ καὶ πήγαινε (=ἐδῶ—ἐκεῖ).

6) χωρισμός, καὶ εἰδικότερα

α') διανομή. Κανονικὰ μὲ ἀριθμητικά, ἢ καὶ μὲ ἐπίθετα ἢ ἀντωνυμίες, ποῦ σημαίνουν ποσόν: Καθένας ἐκεῖ μέσα ἔχει καὶ τὴ γνώμη του, ἀπὸ μία γνώμη καθένας Θεοτόκ. 39. Ἐδῶκε σ' ὅλα τὰ κορίτσια ἀπὸ ἕναν πέπλο (=ἕναν πέπλο στὸ κάθε κορίτσι) Π.Μ. 47. Ἐπήραμε ἀπὸ ἕνα καλάμι (=ἕνα καλάμι ὁ καθένας) Τρ. Δ. 62' βλ. καὶ Ἡθ. 91, Ἔρσ. 23, Π.Μ. 66, Πα. 118 καὶ πρβλ. Π.Μ. 110: Σ' ἐκάθε βρῦση ἔχει κι' ἀπὸ ἕνα δέντρο. Ὅλοι ἔφαγαν σῦκα, ἀπὸ ἕνα, ἀπὸ δύο (=ἄλλος ἕνα, ἄλλος δύο) Π.Μ. 44. Δός τους ἀπὸ δέκα δραχμὲς (=δέκα δραχμὲς στὸν καθένα).—Ὅσα γενναίη ἢ ὄρνιθα, γὰ τὰ παίρνουμε ἀπὸ μισὰ (=μισὰ ἐσὺ καὶ μισὰ ἐγὼ) Π.Μ. 35.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ φράσεις σὰν ἐτοῦτες: Πῖνε το τὸ φάρμακο ἀπὸ λίγο, μὴν τὸ πιῆς ὅλο. Τρῶγε κι' ἀπὸ κανένα μῆλο (=πότε πότε ἕνα μῆλο).

Μὲ τὴ σημασία αὐτὴ ἢ ἀπὸ συντάσσεται καὶ μὲ ὀνομαστική, ὅταν τὸ ἐμπρόθετο ἀναφέρεται στὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως: Νὰ μπαίνουν μέσα οἱ ἐργάτες ἀπὸ ἕνας, ἀπὸ λίγοι κλπ.

β') ἀφαίρεσι. Μὲ ἀριθμητικά: Δύο ἀπὸ πέντε τρία.

γ') ἔξαιρεσι (=ἐκτὸς ἀπό). Κανονικὰ κατόπιν ἀπ' τὴν ἀντωνυμία ἄλλος: Ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει Βιζ. 99' βλ. καὶ Τρ. 65. Δὲν εἶχε ἄλλη φροντίδα ἀπ' αὐτὴ Πα. 137. Τίποτε ἄλλο ἀπὸ θάνατο Τρ. 237. Ἴσως καὶ οἱ περιβόητοι «δυνατοὶ» γὰ μὴν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἐνεργούμενα (=παρὰ ἐνεργ.) Τρ. 293.

7) ἕνα διηρημένο ἢ διαιρετὸ ὅλον: Κυκλικὸς τομέας λέγεται μέρος ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια τοῦ κύκλου Γιαννίδ. 58. Στὴ μέση ἀπὸ τὸ δρόμο Σικελ. 206. Δὲν ἔλειπε κανεὶς ἀπ' τὴν οἰκογένειά μας' πρβλ. Πάσσ. 175, 8. Ἀπὸ τὸν τόσο λαὸ κανεὶς δὲν ἐπρόσεξε Πα. 93' Θυμοῦμαι κάποιον ἀπὸ σὰς Σκίπ. 49' βλ. καὶ Π.Μ. 78 καὶ Ε. 77, 15 καὶ 78 Β, 18. Θὰ ἐποχρεώσω ἕναν ἀπ' αὐτοὺς γὰ σὲ συντροφέη Ππδ. Α, 87' βλ. καὶ Ζ.Π. 15 καὶ Πάσσ. 16α, 7. (Βλ. καὶ § 9, 2 καὶ § 67, 4 Σημ. 2).

Τέτοιο ἐμπρόθετο, ποῦ φανερώνει ἕνα ὅλο, χρησιμοποιεῖται κανονικὰ καὶ ὡς ἀντικείμενο ἑνὸς μεταβατικοῦ ρήματος,

δταν πρόκειται νά δηλωθῆ ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου του μεταβαίνει μόνο σέ ἓνα μέρος κάποιου ὄλου (ἢ συνόλου): *Ἔβγαλε ἀπὸ τὸ χρυσάφι, πὸν εἶχε καὶ τὸν ἐπλήρωσε (=μέρος τοῦ χρυσοφιοῦ) Μ. 403. Πίνει ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς Πάσσο. Δίστ. 562. Παίρνε ἀπὸ τὸ φάρμακο αὐτὸ κάθε δύο ὥρες. Ἄρπαξε ἀπ' ὄλα τὰ φαγητὰ καὶ ἔρριχνε στὸ στόμα του Πα. 73. Μοῦ διάβαζε αὐτὴ ἀπὸ γαλλικὰ βιβλία (=διάφορα μέρη ἢ κεφάλαια γαλλικῶν βιβλίων) Τρ. 263. Δὲ χρειάζομαι ἀπ' αὐτά. Δὲν στερενόνταν ἀπὸ τίποτε Π.Μ. 36' βλ. καὶ Πάσσο. 344,19 - 345,18 - 410,8 - 411,3.*

Εἰδικῶς συντάσσονται συχνὰ μὲ τέτοιο ἐμπρόθετο τὰ ρήματα ἔχω, πιάνω, κρατῶ, παίρνω (=ἐννοῶ), καταλαβαίνω, ξέρω, μαθαίνω κ.ἄ.τ., τὸ ρῆμα γεμίζω (πλημμυρῶ) καὶ τὸ ἐπίθετο γεμᾶτος: *Ἔχω ἀπ' τὶς ποδιές, πὸν δὲν εἶχα τὶς προάλλες Ζ.Π. 49. Κάποιος τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι Πα. 36' βλ. καὶ Ε. 90 Β, 16. Ἀποφάσισε νὰ πιάσῃ τὸν ταῦρο ἀπὸ τὰ κέρατα Παναγ. 118. Τῆ Μάρω ἀπὸ τὸ χέρι περὴφανα κρατεῖ Ρώτ. Ἀνθολ. 389. Ὁ γέρος δὲν ἔπαιρνε ἀπὸ λόγια Βλαχ. 46' βλ. καὶ Πα. 3. Δὲν ἐπίστενα δι καταλάβαινε ἀπὸ τέτοια Τρ. 65. Ἦξερε ἀπὸ μυθολογία, ἀπὸ φιλοσοφία, ἀπὸ ἰστορία Χ.Θ. 49' βλ. καὶ Α.Ζ. 29, Ε. 48, 6 καὶ Πάσσο. 16β, 20. Ἐνας πὸν δὲ γνωρίζει ἀπὸ βουνὰ κ' ἀπὸ χωριάτικη ζωῆ Λουκόπ. 145. Μαθαίνει ἀπ' ὄλα' βλ. Τρ. 253, καὶ Ε. 74, 138. Τὸ Ναύπλιον εἶχε γεμίσει ἀπὸ κόσμο Μπ. 136. Τὸ κιβούρι μου ἀπὸ αἷμα πλημμυρεῖ Βιζ. 118. Σπίτι γεμᾶτο ἀπὸ χρυσάφι Πα. 35. (βλ. καὶ § 54, 2 Σημ.).*

Σημ. Καμιὰ φορὰ τέτοιο ἐμπρόθετο, ποῦ φανερώνει ἓνα διηρημένο ὄλο, χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ὑποκειμένο: *Φταῖνε κ' ἀπ' τὰ δυὸ μέρη'* πρβλ.: *Φταῖνε καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ—κ' αὐτοὶ κ' ἐκείνοι. Κατὰ τὴ νύχτα κ' ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη φυλάγανε Κόντογλ. 9' πρβλ. καὶ Μακρυγ. 253.*

8) αἰτία ἢ ἀφορμὴ (ἀπὸ τί; γιατί;): *Ἐτρομε ἀπὸ τὸ θυμὸ Πα. 4' βλ. καὶ Ἐρσ. 83 καὶ Ἡθ. 119 καὶ πρβλ. Π.Μ. 135 καὶ Μβ. 494. Κάμποσος κόσμος ἐπῆγε ἀπὸ περιέργεια Τρ. Δ. 40. Εἶναι τρελλὴ ἀπὸ εὐτυχία Ζ.Π. 186' βλ. καὶ Πα. 25 καὶ πρβλ. Π.Μ. 69. Ὁ ἐπιστάτης ἀπὸ σεβασμὸν δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μαζί μου Ἄμ. 24. Ἐγινε ἀγνώροσιη ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς Μ. 415' βλ. καὶ 405, Ε. 53 Α, 13 καὶ Πάσσο. 89, 21 - 155, 10 - 596, 8. Τὸ πρόσωπό τῆς ἔκαιε ἀπὸ τὸν πυρετό Βεν. 160. Θὰ ἔχει πυρετό, πρόσθεσε. Μὰ ἀπὸ τί; Ἰλιγγ. 95. Πεθαίνει ἀπὸ τὴν*

πεινα Τρ. 164· βλ. καὶ Ἀργῶ 14. Τὸ βασιλόπουλο ἐπειράχτηκε ἀπὸ τὸ τραγοῦδι Μ. 446—Τὸ ἔλε(γ)ε ἀπὸ φθόνο Λασκ. Ἀνθολ. 191. Σκοτῶνει ἀπὸ φιλοδοξία καὶ ἐγωπάθεια Ἀργῶ 355.

9) τὸ ποιητικὸ αἴτιο (ἀπὸ ποιόν;) : Τὰ στεφάνια φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιο Α.Ζ. 30· βλ. καὶ Ἔρσ. 9. Ἔγινε ρούμερο τῶν ξενοδοχείων· τώρα ὀνομάζεται ἀπ' τοὺς καμαριέρηδες τὸ ἔντεκα, τὸ εἰκοσιτρία... Ζ.Π. 8. Κυκλώνεται ἀπὸ πολλοὺς ἐχθρούς Χαρ.Κ. 40. Τὸ σιτάρι σπάρθηκε ἀπὸ τὸ γεωργό Πα. 112. Ὁ κόρφος τῆς Γέρας στῆ Λέσβο εἶναι τριγυρισμένος ἀπὸ βουνά Βεν. 139. Πόδες βρογμένοι ἀπὸ τὴν θάλασσαν Ππδ. Γ, 87. (Ἀπόσπασμα ἐπιγραφῆς) συμπληρωμένο ἀπ' τὸ Βίλκεν Ἔρσ. 106. Τιμημένος ἀπ' τὸν κόσμον Πα. 105· βλ. καὶ 101. Εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸ θεὸ νὰ γίνῃ βασιλέας Κόντογλ. 18. Σεβαστὸ καὶ ἄπιαστο ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων Ἀποστολ. 14. Ἡ Ἑλλάδα φωτισμένη ἀπ' τὴ λάμψη τῆς ψυχῆς σας Σικελ. 201. Σὰν τὴν Ἰὼ κινηγμένη ἀπὸ τὸν Ἄργον Σικελ. 222. Οἱ διορθώσεις τῆς γλώσσας ἀπ' τὸν Κοραῆ Κμπ. 100. Οἱ μεταφράσεις τοῦ Ἄδν Κιχώτη ἀπὸ τὸν Σκυλίτση κ' ἀπὸ τὸν Καρθαῖο Χαρ.Κ. 126.

10) τὸ ὄργανο (μετ' τί;) : Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνυπάρχει καὶ ἡ ἔννοια τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου : Ἦταν ἄξιοι νὰ τὸ πεθάνουν τὸ παιδί ἀπὸ τὴν πείνα Τρ. 102. Ἐσφάχτηκαν ἀγάδες ἀπὸ ἄδικο σπαθί Φωρ. 2, 22. Θυμῆθηκε τὸ χάλασμα τῆς ἀηδοφοριῶς ἀπ' τὰ χέρια τοῦ βωβοῦ παιδιοῦ Ἔρσ. 332.

11) διαφορὰ ἢ σύγκρισι (ἰδίως μετ' τὰ ἐπίθετα διαφορετικός, διάφορος, ἀλλοιώτικος κ.τ.δ. καὶ μετ' παραθετικά) : Διαφέρει ὅσο ἡ Γῆ ἀπὸ τὸν Ἄρη Μελ. 20. Σὲ προτιμᾷ ἀπὸ μένα Κονδ. 63. Σκέπεται διαφορετικά ἀπὸ μένα. Τῆς φαινόταν ἐντελῶς ἀλλοιώτικος ἀπὸ δ,τι ἦτο πρὶν Ἔρσ. 331· βλ. καὶ Βν. 54.—Τοῦ φάνηκε πρὸ μικρότερος ἀπ' τὸ Γεώργη Πα. 66. (βλ. § 46).

12) ἀναφορὰ (ὡς πρὸς τί; σχετικῶς μετ' τί; ὅσον ἀφορᾷ τί;) : Ὁ δημοτικισμὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λογοτέχνες Χαρ.Κ. 60. Ἀπὸ ὑγεία εἴμαστε καλά. Εἶναι ὄρφανὸς ἀπὸ πατέρα· πρβλ. Φωρ. 2, 84. Εἶναι φτωχὸς ἀπὸ μυαλό. Μέρος ἔρημον ἀπὸ πουλιά Σκίπ. 82. Ἀπὸ ἐξέλιξη τῶν μοτίβων δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος Πολιτ. Β 9. Ἐνα σκυλὶ στοραβὸ ἀπὸ τὸ ἕνα μάτι Μ. 421. Ἀπὸ ἡλικία φαίνονταν μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀδερφή της Τρ. 56. Ἀμαθὸς ἀπὸ τέτοιους δρόμους Λουκὸπ. 9. Ὁ κύριος Στέφανος εἶναι ἀσυνήθιστος ἀπὸ δρόμους Ἀμ. 45. Ἀπὸ γράμ-

ματα, ὅπως ἔλεγαν, δὲν ἤξερε πολλά Τρ. Δ. 19. **Κάτι ξέχουν ἀπὸ μουσική** Τρ. 33· βλ. καὶ Ζ.Π. 95. **Κι' ἀπὸ μουσική** καταλάβαινε πολὺν καλὰ Χ.Θ. 44· (πρβλ. καὶ παραπάνω 7).

(Ἡ σημασία αὕτη τῆς ἀπὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν σημασία τῆς ἀφετηρίας. Βλ. παραπάνω 2).

Σημ. α'. Ἡ πρόθεσις ἀπό, ὅπως εἶδαμε (§ 132, 2), συντάσσεται καὶ μὲ ἐπιρρήματα τοπικὰ ἢ χρονικὰ (ἀπὸ δῶ—ἀπὸ τότε κλπ.), καὶ σπάνια μὲ ἐπιρρήματα τροπικὰ: *Τὸν κλαίω κι' ἐγὼ ἀπὸ κρυφά* (=κρυφά) Λ. Δ. 128.

Τὰ ἐμπρόθετα ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ συνοδεύουν πολλές φορές ὀνόματα προσώπων ἢ πραγμάτων ὡς ἰσοδύναμα μὲ τὰ δεκτικὰ αὐτὸς ἐδῶ ἢ ἐτούτος ἐδῶ, αὐτὸς ἐκεῖ (§ 88, 1, β' Σημ.): *Νὰ διαβάσῃ ὁ ἡγούμενος ἀπὸ δῶ τὴ φυλλάδα του* Π.Μ. 7. *Τελείωσε τὴ δουλειὰ τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ δῶ* (=ἐτούτου ἐδῶ τοῦ παιδιοῦ) Πα. 138. *Τί θέλει ὁ κύριος ἀπὸ κεῖ;* (=αὐτὸς ἐκεῖ ὁ κ.).

Ἔτσι κάποτε καὶ μόνες τους οἱ φράσεις ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ: *Ἀπὸ δῶ εἶναι ὁ καινούργιος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ* (=ἐτούτος ἐδῶ) Βλαχ. 82. Πρβλ. καὶ παραπάνω, 5, Σημ.

Σημ. β'. Καὶ ἀντιστρόφως, ὅπως εἶδαμε (§ 68, 1 Σημ. β'), ἐπιρρήματα τοπικὰ ἢ χρονικὰ μὲ συγκριτικὴν σημασίαν, καὶ σπάνια καὶ ἐπιρρήματα τροπικὰ, συντάσσονται μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴ: *Σίντας περῶνε οἱ γεράνοι ἀπάνω ἀπ' τὰ χωράφια* Σικελ. 143. *Μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μας*· βλ. Τρ. 57. *Μέσα ἀπὸ τὸν πόρο* Φωρ. 24· βλ. καὶ Πάσσ. 174, 15. *Ἐμπρὸς ἀπ' τὸ βουνό* Σκίπ. 213. *Κρίφτηκε πίσω ἀπὸ τὴ θύρα* Π.Μ. 57· βλ. καὶ Τέλλ. 62. *Κάτω ἀπὸ ἓνα χλοερὸ θόλο* (Νιφβ.) Κυπ. 301. *Ξανακάθισαν ὅλοι γύρω ἀπὸ τὴ γριά* Τρ. 60. *Τὸ νησί δὲν ἔχει μίτε ἓνα δέντρο, ἔξω ἀπὸ θάμνους* Βεν. 67· βλ. καὶ 88 (πρβλ. § 134, 6 γ).—*Πρὶν ἀπὸ σένα* Ἀμ. 6. *Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀλωσι* Κυπ. 72. *Ἐστερα ἀπὸ κάμποσες ἡμέρες* Π.Μ. 35. *Μετά ἀπὸ σένα ἦρθε ὁ Πέτρος* (§ 131, Σημ. α').—*Ἐβγήκε κρυφά ἀπὸ τὸν πατέρα του*· πρβλ. Πάσσ. 377α, 18 καὶ Θ.Χρ. 24. *Ἐξ αἰτίας ἀπὸ τὸ μηχανίσμα* Βν. 53.

Μὲ τὰ τοπικὰ ἐπιρρήματα (ἐπάνω, κάτω, μέσα, ἔξω, πέρα, πίσω κ τ.δ. ἢ πρόθεσις ἀπὸ πολλές φορές καὶ προτάσσεται καὶ ἀκολουθεῖ, ἰδίως δταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ προέλευσις: *Ὁ Δῆμο-Δράκος φώναξε πὸ πάνω ἀπὸ τὸ Σοῦλι* Πάσσ. 206, 4· (βλ. καὶ τὸ στίχο 11). *Μιά γυναῖκα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ μαγαζάκι ἔφελνε τὸν κνῆρ*· *Ἀνάγνωστο* Ζ.Π. 171· βλ. καὶ Πάσσ. 5, 8-6, 1-213, 1. *Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου* Ἀποστολ. 6. *Κάθετα ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα* (=πίσω ἀπὸ τὴν π.). (Πρβλ. καὶ παραπάνω, 5 Σημ.).

Σημ. γ'. Βλ. καὶ § 52, 4, β' καὶ Σημ. 1.

§ 135. Για. (Προήλθε ἀπ' τὴν ἀρχαία πρόθεσις διὰ). Σημαίνει:

1) αἰτία (=ἔξ αἰτίας τοῦ, ἀπό): *Ἦταν περὶ φανος γιὰ τὸ κατόρθωμά του* Πα. 85. *Τὰ μαῦρα δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύπη* (=ἀπὸ λύπη)

Πάσ. Δίστ. 132. **Γιὰ τὴν κυρία Θεοδωρούλα** μαλώνουν (=ἐξ αἰτίας τῆς Θ.) Τρ. 155. Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν εὐχαρίστησε **γιὰ τὸ δῶρο** Μελ. 437. **Φημισμένη γιὰ τὰ πλούτη** τῆς Ἀργῶ 13.

Καὶ μὲ κάποια βραχυλογία: **Κλαῖνε μαροῦλες γιὰ παιδιὰ** (=γιὰ τὸ θάνατο ἢ γιὰ τὸ χάσιμο τῶν παιδιῶν τους) Ε. 15, 13.

2) σκοπὸς: **Δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο** (=γιὰ τὴν πολέμησιν) Ε. 9 Β, 5. **Μιά προσπάθεια γιὰ ἀπολύτρωσι** (=γιὰ τὴν ἀπολυτρωθῆναι) Ἰλιγγ. 119. **Σύνθημα γιὰ ἀγῶνα** δρόμου Χαρ. Μ. 27. **Ἔτοιμοι γιὰ πάλη ἢ γιὰ χορὸ** Σικελ. 134. **Ἐγὼ τὰ μάτια μου δὲν τᾶχω γιὰ ὁμορφιά** (=γιὰ τὴν μὲ ὁμοφαίνουσαν) Τρ. 154· βλ. καὶ Πάσ. Δίστ. 132. **Εἶσαι τρελλός, εἶσαι γιὰ δέσιμο**, ἀδελφέ μου Τρ. 203.

Ἔτσι τίς περισσότερες φορές μὲ κάποια βραχυλογία: **Ἐπῆγε γιὰ νερό** (=γιὰ τὴν πάρη καὶ τὴν φέση νερό) Μβ. 437· βλ. καὶ Βλαχ. 98 καὶ Πάσ. 162,9 καὶ 370,2. **Δὲ θέλω κλέφτες γιὰ τραγιά**, μὴν θέλω κλέφτες **γιὰ σπαθὶ** (=γιὰ τὴν ἀρπάζουσαν τραγιά καὶ τὴν τῶνε, ἀλλὰ γιὰ τὴν πολεμοῦσαν μὲ τὸ σπαθὶ) Πάσ. 30, 6. **Κάνω καρδιά γιὰ τοὺς ἐχτροὺς** (=γιὰ τὴν μὴ μὲ βλέπουσαν λητημένο οἱ ἐχτροί μου καὶ χαίρονται) Πάσ. Δίστ. 465. **Πᾶρε καὶ μαρούλια γιὰ σαλάτα** (=γιὰ τὴν φτιάσωμε σαλάτα)· πρβλ. Πα. 66. **Τῆ ζήτησε γιὰ γυναικα** του (=γιὰ τὴν παντρονετῆ καὶ τὴν ἔχη γυναικα του) Ζ. Π. 135· βλ. καὶ Μ. 391 καὶ 409. **Πᾶρε με ἐμένα γιὰ ταξιδιώτη** σου Τέλλ. 20. **Σᾶς ἐπρότεινε ὁ κατηγορούμενος γιὰ μάρτυρα** (=γιὰ τὴν παρουσιαστῆναι στὸ δικαστήριον ὡς μάρτυρας) Ζ. Π. 76· (βλ. καὶ § 9, 3 καὶ § 62, 4 Σημ.). **Χαρίζε καὶ στὸ βρέφος τῆς ἄλλο φόρεμα γιὰ δταν θὰ μεγαλώση** (=γιὰ τὴν τὸ φορέση, ὁδταν κλπ.) Γρουπ. 120.

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις: **Γιὰ καλό σου**, (ποὺ λέγεται καὶ: σὲ καλό σου): **Γυναίκα, λέει, φέρε τὰ κλειδιά ἐδῶ. Μὰ γιὰ καλό σου, ἄντρα μου!** τί τὰ θές; Μβ. 446.

Μὲ διάφορες ἀποχρώσεις τῆς ἐννοίας τοῦ σκοποῦ ἢ γιὰ σημαίνει:

α') πρὸς χάριν (τοῦ), πρὸς ὀφέλειαν (τοῦ), πρὸς τιμὴν (τοῦ) κ.τ.δ.: **Ἔτσι κάνουν τὰ καλὰ παιδιὰ γιὰ τοὺς γονιοὺς** Τρ. 198. **Ἔτσι ἀσφαλίζει τὸ θρόνο γιὰ τὸ γιό** τῆς Ἀλπιτο Κμπ. 342. **Γιὰ σέβανε καὶ τὴ ζωὴ μου** (=πρὸς χάριν σου) Μ. 440. **Τὰ θυσιάζε ὅλα γιὰ τὸ κόμμα** Πα. 119. **Μαζεύει λάδι γιὰ τὴν ἐκκλησιά**· πρβλ. Ε. 73, 31. **Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φάσῃ τὴν κουλουρικὴ γιὰ τὴ γλυπτικὴ** (=χάριν τῆς γλ.) Ζ. Π. 102.

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις γιά τὰ μάτια (=πρὸς τὸ θεαθῆναι): *Δὲ μοῦ εἶπαν οὔτε γιά τὰ μάτια νὰ καθίσω* Τρ. 85.

β') πρὸς ὑπεράσπισιν (τοῦ), πρὸς σωτηρίαν (τοῦ), πρὸς ἀπόκτησιν (τοῦ), πρὸς ἐπίτευξιν (τοῦ) κ.τ.δ.: *Πάει νὰ πολεμήσῃ γιά τὴ χώρα του (εἰδάλλως θὰν τὴ χάσῃ)* Μβ. 421' βλ. καὶ Κμπ. 66 καὶ Μπ. 25. *Παλεύει μὲ τὸ Χάρο γιά τὴ ζωὴ του* (=γιά νὰ σώσῃ τὴ ζωὴ του) Πα. 148. *Δράκοι παλεύουν γιά τῆς βασιλοπούλας τὰ κάλλη* (=γιά νὰ ἀποχτήσουν τὰ κάλλη τῆς β.) Πα. 148' βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 172. *Πάντα ἀξίζει νὰ πολεμᾷ κανεὶς γιά τὴ λεφτεριά* (=γιά νὰ ἐπερασίπῃ, γιά νὰ σώσῃ, γιά νὰ ἀποχτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν) Μυρ. 16' βλ. καὶ Φωρ. 2, 24 καὶ Ἄργῶ 15.

γ') πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ, ἐναντίον τοῦ κ.τ.δ.: *Μιά γερμανικιά μουσοῦνα γιά τὰσφυξιογόνα* Μυρ. 5. *Δὲν ἐπαιροε προφυλάξεις οὔτε γιά τοὺς ἀπ' ἔξω οὔτε γιά τοὺς ἀπὸ μέσα* Χαρ. Μ. 41.

δ') σκόπιμη κατεύθυνσι πρὸς ἕναν ὀρισμένον τόπον: *Πάει γιά τὸν Ἅγιο Τάφο* Π. Μ. 28. *Ἀνέβαινα πρὸς τὸ Μέτσοβο γιά τὰ Γιάνενα* (=γιά νὰ πάω σὰ Γιάν.) Πάλλ. 99. *Διαβαίνει ἡ περιστέρα γιά τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ* (=γιά νὰ πάῃ) Σικελ. 38' βλ. καὶ Πα. 43 καὶ 45, Τρ. 45, Ε. 222, 8 καὶ Πάσσ. 392, 2. *Φεύγει. Γιὰ ποῦ;* (=γιά νὰ πάῃ ποῦ;) Πολίτ Α 232' βλ. καὶ Ζ. Π. 72. (*Ἐφυγε*) *γιά δῶ; Γιὰ δῶ* (=γιά νὰ ἔρθῃ ἐδῶ) Ππδ. Β 22. Βλ. καὶ § 132, 2.

3) ἀντικατάστασι ἢ ἀνταλλαγῆ (=ἀντὶς γιά, στὴ θέσι τοῦ): *Πήγαινε σὺ γιά μένα* (πρβλ. : *Ἄν ἦτονε νὰ πήγαινε σὺν Ἄδῃ ἄλλος γιάλλον* Βάγν. 233). *Ἡ Παναγία τῆς ἔδωκε τὰρονάκι γιά παιδάκι* (=στὴ θέσι παιδιοῦ) Λ. Ε 450. *Ἐτρωγαν βόλια γιά ψωμί* Ε. 9 Β, 10' βλ. καὶ 165, 26 καὶ Πάσσ. 434, 1. Πρβλ. καὶ § 9, 3.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ φράσεις σὰν ἐποῦτες: *Ἡ μανία τῆς χαρο-παιξιάς δὲν ἄφησε σπίτι γιά σπίτι ἀμόλευτο* (=ἕνα σπίτι ἀντὶς γιά ἄλλο σπίτι—ἀπολύτως κανένα σπίτι) Φορτ. Ἑλ. Βῆ. 5/9/35. *Πανάθεμά τον (τὸ λίβα)! δὲν ἄφησε φροῦτο γιά φροῦτο* (=κανένα φροῦτο) Διλ. 6. *Δὲν ἀπόμεινε κλήρα γιά κλήρα* Λουκόπ 103. *Τὰ παίζει δλα γιά δλα* (=δλα ἐν γένει, δλα ἀνεξαιρέτως) Φορτ. Ἑλ. Βῆ 19/9/35. *Τὸ κοιμητήρι τοῦ χωριοῦ τὸ ἤξερε δεντράκι γιά δεντράκι καὶ πέτρα γιά πέτρα* (=τὸ ἤξερε μὲ δλα ἀνεξαιρέτως τὰ δεντράκια του) Ζ. Π. 68.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκουν παρόμοιες συντάξεις τῆς προθέσεως γιά μὲ ἐπιρρήματα: *Βενετσάνικο πέρα γιά πέρα* Χαρ. Κ. 85.

4) ἀνταπόδοσι ἢ ἀνταμοιβή: *Παίδι μου, γιὰ τὸ καλὸ σου μῆνυμα δὲν ἔχομε τίποτε γὰρ σὲ φιλέωμε* Μπ. 104. *Γιὰ ἑκατὸ γρόσια ἔρχεται γὰρ παραδῶση τῆλογο στὰ θεριά* Πα. 113. *Ἀνὸ θυγατέρες ἔχω γιὰ τῆ μιὰ θέλω ἑκατὸ φλωριά* Πα. 65· βλ. καὶ Ε. 135, ξς'.

5) ὁμοίωσι (=σάν, ὡς): *Τὸ πάλαιμα εἶχαν γιὰ ξεφάντωμα οἱ Καραγκούνηδες (=ὡς διασκέδασι)* Πα. 144. *Νὰ πάροουμε καὶ τὸ γάιδαρο μαζί γιὰ ναύτη* Π.Μ. 14. *Ἔχει γιὰ καπετάνιο δρόακο τῆς θάλασσης* Λπ. 146. *Τὴν κλίτσα τὴν κρατοῦσε γιὰ μαστοῦνι* Ζ.Π. 83. *Τὸν φυλάγανε σ' ἕναν γὰρ γιὰ ἄγιο λείψανο* Κόντογλ. 15. *Τὸν ἄφρο τῆς θάλασσης γιὰ τὰ πανιά τῆς παίρω* Σολωμ. 15.

Συνήθως ἕνα τέτοιο ἐμπρόθετο παίρνει θέσι κατηγορουμένου εἴτε τοῦ ὑποκειμένου (καὶ τότε τὸ γιὰ συντάσσεται μὲ ὀνομαστική, § 132, 1) εἴτε τοῦ ἀντικειμένου: *Περὶ γιὰ σοφός. Ἡ κουκουβάγια ἔμοιαζε γιὰ ψεύτικη* Λπ. 189. *Αὐτὸς δὲ μοιάζει γιὰ ὑπουργός. Δεξιὰ τοῦ κουμπάρου καθότανε ὁ γαμπρός, καὶ ἄριστερὰ του ἐγὼ γιὰ παρακούμπαρος (=ὡς π.)* Πα. 83.—*Θὰ σοῦ δώσω τὸ γιὸ μου γιάντρα* Μβ. 461. *Ζητοῦν ἕναν τρίτο γιὰ σωτήρα* Ζ.Π. 72. *Οὔτε πεντάρα ζητοῦσε γιὰ προῖκα* Τρ. 93.—*Τὸ ἔχει αὐτὸ γιὰ μεγάλη ντροπὴ* (πρβλ. Πάσσο. 16 β, 14). *Ἡ βασιλοπούλα τὴν εἶχε τώρα γιὰ πεθαμένη* Μ. 439. Βλ. καὶ § 9, 3 καὶ § 62, 4, Σημ.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ φράσεις σχηματιζόμενες μὲ τροπικὰ ἐπιρρήματα, ὅπως γιὰ καλὰ, γιὰ βέβαια κ.ἄ.τ., στὶς ὁποῖες τὸ γιὰ φαίνεται περισσό: *Τώρα θὰ φαρῆγω γιὰ καλὰ (=πολὸν)* Λπ. 94· βλ. καὶ Ἰλιγγ. 42. *Χτύπησε στὸ πόδι γιὰ καλὰ (=δυνατὰ)*. *Λοιπόν, εἶπε ὁ Ἄντρίκος, γιὰ βέβαια ἀπὸ δῶ ἀρπάχτηκαν τὰγάματα (=βέβαια, χωρὶς ἀμφιβολία)* Ἐρσ. 305· βλ. καὶ 187.

6) ἐξίσωσι (=ἴσος μέ, ἴσα μέ· ὅσος, ὅσο): *Αὐτὸς δουλεύει γιὰ δέκα ἐργάτες (=ὅσο δέκα ἐργ.)*. *Πατοῦσε δουλειὰ γιὰ τρία μεροκάματα (=ἴση μὲ τρία μ.)* Πα. 54. *Θὰ μοῦ πλερώσουνε τὸ γαῖδοῦρι γιὰ βόιδι (=ὅσο ἕνα β.)* Μβ. 504.

7) ἀξία: *Κάναμε συμβόλαιο γιὰ χίλιες δραχμὲς (=χιλίων δραχμῶν)* Πα. 16. Πρβλ. § 67, 2, δ'.

8) ἀναφορὰ ἢ σχέσι (=ὅσον ἀφορᾷ, ὡς πρὸς, πρὸς· σχετικὰ μέ, ἐν σχέσει μέ): *Ὁ Κυβερνήτης εἶναι γιὰ τὸ Σούτσο κακοῦργος, ἀνελεύθερος* Κμπ. 174. *Ἦσουν γιὰ μὲ καθὼς ἡ Μέκκα γιὰ τοῦ πιστοῦ τὴν προσευχὴ πρὸς τὸν προφήτη* Α.Ζ. 38· βλ. καὶ Ἐρσ. 115, Ε.48, 6.

Αὐτὸ εἶναι τιμὴ γιὰ σένα Ὕρσ. 109. Ρωτοῦσε τὸ γιατρό, τί νὰ κάμη γιὰ τὴ θέρμη, πὸν τὴν πείραζε πότε πότε Τρ. Δ. 98. **Γιὰ τὴν ὥρα** εἶναι καλὰ (=ὡς πρὸς τὸ παρόν). Σταματῶ ἐδῶ γιὰ σήμερα Μυρ. 364. **Γιὰ τῶρα** μεῖνε ὅπως εἶσαι Σκίπ. 63' (πρὸβλ. : Πρὸς τὸ παρόν).

Ἴσως ἐδῶ ἀνήκει ἡ χρῆσις τῆς γιὰ σὲ φράσεις σὰν ἐτούτης : Ἄϊ σὸ διάβολο γιὰ ζωή! (=τέτοια ζωή) Ἰλιγγ. 28.

Εἰδικότερα παίρνουν τέτοιο ἐμπρόθετο ὡς προσδιορισμὸν τους :

α') διάφορα οὐσιαστικά : Ἦξερε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεμοῦ γιὰ μενα Τρ. 123. Ὁ ξρως μας γιὰ μιὰ γυναῖκα (=πρὸς) Πολίτ. Β 31. Πόσο ἄλλαξαν, καημένε Στέργιο, τὰ αἰσθήματά σου γιὰ τὴν οἰκογένεια αὐτή! Τρ. 141. Δίψα γιὰ μάθησι καὶ δίψα γιὰ ἐλευθερία Κμπ. 126. Παντοῦ ἐβασίλευε ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ σήμερα καὶ γιὰ τὸ αἶριο Τρ. 82. Βιάζεται νὰ μᾶς δώση πληροφοροῖες γιὰ ὅλα Κμπ. 190. Τὸ μικρὸ ἐγχειρίδιό του γιὰ τὰ ἔνδικα μέσα Ἀργῶ 18.

β') διάφορα ἐπίθετα : Ἐγὼ ποτὲ μου δὲν ἤμουν ἀξίος γιὰ νοικοκυριό Τρ. 251' βλ. καὶ 254. Τὸν ἔκρινε ἀξιο γιὰ Νομπέλειο βραβεῖο Κμπ. 333. Ἰερὰ εἶναι τὰ πράματα τῶν νεκρῶν γιὰ τοὺς ζωντανούς Ἀποστολ. 13. Μιὰ γυναικούλα ἀνίκανη γιὰ τὸ καλὸ καὶ γιὰ τὸ κακὸ Βν. 17. (Ἀνθρωπος) μοναδικὸς γιὰ λύσεις καὶ γιὰ περιπλοκὰς Ζ. Π. 37. Ἦταν ἐξαιρετικὴ γυναῖκα... τέλεια τέλος πάντων γιὰ σύζυγος καὶ γιὰ μητέρα παιδιῶν Τρ. 143 (§ 132, 1).

γ') πολλὰ ρήματα, ὅπως τὸ λέω, μιλῶ, ρωτῶ, ἐξετάζω, ἀκούω, μαθαίνω, πληροφοροῦν, πληροφοροῦμαι, φροντίζω, με μέλει, ἀδιαφορῶ, διψῶ, πονῶ, φοβοῦμαι κ. ἄ. τ. : **Γιὰ σένα** λέγαμε Βεν. 163. **Τί** λὲς γιὰ αὐτόν; (πρὸβλ. Πάσσ. 448, 18). Μιλοῦσαν γιὰ πολιτικά Τρ. 83. **Γιὰ ποιόν** ρωτᾷς; (πρὸβλ. Πάσσ. 27, 7, Πα. 22 καὶ Ὕρσ. 79). **Γιατί** μ' ἐξετάζεις γιὰυτό; Ππδ. Γ 85. **Τίποτε** δὲν ἔμαθε γιὰ τὸν Ἀρχάγγελο Λπ. 208' βλ. καὶ Πάσσ. 27, 7. **Θέλει** νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὸν ἀδερφό του. **Δὲν** τὸν μέλει γιὰ τίποτε. **Τρέμει** γιὰ τὸ παιδί του Βλαχ. 41. **Τόσο** ἀδιαφορεῖτε γιὰ μένα; Τρ. 166. **Διψοῦν** οἱ κάμποι γιὰ νερὰ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια λ. τ. βλ. καὶ Πάσσ. 128, 2, Ζ. Π. 83 καὶ Βν. 37.

9) χρόνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἢ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι (=ἐντός, σέ' ἐπί) : Ὅλα τὰ χάσαμε γιὰ μιὰ στιγμή (=σὲ μιὰ στ.) Πα. 20. Ἀπὸ κεῖ ἀνεβαίνουμε... γιὰ τρεῖς ὄρες σὸ Μεγάλο χωριό (=ἐντὸς τριῶν ὡρῶν) Ππδ. Γ, 82. Ἐπερνούσαμε πολὺ ὠραῖα γιὰ τρεῖς μῆνες (=ἐπὶ τρεῖς μ.) Μ. 414. **Γιὰ λίγη ὥρα** σωμαί-

ναμε καί οἱ δύο Τρ. 28. *Γιά ὥρα* παύουνε οἱ φωνές Γρουπ. 90. *Τόν φώτισε γιά μιὰ στιγμή* Δημαρ. 34. *Τοὺς δέχεται ὀρθὸς γιά πέντε λεπτά* Ἀργῶ 235. *Χάθηκε γιά καιρὸ* Πολίτ. Α 265· βλ. καί Μβ. 420 καί 431 (*για μιὰ μέρα*) καί Πα. 24 καί 89. *Τὰ πόδια του πιστήσαν γιά ὅλη του τὴ ζωὴ* Ἡθ. 62. *Ἐκλείσε τὰ μάτια του γιά πάντα* (=ἔσα Ω.Γ. 14· βλ. καί Τρ. Δ. 104, Ἔρσ. 26 καί Σκίπ. 33.

Σὲ τέτοια ἐμπρόθετα πολλὲς φορὲς ἢ πρόθεσις εἶναι σάν περιττή: *Τοῦ παρουσιάστηκε γιά τρίτη φορὰ ὁ Ἅγιος Δημήτριος* Κόντογλ. 18. *Γιά πρώτη φορὰ* στὴ ζωὴ της δὲν εἶχε ἕπνο Ἡθ. 92, Χ.Θ. 68, Ζ.Π. 29, Τρ. 81, Τρ. Δ. 103 καί Λιλ. 16. *Ἡ κόρη τοῦ ἀπαίτησε γιά τελευταία φορὰ* νὰ γιοματίσουν μαζί Μβ. 495. *Ἐμεινε ἔτσι γιά πολλὴ ὥρα* (=πολλὴ ὥρα). *Γιά ὡς τόσο ἐπή(γ)ανε νὰ πιούνε νερό* Μβ. 433.

10) ἐπίκλησι: *Μή, γιά τὸ Θεό!* (=για ὄνομα τοῦ Θεοῦ) Πα. 37· βλ. καί Τρ. 56 καί Πάσσ. Δίστ. 102 καί προβλ. Π.Μ. 128 καί Πα. 98. *Γιά ὄνομα τοῦ Θεοῦ!* Βυ. 49. *Γιά ὄνομα τοῦ Κυρίου!*

Ἡ χρῆσις αὐτὴ μορεῖ ἴσως νὰ ὑπαχθῇ στὸ παραπάνω 3, α'. Προβλ. Πάσσ. 457, 17 καί 23: *Δός μου νερό γιά τὴν ψυχὴ σου! Δός μου νερό γιά τὴ ζωὴ σου* (=πρὸς χάριν, πρὸς ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου κλπ.) καί τὶς φράσεις: *Ἔτσι νάγιάση ἡ ψυχὴ σου—ἔτσι νὰ χαρῆς τὴ ζωὴ σου!*

Σημ. Σὲ μερικὲς στερεότυπες φράσεις ἢ γιά συντάσσεται μὲ γενική: *Τὸν ἀφήνουμε γιά τοῦ χρόνου* (=για τὸ ἐρχόμενο ἔτος) Πα. 18 (§ 77, 2, α'). *Ράγισαν γιά μιᾶς* δια τὰ μάματα (=διὰ μιᾶς) Πα. 37. Ἔτσι καί: *Εἶμαι γιά τοῦ θείου μου* (=πρόκειται νὰ πάω στὸ σπῆτι τοῦ θείου μου).

§ 136. Ἴσαμε. Προήλθε ἀπ' τὴ συνεκφορὰ τῶν λέξεων ἴσα μὲ (ἢ ἴσια μὲ). Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοπικῶς καί χρονικῶς καί σημαίνει ὅ,τι καί ἡ πρόθεσις ὡς (=ἔως, μέχρι): *Ἀπὸ δῶ ἴσαμε τὸ σπῆτι σας.* Ἀπὸ δῶ ἴσαμε κεῖ (§ 132, 2). *Φόρομα μακρὸ ἴσαμε τὰ πόδια.*—*Τῆς Κυριακῆς τὸνειρο ἴσαμε τὸ μεσημέρι* ξεδιαλύει Πα. 3. *Ἡ Γκρέκο διατήρησε τὴ νεότητά του ἴσαμε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του* Προβελ. 15.—*Ἦταν ἴσαμε σαράντα* σιγατιῶτες.

§ 137. Κατά. Ἀρχικὴ τῆς σημασίας κάτω, πρὸς τὰ κάτω (§ 131, Σημ.). Τὴ σημασία αὐτὴ τὴ διατηρεῖ μόνο στὴ φράσι *κατὰ γῆς*, ποῦ τώρα λαμβάνεται ὡς ἐπίρρημα, ὡς μιὰ λέξις (*καταγῆς*=χάμω, κάτω στὴ γῆ), καί σύμφωνα μὲ τὴν ὁποῖαν ἐπλάσθησαν καί

οὐ λέξεις κατακαμπῆς (Λ. Ε 104, Βλαχ. 17), καταμεσῆς (Α. Ζ. 36) κ. ἄ.τ.: Ἔσκυψε καὶ κοίταξε **καταγῆς** Βεν. 141. Ἡ τσάντια ἦταν πεταμένη **καταγῆς** Ἀργῶ 286. Ζώνομαι τῶματά μου, πέφτουν **καταγῆς** Πάσσ. 521, 15· βλ. καὶ Κμπ. 25, Τρ. Δ. 31 καὶ Βλαχ. 116.

Χρησιμοποιεῖται ἢ πρόθεσις αὐτῆ·

1) μὲ ἔννοια τόπου (ποῦ;), καὶ σημαίνει:

α') ἀπλῆ κατεύθυνσι (=πρὸς τὸ μέρος τοῦ, πρὸς): Πάω **κατὰ τὴ βρύση** Ω. Γ. 13. Τράβα **κατὰ τὸ χωριό** Βεν. 162· βλ. καὶ Πα. 170, Μελ. 440, Ε. 49, 2 καὶ 77, 8, Πάσσ. 10, 5-82, 7 κ. ἄ., Τρ. 26 καὶ Ἡθ. 21, 65 καὶ 86. Μὲ τὶς πλάτες γυριστὲς **κατὰ τὸν ἥλιο** Βλαχ. 10. Γυρισμένος **κατὰ τὸν τοῖχο** Θεοτόκ. 23. Σὲ μία κάμερα, ποῦ ἦταν **κατὰ τὸ περιβόλι** (=πρὸς τὸ περ.) Μβ. 454· βλ. καὶ Ἔρσ. 138. Ὁ γέρος ἦταν γυρισμένος **κατὰ τὴν Πηνιῶ** Τρ. 23· βλ. καὶ 61 καὶ Τρ. Δ. 65. Τὸ φεγγάρι πάει **κατὰ τὴ δύση** Μαρκορ. Ἀνθολ. 233. Ὅποτε θέλω γὰρ, θά ῥθω **κατὰ σέ** Μβ. 507· βλ. καὶ Πάσσ. 36, 25.—**Κατὰ ποῦ** ἔκαμε; (=πρὸς ποῖο μέρος διενθύνθηκε;) Ππδ. Φόν. 86· βλ. καὶ Λπ. 74 καὶ Βλαχ. 30. Λέει πὼς εἶδ' ἕνα παιδί τρεχάτο **κατὰ κεῖ** Ἔρσ. 126· βλ. καὶ Μελ. 439 καὶ Χ. Θ. 31 (§ 132, 2).

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις κατὰ πρόσωπο (κοιτάζω, τοῦ τὰ εἶπε, τὸν ἐπειράξε, τὸν ἐπρόσβαλε κ.τ.τ.): Ἡ Μαρία τὴν κοίταξε **κατὰ πρόσωπο** Βεν. 132· βλ. καὶ 125, Ζ. Π. 29 καὶ Τρ. 267 καὶ 273.

β') τὸ κάπου κοντὰ σέ, κάπου σέ, κάπου στὸ μέρος τοῦ: Ἐταξίδευε **κατὰ τὰ Ἰσπανικὰ παράλια** Μπ. 86. Ἐκεῖ **κατὰ τὶς ἐκβολὰς** τοῦ Πηνειοῦ Κμπ. 285. Ὅλο τὸ τσοῦρνο (τοῦ καϊκιῶν) μαζεύτηκε **κατὰ τὴν πλώρη** (=στὸ μέρος τῆς πλ.) Ἔρσ. 4. Οἱ ἄλλοι Τσεγγινηδες σκόρπισαν **κατὰ τὰ Κοντοβούνια** τῆς Τριφυλίας (=σὲ διάφορα μέρη στὰ Κοιτ.) Μελ. 29.—Τὸν ρωτοῦσε **κατὰ ποῦ** πέρασε τὴ ζωὴ του (=σὲ ποιά περίπου μέρη) Λπ. 177 (§ 132, 2).

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις κατὰ μέρος: Τόνε παίρνει ἡ γυναίκα του **κατὰ μέρος** καὶ τοῦ λέει (=σὲ κάποιο μέρος ἰδιαιτέρως) Μ. 424· βλ. καὶ Τρ. 66 καὶ 237.—Ἀφησέ τα αὐτὰ **κατὰ μέρος** (=μὴν τὰ λές αὐτά, μὴ μιλήσ γιὰτὰ).

2) μὲ ἔννοια χρόνου (πότε;) καὶ σημαίνει:

α') χρόνο κατὰ προσέγγισιν (=λίγο πρὶν ἀπὸ ἢ λίγο μετὰ πρὸς): **Κατὰ τὴ χαραυγῆ** ἠσύχασαν τὰ πάντα Πα. 58· βλ. καὶ Τρ. 264. **Κατὰ τὸ τέλος** τοῦ Φλεβάρη Τρ. 269. Θὰ φύγη **κατὰ τὸ Πάσχα**.

Κυριακή κατὰ τὸ μεσημέρι Τέλλ. 77· βλ. καὶ Τρ. 107 καὶ Μπ. 92. **Κατὰ τὰ μεσάνυχτα** ἔπρεπε νὰ ξυπνήσῃ Βεν. 94· βλ. καὶ Τρ. Δ. 104. **Κατὰ τὰ λυχνανάματα** σὴν ἄγια ἐφτάσαν χώρα Σικελ. 102.

β') χρόνο κατὰ διάρκειαν (=κατὰ τὴ διάρχεια τοῦ, ὅσο βασιτοῦσε ὁ): *Ὅσα ἀτυχήματα ἐπέφεραν κατὰ τὸν μικρὸν ἀγῶνα* Πα. 136.

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις κατὰ τὸ παρόν.

3) μεταφορικῶς, καὶ σημαίνει:

α') συμφωνία (=σύμφωνα μὲ): **Κατὰ τὸν καιρὸ καὶ τὸ χορὸ** λ.λ. **Κατὰ τις ιδέες** τῆς μητέρας μου Τρ. 93. **Κατὰ τὴ γνώμη** τοῦ Βηλαροῦ Κμπ. 99· βλ. καὶ 98 καὶ 326. *Ἀλλάζει κατὰ τὴν ἡλικίαν* Δελμ. 42. **Κατὰ τὸ νόμο** ἔπρεπε νὰ κυβερνᾶνε δυὸ βασιλιάδες Κόντογλ. 7. *Μέσα σ' ἓνα χῶρο ἐρμηνευμένο κατὰ τὴν προοπτικὴ ἀρχή* Πρεβελ. 24. **Κατὰ τὰ συνηθισμένα** του Κόντογλ. 22. **Κατὰ τὰ φαινόμενα** δὲ θὰ ξαναγυρίσῃ πίσω. *Ὁ καπετὰν Στόκος λέει, πὼς θάταν δυὸ ὄρες περασμένα μεσάνυχτα κατὰ τὰστέρια* (=σύμφωνα μὲ τὴ θέσι τῶν ἀστρῶν στὸν οὐρανὸ) Ἐρσ. 35.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ φράσεις κατ' ἐξοχίαν, κατὰ κανόνα, κατὰ συνέπειαν, κατὰ βάθος κ.ἄ.τ.: *Κάτι κατ' ἐξοχίαν* φενγαλέο Δημαρ. 51· βλ. καὶ 39. *Ἡ πολιτικὴ ἀναστάσις συνοδεύεται κατὰ κανόνα ἀπὸ τὴν ἠθικὴν κατακλύδα* Παπαν. 90· βλ. καὶ Πρεβελ. 24 καὶ Ἀργῶ 12. *Ἀνάξιος νὰ γεννήσῃ ἰσχυροὺς τύπους καὶ κατὰ συνέπειαν ἔργα ἀθάνατα* Πολίτ. Β 9. **Κατὰ βάθος** δὲν ξέρω ἂν εἰρωνεύομαι ἢ ἂν σοβαρολογῶ Παπαν. 170.

Ἐπίσης οἱ φράσεις κατὰ πὼς καὶ κατὰ ποῦ (=καθὼς, ὅπως): **Κατὰ πὼς** εἶπεν ἡ μάνα της, ἔτσι τὸ ἔπαθε Π.Μ. 92· βλ. καὶ 61, Σολωμ. 158, Βλαχ. 7, Πάσσ. 517, 6 (μὲ τὸ ὁποῖον πρβλ. 518, 22), Ππδ. Φόν. 116 καὶ Ἐρσ. 210 καὶ 218.—**Κατὰ ποῦ** πουλεῖς, θάγοράς (=*ὅπου πουλεῖς*) Π.Μ. 154· βλ. καὶ 18 καὶ Μβ. 447.

β') τρόπο: *Κάθε κατὰ λάθος* μέσα στὰ χαρακτηρισμὰ Μυρ. 6. βλ. καὶ Ζ.Π. 108. **Κατὰ τύχην** βρέθηκε ἐκεῖ κι' ὁ Πέτρος (=τυχαίως). *Ὁ κανόνας τῆς ἠθικῆς ἀπόφασις εἶναι κατ' ἀνάγκη κανόνας πάντα γενικός* (=ἀναγκαίως) Παπαν. 16. *Τὴν μνήμην του κατὰ συνθήκην* ἐορτάζει Πολίτ. Α 267. *Μισεῖ τὴν ἐπανάστασι κατ' ἀρχὴν* Πολίτ. Α 74. *Προβιβάσθηκε κατ' ἐκλογίαν, κατ' ἀρχαιότητα.* Ἦρθαν ἐδῶ κατ' εὐθεῖαν Ἰλιγγ. 31.

γ') μέτρο διαφορᾶς: *Ἦμοννα κατά δεκαπέντε χρόνια νεότερός του* Τρ. 24. Πρβλ. § 65, 3.

δ') ἀναφορά (=ὡς πρὸς): *Δὲν εἶναι διαφορὰ κατά τὴ φύση, παρὰ διαφορὰ κατά τὴν ἔνταση* Πρεβελ. 14. *Κατὰ βάθος οἱ μαῦροι εἶναι ἀγαθότατοι ἄνθρωποι* Ἰλιγγ. 101· βλ. καὶ Βλαστ. 15, 126, 146 κ.ά. καὶ Ἀργῶ 140 καὶ 235. *Οἱ φίλτατοι κατά τὰ ἄλλα κύριοι* Σκίπ. 14.

Σημ. Ἡ κατά συντάσσεται καὶ μὲ γενική

α') σὲ μερικὲς στερεότυπες φράσεις μὲ σημασία κατεθύνσεως (πρβλ. παραπάνω, 1, α'): *Οἱ ζορπάδες πᾶν κατά ἡλιοῦ* Βλαχ. 42. *Ἐπῆγε κατά διὰ βόλου* Λ. Α 592 καὶ Μητσ. Β 123· πρβλ. καὶ: *πάει στὸ διάβολο*. *Ἐπῆγε κατά καπνοῦ, κατ' ἀνέμου* κλπ. (βλ. παρακάτω τὴν πρόθεσι σὲ μὲ γενική).

β') σὲ φράσεις τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσιογραφικῆς ἰδίως γλώσσας, μὲ τὴν σημασία τοῦ ἐναντίου: *Τὰ διοικητικὰ μέτρα τοῦ Καποδίστρια κατά τῶν ἀντιδραστικῶν* Κμπ. 173. *Τοὺς ξεσήκωσαν κατά τοῦ Τούρκου* Μελ. 152. *Ἀφθороγαφεὶ κατά τῆς συμβάσεως*. *Ὁφείλομε νὰ ζοῦμε διαρκῶς ἀμυνόμενοι κατά τῶν ἄλλων* Ἰλιγγ. 105. *Πολέμησε κατὰ τόσο κατά τῶν Τούρκων, ὅσο καὶ κατά τῶν Ἑλλήνων* Ἀργῶ 15. *Ὁργή κατά τοῦ παντός* Ζ.Π. 108. *Στὸν πόλεμο κατά τῆς ἄδεις μεγαλοστομίας* Παναγ. 21. *Ὁ κλέφτης ἦταν αἱματηρὴ διαμαρτυρία κατά τῆς σκλαβιάς* Μελ. 14. *Ὁ Σόνος κηρύσσει τὸν πόλεμο κατά τῶν μεγάλων ἀνθρώπων* Πολίτ. Α 308. (βλ. καὶ § 131, Σημ. β').

§ 138. Μέ. Προήλθε ἀπ' τὴν ἀρχαία πρόθεσι μετά. Καὶ βρῖσκεται ἔτσι μὲ τὴν ἀρχική της αὐτὴ μορφή καὶ μὲ τὴν σημασία τοῦ μὲ σὲ διαλέκτους καὶ σὲ δημοτικὰ τραγουδία, ἰδίως ἐμπρὸς ἀπὸ τύπους προσωπικῶν ἢ δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν: *Θυμῶνει ὁ Χάρος μετὰ μὲ* (=μὲ μένα) Ε. 220, 9. *Μετ' ἔσένα θέλω νὰ 'μαι καὶ σὴν ἐρημιὰ νὰ πᾶμε* λ.λ.

Ἀρχική της σημασία μαζί. Σημαίνει:

1) συνύπαρξι προσώπων ἢ πραγμάτων, τοπικῶς καὶ χρονικῶς (=μαζί μὲ): *Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι κάθεται ὁ Πέτρος μὲ τὴ μητέρα του* (πρβλ.: *Καθίσαμε χάμω μαζί μὲ τὸ νοικοκύρη* Πα. 72). *Ἐπῆρε τὸν Πέτρο μὲ τὴν ἀδερφή του* καὶ ἐπῆγαν στὸ θέατρο· βλ. Πάσσ. 107, 5 καὶ πρβλ. Ε. 49, 7: *Ἐπῆρε σκλάβο τὸν κατὴ μαζί μὲ δυὸ ἀγάδες*. *Τὰ σταφύλια μὲ τὰ σῦκα βάλε τα στὴ μεγάλη πιατέλλα*· πρβλ. Π. Μ. 21: *Θὰ σοῦ φέρω μιὰ κλωσσα μὲ τὰ πουλάκια μαζί*.

Εἰδικότερα μὲ τὴν ἀρχική της αὐτὴ σημασία ἢ μὲ σημαίνει:

α') ὅ,τι ἡ φράσις ἔχοντας μαζί του, συνοδευόμενος ἀπὸ κ.τ.δ.: *Ἐμεινε ὁ Διάκος στὴ φωτιά μὲ δεκοχτῶ λεβέντες* Ε. 11, 20· βλ. καὶ 8, 4

Ἡ κυρία πῆγε πάνω με τὰ παιδιά Τρ. 140. Ἔρχεται ὁ Μουχτάρ-πασάς με δώδεκα χιλιάδες Ε. 5, 13. Ἐκεῖ εἶδε τὴ Λιογέννητη με τετρακόσιες σκλάβες (=συννοδευόμενη ἀπὸ 400 σκλάβες) Ε. 74, 4. Πᾶνε στὴ ρύφη με βιολιά και με λαγοῦτα (πρὸβλ. Πα. 62).

β') ὅ,τι ἡ φράσις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν κ.τ.δ.: Ἐγὼ τότε ἤμουν με τὸν Κώστα Μπότσαρη (=ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κ. Μπ.) Πα. 102. Τούτη τὴ σπαθιά τὴν πῆρα στὸ Κερασιῖνι με τὸν Καραϊσκάκη (=πολεμῶντας στὸ Κερ. ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καρ.) Πα. 103. Λευτεριά ἔχουμε με τοὺς Ἑγγλέζους (=ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἢ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἑγγλων) Πα. 99.—Ἀπειλοῦσε πὼς θὰ πάη με τὸν ἐχθρὸ (=στὸν ἐχθρὸ) Ἀργῶ 16.

γ') ὅ,τι οἱ μετοχές κρατῶντας, φορῶντας, φέροντας, κουβαλῶντας κ.τ.δ.: Στάθηκα μπροστά του με τὸ καριοφίλι (=κρατῶντας στὰ χέρια μου τὸ κ.) Πα. 43 (πρὸβλ. Πάσσο. 392, 13 : Ὁμπρὸς πηγαίνει ὁ ἐπίσκοπος με τὸ σταυρὸ στὸ χέρι· βλ. και Τρ. 60). Ἔρχεται ὁ τοσπάνης με τὴ μαγκούρα του Π.Μ. 97· βλ. και Πάσσο. 208, 7 και Ε. 5, 26. Μπήκε ὁ θηριοδαμαστής με τὴ θεατρικὴ του φορεσιά Πα. 110· βλ. και Ἔρσο. 207 (και πρὸβλ. : Ἀνὸ ἄοργησε νὰ ξαναφανῆ φορῶντας ἕνα πράσινο ράσο Ἔρσο. 205). Ὁ Λάππας πάει ἀκάλεστος με ζωντανὸ ἀλάφι (=φέροντας ἕνα ζ. ἀλ.) Φωρ. 1, 68.

δ') ὅ,τι οἱ φράσεις ποὺ ἔχει, ποὺ κρατεῖ, ποὺ φορεῖ κ.τ.δ.: Ἐνα διώροφο πέτρινο σπίτι με μπαλκόνια και με πόρτα ἐπιβλητικὴ (=ποὺ εἶχε μπαλκόνια κλπ.) Τρ. 46· βλ. και 294. Μπήκε σ' ἕνα ἀμάξι με σιραιτώτη ἀμαξά (=ποὺ εἶχε σιρ. ἀμ.) Τρ. 133. Τράβηξαν μπροστά τὰ δυὸ γαϊδουράκια με τὴν κυρὰ Βαρβάρα και τὸ παιδὶ (=ποὺ εἶχαν ἐπάνω τους τὴν κυρὰ κλπ.) Ἔρσο. 159. Ἐκεῖνος με τὰ πράσινα εἶν' ἀδερφός τῆς μάνας μου (=ποὺ φορεῖ τὰ πράσινα) Θ.Χρ. 32. Μπήκε ἕνα ψηλὸ κορίτσι με φόρεμα περιπάτου. Ἐνας νέος με μαῦρα ροῦχα Χαρ. 10. Ἔτσι και : Ἐνα κλειστὸ ἀμάξι με δυὸ ὄρτια ἄλογα (=ποὺ τὸ τραβοῦσαν δυὸ κλπ.) Τρ. 105.

Τέτοιο ἐμπρόθετο χρησιμεύει συχνότατα ὡς χαρακτηρισμὸς, ἤτοι γιανὰ ἐκφραστῆ ἕνα χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα ἐνὸς προσώπου ἢ ἐνὸς πράγματος : Μάη μου με τὰ λούλουδα κι' Ἀπρίλη με τὰ ρόδα Πάσσο. 452, 11 (πρὸβλ. : Ἀπρίλη ροδοφόρετε Ε. 164, 4). Κυρά, με τοὺς πολλοὺς ὑγιούς Πάσσο. 294, 30 (πρὸβλ. : πολύτεκνος). Ἐχετε γειά, ψηλά βοννά, κι' ἐλάτια με τοὺς ἡσκίους Πάσσο. 364, 5

(προβλ. : σκιερὰ) βλ. καὶ Ε. 25, 14. *Ζητιάνοι μὲ ράσο* Βν. 18 (προβλ. : ρασοφόροι). *Ἡ κοπέλλα μὲ τῆ χρυσῇ τρίχα* Μ. 391 (προβλ. Πάσσ 401, 1 : *Λάφι μου χρυσοκέρατο*). *Ἡ κόρη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά* Σκ(π. 141 (προβλ. : ἡ ξανθομαλλοῦσα). *Ἐνας ἄνθρωπος μελαχρινὸς μὲ ψαρὰ γένεια* Ζ.Π. 174 (προβλ. : ψαρογένης). *Μιά νύχτα μὲ φεγγάρι* Λιλ. 13 (προβλ. : σεληνοφώτιστη). *Ἐνας παλλήκαρος μὲ τὰ μαλλιά κλωσμένα* Φωρ. 2, 148 (προβλ. : σγουρομάλλης). *Μιά γοιὰ μ' ἕνα δόντι* Θ.Χρ. 15 (προβλ. : μονοδοντού). *Παρουσιάστηκε στὸ βασιλόπουλο ἕνας μὲ ἕνα μάτι* (= ἕνας μονόφθαλμος) Π.Μ. 104. *Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ ἑκατομμύρια* (= ὁ ἑκατομμυριοῦχος) Ζ.Π. 183. *Τὰ κορίτσια τοῦ Φορογᾶ μὲ τὰ πολλὰ τὰ νάζια* (= τὰ πολὺν ναζιάρικα) Πάσσ. 8, 25. *Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ μέσα ἕνας ἄνθρωπος μὲ μυαλό* (= μυαλωμένος). *Θέλεις ἐδὼ γαμπρὸ μὲ μάτια* ; Ππδ.Φόν. 41. *Οἱ συνάδελφοί μου μὲ τὰ μεγάλα δνόματα εἶναι, καθὼς φαίνεται, σκιντζῆδες* (= οἱ μεγαλόσημοι) Τρ. 139. *Νά την ἡ Ἄρτα μὲ τὰ τζαμιὰ καὶ τὰ σαράγια* (= ἡ ξακονιστὴ γιὰ τὰ πολλὰ τζαμιὰ κλπ.) Πα. 159. *Ἡ Ἁγιά Σοφιά μὲ τὲς χρυσῆς καμπάνες* Λ. Ε 96 (προβλ. Πάσσ. 11, 11 : τὸ μοναστήρι πού 'χε τριακόσια σήμαντρα κλπ.). *Βουσοῦλες μὲ τὸ κρυὸ νερό* Φωρ. 2, 196· βλ. καὶ Μ. 404. *Καλῶς τη τὴν ἀφεντοιοικοκυρὰ μὲ τὸ μικρὸ λαιμὸ καὶ τὰ μεγάλα αὐτιά* (= τὴν κονιόλαιμη κλπ.) Μβ. 489. *Ἦταν αὐτὴ ! Ἡ Γατομάτω μὲ τῶνομα ! ἡ γλωσσὸν μὲ τὰ πράσινα μάτια* (= ἡ ὀνομαστή... ἡ πραιονομάτα) Ζ.Π. 52. *Σώματα μὲ καμπύλη ἐπιφάνεια* Γιαννίδ. 262 (προβλ. : σχῆμα καμπυλόγραμμο). *Ὅσα εἶπα γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ λυρική διάθεση* Χαρ.Κ. 41. *Ἐνας ἄντρας μὲ θέληση, μὲ μυαλό* (= θηληματικός, μυαλωμένος) Χαρ. Μ. 39.

Ἔτσι καί : *Ζήτησε τὸν φτωχὸν ὑπάλληλον μὲ τὲς 150 δραχμῆς τὸ μῆν* (= πὸν ἔπαιρνε 150 δραχμῆς τισθὸ τὸ μῆνα) Ζ.Π. 80. Βλ. 38, 3.

2) συνοδεία, ἦτοι τὲς συνθήκες καὶ τὰ περιστατικά, πὸ συνοδεύουν μιὰ πρᾶξι ἢ κατάστασι : *Ταξιδεύαμε μὲ φουσκοθαλασσιά, μὲ δυνατὸ ἄνεμο* κλπ. *Ξημερωθήκαμε μὲ χιόνι*· βλ. καὶ Πάσσ. 605, 1, Φωρ. 2, 402 καὶ Θ.Χρ. 37. *Ἐπήγαν μὲ τέτοιον καιρὸ νὰ κατεβάσουν ξύλα* Ππδ. Β 80. *Ἦρθε στὸ σπίτι της μὲ τὰ δάκρυα* στὰ μάτια Π.Μ. 64. *Σηκώνεται καὶ φεύγει μὲ τὰ γέλια* (= γελῶντας) Π.Μ. 150. *Ἐκείνη τοῦ λέει μὲ τὰ κλάσματα* (= κλαίοντας) Μ. 433· βλ. καὶ Πάσσ. 222, 11 καὶ 12 καὶ προβλ. 325, 7. *Τὸν ἤῤαμε μὲ τὸ μούτρο φαγω-*

μένο ἀπ' τῆ φωτιά Μυρ. 7. Ἡ νύφη μὲ τὰ μάτια χαμηλωμένα κλαίει Ἦθ. 24. Τὰ ἔλεγε αὐτὰ μὲ θυμό, μὲ μεγάλη ἀπάθεια κ.τ.δ. Ἔσπεκε μὲ χαμηλωμένο τὸ κεφάλι Βεν. 76

3) περιεχόμενον (= πού ἔχει μέσα, πού περιέχει): Ἐνα κλειδοπύνακον μὲ τυρὶ χιονάτο (= πού εἶχε μέσα τυρὶ) Πα. 72. Ἐἴχανε ἕνα πλιθάρι μὲ μέλι (= πού περιεῖχε μέλι) Μβ. 500. Τὸν τέντζερον μὲ τῆ φάβα Π.Μ. 146. Ἐδειξε τὴν φιάλην μὲ τὸ ρακί Ππδ. Φόν. 41· βλ. καὶ Ε. 12, 6. Τὸ σακκούλι μὲ τὰ φλωριά Π.Μ. 125. Ἐκεῖ ἔφερον τὰ δύο κορίνια μὲ τὰ ψάρια Ἐρσ. 31. Ἀπάντησε ἕνα περιβόλι μὲ νεραντζιές (= πού ἦταν μέσα του φυτεμένες νεο.) Μβ. 436.

4) τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶναι ἢ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἢ μὲ τὴν ὁποῖαν γίνεται κάτιτι: Σπίτι κτισμένο μὲ πλίθες, μὲ τοῦβλα κ.τ.τ. (προβλ. Ε. 90 Α, 23). Αὐτὸ τὸ γλύκισμα γίνεται μὲ διάφορα φροῦτα (προβλ. ἀ π ὁ, § 134, 3, β, Π). — Μὲ μέλι ἀλείφει τὸ κατώφλι ἢ μίνα τοῦ γαμπροῦ Σικελ. 41.

5) τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον: Τὰ χορήματα θὰ σοῦ τὰ στείλω μὲ τὸν Πέτρο. Μὲ διασκέδαζε πολὺ γὰ πηγαῖνον μὲ τῆ σούστα Λιλ. 18. Φεύγομε ἀπὸ κατὶ μὲ τῆ βάρκα Ἐρσ. 74· βλ. καὶ Βεν. 162. Σῦρε σὸ καλὸ μὲ τῆ σκαμπαβία Ππδ. Γ 96. Πατοῦσαν τὰ στάχυα μὲ τὰ πόδια τους Πα. 5. Ψάρευε μὲ καμάκι Πα. 117· βλ. καὶ Πάσσο 150, 20-158, 5-392, 3.

6) τρόπο: Μ' ἔπιασαν μὲ προδοσίαν Ε 65 Β, 4· βλ. καὶ Πάσσο. Δίστ. 1094. Ἦρθε μὲ τὰ πόδια (= πεζός) Ζ.Π. 161· βλ. καὶ Πάσσο. 337. 7. Εἶδε κάποιον μωρὸ γὰ τρέχη μὲ τὰ τέσσερα (= ὀλοταχῶς) Ζ.Π. 68. Μὲ τὴν καρδιά μου σ' ἀγαπῶ (= ἐγκάρδια) Πάσσο. Δίστ. 1094. Γέλασε μὲ ὄλη του τὴν καρδιά Ἐρσ. 96. Μὲ τὸ ἡμερο κατὶ μπορεῖς γὰ κάμης Βλαχ. 73.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ συντάξεις τῆς μὲ σὲ φράσεις σὰν ἔτούτες: (Δίνει) μὲ τῆ χούφτα, (ἔξοδεύει) μὲ τὸ σωρὸ κ.τ.δ. Πουλεῖ βιβλία μὲ τὴν ὀκά, πουλεῖ οἰκόπεδα μὲ τὸ στρέμμα, μὲ τὸν πῆχυν κ.τ.δ. Ὁ πατέρας μου θὰ σοῦ δῖνη φλουριά μὲ τὰ φορτώματα Π.Μ. 40. Τση' ταξε (= τῆς ἔταξε) τάλλαρα μὲ τὸ σακκούλι Μβ. 450.

Ἴσως καὶ σὲ φράσεις σὰν ἔτούτες: Τὸ ξέρομε δὰ τὸ νησὶ σπιθαμῆ μὲ σπιθαμῆ ἀπὸ παιδιὰ (= λεπτομερέστατα) Ἐρσ. 305· βλ. καὶ Βεν. 88.

7) ἀναλογία (= ἀναλόγως τοῦ): Δὲν ἐμεγάλωνε μὲ τὰ χρῶνια ἀλλὰ μὲ τις ἡμέρες Μ. 395.

8) μέτρο διαστάσεως: Ἔνας διάδρομος **τρῖα μέ πέντε** (= τρία μέτρα πλάτος καὶ πέντε μᾶκρος). Θέλω ἓνα χαλί **τρῖα μέ τέσσερα**.

9) ὄρον ἢ συμφωνία: Νὰ μοῦ θεοῖσθε ἓνα χωράφι **μέ τὸ μεροκάματο** Π.Μ. 112. Νοικιάζει δωμάτια **μέ τὸ μῆνα**. Δανεῖζω (ἢ δανεῖζομαι) χρήματα **μέ δέκα τὰ ἑκατό**. Ξέρω πὼς ἡ ἀφεντιά σου πληρώνεις τὰ ψηστικά **μέ τὸ μῆνα** Τρ. Δ. 27.

10) ἀνταλλαγῆ (=ἀντὶς γιὰ): Ἄλλαξα λίρες **μέ δολλάρια**. Στὸ δρόμο βλέπει ἓνα ἰσοπάνη. Μοῦ δίνεις, λέει, τὰ ρούχα σου **μέ τὰ δικά μου**; Μ. 392.

11) αἰτία (=ἕξ αἰτίας ἀπό, γιὰ): Ἡ Κίσσα ἄναψε καὶ κᾶηκε **μέ τὴν ἀνυπάντευχη τύχη** τῆς ἀδερφῆς τῆς Πα. 26. Γελῶ **μέ τὴν ἀσυνήθειστον γλώσσα**, πὸν μιλεῖς Ἄμ. 4· βλ. καὶ Χ.Θ. 62 καὶ Πάσσο.176,11. Πειράζεσαι **μέ τὸ παραμικρόν** Ἄμ. 5· βλ. καὶ Ε. 30, 1 καὶ Πάσσο.150, 1. Οἱ Τοῦρκοι τοιμάζονταν νὰ φύγουν **μέ τὴν ἀνταλλαγῆ** τῶν πληθυνσιμῶν (=ἕνεκα τῆς ἀντ.) Βεν. 159. Πάει νὰ γελᾷση κανεὶς **μέ τὰ ἔργα τῶν νέων** Πολίτ. Α 281. Ἀνάθεμά σε, ξευτειά, **μέ τὰ φαρμάκια** πῶχεις! Κρυστ. Ἀνθολ. 173.

12) τὸ ποιητικὸ αἴτιο (=ἀπό· σπάνια χρῆσις): Μάχονται παιδιὰ καὶ γυναικες ἀντρειωμένες **μέ τὴν προγονικὴ δογῆ** Πα. 169.

13) τὸ ἀπέναντι ἢ πλησίον: Τὸ σπαθὶ γυάλιζε **μέ τὸ φεγγάρι** Ψυχ. 97. Πλησίασε περισσότερο στὸν Τριζώνη, πρόσσωπο **μέ πρόσσωπο** (=μέ τὸ πρόσσωπό του ἀπέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Τριζώνη) Πα. 128. Οἱ ἱππότες ξεπεζεύουν, γιὰ χτυπηθοῦνε σιῆθος **μέ σιῆθος** Κμπ. 67. Φιληθῆτε χεῖλη **μέ χεῖλη** Σολωμ. 127. Ἦταν καθισμένη στὸ πλάγι τῆς γόνα **μέ γόνα** (=μέ τὸ γόνα τῆς κοντὰ στὸ γόνα τῆς ἄλλης) Τρ. 83. Στριμωγμένες καπούλια **μέ καπούλια** οἱ μοῦλές Σικελ. 34.

14) τὸ ἐναντίον (=ἐναντίον τοῦ, πρὸς τόν, κατὰ τοῦ): Ἡ Τουρκία εἶχε πόλεμο **μέ τὴ Ρουσία** Κόντογλ. 77. Τὸν κατηγοροῦσαν πὼς ἐρέθειζε τὸ λαὸ **μέ τοὺς ἄρχοντες** Πα. 134. Μάχεται **μέ τὴ φύση**, πὸν τὸν ἔκαμεν, ὅπως εἶναι Ζ.Π. 24. Τὰ βάνεις ὁμως **μέ τὴν Τύχη**; Τρ. 88. Τά'βαζα **μέ τὸν ἑαυτὸ μου** Χαρ. Μ. 44· βλ. καὶ Ε. 220, 9: Θυμώνει ὁ Χάρος **μετὰ μέ** (=ἐναντίον μου) καὶ προβλ.: Νὰ μὴ θυμώνης **μαζί του** εἶν' ἀκόμα παιδί Ζ.Π. 151 καὶ: Θὰ θυμώσω **μαζί σας** (=ἐναντίον σας) Τρ. 161.—Κι' ἐγὼ ψυχράθηκα ἀμέσως **μέ τὴ μαμά** Λιλ. 34. Νὰ μὴ ἔρχεται σὲ σύγκρουση **μέ τὴν ἠθικὴ** Δελμ. 41. Προβλ. καὶ παρακάτω § 138α, 1, Σημ.

15) ἀντίθεσις ἢ ἐναντίωσις (=παρά, ἀντιθέτως πρὸς): *Καὶ μὲ τὰ τόσα βάσανα πάλι ἡ ζωὴ γλυκεῖα ἔναι Πάσσ. Δίστ. 436. Χτυποῦν γιορτερὰ οἱ καμπάνες· κανίς μ' ὄλο τὸ χιόνι καὶ τὸ βαρὺ κρῦο δὲ θά μείνῃ σιτὸ στῶμα Χ.Θ. 32. Μ' ὄλες τίς δυσκολίες δὲν πρόπει οὔτε σιγμὴ ν' ἀπελιπιστῇ Ἀποστολ. 6. Μ' ὄλα τὰ πέντ' ἔξι κεραῖά, πὸν ἄναψαν, πάλι δὲ φωτίστηκε ἀρετὰ ἡ ἐκκλησία Ἐρσ. 165. Τὰ ξανθὰ μαλλιά, μὲ ὄλο τὸ τεχνικὸ χτένισμα, ἦταν τόσο ἀραιωμένα, ὥστε... Τρ. 162. Ἄν καὶ τώρα μὲ κορόϊδενε, θάπανα νὰ τὸν θεωρῶ φίλο μου, μὲ ὄλο τὸ σύνδεσμο πὸν εἶχαμε ἀπὸ παιδιά Τρ. 295. Οἱ γυναῖκες, μ' ὄλη τῇ στενοχώρια ποῦχανε, ἔστρωσαν τραπέζι Τρ. Δ. 97. Ἐγὼ σιχάθηκα νὰκούω περισσότερο καὶ σηκώθηκα καὶ πῆγα κοιτὰ στῆ Νένω, μὲ ὄλα τὰ νοήματα πὸν μῶκαμε ἡ θειά μου, μὴν τύχη καὶ προσβαλῆθῇ ὁ ἐξοχότατος Τρ. Δ. 90.*

Σημ. Ἐδῶ ἀνήκουν γενετικῶς καὶ οἱ ἀντιθετικοὶ ἢ ἐναντιωματικοὶ σύνδεσμοι μόλον πού, μολοντί (=ἄν καὶ) καὶ μολαταῦτα (=ὅμως), πὸν προῆλθαν ἀπὸ τῆ συνεκφορά τῶν λέξεων μὲ ὄλον πού, μὲ ὄλον ὅτι, μὲ ὄλα ταῦτα (=παρ' ὄλα ταῦτα).

16) ἀναφορὰ (=ὡς πρὸς, ἐν σχέσει μὲ, σχετικὰ μὲ): *Ὁ ἀποσπασματάρχης ἔδειχνε πὸς δὲ χωρατεύει μὲ τὸ φαγί Πα. 72. Ἐχω μαρία μὲ τὸ κυνήγι Κοנד. 21. Ἄγνωστος ὁ ναῦτης πὸν μᾶς ἔκαμε τὸ μεγάλο καλὸ ἄγνωστος καὶ ἀδοξολόγητος, ὅπως γίνεται καὶ μὲ τοὺς φτωχοὺς ἀγίους Απ. 153. Ἐτοι συνέβηκε καὶ μὲ μένα Τρ. Δ. 102. Θέλω νὰ τελειώσω μὲ τῇ ζωῇ μου στὴν κλινικὴ Τρ. 264. Καὶ τί μ' αὐτό; Ἀμ. 45. Τὸν ρωτοῦσαν νὰ τοὺς πῆ τὴν ἱστορία μὲ τοὺς γλάρους Βεν. 71.*

17) χρόνος, ἦτοι

α') τὸ συγχρόνως ἢ τὸ εὐθύς (ἀμέσως) μετὰ: *Καὶ μὲ τὴ νύχτα βγήκανε, προτοῦ νὰ ξημερώσῃ Πάσσ. 34, 13. Μὲ τὸ ἡλιοβασιλεμα γύρισαν στὸ χωριό Πα. 25.—Μὲ τὸ λόγο τοῦ καπετάνου τῆραφα κιόλας τὸ παιῖράκι (=μόλις εἶπε τὸ λόγο ὁ καπετάνος) Πα. 103. Μὲ τὸ βρόντο πετάχτηκε ὁ καπετάν Βαλμάς (=εὐθύς ὡς ἀκουστικὴ ὁ βρόντος) Απ. 180. Ἡ σωστὴ ἐξέταση καὶ μελέτη τοῦ δημοτικοῦ τραγονδιοῦ ἀρχίζει μὲ τὸν Πολίτη Ἀποστολ. 134.*

Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ φράσις μὲ τὴν ὥρα (=ἐγκαίρως, ἐνωρίς): *Νὰ σηκωθῆτε μὲ τὴν ὥρα σας, νὰ πᾶτε Ππδ. Α 83. Ἐπίσης ἡ φράσις*

μέ μιᾶς (μέσως)· βλ. Ἔρσ. 232, Σκίπ. 109 καὶ Τρ. 9 καὶ 290. Ποβλ. καὶ § 135, 10, Σημ.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκουν καὶ οἱ φράσεις μέ τὸν καιρὸν (=καθὼς περνάει ἢ καθὼς περνοῦσε ὁ καιρός), μέ τὴν ἡλικίαν (=καθὼς προχωρεῖ ἢ καθὼς προχωροῦσε ἡ ἡλικία) κ.ἄ.τ.: *Ἡ Ἑλένη μέ τὸν καιρὸν γίνεται Ἐκάβη* Ἡθ. 41· βλ. καὶ Κμπ. 7 καὶ Μβ. 468. *Μέ τὴν ἡλικίαν ἡ μνήμη ἀρχίζει νὰ γίνεται προδότρα* Ἔρσ. 117.

β') χρονικὸ ὄριο ἢ διάστημα (=ἔως, μέχρι—μεταξὺ): *Τὸ προῖ δριτὸ μέ δέκα ἔχω μάθημα* (=ἔως δέκα—μεταξὺ δριτὸ καὶ δέκα). *Τί ὥρα θὰ περάσῃ; Στίς δνόμιση μέ τρεῖς τὸ προῖ* Χαρ. 12. *Δέκα μέ δεκάμιση νάνταμώσουμε στήν πλατεῖα.*

γ') τὸ κατόπιν (=ὑστερ' ἀπό, μετά): *Πάλι μέ χρόνους, μέ καιρούς, πάλι δικά σας εἶναι* Ε. 2, 18· βλ. καὶ Σκίπ 208. *Τὸ φιδάκι μέ καιρὸ μεγάλωσε* Π.Μ. 19· βλ. καὶ 42. *Παίρνεις κορμί μέ τὸν καιρό* Κρυστ. Ἀνθολ. 170. *Μέ τὰ χρόνια ἡ πρωτεύουσα ἄρχισε νὰ πλώνεται καὶ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο* Χαρ.Μ. 76.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκουν καὶ οἱ φράσεις ὥρα μέ τὴν ὥρα, μέρα μέ τὴν ἡμέρα (Μελ. 21), χρόνον μέ τὸ χρόνο κ.τ.δ. (=μετὰ κάθε ὥρᾳ ποὺ περνᾷ ἢ περνοῦσε κλπ): *Τὸ κράτος μας μέρα μέ τὴν ἡμέρα κολοβώτονταν περισσότερο* Τρ. 39. *Τὸ παιδί χρόνον μέ τὸ χρόνο μεγαλώνει.*

Καὶ ἴσως οἱ φράσεις αὐτὲς προῆλθαν μέ ἀπλολογία ἀπὸ πληρέστερες (ἐκφερόμενες κατὰ τὸ σχῆμα τῆς δισσολογίας): (Μέ τὴν) ὥρα μέ τὴν ὥρα (=μετὰ κάθε ὥρα). (Μέ τὴν) ἡμέρα μέ τὴν ἡμέρα. (Μέ τὸ) χρόνο μέ τὸ χρόνο κλπ.

§ 138α. Ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι μέ καὶ αἰτιατικὴ δέχονται ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τους εἰδικῶς:

1) ρήματα ποὺ σημαίνουν ἰσότητα, ταυτότητα, ὁμοιότητα συμφωνία, προσέγγισι καὶ ἐν γένει ὅποιαδήποτε σχέσι καὶ ἐπικοινωνία, φιλικὴ ἢ ἐχθρική, ὅπως: ἐξισώνω, ἐξισόνομαι, ταυτίζω, ταυτίζομαι (Γιαννίδ. 23), (δ)μοιάζω, παρομοιάζω, συγκρίνω, ταυριάζω, συμφωνῶ, γειτονεύω, συγγενεύω, ἀρραβωνιάζομαι, παντρεύομαι (Π.Μ. 47), ἀνταμώνω (-ομαι), συναντῶμαι, μιλῶ, συνομιλῶ, συνάναστρέφομαι, γνωρίζομαι, φιλονικῶ, τρώγομαι, πιάνομαι, (ὕ)βριζομαι, μαλώνω, θυμώνω, παίζω, παλεύω, πολεμῶ, ἀγωνίζομαι, μάχομαι (Ζ.Π. 24), συνερίζομαι, ἀμιλλῶμαι, συναγωνίζομαι, διαγωνίζομαι, συνέν-

νοοῦμαι, ἀλληλογραφῶ (Κμπ. 116), διαπραγματεύομαι, συμμαχῶ, συνθηκολογῶ, συνηθίζω κ. ἄ. (μέ κάποιον=μέ, πρὸς κάποιον ἢ ἐναντίον κάποιου): *Ἀτὰ ὁμοιάζαν με παραμῦθι* Ἰ.Αμ. 33. *Με κάποιον μοιάζει* Σουρ. Ἰ.Ανθολ. 442. *Τί καλορίζικη ἢ Ἀγγή! ψιθύριζαν ἢ μὰ με τὴν ἄλλη οἱ γειτόνισσες* Πα. 25· βλ. καὶ Πασσ. 132, 18. *Κατένα δὲν ἀγαπῶ... ἔννοια σου! με ὄλους παίζω καὶ γελῶ* Ξεν. 223. *Στὴ στιγμή γνωρίστηκε με τὴν κοινωνία* Ζ Π. 33. *Στὴν Κέροκρο γνωρίστηκε με τὸ Σολωμό* Ἰ.Αργώ 16. *Ἐπάλευαν με τὸν πειρασμό* Ζ Π. 49· βλ. καὶ 22. *Μπονάτσες, μπόρες... μ' ὄλα ἐγὼ παλεύω* Σημηρ. Ἰ.Ανθολ. 432. *Ἐμεῖς παλαίμε με τὸ θάνατο ὀλοένα* Σικελ. 226. *Μάλωσα με τὸν Πέτρο*· βλ. Ε. 47, 2, Θ. Χρ. 29, Πάσσ. 276, 1 καὶ Φωρ. 1, 192. *Δὲ μπορεῖς νὰ συνηθίσης με τὴ νέα κατάσταση* Μυρ. 23.

Ὅμοια συντάσσονται καὶ διάφορες περιφράσεις σχηματιζόμενες ἰδίως με τὰ ρήματα εἶμαι, γίνομαι, ἔρχομαι. (τὰ) ἔχω, (τὰ) βάνω (§ 92, 2) κ. ἄ. τ., περιφράσεις ποὺ ἔχουν σημασία παρόμοια με τὰ παραπάνω ρήματα: *Ἡ τέχνη εἶναι ἓνα με τὴν ἀρετὴ* (=ταυτίζεται με) Ζ.Π. 25. *Ἐγινε κακὸς με ὄλον τὸν κόσμον* (πρὸβλ. : ἐμάλωσε με). *Αὐτὸς ἐρχόταν σὲ συνεννόησι με τίς Ἀρχές τοῦ τόπου* (πρὸβλ. : συνεννοοῦνταν με) Πα. 126 *Ἐίχε σοβαρὴ δουλειὰ με τὸν οικονομικὸ ἔφορον* Πα. 129. *Κάθε μέρα τὰ βάνει με ὄλους* (πρὸβλ. : πιάνεται με)· βλ. Ε. 71, 14.

Σημ. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀντίθετα ἀνταμώνω, παντρεύομαι κ.τ.τ. (μέ κάποιον) λέγεται καὶ χωρίζω με κάποιον: *Ἐχώρισ με τὴ γυναῖκα του* (=ἀπὸ τὴ γυναῖκα του) Ζ.Π. 73. *Αὐτός, νομίζω, εἶχε χωρίσει με τὴ γυναῖκα του* Μητ. Β 126. *Λέγε πὼς χώρισ με τὸν συνεταῖρο του.*

2) οὐσιαστικά ποὺ ἔχουν σημασία παρόμοια με τὰ παραπάνω ρήματα, ὅπως ὁμοιότης, ταίριασμα, συμφωνία, συγγένεια, συμπεθεριό, συνάντησις, μιλιὰ, συνομιλία, συναναστροφὴ, συγκοινωνία, ἐπικοινωνία, φιλονικία, φαγωμάρα, γκρίνια, πόλεμος, συνεριστιά, ἄμιλλα, συναγωνισμός, σύγκρισις, συνεννόησις, συμμαχία, συνθήκη, φιλία, ἔχθρα, σχέσις κ. ἄ. τ. (μέ κάποιον=μέ, πρὸς κάποιον ἢ ἐναντίον κάποιου): *Ἡ ἐπικοινωνία με ἄλλους λαούς* Χαρ. Κ. 121. *Ὁ Πέτρος ἔχει μεγάλη ὁμοιότητα με τὸν Κώστα.* Ἰ.Εκοφαν *κάθε σχέσι με τὸ Θέμο* Τρ. 213. *Ὅταν τοῦ ἔκανα τὴ σύγκρισι με τὸν ἀδερφό του, καταλάβαινα πόσο αὐτὸς ἦταν ἐγωϊστὴς* Τρ. 211. *Ἀρχισε ἀμέσως τὸ ἄλλη-*

λοπάγωμα τῶν στρατιωτικῶν με τὸς πολιτικούς Πα. 135. *Σὲ κάποια μάχη με τὸς Τούρκους* (=έναντίον τῶν Τ.) Μελ. 33' βλ. καὶ Πάσσο. καὶ Φωρ. 1, 192.

3) ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα ποὺ σημαίνουν ταυτότητα, ἰσότητα, ὁμοιότητα, συμφωνία, προσέγγισι καὶ ἐν γένει σχέσι φιλική ἢ ἐχθρική, ὅπως ὁ ἴδιος, ἴσος ἢ ἴσιος (Φωρ. 2, 160), ὅμοιος, ἀνάλογος, δυσανάλογος (Τρ. 259), σύμφωνος, σχετικός (Καμπ. 96), γείτονας, συγγενής, σύμμαχος, φίλος, ἐχθρὸς κ.ἄ.τ.—ἴσα ἢ ἴσια, ὅμοια, σύμφωνα ἀνάλογα (ἀναλόγως), κ.ἄ.τ.: *Ἡ Ἀλιάνη εἶχε τὰ ἴδια πολιτικὰ αἰσθήματα με τὸν ἄντρα της* Πα. 119. *Ἡ μιλιὰ του εἶν' ἴδια με τὴ δική μας* Σκίπ. 121. *Εἶχε γίνει γκροινιάσος με τὸν κόσμον* Τρ. Δ. 36. *Ἔγινα με ὄλον τὸν κόσμον ἐχθρὸς* Πα. 53.—*Κι' ὁ βασιλιάς ἀκόμη κεῖ με ὄλους μας εἶν' ἴσια* Ε. 206, 6. *Ἀνάλογα με τὴ δύναμή του* Δέλμ. 45.

Ἄλλα καὶ ἀντίθετης σημασίας ἐπίθετα συντάσσονται με ὁμοιο ἐμπρόθετο: *Εἶναι ἀντίθετη με τὸ σκοπὸ τῆς παιδείας* (=πρὸς τὸ σκοπὸ) Δέλμ. 45.

Σημ. Τὸ ἐπίθετο ἴδιος, με τὴ σημασία τοῦ ἐντελῶς ὅμοιος, συντάσσεται πολλές φορές με ὀνομαστική (ἀντίς με τὴν πρόθεσι με καὶ αἰτιατική): *Μία βέρα ἴδια ἢ δική σου* (=ἐντελῶς ὅμοια με τὴ δική σου) Μβ. 446. *Μωρέ, λέει, ἴδια (καὶ ἀπαράλλαχτη) ἢ γυναίκα μου* Μβ. 451. *Ὁ Πέτρος εἶναι ἴδιος ὁ πατέρας του. Ἡ Μαρία εἶναι ἴδια ἢ μάνα της. Ὁ καπετάνιος ἦταν ἀγαθὸς ἄνθρωπος· μακρὰ ὅμως νὰ μὴ τὸν θυμώσης. Τὸν θυμώσης; ἴδιος βοριάς γίνετα* Λπ. 195. *Στὸ βραδάκι αὐτό, ποῦν' ἴδια μέρα* Μαλακ. 761.

§ 139. Μετά. Ἀρχική της σημασία μεταξύ, ἀνάμεσα ἀπὸ, κί ἀπ' αὐτὴ προήλθε κατόπιν ἡ σημασία τοῦ μαζί με, με (§ 138).

Με τὴ σημασία τοῦ με χρησιμοποιεῖται ἢ μετὰ (με γενική) στὴν πολὺ συνηθισμένη φράσι μετὰ χαρᾶς: *Μετὰ χαρᾶς μου νὰ τὰ πάρετε* Βλαχ. 35. *Τὸ βασιλόπουλο μετὰ χαρᾶς ἐδέχτηκε* (=ἐνχαρίστως) Μβ. 461. βλ. καὶ 465, Μ. 447, Ε. 74, 137, Πάσσο. 219, 12, Φωρ. 2, 12 καὶ 58, Σολωμ. 181, Βεν. 141 καὶ Τρ. 98. Ὅμοίως στὴ στερεότυπη ἐπίσης φράσι μόλις καὶ μετὰ βίας (=με πολλὴ δυσκολία, Τρ. Δ. 83) ἢ ἀπλῶς μετὰ βίας: *Ὁ Γίννης μετὰ βίας ἐκροτοῦσε τὰ γέλια* Θεοτόκ. 32' βλ. καὶ 34' καθὼς καὶ στὴ φράσι μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων, (ποῦ προέρχεται ἀπ' τὴ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας).

Κανονικὰ ἢ μετὰ (με αἰτιατική) χρησιμοποιεῖται με χρονική

σημασία (=ἕστερ' ἀπό): Ὁ δάσκαλος μετὰ τῆ λειτουργία κατέβηκε σὺν καφενεῖο τῷ Δ. 26. Τὸ βράδυ μετὰ τὸ δεῖπνο Ζ.Π. 75· βλ. καὶ 31 καὶ 82. Θὰ γυρίσῃ μετὰ τὸ Πάσχα.

Σημ. Βλ. καὶ § 131, Σημ. α'. Ὡς ἐπίρρημα τὸ μετὰ (=ἕστερα, κατό-
πιν) συντάσσεται καὶ μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ
καὶ αἰτιατικῆ: Μετὰ ἀπ' αὐτῷ Βουτ. 17. Μετὰ ἀπὸ ἑνα ταξίδι ἀρρώστιας βα-
σιλιά. Πρβλ. § 134, 12, Σημ. β'.

§ 140. Παρὰ. Ἀρχικὴ τῆς σημασία πλησίον, κοντὰ σέ. Σημαίνει

1) ἀντίθεσι ἢ ἐναντίωσι (=ἀντίθετα πρὸς, ἐναντίον τοῦ):
Τὸ ἔκαμα παρὰ τῆ θέλησί μου. Παρ' ὄλα αὐτὰ ὄμως τὸ θέατρο περ-
νᾶ κρίσις βαθυτέρα Πολίτ. Β 111. Παρ' ὄλα αὐτὰ τὸν ἀγαπᾷ· βλ. καὶ
Παναγ. 9. Ἔτσι καὶ: παρὰ τὸν νόμον, παρὰ τὴν διαταγὴν, παρὰ
τὴν συμφωνίαν κ.τ.δ. Πρβλ. § 138, 15 μ.ε.

2) ἀφαίρεσι ἢ ἐλάττωσι (=πλήν, ἔξω): Τί ὄρα εἶναι; Δώ-
δεκα παρὰ τέταρτο τῷ. 290. Στὶς τρεῖς παρὰ δέκα Χάρ. 25. Εἴκοσι
παρὰ ἑνα. Ἐκατὸ παρὰ πέντε.

Ἐδῶ ἀνήκουσιν καὶ οἱ στερεότυπε φράσεις παρ' ὀλίγον καὶ πα-
ρὰ τρίχα (=λίγο ἔλειπε νά): Παρὰ λίγο νά τὸ σκοτώσουν Μελ. 437.
Παρὰ τρίχα ἢ βασιλίσσα θὰ τὸν ἔπαινε γιὰ κλέφτη Μβ. 451.

3) ἐναλλαγή (χρονικῶς): Ἔρχεται μέρα παρὰ μέρα (=μὴ
ἡμέρα ἔρχεται καὶ μὴ δὲν ἔρχεται—ἔρχεται κάθε δυὸ ἡμέρες).

Σημ. Βλ. καὶ § 131, Σημ. δ'.

§ 141. Πρὸς. Ἀρχικὴ τῆς σημασία ἀπέναντι, πρὸς τὸ μέρος τοῦ.

Σημαίνει:

1) ἀπλή κατεύθυνσι πρὸς κάποιον τόπο ἢ (σπανιότερα)
πρὸς κάποιον πρόσωπο (=πρὸς τὸ μέρος τοῦ): Ἐπῆγε πρὸς τὴν Ἀρ-
τα Ε. 49, 6· βλ. καὶ Πάσο. 47, 2 καὶ 202, 8. Ἀρχισαν νάνεβαίνουν πρὸς
τὸ φάρο Βεν. 76. Ἔτρεξε πρὸς τὴν ἐξώπορτα Ἀργῶ 287. Τράβηξε πάλι
πρὸς τὸ σπίτι Ζ.Π. 32· βλ. καὶ 24 καὶ 78. Ἔτρεχε πρὸς τὴν ὁδὸν
Σταδίου Ζ.Π. 68· βλ. καὶ Ἔρσ 7.—Ἐπειτα γύρισε πρὸς τὸν Παῦλο
Ἔρσ. 17. Τράβηξε πρὸς τὴ Μαριγούλα, νά τὴ γλυτώσῃ Ζ.Π. 121· βλ. καὶ
23. Τὸ παιδάκι ἄπλωσε πρὸς τὸ Θέμο τὰ χερᾶκια του τῷ. 96 Πρὸς
τὰ ἐκεῖ Π.Μ. 7. Πρὸς τὰ δεξιὰ Φωρ. 2, 106. Πρὸς τὰ ἔξω Ζ.Π. 178.
Πρὸς τὰ κάτω τῷ. 73 καὶ 155 (§ 132, 2).

Ἔτσι καὶ μεταφορικῶς : Τοῦ πιστοῦ ἡ προσευχὴ πρὸς τὸν προφήτην Α.Ζ. 38. Τὸ ποίημα ἔχει υπόθεσιν τὸν ἔρωτα ἐνὸς νέου πρὸς μιὰ κόρη Κμπ. 81. Ὕμνος πρὸς τὸ περιττὸ Ζ.Π. 87. Σεβασμὸς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ του Τρ. 24. Μίσος πρὸς τὴ ζωὴ Κμπ. 244· βλ. καὶ 190. Ἀσέβεια πρὸς τὸν Πλάτωνα Παπαν. 7. Περιφρόνησις πρὸς τὸ θάνατο Βεν. 88. Προκαλεῖ τὴν ἀπέχθεια πρὸς τὸ θάνατο Πολίτ. Β 31. Ἐνα ἀδιάκοπο ἀνέβασμα πρὸς τὸν ἐλεύθερο ἄνθρωπο Δελμ. 36.

2) τὸ ἐνώπιον (=ἀπέναντι, μπροστὰ σέ) : Γλυκομιλοῦσαν καὶ κρυφομιλοῦσαν ἴσοι πρὸς ἴσους Πα. 133.

Ἐδῶ ἴσως μπορεῖ νὰ ὑπαχθῆ καὶ ἡ χρῆσις τῆς πρὸς σὲ φράσεις σὰν τίς παρακάτω, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἔννοια χωρισμοῦ καὶ διανομῆς : Μᾶς χαιρετίσει ἕναν πρὸς ἕναν (=ὄλους, τὸν καθένα χωριστά). Ἀρχισε νὰ λέη τὰ κρίματά της ἕνα πρὸς ἕνα Π.Μ.10. Ἐφερε στ' αὐτί μου ἕνα πρὸς ἕνα κάθε λόγο Σικελ. 27. Χώρια, ἕνα πρὸς ἕνα, κι' ὄλα μαζί Τέλλ. 115. Βλέπω, κομμάτι πρὸς κομμάτι, σὰ μεταφράσματά του ἕνα προοδευτικὸ ξετύλιγμα Παναγ. 119. Ἀρχισε νὰ τὸ διαβάξη λέξι πρὸς λέξι Τρ. Δ. 39. Τὸν ἐπλήρωσε λεπτὸ πρὸς λεπτὸ Μ. 403· βλ. καὶ Ζ.Π. 25 καὶ 33.

3) τὸ ἐναντίον : Νὰ δώσω μιὰ τελικὴ μάχη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα Τρ. 36. Μισεῖ τὴν ἀντίθεσι πρὸς τὴν παράδοσι Πολίτ. Α 74. Πέφτει σὲ ἀντίφασιν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ της Παπαν. 25.

4) προσέγγισι, ἐπὶ χρόνου (=λίγο πρὶν ἀπὸ, κοντά, § 55,3) : Πρὸς τὰ ξημερώματα Ε. 74, 165· βλ. καὶ Φωρ. 1, 150 καὶ 2, 72. Πρὸς τὸ μεσημέρι. Πρὸς τὸ βράδυ. (Πρβλ. καὶ § 137, 2, α').

5) σκοπὸ (=γιά) : Πρὸς τιμὴν μου ἔβαλεν ὄλα τὰ δυνατά του διὰ τὸ γεῦμα (=γιανὰ μὲ τιμῆσιν) Ἄμ. 15· βλ. καὶ Ζ.Π. 168 καὶ Κμπ. 182. Τὸ ἔκαμα αὐτὸ πρὸς τὸ συμφέρον σου. Τὰ πούλησαν πρὸς ὄφελός τους Πάλλ. 8. Πρὸς τιμωρίαν σου Κοנד. 46. Θὰ ἔρθω κι' ἐγὼ πρὸς χάριν σου. Ἐγὼ κι' ἂν ἐτραγούδησα, πρὸς μοιρολόγι ἴσα δ.τ.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ στερεότυπες φράσεις πρὸς τὸ θεαθῆναι (=γιά τὰ μάτια τοῦ κόσμου), μὴ πρὸς κακοφανισμόν σου (=νὰ μὴ σοῦ κακοφανῆ).

6) ἀναφορὰ (=ὅσον ἀφορᾷ, ἐν σχέσει μὲ, σχετικὰ μὲ) : Δυσανάλογη πρὸς τὴν ἡλικίαν της Ἐρσ. 151. Ἀδιὰ πρὸς τὸ παρὸν σοῦ φτάρουν Βεν. 237· βλ. καὶ Μπ. 20, Ζ.Π. 86 καὶ Τρ. 258.

Συνήθως, ὅταν ἔχη τὴ σημασίαν αὐτή, ἡ πρὸς παίρνει μπροστὰ

της καὶ τὸ μόριο ὡς: *Ὁ Πέτρος ὡς πρὸς αὐτὸ ἔχει δίκιο. Κανείς δὲν ξεγελιέται ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ* Πολίτ. Β 108.

Σημ. Σὲ μερικές στερεότυπες φράσεις ἢ πρὸς συντάσσεται καὶ μὲ γενική: *Πρὸς Θεοῦ! μὴν τὸ κάμης αὐτὸ* βλ. Ἔρσ. 118 καὶ Κοινὸ 41' (πρὸβλ.: *γιά τὸ Θεὸ ἢ γιά ὄνομα τοῦ Θεοῦ*, § 135, 10). *Κληρονομία τὸ εἶχαμε πάππου πρὸς πάππου* Λπ. 86.

§ 142. Σέ, (σ', εἰς). Ἀρχικός τύπος εἶναι ὁ εἰς, ὁ ὁποῖος βρίσκεται ὄχι σπάνια καὶ σὲ δημοτικά τραγούδια, καὶ κάποτε καὶ σὲ λαϊκὰ παραμύθια. Βλ. Ε. 6, 21-7, 14-49, 22-73, 42-74, 48-81, 84-82, 6-117, 4-128 Α, 16-154, 11 καὶ 167, 3 καὶ Φωρ. 1, 178, Π. Μ. 40 (*κι' εἰς τὴν τύχη*), Μ. 409 (*εἰς τὸ ὄνομα τοῦ...*), Μβ. 522 (*ποῖος εἶναι εἰς θέση...*). Βλ. καὶ Ἡθ. 17 (*εἰς ἔτη πολλά*), Σολωμ. Ἀνθολ. 414 (*καὶ ἡ ψυχούλα του εἰς τὸν ἄερα γρήγορα ἀνέβαινε*) καὶ Κρυστ. Ἀνθολ. 172 (*κι' εἰς κάμπους κι' εἰς βροντὰ σκοροποῦν*).

Στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη χρησιμοποιεῖται ὁ τύπος εἰς στὴ στερεότυπη φράσι εἰς βάρους μου, -σου, -του κ.λ.π. (Τρ. 172) καὶ στίς φράσεις τῆς λογιστικῆς εἰς λογαριασμόν εἰς μεταφορὰν κ.ἄ.τ.: *Θὰ πληρωθῆ εἰς χρυσόν*.

Ἀρχικὴ σημασία τῆς (εἰς) σὲ εἶναι μέσα σέ, κατόπιν κινήσεως: *Μπήκα κορυφὰ στὸ σαλόνι* (=μέσα στὸ σ.) Λιλ. 13. *Πήγα τὴ σταφίδα στὴν ἀποθήκη* (=μέσα στὴν ἀπ.) Πα 17. *Βουτοῦσε τὴ μπόλια στὸ νερὸ* (=μέσα στὸ ν.) Πα. 14. Ἔτσι καὶ μεταφορικῶς: *Ἀμέσως ντύνεται στὰ μαῦρα* Λ. Ε 456. *Ντυμένη σταῖσπρα* Λιλ. 9. *Νὰ τήνε ντύσω στὸ φλωρί* Πάσσ. 171, 8· βλ. καὶ 139, 6 καὶ 449, 5 καὶ πρὸβλ. 87, 6: *Νὰ σ' ἀρματώση στὸ φλωρί, μέσ' στὸ μαργαριτάρι* καὶ 449, 4: *Εἶχε καὶ σκλάβους ὁμορφους στὰ σίδερα βαλμένους*.

Εἰδικότερα, ἀναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων, ἡ πρόθεσις σέ σημαίνει:

1) τοπικῶς·

α') ἀπλή κατεύθυνσι, πρὸς ἓνα τόπο ἢ πρὸς ἓνα πρόσωπο (=πρὸς): *Ἡ κάμαρα τῆς Ἀργυρῶς ἔβλεπε στὴν ἀνατολή* (=πρὸς τὴν ἀνατ.) Χαρ. 25. *Ἀνὸ μικρὸς κάμαρες μὲ πόρτα καὶ παράθυρο στὸ δρόμο* (=πρὸς τὸ δρόμο) Χαρ. Μ. 38. *Στρέφουν στὸ γιαλὸ τὰ μάτια τους* (=πρὸς τὸ γιαλὸ) Γρονπ. 90· βλ. καὶ Πα. 16. *Σὲ σὲ τὰ χέρια ἐψώνουμε* Σικελ. 68· βλ. καὶ Ε. 48, 1 καὶ Φωρ. 2, 22. — *Ἄν ἐγύρισε σὲ*

μένα τὰ μάτια της Τρ. 274. Δὲν ἐγύριζε λόγο **στὸν ἄντρα** της Πα. 4. Πληθαίνει περισσότερο **στὸν Τριζώνη** Πα. 128.

β') σκόπιμη κατεύθυνσι (=γιατί § 135, 2, δ'): Κατεβαίναμε ἀπ' τὸ Κεσερλί **στὴ Δάρισα** (=γιατὰ πᾶμε στὴ Δ.) Πα. 86· βλ. καὶ Φωρ. 1, 32. Ὁ σακογράφος πήγαινε **στὸ σπίτι** του Π. Μ. 124—**Πάει στὸν πεθερό** του Πάσσ. 457, 19.

γ') τὸ τέρμα μιᾶς κινήσεως ἢ μιᾶς ἐνέργειας ἢ ἐκτάσεως (=ἔως, ὡς): Τὸ νερὸ ἔφτασε **στὴ μέση**, ἔπειτα **στὰ στήθια**, ἔπειτα **στοὺς ὠμούς** του Πα. 8.—**Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη** τοῦ κάμπου φουὰ ὁ δροῦλαπας Πα. 63. Ἀκουεταί **στὸν ἄλλο κόσμος** τῆς νεράιδας τὸ κλάμα (=ἔως τὸν ἄλλο κ.) Πα. 64· βλ. καὶ Ε. 83, 38 καὶ Πάσσ. 184, 12.—**Εἶχε μιά γούνα κόκκινη ἀπ' τὴν κορφή στὰ νύχια** (=μακριὰ ἔως τὰ νύχια) Πάσσ. 184, 12· πρβλ. Π. Μ. 66: **Γούνα μακριὰ ἀπ' τὸ λαιμὸ ὡς κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα.** (Βλ. καὶ § 134, 2, α').

Καὶ μεταφορικῶς: Κάθε βράδυ **μὲ τὴ γυναίκα μου φέραμε τὸ λόγο στὸν ἄγουρο** (=ἐκάναμε λόγο γιὰ τὸν ἄ.) Πα. 13. Οἱ μαῦροι ἤρθαν **στὰ χέρια** γιαντῆ (=πιάστηκαν γιαντῆ) Ἰλιγγ. 102.

δ') τὸ ἐναντίον (=ἐναντίον, πρὸς): Ἦθελε νὰ εὔρη ἀγγελικὴ ἀσπίδα **στὴ** διαβολικὴ ἐκείνη **φωνή** (=ἐναντίον τῆς...) Πα. 128. Ἀρβανιτὰ μαζώχτηκε, πάγει **στὸ Κακοσοῦλι** Φωρ. 1, 288. Ὁ δρόκος ἔτρεξε καταπόδι **στὸν Τσιρτσώνη** (=ἐναντίον τοῦ Τσ.) Π. Μ. 116· βλ. καὶ Πάσσ. 94, 2. **Σὲ τέτοια ὠραία βία** ποίος μπορεῖ νάντισταθῆ! Ἐρσ. 110. Τὸ ἀπέδειξε μὲ τὴν παθητικὴ του ἀντίσταση **στὸν καταχτητῆ** (=ἐναντίον τοῦ κατ.) Πολίτ. Β 30. **Σ'** αὐτὴ **τὴν ἀρρώστεια** δὲν δπάρχει φάρμακο (=ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀρρ.)· πρβλ. Πάσσ. Δίστ. 1155: Βαστάει κάκια **σὲ μένα** (=ἐναντίον μου).

ε') περιοχὴ (τόπος ἢ θέσι), ἐντὸς τῆς ὁποίας βρίσκεται ἢ συμβαίνει κάτι (=μέσα σέ, ἐντὸς τοῦ): Ὁ Πέτρος ἔμεινε **στὸ σπίτι**· βλ. Ε. 22, 7 καὶ Τρ. 259 καὶ πρβλ. Πα. 151: **Τὰ πάντα ἦταν ἦσουχα μέσα στὴ σκηνή.**—**Τάλωνι κουνιότανε σὰν βάρκα στὴ θάλασσα** Πα. 7· πρβλ. Πα. 19: Ἡ Κίσσα ἔτρεχε δῶθε **κεῖθε μέσα στὴν κάμαρη.**

Ἡ περιοχὴ μπορεῖ νὰ ἐννοῆται καὶ σὲ ὅλη της τὴν ἔκτασι: Διαλαλήθηκε **στὴ χώρα** πὼς ἡ βασίλισσα γέννησε παιδί (=σὲ ὅλη τὴ χ.) Πα. 30· πρβλ. Πα. 19: **Φωνές, κακό, τρεχάματα σ' ὄλον** τὸν κάμπο.

Σημ. Ὅταν σημαίνη κατεύθυνσι ἢ περιοχὴ, συντάσσεται πολλὰς φορὲς ἢ πρόθεσις σέ καὶ μὲ γενικὴ (κτητικὴ) ὀνόματος προσώπου, μὲ

παράλειψι τῆς αιτιατικῆς τὸ σπῖτι ἢ τὸ κτῆμα ἢ τὸ μαγαζί ἢ τὸ ἐργοστάσιο ἢ τὸ χωριό κ.τ.τ.: *Πάω στοῦ Θείου μου* (=σὸ σπῖτι τοῦ θ.) βλ. Ε. 77, 28, 91, 29 καὶ 217, 29 καὶ πρβλ. Ζ.Π. 33: *Ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ σπῖτι, πήγε στοῦ ἐπισκόπου*. Θὰ πλακώσῃ κόσμος σήμερα στοῦ *Θοδωρῆ* Βλαχ. 96.—*Δουλεύει στοῦ Βλάγκαλη* (=σὸ ἐργοστάσιον τοῦ Βλ.).—*Πόλεμος στοῦ Δάλα* (=σὸ χωριὸ τοῦ Δ.) Πα. 44. Πρβλ. καὶ § 134, 2, § 135, 10, Σημ. καὶ § 137, 8', Σημ.α'.

ζ') τὸ πλησίον, ἑνὸς τόπου ἢ ἑνὸς προσώπου, σέ στάσι ἢ σέ κίνησι (=κοντὰ σέ ἢ πρὸς): *Πολλοὶ νεκροὶ πὸν κάθονται σ' τὰ ρώστων τὸ κεφάλι* (=κοντὰ σὸ κεφάλι) λ.λ. βλ. καὶ Λ. Ε 12, Ε. 218, 9 καὶ Πάσ. 189, 3 καὶ πρβλ. Πα. 56: *Κοιμώτανε σὸ σωρὸ κοντά*.—*Μηλιὰν ἔχεις στήν πόρτα σου* Θ.Χρ. 27. *Βάλτε με ἐκεῖ σὸ κρὸν νερό, σὴ ρίζα τοῦ πλατάνου* Πάσ. 151, 5.—*Ἐπῆγες στὸν Παναγιώτη*; Τρ. 137. *Πῆγα στὸν ἀδερφό σου καὶ μὲ στέλνει σέ ἔνα* Πα. 66' βλ. καὶ Πάσ. 96, 3 καὶ 99, 19. *Ὁ Σισίνης μᾶς ἔστειλε στὸν Κολοκοτρώνη* Πα. 45' βλ. καὶ Μελ. 437. *Οἱ δὺν ἀδερφὲς ἤρθαν σὴ Μυρσίνα* Π.Μ. 59. *Ἀπ' τὰφτι καὶ σὸ δάσκαλο* λ.λ.—*Σὲ ποιδν δουλεύεις*; (=κοντὰ σέ ποιόν; σέ τίνος τὸ σπῖτι; σέ τίνος τὸ ἐργοστάσιον; κλπ.). *Ἐγὼ σέ χήρα δουλέψα* (=σὸ σπῖτι ἢ σὸ κτῆματα μιᾶς χήρας) Θ.Χρ. 22.

Σημ. Πολλὲς φορὲς ἓνα τέτοιο ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι σέ καὶ αιτιατικὴ ὀνόματος προσώπου, ἰσοδυναμεῖ μὲ γενικὴ κτητικὴ, ποῦ μπορεῖ καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἐκ παραλλήλου στήν ἴδια πρότασι: *Νὰ εἶμαι σκλάβος τῶν Τουρκῶν, κοπέλλι στοὺς γερόντους* (=τῶν γερόντων) Ε. 25, 6' βλ. καὶ 4, 3 καὶ 12, 5.

ζ') τὸ ἀνάμεσα, μεταξὺ, μὲ ὀνόματα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ἰδίως προσώπων: *Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος* Ε. 32, 7' πρβλ. Πα. 49: *Στοὺς χίλιους μέσα καὶ χωρὶς συντροφιά* καὶ Βυ. 21: *Στέκει μέσα στοὺς ψάλτες κι' ἀνοίγει τὸ βιβλίον*.—*Στὰ δέκα* (καρῶδια) ἓνα βροίσκες γερό.

η') τὸ ἀπέναντι ἢ (προκειμένου γιὰ πρόσωπο) τὸ ἐνώπιον, ἐμπρὸς (=ἀπέναντι σέ, μπροστά σέ, πρὸς): *Ἡ ὀλόχρυση φορεσιά του σπιθοβολοῦσε στὸν ἥλιο* (=ἀπέναντι στὸν ἥλ.) Πα. 25' βλ. καὶ Σικελ. 204. *Ἡ πόλη στέκει ἀδιάφορη σὴ λύσσα τοῦ ἔχτιου* Πα. 157' πρβλ. Σκίπ. 165: *Πάντ' ἀδιάφορος μπροστά σὴ ζήλεια καὶ τὸ φθόνο*. *Σοβαρὸς στὸν ἄγνωστο*, ἀπειλητικὸς *στὸν ἀδύνατο* Ζ.Π. 37.—*Κουβεντιάζεις μ' ἄλλονε σὸ μάτια τὰ δικά μου* Πάσ. Δίστ. 1010' πρβλ.: *Αὐτὸ ἔγινε μπροστά σὸ μάτια μου*.—*Ἐβγήκε καὶ παινεύτη*

κε σ' ὄλους τοὺς ἀσκητάδες Θ.Χρ. 38· βλ. καὶ Πάσσ. 406, 7 καὶ πρβλ. Ε. 90 Α, 4: Ὁ Κωνσταντῆς καυχῆσθηκε **μπροστὰ** στοὺς ἀφεντιάδες.

Ἔτσι καὶ μεταφορικῶς: **Στὴ φωνή** τῶν γνωστῶν του ἦταν κουφός Ζ.Π. 72. **Σὲ μένα** εἶχε μεγάλη ἀδυναμία Κόντογλ. 90. **Δυναμώνει τὴν ἀγάπη** **στὴ φυσικὴ ζωὴ** (=πρὸς τὴ) Δελμ. 112.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ ἐξορκιστικὲς ἢ διαβεβαιωτικὲς φράσεις στὸ Θεό σου, στὴν πίστι μου, -σου (Πάσσ. Δίστ. 1061), στὴ ζωὴ μου, -σου (Τρ. 56), στὸ φῶς μου (Ζ.Π. 51), στὰ παιδιὰ σου κ.τ.τ.: **Στὸ Θεό σου**, καπετάνιε, ἔχε ὑπομονή Λπ. 238. Ἀλήθεια; **Στὰ μάτια μου!** Ξεν. 214. Καὶ προήλθαν οἱ φράσεις αὐτὲς κατὰ ἀπλολογία ἀπὸ τίς πληρέστερες: Σὲ ὀρκίζω στὸ Θεό σου, ὀρκίζομαι ἢ κάνω ὄρκο στὴ ζωὴ μου, στὰ παιδιὰ μου κ.τ.τ. Πρβλ. Τρ. 141: **Σοῦ ὀρκίζομαι σὲ ὅ,τι ἔχω ἱερό-** βλ. καὶ 58, Πάσσ. 146, 2, Δίστ. 596 καὶ 1026 καὶ Φωρ. 2, 270.

θ') τὸ πέριξ (=γύρω σέ): **Τὸ παιδάκι ἔδενε στὸ λαιμό** της τὰ χεράκια του Πα. 60· βλ. καὶ Πάσσ. 107, 16. **Καθισμένοι στὸ τραπέζι** ἔτρωγαν λαίμαργα Πα. 85· πρβλ. καὶ 105: **Μύριοι θὰ συναχτοῦν γύρω** **στὸ** λείψανό του.

ι') τὸ ἐπάνω, σὲ στάσι ἢ σὲ κίνησι (=ἐπάνω σέ): **Σ' ἕνα** χαμηλὸ **σκαμνάκι** καθόταν ἡ Πηγιώ Τρ. 7. βλ. καὶ Ε. 24, 7-32, 8 καὶ 66 Α, 1 καὶ πρβλ. Πα. 30: **Τὴν ἔβαλε νὰ καθίση ἀπάνω** **στὸ** κρεβάτι· βλ. καὶ Τρ. Δ. 64. Ἀπλώσαν τὰ ροῦχα **στὰ θυμάρια** Πα. 24· βλ. καὶ Πάσσ. 491α, 4 καὶ πρβλ. Ἡθ. 17: Ἐνα ἕνα τᾶπλωνε **σὲ** **τραπέζια** **πάνω** **καὶ** **στὸ** **κρεβάτι** της. Ἐγραφε **στὸ γόνα** μὲ τὸ μολόβι Ζ.Π. 179. **Μ' ἀγκάθινο στεφάνι** **στὸ κεφάλι** Ω.Γ. 17. **Σὲ μούλα** χρυσοκάπουλη καβάλλα Γρυπ. 85· βλ. καὶ Βλαχ. 76 καὶ Θ.Χρ. 26 καὶ πρβλ. Πα. 103: Ἐλαμπε σὺν Ἀι-Γιώργης **ἀπάνω** **στὰ** **λογο** καὶ **Σικελ.** 37: **Στὸ** **ἄτι** **ἀπάνου**. Μερικὰ ἄλογα ἔσερναν **στὴ σέλλα** νεκρὰ τ' ἀφεντικά τους (=ἐπάνω στὴ σέλλα) Πα. 47. **Ρίχτηκε στὸν** **καναπέ** **κατάκοπος** Ἀργῶ 287.

Καὶ μεταφορικῶς: **Στὸ θυμό** του πέταξε ἕνα λόγο (=ἐπάνω στὸ θυμό του)· πρβλ. Θ.Χρ. 25: Ὁ Γιάννης ἐτραγοῦδησε **ἀπάνω** **στὴ** **χαρά** του.

ια') τὸ ὑποκάτω (=ὑποκάτω ἀπὸ): **Σ' ἕνα δέντρο** φωντωμένο μπέης ἦταν ξαπλωμένος Ε. 44, 3· βλ. καὶ 29, 3 καὶ πρβλ. Φωρ. 1, 150: Ὁ Σκυλοδῆμος ἔτρωγε **στὰ** **ἔλατα** **ἀποκάτω**. Ἡ γῆ **στριφογοῦ**ζι **στὰ**

πόδια της (= ἀποκίτω ἀπὸ τὰ π.) Πα. 25. Καὶ μεταφορικῶς: *Δούλευαν σὲ μιὰ οἰκτρὴ πλάνη* Χαρ.Κ. 54.

2) χρονικῶς·

α) τὸ χρονικὸ σημεῖο ἢ τὸ χρονικὸ διάστημα, ἐν τῷ τῷ ὁποῖου συμβαίνει κάτιτι (πότε; τί ὥρα; τί καιρὸ; ποῖο ἔτος; ποῖα ἐποχὴ; κ.τ.τ.): *Ἦρθε προῦ σὺς πέντε. Στὴν ἀρχὴ τοῦ Μαγιοῦ* Πα. 88. *Ἐσὲ ζητῶ στὸ χάραμα, σὰ γλυκοφέγγη ἢ μέρα* Τυπαλδ. *Ἄνθολ.* 471. *Πληρώθηκε στὸν πόλεμο τοῦ δώδεκα* (= ὅταν γινόταν ὁ πόλεμος). *Ἦταν, θυμοῦμαι, στὰ καλαμπόκια* (= τὴν ἐποχὴ τοῦ ἔτους ποὺ ὀρμιάζουν τὰ καλ.) Πα. 56. *Πέθανε στὰ ἐβδομήντα* (= τὸ ἔτος 1870) Πα. 11· πρβλ. καὶ Πα. 56: *Μέσα στὸ ἀλύχτημα τῶν σκυλιῶν ἄκουσα ἓνα ὦχ!* (= ἐνῶ ἀλυχοῦσαν τὰ σκυλιά)· βλ. καὶ Πάσσ. 149, 22 καὶ 534, 11 καὶ Δίστ. 139.

β) τὸ χρονικὸ διάστημα, ποὺ διαρκεῖ μιὰ πράξις (πόσην ὥρα; πόσον καιρὸ; σὲ πόσην ὥρα; σὲ πόσον καιρὸ; κ.τ.τ.): *Τὰ λόγια τοῦ φίλου του ἔμειναν ἀλησμόνητα στὴ ζωὴ του* (= ὅσο ζοῦσε) Πα. 100· βλ. καὶ Ζ.Π. 84. *Ὁ ἴδιος πάντα, ὅπως στὰ νεαῖα καὶ στὰ γεράματα* (= ὅπως ὅσο ἦταν νέος κλπ.) Πα. 97. — *Σὲ ἓνα χρόνο ἔγραψε δύο βιβλία*· βλ. καὶ Πάσσ. 149, 22.

γ) τὸ χρονικὸ διάστημα, μετὰ τὸ ὁποῖον εὐθὺς γίνεται κάτιτι (= ὅστερ' ἀπὸ): *Σὲ μισὴ ὥρα φθάνουμε* Ππδ. Α 41· βλ. καὶ Ππδ. Γ 82. *Σὲ μιὰν ὥρα οἱ γυναῖκες ξαναγύρισαν* Ἡθ. 21. *Σὲ λίγο καιρὸ ἐπέθανε ἡ βασίλισσα Μ.* 440. *Σὲ λίγο θὰ βγῆ ὁ ἥλιος* (= ὅστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα) Ἐρσ. 190· βλ. καὶ Π.Μ. 56 καὶ 96. *Πῆγαν καὶ σὲ δεκαπέντε μέρες γύρισαν* Πα. 91· βλ. καὶ Ζ.Π. 159 καὶ Φωρ. 2, 182 καὶ πρβλ. Πα. 51: *Ἀπάνω στὸ χρόνο ἡ Ζωίτσα πέθανε.* Βλ. καὶ Ἐρσ. 128 καὶ Πάσσ. 266, 16.

3) μεταφορικῶς·

α) τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς μεταβολῆς ἢ μιᾶς ἐνέργειας ἐν γένει: *Ἡ ἀσημόβεργα τῆς μάγισσας ἀλλάζει σὲ κάρβουνα τοὺς θησαυροὺς* Πα. 44. *Ὁ ἀγόνιας μας μεταμορφώνει τὰ πρόβατα σὲ λύκους* Βν. 53· βλ. καὶ Ζ.Π. 133, Μπ. 104 καὶ Ἐρσ. 289. *Ὁ ποιητὴς μεταμορφώθηκε σὲ μεταφραστὴ* Παναγ. 117. *Μετέτρεψε τὰ δολλάρια σὲ λίρες.* *Ἐγινε ὁ προβιβασμός μου σὲ εἰρηνοδίκη πρώτης τάξεως* Τρ. 279.

Ἐδῶ μποροῦν νὰ ὑπαχθοῦν καὶ συντάξεις τῆς προθέσεως σὲ πού εἶναι σὲ φράσεις σὰν ἐτοῦτες: *Σχίστηκε σὲ δύο.* *Ἔσπασε σὲ*

τρία κομμάτια κ.τ.δ. Ἐπίσης στις φράσεις: **Σὲ καλό μου, σὲ καλό σου** (Ππδ. Γ 61), **σὲ καλό του** κλπ., στις ὁποῖες ἐννοεῖται ἡ φράσις νὰ μοῦ βγῆ αὐτό, νὰ σοῦ βγῆ αὐτό κλπ. Πρβλ. Π.Μ. 47: **Ὁ πέπλος μᾶς βγήκε σὲ κακό** (=κατέληξε γιὰ μᾶς σὲ κακό).

Μὲ τὴ φράσι δμως τὸ ἔχω (=τὸ θεωρῶ, τὸ νομίζω) τέτοια ἐμπρόθετα, καθὼς καὶ τὰ ἐμπρόθετα σὲ ἔπαινο, σὲ ντροπὴ κ.ἄ.τ. παίρνουν θέσι κατηγορουμένου: **Ἄν τὸ ἔχει σὲ καλὸ νὰ φορέση μαῦρο ροῦχο. Τὸ ἔχει σὲ ντροπὴ νὰ πηγαίη περίπατο μόνη της** (=τὸ θεωρεῖ ντροπῆ). Πρβλ. Πάσσο. 16β, 14. Βλ. § 62, 4. Σημ.

β') ἀναφορὰ (=ὡς πρὸς, ἐν σχέσει μὲ): **Ποιό εἶναι ἀνώτερο στήν ἀξία;** Π.Μ. 35. **Σὲ τί εἶσαι καλύτερος ἀπὸ μένα;** (=ὡς πρὸς τί;) Λπ. 227. **Εἶμαι μεγαλύτερη στὰ χρόνια ἀπὸ σένα** Ππδ. Γ 96. **Ἀνεπιτήδευτος στοὺς τρόπους** Σκίπ. 25. **Ἐκεῖνος δὲν ἔφταιγε σὲ τίποτα** Βεν. 158. **Ἦταν ξακουσμένη στήν ὁμορφιά** Τρ. 9· βλ. καὶ Τρ. Δ. 49 καὶ Πάσσο. 131, 2 καὶ Δίστ. 93. **Σὲ τί μοῦ χορηγεῖται ἡ ὑγεία μου;** Ἄρωγὸ 140. **Ἄντρες μὲ πάθη φοβερά, ἀμείλικτοι στὸ καλὸ καὶ στὸ κακό** Πολίτ. Β 10.

γ') σκοπὸς (=γιά): **Τὸν ἔχω καλέσει σὲ γεῦμα** Ζ.Π. 151. **Τὸν προκαλεῖ σὲ ἀγῶνα** (=γιανὰ ἀγωνιστοῦν) Κμπ. 21. **Ἀκολουθοῦσαν τὸν καπετάνο πρόθυμοι στὴ σφαγὴ** Πα. 121. **Πῆγε ὁ βασιλέας σὲ κυνήγι** (=γιά νὰ κνηγήσῃ) Κόντογλ. 21. **Στὴν ὑγεία σας, καπετάνοι** (ἐνν.: τὸ πίνω) Πα. 74· βλ. καὶ Τρ. 271.

δ') αἰτία (=ἀπὸ, γιά, μὲ): **Ξαφνίστηκε στὸν ἦχο τῆς καμπάνας** Πα. 161. **Τὸ κοράσι στὸ τραγοῦδι θὰ χορῆ** Πάσσο. 559, 5. **Λειώνει στὸ φιλί σας** Σκίπ. 109· βλ. καὶ Ε. 109, 1. Πρβλ. § 138, 11.

ε') ποιητικὸ αἷτιο (σπάνια, μὲ ρηματικά ἐπίθετα ποῦ λήγουν σὲ -τος): **Φαινότανε ἀνέγγιχτος σ' τοῦ φθόνου τῆ γλώσσα** (=ἀπὸ τῆ γλώσσα τοῦ φθ.) Πα. 125· πρβλ. καὶ Α.Ζ. 36: **Ἀθώρητος ἀπ' τὸν ἥλιο. Ὁ Πέτρος εἶναι ἀγαπητὸς σὲ ὄλους.** Πρβλ. § 134, 9.

ς') τὸ ὄργανο ἢ τὸ μέσον (=μὲ): **Λεμένοι σὲ μιὰν ἄλυσσο** Ε. 210, 6· βλ. καὶ Πάσσο. 448, 3. **Ὅλον τὸν κόσμον γέμισε σιάνθη καὶ στὸ λουλούδι** Πάσσο. 310, 4· πρβλ. καὶ § 61, 4, Σημ. α'. **Μὲ πέθανε στὴ φλυαρία** (=μὲ τῆ φλυαρία). **Τὸν τσάκισαν στὸ ξύλο.** **Τὰ παλληκάρια γυμνάζονταν στᾶθματα** Πα. 40. **Ἦταν ἔτοιμοι νὰ ἀρπαχτοῦνε στὰ χέρια** Πα. 81. **Πλήρωσε τὸ ἐμπόρευμα σὲ λίρες.** **Πληρώθηκε σὲ δολάρια.**

ζ') συμφωνία (=σύμφωνα μέ): Ἡ φωνή ἄρχισε πάλι τὸ γύρισμα **σέ ἄλλους τόνους** Πα. 122· βλ. καὶ Πάσσ. 484, 9.

η') τρόπο, συνήθως μ' αἰτιατικὴ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ἐπιθέτων: Ἀρρώστησε **σιὰ καλὰ** (=βαρειά) Πα. 21. Ἐρωτεύεται **σιὰ σωστά** ἕνα κορίτσι (=ἀληθινά) Κμπ. 312. Παρακολοῦθοῦσαν **σιὰ σοβαρὰ** τὴν ὑπόθεσι Πιγγ. 123· βλ. καὶ Μελ. 31. Ὁ τρύγος ἄρχισε **σιὰ γεμάτα** (=συντόνως) Πα. 19. Τὸ ἔλεγε **σιὰ χωρατιά**, (μὰ πάντα **πικραμένα**) Πα. 39· βλ. καὶ Ε. 74, 126. Τὴν ἐτελείωσε τὴ δουλειὰ **σιὰ πεταχιά** (=πολὸν γρήγορα).—Ἐκλαιγε **σιὰ ψέματα** Χ.Θ. 30. Τρέχει **σιὰ τέσσερα** στὸν Κολοκοτρώνη (=μὲ ὅλη τὴν ταχύτητα) Μελ. 440· βλ. καὶ 22.

θ') ἀντίτιμο (=γιά § 135, 4): Πόσο τὰ λεμόνια; **τρία σιὴ δραχμή**. Ἀπιασα πουλιά, **χίλια σιὸν παρὰ** (=γιά ἕναν παρὰ) λ.λ.· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 115.

§ 142α. Ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσις σέ καὶ αἰτιατικὴ, (ποὺ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀναλελυμένη γενικη-δοτικὴ, § 52α), δέχονται ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τους:

1) **ρήματα** συντασσόμενα μὲ γενικη-δοτικὴ (§ 71, § 73, § 76), καθὼς καὶ **ρήματα**, ποὺ ἔχουν συγγενῆ μὲ αὐτὰ σημασία, π.χ. ὄφελῶ (=προξενῶ ὠφέλεια), πιστεύω (=δίνω πίστι), ἐμπιστεύομαι, ὑπακούω, προσέχω, ἐλπίζω κ.ἄ.: Ἀρεσε **σέ δλους**. Ἀντιστάθηκε **σιτὴν ἔξουσία**. Παράγγειλε **σέ δλους** νὰ φύγουν. Παρουσιάστηκε **σιὸν Ὑπουργό**. **Σὲ ποιόν** τὰ στέλνει τὰ γράμματα; Πιγγ. 273. Ἐχάρισε **σιτὴ Μαρία** ἕνα βραχιόλι. Ἐκαμε πολλὰ **καλὰ σιτὴν πατριίδα** του. **Σὲ μᾶς** ἔλαχε κι' αὐτό. Γίνεται ἐνοχλητικὸς **σέ δλους**· βλ. Πάσσ. 85, 1. Ποβλ. § 64, Σημ.

2) οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα ποὺ ἔχουν συγγενῆ μὲ τὰ παραπάνω **ρήματα** σημασία, π.χ. δῶρο, παράδοσις, ἐγγεῖρισις, ὑπακοή, πίστις, ἐμπιστοσύνη, προσοχή κ.ἄ.τ.—ἀρεστός, δυσάρεστος, ὑπάκουος, εὐνοϊκός, ἐπεικής, ὠφέλιμος, βλαβερός, ἐνάντιος, γνωστός, ἄγνωστος κ.ἄ.τ.: Τὸ **σέβας σιτὴ γυναίκα** ἦταν νόμος (=πρὸς τὴ γ.) Μελ. 23. Ἦταν **δῶρο** τοῦ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ **σιὸ Βρυώνη** Πα. 158· (ποβλ.: Τὸ **δῶρισε** **σιὸ Βρυώνη**). **Σὲ τέτοιους ἀνθρώπους** δὲν ἔχει κανεὶς **ἐμπιστοσύνη** Πα. 140. **Πίστη σ'** ἕνα **σμοπὸ** τῆς ζωῆς Παπαν. 157. **Προσοχὴ** **σιὰ τσιγάρια** σας.—Ἐτοι γίνεται **ἀρεστός σέ δλους**. **Καλλιερροῦσε ἄλυκός ἄγνωστες** **σιὸ δημόσιο** Πα. 117.

3) ἐπιρρήματα, ἰδίως τοπικά (βλ. § 68, 1, Σημ. β' καὶ § 69, 3, Σημ.). Κατόπιν ἀπ' αὐτὰ τὸ ἐμπρόθετο εἶναι σὰ μιὰ ἐπεξηγήσεις στὴν ἔννοια τοῦ ἐπιρρήματος: *Τὰ πάντα ἦταν ἦνοχα μέσα, στὴ σκηνή* Πα. 151. *Κοντά, στὸ σπῖτι τοῦ παπᾶ ἦτανε μιὰ ἐκκλησία* Μβ. 511· βλ. καὶ Πα. 58. *Ὁ σκοπὸς ἦταν νὰ δειχτῆ ἔξω, στὸ δρόμο* Πα. 140. *Τᾶλογα εἶρεχαν γύρω, στὸ στυγερό* Πα. 6. *Στρέφουν τὰ μάτια ἀντίπερα, στὰ γαλανὰ βουνὰ τῆς Γκούρας* Πα. 146.

§ 143. Χωρίς, δίχως. Σημαίνουν καὶ τὰ δυὸ στέρησι ἢ ἔλλειψι ἢ ἐξαιρέσει (ἀντίθετα τοῦ μέ, μαζί μέ): *Γυρίζω τό-
ρα χωρίς ἐλπίδα, χωρίς παντοχή, δίχως φίλους* Πα 57· βλ. καὶ Ε. 66 Β, 7. *Χωρίς προξενητῆ γάμος δὲ γίνεται* Ζ.Π. 171. *Ἡ γυναίκα δίχως ἄντρα εἶναι σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο* Λιλ. 18.—*Πέρασε ἡ ὥρα, χωρίς νὰ καταλάβῃ* Ἰλιγγ. 108· βλ. καὶ Ππδ. Φόν. 40. *Μὴν ἀγαπή-
σης ἄνθρωπο δίχως νὰ σ' ἀγαπήσῃ* Φωρ. 2, 282 (§ 132, 3).

Ἡ φράσις δίχως ἄλλο (καὶ σπανιότερα χωρίς ἄλλο) σημαίνει ἀφεντικῶς, ἀσφαλῶς, βεβαίως: *Θὰ ἔρθω αὔριο χωρίς ἄλλο*· βλ. Κμπ. 142.

Μὲ ἐμπρόθετο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι χωρίς ἢ δίχως κ' αἰτιατικῆ ἐκφράζεται συχνὰ καὶ (ἀρνητικὸς) χαρακτηρισμὸς, (ὅπως ἀντιθέτως μὲ τὸ μὲ ἐκφράζεται θετικὸς χαρακτηρισμὸς, § 138, 1, δ'): *Ἀνθρώπος χωρίς ντροπῆ* (πρβλ.: *ἀδιάντροπος*). *Ὁ Χάσης, μιὰ κωμωδία χωρίς τεχνικὸ σύνολο* Κμπ. 123 (πρβλ.: *ἄτεχνη*). Βλ. καὶ § 38, 3.

Σημ. Κάποτε οἱ προθέσεις αὐτὲς ἐκφέρονται (κατὰ σύμφυρσι) μὲ τὴν ἀντίθετὴ τους πρόθεσι μὲ μπροστά τους: *Μὲ δίχως σινοχόρια πρόθυμη τρέχει* (ἀντί: *δίχως στεν.*) Τέλλ. 85. *Πῶς θὰ γεννήσω μὲ χωρίς μαμμὴ*; (ἀντί: *χωρίς μαμμὴ*) Μβ. 479· βλ. καὶ Ἐρωτόκριτο) Κμπ. 64.

§ 144. Ὅς (ἢ σπανιότερα ἕως, ἀπ' τὸ ὁποῖον καὶ προήλθε τὸ ὡς μὲ συναίρεσι). Σημαίνει:

1) ὄριο ἢ τέρμα (=ἴσαμε):

α') τοπικῶς: *Μᾶς ἔβρεξε ὡς τὸ κόκκαλο* Πα. 20. *Ὅς τὰ οὐράνια πᾶνε* Σκίπ. 217. *Μὲ βουχηθμό, π' ἀκούσθηκε ὡς τὰ στέρια* Σικελ. Ἀνθολ. 405. *Τὸν ἄγγιζε ὡς τὸ βαθύτερο εἶναι του* Ἀργῶ 141. *Ἦρθε ὡς ἐμένα ὁ σάλος* Τέλλ. 149. *Ἀπ' τὸ ἔνα βουνὸ ὡς τὸ ἄλλο* Πα. 62. *Μὲ κοίταξε ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια* Τρ. 220 (πρβλ. § 134,

2, α' καὶ § 142, 1, γ').—*Ὡς ἐκεῖ ἐπάνω* Πα. 83. *Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω* Ἔρσ. 56 (§ 132, 2). Ἔτσι καὶ μεταφορικῶς: *Λίγο ὡς πολὺ* (=κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον). *Εἶναι λίγο ὡς πολὺ ἐπηρεασμένα ἀπ' αὐτήν* Παπαν. 10· βλ. καὶ Κμπ. 113.

Σημ. Τοπικῶς ἡ πρόθεσις ὡς χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορές καὶ ὡς ἰσοδύναμη μετὰ τὴν πρόθεσιν σὲ (§ 142, 1, γ'): *Νὰ πάω ὡς τὸ σπῖτι μου* (= σὲ τὸ σπίτι μου) Θ. Χρ. 35. *Θέλεις νὰ πάμε ὡς τὸ χωριό* (=σὲ τὸ χωριό) Ἔρσ. 53. *Ὁ ἀντίπαλος τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἔφτασε ὡς τὸ νησί του Πολίτ.* Β 15. *Θὰ σ' ἔπαιρα μαζί μου ὡς τὸ Παρίσι* (=σὲ τὸ Π.) Ἐφτιαλ. 224.

Σὲ σύνδεσιν πάλι ἀφετηρίας καὶ τέρματος (ἀπὸ... ὡς) ἐκφράζεται πολλὰς φορές ἔτσι μεταφορικῶς ἓνα ὀλόκληρο σύνολο προσώπων (ἢ πραγμάτων) ἀντιθέτων ἢ διαφόρων: *Ὀλοὶ, ἀπὸ τὸ μικρὸ ὡς τὸ μεγάλο γονατῖσάμε* (=μικροὶ καὶ μεγάλοι μαζί) Πα. 89. *Πρέπει νὰ τὸν ἐγνώριζαν ὄλοὶ, ἀπὸ τὸν καφετζῆ ὡς τὸν τελευταῖο πελάτη* (=καὶ ὁ καφετζῆς καὶ ὁ κάθε πελάτης τοῦ καφετειοῦ) Τρ. 95· πρβλ. καὶ Σκίπ. 213: *Ἀπὸ μεγάλο σὲ μικρὸν χαμογελῶντας σὲ ὄλους.*

β') χρονικῶς: *Τὸ βάσταξε ὡς τὸ θάνατό του* Τρ. Δ. 49· βλ. καὶ Μ. 435. *Ἀπ' τὴν ὀχτὼ ὡς τὴ μία εἶμαι πάντα ἐκεῖ* Τρ. 66. *Νὰ μὲ κρύψης, νὰ μὴ φαίνομαι ὡς ἡ ὥρα ἐννιά* Π. Μ. 84 (βλ. καὶ § 132, 1 καὶ πρβλ. § 53, 3).—*Ὡς πότε*; Πάσσ. Δίστ. 1128. *Ὡς τὰ ἐξημερώματα* Τρ. Δ. 103. *Ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ* Ε. 214, 16. *Ὡς τὰ τώρα* Π. Μ. 46 (βλ. καὶ § 132, 2). *Ὡς αὔριο μπορεῖ νὰ τὸ λησμονήσῃ* Τρ. 13.

2) προσέγγισι, προκειμένου γιὰ ποσὸν (=περίπου). Ἔτσι κανονικὰ μετὰ ἀριθμητικὰ καὶ λέξεις ἐν γένει ποὺ σημαίνουν ποσὸν: *Εἶχε μαζί του ὡς χίλιους ἀνθρώπους*· πρβλ. Πάσσ. 34, 11. *Ὡς τριάντα βήματα πὸ μέσα* Βλαχ. 80. *Εἶναι μακρὰ ἀπὸ δῶ τὸ σπῖτι; ὡς μισὴ ὥρα* Ἀμ. 21. *Ὡς πόσα χορήματα χρειάζεσαι; χρειάζομαι ὡς δέκα χιλιάδες δραχμές.*—Ἔτσι καὶ μετὰ ὀνομαστικῆς, ὅταν τὸ ἐμπρόθετο ἀναφέρεται σὲ τὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως (§ 132, 1): *Ὡς τριάντα μαῦρα θηρία ἔρχονταν κατεπάνω μας* Τρ. Δ. 82. *Ἦρθαν ὡς χίλιοι ἀνθρώποι*· πρβλ. Πάσσ. 8, 15 καὶ 227, 18. *Ἐνα κοριτοῦκι ὡς δέκα χρονῶν* Τρ. 7· βλ. καὶ 134 (§ 132). *Φαίνονταν ὡς σαρανταπεντάρης* (=ὡς σαράντα πέντε χρονῶν) Τρ. 55· πρβλ. Βλαχ. 121: *Φαίνονταν ὡς ἑβδομήντα χρονῶν.*

Σημ. Γιὰ τὴν σύνδεσιν τῆς προθέσεως ὡς μετὰ τὴν πρὸς, προκειμένου νὰ δηλωθῇ ἀναφορά, βλ. § 141, 6.

Ἡ φράσις ὡς τόσο χρησιμοποιεῖται ἢ μετὰ ἐπιρρηματικῆς σημασίας χρο-

νικῶς (=στό μεταξύ, πρὸς τὸ παρὸν) ἢ ὡς σύνδεσμος ἐναντιωματικὸς (= ἐντούτοις, μολαταῦτα) : Πήγαινε νὰ τελειώσης τὴ δουλειά σου· ἐγὼ ὡς τόσο θὰ γράγω ἓνα γράμμα (=ἐν τῷ μεταξύ)· βλ. καὶ Πάσσ. 235, 17. Πεγοῦσαν ὡς τόσο τὰ χροῖνα Ἐφταλ. 17.—Ἡ μάνα μου ἦταν καλὴ καὶ ἀγαθὴ, ὅπως ὅλες οἱ γυναῖκες τοῦ καιροῦ της· γλυκεῖα ἡμέρα ὡς τόσο δὲν εἶδε μὲ τὸν πατέρα μου (=μολαταῦτα) Πα. 39.

Κάποτε, τέλος, χρησιμοποιεῖται τὸ ὡς μὲ τὴν πρόθεσι μὲ κατόπι του (ὡς μὲ) στὴ θέσι τοῦ ἴσαμε : Ὡ σάοκα, παγωμένη ὡς μὲ τὰ νύχια! Σικελ. 41. Παλεύοντας ὡς μὲ τὸν ὄρθρο Σικελ. 188.

β. Προθέσεις ἀπ' τὴ λογία γλῶσσα.

§ 145. Ἐπ' τις ἀρχαῖες προθέσεις, ποὺ χρησιμοποιοῦνται μὲν οὐκ ὀρισμένες φράσεις στὴν κοινὴ καὶ γραφομένη καὶ ἰδίως σὲ θέματα λίγο-πολὺ ἐπιστημονικά (§ 131).

1) ἢ διὰ (ποὺ ἀρχῆθεν σημαίνει διὰ μέσου ὡς πέρα ἢ σὲ δυὸ χωριστὰ) συντάσσεται μὲ γενική. Συνήθεις φράσεις : (Πάει) διὰ ξηρᾶς, διὰ θαλάσσης, (τὴν ἔβαλε νὰ πλαγιάσῃ) διὰ τῆς βίας (Ἐρσ. 183), (ἔφυγε) διὰ νυχτός, διὰ παντός (Κονδ. 22), διὰ μέσου κλπ.

2) ἢ ἐκ ἢ ἐξ (ποὺ ἀρχῆθεν σημαίνει ἀπὸ μέσα, ἀπὸ μέσα ἀπὸ) συντάσσεται μὲ γενική. Συνήθεις φράσεις : (Ἦταν) ἐκ Θεοῦ, ἐκ τύχης, ἐξ αἰτίας μου (Ἐρσ. 122, Τρ. 64), ἐξ ἀνάγκης (πηγαῖνω), ἐξ ἴσου (Προβελ. 65, Παναγ. 15, Δημαρ. 24), (εἶναι) ἐξ ἴσου πιθανές (Ἄργ. 12), ἐξ ὄψεως (μόνον τὸν γνωρίζω), ἐκ τῶν προτέρων (σ' εὐχαριστῶ), ἐκ τῶν ὑστέρων φαίνεται ὅτι... (Δημαρ. 45), ἐκ πρώτης ὄψεως (Δημαρ. 37, Κμπ. 260), ἐξ ἀρχῆς (Ξεν. - Κμπ. 347), εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς (Πολίτ. Α 327), ἐξ ἄλλου (Ζ.Π. 20, Μυρ. 10 καὶ Κμπ. 22), ἐκ τοῦ προχειροῦ (Ἀμ. 16 καὶ Ἐλισαῖος Γιαννίδης, στὸ περιοδικὸ Πνευματικὴ Ζωή, 10/6/39), ἐξ ἀπαντος ἢ ἐξάπαντος (Κονδ. 36, Τρ. 292), (αὐτὸ εἶναι) ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ὡς ἐκ περισσοῦ (τὸ ἔκαμα αὐτό).—Ἡ σύγχρονη Ἑλληνικὴ ποίηση παρουσιάζει ἓνα πρόβλημα ἐξ ὑποκειμένου καὶ ἓνα δευτέρο ἐξ ἀντικειμένου Παναγ. 7. Ἀπὸ τέτοια κατηγορητήρια δὲν σώζονται οἱ ἐκ τῶν ὑστέρων μετάνοιες Πολίτ. Β 40' προβλ. καὶ Π.Μ. 120. Παρεκάλεσα μὲ ἐξ ὅλης καρδίας τὸ Θεό Βιζ. 76. Ἀπὸ ἐξ ἀρχῆς σ' ἔχω διαλέξει.

Σημ. Σὲ διαλέκτους καὶ σὲ δημοτικὰ τραγούδια ἢ ἐκ βρίσκεται μὲ τὸν τύπο ὄχ (πολλὰς φορές ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀπό) : Ποιὰ εἶναι ἐτούτη ποὺ κατεβαίνει ὄχ τὸ βουνό; Σολωμ. Ἀνθολ. 414. Νὰ πάσης τᾶνθη ὄχ τὰ

βουνά, λειούδια ἀπὸ τοῦ κάμμου: Ε. 192, 3· βλ. καὶ 77, 8 καὶ 121, 1 καὶ Λασκ. Ἄνθολ. 188, 189 κ.α.

3) ἡ ἐν (ποῦ ἀρχήθεν σημαίνει ἐντός, μέσα, μέσα σέ) συντάσσεται μὲ δοτική τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Συνήθεις φράσεις: (Εἶναι) ἐν τάξει Μ. 489, (θὰ τὸ κάμω) ἐν ἀνάγκῃ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐν καιρῷ, ἐν τῷ μεταξύ Μ. 413, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως Πολίτ. Β 40, ἐν πρώτοις Ἰλιγγ. 30· βλ. καὶ 32 καὶ 347, (εἶναι) κράτος ἐν κράτει, ἐν γνώσει, ἐν ἐνεργείᾳ, ἐν ἀποστρατείᾳ, (ἔγινε) ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει Πιδ. Γ 84, ἐν σχέσει (μέ), ἐν συνόλῳ, ἐν ὀνόματι (τοῦ νόμου, τῆς δικαιοσύνης Ἰλιγγ. 195), ἐντούτοις (ἐσὺ ἐγγελοῦσες Ἐρσ. 28), ἐν ἀντιθέσει (πρὸς) κ.ἄ.τ.—Οἱ ἐν λόγῳ κριτικοὶ Σχίπ. 22.

4) ἡ ἔνεκα (=ἔξ αἰτίας) συντάσσεται μὲ γενική. Συνήθεις φράσεις: (Καθυστρέϊ τὸ ἀτιμόπλοιο) ἔνεκα τοῦ καιροῦ, ἔνεκα κακοκαιρίας κ.ἄ.τ.

5) ἡ ἐπί (ποῦ ἀρχήθεν σημαίνει ἐπάνω, ἐπάνω σέ) συντάσσεται: α) μὲ γενική κυρίων ὀνομάτων ἱστορικῶν προσώπων ἢ ὀνομάτων ποῦ φανερόνουν μιὰ ἱστορικὴ περίοδο, καὶ τότε σημαίνει χρονικὸ διάστημα ὀρισμένο: Ἐπὶ Κυβερνήτῃ (Βλαχ. 77) ἢ ἐπὶ Καποδίστρια (=τὰ χρόνια ποῦ κυβερνοῦσε τὴν Ἑλλάδα ὁ Κ.), ἐπὶ Τριουπῆ (=τὰ χρόνια ποῦ ἦταν πρωθυπουργὸς ὁ Τρ.),—ἐπὶ Φραγκοκρατίας, ἐπὶ Τουρκοκρατίας (=τὰ χρόνια ποῦ ἐξουσίαζαν τὴν Ἑλλάδα οἱ Φράγκοι κλπ.).

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ φράσεις ἐπὶ ζωῆς καὶ ἐφ' ὄρου ζωῆς: Σὲ φιλονικία ἐπὶ ζωῆς μου δὲν ἔλαχα Βν. 53. Ἡθικὴν θὰ ἔχῃς κί' ὅταν ἀπομονωθῆς ἐπὶ ζωῆς σου σὲ μιὰν ἔρημο τῆς γῆς Παπαν. 93. Θὰ σᾶς εἶμαι εὐγνώμων ἐφ' ὄρου ζωῆς Τρ. 66.

Ἄλλες συνήθεις φράσεις, στίς ὁποῖες ἡ ἐπί συντάσσεται μὲ γενική, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀρχικὴ τῆς σημασίᾳ (τοῦ ἐπάνω, κυριολεκτικῶς ἢ μεταφορικῶς), εἶναι: (Τὸ ζήτημα εἶναι) ἐπὶ τάπητος. (Θὰ γίνῃ ἐξέτασις) ἐπὶ τόπου. Ἐπὶ κεφαλῆς (εἶναι ὁ...=ἀρχηγὸς εἶναι ὁ...). Ἐπὶ τέλους (τὸν ἔπιασαν) Ζ.Π. 68· βλ. καὶ 84, Ἐρσ. 18 καὶ 191 καὶ Ξεν. 227. Ἐνας θᾶναι (ἐ)πι κεφαλῆς Θεοτόκ. 15. Τὰ διάφορα ἐπὶ μέρους ἀντικείμενα Δημοσ. 28. Τὰ ἐπὶ μέρους φανερώματα Πρεβελ. 12.

β') μὲ δοτικὴ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Συνήθεις φράσεις:

Ἐπὶ τῷ ὄρω, ἐπὶ τῇ βάσει (τοῦ), ἐπὶ τῇ ὑποθέσει (ὅτι) κ. ἄ. τ.

γ') με ἀιτιατικῇ ὀνομάτων ποῦ φανερώνουν χρόνο, γιὰ νὰ δηλωθῇ ἓνα χρονικὸ διάστημα: Ὁ ὀχιρὸς ἄρχισε ἐπὶ (ἡ)μέρες νὰ ζευγαρίζῃ τὸ ὀχιρὸ με ὀβίδες Μυρ. 7. Ἐπὶ δέκα χρόνια κοροῖδεναν τοὺς ἄνυχους ραγιάδες Μελ. 152· βλ. καὶ 37.

Ἔτσι με ἀιτιατικῇ καὶ στῆ φράσι ἐπὶ τοῦτο (ἦρθε=ἐπίτηδες γιαντὸ ἦρθε).

6) ἡ μέχρι ἢ μέχρις (=ἴσαμε, ὡς) συντάσσεται κανονικὰ με γενικῇ: (Τὸν ἐκθειάζει) μέχρις οὐρανοῦ. (Θὰ μείνῃ) μέχρι τῶν ἐσορῶν. (Τὰ ἐπαναλαβαίνει) μέχρις ἀηδίας κ. ἄ. τ.—Τὸν ἐξόρκοιε νὰ μὴν τὸ πῆ σὲ κανένα μέχρι τάφου Ζ. Π. 22. Νὰ παίζῃ κανεὶς τὸ ὀλό ποῦ διάλεξε μέχρις ἐσχάτων Ἀργῶ 234.

Συχνὰ ὁμως στῆν κοινῇ ὀμιλουμένη συντάσσεται ἡ πρόθεσις μέχρι καὶ με ἀιτιατικῇ (ὁπως οἱ ταυτόσημες προθέσεις ἴσαμε καὶ ὡς): Πάμε μαζί μέχρι τὴν Ὀμόνοια. Θὰ μείνῃ ἐδῶ μέχρι τὸ Πάσχα κ. ἄ. τ.

7) ἡ περὶ (ποῦ ἀρχῆθεν σημαίνει περίξ, γύρω ἀπὸ) συντάσσεται με γενικῇ. Συνῆθεις φράσεις: Περὶ τίνος πρόκειται Ἐρσ. 126· βλ. καὶ Κοנד. 13. Συζήτησις περὶ ἀνέμων καὶ ὕδατων.

8) ἡ πρό (ποῦ ἀρχῆθεν σημαίνει ἐμπρός, μπροστὰ σὲ) συντάσσεται με γενικῇ, με χρονικῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημασία: Πρὸ Χριστοῦ, πρὸ τοῦ Πάσχα, πρὸ τῶν ἐκλογῶν, πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, πρὸ ὀλίγου (Ἰλιγγ. 120) κ. ἄ. τ.—Πρὸ καιροῦ ἐπέθανε ὁ πατέρας Μ. 386. Με τὸ δῆμαρχο εἶχε γνωριστῆ πρὸ χρόνων στῆν πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἐρσ. 72. Δανεισμένα σὲ φίλο του πρὸ τριῶν ἐτῶν Ζ. Π. 73· βλ. καὶ Ἀμ. 31 καὶ Ἐρσ. 104. Εἶχαν ἔρθει στὸ νησί μόλις πρὸ δύο ἐβδομάδων Ἐρσ. 20. Πρὸ δέκα ἡμερῶν Κοנד. 164. Πρὸ πέντε λεπτῶν Ζ. Π. 77. Ἐνα τέταρτὸ (τῆς ὄρας) πρὸ τοῦ φαγητοῦ Ζ. Π. 32. Ὡστε συμφιλωνόμαστε! Βέβναια, πρὸ τοῦ κινδύνου Ξεν. 206.

Πολὸ συνῆθεις εἶναι καὶ οἱ φράσεις πρὸ παντός, πρὸ πάντων. Ζ. Π. 71, Τρ. Δ. 70, Τρ. 172, Βεν. 91 καὶ Κοנד. 15.

9) ἡ σύν (ποῦ ἀρχῆθεν σημαίνει μαζί, μαζί με) συντάσσεται με δοτικῇ τῆς ἀρχαίας γλώσσας. Συνῆθεις φράσεις: Σὺν Θεῷ (=με τὸ θέλημα ἢ με τῇ βοήθεια τοῦ Θ.). Σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις.

Σημ. Σὲ παλαιότερα δημοτικὰ τραγούδια βρίσκεται ἡ σύν συντασσόμενη με ἀριθμητικὰ, με σημασία διανεμητικῇ: Ἐκεῖ σύν δυὸ δὲν προ-

πατοῦν, σὺν τρεῖς δὲν κουβεντιάζουσι (= ἀπὸ δυὸ μαζί... ἀπὸ τρεῖς μαζί) Ε. 78 Β, 11. Βλ. § 134, 6, α'.

10) ἡ ὑπὲρ (ποῦ ἀρχήθεν σημαίνει ἐπάνω ἀπὸ, ἀπὸ πάνω ἀπὸ) συντάσσεται:

α') μὲ γενική, καὶ σημαίνει πρὸς χάριν, πρὸς ὑπεράσπισιν κ.τ.δ. (§ 135, 2, α' καὶ β'): (*Ἀπέθανεν*) ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ τῆς τάξεως, ὑπὲρ τοῦ νόμου κ.τ.τ.—*Νὰ τὸν ρεζιλέψης*: ἄ! ἐγὼ εἶμαι ὑπὲρ τοῦ ρεζιλέματος Ξεν. 181. (Βλ. καὶ § 131, Σημ. β').

β') μὲ αἰτιατική, καὶ σημαίνει ὑπέρβασι (=περισσότερο ἀπὸ). Συνήθεις φράσεις: Ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὑπὲρ τὸ δέον, ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μου κ.ἄ.τ.

11) ἡ ὑπὸ (ποῦ ἀρχήθεν σημαίνει ὑποκάτω, ἀποκάτω ἀπὸ) συντάσσεται μ' αἰτιατική. Συνήθεις φράσεις: Ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν, ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν, ὑπὸ τὸν ὄρον (=μὲ τὴ συμφωνία), ὑπ' εὐθύνην μου, (σου, του), τὸ ἔχει ὑπ' ὄψιν Τρ. 257, εἶναι ὑπὸ συζήτησιν, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν (ἐγγραφο) κ.ἄ.τ.—Ὁ ὑπὸ δοκιμασία ἐτοιμάστηκε Φωτιάδ. 32. Συνηθίσαμε νὰ βλέπουμε τὴν ἔμπνευση ὑπὸ μορφὴν ιδέας Δημαρ. 31.

Σημ. Βλ. καὶ § 131, Σημ. γ'.

§ 146. Θέσις τῆς προθέσεως. Ἡ πρόθεσις κανονικὰ παίρνει θέσι μπροστὰ ἀπ' τὸ (σύνναρθρο ἢ ἄναρθρο) ὄνομα, καὶ γενικὰ μπροστὰ ἀπ' τὴ λέξι ἢ φράσι, στὴν ὁποίαν ἀνήκει συντακτικῶς: *Αἶμα ἔτρεχε ἀπὸ τὴν πληγὴν* του Πα. 47. *Ἡμῶνα σὲ μούσεϊο* ζωγραφικῆς Πα. 109. *Εἶμαι μεγαλύτερη* στὰ χροῖα ἀπὸ σένα Ππδ. Γ 96.

Εἰδικότερα παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς:

1) ἂν τὸ ὄνομα, στὸ ὁποῖον ἀνήκει συντακτικῶς ἡ πρόθεσις, ἔχη μπροστὰ του ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ, ἡ πρόθεσις πηγαίνει μπροστὰ ἀπ' αὐτόν: *Ἐγινε μὲ ὄλο τὸν κόσμον* ἐχτρός Πα. 53. *Κάθηται σὲ μιὰ ὥραϊα* πολυκατοικία: βλ. Ε. 24, 7. *Πάρτε με γιὰ τὸν ἀπάνω κόσμον* Ε. 222, 8. (§ 38, 2).

2) ἂν τὸ ὄνομα, στὸ ὁποῖον ἀνήκει συντακτικῶς ἡ πρόθεσις, ἔχη προσδιορισμὸ σὲ πῶσι γενική (κτητική), ἡ γενική αὐτὴ συνήθως παίρνει θέσι ἀνάμεσα ἀπ' τὴν πρόθεσι καὶ τὸ ὄνομα αὐτό: *Ἀπ' τῆς οπηλιῆς τὰ βάθη* Γρουπ. 11: βλ. καὶ Τρ. Δ. 43. *Τράβηξε*

ἴσια κατὰ τοῦ προεστοῦ τὸ σπῖτι Βλαχ. 25· βλ. καὶ Π.Μ. 36 καὶ 145 καὶ πρβλ. Βλαχ. 112: *Προχωρούσανε κατὰ τὸ σπῖτι τοῦ Ψάρου. Με τῆς μορτιᾶς τὰ ἀνθη* Ε. 164, 10· βλ. καὶ 64, 8. *Εἶναι ζυμωμένο με τῆς καρδιάς μου τὸ αἷμα* Ἐφταλ. 44. *Πρὸς τῆς Ἐστίας τὸ ναὸ τραβοῦνε* Γρουπ. 105. *Σ' τοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα* λ.λ. *Τὰ μέταλλα σ' τῆς γῆς τὰ βάρη* Παπαν. 165. *Ἐγοιωθε ὡς τῆς ψυχῆς τὰ κατάρβαθα* τὴν ὁμορφιά ἐκεῖνη. Ἐρσ. 9.

Σημ. α'. Ἄν ἡ προσδιοριστικὴ γενικὴ δὲν παρεμβάλλεται ἔτσι ἀνάμεσ' ἀπ' τὴν πρόθεσι καὶ τὸ ὄνομα, τότε κανονικὰ πηγαίνει μετὰ τὸ ἐμπρόθετο καὶ ὄχι μπροστὰ ἀπ' αὐτό: *Κάθειαι στὸ σπῖτι τοῦ Πέτρον*· βλ. Ε. 53 Α, 20 καὶ 67, 1. *Πάει στὸ παλάτι τοῦ ἡλιου* Π.Μ. 40· βλ. καὶ 36 καὶ 145.

Συντάξεις σὰν ἐτούτη: *Ὁ Στανρός νικῆθηκε τοῦ Τούρκου ἀπ' τὰστέρι* = *ἀπ' τοῦ Τούρκου τὰστέρι* ἢ *ἀπ' τὰστέρι τοῦ Τούρκου* (Μαρκοῦ Ὁρκος Α' στίχ. 6) δὲ βρίσκονται σὲ λαϊκὰ τραγοῦδια ἢ παραμῦθια, οὔτε στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη εἶναι εὐχρηστες.

Σημ. β'. Τὰ παραπάνω ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴ θέσι τοῦ (παρομοιαστικοῦ) μορίου σάν: *Γνωρίζει σάν τὸ μύλο* Πάσσ. Δίστ. 970. *Ἦσαν σκόρπιοι σάν τοῦ λαγοῦ τὰ τέκνα* Ππδ. Α 37· βλ. καὶ Ε. 73, 2. *Αἰσθάνομαι τὴν ἀφή του σάν χὰδι ἀγγέλων* Ζ.Π. 94. *Σὰν ἄπρον τρεμοφέγγισμα* Γρουπ. 10· βλ. καὶ 19 καὶ πρβλ. 11. *Σὰν ἄμμος τῆς θαλάσσης* Πάσσ. 37, 5.

Σημ. γ'. Σὲ σύνταξι τῆς προθέσεως χωρὶς μὲ βουλευτικὴ πρότασι (§ 132, 3), μπορεῖ ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ χωρὶς καὶ τὸ νὰ νὰ παρεμβάλλωνται μιὰ ἢ περισσότερες λέξεις τῆς βουλευτικῆς προτάσεως: *Μοῦ τὰδινε τὰ γράμματα, χωρὶς τάχα νὰ καταλαβαῖνη ἀπὸ ποιὸν ἦταν* Τρ. 277. *Βασανίστηκε ἓνα χόρονο στὸ κρεβάτι, χωρὶς οἱ γιαιτοὶ νὰ καταλάβουν ἀπὸ τί ἔπασχε* Τρ. 250· βλ. καὶ Βν. 16.

Τέλος, ἡ πρόθεσις ἀπὸ στὴ φράσι ἐκεῖ ἀπ' ὅπου (=στὸ μέρος ἀπ' τὸ ὅποιον) μετατίθεται μπρὸς ἀπ' τὸ ἐπίρρημα ἐκεῖ: *Ἐλα, σὺρε ἀπὸ κεῖ ποῦ ὁρθε* (=ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ἦρθε) Βλαχ. 124.

§ 147. Παράλειψις τῆς προθέσεως. 1) Ὅταν ἓνας ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς εἶναι σύνθετος, ἦτοι ὅταν μιὰ πρόθεσις ἀνήκη συντακτικῶς σὲ δυὸ ἢ περισσότερα ὀνόματα μιᾶς προτάσεως, ποῦ συνδέονται μετὰξὺ τους κατὰ παράταξι, κανονικὰ ἡ πρόθεσις μπαίνει μόνο μιὰ φορὰ μπροστὰ ἀπ' τὸ πρῶτο ὄνομα, καὶ ἐννοεῖται ἔπειτα μπροστὰ κι' ἀπὸ κάθε ἓνα ἀπ' τὰ ἐπόμενα: *Ἡ γῆ ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ χόρτα καὶ ἀνθη* (=καὶ ἀπὸ ἀνθη) Ἀμ. 20. *Μ' ἔπιασαν με προδοσιὰ κι' ἀπάτη* (=καὶ με ἀπάτη) Ε. 65 Β, 4· βλ. καὶ 92, 5 καὶ 166, 6. *Παράβγαϊναν στὸ λιθάρι, τὸ πήδημα, τὸ*

τρέξιμο Μελ. 22. *Χωρίς τὴν πίστη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐλπίδα δὲ στέκεται κανένα ἰδανικό Παπαν.* 158.

Ἐπαναλαμβάνεται ἡ πρόθεσις ἔμπρὸς ἀπὸ καθένα ἀπ' τὰ ἐπόμενα ὀνόματα, μόνον ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ ἔμφασι: *Νοικοκύρης ἄνθρωπος, μὲ τὰ χωράφια του, μὲ τὰ σπίτια του, μὲ τὰ καλά του* Ππδ. Γ 37· βλ. καὶ Ε. 58, 19-90 Α, 23 καὶ 165,6. *Φιλοσοφία χωρὶς ἰδανικό, χωρὶς ἀγάπη, χωρὶς ἐλπίδα* Παπαν. 176. *Μὲ ὅλα τριγύρω τὰ νερά καὶ μὲ ὅλα τὰ πουλιά... μὲ μιὰ πνοή, μὲ μιὰ ψυχὴ, μὲ μιὰ κροφὴ μιλιὰ* Σικελ. 101.

2) Σὲ λαϊκὰ τραγούδια καὶ σὲ λαϊκὰ ἀποφθέγματα πολλές φορές παραλείπεται ἡ πρόθεσις, καὶ ἀντὶς γιὰ ἔμπροθετο χρησιμοποιεῖται ἀπλή αἰτιατική, καὶ

α') κάποτε ἡ πρόθεσις ποὺ παραλείπεται ὑπάρχει στὰ συμφραζόμενα, κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐννοηται, εἴτε ἀπ' τὰ προηγούμενα εἴτε ἀπ' τὰ ἐπόμενα: *Οὔτε σὲ δέντρο θὰ σταθῶ, οὔτε κλαρὶ θὰ κάτσω (=σὲ κλαρὶ)* Θμ. 31. *Νὰ μὴ χρωστῶς σὲ πλούσιο, φτωχὸν νὰ μὴ δανείζης (=σὲ φτωχὸν)* λ.λ. *Ἐπὶ πέτρα πέτρα περπατεῖς, πὸ πέτρα σὲ λιθάρι (=ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα περπατεῖς)* Θ.Χρ. 55. *Σὰν τί λιμάνι θὲ νὰ μπῆς, σὰν τί γιालὸ θάρᾶξης; Σ' τὴν Κίμωλο θέλω νὰ μπῶ, σ' τὴν Κύπρο θὲ νὰράξω (=σὰν σὲ τί λιμάνι... σὰν σὲ τί γιालό)* Πάσσ. 594,9

Σημ. Ἔτσι παραλείπεται πολλές φορές κι' ἔμπρὸς ἀπὸ ἀναφορική ἀντωνυμία μιὰ πρόθεσις, ποὺ ὑπάρχει σὲ προηγούμενη ἀντίστοιχὴ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας: *Σπανίως ἀσπάσθηκα εἰκόνες μὲ τόση ἐνλάβεια, ὅση τότε (=μὲ ὅση τότε)* Τρ.Δ. 64.

β') πολλές φορές ἡ κατάλληλη πρόθεσις δὲν ὑπάρχει διόλου στὰ συμφραζόμενα καὶ πρέπει νὰ ἐννοηθῆ ἀπέξω: *Μοῦ στέλνει ἕνα μαντήλι δώδεκα φλωριά (=μὲ δώδ. φλ.)* Θ.Χρ. 23. *Ὅλοι νὰ συναχθῆτε μεγάλοι καὶ μικροί, στ' Ἄνινο νὰ βρεθῆτε ντουφεκί καὶ σπαθὶ (=μὲ ντ. καὶ μὲ σπ.)* Λ. Ε 60. *Κάστρο θεμελιωμένο, κάστρο ξακουστό, μολύβι σκεπασμένο (=μὲ μολύβι)* Ε. 73,3. *Ράχη σὲ ράχη περπατεῖ, λημέρι σὲ λημέρι (=ἀπὸ ράχη σὲ ράχη κλπ.)* Ε.62, 13· βλ. καὶ 36, 9 καὶ 85,18. *Πέτρα τὴν πέτρα περπατοῦν, λιθάρι τὸ λιθάρι (=ἀπὸ τὴ μιὰ πέτρα στὴν ἄλλη πέτρα κλπ.)* Πάσσ. 263, 15. *Βράχο τὸ βράχο ἐπήδαγε (=ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο βράχο)* Σικελ. 146. *Πέτρα σὲ πέτρα περπα-*

τεῖ, τὴν γκέτα μὴ λερῶση Ξεν. 225· προβλ. Π.Μ. 64: Πῆγε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα (§ 134, 2, α').—**Στάλα τῆ στάλα** τὸ νερὸ τρυπάει τὸ λιθάρι (=πέφτοντας τὸ νερὸ μιὰ στάλα ἐπάνω στὴν ἄλλη στάλα) Ε. 121, 3· προβλ. Πα. 3: **Μάζωνα μπουκιὰ σὲ μπουκιὰ** τὸ ψωμί.—**Πρῶτο φιλι** ἀναστένανε κλπ. (=στὸ πρῶτο φιλι κλπ.) Ε. 166, 19.—**Κάθε σκαλι** τήνε φιλεῖ καὶ **κάθε δυὸ** τῆς λέγει (=σὲ κάθε σκαλι κλπ.) Πάσ. 594, 2.—**Στοῦ ἀνέμου τῆ μάνα, πίσω τὸν ἥλιο** κι' ἀκόμα παρέκει (=πίσω ἀπὸ τὸν ἥλιο) Τρ. 168· προβλ. Λπ. 223: **Πίσω τοῦ ἡλιου** (§ 68.1, Σημ. β'· βλ. ἐκεῖ καὶ τῆ σύνταξι τοῦ ἀνάμεσα).

Σημ. ἴσως ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ ἡ συντακτικὴ χρῆσις τῆς αἰτιατικῆς ἀπολύτως, μὲ ἐπιρρηματικὴ σημασία, σὲ φράσεις σάν ἐκείνη: **Αὐτοὶ ἔρχονται ἄδεια τὰ χέρια** (=μὲ ἄδεια τὰ χ.) Ππδ. Α 86· βλ. καὶ § 65, 1 καὶ 4-6.

B. Ἐπιρρήματα.

Παρατηρήσεις γιὰ τὶς σημασίες μερικῶν ἐπιρρημάτων
καὶ ἐπιρρηματικῶν φράσεων.

§ 148. 1) Τὸ ἐπίρρημα **ἀκόμη** (ἢ **ἀκόμα**) κανονικὰ (σὲ καταφατικὲς προτάσεις) σημαίνει συνέχισι μιᾶς πράξεως: **Ἀκόμη σωροὶ κείτονται τὰ κόκκαλά τους ἐκεῖ** (=καὶ τώρα, ἕως τώρα) Πα. 46. **Τὸ βουβὸ παιδί κοιμοῦνταν ἀκόμη** στὸ κλειστὸ κελλί (=καὶ τότε, ἕως τότε) Ἐρσ. 195· βλ. καὶ Ε. 77, 7 καὶ 81, 48.

Σὲ ἀποφατικὲς προτάσεις ὑποδηλώνει διὲ ἢ πρᾶξις πρόκειται ἢ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ: **Δὲν ἦρθε ἀκόμη** (=δὲν ἦρθε ἕως τώρα, ἀλλὰ περιορίζεται νὰ ρθῆ). **Δὲν εἶχε παντρευτῆ ἀκόμη** ὁ ἀδελφός της (=δὲν εἶχε παντρευτῆ ἕως τότε, ἀλλὰ κατόπιν).

Ἐναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων τὸ ἀκόμη σημαίνει προσέτι:

α') προσθήκη, μὲ ἀριθμητικὰ ἢ ἐπίθετα ποὺ σημαίνουν πῶσον (=ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ ἄλλος, καὶ ἄλλος): **Πάρε ἀκόμα λέντε τάλλαρα** Βλαχ. 112· βλ. καὶ Ἄμ. 18 καὶ Ε. 10 Β, 4 καὶ 11, 38.

Ἔτσι μὲ ἐπιρρήματα, ἰδίως τοπικά, παίρνει τὴν ἐννοία τοῦ περισσότερο, (πιό): **Ἀνέβα ἀκόμη πάνω** (=πιὸ ἐπάνω). **Ἀκόμη κείθε** (=πιὸ κείθε) Π.Μ. 34.

β') ἐπίδοσι, ὅταν χρησιμοποιῆται ἔμπρὸς ἢ κατόπιν ἀπὸ ἓνα ὄνομα μὲ τὸν (ἐπιδοτικὸ) σύνδεσμο καί: **Ἀκόμη καὶ γιὰ ἐπι-**

βάτη δὲν τὸν ἤθελαν (= ὄχι μόνο γιὰ καταβοκύρη ἢ γιὰ ναύτη, παρὰ καὶ γιὰ ἐπιβ.) Λπ. 139. **Καὶ** τὰδέροφια τοῦ ἀκόμη δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ αὐτὸν (= ὄχι μόνον οἱ ἄλλοι, οἱ ξένοι, παρὰ καὶ τὰδέροφια τοῦ).

Σημ. Βλ. καὶ § 93, 3.

2) Τὸ ἐμπρός (ἢ μπρός ἢ μπροστά) χρησιμοποιεῖται κανονικὰ μὲ τὴν τοπικὴν τοῦ σημασίας, ὡς ἀντίθετο τοῦ ὀπίσω: *Νὰ πάη πίσω ντρέπεται, νὰ πάη ἐμπρός φοβάται* Ε. 70, 24.

Χρησιμοποιεῖται προσέτι:

α') σὲ συγκρίσεις (ἀπέναντι σέ, ἐν συγκρίσει μέ): *Τί 'ναι ὁ πόνος μπρός σὰ κάλλη; λ.λ. Τί εἶναι ἡ ἐδική σου ἀνεμοζάλη μπρός στή φορτούνα πὸν ἔχω σὴν καρδιά;* Βιζ. 80.

β') ὡς προτρεπτικὸ, μὲ ῥῆμα προστακτικῆς ἐγκλίσεως: *'Εμπρός γράφετε!*

γ') μόνο του, ὡς ἐπιφώνημα πρὸς ἀνθρώπους ποὺ προπορεύονται, γιανὰ προκληθῆ ἢ προσοχὴ τοὺς καὶ νὰ παραμερίσουν καὶ προφυλαχτοῦν ἀπὸ ἐπερχόμενον ὄχημα κ.τ.τ.: *'Εμπρός! κύριοι!*

3) Τὸ ἔξαφνα (= ἀμέσως καὶ ἀπροσδοκῆτως) χρησιμοποιεῖται καὶ μὲ τὴν σημασίαν τῆς φράσεως παραδείγματος χάριν: *'Εγὼ ἀγαπῶ πάντοτε τὰ ἄκρα ἐναντία' ἀπὸ τὰ ἄνθη ἔξαφνα θέλω κλπ.* Ἄμ. 8.

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται κάποτε καὶ τὸ ἀμέσως-ἀμέσως.

4) Τὸ ἔτσι (= κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο) διπλό, μὲ τὸ σύνδεσμο καὶ σὺν μέσον (ἔτσι κι' ἔτσι) σημαίνει:

α') ὅ,τι ἢ φράσεις οὔτε πολὺ καλὰ οὔτε πολὺ κακά, σχετικῶς καλὰ κ.τ.δ.: *Πῶς πηγαίνουν οἱ δουλειές; 'Ἐτσι κι' ἔτσι.*

β') ὅ,τι ἢ φράσεις ἐν πάσῃ περιπτώσει, (ἀφοῦ) ἔξάπαντος, ἄλλωστε κ.τ.τ.: *'Ἐτσι κι' ἔτσι θὰ πᾶς ἐκεῖ πᾶρε λοιπὸν καὶ τὸ παιδί μαζί σου. 'Εγὼ σοῦ εἶπα ἢ ἐσὺ ὁ ἴδιος ἢ ἔταιρεία' ἔτσι κι' ἔτσι μαζί θὰ ὀφελῆθοῦμε Μητ. Β 49. 'Εγὼ ἔτσι κι' ἔτσι χάνω τὸ εἰσόδημα καὶ δὲν κερδίζω τίποτε Π.Μ. 127. Προσφέρθηκε νὰ στείλῃ ἕνα ἄνθρωπό του, νὰ κοιμηθῆ γιὰσφάλεια μπροστὰ σὴν πόρτα, ἀφοῦ ἔτσι κι' ἔτσι μὲ τὴν καλοκαιριάτικη ζέση ὅλοι οἱ χωριανοὶ κοιμοῦντιαν ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια τους (= ἀφοῦ ἄλλωστε) Ἔρσ. 156.*

Μὲ τὴν ἴδια σημασίαν χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ φράσις ἔτσι κι' ἄλλοιῶς: *'Ὡ! ἔτσι κι' ἄλλοιῶς θὰ ἄφευγαν, ἐννοια σου!* Ἐεν. 210· βλ. καὶ Κονδ. 64.

γ') ὅ,τι κι' ἡ φράσις τὸ καὶ τὸ (§ 123, 1) ἢ αὐτὸ κι' αὐτὸ (§ 88, 2 Σημ. δ'): *Νὰ σοῦ ποῦμε, λέει, κάτι, νὰ γελᾷσης· ἔτσι κι' ἔτσι* Μβ. 427· βλ. καὶ 459 καὶ προβλ.: *Νὰ(ν) τοῦ πῆς αὐτὸ κι' αὐτό, ἔχουμε ἓνα μεταλλεῖο στὸν Ὁρωπό, εἶναι ἔτσι κι' ἔτσι* Μητσ. Β 50.

(Ἡ φράσις αὐτὴ συμπληρωμένη θὰ ἦταν ἀρχηθεν: *ἔτσι κι' ἔτσι ἔγινε*—*ἔτσι κι' ἔτσι ἐκάμαμε*, κ.τ.δ.).

Σημ. Σὲ διαλέκτους ἀντίς γιὰ τὸ ἔτσι κι' ἔτσι μὲ τὴ σημασία τοῦ τὸ καὶ τὸ λέγεται καὶ τῶς καὶ τῶς: *Κυρία, τῶς καὶ τῶς... νὰ περιμαζώξης τὸν ἄντρα σου, γιὰτι κλπ.* (=αὐτὸ κι' αὐτὸ συμβαίνει) Ξεν. 225.

5) Τὸ κάπου (=σὲ κάποιον μέρος) χρησιμοποιεῖται προσέτι:

α') χρονικῶς, ὅταν λαμβάνεται διπλὸ (κάπου κάπου=κάποτε κάποτε, ἀπὸ καμιὰ φορὰ κ.τ.δ.): *Ἐνῶ μπάλωνε τὴν κάλτσα, κάπου κάπου φώναξε· ἔδῳ Γιάννη* Ζ.Π. 69. *Κάπου κάπου φαίνεται στὴν ταράτσα μιὰ στιγμή* Ζ.Π. 139.

β') μεταφορικῶς, ἐμπρὸς ἀπὸ ἀριθμητικὰ καὶ ἀπὸ λέξεις ἐν γένει, πού σημαίνουν ποσόν, μὲ τὴ σημασία τοῦ περίπου: *Εἶναι κάπου εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τότε* Πα. 49. *Κάθεται ἐκεῖ κάπου μιὰ ὥρα* Πα. 73.

Σημ. Μὲ τὴν ἴδια σημασία χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ φράσις πάνω κάτω: *Πενήντα πάνω κάτω χρόνια* Χαρ.Μ. 74· βλ. καὶ Χαρ. Κ. 50. *Πάνω κάτω...* (ἐ)κατὸ τὸ λάφια σκοτώσαν Βιζ. 67· προβλ. καὶ Σκίπ. 121: *Ἡ μιλιὰ του, πάνω κάτω, εἶν' ἴδια μὲ τὴ δική μας* καὶ Ἀποστολ. 29: *Εἶναι ἀπάνω κάτω τὸ ἴδιο πρῶμα*.

6) Τὸ κοντά (=πλησίον) χρησιμοποιεῖται:

α') κανονικά, τοπικῶς: *Πήγαινε κοντὰ εἶναι, δὲν εἶναι μακριά*· βλ. καὶ § 55, 3, Σημ. α' καὶ § 68, 1.

β') χρονικῶς (=κατὰ § 137, 2, α'· βλ. καὶ § 55, 3). Ἔτσι, μὲ χρονικὴ σημασία, συντάσσεται τὸ κοντὰ καὶ μὲ βουλευτικὴ πρότασι (κοντὰ νά...), καὶ σημαίνει ὅ,τι καὶ ἡ φράσις ὅταν κοντεῦθῃ (ἢ ὦρα) νὰ ἢ ὅταν ἐκόντευε (ἢ ὦρα) νὰ κ.τ.δ.: *Κοντὰ νὰ ψηθῆ ἡ χήνα, πᾶει πάλι ὁ ξάδερφος τῆς παπαδιᾶς* Μβ. 503. *Τὸ βράδυ, κοντὰ νὰ κλείσωμε τὸ κατάστημα, φάνηκαν καὶ οἱ δυὸ ἕσουχοι* (=ὅταν ἐκόντευε ἡ ὦρα νά...) Τρ. 237.

7) Ἡ ἐπιρρηματικὴ φράσις μιὰ φορὰ χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορές, σὲ ἀρνητικὰς ἰδίως προτάσεις, καὶ μὲ τὴ σημασία τοῦ βεβαίως, ἐξάπαντος, ἀναμφισβητήτως κ.τ.δ.: *Μὰ ἐγὼ μιὰ φορὰ τὸν Ἡ-*

λιο ἔκαμα (=ἐγὼ ἀναμφισβητήτως τὸν Ἡλ. ἐγέννησα) Μβ. 429. Ὁ Πέτρος μὰ φορὰ δὲν τὸ πῆρε τὸ βιβλίον· κάποιος ἄλλος τὸ πῆρε.

8) Τὸ ἐπίρρημα **μόλις** σημαίνει:

α') ὅτι ἐκεῖνο ποὺ φανερώνει τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως συμβαίνει στὸ ἐλάχιστο δυνατὸ ὄριο (=πᾶρα πολὺ λίγο, μὲ πολλὴ δυσκολία): Ὁ ἄρρωστος **μόλις** ἀνάσαινε Βλαχ. 115. Ἡ φωνὴ του εἶναι σιγανή, **μόλις** ἀκούεται Βεν. 77· βλ. καὶ Ἄμ. 85. Ἦτον ἀγοράματος· **μόλις** ἐκακόγραφε τὴν ὑπογραφή του Μπ. 88. **Μόλις** ἐκρατοῦσαν τὰ τουφέκια εἰς τὰ χέρια Μπ. 106.

β') μὲ ἀριθμητικά, προσέγγισκατὰ τὸ μέγιστο δυνατὸ ὄριο, ἦτοι ἀριθμητικὸ ὄριο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεραστῆ: **Μόλις** τρία χρόνια εἶχαν περάσει, πὸν τὴν πῆρε τὴν Ἔρση Ἐρσ. 20. Ἦταν φαλακρός, ἂν καὶ **μόλις** τριάντα ἐτῶν Μπ. 44· βλ. καὶ 43.

γ') χρονικῶς ὅ,τι ἢ φράσις τώρα δά, τῶρ' αὐτὴ τῆ στιγμῆ—μιά στιγμῆ πρὶν, λίγες στιγμῆς πρὶν, λίγες μέρες πρὶν, λίγους μῆνες πρὶν κ.τ.τ.: Μέσα εἶναι ὁ κύριος; Ὁχι· **μόλις** ἐβγήκε. Ὁ ἥλιος **μόλις** εἶχε σκάσει, καὶ ὡς τόσο ἔκανε ζέστη ἀπὸ τώρα Τρ. Δ. 104. Καθηγητὴς στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο, πὸν **μόλις** εἶχε ἰδρυνθῆ Ἀργῶ 17.

9) Τὸ ἐπίρρημα **ὄλο** (ἢ οὔλο) χρησιμοποιεῖται:

α') μὲ τοπικὴ σημασία (=σὲ ὅλη τὴν ἔκτασι, σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ, πέρα καὶ πέρα): Καὶ τὰ τσαπράζια πὸν φοροῦν, (εἶναι) **ὄλο** μαργαριάρι (=κεντημένα σὲ ὅλη τους τὴν ἐπιφάνεια μὲ μαργαριάρι) Ε. 53 Γ, 7· βλ. καὶ 72 Α, 17.

Ἔτσι καὶ μεταφορικῶς, προκειμένου γιὰ ἓνα πλῆθος προσώπων ἢ πραγμάτων: Ἦμεθα καμπόσοι ἐκεῖ, **ὄλο** νέοι (=ὄλοι ἀνεξαιρέτως, ὄλοι ἐν γένει) Κονδ. 166· βλ. καὶ Ε. 88, 13.

β') μὲ χρονικὴ σημασία (=συνεχῶς, ἀδιάκοπα, πάντοτε): Τὴν πατρίδα του θυμᾶται κι' **ὄλο** κλαίει Α.Ζ. 44. Ὁλο περῶνε, **ὄλο** παγαίνον Τέλλ. 123. Ὁλο μὲ σπρώχνει ἐκεῖ πὸν δὲν θὰ φθάσω Σιγοῦρ. Ἀνθολ. 398· βλ. καὶ Ε. 219, 8, Πάσος, 7, 9, Μβ. 493, Ἐρσ. 52 καὶ Χ.Θ. 34.

Μὲ τὴν σημασία αὐτὴ χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ ἡ φράσις ὄλο ἓνα (ἢ ὄλοένα): Δὲ σωπαίνει διόλον· **ὄλοένα** φλναρεῖ.

Γ. Ἐπιφωνήματα.

§ 149. 1) Τὰ ἐπιφωνήματα, ἦτοι οἱ λέξεις, ποῦ ἐκφράζουν κά-
ποιο ἰσχυρὸ συναίσθημα (ἔκπληξι, θαυμασμό, χαρὰ, λύπη, ἀγα-
νάκτησι, ὀργή, φόβος, ἐλεεινολόγησι κ.τ.δ.), ἔχουν ἐντελῶς ἀνε-
ξάρτητη θέσι στὸ λόγος. Ἐνα ἐπιφώνημα δηλαδὴ δὲν ἀποτελεῖ
συντακτικὸ μέρος τῆς προτάσεως, μὲ τὴν ὁποίαν συνεκφέρεται,
παρὰ εἶναι μιὰ ἰδιαίτερη τρόπον τινὰ μονολεκτικὴ πρότασις κον-
τὰ σ' ἐκεῖνη: *ὦ! τί ὠραῖα εἶν' ἐδῶ! — Πωπῶ! τί ἔπαθα!* Τρόπον
τινά, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ: *Πόσο μ' εὐχαριστεῖ! τί ὠραῖα
εἶν' ἐδῶ!* Ἡ: *Πόσο θλίβομαι! τί ἔπαθα!*

2) Θέσι ἐπιφωνημάτων, ὅπως εἶδαμε (§ 52, 2, Σημ. α' καὶ §
53, 3, Σημ. β'), παίρνουν συχνὰ καὶ ὀνόματα (ιερῶν) προσώπων,
σὲ πτῶσι κλητικῆ ἢ ὀνομαστικῆ: *Θεέ μου! τί θὰ γίνω! Χριστός,
παιδί μου! τί ἔπαθες;*

Σημ. α'. Ἐπιφωνηματικῶς λαμβάνεται, ὅπως εἶδαμε (§ 66), καὶ ἡ αἰ-
τιατικὴ ὀνομάτων ἐπιθέτων ἢ οὐσιαστικῶν, μὲ τὴν ὁποίαν χαρακτηρί-
ζεται ἐπιφωνηματικῶς ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς ἕνα πρόσωπο ἢ μιὰ πράξις· βλ.
τὰ παραδείγματα τῆς § 66.

Σημ. β'. Ἡ λογικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ περιεχομένου μιᾶς προτάσε-
ως, τὴν ὁποίαν συνοδεύει ἕνα ἐπιφώνημα, καὶ τοῦ ἐπιφωνήματος αὐ-
τοῦ εἶναι συνήθως σχέσις αἰτίας: *Ἄχ! τί θὰ γίνω!* = (τρόπον τινὰ) Ἄγω-
νία μὲ κατέχει, διότι πολὺ φοβοῦμαι γιὰ τὸ μέλλον μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τ Ο Ρ Η Μ Α

§ 150. Κατά την ιδιαίτερή τους σημασία τὰ ρήματα εἶναι :

1) **ἐνεργητικά.** Ἔτσι λέγονται τὰ ρήματα ποῦ σημαίνουν ἀπλῶς μιὰ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου: *Τὸ παιδί τρέχει—χτυπᾷ τὴν πόρτα.*

2) **μέσα.** Ἔτσι λέγονται τὰ ρήματα ποῦ σημαίνουν μιὰ ἐνέργεια, ποῦ βρίσκεται σὲ ιδιαίτερη σχέσι μὲ τὸ ἴδιο τὸ ὑποκείμενο, ἀπ' τὸ ὁποῖον προέρχεται καὶ ποῦ τὸ ἐνδιαφέρει: *Ὁ Πέτρος ντύνεται (=ντύνει τὸν ἑαυτό του)—προμηθεύεται τρόφιμα (=προμηθεύει τρόφιμα στὸν ἑαυτό του—ἀγοράζει τρόφιμα γιὰ τὸν ἑαυτό του).*

3) **παθητικά.** Ἔτσι λέγονται τὰ ρήματα, ποῦ σημαίνουν κάποιον πάθημα τοῦ ὑποκειμένου, ἥτοι ὅτι τὸ ὑποκείμενο παθαίνει κάτι ἀπὸ ἕνα ἄλλο πρόσωπο ἢ πρᾶγμα: *Ἡ γῆ θερμαίνεται ἀπ' τὸν ἥλιο.*

Σημ. α'. Ἐπειδὴ ἐνέργεια, μεσότης καὶ πάθος εἶναι οἱ τρεῖς τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους διατίθεται (ἀπέναντι τῆς ρηματικῆς ἐννοίας) τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος, γιὰ τὸ λέγεται καὶ πῶς τρεῖς εἶναι οἱ διαθέσεις τοῦ ρήματος, ἥτοι ἡ ἐνεργητικὴ διάθεσις, ἡ μέση διάθεσις καὶ ἡ παθητικὴ διάθεσις.

Τὰ ρήματα ποῦ συνήθως λέγονται (οὐδέτερης διαθέσεως ἢ) οὐδ' ἐτερα, ὅπως π.χ. ζῶ, κοιμοῦμαι, εὐτυχῶ, δυστυχῶ, ἀρρωστῶ κ.τ.δ., εἶναι κυρίως ἐνεργητικὰ ἀμετάβατα ρήματα, ποῦ σημαίνουν ἀνεπαίσθητη ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ἡ ὁποία ἔτσι ἐμφανίζεται σὰ μιὰ ἀπλή κατάστασις.

Σημ. β'. Τὰ παθητικὰ ρήματα τυπικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμπίπτουν μὲ τὰ μέσα, κάποτε ὅμως συμπίπτουν καὶ μὲ τὰ ἐνεργητικά. Πρβλ. Α. Ε 103: *Τάλαντι λειώνει ἀπ' τὴ βροχὴ (=διαλύεται).*

Σημ. γ'. Τὸ κάθε ρῆμα δὲν εἶναι πάντοτε μιὰς καὶ τῆς ἴδιας διαθέσεως. Μπορεῖ νὰ λαμβάνεται πότε μὲ μιὰ καὶ πότε μὲ ἄλλη σημα-

σία, καὶ ἀναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων νὰ μεταπίπτη ἀπὸ τῆ μιᾶ διαθέσει σὲ ἄλλη. Κι' ἔτσι μὲ τὴ μεταβολὴ τῆς σημασίας καὶ τῆς διαθέσεως ἐνὸς ρήματος μεταβάλλεται, ὅπως εἶναι φυσικὸ, καὶ ἡ σύνταξις του. Πρβλ.: *Ὁ Πέτρος λειώνει ἅλατι σὲ νερό (ἐνεργ. = διαλύει)*. — *Τῆ ἅλατι λειώνει ἀπ' τὴ βοροχὴ (παθητ. = διαλύεται)* Λ. Ε 103. *Οἱ καφῆδες πληρώθη-καν ἀπὸ μένα (παθητικὸ)* — *Τοὺς καφῆδες τοὺς πληρώθηκα ἐγὼ (μῖσο = ἐγὼ ἔλαβα τὸ ἀντίτιμο τῶν καφῆδων)*.

*Ἔτσι καί: *(Τὰ παιδιὰ χαίρονται = εἶναι χαρούμενα)* — *Ἡ θάλασσα καὶ τὰ βου-νὰ χαίρονται τὸν καλὸ μου Πάσο*. Δίστ. 382· πρβλ.: *ἀπολαμβάνουν τὸν καλὸ μου*. (*Μαραίνομαι = παθαίνω μαρασμό*) — *Ἄλλο δὲ σὲ μαραίνομαι* Πάσο. 353, 1· πρβλ. τὴ συνέχεια: *Ἄλλο δὲ σὲ λυποῦμαι*. (*Προσηκώνομαι = σηκώνομαι ἐπάνω ἐμπρὸς ἀπὸ κάποιον*) — *Τὸν εἶδε ὁ Μιχαήλ περὶ κι' ἐπροσηκώθηκέ τον* Πάσο. 178, 15· πρβλ.: *Τὸν ὑποδέχτηκε*. (*Κοιμήθηκα καλά*) — *Τῆ δούλα μου κοιμήθηκες καὶ δούλος μου νὰ γένης* Πάσο. 474, 61· πρβλ.: *Τῆ δούλα μου ἀγκάλιασες*.

A. Ἐνεργητικὰ ρήματα.

§ 151. Ἄπ' τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα (§ 150, 1)

1) ὅσα σημαίνουν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ποῦ μεταβαίνει σὲ κάτι ἄλλο (σὲ ἓνα πρόσωπο ἢ πρᾶγμα), λέγονται ἐνεργητι-κὰ μεταβατικὰ ρήματα: *Τὸ παιδὶ χτυπᾷ τὴν πόρτα*.

2) ὅσα σημαίνουν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ποῦ δὲ μεταβαί-νει σὲ κάτι ἄλλο, λέγονται ἐνεργητικὰ ἀμετάβατα ρήματα: *Τὸ παιδὶ τρέχει, χορεύει, γελᾷ κ.τ.δ.*

Σημ. Ἰδιαίτερη τάξι ἐνεργητικῶν ρημάτων ἀποτελοῦν τὰ ἐνεργητι-κὰ ρήματα ποῦ λέγονται μεταβιβαστικά, ἦτοι τὰ ἐνεργητικὰ ρήμα-τα ποῦ σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενο κἀ ν ε ι ἔναν ἀ λ λ ο ν νὰ ἐνε ρ-γῆ σ η, νὰ κἀ μ η κάτι, ὅπως π.χ. (*Πίνω νερό*) — *Ποτίζω τὸ ζῶο (= τὸ βιά-ζω ἢ τὸ κάνω νὰ πιῇ νερό)*. (*Ὁρμίζομαι = κάνω ὄρκο*) — *Ὁρμίζω κάποιον (= τὸν βάζω νὰ κάμῃ ὄρκον, νὰ ὀρκιστῇ)*. (*Θυμοῦμαι τὰ παλιά*) — *Ὁ Πέτρος μου θυμίζει τὰ παλιά (= μου κάνει νὰ θυμηθῶ τὰ παλιά)*.

Τέτοια ρήματα λίγα ἔχει ἡ νέα Ἑλληνική. Κάποτε ἓνα κοινὸ ἐνερ-γητικὸ ρῆμα χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς μεταβιβαστικὸ, ὅπως π.χ. (*Γνω-ρίζω τὸν Πέτρο*. *Τὸν γνωρίζετε τὸν Πέτρο*; *Ὁχι*) — *Θὰ σὰς τὸν γνωρίσω ἐγὼ (= θὰ σὰς κάμω νὰ τὸν γνωρίσετε)*. (*Δὲ ξεκινᾷς τὸ καράβι*) — *Τὸ ξεκίνησαν τὸ κα-ράβι (= τὸ ἔκαμαν νὰ ξεκινήσῃ)*. (*Ὁ Πέτρος σπονδάζει = εἶναι σπονδαστής*) — *Τὸν Πέτρο τὸν σπονδάζει ὁ θεὸς του (= τὸν ἔχει καὶ σπονδάζει, τὸν συντηρεῖ ὡς σπονδαστή)*.

Συνήθως ὁμως, γιανὰ δηλοῦται τέτοιου εἶδους ἐνέργεια τοῦ ὑπο-κειμένου, χρησιμοποιεῖται τὸ ρῆμα βάνω ἢ κάνω: (*Μελετῶ*) — *Τὸν ἔβαλα*

νὰ μελετήσῃ. (Κοιμοῦμαι)—*Τὸν ἔβαλα νὰ κοιμηθῆ. (Κλαίει)—Τὸν ἔκαμε νὰ κλά-
ψη. (Θυμῶναι)—Τὸν κάνει νὰ θυμῶνῃ.*

§ 152. Τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα ἔχουν, (ὅπως εἶ-
δαμε, § 26, 3), ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τους τὸ ἀν-
τικείμενο (βλ. § 56 κ.έ. καὶ § 70 κ.έ.).

1) Ἐνα ἐνεργητικὸ μεταβατικὸ ρήμα μπορεῖ νὰ ἔχη δυὸ ἢ πε-
ρισσότερα ὁμοταγῆ ἀντικείμενα συνδεόμενα μεταξύ τους πα-
ρατακτικῶς μὲ τὸ σύνδεσμο καὶ ἢ παρατασσόμενα ἀσυνδέτως
τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ γοργό-
τητα ἢ μὲ ἔμφασι: *Ἐοριξα κάτω τὸ σπαθὶ καὶ τὴν ἀσπίδα* (Παλαμ.)
Κμπ. 221. *Ἀλλάζω δρόμους καὶ μονοπάτια* Χαρ. Κ. 118· βλ. καὶ Ε.5,
15 καὶ 23, 8 καὶ Φωρ. 1, 296. — *Ἐκεῖ κερήθρα μᾶφφερε, ψωμί σταρέ-
νιο, κρόνο νερό* Σικελ. Ἀνθολ. 402. *Κλέφτης νὰ βγῆς, παιδάκι μου, κάμ-
πους, βουνὰ νὰ τρέχῃς (=κάμπους καὶ βουνὰ)* Ε. 26, 2· βλ. καὶ 16,4.

Ἀπὸ δυὸ ὁμοταγῆ ἀντικείμενα μπορεῖ τὸ ἓνα νὰ εἶναι δια-
φορετικῆς φύσεως ἀπὸ τὸ ἄλλο (ὄνομα—πρότασις κλπ.): *Παι-
διά, σὰν θέτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε, ἐμένα νὰ ρωτήσετε*
Ε. 32, 1. *Τοῦ παράγγειλε τοῦ γκαρσονιῦ δυὸ μπίρες καὶ νὰ μὴ μᾶς
ἀνησυχῆσουν* Τρ. 227.

2) Δυὸ ἢ περισσότερα ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα μιᾶς
σύνθετης προτάσεως ἢ μιᾶς περιόδου μποροῦν νὰ ἔχουν ἓνα
κοινὸ ἀντικείμενο. Τὸ κοινὸ αὐτὸ ἀντικείμενο

α') κανονικὰ λέγεται μόνο μιὰ φορά, μὲ τὸ ἓν' ἀπὸ τὰ ρήμα-
τα, τὸ πρῶτο, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἢ τὰ ἄλλα ρήματα, ποὺ ἀκο-
λουθοῦν κατόπι, τίθεται ἀντὶς γι'αὐτὸ ἢ ἐπαναληπτικῆ ἀντωνυ-
μία (τος, τη, το' § 89 καὶ § 93): *Ὅσοι Χριστὸν πιστεύουν καὶ τὸν
δοξάζουνε* Ε. 10 Β, 8· βλ. καὶ 11, 41 καὶ 70, 25. *Πᾶρε τὸ παιδὶ καὶ πῆ-
γαινέ το σὸ σχολεῖο*· βλ. Ε. 44, 20. (Βλ. καὶ § 84, 2, α').

β') ἐπαναλαμβάνεται μὲ κάθε ἓν' ἀπὸ τὰ ρήματα (στὴν ἴδια
ἢ σὲ διαφορετικὴ πτῶσι, ἂν εἶναι διαφορετικῆ ἢ σύνταξις τῶν
ρημάτων), ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ ἔμφασι: *Χιόνι ἐτρωγαν,
χιόνι ἔπιναν* Ε. 66 Β, 8· βλ. καὶ 80, 36. *Τὸν Πέτρο ἐφώνασε καὶ τοῦ
Πέτρον τὰ εἶπε αὐτά.*

Κανονικὰ ἐπαναλαμβάνεται μὲ καθέν' ἀπὸ τὰ ρήματα τὸ κοι-
νὸ ἀντικείμενο, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἔμφασις, ὅταν τὸ ἀντικεί-

μενο αὐτὸ εἶναι ἀντωνυμία (προσωπική, δεικτική, ἐπαναληπτική ἢ προληπτική): *Μὲ πῆραν καὶ μὲ πῆραν στὸ νοσοκομεῖο*. βλ. Ε. 11, 26 καὶ 85, 38. *Αὐτὸς τὸν ἐφώνηξε καὶ τοῦ τὰ εἶπε*. βλ. Ε. 81, 19.

§ 153. Τὸ ἀντικείμενο ἑνὸς ἐνεργητικοῦ μεταβατικοῦ ρήματος μπορεῖ νὰ παραλείπεται:

1) ὅταν εὐκόλα ἐννοῆται ἀπ' τῆ σειρά τοῦ λόγου: *Ὅθε χτυπάει ὁ Διγενῆς τὸ αἶμα ἀλλάκι κάνει, κι' ὄθε χτυπάει ὁ Χάρονας τὸ αἶμα τράφο κάνει* (=χτυπάει ὁ Διγενῆς τὸ Χάρονας—χτυπάει ὁ Χάρονας τὸ Διγενῆ) Ε. 78 Β, 24· βλ. καὶ στίχ. 22: *Ὅποιος νικήση ἀπὸ τοὺς δυὸ* (=ὄποιος ἀπὸ τοὺς δυὸ νικήση τὸν ἄλλον).

2) ὅταν εὐκόλα ἐννοῆται ἀπ' ἔξω, ἀπὸ τῆ συνήθη χρῆσι, ἐπιεδῆ συμβαίνει νὰ εἶναι ἓνα καὶ ὀρισμένο: *Ἄνοιξε, νὰ μποῦμε μέσα* (=ἄνοιξε τὴν πόρτα)· βλ. Ε. 73, 32. *Ποῦ λερώθηρες; πῆγαινε νάλλάξης γογγόρα* (=νάλλάξης ροῦχα)· πρβλ.: *Ἄλλαξε ὁ Μανωλῖος κι' ἔβαλε τὰ ροῦχα ἄλλοιῶς* λ.λ.

Σημ. Σὲ δημοτικὰ τραγούδια ἓνα τέτοιο εὐκολονόητο ἀντικείμενο παραλείπεται κάποτε ἴσως καὶ γιὰ λόγους μετρικούς: *Νὰ πῆ (νερό) καὶ νὰ ὄροισή (ἔνν.: τὰ γέλια του ἢ τὸν ἑαυτὸ του)* Πάσ. 89, 9· πρβλ. 116, 2: *Παίγνυε νερό νὰ ὄροιστή*.

3) ὅταν ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ περιορίζεται στὸ νὰ ἐκφράζη μόνον τὴ ρηματικὴ ἔννοια, χωρὶς νὰ λαβαίνει ὑπ' ὄψιν τοῦ κανέν' ἀντικείμενο ἢ ἓνα ὀρισμένο ἀντικείμενο: *Φάτε καὶ πιέτε, βρὲ παιδιά* (ἔνν.: *τὰ φαγητὰ καὶ τὰ πιωτὰ, ποὺ ἔχετε μοροστά σας*) Ε. 39, 1. *Ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἤρθαμε νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε* Ε. 74, 36· (βλ. καὶ 16, 3 πρὸς τὰ ὁποῖα πρβλ. τὰ ἐπόμενα, τῶν στίχων 4-5). *Ἐγὼ ὄλο χάνω, αὐτὸς ὄλο κερδίζει* (ἔνν.: *χρήματα* στὸ παίγνιδι).

Σημ. Γενικῶς ἐκφέρονται χωρὶς ἀντικείμενο τὰ ρήματα, ποῦ ἐνέχουν τρόπον τινὰ μέσα στὴν ἔννοιά τους ἓνα σχετικὸ ἀντικείμενο, ὅπως εἶναι:

α') σύνθετα ἢ παρασύνθετα ρήματα, στὰ ὁποῖα τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ὀνοματικὸ καὶ βρίσκεται σὲ σχέσι ἀντικειμένου πρὸς τὸ δεῦτερο συνθετικὸ, ποῦ εἶναι ρηματικὸ: *Ἄσπροφορῶ, μαυροφορῶ* (=φορῶ ἄσπρα ροῦχα κλπ.) Ε. 32, 5. *Ρασοφορῶ* (=φορῶ ράσα)· βλ. Ε. 73, 20. *Δαγωναρηῶ* (=κωνηγῶ λαγούς) Ε. 74, 2. *Ξενοῦφραίνω* (=ὑφραίνω ξένα ροῦχα) Ε. 85, 11. *Ἐρχεται μὲ δυὸ μαῦρα λιθάρια στηθοδέροντας* (=δέροντας τὸ στήθος της) Ε. 71, 12. *Ἔτσι καί: Χασομερῶ* (=χάνω τὴν ἡμέρα μου, τὸν καιρὸ μου).

β') παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα ρήματα, ποὺ σημαίνουν ὅτι τὸ ὑπεκείμενο παράγει ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ὄνομα ἀπ' τὸ ὅποσον καθέν' ἀπὸ τὰ ρήματα αὐτὰ παράγεται: *Τὸ δέντρο πῶχει στὴν αὐτὴ νάνθιση, νὰ καρπίση* λ.τ. (*ἀνθίζω*=παράγω *ἀνθη* Ε. 145, 4· *καρπίσω*=παράγω *καρπούσι*). *Τὸ δέντρο ριζώνει* (=κάνει, ἀπλώνει *ρίζες*) Ε. 93, 4.

§ 154. Μὲ τὴ συχνὴ παράλειψι τοῦ ἀντικειμένου (ἰδίως στὴν περίπτωσι ποὺ αὐτὸ εἶναι ἕνα καὶ ὀρισμένο κι' ἐπομένως εὐκολονόητο, § 153, 2), καταλήγει τὸ πρᾶγμα, ὥστε πλεῖστα ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα νὰ παίρνουν ἄλλη συγγενῆ σημασία καὶ ἀπὸ μεταβατικὰ νὰ γίνωνται ἀμετάβατα. Ἔτσι π. χ. στὴν ἀρχὴ λεγόταν *τραβῶ τὸ ζῶο*, (τὸ ἄλογο, τὸ μουλαρι) *παρατέρα*, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς *τραβῶ παρατέρα* (χωρὶς τὸ ἀντικείμενο, τὸ ζῶο κλπ.), κι' ἔτσι ἡ φράσις *τράβ'α παρατέρα* ἐσήμαινε *τράβα τὸ ζῶο παρατέρα*, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς *πήγαινε παρατέρα*, καὶ κατέληξε κατόπιν ὥστε τὸ *τραβῶ* νὰ γίνῃ ἀμετάβατο καὶ νὰ σημαίνῃ ἀπλῶς *πηγαίνω, κατευθύνομαι*: πρβλ. Πα. 43: *Τράβηξα γιὰ τὴ Γαστοῦνη* καὶ Κακρ. 25: *Δὲν ξέρει γιὰ ποῦ τραβάει*. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὸ ρῆμα *σέρνω*, (ἀρχαῖο *σύρω*—ἀόριστος *ἔσυρα*). Λεγόταν (καὶ λέγεται καὶ τώρα ἀκόμη) *σέρνω τὰ πόδια μου* (=βαδίζω, πηγαίνω): πρβλ. τὴ φράσι: *Δὲ μπορεῖ νὰ σύρῃ τὰ πόδια του*=*νὰ περπατήσῃ*. Κατόπιν κατάντησε τὸ *σύρε* ἀπλὸ νὰ σημαίνῃ *πήγαινε*: πρβλ.: *Σύρε νὰ πῆς τῆς μάνας σου νὰ κάμη κι' ἄλλη γέννα* λ.τ. Παρόμοια στὴν ἀρχὴ λεγόταν: *Ζητῶ ἐλεημοσίην* κι' ἔπειτα ἀπλῶς *ζητῶ* (=ζητιανεύω).

Ἔτσι λοιπὸν ἔχομε:

μεταβατικῶς

ἀμεταβάτως

—ἀλλάζω *ροῦχα, γνώμη* κλπ.

—ἀνοίγω, κλείνω *τὴν πόρτα* κλπ.

—ἀρχίζω, *τελειώνω τὴ δουλειὰ* στὶς ὁχτῶ

—ἀλλάζει ὁ καιρὸς (=μεταβάλλεται).

—ἀνοίγει ἡ πόρτα, Ε. 73, 23. Κλείνει ἡ πόρτα. Ἐκλείσε ὁ λογαριασμός (=ἔτελειωσε). Στὸ στήθος μου ἡ πληγὴ ἀνοίγει πάλι, Σεφερ. 80.

—ἀρχίζει, *τελειώνει ἡ δουλειὰ* στὶς ὁχτῶ.

- ἀνάβω, σβήνω τὴ φωτιά —δὲν ἀνάβει ἡ λάμπα· πρβλ. E. 5, 14. Σβήνει ἡ φωτιά· πρβλ. E. 53 A, 13.
- ἀπλώνω τὰ ροῦχα στὸ σχοινὶ —ἀπλώνει ἡ ἡμέρα (=προχωρεῖ).
- μαζεύω χόρτα —τὸ σχοινὶ μαζεύει μὲ τὴν ὑγρασία (=συστέλλεται).
- ὁ τσοπάνης βόσκει πρόβατα —τὰ πρόβατα βόσκουν στὸ βουνό· πρβλ. E. 104, 9.
- γλυτώνω κάποιον (=σώζω) —δὲ γλυτώνει ἀπ' αὐτὸ τὸ κακὸ (=δὲ σώζεται).
- γεμίζω τὴ φιάλη κρασί —ἡ αὐτὴ γεμίζει νερά· βλ. Π.Μ. 70.
- ἀδειάζω τὴ μπουκάλια —ἡ μπουκάλια ἀδειάζει γρήγορα.
- δένω τὸ σχοινὶ —τὸ σιρόπι δένει (=πῆξει, γίνεται πηχτό).
- ἡμερώνω τὰ θηρία —τὰ θηρία ἡμερώνουν (=γίνονται ἡμερα)· πρβλ. E. 135, λ'.
- θολώνω τὰ νερά —τὰ νερά θολώνουν (=γίνονται θολά)· πρβλ. E. 70, 45.
- καίω τὰ ξύλα —τὸ σίδερο καίει (=εἶναι πολὺ ζεστό).
- λειώνω κερὶ κλπ. E. 22, 8 —λειώνει ἡ πέτρα ἀπ' τὴ ζέστη (=τήκεται).
- λυγίζω τὸ κορμί μου —τὸ κορμί μου δὲ λυγίζει διόλου.
- ξαλαφρώνω ἄλλον ἀπὸ τὸ βάρος (=τὸν ἀνακουφίζω) —ξαλαφρώνω ἐγὼ ἀπὸ τὸ βάρος (=ἀνακουφίζομαι).
- παραδίνω τὰ κλειδιά, τὰ ὄπλα —οἱ χῶρες (=οἱ πόλεις) παραδίνουν (=παραδίνονται) E. 217, 5· βλ. καὶ Πάσος. 239, 13 κ.έ.
- πιάνω κάτι τι (π.χ. τὸ χέρι τοῦ ἄλλου) —τὸ ἀτμόπλοιο πιάνει στὴν Πρέβεζα (=προσεγγίζει, ἀράζει).
- ἡ ζέστη σκάζει τὴν πέτρα —ἡ πέτρα σκάζει ἀπὸ τὴ ζέστη· πρβλ. E. 128 B, 10.
- μὲ ἔσκασε (=μὲ στενοχώρησε πολὺ) —ὁ Πέτρος ἔσκασε ἀπὸ τὸ κακό του (=στενοχωρήθηκε πολὺ).
- σκορπῶ κάτι τι (π.χ. τὰ χροῖματα) —τὰ πρόβατα σκορποῦν στὰ χωράφια (=διασκορπίζονται) E. 64, 16.
- στεγνώνω τὰ ροῦχα στὸν ἥλιο —τὰ ροῦχα στεγνώνουν στὸν ἥλιο (=ξηραίνονται).

- στρώνω τὸ κρεβάτι —στρώνει ὁ καιρὸς (=τακτοποιεῖται, καλυτερεύει).
- ὁ μαραγκὸς τρυπάει τὸ ξύλο —τὸ ξύλο τρυπάει (=τρυπιέται)· προβλ. § 53, 1.
- τσακίζω τὴ βέργα —τσακίζω (=τρέπομαι εἰς φυγὴν—καταβάλλομαι, γεράζω). Τσακίσαν οἱ ἐχθροί. Ὁ Πέτρος τσάκισε πιά.
- φωτίζω τὸ δωμάτιο, φωτάω (=δίνω φῶς) —τὸ σπῆτι δὲ φωτάει (=δὲν ἔχει φῶς) E. 187, 8.
- χαλῶ ἢ χαλνῶ κάτι τι (=φθείρω) —ἐχάλασε ὁ καιρὸς (=ἄλλαξε στὸ χειρότερο)· προβλ. E. 77, 6.
- χαμηλώνω τὴ φωνή —τὸ φῶς χαμηλώνει (=πέφτει, γίνεται ἀδυνατότερο)· προβλ. E. 2, 9.
- χωρίζω κάτι σὲ δύο —τὸ κύτταρο χωρίζει σὲ δύο (=χωρίζεται) Φωτιάδ. 160.
- χτυπῶ τὴ θύρα —χτυπάει ἡ καρδιά μου κλπ.
- ψηλώνω τὴ φωνή —ψήλωσε ἡ μύτη του (=ὑψώθηκε ἡ μύτη του—περηφανεύτηκε).

Τὸ ἴδιο συμβαίνει γενικὰ μὲ τὰ ρήματα ποῦ ἀναφέρονται στὸ μέτρο ἢ τίς διαστάσεις ἐνὸς πράγματος, ὅπως μακραίνω, κονταίνω, πλαταίνω, στενεύω, παχαίνω, χοντρίνω κ.τ.δ. : *Κονταίνω τὸ φόρεμά μου* (=τὸ κάνω κοντό). —*Τὸ φόρεμά μου κονταίνει* (=γίνεται κοντό). *Τὸ βούτυρο παχαίνει τὸν ἀνθρώπο*—*Μὲ τὸ βούτυρο παχαίνει καρεῖς* (=γίνεται παχύς).

§ 155. Ἐναντιστροφῶς, πολλὰ ἀμετάβατα ρήματα λαμβάνονται καὶ ὡς μεταβατικά. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ ἐπίδρασι τῆς συντάξεως μεταβατικῶν ρημάτων συγγενῶν ἢ ἀντιθέτων κατὰ τὴ σημασίαν πρὸς τὰ ἀμετάβατα αὐτὰ ρήματα. Ἔτσι λέγεται π.χ. *Ζῶ κάποιον* (=συντηρῶ κάποιον) Z. Π. 60 κατὰ τὸ *θρέφω κάποιον*. —*Πεθαίνω κάποιον* (προβλ. τὴ φράσι : *Τὸν πέθανε* στὸ ξύλο Μακρυγ. 13 καὶ Μβ. 499) κατὰ τὸ *σκοτώνω ἢ θανατώνω κάποιον* (*Τόνε πεθαίνει ἐνῶ τὸν ζῆ* Γρουπ. 14). —*Ἀρρωστῶ κάποιον* (προβλ. τὴ φράσι : *Μὲ ἀρρωστῆσε με τὴ φλυαρία του*) κατὰ τὸ *γιατρεύω κάποιον*. —*Ἀποφεύγω κάποιον* κατὰ τὸ *πιάνω κάποιον* (*Μὲ ἀπέφυ-*

γε, δὲν μπόρεσα νὰ τὸν πιάσω). Πρὸβλ. καὶ Πάσσ. 353, 1 : "Ἄλλο δὲ σὲ μαραίνομαι, ἄλλο δὲ σὲ λυποῦμαι" βλ. § 150, 3, Σημ. γ'.

"Ἔτσι ἔχομε :

ἀμεταβάρως	μεταβατικῶς
—ἀγριεύει ἡ γάτα	—μὴν τὴν ἀγριεύης τὴ γάτα.
—ἀηδιάζω (=αἰσθάνομαι ἀηδία)	—τὰ ἀηδιάζω αὐτὰ τὰ φαγητὰ (πρὸβλ. τὰ σιχαίνομαι).
—ἀνεβαίνω, κατεβαίνω (=πηγαίνω ἐπάνω, κάτω)	—ἀνεβαίνω, κατεβαίνω τὴ σκάλα, E. 80, 41.
—βράζει τὸ νερὸ	—βράζω λάχανα.
—γελῶ	—σὲ γελáει (πρὸβλ. : σὲ ἀπατᾶ).
—κλαίω	—κλαίει τὰ παιδιὰ της.
—κυκλοφορῶ (=πηγαίνω γύρω γύρω, ἐδῶ κι' ἐκεῖ)	—αὐτὸς κυκλοφορεῖ ψεύτικα νομίσματα (=τὰ θέτει σὲ κυκλοφορία).
—γεράζω (=γίνομαι γέρος)	—τὸν γεράζουν τὸν ἄνθρωπο τὰ βάρσανα (=τὸν κάνουν γέρο).
—γονατίζω (=πέφτω στὰ γόνατα)	—αὐτὴ ἡ κορίσις τὸν ἐγονάτισε (=τὸν κατέβαλε).
—διψῶ (=ἔχω δίψα)	—διψᾶ ἔκδικησι (=ἐπιδιώκει ἐκδίκησι).
—δουλεύω (=ἐργάζομαι)	—δούλευέ το καλὰ τὸ σιρόπι (=ἀνακάτέυτο).
—μοιρολογῶ (=θρηνηῶ)	—κοράσια τὸν μοιρολογοῦν, E. 71, 7.
—ξενυχτῶ (=περνῶ τὴ νύχτα ἄπνοος)	—μᾶς ξενυχτοῦν μὲ τὰ τραγούδια τους (=μᾶς κάνουν νὰ μὴν κοιμώμαστε ὅλη τὴ νύχτα).
—παίζω	—τὸν παίζει τὸν ἄντρα της, ὅπως θέλει (=τὸν μεταχειρίζεται κλπ.).
—πάω, πηγαίνω στὸ σπίτι	—πάω τὸ παιδὶ στὸ σχολεῖο· πρὸβλ. E. 11, 26.
—περπατῶ (=βαδίζω) E. 4, 2	—περπατῶ λόγγους (=διατρέχω) E. 25, 9.
—πηδῶ	—πηδῶ τὸ χαντάκι· πρὸβλ. E. 78 A, 7.
—ταξιδεύει στὴν Ἀμερικὴ	—τὸν ταξιδεύει ὁ θεῖος του στὴν Ἀμερικὴ (=τὸν ἀποστέλλει κλπ.).

- φεύγω ἀπὸ κάποιο μέρος (=*ἀναχωρῶ κλπ.*) —*ἔφευγαν οἱ Τοῦρκοι τὸ Παργινὸ τοῦ φέκι* (=*ἀπέφευγαν*) E. 9 B, 7.
- πετῶ (τὸ πουλὶ πετᾷ) —*τὸ παιδί πετᾷ χάμου τὰ βιβλία του* (=*οἷχνει κάτω*).
- φτάνω κάπου —*στὸν Ἄρμυρὸ τὸν ἔφτασε*, E. 49, 15 (πρβλ. : τὸν ἀντάμωσε).
- προφταίνω (=*ἔρχομαι ἐγκαίρως*) —*τοὺς προφταίνεις στὸ σπίτι*, E. 75,40 (πρβλ. : τοὺς βρῖσκες).
- πολεμῶ (=*κάνω πόλεμο*) —*πολεμοῦν τοὺς Τοῦρκοὺς*, E. 10A, 6· πρβλ. 25, 12 (πρβλ. : τοὺς ἐνοχλοῦν).
- πονῶ (=*ἔχω πόνους*) —*τὸν πονεῖ ἡ ψυχὴ μου*, E. 128 A, 10 (πρβλ. : τὸν λυπᾶται).
- ὁ Πέτρος σπουδάζει (=*εἶναι σπουδαστῆς*) —*τὸν σπουδάζει ὁ θεῖος του τὸν Πέτρο* (πρβλ. : τὸν συντηρεῖ).
- σαπίζω (=*γίνομαι σάπιος*) —*ἡ ὑγρασία τὰ σαπίζει τὰ ξύλα* (=*τὰ κάνει σάπια*).
- τραγουδῶ (=*λέω τραγούδια*) —*τὰ παλληκάρια μὲ τραγουδοῦνε* (=*μὲ ἔξιμνοῦν μὲ τραγούδια*) E. 88, 41.
- τρέμω (=*ἔχω τρεμούλα*) —*τὸν τρέμουν ὅλοι* (=*τὸν φοβοῦνται πολὺ*) E. 71,17, Ππδ. A 56, Z. Π. 37 καὶ 47.
- τρέχω (=*πάω τρεχάτος*) —*οἱ βρῦσες ἐτρέχανε κρασιὰ καὶ λάδια*, Mβ. 429 (πρβλ. 430 : οἱ βρῦσες ἐβγάνανε νερό) βλ. καὶ Tέλλ. 73.
- τριζώ (τὸ πάτωμα τρίζει) —*ὁ Πέτρος τρίζει τὰ δόντια του*.
- χορεύω (στὸ χοροδιδασκαλεῖο). —*χορεύω τὸ παιδί στὰ γόνάτα μου*.
- ψέλνω (οἱ ψάλτες ψέλνουν) —*ψέλνουν τὸ χερουβικὸ* (=*λένε μὲ ψαλμωδία τὸ χ.*)
- χορταίνω, ἐχόρτασα —*δὲ χορταίνει ψωμί, χόρτασα σταφύλια* (=*ἔφαγα ἄφθονα στ.*) Π. M. 50.
- χασομερῶ ἄδικα (=*χάνω τὸν καιρὸ μου ἄδικα*) —*νά μὴ σὲ χασομερῶ* (=*νά μὴ σὲ ἐμποδίζω ἀπὸ τὴ δουλειά σου*).
- Πρβλ. καὶ § 151, Σημ.

Σημ. Μεταβολὴ ἐνεργητικῶν ἀμεταβάτων ρημάτων σὲ μεταβατικὰ γίνεται κάποτε καὶ κατόπιν συνθέσεώς των μὲ κάποια πρόθεσι. Αὐτὸ συμβαίνει πρὸ πάντων σὲ ρήματα κινήσεως σημαντικά: *Στέγω*, (*στέκο*-

μαι) παραστέκω κάποιον. Θυσιάζει τὸν ὑπνο της, γιανὰ παραστέκη τῇ λεχώνα κόρη της Κμπ. 187· βλ. καὶ Ε. 71, 6.—Γελῶ, περιγελῶ τοὺς ἄλλους.—Περονῶ, προσπερονῶ κάποιον. Μᾶς προσπέρασε.—Τρέχω, κατατρέχω, συντρέχω κάποιον. Μὲ κατατρέχουν ὅλοι, δὲ μὲ συντρέχει κανεὶς. Ἄρχισαν νὰ κατατρέχουν ἐμένα Μακρουγ. 230.

B. Μέσα ρήματα.

§ 156. Τὰ μέσα ρήματα (§ 150, 2) εἶναι τριῶν κυρίως εἰδῶν, ἦτοι μέσα ἀντανακλαστικά, μέσα ἀλληλοπαθῆ καὶ μέσα δυαμικά.

§ 157. Μέσα ἀντανακλαστικά λέγονται τὰ μέσα ρήματα, πού σημαίνουν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ἢ ὅποια ἐπιστρέφει σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν ἢ ἐμμέσως καὶ πλαγίως: Ὁ Πέτρος γυμνάζεται στὸ γυμναστήριο (=γυμνάζει τὸν ἑαυτό του). Ξυρίζεται στὸ κουρεῖο (=ξυρίζει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν κουρέα—βάζει τὸν κουρέα καὶ τὸν ξυρίζει).

Ἔτσι τὰ μέσα ἀντανακλαστικά ρήματα ὑποδιαιροῦνται σὲ μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ καὶ σὲ μέσα πλάγια.

1) Μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ λέγονται τὰ μέσα ἀντανακλαστικά ρήματα, πού σημαίνουν ἐνέργεια, ἢ ὅποια ἐπιστρέφει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν στὸ ἴδιο τὸ ὑποκείμενο. Ἔτσι τῶν ρημάτων αὐτῶν τὸ ὑποκείμενο εἶναι συγχρόνως καὶ ἀντικείμενό τους, καὶ γι' αὐτὸ μποροῦν νὰ ἀναλύωνται στὸ ἀντίστοιχο ἐνεργητικὸ τους ρήμα μὲ ἀντικείμενό του τὴν κατάλληλη αὐτοπαθῆ ἀντωνυμία σὲ αἰτιατική (§ 95): Ντύνομαι (=ντύνω τὸν ἑαυτό μου), γυμνάζεσαι (=γυμνάζεις τὸν ἑαυτό σου), νίβεται (=νίβει τὸν ἑαυτό του) κλπ.

Μέσα αὐτοπαθῆ ρήματα ἔχει ἢ νέα Ἑλληνικὴ πάρα πολλά, ὅπως: ντύνομαι, γδύνομαι, (ὑ)ποδένομαι (=βάνω τὰ παπούτσια μου), βολεύομαι, ἀρματώνομαι (Ε. 22, 28), ὀπλίζομαι, ἐτοιμάζομαι, στολίζομαι (Ε. 81, 65), ζώνομαι, μεταμορφώνομαι (Μπ. 104), σκεπάζομαι, ξεσκεπάζομαι, λούζομαι, νίβομαι, πλένομαι, σφογγίζομαι, καθαρίζομαι, γυμνάζομαι, ἀσκοῦμαι, σηκώνομαι (Ε. 22, 11), ἀπλώνομαι (Ε. 148, 4), ξαπλώνομαι (Ε. 15, 4), κλείνομαι (Ε. 52, 9), συνάζομαι (Ε. 62, 15), ματεύομαι, χύνομαι (=δρῶν, Ε. 73, 41, Πάσ. 219, 7 καὶ Θ. Χρ. 28), περιφέρομαι (Ε. 135, λγ'), στηρίζομαι, διαλύομαι, διασκορπίζομαι,

σέρομαι (τῆς κοιλιάς), κούβομαι (E. 22, 10), χόνομαι, φυλάγομαι, τραβιέμαι (E. 80, 34), κρατιέμαι, ρίχτομαι (=δρμῶ), παρουσιάζομαι, ἀποσύρομαι, πετιέμαι ἢ πετάζομαι (=δρμῶ, E. 25, 8), ξεκουράζομαι (E. 147 A, 18), παιδεύομαι (E. 7, 9), μετριέμαι (E. 50, 9), δηλητηριάζομαι, φαρμακόνομαι, παρατάσσομαι, ἐκτίθεμαι (βουλευτής), παραιτοῦμαι, παινιέμαι (μόνος μου), κατηγοριέμαι (μόνος μου), κλαίγομαι (=ἐλεεινολογῶ τὸν ἑαυτὸ μου κλαίοντα· βλ. Πάσσ. 478, 5) κ.ἄ.: *Ὅσο δὲ φτάνει τὸ πάλωμά σου μὴν ἀπλώνεσαι* λ.λ. *Μὴν ἀνακατεύεσαι σὲ ξένες δουλειές. Ἐγὼ τραβήχτηκα σὴν ἄκρη. Σὰν τὸ παπὶ μαδιέται* Πάσσ. 45, 5.

2) Μέσα πλάγια λέγονται τὰ μέσα ἀντανακλαστικά ρήματα, ποὺ σημαίνουν ἐνέργεια, ἢ ὁποία ἐπιστρέφει στὸ ὑποκείμενο ἐμμέσως καὶ πλαγίως. Αὐτὰ πάλιν ὑποδιαιροῦνται:

α') σὲ μέσα διάμεσα. Ἔτσι λέγονται τὰ μέσα ρήματα, ποὺ σημαίνουν δι τὸ ὑποκείμενο ἐνεργεῖ κάτι στὸν ἑαυτὸ του ἢ σὲ κάτι ποὺ τοῦ ἀνήκει, μέσον ἄλλου. Τέτοια ρήματα εἶναι π.χ.: κουρεύομαι, ξυρίζομαι, χενίζομαι, ὀντουλάρομαι (στὸ κουρεῖο=βάζω τὸν κουρέα καὶ μὲ κουρεύει, μὲ ξυρίζει κλπ.), μπολιάζομαι (=βάζω τὸ γιατρὸ καὶ μὲ μπολιάζει), τρίβομαι (κάθε βράδυ μὲ σπύρο=βάζω καὶ μὲ τρίβει κάποιος), ἐγγράφομαι (στὸ Πανεπιστήμιο=πηγαίνω στὸν ἀρμόδιο ὑπάλληλο τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μὲ ἐγγράφει), ράβομαι (στοῦ...=ράβω τὰ ροῦχα μου στοῦ...), πλενόμαστε (ἔξω=δίνομε τὰ ροῦχα μας ἔξω σὲ πλύστρα ἢ σὲ πλυντήριο καὶ μᾶς τὰ πλένουν) κ.ἄ.τ.: *Στὸ μοναστήρι θὰ ῥθῶμε νὰ λειτουργηθῶμε κορφά* Βλαχ 35.

β') σὲ μέσα περιποιητικὰ ἢ μέσα ὠφελείας. Ἔτσι λέγονται τὰ μέσα ρήματα, ποὺ σημαίνουν ἐνέργεια, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ ἢ προκαλεῖ τὸ ὑποκείμενο χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἢτοι πρὸς χρῆσιν τοῦ ἢ πρὸς ὠφελειάν του. Τέτοια ρήματα εἶναι π.χ.: προμηθεύομαι (τρόφιμα=προμηθεύω στὸν ἑαυτό μου τροφίμα, ἀγοράζω τροφίμα γιὰ τὸν ἑαυτό μου), δανείζομαι (χρήματα=ζητῶ καὶ λαβαίνω ἀπὸ ἄλλον χρήματα ὡς δάνειο πρὸς χρῆσιν μου), ἐφοδιάζομαι (μὲ διαβατήριο=ἐφοδιάζω τὸν ἑαυτό μου μὲ διαβατήριο, παίρνω διαβατήριο γιὰ τὸν ἑαυτό μου), χρηματίζομαι (ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ=μαζεύω χρήματα γιὰ τὸν ἑαυτό μου), συμβουλεύομαι (γιατροὺς=ζητῶ καὶ λαβαίνω συμβουλή ἀπὸ γιατροὺς γιὰ

τὸν ἑαυτό μου, γιὰ τὴν ὑγεία μου) κ.ἄ.τ.: "Ἐγινε χριστιανὸς καὶ τὴν παντερεύτεμπε (=τὴν ἐπῆρε γυναικα του) Βεν. 161· βλ. καὶ Πάσο. 622, 4.

§ 158. Μέσα ἀλληλοπαθῆ λέγονται τὰ μέσα ρήματα, ποὺ σημαίνουν ἀλλήλοπάθεια, ἥτοι μιά κοινὴ ἐνέργεια δυὸ ἢ περισσοτέρων ὑποκειμένων, ἢ ὅποια ἀπ' τὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ μεταβαίνει στοῦ ἄλλο καὶ ἀντιστρόφως. Τὰ ρήματα αὐτά, σύμφωνα μὲ τὴ σημασία τους, χρησιμοποιοῦνται κανονικὰ σὲ πληθυντικὸ ἀριθμό· π.χ.: ἀνταμωνόμαστε (συχνὰ στὴν πλατεία· προβλ. Ε. 28,1 καὶ 135, ἦ'), ἀγκαλιάζονται (Ε. 92, 82), ἀγκαλιαστήκανε, ἐφιληθήκανε (Μ. 423, Ζ.Π. 79 καὶ Μακρυγ. 214), ἀγαπιόνται, μισοῦνται, δὲ χωνεύονται (=δὲ χωνεύει ὁ ἓνας τὸν ἄλλο), ἐχτρεύονται (Ε. 60, 5), τσακόνονται (κάθε μέρα), βρίζονται, δέρονται, σκοτώνονται (θὰ σκοτωθοῦμε, Ε. 80, 30), πετοκόβονται, γνωρίζονται (Ε. 218, 14), καλημερίζονται, χαιρετίζονται (Ε. 90 Α, 2), συμβιβάζονται, δὲ μιλιόνται (= δὲ μιλεῖ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο), χωρίζονται (Ε. 80, 23), συναλλάσσονται κ.ἄ.: Οἱ δυὸ λέοντες παίζανε καὶ χαϊδεύονταν (=χαΐδευε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο) Πα. 147. Ἡ ἐδνυχία δυὸ νέων, ποὺ λατρεύονταν (=λάτρευε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο) Τρ 166. Εἶδωθήκανε (=εἶδε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο) Μβ. 451. "Ωχ, ἀδεοφέ, κοροῖδενόμαστε; Κοנד. 33.

Ἡ κοινὴ καὶ ἀμοιβαία ἐνέργεια τῶν ὑποκειμένων μπορεῖ νὰ ἀναφέρεται καὶ σὲ κάτι ἐξω τοῦ ἑαυτοῦ των, τὸ ὅποιον ὅμως τὰ ἐνδιαφέρει ἀπὸ κοινοῦ. Τοῦτο ἐκφράζεται μὲ αἰτιατικὴ ἀντικειμένου: Πάντα ἓνα φλυτζάνι καφέ τὸ μοιράζονται (=τὸ μοιράζονν μεταξύ τους) Ξεν. 212. Μοιραζόμαστε τὰ κέρδη (=μοιράζομε τὰ κέρδη μεταξύ μας, ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο). "Ἐλα νὰ τὰ μοιραστοῦμε τὰ δικά μου βάσανα λ.τ. Πάντοτες ἤμαστε φίλοι καὶ ξηγόμαστε τὰ αἰσθηματά μας (=ἀνακοινώναμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο τὰ αἰσθηματά μας) Μακρυγ. 377.

§ 159. Μέσα δυναμικὰ λέγονται τὰ μέσα ρήματα ποὺ σημαίνουν ἐνέργεια, τὴν ὅποιαν τὸ ὑποκείμενο ἐκτελεῖ ἐντεινόντας τὶς δυνάμεις του (τὶς σωματικές, τὶς πνευματικές, τὶς ὕλικές) καὶ καταβάλλοντας γι'αὐτὴ κάθε σχετικὴ προσπάθεια, ὅπως π.χ. Φορτόνομαι (τὰ βάρη τῆς οἰκογενείας=παίρνω πάνω μου τὰ κλπ.),

βάνομαι (να τελειώσω μιὰ δουλειά=καταβάλλω κάθε προσπάθεια, κάνω ὅτι μπορῶ να κλπ.) κ.ἄ.: **Βάλθηκε** να τὸν καταστρέψῃ· προβλ. Ε. 80,5 καὶ τῆ φράσι: ***Έβαλε δλα τὰ δυνατά του** να κλπ.

Τέτοια μέσα ρήματα δὲν ἔχει πολλὰ ἢ νέα Ἑλληνική. Κανονικὰ χρησιμοποιοῦνται τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα καὶ ὡς μέσα δυναμικά. Προβλ.: Σώζω (τὴν περιουσία μου), ἀποκρούω (τὸν ἐχθρό), ἐλευθερώνω (έναν αἰχμάλωτο ἀπ' τοὺς ληστές με λύτρα κλπ.) κ.ἄ.τ.

Ἐποὺ ὁμως εἶναι δυνατόν καὶ χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ τὸ ἐνεργητικὸ τὸ μέσο ρήμα ὡς δυναμικὸ, ἐκεῖ παριστάνεται ἐντονότερη ἢ προσπάθεια τοῦ ὑποκειμένου γιὰ τὴ σχετικὴ ἐνέργεια. Προβλ.: **Ζώνω** τὸ σπαθί μου—**ζώνομαι** τὸ σπαθί μου Ε. 171, 6 καὶ 172, 20. **Μυρίζω** κάτιτι—**μυρίζομαι** κάτιτι. **Βασιλικὸ** να κόβῃς καὶ να **μυρίζεσαι** Πάσσο. Δίστ. 158: βλ. καὶ 1067. **Μυρίσῃ** τὸν ἀμάραντο Πάσσο. 409, 10. **Τὰ μυρίστηκε** τὰ σχέδιά τους. **Θαυμάζω**—**θαυμάζομαι** τὸ κοινὸ νερό Πάσσο. 627, 1. **Ἐγὼ ξεδεύω**—**ἐγὼ ξεδεύομαι** κάθε μέρα. Προβλ. καὶ: **Μὲ γνωιάζει** γιὰ κάτιτι—**γνωιάζομαι** γιὰ κάτιτι. **Ποῦ θὰ λημεριάσουμε;** **Ποῦ θὰ λημεριαστοῦμε;** (=ποῦ θὰ στήσουμε τὸ λημέρι μας) Πάσσο. 129, 2.

Σημ. Μέσα ρήματα ἀρχῆθεν εἶναι καὶ ὄσα λέγονται ἀποθετικά, (ἦτοι τὰ ρήματα ποὺ δὲν ἔχουν τὸν τύπο σέ -ω, παρὰ μόνον τὸν τύπο σέ -μαι). Τέτοια ἔχει πολλὰ ἢ νέα Ἑλληνική, κ' ἀπ' αὐτά:

α') τὰ πλεῖστα ἔχουν σημασία ρήματος μέσου δυναμικοῦ ἢ περιποιητικοῦ, ὅπως: ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι (σὲ κάτιτι) ἀμύνομαι, μάχομαι, ἀγωνίζομαι, ἐργάζομαι, ἀποκρίνομαι, ἐναντιώνομαι, ἀστεύομαι, σοβαρεύομαι, δέομαι (στὸ Θεό), ἔρχομαι, βούλομαι, εὖχομαι, ἐγγυοῦμαι, ἰσχυρίζομαι, παραξενεύομαι, παραπονοῦμαι, (-νιέμαι), περφηανεύομαι, καυχίμαι, κορορεύομαι, πολιτεύομαι, προφασίζομαι, ρέβομαι, ρέγομαι (=ὀρέγομαι), ἐρωτεύομαι, λιμπίζομαι (προβλ.: **Τὰ μῆλα σου λιμπίστηκα**=ἐπιθύμησα Θ.Χρ. 70), ὀδύρομαι (προβλ.: **Κλαίει καὶ ὀδύρεται**), χαίρομαι κλπ.—αἰσθάνομαι, ἀντιλαμβάνομαι, σκέπτομαι, συλλογίζομαι, ἀπεχθάνομαι (=μισῶ), ἀσπάζομαι (Ε. 9,19), δέχομαι, καταδέχομαι (Ε. 4, 2), εἰρωνεύομαι, ἐπισκέπτομαι, ἐμπορεύομαι (λάδια), ἐκμεταλλεύομαι, καταριόμαι (Ε. 26, 1), μεταχειρίζομαι, μηχανεύομαι, καταχρῶμαι (τὴν κλωσίνη σας), πραγματεύομαι (ένα θέμα), περιποιῶμαι, μιμοῦμαι, συμμερίζομαι (τὸν πόνο σου), ὑπόσχομαι, φεῖδομαι, χρειάζομαι κλπ.

β') μερικὰ ἔχουν σημασία ρήματος μέσου αὐτοπαθοῦς, ὅπως: γίνομαι, φαίνομαι (=δέχνω τὸν ἑαυτό μου, ἐμφανίζομαι), αὐτοχειριάζομαι (προβλ.: αὐτοκτονῶ), ἐμπιστεύομαι κλπ.

γ') μερικὰ ἔχουν σημασία ρήματος μέσου ἀλληλοπαθοῦς,

ὄπως : συνεννοοῦμαι, συναναστρέφομαι, συναγωνίζομαι, διαγωνίζομαι, διαπραγματεύομαι, συνερίζομαι κλπ.

δ') μερικά εἶναι ὁ ὄ δ έ τ ε ρ α, ὄπως : κοιμοῦμαι, πένομαι (περβλ. τή φράσι : *αὐτός πένοται*) κ.ἄ. Βλ. καί § 150, 3, Σημ. α'.

Παρατηρήσεις στὰ μέσα ρήματα.

§ 160. Γενική παρατήρησις. Τά ὄρια τῆς ἰδιαίτερης σημασίας τοῦ κάθε μέσου ρήματος δέν μποροῦν νά διαγραφῶνται πάντοτε ἀκριβῶς, οὔτε εἶναι ἀμετακίνητα. Τό ἴδιο μέσο ρήμα μπορεῖ ὄχι μόνο σέ διάφορες φράσεις, παρά καί σέ μιὰ καί τήν ἴδια φράσι νά συνδυάζη τίς σημασίες δυο ἢ περισσοτέρων εἰδῶν τῶν μέσων ρημάτων. Ἔτσι π.χ. στή φράσι : *Ἐγὼ ξυρίζομαι στό σπῆτι μου*, τό μέσο ρήμα ξυρίζομαι μπορεῖ νά εἶναι αὐτοπαθές (=ξυρίζομαι *μόνος μου*, § 157, 1), μπορεῖ ὅμως νά εἶναι καί διάμεσο (=καλῶ *τόν κουρέα* στό σπῆτι μου καί *τόν βάζω καί μέ ξυρίζει*, § 157, 2, α'). Τό ρήμα μπολιάζομαι εἶναι πρῶτα μέσο διάμεσο (=βάζω *τό γιατρό* καί *μέ μπολιάζει*), ἀλλά εἶναι συγχρόνως καί μέσο περιποιητικό (=μπολιάζομαι *πρός ὠφέλειάν μου*, *γιά τήν ὑγεία μου*, § 157, 2, β'). Τό ρήμα προμηθεύομαι (π.χ. *τρόφιμα*) εἶναι μέσο περιποιητικό (=παίρω *τρόφιμα* *γιά τόν ἑαυτό μου*, *πρός χρῆσιν μου*), ἀλλά εἶναι καί μέσο δυναμικό, (διότι, *γιάνα προμηθευτῶ* *τρόφιμα*, *καταβάλλω* *προσπάθεια*, *πηγαίνω* *δῶ κι' ἐκεῖ*, *ξοδεύω* *χρήματά μου* κλπ., § 159). Τό ρήμα φυλάγομαι εἶναι μέσο αὐτοπαθές (=φυλάγω *τόν ἑαυτό μου*), ἀλλά καί μέσο δυναμικό (=λαβαίνω *κάθε δυνατή* *προφύλαξι*, *κάνω* *ὅ,τι* *μπορῶ*, *γιάνα* *μὴν* *πάθω* *τίποτε* *ἀπ'* *τοὺς* *ἐχθρούς* *μου* κλπ.). Ὅμοίως τό ἀλληλοπαθές ρήμα διαγωνίζονται (*γιά* *μιὰ* *ὑποτροφία*=*κάνουν* *διαγωνισμό* *γιά* *κλπ.*) εἶναι συγχρόνως καί δυναμικό, διότι οἱ διαγωνιζόμενοι καταβάλλουν κάθε προσπάθεια, γιάνα ἐπιτύχουν στό διαγωνισμό.

Γιαυτό πολλές φορές χρησιμοποιοῦνται διάφορα φραστικά μέσα, γιάνα δηλοῦται σαφέστερα καί καθαρότερα ἡ ἰδιαίτερη σημασία, μέ τήν ὁποίαν θέλει κανεῖς νά ἐννοῆται κυρίως σέ μιὰ ὀρισμένη φράσι ἓνα μέσο ρήμα. (Βλ. τὰ ἀκόλουθα).

§ 161. Παρατηρήσεις στὰ μέσα αὐτοπαθῆ (§ 157, 1).

1) Γιάνα δηλοῦται καθαρότερα καί ἐντονότερα ἡ αὐτοπάθεια,

ἦτοι ὅτι ἓνα μέσο ρῆμα πρέπει νὰ ἐννοηθῆ σὲ μιὰ ὀρισμένη φράσι ὡς αὐτοπαθές, προστίθεται ὡς κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου του ἢ ὀριστικὴ ἀντωνυμία μόνος μου ἢ μοναχός μου (-σου, -του κλπ., § 93, 2): *Δὲ θέλω νὰ μὲ ντύσῃ ἢ μαμά· ντύνομαι μόνος μου.* *Λίγο ἔλειψε νὰ προδοθῶ μοναχὴ μου* (=νὰ προδώσω ἐγὼ ἢ ἴδια τὸν ἑαυτό μου) Πα. 45. *Δηλητηριάστηκε μόνος του.*

Σημ. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορές (ἀντὶς γιὰ τὸ μονολεκτικὸ μέσο αὐτοπαθές ρῆμα, τὸ περιφραστικόν, ἦτοι) τὸ ἀντίστοιχο ἐνεργητικὸν ρῆμα, μὲ τὴν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμία ὡς ἀντικείμενον του: *Μετὰ τὴν μάχην τῆς Γραβιάς εὗρισκα τὸν ἑαυτό μου πολὺ διαφροστικόν* Μπ. 37. *Σὲ κάθε ἔργο παρουσιάζεται ἡ προσπάθεια νὰ ἀποκαλύψῃ ὁ δημιουργὸς τὸν ἑαυτό του* Γεωργ. 190. *Μ' αὐτὰ πού λὲς κακοσυσταίνεις τὸν ἑαυτό σου.* *Ἄστραψε φῶς κι' ἐγγώρισεν ὁ νιὸς τὸν ἑαυτό του* Σολωμ. Ἐπιθολ. 439. *Ὡ ἀπλότητα, πού δὲ γνωρίζεις τὸν ἑαυτό σου* Σικελ. 222. Βλ. καὶ § 157, 1.

Κι' ἔτσι περιφραστικὰ ἐκφράζεται κανονικὰ κατ' ἀνάγκην ἢ αὐτοπάθεια, ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι ἀποθετικὸ (§ 159, Σημ.): *Ἀνυπόμαι τὸν Πέτρο*—*Ἀνυπόμαι τὸν ἑαυτό μου.* (*Συλλογίζομαι τὰ δέσφια μου*)—*Συλλογίζομαι τὸν ἑαυτό μου*, κ.τ.δ.

2) Ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῆ ὅτι ἡ αὐτοπάθεια δὲν ἐκτείνεται σὲ ὄλο τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ περιορίζεται σὲ ἓνα μέρος του μόνο, τότε χρησιμοποιοῦνται δυὸ τρόποι ἐκφράσεως, ἦτοι:

α') γίνεται χρῆσις τοῦ μέσου ρήματος καὶ τὸ μέρος, στὸ ὁποῖον περιορίζεται ἡ αὐτοπάθεια, δηλοῦται μὲ ἐμπρόθετο προσδιορισμὸν, (κανονικὰ μὲ τὴν πρόθεσι σὲ καὶ αἰτιατικῇ): *Ἀλείφομαι στὸ στήθος μὲ ἓνα φάρμακο* (=ἀλείφω τὸν ἑαυτό μου στὸ στήθος κλπ.). *Κόπηκε στὸ μάγουλο μὲ τὸ ξυράφι.*

β') γίνεται χρῆσις ὄχι τοῦ μέσου ρήματος, ἀλλὰ τοῦ ἀντίστοιχου ἐνεργητικοῦ μὲ ἀντικείμενον τοῦ τὸ ὄνομα, πού φανερῶναι τὸ μέρος, στὸ ὁποῖον περιορίζεται ἡ αὐτοπάθεια, συνοδευόμενον πάντοτε ἀπ' τὴ γενικὴ (κτητικῇ) τῆς κατάλληλης προσωπικῆς ἀντωνυμίας: (*Ἀλείφτηκα*)—*Ἀλείψα τὸ στήθος μου μὲ ἓνα φάρμακο.* (*Κόπηκε*)—*Ἐκοψε τὸ μάγουλό του μὲ τὸ ξυράφι.* (*Βάφεται*)—*Βάφει τὰ μαλλιά του.*

3) Τὰ μέσα αὐτοπαθῆ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ ἐνεργητικὸν συντάσσεται μὲ δυὸ αἰτιατικὰ (§ 61), διατηροῦν, ὅταν τὸ νόημα τὸ ἀπαιτῆ, τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἕμμεσου ἀντικειμένου: (*Τὴν ἐντυσαν μαῦρα*)—*Ντύθηκε μαῦρα* Ε. 172, 7. (*Τὸν ἐφόρτωσαν ψώνια*)—*Γύρι-*

σεν ἀπ' τὴν ἀγορὰ φορτωμένος ψώνια Ζ.Π. 168· βλ. καὶ Ε. 86 Β, 11. (Με ζώνουν τὸ σπαθί μου)—Ζώνομαι τὸ σπαθί μου Ε. 172, 20· βλ. καὶ 137, 4.

4) Μὲ σημασία μέσου αυτοπαθοῦς ρήματος χρησιμοποιοῦνται κάποτε καὶ ἐνεργητικά ρήματα, (ποῦ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀμετάβατα, § 151, 2, § 154 καὶ § 155), ὅπως: *Γυρίζω* (=γυρίζω τὸν ἑαυτό μου, στρέφομαι)—*Δὲ γυρίζει νὰ ἰδῆ ποιὸς εἶναι. Γλυτώνω* (=σώζομαι)—*Δὲ γλυτώνει ὁ,τι κι' ἂν κάμη. Ἀλλάζω* (=μεταβάλλομαι)—*Πάντοτε τέτοιος εἶναι, δὲν ἀλλάζει. Σκοροπῶ* (=διασκοροπίζομαι)—*Ἐλᾶτε νὰ σκοροπίσουμε* (=νὰ διασκοροπιστοῦμε) Ε. 64, 16. *Γέρω* (=κατακλίνομαι, ξαπλώνομαι)—*Νὰ γείρω, νὰποκοιμηθῶ* Ε. 61 Γ, 3. *Ἀκουμπῶ* (=στηρίζομαι σὲ κάτι) κ.ἄ.τ.

Μὲ τέτοια μέση σημασία πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐνεργητικά αὐτὰ ρήματα σχηματίζουν καὶ μέσου παρακειμένου μετοχή, κι' ἂν ἀκόμη δὲν ἔχουν τύπο μέσης φωνῆς (ἦτοι τύπο σὲ -μαι), ὅπως: *γεμίζω—γεμισμένος, σκάζω—σκασμένος, γέρω—γεγμένος, ἀκουμπῶ—ἀκουμπισμένος* (Ε. 34,4), *χαμηλώνω—χαμηλωμένος* κλπ. (Τύποι γεμίζομαι, σκάζομαι, γέρομαι κλπ. δὲν ὑπάρχουν).

§ 162. Παρατηρήσεις στὰ μέσα διάμεσα (§ 157, 2, α'). Τέτοια ρήματα δὲν ἔχει πολλὰ ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Κάθε ἐνεργητικὸ ὅμως ρῆμα χρησιμοποιεῖται κανονικά καὶ ὡς μέσο διάμεσο, καὶ ἀπὸ τὴν ἄμεση ἀντίληψι τῶν συνδιαλεγόμενων ἢ ἀπ' τὴ σειρά τοῦ λόγου ἐννοεῖται κάθε φορά, ἂν σὲ μιὰν ὀρισμένη φράσι τὸ ἐνεργητικὸ αὐτὸ ρῆμα χρησιμοποιεῖται ἀπλῶς ὡς ἐνεργητικὸ ἢ ὡς μέσο διάμεσο. Ἔτσι π.χ.: *κτίζει σπίτι, ράβει ροῦχα, κόβει τὰ μαλλιά, διορθώνει τὸ ρολόγι, σκάβει τὸ ἀμπέλι, θερίζει τὸ σιτάρι* κλπ. λέγονται ὄχι μόνο γιὰ τὸν κτίστη, γιὰ τὸν ράφτη, γιὰ τὸν κουρέα, γιὰ τὸν ὠρολογοποιό, γιὰ τὸν ἐργάτη κλπ. παρὰ καὶ γιὰ κεῖνον, γιὰ τὸν ὅποιον ὁ κτίστης κτίζει τὸ σπίτι, ὁ ράφτης ράβει τὰ ροῦχα, τοῦ ὁποίου ὁ κουρέας κόβει τὰ μαλλιά, ὁ ὠρολογοποιὸς διορθώνει τὸ ρολόγι, ὁ ἐργάτης σκάβει τὰμπέλι ἢ θερίζει τὸ σιτάρι. Ὁ κουρέας μοῦ ἔκοψε καλὰ τὰ μαλλιά (ἐνεργ.).—Ἐπῆγα στὸ κουρεῖο κι' ἔκοψα τὰ μαλλιά μου (διάμεσο). Ἐχω ἐργάτες καὶ μοῦ σκάβουν τὸ ἀμπέλι (ἐνεργ.).—Θέλω ἐργάτες νὰ σκάψω τὸ ἀμπέλι μου (διάμεσο).

§ 163. Παρατηρήσεις στα ἀλληλοπαθῆ ρήματα (§ 158).

1) Πολλές φορές, γιανὰ γίνεται πιό σαφῆς ἡ σημασία ἐνὸς μέσου ρήματος ὡς ἀλληλοπαθοῦς, προστίθεται σ' αὐτό καί ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία (§ 96): *Ἐχτρούνονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Γνωρίζονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο. Τὰδεσφάκια ἀγαπιόντανε μεταξὺ τους* Μ. 423. *Τὰ ἠλεκτρικὰ φορτὰ τοῦ πρωτονίου καὶ τοῦ ἠλεκτρονίου τοῦ ἀτόμου ἐξουδετερώνονται μεταξὺ τους* Ἡλεκτρ. 3. *Γιανὰ σκοτώνεστε ἀναμεταξὺ σας, σᾶς τὰ πέψανε τὰ τουφέκια*; Κονδ. 165. *Τώρα ἐπειράζονται μεταξὺ τους* Θεοτοκ. 24. *Πιάνονται συναμεταξὺ τους* Ἔρσ. 310. *Ἄλλοι σκοτώνονται συνατοὶ τους* Πα. 46. (Ποβλ. § 161, 1).

Στὴν κοινὴ ὀμιλουμένη (τὴν κάπως λογιότερη) ἡ σαφήνεια αὐτῆ ἐπιτυγχάνεται καὶ μὲ σύνθεσι τοῦ μέσου ἀλληλοπαθοῦς ρήματος μὲ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ τὴν ἀρχαία ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμία ἀλλήλους, ὅπως π.χ. *ἀλληλοθανυμάζονται* (=θανυμάζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο), *ἀλληλοσκοτώνονται*, *ἀλληλογορνοθοκοποῦνται*, *ἀλληλο-υποστηρίζονται* κ.τ.δ.: *Ἀλληλοσυμπληρώνονται* Γεωργ. 195· βλ. καὶ 198 καὶ 200. *Ἀλληλοεξαρωτόμενα εἶδη* Χαο.Κ. 53. *Ἀλληλοσυγκρονοῦμενες ἀποικίες* Χαο.Κ. 120.

2) Ἐντὶς γιὰ ἕνα μέσο ἀλληλοπαθῆ ρήμα, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται τὸ ἀντίστοιχὸ τοῦ ἐνεργητικὸ μὲ τὴν ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμία ὡς ἀντικείμενὸ τοῦ ἢ ὡς ἐμπρόθετο προσδιορισμὸ τοῦ: *Κοίταξε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ χαμογέλασαν* (=κοιτάχτηκαν) Πα. 132· βλ. καὶ 95 καὶ Λπ. 143. *Δὲν βλέπανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο*—σκοτώνανε ἕνας τὸν ἄλλο Κόντογλ. 39. *Κακοσυσταίνει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Δὲ μιλεῖ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο*, σ'ὰ νὰ ἔναι ξένοι (=δὲ μιλιόνται). *Ἐλυπόντανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλονε* Μ. 441. *Ἔτσι μοίραζαν οἱ ἀφεντιάδες τοῦ κόσμου τὰ ἔθνη μεταξὺ τους* (=μοιράζονται τὰ ἔθνη) Μελ. 152. *Τὸ ἕνα χέρι νίβει τ'ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο* λ.λ. (Ποβλ. § 96, 2, Σημ. καὶ § 161, Σημ.).

Ἄλλὰ καὶ μόνον τους ἀρκετὰ ἐνεργητικὰ ρήματα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀλληλοπαθῆ, ὅπως π.χ. *σμίγω*, *ἀνταμώνω* (ποῦ *θὰ σμίξουμε*; ποῦ *θάνταμώνουμε*; =θὰ συναντηθοῦμε), *χωρίζω*, *ξεχωρίζω* (εἶναι καιρὸς ποῦ *χωρίσαν* =διέλυσαν τὴν εἰταιρία τους ἢ διαζευτήκανε· ποβλ. Ε. 80, 23 καὶ 32: *Καιρὸς νὰ χωριστοῦμε... παρὰ νὰ ξεχωρίσουμε, πᾶρε καὶ τὸ δικό μου*), *ἀγαπῶ* (ἄς μάλωσαν· πάλι *θὰ ἀγαπήσουν*=θὰ ἀγαπηθοῦνε) κ.ἄ. Ἔτσι καὶ τὸ ρήμα *δίνω* στὴ φρά-

σι: **Δώσαμε χέρια** (=ἀνταλλάξαμε χειραψία)· πρβλ. καί: **Ἄλλαξαν δαχτυλίδια**. (Πρβλ. § 161,4 καὶ § 162).

3) Τὰ μέσα ἀλληλοπαθη ρήματα, ὅπως εἶδαμε (§ 158), κανονικὰ λαμβάνονται σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ. Ἄπ' τὸν πληθυντικὸ ὁμῶς μεταδίδεται ἡ ἔννοια τῆς ἀλληλοπαθείας καὶ στὸν ἐνικὸ, κί ἔτσι κατόπιν τὰ ρήματα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ σὲ ἐνικὸ ἀριθμὸ: (*Γνωρίζομαστε μὲ τὸν Πέτρο*)—*Γνωρίζομαι μὲ τὸν Πέτρο*. (*Τότε γνωριστήκαμε*)—*Τότε γνωρίστηκα μαζί του*. (*Ἀποχωριστήκαμε*)—*Μὲ λύπη μὲν τὸν ἀποχωρίστηκα*. (*Τσακώνονται κάθε μέρα*)—*Κάθε μέρα τσακώνεται μὲ τὸ συντάιρό του*. (*Δὲ μιλιόνται*)—*Δὲ μιλιέται μὲ τὸν ξάδερφό του*. (*Μοιραζόμαστε τὰ κέρδη*)—*Μοιράζομαι τὰ κέρδη μὲ τὸν Πέτρο*. (*Τρώγονται*)—*Τρώγεται μὲ τοὺς δικούς του*. *Στὴν Κέρκυρα γνωρίστηκε μὲ τὸ Σολωμό* Ἀργῶ 16.

Γ. Παθητικά ρήματα.

§ 164. 1) Τὰ παθητικά ρήματα, τυπικῶς, συμπίπτουν, ὅπως εἶδαμε (§ 150,3, Σημ. β'), ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τὰ μέσα. Κί ἀπὸ τὰ μέσα ρήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προέρχονται τὰ παθητικά, ἰδίως ἀπ' τὰ μέσα διάμεσα. Τὰ ρήματα αὐτά, ὅπως εἶδαμε (§ 157, 2, α'), σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενο ἀναθέτει, ἐπιτρέπει σὲ ἕναν ἄλλον νὰ κάμη στὸν ἑαυτό του ἢ γιὰ τὸν ἑαυτό του κάτι (*μπολιάζομαι*=ἀναθέτω, ἐπιτρέπω σὲ γιὰ τὸν ἑαυτό μου νὰ κάμη). Ἄλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀναθέτη κανεὶς καὶ νὰ ἐπιτρέπη σὲ ἕναν ἄλλον νὰ κάμη στὸν ἑαυτό του ἢ γιὰ τὸν ἑαυτό του κάτι, σημαίνει ὅτι δέχεται, ἀνέχεται νὰ τοῦ τὸ κάμη αὐτό. Π.χ. *Στέκεται ἔξω σὲ δρόμο καὶ βρέχεται*=καὶ δέχεται ἐπάνω του τὴ βροχή, ἀνέχεται νὰ τὸν χτυπᾷ ἡ βροχή· πρβλ. καὶ Πάσ. 217, 15: *Τότες ἐβγήκε μιὰ φωνὴ πὸ μέσ' ἀπὸ τὸν πύργο· παιδιὰ μου, τί σκοτώνεστε;* (=γιατί ἀνέχετε νὰ οἴσ σκοτώνουν; γιατί ἀφήνετε καὶ οἴσ σκοτώνουν;); βλ. καὶ Τρ.Δ. 47: *Πᾶς καὶ σκοτώνεσαι γιὰ...*

Ἄπὸ τὴν ἔννοια ἐπειτα τῆς ἀνοχῆς εὐκολὰ προκύπτει ἡ ἔννοια τοῦ πάθους: *Ξυρίζομαι σὲ κουρεῖο*—*Ξυρίζομαι ἀπὸ τὸν κουρέα* (§ 134, 9).

2) Παθητικά ρήματα σχηματίζονται:

α') κανονικὰ ἀπὸ ἐνεργητικὰ μεταβατικά ρήματα, πού συν-

τάσσονται με αίτιατική (έξωτερικου άντικειμένου, § 56, 1 και 2):
 (‘Ο άνεμος ξεριζώνει τὰ δέντρα)—Τὰ δέντρα ξεριζώνονται ἀπ’ τὸν
 άνεμο. (‘Ο πάγος τὰ έκαψε τὰμπέλια)—Τὰμπέλια καήκαν ἀπ’ τὸν πά-
 γο. (Τὸν έπροόδωσαν οί σύντροφοί του)—Προοδόθηκε ἀπ’ τοὺς συντρό-
 φους του. (Τὸν ύποστηρίζει πολὺ τὸ κόμμα)—‘Υποστηρίζεται πολὺ
 ἀπ’ τὸ κόμμα. (Τὸν διόρισε, τὸν έπαψε τὸ ‘Υπουργεῖο)—Διορίστη-
 κε, παύτηκε ἀπ’ τὸ ‘Υπουργεῖο. (‘Εγὼ τὸν παρακίνησα νὰ τὸ κάμη)
 —‘Απὸ μένα παρακινήθηκε νὰ τὸ κάμη. (Τὸν ἀφόρισε ὁ Δεσπότης)
 —Εἶναι ἀφορισμένος ἀπ’ τὸ Δεσπότη. (Αὐτὴ τὴν ἐπιστολὴ τὴν έ-
 γραφα έγώ)—Αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ γράφτηκε ἀπὸ μένα. (Κυνηγῶ—παρε-
 ξηγῶ κάτι)—Τὰ ἰδανικὰ αὐτὰ κυνηγημένα ἀπὸ τοὺς έχτροὺς—παρε-
 ξηγημένα ἀπὸ τοὺς φίλους Κακρ. 10.

β') σπάνια ἀπὸ ένεργητικὰ ρήματα δίπτωτα, πού συντάσ-
 σονται με αίτιατική και γενική (δοτική, § 73) ἢ ἀπὸ μονόπτωτα
 πού συντάσσονται με γενική (δοτική, § 71): (Δὲ μοῦ έδωκαν και-
 ρὸ)—Δὲ μοῦ δόθηκε καιρὸς (πρβλ. Ε. 181, 6). (Τοῦ μίλησαν τοῦ ‘Υ-
 πουργοῦ)—Πρέπει νὰ μιληθῇ ὁ ‘Υπουργός. Δὲ μιλήθηκε ἀπὸ κανένα.

Σημ. Παθητικὰ ρήματα σχηματίζονται κάποτε κι' ἀπὸ ἀμετάβατα
 ένεργητικὰ ρήματα, με ὑποκείμενο τους τὸ σύστοιχο ὄνομα: (Χορεύω)
 —Αὐτὸς ὁ χορὸς δὲ χορεύεται πιά.

§ 165. Παθητικὰ ρήματα σχηματίζονται πολλές φορές και με
 περίφρασι ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸ ρῆμα βρίζω ἢ λαβαίνω ἢ έχω
 και τὸ σύστοιχο ἢ συνώνυμο με τὸ ένεργητικὸ ρῆμα ὄνομα ὡς
 άντικείμενο τους. Ἔτσι π.χ.:

βοηθῶ κάποιον—βρίζω βοήθεια	ἀπὸ κάποιον (=βοηθοῦμαι)
τιμωρῶ » —λαβαίνω τιμωρία	» » (=τιμωροῦμαι)
συγχωρῶ » — » συγχώρησι	» » (=συγχωροῦμαι)
ἐπαινῶ » — » ἔπαινο	» » (=ἐπαινοῦμαι)

ζητῶ κάτι—έχω ζήτησι (=ζητοῦμαι): Αὐτὸ τὸ εμπόρευμα δὲν έχει
 ζήτησι—δὲ ζητεῖται.

Στὶς τέτοιες περιφράσεις γίνεται χρῆσις ειδικῶς τοῦ ρήματος
 έχω, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ τὸ δυνατόν ἢ (συνηθέστερα, με
 ἄρνησι) τὸ ἀδύνατο τῆς πράξεως: Παρηγοριά έχει ὁ θάνατος...
 ὁ ζωτανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριά δὲν έχει (=μπορεῖ νὰ παρηγο-
 ρηθῇ κανεὶς γιὰ τὸ θάνατο ενός... δὲν μπορεῖ νὰ παρηγορηθῇ γιὰ τὸ

ζωντανὸ χωρισμὸ) Πάσσ. 318, 3. *Εἶναι πολλοὶ καὶ μετρημὸ δὲν ἔχουν* (=δὲ μετροῦνται—δὲν μποροῦν νὰ μετρηθῶν) Φωρ. 1, 38 καὶ Πάσσ. 131, 19· βλ. καὶ 115, 4 καὶ 160, 6 καὶ Ε. 71, 5 καὶ 87, 45. *Ἄν κάμεις ἔτσι καὶ στὸ δεῦτερο (τοκετό), γλυτωμὸ δὲν ἔχεις* (=δὲ σώζεσαι—δὲ μπορεῖς νὰ σωθῆς) Μ. 383· βλ. καὶ Ἐφταλ. 45. *Γιατρεμὸ δὲν ἔχει* Ἐφταλ. 19. *Τελειωμὸ δὲν ἔχουν αὐτὰ Λουκόπ. 268. Μία νέα, ποὺ δὲν εἶχε κοιτασμοὺς ἀπὸ τὴν ὁμορφία* (=δὲν μποροῦσε νὰ τὴν κοιτάξη κανεὶς ἀπὸ τὴν ὁμορφία της) Μβ. 438· βλ. καὶ Π.Μ. 83). *Πολὸν τ' ἀμπέλια ἐπλήθυναν καὶ τρυγημοὺς δὲν ἔχουν* Σικελ. 144.

Σημ. Ἔτσι μὲ περίφρασι ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸ ρῆμα βρίσκω, λαβαίνω καὶ ἄλλα, καὶ συνθέστερα ἀπὸ τὸ ρῆμα γίνομαι, (μὲ κατηγορούμενο ἓνα σύστοιχο ἢ συνώνυμο τοῦ ἐνεργητικοῦ ρήματος ἐπίθετο), σχηματίζεται κανονικὰ τὸ παθητικὸ ρημάτων, ποὺ σημαίνουν μὲν ἐνέργεια, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ρηματικὸ τύπο, ποὺ νὰ ἐκφράζη παθητικὴ διάθεσι, ὅπως συμβαίνει ἰδίως μὲ τὰ ἀποθετικὰ ρήματα (§ 159, Σημ.). Π.χ. (Περιποιοῦμαι κάποιον)—βρίσκω ἢ λαβαίνω ἢ ἔχω περιποίησι ἀπὸ κάποιον. (Δέχομαι κάποιον)—βρίσκω ὑποδοχὴ (καλῆ), γίνομαι δεκτὸς ἀπὸ κάποιον. (Ἐπιθυμῶ κάποιον)—γίνομαι ἐπιθυμητὸς ἀπὸ κάποιον. (Ζηλεύω κάποιον)—γίνομαι ζηλευτὸς. (Ἄρῶ, ἀρέζω)—γίνομαι ἀρεστὸς: (Δὲν τὰ ἐκμεταλλεῖσθαι τὰ δάση)—Τὰ δάση μένουσι ἀνεκμετάλλευτα. Ὁ καινούργιος στίχος γίνεται ἀποδεκτὸς ἀπὸ τὴν πλειονότητα Δημοσφ. 17.

§ 166. Ὡς παθητικὰ ρήματα, ἤτοι μὲ παθητικὴ σημασία, λαμβάνονται καὶ ἄρκετὰ ρήματα ἐνεργητικοῦ τύπου (ἤτοι τύπου σὲ -ω), ὅπως παθαίνω, πάσχω, λειώνω (§ 150, 3, Σημ. β'), ἀνάβω, σβήνω (=σβήνομαι· πρβλ. Ε. 53 Α, 13), ἀραχνιάζω (=σκεπάζομαι ἀπὸ ἀράχνες), ψωριαζῶ (=προσβάλλομαι ἀπὸ ψώρα), ἀσπρίζω, μαυρίζω, πρᾶσινίζω κ.τ.δ. (=γίνομαι ἄσπρος, μαῦρος κλπ.) κ.ἄ.

Ὡς ἐκ τῆς σημασίας τους αὐτῆς τὰ ρήματα αὐτὰ καὶ προσδιορισμὸ ποιητικοῦ αἰτίου μποροῦν νὰ ἔχουν (§ 134, 9) καὶ μετοχὴ παθητικοῦ παρακειμένου (σὲ -μένος) σχηματίζουσι, κι' ἂν ἀκόμη δὲν εἶναι εὐχρηστα στὴ μέση φωνή (πρβλ. § 161, 4): *Ἐπαθε πολλὰ ἀπ' αὐτόν. Ἀράχνιασε ὁ τοῖχος—ἀραχνιασμένος* Ε. 206, 7. *Ψωρίασε ὁ σκύλος—ψωριασμένος* Ε. 57, 10. *Ἐμαύρισε ἀπὸ τὸν ἥλιον—μαυρισμένος. Κονώνει, παγώνει (ἀπ' τὸ ψῦχος)—κρυωμένος, παγωμένος. Ἀροσσιτῶ (=προσβάλλομαι ἀπὸ ἀροσσιτεία, μὲ βεβίσκει ἀροσσιτεία)—ἀροσσιτημένος* Ε. 65 Β, 5.

Σημ. Στά άπομνημονεύματα τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Μακρυγιάννη, κάπως παραδόξως, βρίσκομε καί καθαρῶν ενεργητικῶν ρημάτων μετοχές σέ -οντας, χρησιμοποιούμενες σέ ἀπόλυτη σύνταξη μέ σημασία παθητική: *Σκοτώνοντας ὁ Καραϊσκάκης, σκούρνιασαν τὰ ντουφέκια τους* (= ἄμα σκοτώθηκε ὁ Κ.) Μακρυγ. 240. *Σκοτώνοντας ὁ Νοταρᾶς, οἱ περισσότεροί του ἄνθρωποι ἦσαν μ' ἐμένα* Μακρυγ. 241. *Συνάζοντας ὅλοι οἱ Σύ(μ)βουλοι τῆς Ἐπικρατείας, μιλοῦμεν νά γένουν νέοι ὑπουργοί* (= ἄφοῦ συνάχτηκαν) Μακρυγ. 385· βλ. καί 404: *Διαλῶντας ἡ Συνέλευση*. Πρὸβλ. καί: *Ἐμεῖς εἰς τὸ κάστρο τραβοῦσαμε ματιῦρια ἀπὸ τοὺς Τούρκους δέροντας καὶ βασανίζοντας* (= δεινόμενοι καὶ βασανιζόμενοι) Μακρυγ. 29.

§ 167. Κατὰ τὴ μετατροπὴ μιᾶς προτάσεως μέ σύνταξι ενεργητικὴ σέ ἄλλη ἀντίστοιχη πρότασι μέ σύνταξι παθητικὴ, ὑποκείμενο τοῦ παθητικοῦ ρήματος γίνεται τὸ ἀντικείμενο τοῦ ἀντίστοιχου ενεργητικοῦ, καί τὸ ὑποκείμενο ἐτούτου μετατρέπεται σέ προσδιορισμὸ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου (§ 134, 9): *Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴ γῆ—ἡ γῆ θερμαίνεται ἀπ' τὸν ἥλιο. Τὸν Πέτρο τὸν ἀδίχησε ἡ φύση—ὁ Πέτρος ἀδικήθηκε ἀπ' τὴ φύσι.*

Σημ. α'. Μεταξὺ τῶν δυὸ ἀντιστοίχων συντάξεων μιᾶς προτάσεως, τῆς ενεργητικῆς δηλαδὴ καί τῆς παθητικῆς, οὐσιώδης διαφορά, ὅσον ἀφορᾷ τὸ νόημα, δέν ὑπάρχει. Μόνο ποῦ μέ τὴν ενεργητικὴ σύνταξι ἐξαιρεται μᾶλλον τὸ δ ρ ὠ ν π ρ ὁ σ ω π ο (ἢ πρᾶγμα), καί τὸ γραμματικὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως μέ τὴ σύνταξι αὐτὴ συμπίπτει μέ τὸ λογικὸ ὑποκείμενο (*Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴ γῆ*), ἐνῶ μέ τὴν παθητικὴ σύνταξι ἐξαιρεται μᾶλλον τὸ ἀ π ο τ ἔ λ ε σ μ α τῆς ενεργείας τοῦ ὑποκειμένου (*Ἡ γῆ θερμαίνεται*), καί τὸ λογικὸ ὑποκείμενο σ' αὐτὴ δηλοῦται ἐμμέσως, δηλαδὴ μέ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου (*ἀπ' τὸν ἥλιο*).

Σημ. β'. Τὸ ποιητικὸ αἶτιο, ποῦ κανονικά, ὅπως εἶδαμε (§ 134, 9), ἐκφέρεται μέ ἐμπρόθετο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πρόθεσι ἀπὸ καί αἰτιατικὴ, πολλές φορές, ὅταν τὸ παθητικὸ ρῆμα εἶναι σέ μετοχὴ παρακειμένου, ἐκφράζεται μέ σύνθεσι, ἥτοι τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου (ἢ πράγματος), ποῦ περιέχεται στὸν ἐμπρόθετο προσδιορισμὸ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, ἐνώνεται μέ τὴν παθητικὴ μετοχὴ σέ μιὰ λέξι σύνθετη ὡς πρῶτο συνθετικὸ τῆς: (*Πατημένος ἀπ' τοὺς Τούρκους*)—*τουρκοπατημένος* Ε. 23, 5. (*Σκεπασμένος ἀπὸ σύννεφα*)—*συγγεφασκεπασμένος* Λπ. 222. (*Φαγωμένος ἀπὸ τὸ σαράκι, ἀπ' τὴ σκόνῃ*)—*σαρακοφαγωμένος* Πα. 95, *οκονοφαγωμένος* Λ. Δ 76. (*Βαρεμένος ἀπὸ τὸ χαλάξι*)—*χαλαζοβαρεμένος*. (*Καμένος ἀπ' τὸ Χάρο, ἀπ' τὴν ἀστραπή, ἀπ' τὸν ἥλιο*)—*χαροκαμένος* Πα. 114, *ἀστραποκαμένος* Ε. 90 Γ, 15, *ἡλιοκαμένος*. (*Μαυρισμένος ἀπ' τὸν ἥλιο*)—*ἡλιομαυρισμένος* Λ. Δ 76. (*Παγωμένος ἀπ' τὸ κρύο*)—*τὰ τάσιαρα τῆς γῆς τὰ κροπαγωμένα* Ε. 207, 1. (Πρὸβλ. τὰ λόγια νεοελληνικά: *σεισμόπληκτος, χαλαζόπληκτος, ἡλιοκαῆς* κ.τ.δ.).

Σημ. γ'. Τὸ ἔμμεσο ἀντικείμενο ἐνὸς δίπτωτου ἐνεργητικοῦ μεταβατικοῦ ρήματος (§ 26, 3, α' καὶ β') διατηρεῖται καὶ στὸ παθητικόν, καὶ ὅταν δηλαδὴ ἡ σύνταξις τῆς προτάσεως μετατραπῆ ἀπὸ ἐνεργητικὴ σὲ παθητικὴ: (*Τὸν Πέτρο τὸν ἐξετάζουν μαθηματικά*)—*Ὁ Πέτρος ἐξετάζεται μαθηματικά.* (*Τὴν ἔγνεσαν μαῦρα οὐρα*)—*Ἦταν μαῦρα ντυμένη Ἐφταλ. 15.* (*Τὸ ἐφόρτισε τὸ μουλᾶρι ξύλα*)—*Τὸ μουλᾶρι φορτώθηκε ξύλα. Φορτωμένος: δαχτυλίδια Τρ. 56: βλ. καὶ Πάσ. 64, 1 (§ 61, 2).* (*Τοῦ ἔδωκαν καιρὸ νὰ φύγῃ*)—*Τοῦ δόθηκε καιρὸς νὰ φύγῃ. Τὰ πράματα τοῦ νεκροῦ εἶναι δοσμένα πιά τοῦ χαμοῦ καὶ τῆς ἐρημιᾶς Ἀποστολ. 14.* Ἀλλὰ: (*Τοῦ ἐπλήρωσα ἐγὼ τοὺς καφέδες*)—*Τοὺς ἐπληρώθηκε ἀπὸ μένα τοὺς καφέδες.*

Ἄν τὸ ἐνεργητικὸ δίπτωτο ρῆμα εἶναι ἀπ' τὰ συντασσόμενα μὲ δυὸ αἰτιατικὰς κ' ἀπ' αὐτὰς ἢ μιὰ εἶναι κατηγορούμενο τῆς ἄλλης (§ 62), τότε καὶ ἡ δευτέρα αἰτιατικὴ (τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου) στὴν παθητικὴ σύνταξι μετατρέπεται κ' αὐτὴ σὲ ὀνομαστικὴ, ὡς κατηγορούμενο πάλι τῆς πρώτης: (*Τὸ θυρωρὸ τὸν εὔσηκαν νεκρὸ*)—*Ὁ θυρωρὸς βρέθηκε νεκρὸς. (Τὸν Πέτρο τὸν διόρισαν νομάρχη)*—*Ὁ Πέτρος διορίστηκε νομάρχη.*

§ 168. Ἡ παθητικὴ σύνταξις εἶναι ἀρκετὰ συνήθης στὴ νέα Ἑλληνικὴ. Πρβλ.: (*Ἡ ὑπηρέτρια καθαρίζει τὸ πάτωμα*)—*Τὸ πάτωμα πρέπει νὰ καθαρίζεται συχνά.* (*Ζεσταίνει νερὸ*)—*Τὸ νερὸ στὸ γκάξι ζεσταίνεται γρήγορα.* (*Ποτίζουν τὸ χωράφι*)—*Τὸ χωράφι αὐτὸ ποτίζεται.* (*Πουλοῦν τὸ σπῆτι τους*)—*Αὐτὸ τὸ σπῆτι πουλιέται.* (*Δὲν τὸ βρῆσκω πονθενὰ τὸ βιβλίο*)—*Δὲ βρῆσκεται πονθενὰ.* (*Δὲν τὸν γνώρισαν τὸν Πέτρο*)—*Πῶς ἔγινε ἔτσι ὁ Πέτρος; δὲ γνωρίζεται.* (*Κιτίζουν σπῆτι στὴν Κηφισιά*)—*Πότε κίστηκε αὐτὸ τὸ σπῆτι; (Τὰ κλειδώνει ὄλα)*—*Ὅλα κλειδώνονται ἐδῶ μέσα. (Τὸν καταδίκασαν σὲ ἰσόβια)*—*Καταδικάστηκε σὲ ἰσόβια. (Τὰ γκρέμισε ὄλα ὁ σεισμός)*—*Γκρεμιστῆκαν ὄλα ἀπ' τὸ σεισμό. (Δὲν τὸ ἄκουσε κανεὶς αὐτὸ)*—*Ποῦ ἀκούστηκε αὐτὸ τὸ πράμα; Τί γίνεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; δὲν ἀκούγεται πιά (= δὲ μιλοῦν γι' αὐτόν, δὲ γίνεται λόγος γι' αὐτόν). Αὐτὴ ἡ γλῶσσα δὲ μιλιέται πιά.* (βλ. καὶ § 164, 2, α').

Δὲν εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου συνήθης καὶ ἡ χρῆσις τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, (ὅπως βλέπει κανεὶς καὶ στὰ παραπάνω παραδείγματα), καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκδηλώνεται τὸ πάθημα μόνο, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνεται μὲ τὸ ποιητικὸ αἴτιο (§ 134, 9) καὶ τὸ πρόσωπο (ἢ τὸ πράγμα), ποῦ ἐπιφέρει τὸ πάθημα: *Ἐκανε ἀντίγραφα καὶ πληρώνονταν (=πληρωνόταν)*

μιὰ πεντάρα τὴν κάθε κόλλα (=πληρωνόταν ἀπὸ κείνον, χάριν τοῦ δ-ποιού τὰ ἔκανε τὰ ἀντίγραφα) Τρ. 15.

Ἔτσι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραλείπεται:

1) διότι μπορεῖ εὐκολὰ νὰ ἐννοηθῆται ἀπ' τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπ' τὴ συνήθη χρῆσι: *Ποτὲ δὲν ἐπατήθηκε τῆς Καστανιάς ὁ πύργος* (ἐνν.: ἀπὸ ἐχθρούς) Ε. 53 Α. 16' πρβλ. τὸν ἀκόλουθο στίχο: *Οὐδὲ ὁ Τοῦρμος τὸν πάτησε κλπ.* Ἡ χώρα *πάρθηκε* (ἐνν.: ἀπ' τοὺς ἐχθρούς) Ε. 73, 40' βλ. καὶ 58, 19. Ὄταν πολεμοῦσαμεν ἐμεῖς καὶ σκοτωνόμαστε, ὁ κύριος Μαῦρος πῆγε εἰς τὴν Εὐρώπη κλπ. (ἐνν.: ἀπ' τοὺς ἐχθρούς) Μακρυγ. 255. *Μιὰ λάμπα τοῦ πετρελαίου ἀνάφτηκε, μιὰ μεσόπορτα ἀνοίχτηκε* καὶ ἡ Θεοδορούλι στάθηκε σ' αὐτὴ (ἐνν.: ἀπ' τὴν ἀπρόετρα ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ) Τρ. 206. *Εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας νὰ κάμουνε τάλωνι καὶ τᾶχυρο νὰ μὴ βραχῆ* μηδὲ καὶ τὸ σιτάρι (ἐνν.: ἀπ' τὴ θάλασσα) Ε. 74, 68. *Τὰ πρόβατα κουρεύονται* καὶ τὸ τυρὶ *ζυγιέται* (ἐνν.: ἀπ' τοὺς τσοπάνηδες) Ε. 214, 23. *Τρεῖς ἀδεοφάδες ἤμαστε κι' οἱ τρεῖς κακογραμμένες* (ἐνν.: ἀπ' τὴ μοῖρα) Ε. 89, 36. *Σελλῶνω τᾶλόγο μου, ξεσελλώνεται* (ἐνν.: ἀπὸ κάποια μαγικὴ δύναμι) Ε. 172, 19. *Γιατὶ κλαίει τὸ παιδί; δὲ βυζάχτηκε;* (ἐνν.: ἀπὸ τὴν παραμάνα ἢ ἀπὸ τὴ μάνα του). *Αὐτὸ τὸ σπίτι πουλιέται ἢ νοικιάζεται* (ἐνν.: ἀπ' τὸν ἰδιοκτήτη του). *Ὁ κόπος σου δὲν πληρώνεται* (ἐνν.: ἀπὸ μᾶς).

Ἔτσι καὶ: κατηγοροῦμαι, καταδικάζομαι, ἀθωώνομαι (ἐνν.: ἀπ' τὴ δικαστικὴ Ἀρχή), ἀφήνομαι, ἀπολύομαι—ἀφέθηκα, ἀπολύθηκα (ἐνν.: ἀπ' τὴ στρατιωτικὴ Ἀρχή), διορίζομαι, παύομαι—διορίστηκα, παύθηκα (ἐνν.: ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο κλπ.). Ἄπαγορεύεται, δὲν ἐπιτρέπεται ἢ εἰς ὁδὸς (σιτὸ Ὑπουργεῖον κλπ.). Ποβλ. § 153, 1 καὶ 2.

2) διότι τὸ ποιητικὸ αἶτιο εἶναι κάτι τὸ γενικὸ καὶ ἀόριστο: *Τὸ κάθετι μέσα στὴ ζωὴ περιορίζεται καὶ περιορίζει, ὀρίζεται καὶ ὀρίζει, ἀναγκάζεται* καὶ ἀναγκάζει, κλονίζεται καὶ κλονίζει, πατιέται καὶ πατεῖ, σβήνεται καὶ σβήνει (=ἐνν.: ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἀπὸ τὸ περιβάλλον ἐν γένει) Παπαν. 167. *Τὰ ράσα μου εἶναι σάπια καὶ ξεσκίζονται* (ἐνν.: ἀπὸ ὅ,τι κι' ἂν πιαστοῦν) Ε. 73, 34. *Δὲ βρῖσκεται—δὲ βρέθηκε ἄνθρωπος νὰ τὸν γνωρίζῃ* (ἐνν.: ἀπὸ ὄσους κι' ἂν ρωτοῦν). *Τὸ δῶρο δὲ χαρίζεται* (ἐνν.: ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο ποὺ λαβαίνει κάποιο δῶρο). *Πῶς ὀνομάζεται; πῶς λέγεται;* (Τρ. 246), *πῶς γρά-*

φεται αὐτῇ ἢ λέξις; (πρὸβλ : πῶς τὸν *λένε*; πῶς τῇ *γράφουν* αὐτῇ τῇ λέξει; § 19, 2, γ').

Ἔτσι κανονικά δὲν τίθεται προσδιορισμὸς τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου μὲ παθητικά ρήματα χρόνου ἐνεστώτα ἢ παρατατικοῦ, ὅταν αὐτὰ λαμβάνονται :

α') μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ὅτι τὸ ὑποκείμενο ἀνέχεται ἢ ἐπιτρέπει νὰ γίνηται στὸν ἑαυτό του κάτι ἀπὸ τοὺς ἄλλους γενικῶς : Ὁ Πέτρος εἶναι ἄνθρωπος πὸν *κολακεύεται* (=πὸν θέλει νὰ τὸν κολακεύουν οἱ ἄλλοι, πὸν δέχεται τίς κολακεῖες). Πρὸβλ. § 164, 1.

β') μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ὅτι τὸ ὑποκείμενο μπορεῖ, ἢ (συνηθέστερα, μὲ ἄρνησι) δὲν μπορεῖ νὰ πάθῃ κάτι : Τὸ μικρὸ παιδί εὐκόλα *γελιέται* (=μπορεῖ νὰ τὸ γελάσῃ κανεὶς). Τὸ 3 ἀπὸ 5 *ἀφαιρεῖται*, τὸ 8 ἀπὸ 6 *δὲν ἀφαιρεῖται*. πρὸβλ. Ε. 81, 8 καὶ Πάσσ. 363, 2. Πύργος δὲ *θεμελιώνεται* χωρὶς μαστόρον μάτι (=δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ) Ἐρσ. 18. Τὸ τί τραβήξαμε σ' αὐτὸ τὸ ταξίδι *δὲν περιγράφεται*. Αὐτὸ τὸ κρασί *δὲν πίνεται*. Πῆρε ἓνα κρέας, πὸν *δὲν τραγώταν* (=πὸν δὲν μποροῦσε νὰ τὸ φάγῃ κανεὶς).

3) διότι τὸ παθητικὸ ρῆμα, ἔτσι νὰ ποῦμε, ἐνέχει μέσα στὴν ἔννοιά του τὸν προσδιορισμὸ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, ὅπως π.χ. ξημερώνομαι, βραδυνάζομαι, νυχτώνομαι, σκονίζομαι, λασπώνομαι κ.τ.δ. : *Ξημερωθήκαμε* στὴν Καλλιπὸλι (=μᾶς πῆρε ἡ μέρα στὴν Κ.) Δπ. 122. *Νυχτωθήκαμε* σὺ δάσος (=μᾶς πλάκωσε ἡ νύχτα στὸ δ.). Τὰ ἔπιπλα *σκονίζονται* (=τὰ πλακώνει σκόνη). *Δασπώθηκα* χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω (=λερώθηκα ἀπὸ τίς λάσπες).

Τέτοια εἶναι ἰδίως τὰ παθηματικά ρήματα, ἧτοι τὰ ρήματα ποὺ σημαίνουν προσβολὴ τοῦ ὑποκειμένου ἀπὸ κάποιο σωματικὸ ἢ ψυχικὸ πάθημα, ὅπως στραβώνομαι, τυφλώνομαι (=παθαίνω τὸ τυφλωσίν· πρὸβλ. : *Θὰ θολωθοῦν* τὰ μάτια σου=*θὰ πάθουν θόλωσι* Ε. 165, 15), ἀντραλίζομαι (Ε. 73, 36), ζαλίζομαι (=μὲ πιάνει ζάλη), ζεσταίνομαι, θερμαίνομαι (=μὲ πιάνει θερμὴ κλπ.), φαρμακώνομαι, πικραίνομαι (=μὲ πιάνει πίκρα), δαιμονίζομαι (Ε. 74, 98· πρὸβλ. τὴ φράσι : *Μὲ πιάνουν τὰ δαιμόνια*· πρὸβλ. καὶ § 153, 3, Σημ.).

Δ. Ἀπρόσωπα ῥήματα.

§ 169. 1) Μερικά ῥήματα χρησιμοποιοῦνται κανονικά μόνο στο γ' ἐνικό πρόσωπο ἀπρόσωπος, ἤτοι χωρίς νά ὑπάρχη στη σειρά τοῦ λόγου καί χωρίς νά ἐννοῆται κι' ἀπέξω κανένα ὄνομα πρόσωπου (ἢ πράγματος) ὡς ὑποκείμενό τους, ὅπως π.χ. μέλει (ἔμελε), γνοιάζει (ἔγνοιζε, ἔγνοιασε), ἐνδιαφέρει (ἐνδιέφερε), συμφέρει (ἐσύμφερε), πρόκειται (ἐπρόκειτο). Βλ. § 64.

Τά ῥήματα αὐτά λέγονται ἀπρόσωπα (ἢ τριτοπρόσωπα) ῥήματα.

Σημ. Σπάνια τά ῥήματα αὐτά ἐκφέρονται καί μέ προσωπικό ὑποκείμενο: *Δέ μέ μέλει τό σκοτάδι, δέ μέ μέλει ἡ φυλακή* λ.τ. *Τόν Πέτρο τόν ἐνδιαφέρει πολὺ αὐτή ἡ ὑπόθεσις.* Ἐμένα δέ μ' ἐνδιαφέρει αὐτός *δ' ἀρνητής* Χαρ.Κ.107.

2) Ἀπρόσωπος χρησιμοποιεῖται συχνά τὸ γ' ἐνικό πρόσωπο καί πολλῶν ῥημάτων, πού κανονικά λαμβάνονται στοῦ λόγου ὡς προσωπικά, ὅπως (μπορῶ) μπορεῖ (=εἶναι δυνατόν), (βολῶ) βολεῖ, (μέλλω) μέλλει (=πρόκειται), (συμβαίνω) συμβαίνει, (τυχαίνω) τυχαίνει, ἔτυχε, (λαχαίνω) λαχαίνει, ἔλαχε, (πρέπω) πρέπει, (ταιριάζω) ταιριάζει, (μοιάζω) μοιάζει, (χρειάζομαι) χρειάζεται, (ἀκούομαι) ἀκούεται πώς, ἀκούστηκε πώς, (φαίνομαι) φαίνεται πώς, (λέγομαι) λέγεται ὅτι, (διαδίδομαι) διαδίδεται πώς, (ἀναγγέλλομαι) ἀναγγέλλεται ὅτι, (ἀνακοινοῦμαι) ἀνακοινοῦται ὅτι, (ἀποφασίζομαι) ἀποφασίζεται νά, ἀποφασίστηκε νά, (συμπεραίνομαι) συμπεραίνεται ὅτι, κλπ. : **Μπορεῖ** τὰ τὸν ξαναπαῖ καί στοῦ χωριό Ζ Π. 70. *Πῶς ἄντρας τῆς μπορεῖ ποτὲ νά γίνω;* (=εἶναι δυνατόν) Σικελ. 87. *Πῶς δὲν ἦρθε ὁ Πέτρος; εἶναι ἄρρωστος;* **Μπορεῖ** (=εἶναι δυνατόν). Θεὸς μᾶς καταράστηκε καί **μέλλει** νά χαθοῦμε Λ. Ε 74. **Ἀκούστηκε** πῶς σκοτώθηκαν πολλοί. **Φαίνεται** πῶς δὲ θὰ ξαναγυρῶσι πίσω.

Ὅμοίως λαμβάνεται συχνά ἀπρόσωπος τὸ γ' ἐνικό πρόσωπο τῶν ῥημάτων εἶμαι, ἔχω, κάνω καί περνῶ : **Εἶναι** νά τὰ λὲς ἐσὺ αὐτά; (=ταιριάζει νά τὰ λὲς κλπ.). **Εἶναι** νά πᾶνε ἐκδρομῇ (=πρόκειται). *Δὲν ἦταν* νά σβησιτῇ ποτὲς (=δὲν ἐπρόκειτο) Ἡλ. 25. *Δὲν ἔχει* κανένα σῦκο; (=δύσχοι) Ππδ. Φόν. 41. **ἔχει** κουνέλια ἐδῶ; (=δύσχοι) Τρ.Δ. 56. *Δῶ πέρα δὲν ἔχει* γιορτές Μυρ. 15. **Εἶναι** δουλειά

ἐδῶ· δὲν ἔχει κουβέντα Μητσο. Β 35. *Ἀῤοιο θὰ ἔχη ὠραία ἡμέρα.*
"Ἐχει νὰ ῥθῃ ἕνας καιρός, νὰ θῆς καὶ νὰ μὴ θέλω (= μέλλει νὰ ἔρθῃ)
 Πάσο. Δίστ. 2. *Κάνει κούο σήμερα. Δὲν κάνει νὰ πᾶς μόνος σου (=*
δὲν ταιριάζει, δὲν εἶναι σωστό). *Περγνάει ἀπὸ κεῖ: Δὲν περγνάει (=*
δὲν ὑπάρχει πέρασμα, δίοδος). Προβλ. καὶ § 19, 2.

Σημ α'. Τὸ ἀπρόσωπο ῥήμα μπορεῖ καταντᾶ πολλές φορές ἰσοδύναμο μὲ τὸ ἐπίρρημα ἴσως, μὲ τὸ ὅποῖον καὶ χρησιμοποιεῖται κάποτε ἐκ παραλλήλου: *Πότε θὰ ἔρθῃ ὁ Πέτρος: Μπορεῖ αῤοιο (= ἴσως αῤοιο).* Ἀπασχόληση, *μπορεῖ εὐχάριστη, μπορεῖ καὶ βαρετὴ Καρ.* 37. *Πάσχει νὰ βρῇ τὴ φτωχὴ φαρμίλια του, μπορεῖ νεκρὴ, ἴσως παγωμένη κάτω ἀπ' τὸ μάτι τοῦ δούκοντα* Πα. 159.

Μὲ ὁμοία σημασία χρησιμοποιεῖται συνήθως ἡ φράσις *μπορεῖ νὰ ἦ* *μπορεῖ καὶ νὰ: Μπορεῖ νὰ μιλῆς μέσ' σὶν Παναγιά (= ἴσως μιλῆς)* Ππδ. Β 28· βλ. καὶ Πα. 52 καὶ 89, Ἔρσ. 264 καὶ Τρ. 4. *"Ἄν ἐμεῖς δὲ φρονόμαστε ἔτσι, μπορεῖ καὶ νὰ ζοῦσε τώρα τὸ κορίτσι μου (= ἴσως ἐζοῦσε, ἴσως θὰ ζοῦσε)* Πα. 12. *Μπορεῖ καὶ νὰ γελάστηκα (= ἴσως γελάστηκα)* Τρ. Δ 66.

Ἀλλὰ ἡ φράσις *μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται* καὶ μὲ ἔννοια παραχωρητικὴ (= ἄς): *Μπορεῖ νὰ λῆθ' ὅτι θέλει ὁ κόσμος: ἐγὼ ἔξαμα τὸ καθῆκον μου (= ἄς λῆθ').*

Μὲ τὴ σημασία πάλι τοῦ ἴσως, πιθανῶς, ὡς φαίνεται ἢ, κάποτε, καὶ τοῦ βέβαιου, χρησιμοποιεῖται πολλές φορές καὶ ἡ ἀπρόσωπη φράσις *πρέπει νὰ* (ἢ, σπάνια, *πρέπει γιανὰ*): *"Ἦταν πολλοί: Πρέπει νὰ ἦταν καμιὰ χιλιάδα (= ἴσως, πιθανῶς ἦταν).* *Πρέπει νὰ πήραμε κατὸ δρόμο (= ὡς φαίνεται, πήραμε).* *Πρέπει νὰ ἦταν χαράματα, διὰν ἐστινάχηκα ἀπὸ τὸ γιανάκι μου* Βλαστ. 174. *Πρέπει νὰ ἦμουν ὡς τεσσάρω χρονῶν* Ἐφταλ. 14· βλ. καὶ 205. *Πρέπει νὰ τὸν ἐγνώριζαν ὅλοι, γιὰν ὅλοι προσηκώθηκαν καὶ τὸν ἐχαιρέτησαν ἐγκάοδια (= ὅπως φαίνεται, τὸν ἐγνώριζαν, θὰ τὸν ἐγνώριζαν)* Τρ. 95. *"Ὅποιος τὸ θάνατο ζητεῖ, πρέπει τρελλός γιανὰ εἶναι (= πρέπει νὰ εἶναι, βέβαια εἶναι τρελλός)* Ε. 122, 12.

Κανονικὰ ἡ φράσις *πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται* μὲ ἔννοια βουλευτικὴ: *Πρέπει νὰ πᾶς καὶ σὺ· προβλ.: Θέλω νὰ πᾶς καὶ σὺ.*

Σημ. β'. Γιὰ τὴ σύνταξι τῶν ἀπροσώπων ῥημάτων ὡς πρὸς τὰ ἄλλα βλ. § 64 καὶ § 76 καὶ παρακάτω, ἰδίως τὰ κεφάλαια γιὰ τὶς εἰδικὲς καὶ βουλευτικὲς προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ
ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

Α. Οί χρόνοι τοῦ ρήματος.

§ 170. Γενικὲς προεισαγωγικὲς παρατηρήσεις. 1) Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος εἶναι τύποι ρηματικοὶ ἢ περιφράσεις ρηματικές, ποὺ φανερώνουν πρῶτα τὴ χρονικὴ βαθμίδα, στὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ τοποθετεῖ ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα, ἤτοι τύποι ποὺ φανερώνουν πρῶτα τὸ παρελθόν, τὸ παρόν, τὸ μέλλον¹ (ἔγραψα, γράφω, θὰ γράψω κλπ.) καὶ δευτέρο τὸν τρόπο τῆς ἐμφανίσεώς του ἀπὸ κεῖνον ποὺ μιλεῖ, ἤτοι ἐξέλξει ἢ διάρκεια, σύμπτυξι ἢ σύνοψι, τὸ τετελεσμένον τῆς πράξεως (γράφω, ἔγραφα—ἔγραψα, θὰ γράψω—ἔχω γράψει, ἔχω γραμμένο κλπ.).

Τυπικῶς καὶ μορφολογικῶς τὸ ρῆμα στὴ νέα Ἑλληνικὴ ἔχει ὀχτῶ χρόνους, ἐνεστώτα, παρατατικό, ἀόριστο, παρακείμενο, ὑπερσυντέλικο καὶ τρεῖς μέλλοντες, ἤτοι τὸν ἀπλὸ μέλλοντα α' (θὰ γράφω), τὸν ἀπλὸ μέλλοντα β' (θὰ γράψω) καὶ τὸν τετελεσμένο μέλλοντα (θὰ ἔχω γράψει, θὰ ἔχω γραμμένο).

2) Τὰ ρηματικὰ θέματα, μὲ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται οἱ διάφοροι τύποι ὄλων τῶν χρόνων κάθε ρήματος εἶναι κανονικὰ δύο, ἤτοι τὸ θέμα τὸ ἐνεστωτικό (π.χ. λυν-, τοῦ ἐνεστώτα λύν-ω, λύν-ομαι) καὶ τὸ θέμα τὸ ἀοριστικό (π.χ. λυσ-, λυθη-, τῶν ἀοριστῶν ἔ-λυσ-α, λύθη-κα).

Μὲ τὸ ἐνεστωτικό θέμα σχηματίζονται οἱ διάφοροι τύποι τοῦ ἐνεστώτα, τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντα α' (λύν-ω, ἔ-λυν-α, θὰ λύν-ω, λύν-ομαι, λυν-όμενον, θὰ λύν-ομαι). Μὲ τὸ ἀοριστικό θέμα σχηματίζονται οἱ διάφοροι τύποι τῶν ἄλλων

1. Πρὸβλ. Ω.Γ. 20: *Τὰ ὄσδα ποὺ φυτρῶσαν καὶ μαράθησαν—τὰ ὄσδα ποὺ φυτόνουν καὶ μαραινόνται—κι' αὐτὰ ποὺ θὰ φυτρῶσουν καὶ θὰ μαραιοῦν.*

χρόνων, ἤτοι τοῦ ἀορίστου, τοῦ παρακειμένου, τοῦ ὑπερσυντελικου, τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντα β' καὶ τοῦ τετελεσμένου μέλλοντα (ἔ-λυσ-α, ἔχω λύσ-ει, εἶχα λύσ-ει, θά λύσ-ω, θά ἔχω λύσ-ει· λύθη-κα, ἔχω λυθῆ, εἶχα λυθῆ, θά λυθῶ, θά ἔχω λυθῆ).

3) Μὲ τὸ ἐνεστωτικὸ θέμα ἐμφανίζεται ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα ἐξελισσόμενο, ἤτοι συνεχιζόμενο ἢ ἐπαναλαμβανόμενο· μὲ τὸ ἀοριστικὸ θέμα ἐμφανίζεται συμπτυγμένο ἢ ἐν συνόψει, ἤτοι παρμένο στὸ σύνολό του. Πρὸβλ.: *Τὸ νερὸ ἔπεφτε καὶ ἔπεφτε* (=ἔβροχε συνεχῶς) Πα. 20—*Ἔπεσε πολὺ νερὸ* (=ἔβροξε πολὺ). *Ὅλο ἔκλαιε ἔκλαιε* (=ἔκλαιε διαρκῶς) Πα. 60—*Ἐκλαψε πολλὴ ὥρα*. *Ὅλο παχαίνει* (=γίνεται κἀθε μέρα παχύτερος)—*Θὰ παχύνη πολὺ* (=θά γινῆ πολὺ παχὺς) κ.τ.δ.

Σημ. Αὐτὸ ποῦ λέγεται στὶς διάφορες Γραμματικὲς τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας, πὼς δηλαδὴ τὸ ἀοριστικὸ θέμα τοῦ ρήματος γενικὰ σημαίνει κάτι τὸ στιγμιαῖο ἢ κάτι ποῦ ἔγινε μόνο μιὰ φορά, εἶναι ἄρρητον ἐσφαλμένο. Ἐκεῖνο ποῦ, σὲ ὀρισμένες περιστάσεις, μπορεῖ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ σημαίνόμενο ἀπ' τὸ ρῆμα ὡς κάτι στιγμιαῖο ἢ ὡς κάτι ποῦ ἔγινε μόνο μιὰ φορά, δὲν εἶναι τὸ ἀοριστικὸ θέμα τοῦ ρήματος, ἀλλὰ ἡ ἰδιαιτέρη τοῦ ρήματος σημασία καὶ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων. Στὶς φράσεις π.χ. *Ἔσχισα τὸ γράμμα, ἔσπασα τὸ ποτήρι, ἀνοίξα τὴν πόρτα* κ.τ.δ. μπορεῖ νὰ πρόκειται γιὰ κάτι τὸ στιγμιαῖο καὶ ποῦ ἔγινε μόνο μιὰ φορά. Ἀλλὰ στὶς φράσεις *Ἐλυσα τὸ πρόβλημα, ἀνοίξα χαντάκι γύρω στὸ ἀμπέλι* κ.τ.δ. ναὶ μὲν πρόκειται γιὰ κάτι ποῦ ἔγινε μιὰ φορά, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ κάτι τὸ στιγμιαῖο. Καὶ στὶς φράσεις τέλους *Ἐλυσα δέκα προβλήματα, ταξίδεψα πολλὰς φορὰς στὴν Ἀγγλία* κ.τ.δ. οὔτε γιὰ κάτι τὸ στιγμιαῖο πρόκειται οὔτε γιὰ κάτι ποῦ ἔγινε μιὰ φορά. (Βλ. καὶ τὰ ἐπόμενα, ἀπὸ § 171 κ.έ.).

4) Ἡ ἐν γένει σημασία τῶν χρόνων τοῦ ρήματος δὲν εἶναι ἡ ἴδια σὲ ὅλες τὶς ἐγκλίσεις, παρὰ ἄλλη στὴν ὀριστικὴ καὶ ἄλλη στὶς ἄλλες ἐγκλίσεις. Γενικὰ ἀπ' τοὺς ὀχτῶ χρόνους τοῦ ρήματος

α') στὴν ὀριστικὴ ἀναφέρονται στὸ παρελθὸν ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος, ὁ ὑπερσυντελικός, καὶ ἐν μέρει ὁ παρακειμένος, στὸ παρὸν ὁ ἐνεστώτας καὶ ἐν μέρει ὁ παρακειμένος, στὸ μέλλον οἱ τρεῖς μέλλοντες.

β') καὶ στὴν ὀριστικὴ καὶ στὶς ἄλλες ἐγκλίσεις ἐμφανίζουν ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα ἐξελισσόμενο ἢ δι-

αρκές ὁ ἐνεστώτας, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀπλὸς μέλλοντας α' (γράφω, ἔγραφα, θὰ γράφω), συμπυκνῶμενο ἢ ἐν συνόψει ὁ ἀόριστος, καὶ ὁ ἀπλὸς μέλλοντας β' (ἔγραψα, θὰ γράψω), καὶ (ἐν συνόψει συνάμα καὶ) τετελεσμένον, ἥτοι ἀποτελειωμένον, ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλοντας (ἔχω γράψει ἢ ἔχω γραμμένον, εἶχα γράψει ἢ εἶχα γραμμένον, θὰ ἔχω γράψει ἢ θὰ ἔχω γραμμένον).

Συνοπτικά ἢ ἐν γένει σημασία τῶν χρόνων τοῦ ρήματος στήν ὀριστική διαγράφεται στὸν ἐπόμενον πίνακα:

Χρόνοι		κατὰ τὴ χρονικὴ βαθμίδα, ὅπου τοποθετεῖται ἡ πράξις		
		τοῦ παρελθόντος ἢ παρελθοντικοί	τοῦ παρόντος ἢ παροντικοί	τοῦ μέλλοντος ἢ μελλοντικοί
κατὰ τὸν τρόπο, ποῦ ἐμφανίζεται ἡ πράξις	τοῦ ἐξελισσομένου	ὁ παρατατικός ἔγραφα	ὁ ἐνεστώτας γράφω— πηγαίνω	ὁ ἀπλὸς μέλλοντας α' θὰ γράφω— θὰ πηγαίνω, (νὰ τὸν βλέπω)
	τοῦ συμπυκνῶμενου ἢ συνοπτικοῦ	ὁ ἀόριστος ἔγραψα	(ὁ ἐνεστώτας) πάω	ὁ ἀπλὸς μέλλοντας β' θὰ γράψω— θὰ πάω, (νὰ τὸν ἰδῶ)
	τοῦ τετελεσμένου	ὁ ὑπερσυντέλικος εἶχα γράψει		ὁ τετελ. μέλλοντας θὰ ἔχω γράψει ἢ θὰ ἔχω γραμμένον
		ὁ παρακείμενος ἔχω γράψει ἢ ἔχω γραμμένον		

Σημ. Ὁ ἐνεστώτας καὶ ὁ ἀόριστος, ἐπειδὴ, ὅπως εἶδαμε, ἀπ' τὸ θέμα τους σχηματίζονται οἱ διάφοροι τύποι ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος, λέγονται χρόνοι **ἄρκτικοί**. Οἱ ἄλλοι χρόνοι λέγονται **παραγόμενοι**.

Οἱ παρελθοντικοὶ χρόνοι, ἥτοι ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος, ἐπειδὴ κανονικὰ αὐτῶν τῶν χρόνων γίνεται χρῆσις στὶς (ἱστορικὲς) διηγήσεις, λέγονται καὶ χρόνοι **ἱστορικοί**.

Σημασία τῶν χρόνων τοῦ ρήματος στήν ὀριστική.

1. Οἱ χρόνοι τοῦ ἑξελισσομένου.

αα. Ὁ ένεστώτας.

§ 171. Ὁ ένεστώτας στήν ὀριστική κανονικά φανερώνει:

1) ὅτι ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα γίνεται τῶρα, ἤτοι βρίσκεται στήν ἐξέλιξι του κατὰ τὸ παρὸν (μὲ συνειδητὴ ἀντίθεσι πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον): *Τί γράφεις αὐτοῦ; Γράφω ἓνα γράμμα. Ποῦ βρίσκεται τώρα ὁ Πέτρος; Πρὶν καθότιαν στήν Ἀθήνα· τώρα μένει στήν Κηφισιά. Τώρα φωννιῶνουν τὰ κλαδιά κι' ἀνθίζουσιν τὰ λουλούδια* Ε. 171, 1. (Κυρίως ένεστώτας, τοῦ παρόντος).

Σημ. Ὅπως βλέπει κανεὶς καὶ στὰ παραπάνω παραδείγματα, τὸ παρὸν πού χρησιμοποιώντας τὸν ένεστώτα ἀντιτάσσει ἐκεῖνος πού μιλεῖ πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον, δὲν εἶναι πάντοτε μᾶς ὀρισμένης διαρκείας, ἀλλὰ κάθε φορά διάφορο. Πρβλ. καί: *Ποῦ δουλεύεις σήμερα; Ποῦ δουλεύεις τώρα; (δηλ. αὐτὸν τὸν καιρὸ). Ποῦ πηγαίνει τὸ παιδί; Πηγαίνει στὸ σχολεῖο (τώρα, αὐτὴ τὴ στιγμή, αὐτὴ τὴν ὥρα). Σὲ ποῖο σχολεῖο πηγαίνει τὸ παιδί σας; Πηγαίνει στὸ γυμνάσιο (τώρα, αὐτὴ τὴ χρονιά, αὐτὰ τὰ χρόνια).*

2) ὅτι ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα γίνεται πάντοτε, συνεχῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν σὲ κάποια ὀρισμένα ἢ ἄοριστα χρονικά διαστήματα: *Ὁ ἥλιος λάμπει. Ὁ Πηγεῖος χύνεται στὸ Θερμαϊκὸ κόλπο. — Κάθε Κυριακὴ δειπνῶ σιοῦ θεῖου μου. Ποῦ πωνίζεις ἐσύ; Ἐγὼ πωνίζω σιοῦ Θανόπουλου.* (Ἐνεστώτας γεννικὸς ἢ ἐπαναληπτικὸς).

Τέτοιος ένεστώτας χρησιμοποιεῖται κανονικά σὲ ἐκφράσεις μὲ γενικὸ κύρος, ἤτοι σὲ ἐκφράσεις πού φανερώνουν κάτι πού ἰσχύει γιὰ πάντα, ὅπως σὲ ἀποφθέγματα, σὲ γνωμικά, παροιμίες κ.τ.τ.: *Ὁ κόσμος γυρίζει* λ.λ. Ἡ ἐπιμονὴ νικά Τέλλ. 137. Ὁ φόβος φυλάγει τὰ ἔργα λ.λ. Ἡ ζωὴ μας κάθε μέρα λιγοστεύει Σεφερ. 38. Ὁ ἔπνος τρέφει τὰ μωρὰ Ε. 150, 5· βλ. καὶ 121,3 καὶ 198,2. Ὅποιος πεινάει, καρβέλια δνειρεύεται λ.λ. (Γνωμικὸς ένεστώτας).

§ 172. Ἀναλόγως τῆς ἰδιαίτερης σημασίας τοῦ ρήματος καὶ

της έννοιας τών συμφραζομένων ή κυρία σημασία τοῦ ένεστώτα τροποποιείται και ό χρόνος αὐτός κατά τις περιστάσεις φανερώνει :

1) κάτι πού τώρα άρχίζει νά γίνεται, κάτι πού πάει νά πραγματοποιηθῆ: Πάμε, **νυχτώνει**, **σκοτεινιάζει** (=άρχίζει νά γίνεται σκότος). **Χειμωνιάζει** (=άρχίζει ό χειμώνας). **Γεράζουμε** πιά (=άρχίζουμε νά γινώμαστε γέροι). **Πεθαίνω**, **πνίγομαι** (=πάω νά πεθάνω, νά πνιγῶ). (***Έναρκτικός** ένεστώτας).

2) κάτι πού προέρχεται άπ' τό παρελθόν. (***Άποτελεσματικός** ένεστώτας, συγγενής στη σημασία μέ τόν παρακείμενο, συνήθης ίδίως στό άνωστικά και τά αισθητικά ρήματα): *Τόν γνωρίζω τόν Πέτρο από μικρό παιδί* (=τόν έγνώρισα κι' έξακολουθῶ νά τόν γνωρίζω). *Τί νέα; τί άκοῦς; τί μαθαίνεις;* (=τί άκουσες και γνωρίζεις;). ***Άκούω**, (**πληροφοροῦμαι**) πῶς πρόκειται νά φύγη ό Πέτρος (=άκουσα, πληροφορηθήκα και τó διατηρῶ στό μνημονικό μου).—**Κερδίζεις** ἢ **χάνεις**; (=έχεις κερδίσει ἢ έχεις χάσει στό παιγνίδι;). ***Έχω** γράμμα από τόν Πέτρο. *Τί σοῦ γράφει;* (=τί σοῦ ἔχει γραμμένα;).

*Έτσι μερικοί ένεστώτες καταντοῦν ίσοδύναμοι μέ παρακείμενους, π.χ.: **στέκομαι** (δρθιος=είμαι δρθιος), **κάθομαι** (στόν καναπέ=είμαι καθισμένος), **κείται** (στό κρεβάτι=είναι ξαπλωμένος)* βλ. Ε. 15, 4 και 71, 2.

Σημ. *Άποτελεσματικός είναι και ό ένεστώτας, πού χρησιμοποιείται σέ παραθέσεις ἢ μνεΐες ρητῶν από βιβλία, ἢ γνωμικῶν, παροιμιῶν κ.τ.δ.: *Τί λέει (ἢ τί γράφει) τó Έναγγέλιο;* **Ό σὺ μοῖσις έτέρω μὴ ποιήσης*». **Σπίτι μου, σπιτάκι μου, σπιτοκαλυβάκι μου*, πού λέει κι' ἡ παροιμία.

3) κάτι πού μπορεῖ τó ὑποκείμενο, (κάτι πού εἶναι στό χέρι του) νά τó κάμῃ: *Πές μου, νά ζῆς, γερόντισσα, φτάνω κι' ἐγὼ στό γάμο;* (=μπορῶ νά προφτάσω) Ε. 75, 52* βλ. και 74, 144, 117, 11 και 238, 3. **Εγὼ σέ ένα μῆνα τήν τελειώνω αὐτή τῆ δουλειά.* **Εσὺ, πουλί μ', πὸν χήρεψες, ἄλλη γυναίκα παίρνεις* (=μπορεῖς, στό χέρι σου εἶναι νά πάρης) Λ. Ε 127* βλ. και 132. *Τώρα πῶς γυρίζουμε πίσω;* (=πῶς μποροῦμε νά γυρίσωμε).

*Έτσι συχνά σέ φράσεις πού έκφέρονται σέ β' ένικό πρόσωπο (άντις νά έκφέρονται σέ γ' ένικό ἢ πληθυντικό μέ ὑποκείμενο

γενικὸ καὶ ἀόριστο, § 24 καὶ § 19, 2, γ'): Ἐκεῖ βρισκεις ὄχι θέλεις (=μπορεῖς νὰ βοῆς, μπορεῖ νὰ βοῆ κανεῖς). Ἀπὸ κεῖ ἀνεβαίνεις μετ' ὧο, με μουλᾶρι κλπ.

Τῆ σημασία τοῦ δυνατοῦ τὴν ἔχει συχνὰ ὁ ἐνεστώτας σὲ ἀποφατικὲς προτάσεις, μάλιστα στὴν παθητικὴ διάθεσι: **Δὲ βαστῶ** πιά (=δὲν μπορῶ νὰ βαστάξω). **Δὲν τὸν ὑποφέρω** αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. **Πόδι ἀνθρώπου δὲν πατεῖ** ἐκεῖ πάνω (=δὲν μπορεῖ νὰ πατήση).—Ἔ! **μὰ δὲν ὑποφέρεσαι!** (=δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω) Ξεν. 217. **Δὲ γελιέται** αὐτὸς (=δὲν μπορεῖ νὰ τὸν γελάσῃ κανεῖς) πρβλ. Ε. 81, 8. **Βουνὰ πού δὲν πατιοῦνται** Πάσσο. 363, 1' βλ. καὶ 511, 8 καὶ Φωρ. 2, 122 (δὲ **γιατρεύει**=δὲν μπορεῖ νὰ **γιατρευτῆ**), Θ. Χρ. 28, Πάσσο. 28, 13 καὶ Ε. 5,7-7,14-105,2-185,12-238,9.

Ἔτσι καὶ σὲ μετοχὴ σὲ -οντας: **Μὴν ὑποφέροντας πλέον τὴν πείνα** κλπ. (=ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν) Μακρυγ. 12.

4) κάτι ποῦ ἐνδέχεται, ποῦ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κάμῃ τὸ ὑποκείμενο: Ἡ **ἔρχομαι ἢ δὲν ἔρχομαι**, τοῦ εἶπα (=ἐνδέχεται νὰ ἔρθω κλπ.) Ππδ. Β 22' βλ. καὶ Ε. 171, 17 καὶ 222, 11 καὶ Πάσσο. 423, 6.

Σημ. Στὸ β' (καὶ σπανιότερα καὶ στὸ γ') πρόσωπο ὁ ἐνεστώτας τοῦ δυνατοῦ χρησιμοποιεῖται καὶ ἀντὶς γιὰ προστακτικὴ, ὅταν ὁ λόγος γίνεται μὲ κάποια λεπτότητα: Ἄμα **τσειώσης τὴ δουλειά σου, ἔρχεσαι** (=μπορεῖς νὰ ἔρθῃς, ἔλα). Ἄν τὸν **συναντήσης, τοῦ λές πῶς τὸν θέλω** (=πές του).

5) κάτι βεβαιότατο (γιὰ κείνον ποῦ μιλεῖ), κάτι ποῦ ἐξάπαντος θὰ γίνῃ. Χρησιμοποιεῖται δηλαδὴ πολλὰ φορὲς (ιδίως σὲ διαβεβαιώσεις, σὲ ἰσχυρισμούς, σὲ ἀπειλές) ὁ ἐνεστώτας ἀντὶς γιὰ μέλλοντα, κι' ἔτσι μὲ τὸ νὰ παρουσιάζεται, πῶς γίνεται κίβλας κάτι ποῦ μέλλει νὰ γίνῃ, ὁ λόγος παίρνει κάποιον τόνο πιὸ ἀξιωματικὸ καὶ πιὸ δυνατό: **Συγχώρησέ με, δὲν τὸ ξανακάνω** (=δὲ θὰ τὸ ξανακάμω). **Πεθαίνεις, Εὐγενούλα μου** (=θὰ πεθάνῃς) Ε. 217, 13. **Μᾶς εἶπε μὲ χωρατὰ:** «Ἐγὼ **πεθαίνω** ὁμῶς ἐσεῖς νὰ εἶστε **μονιασμένοι**» Μακρυγ. 235. Ἡ **σώνω τὸ λαὸ μου ἢ ἐγὼ χάνομαι** (=ἢ θὰ σώσω... ἢ θὰ χαθῶ) Λπ. 64. **Σὲ μισῇ ὄρα φτάνουμε** (=θὰ φτάσουμε χωρὶς ἄλλο) Ππδ. Α 41. **Ἀῤῥιο τοὺς στείλω στὴ Λάρισα** (=θὰ τοὺς στείλω χωρὶς ἄλλο) Πα. 85' βλ. καὶ Πάσσο. 456, 12. **Τὸν ἀδερφό μου, ἄμα χωριστοῦμε, πάει, δὲν τὸ**

Ξαναβλέπω σὲ τοῦτον τὸν κόσμον (=δὲ θὰ τὸν ξαναἰδῶ) Τρ. 197· βλ. καὶ Ε. 185, 12.—Θὰ μοῦ πῆς· ἀλλέως σοῦ **κόβω** τὸ κεφάλι (=ἂν δὲ μοῦ πῆς, ξέρετε το, θὰ σοῦ κόψω τὸ κ.) Μ. 415· πρβλ. Π.Μ. 100: *Εἶδεμὴ θὰ σοῦ κόψω τὸ κεφάλι*· βλ. καὶ Μβ. 427 καὶ 479, Λ. Ε 149 καὶ Πάσσ. 271, 17 καὶ 345, 1-3.

Συχνὰ τέτοιες διαβεβαιώσεις καὶ ἀπειλές, ἐκφερόμενες σὲ χροῖον ἔνεστῶτα, ἀκολουθοῦν ὕστερ^ο ἀπὸ κάποια ὑπόθεσι, (ὅπως βλέπει κανεὶς καὶ στὰ τελευταῖα ἀπ^ο τὰ παραπάνω παραδείγματα): **Ἄν** εὐκαιρήσω, **ἔρχομαι**. **Ἄμα** πέση αὐτό, **πέφτουν** ὅλα (=θὰ πέσουν).

Σημ. α'. Κανονικὰ λαμβάνεται μὲ μελλοντικὴ σημασία ὁ ἔνεστῶτας πάω καὶ συνηθέστατα καὶ οἱ ἔνεστῶτες ἔρχομαι καὶ φεύγω: *Σὺ μετρε, ἂν θέλῃς· ἐγὼ πάω σπύτι μου* (=θὰ πάω)· βλ. καὶ Ζ.Π. 56. *Περίμενέ με λίγο καὶ πᾶμε. Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Ἀγγελῆ, ἀμέσως ἔρχομαι* (=θὰ ἔρθω) Τρ. 161. *Κάθισε λίγο καὶ φεύγομε μαζί* Τρ. 287.

Σημ. β'. Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ὁ λεγόμενος προφητικὸς ἔνεστῶτας, ἥτοι ὁ ἔνεστῶτας ποῦ χρησιμοποιεῖται σὲ προφητείες, ὅπου ἐκεῖνος ποῦ προφητεύει βλέπει μπροστὰ του ὡς παρὸν κάτι ποῦ θὰ γίνη στὸ μέλλον: *Πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ σας εἶναι* (=θὰ εἶναι) Ε. 2,18.

Σημ. γ'. Πολλὲς φορὲς ὁ μελλοντικὸς ἔνεστῶτας λαμβάνεται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ πρόκειται νά: *Τᾶμαθες; τὴν ἀρραβωνιάζουν, (τὴν παντρεύουν) τὴ Μαρία* (=πρόκειται νὰ τὴν ἀρραβωνιάσουν). *Παιδιά μ', δὲν ἔχω τίποτε, παιδιά μου, δὲν πεθαίνω* (=δὲν πρόκειται νὰ πεθάνω) Πάσσ. 27, 10. *Μόλον τοῦτο γίνονται λόγος, πότε πὼς παίρνει τὸ δεῖνα γιατροῦ, πότε τὸ δεῖνα δικηγόρου* (= πὼς πρόκειται, πὼς ἐπρόκειτο νὰ πάρη) Τρ. Δ. 25.

6) κάτι ποῦ θέλει, ποῦ δέχεται, ποῦ συγκατατίθεται νὰ τὸ πράξη τὸ ὑποκείμενο. (Βουλευτικὸς ἔνεστῶτας, συνήθης προπάντων σὲ προτάσεις ἐρωτηματικὲς ἢ ἀποφατικὲς): *Θὰ πᾶμε στὸ θέατρο· ἔρχεσαι καὶ σύ;* (=θέλεις νὰ ἔρθῃς;). *Ἦλιε, τὴν παίρνεις τὴ θυγατέρα μου γυναίκα;* (=θέλεις ἢ δέχεσαι νὰ τὴν πάρῃς;); Π.Μ. 30· βλ. καὶ Ε. 86 Β, 17. *Τί μοῦ δίνεις ἐμένα, νὰ τὴν βγάλω (τὴ σακκούλα ἀπ^ο τὸ πηγάδι);* Π.Μ. 40. *Μάνα, ἐγὼ δὲν παντρεύομαι, μήτε στὰ ξένα πάω* (=δὲ δέχομαι, δὲ συγκατατίθεμαι νὰ παντρευτῶ κλπ.) Λ. Δ 104· βλ. καὶ Ε. 36,2 - 53 Β, 10 - 214,12 καὶ 215,10 καὶ Πάσσ. 52,6 καὶ 604,13 καὶ πρβλ. Βλαχ. 43: *Δὲν κα-*

τεβαίνω! λέει ὁ μικρός· δὲ θέλω ἴγὼ νὰ κατεβῶ. Δὲ φεύγομε ζω-
οὶς ἐσένα (=δὲ δεχόμαστε νὰ φύγομε).

Τέτοια εἶναι ἡ σημασία τοῦ ἐνεστώτα καὶ σὲ φράσεις σὰν ἐ-
τοῦτες: Αὐτὸ τὸ σπίτι τὸ πουλοῦν, τὸ νοικιάζουν (=θέλουν νὰ τὸ
πουλήσουν, τὸ ἔχουν γιὰ πούλημα κλπ.). Ἔτσι ἔπειτα καί: Αὐτὸ τὸ
σπίτι πουλιέται, νοικιάζεται (=εἶναι γιὰ πούλημα κλπ.).

Ὁ βουλητικὸς αὐτὸς ἐνεστώτας συχνά, ἰδίως στὸ ἀ' ἐνικὸ
πρόσωπο, παίρνει πιδ ἔντονη σημασία καὶ σημαίνει ὅτι τὸ ὑπο-
κειμένο προσφέρεται, εἶναι πρόθυμο, ἀναλαμβάνει.
Ὑπόσχεται νὰ πράξῃ ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα: "Ἄν
θέλετε, σὰς βοηθῶ κι' ἐγὼ (=προσφέρομαι, εἶμαι πρόθυμος νὰ σὰς
βοηθῆσω)" Ἀμ. 47. Σοῦ πουλῶ αὐτὰ (τὰ βιβλία) Ζ.Π. 146. Παλιὰ ροῦ-
χα ἀγοράζω! Τὲς διαβάζω ἐγὼ τὲς Πράξεις, ἐγόγγυσεν ὁ Γαβριὴλ (=
προσφέρομαι νὰ διαβάσω ἐγὼ) Ππδ. Α 87. "Ὅτι θὲς σοῦ δίνω (=εἶ-
μαι πρόθυμος νὰ σοῦ δώσω) Πα. 29· βλ. καὶ Ε. 6, 13. Καὶ ποιὸς θὰ
βουτήξῃ; Ἐγὼ βουτάω (=προσφέρομαι ἐγὼ νὰ βουτήξω) Ἀπ. 237.
Ἐγὼ τὸν γιατροῦ, κι' ἂν δὲν τὸν γιάνω, νὰ κόψῃ τὸ κεφάλι μου (=
ἐγὼ ἀναλαμβάνω, ἐγὼ ὑπόσχομαι νὰ τὸν γιατρέψω) Π.Μ. 45· βλ. καὶ
Ε. 51, 5-6 καὶ Α. Ε 77: ἐγὼ σὲ ξαγοράζω, πρὸς τὸ ὁποῖον πρβλ. Α.
Ε 63: τὴν ξαγορὰ νὰ φέρω. Δό μου τὸ μαγνάδι μου, καβαλλάσῃ, καὶ
λύνω τὰ μάγια τῆς ἀγάπης μου (=καὶ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ λύσω) Χ.Θ. 21.

Σὲ ἐρωτηματικὰς προτάσεις ἐκφερόμενες σὲ ἀ' πληθυντικὸ
πρόσωπο, ἐκεῖνος ποῦ ρωτᾶ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὴ θέλῃσι
τοῦ ἐρωτωμένου προσώπου: Παίζουμε τὸ κυνηγητό; (=θέλεις ἢ
θέλετε νὰ παίξουμε;). Τί λές; δοκιμάζουμε; (=θέλεις νὰ δοκιμάσω-
με;) Ππδ. Γ 67.

Σημ. Μὲ βουλητικὴ σημασία χρησιμοποιεῖται πολλὰ φορὰς ὁ ἐνε-
στώτας καὶ σὲ ἄλλες ἐγκλίσεις ἐκτὸς ἀπ' τὴν ὀριστικὴν. Ἔτσι σὲ προ-
τάσεις ἀποτρεπτικὰς: Κύριε Ἀλέκο, σὴ ζωὴ σας, μὴ μὰς παίρνετε σὶὸ λαί-
μό σας (=μὴ θέλετε νὰ μὰς πάρετε) Τρ. 56. Μὴ μ' ἀφήνης αὐτὴ τὴ στιγμή, ὅσο
κι' ἂν μὲ μισεῖς· μὴ μ' ἀφήσης! (=μὴ θέλῃς νὰ μ' ἀφήσης) Τρ. 230. Καὶ τοῦ εἶπε
ἡ ἀλογοῦ· μὴ μὲ σκοτώνης, κι' ἐγὼ θὰ σὲ κάμω κλπ. (=μὴ θέλῃς, παραιτήσου
ἀπὸ τὴν πρόθεσί σου νὰ μὲ σκοτώσης) Μβ. 471.

Παρόμοια καὶ σὲ προτάσεις ἐκφερόμενες σὲ προστακτικὴν, ὅποτε ἡ
θέλησις, ἡ συγκατάθεσις ἐννοεῖται ὄχι μόνον ἐκ μέρους τοῦ
ὑποκειμένου τοῦ ρήματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τοῦ προσώπου ποῦ μι-
λεῖ: Κι' ἂν εἶν' ἀκόμα ζωντανή, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω; "Ἄν εἶν' ἀκόμα ζωντα-

νή, κόψε μου τὸ κεφάλι (=κόψε μου, ἂν θέλεις, δέχομαι, συγκατατίθεμαι νὰ μοῦ κόψης) Πάσ. 458, 44. (Παρακάτου, στὸ στίχο 51, ἔχει προστακτικὴ ἀορίστου: *Κώστα μου, σὰν τὴν εὐρηξες, κόψε μου τὸ κεφάλι*).

7) κάτι ποὺ π ρ ο σ π α θ ε ῖ νὰ κάμη τὸ ὑποκείμενο· (Ἐποπειρατικός ἐνεστώτας): *Μὴν ἀκοῦς τί σοῦ λέει αὐτός· σὲ γελάει (=προσπαθεῖ νὰ σὲ γελάσῃ)*. Πρὸβλ. τὴ φράσι: **Κοιτάζει** νὰ σὲ γελάσῃ.

§ 173. Συνηθέστατα σὲ διηγῆσεις ὁ ἐνεστώτας χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ ἀόριστο ἢ (στὰ δημοτικὰ ἰδίως τραγούδια) καὶ ἀντὶς γιὰ παρατατικό.

1) Ὁ ἐνεστώτας ποὺ σὲ διηγῆσεις περασμένων γεγονότων χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ ἀόριστο, λέγεται **ιστορικός ἐνεστώτας**. Τοῦ ἐνεστώτα αὐτοῦ διακρίνονται δυὸ εἶδη, ἴτιοι:

α') ὁ **δραματικός ἐνεστώτας**. Ἐκεῖνος δηλαδὴ ποὺ διηγεῖται ἓνα περασμένο γεγονός, μεταφέρεται μὲ τὴ φαντασία του στὸ παρελθόν, στὸν καιρὸ ποὺ συνέβαινε τὸ γεγονός αὐτό, τρόπον τινὰ τὸ βλέπει νὰ ἐκτελεῖται μπροστά του καὶ τὸ προβάλλει σὰν σὲ ἓνα δράμα ὡς θέαμα καὶ στοὺς ἀκροατάς. Ἔτσι ἡ διήγησις γίνεται πολὺ ζωερὴ καὶ πολὺ ἐναργής: *Σὰν ἔπαισεν αὐτὸς στὸν ἕπνο, λαλᾶ αὐτὴ τὸ λαλουσάκι, ἔρχονται οἱ δράκοι (=λάλησε... ἦρθαν) Π.Μ. 42. Δὲν ἔκαμε τίποτα!* Ἄνοιγω τὴν πόρτα, πετιέμαι στὸ δρόμο, ἀπὸ πίσω ἐκεῖνος... *Τρέχω, μὲ κυνηγᾶει, ποῦ νὰ μὲ φτάσῃ!* κλπ. Ξεν. 227· βλ. καὶ Ε. 45, 1-2 καὶ Μπ. 86.

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται συχνὰ παρενθετικῶς τὸ λέει (ἀντὶς εἶπε ἢ ἔλεγε ἢ ὅπως εἶπε, ὅπως ἔλεγε): *Ὁ Ἀχιλλέας δὲν ἔκατος· πῆγε νὰ χωθῆ μὲς στᾶγορια κι' ἀγκαθερὰ χορτάρια, γιανὰ βοῆ, λέει, τὸ καλοχόρτι* Τρ. Δ 77. *Ὁ φίλος μου μὲ εἶχε συμβουλευεῖ νὰ πλησιάσω τοὺς ἐπιστράτους, γιὰτὶ αὐτοί, λέει, εἶχαν τὴν παντοδυναμία στὰ Ὑπουργεῖα (=ὅπως ἔλεγε) Τρ. 39.*

Ἄσπανάκια ιστορικός ἐνεστώτας καὶ ἀόριστος χρησιμοποιεῖται ἐκ παραλλήλου: *Χτυπάει τὴν πόρτα καὶ βγαίνει ἓνας καὶ τοῦ ἄνοιξε* Μβ. 477· βλ. καὶ Ε. 8, 10-22, 27-89, 14-90 Α, 13 κ.ά.

β') ὁ **ἐνεστώτας τῶν ἀπλῶν ιστορικῶν ἀναγραφῶν**, ποὺ κυρίως εἶναι ἄχρονος ἐνεστώτας (βλ. παρακάτου): *Ὁ Κάλιν φονεύει τὸν Ἄβελ (σὲ εἰκονογραφία). 1492, ὁ Κολόμβος ἀνακαλύπτει τὴν Ἀμερικὴ*· πρὸβλ. σὲ Καζαμίες: 1492. *Ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς*.

2) Ὁ ένεστώτας πού χρησιμοποιεῖται ἀντίς γιά παρατατικό, λέγεται **γραφικός ένεστώτας**, διότι μ' αὐτόν μιὰ περασμένη πράξις κατὰ τὴ διήγησι προβάλλεται τρόπον τινὰ στοὺς ἀκροατὰς σὰ σὲ μιὰ (γραφῆ, ἤτοι) ζωγραφία: *Τρία πουλάκια κάθονται στὸν Ἐλυμπο, σὴ ράχη, τὸ ἴνα τηράει τὰ Γιάννινα, τῆλο τὴν Κατερίνα, τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, μοιρολογαίει καὶ λέει* Ε. 68, 1-3· πρβλ. Ε. 55. 1-2: *Τρία πουλάκια κάθονταν σὴς Παναγιάς τὸν Πύργο, τὰ τρία ἀράδα νέκλαιαν, πικρὰ μοιρολογοῦσαν*· βλ. καὶ Ε. 2, 1 κ.έ., 7, 6-8, 15, 11-13 καὶ 49, 1-3 κ.ά. Ὀλόχαρος ὁ τοῦς του βλέπει ἕνα ἕνα τοὺς τόπους, πὸν θὰ διάβαινε (=ἔβλεπε) Πα. 159.

Γραφικός ένεστώτας καὶ παρατατικός μποροῦν νὰ λαμβάνωνται καὶ ἐκ παραλλήλου: *Τὰ δυὸ μαζί μαλώνανε, τὰ δυὸ μαζί μαλώνουν* Λ. Ε 114 καὶ Πάσσ. 348, 16. *Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουξε, σιῶφρεγγα τὴ χτενίζει* Ε. 92, 4. Ὀλημερίς ἐχτίζανε κι' ἀπὸ βραδὺ γρημεῖται Πάσσ. 511, 3· πρβλ. 512, 3: Ὀλημερίς τὸ κτίζανε, τὸ βράδου γρημερίζοῦν· βλ. καὶ Ε. 11, 1 καὶ 3-29, 6-31, 3-43, 1'-88, 18 καὶ 31.

Σημ. α'. Ὁ γραφικός ένεστώτας καὶ ἐν γένει ὁ ένεστώτας πού φανερώνει ἀδιάκοπη συνέχεια μιᾶς πράξεως λαμβάνεται συχνὰ διπλῶς, κατὰ τὸ σχῆμα τῆς παλλιλογίας, κι' ἔτσι παρουσιάζεται ἑναργέστερα ἢ συνέχεια τῆς πράξεως: *Τὸ πουλι κατεβαίνει, κατεβαίνει ἀγραῖτητα, σὸν νὰ τὸ σέρον μαγνήτης* Πα. 35· πρβλ. 8: *Τὸ νερὸ ἀνέβαινε, ἀνέβαινε δίχως βοή τώρα*.

Σημ. β'. Ἡ χρῆσις τοῦ ένεστώτα ὡς ἱστορικοῦ καὶ γραφικοῦ μὲ τὸν καιρὸν ἐπέδωκε πολὺ στὴ νέα Ἑλληνική, οὕτως ὥστε (στὰ δημοτικὰ ἰδίως τραγούδια) χρησιμοποιεῖται ἔτσι ὁ χρόνος αὐτός καὶ σὲ ἑξαρκτῆ μένες προτάσεις: *Κι' ὄντας ξυπνᾶ ὁ ἀφέντης μας, γρονᾶει καὶ τηράει* (=δταν ξύπνησε) Θ. Χρ. 28· βλ. καὶ Πάσσ. 504, 3. *Καὶ μὲ κάλεσαν καὶ μένα, καὶ δὲ θέλησα νὰ πάω σὸν ἀκούω τὸ τρούμπουρο τρούμπουρο, μ' ἔκαμε ἢ καρδιά καὶ πηγά· βρῖσκω οἷσον πὸν χορεῖται κλπ.* (=σὸν ἀκουσα.... πὸν χόρευε) Θ. Χρ. 73· βλ. καὶ 96 (πὸν βογγαίει, πὸν βαρυναστέναζει=πὸν βογγοῦσε, βαρυναστέναζε). *Κι' ἐκεῖ πὸν τρῶν καὶ πίνουνε καὶ ψηλοτραγουδοῦνε, ἕνα χαρὶ τοὺς ἔρχεται ἀπὸ τὸν Μπουκουβάλα* (=πὸν τρώγαν κλπ.) Πάσσ. 12, 7. *Καθὼς σκύφτει ἢ κοπέλλα ἀπάνου σὸ πηγάδι, εἶδε ἐκεῖνη τὴν κοπέλλα τὴν δημοση* (=καθὼς ἔσκυψε) Μβ. 433. Ὀπως τήνε τηράει ὁ βασιλιάς, τὴν ἐγγώμισε (=δπως τὴν ἐκοίταξε) Μ. 439· βλ. καὶ Μβ. 467 καὶ 468 καὶ πρβλ. 467: Ὀπως εἶδε τὸ κεφάλι κλπ.—*Στὸ μεταξὺ ὁ Λοάκοντας δίνει στὴν κόρη τροφή, ἀφοῦ προηγουμένως τὴ βασανίζει* (=ἀφοῦ τὴν ἐβασάνισε) Κμπ. 39. *Τέλος, ὡς φτάνουνε σὸ Ναὸ, ἀρχίζει ἕνα πασίχαρο χορὸ* (=δταν ἔφτασαν) Σικελ. 85.

Στὴν ἀρχαία Ἑλληνική ἢ τέτοια χρῆσις τοῦ ἱστορικοῦ ένεστώτα

εἶναι σπάνια. Πρβλ. Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. Α, ζ, 15: *Ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεύς ποιεῖ ἀντὶ ἐρούματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κύρον προσλαίοντα* (=ἐπειδὴ ἐπίθεται).

Σημ. γ'. Οἱ ἐνεστωτικοὶ τύποι τοῦ ρήματος εἶναι ἀρχῆθεν ἀχρονοί, ἤτοι χρονικῶς ἀχρωμάτιστοι ρηματικοὶ τύποι, χωρὶς καμιά δηλαδὴ χρονικὴ σημασία, καὶ γιὰ τὸ δυνατόν νὰ συνάπτονται μὲ χρονικὰ ἐπιρρήματα καὶ χρονικοὺς ἔν γένει προσδιορισμοὺς ποὺ ἀναφέρονται ὄχι μόνον στὸ παρόν, παρὰ καὶ στὸ παρελθόν καὶ στὸ μέλλον. Πρβλ.: *Σήμερα αὔριο ἐὸν πεθαίνεις* Θεοτοκ. 131. *Αὔριο πέφτει τὸ Μισολόγγι* Ζάκ. 48. *Ὁ Πέτρος δουλεύει στὸ ἐργοστάσιον αὐτὸ εἴκοσι χρόνια τώρα.* "Ὁσο ἤμμον κλέφτης σὰ βουναί, μὲ λὲν πὼς μὲ τὰ δίνουν (=μοῦ ἔλεγον πὼς μοῦ τὰ ἔδιναν) Πάσσ. 75, 10. *Αὔριο, μεθαῦριο τὸ βλέπω* "Ερσ. 66· βλ. καὶ 99 καὶ Πάσσ. 456, 12. *Προσεχῶς ἐκδίδεται ἓνα νέο περιοδικό.* (Βλ. καὶ τὰ προηγούμενα, ἰδίως § 172, 3—5).

ββ. Ὁ παρατατικός.

§ 174. Ὁ παρατατικὸς φανερώνει ὅτι ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα, γινόταν στὸ παρελθόν, ἤτοι βρισκόταν στὴν ἐξέλιξι του σὲ κάποιον χρονικὸ διάστημα τοῦ παρελθόντος, ποὺ ἔχει στὸ νοῦ του ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ: *Ἀνὸ μέρες πρὶν μπιή στήν κλινική, ἔγραφε τῆς μάνας τῆς ἡ Ραχηλιώ* "Ηθ. 54.

Τὸ πότε ἀκριβῶς γινόταν ἡ πρᾶξις καὶ τὰ χρονικὰ ὄρια τῆς διαρκείας τῆς μπορεῖ νὰ καθορίζωνται ρητῶς ἢ νὰ ὑποδηλώνωνται ἀπ' τὰ συμφραζόμενα, μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μένουν ἐντελῶς ἀκαθόριστα: *Χτὲς ὅλη τὴν ἡμέρα ἔβρεχε στήν Κηφισιά. Πισιτῆκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ πουνρὸ ὡς τὸ βράδν* Ε. 214, 16. *Τί ἔκανες ὄσσην ὦρα ἔλειπα ἐγὼ ἔξω; Μελετοῦσα. Τρεῖς ὠρες ἐπολέμας μὲ δεκοχτὸν χιλιάδες* Ε. 11, 21. *Ἐξοῦσε ἀκόμα τότε ὁ πατέρας τους. Ἐργαζόταν τότε* στὸ Ναύσταθμο. *Ὁ Παῦλος καθιστὸς σ' ἓνα σακμὶ κρατοῦσε* στὰ χέρια καὶ *διάβαζε* ἓνα βιβλίον "Ερσ. 14.—*Μαῦρο καράβι ἀρμένιζε* στὰ μέρη τῆς Κασσάνδρας (ἐνν.: *μιὰ μέρα, κάποτε* στὰ χρόνια τῶν κλεφτῶν) Ε. 67, 1. *Ὁ Βελῆ-Γκέκας ἔτρωγε σ' ἑνοῦ παπᾶ τὸ σπῆτι* (ἐνν.: *μιὰ μέρα, τότε* πὸν καταδίωκε τὸν κλέφτη τὸν Κατσαντώνη) Ε. 65, 11.

Ἡ ἀδιάκοπη συνέχισις καὶ ἐπαύξησις τῆς πράξεως στὸ παρελθόν δηλοῦται παραστατικότερα μὲ ἐπανάληψι τοῦ ρήματος στὸν παρατατικὸ δυὸ φορές στὴ σειρά: *Τὸ φάντασμα μεγάλωνε*

μεγάλωνε και προχωρούσε Ψυχ. 97. *Τὸ παιδάκι λοιπὸν ἐμεγάλωνε ἐμεγάλωνε* Μβ. 432. *Κλεινότανε στὸν ἀργαλιὸ καὶ δούλευε δούλευε* Ἡθ. 104. (Βλ. καὶ § 173, 2, Σημ. α').

Ὁ παρατατικός ἐν γένει εἶναι γιὰ τὸ παρελθόν ὅ,τι ὁ ἐνεστώτας γιὰ τὸ παρὸν (πρβλ. § 170,2 καὶ § 171,1) καὶ ἀναλόγως τῆς ἰδιαίτερης σημασίας τοῦ ρήματος καὶ τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων σημαίνει κι' αὐτός:

1) ἔ ν α ρ ξ ι μιᾶς πράξεως κάποτε στὸ παρελθόν: *Σημέρωνε*, *διαν φτιάσαμε σιὴν κορφή τοῦ βουνοῦ* πρβλ. Ε. 74, 139. *Ἄρχισε καὶ νύχτωνε*. *Καὶ ὅτι εἶχε ἀποτελειωμένα τὰ λόγια τῆς ἡ θεά, οἱ δικοὶ μας ἐκάνανε* (=ἄρχισαν νὰ κάνουν) *φοβερὸς φωνὲς γιὰ τὴ νίκη ποὺ ἐκάμανε* Ζάκ. 53. (Πρβλ. § 172, 1).

2) ἔ π α ν ἄ λ η ψ ι μιᾶς πράξεως κάποτε στὸ παρελθόν: *Ἐλεγα τὸν Ἀπόστολο κάθε Κυριακῇ σιὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μας* (ἐνν.: *διαν ἤμουν παιδί*) Πα. 50. *Ὁ Διγενὴς τὰ ὄρη ἐδιασκέλιξε*, *βουνοῦ κορφὲς ἐπήδα* (ἐνν.: *κάθε φορὰ ποὺ πήγαινε σὲ κνηγί ἢ στὸν πόλεμο*) Ε. 78 Α, 7.

Ἔτσι ὁ παρατατικός πολλές φορές σημαίνει κάτι ποὺ συνηθιστὸν γινόταν στὸ παρελθόν: *Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουξε* (=συνήθιζε νὰ τὴν λούζη) Ε. 92, 4. (Πρβλ. § 171, 2).

3) κάτι ποὺ προερχόταν κάποτε ἀπ' τὸ παρελθόν: *Τὴν περασμένη Κυριακῇ ἔλαβα γράμμα ἀπ' τὸν Πέτρο*. *Τί σοῦ ἔγραφε;* (= *τί σοῦ εἶχε γραμμένα;*). *Διαλύσαμε τὸ παιγνίδι τὰ μεσάνυχτα ἔγω κέρδιζα*, *ὁ Πέτρος ἔχανε* (=εἶχα κερδίσει, ἤμουν κερδοσμένος κλπ.). *Ἄκουα πὼς ἦταν ἄρρωστος καὶ πῆγα νὰ τὸν ἰδῶ* (=εἶχα ἀκούσει).

Ἔτσι ἔχουμε παρατατικούς ἰσοδύναμους μὲ ὑπερσυντέλικο: *Κάθονταν* (=ἦταν καθισμένα) Ε. 55, 1. *Κείτονταν* (=ἦταν ξαπλωμένοι). Πρβλ. § 172, 2.

4) κάτι ποὺ μποροῦσε, (ἦταν σὲ θέσι, εἶχε τὴ δύναμι) νὰ τὸ κάμη τὸ ὑποκείμενο κάποτε στὸ παρελθόν: *Καβαλλίκεψε ἕνα ἄλογο, ποὺ ἔτρεχε πολὺ* (=ποὺ μποροῦσε νὰ τρέχη). *Ἄμα ἤθελες, πήγαινες καὶ σὺ* (=μποροῦσες νὰ πᾶς). *Ὅ,τι ἤθελες, τὸ εὗρισκες ἐκεῖ* (=μποροῦσες νὰ τὸ βρῆς). *Νόμιζες πὼς ἦτανε ἀνοιξη* (=μποροῦσες νὰ νομίσης) Ἡθ. 28.

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται ὁ παρατατικός ἰδίως μὲ ἄρνησι: *Δὲν εὗρισκε πὼς νὰ τὰ παραστήση τὰ λόγια τοῦ πουλιοῦ* (=δὲν μποροῦσε

νά εὔρη τρόπο νά κλπ.) Παι. 33. Τὸ Διγενὴ σπῆτι δὲν τὸν ἐσκέπαζε, σπήλιο δὲν τὸν ἐχώρει (=δὲν μπορούσε νά τὸν σκεπάσῃ κλπ.) Ε. 78 Α, 6. Πῆρε ἕνα κρέας πὸν δὲν τραγόταν. Πρβλ. § 172, 3.

Σημ. Συχνὰ ὁ παρατατικός αὐτὸς παίρνει τὴ σημασία δυνητικῆς ἐγκλίσεως: *Τέτοιες χτυπιές πεθαμένον ξυπνοῦσαν* (=μποροῦσαν νά ξυπνήσουν—θὰ ξυπνοῦσαν) πρβλ. καὶ Τρ. Δ. 48: *Νεκρὸ ἀνάσταίνε.* Ἀς ὑπογράψωμε κι' ἐμεῖς: ἴσως ξημέρωνε καμιά τέτοια καλὴ μέρα καὶ γιὰ μᾶς (=ἴσως θὰ ξημέρωνε, ἴσως ξημερώσῃ) Ἐλ. Βῆ. 8/10/31. Ἀνάθεμά σε, ξενιτιά, καὶ σὲ καὶ τὰ καλά σου οὐδὲ τὰ πάθη σου **ἤθελα**, οὐδὲ τὰ διάφορά σου (=θὰ ἤθελα) Φωρ. 2, 296.

Συνηθέστατα χρησιμοποιεῖται ἔτσι τὸ ἤθελα, ὅταν πρόκειται νά ἐκφραστῆ μιὰ ἀπλή ἐπιθυμία, ἕνας ἀπλὸς πόθος: *Νᾶμμον στήν πλώση σου ἤθελα, γιανὰ κοιτάζω γύρω* (Καρωτ.) Κμπ. 267· βλ. καὶ Τρ. Δ. 58, Ε. 233, β καὶ Πάσο. Δίστ. 384 καὶ 392 καὶ πρβλ. Ἔρσ. 65: **ἤθελα** πολὺ νά ἰδῶ αὐτὸ τὸ βουβὸ παιδί, Ἔρσ. 53: **Θὰ ἤθελα** πολὺ νά τὸ ἰδῶ αὐτὸ τὸ παιδί, καὶ Ἔρσ. 107: **Αὐτὸ θὰ ἤθελα** νά δοκιμάσω πρβλ. καὶ Τρ. 66: **Θὰ ἤθελα** νά σᾶς πῶ δυὸ λόγια γιὰ τὴν ὑπόθεσί μου.

Τέλος, αὐτὸ τὸ ἤθελα χρησιμοποιεῖται, μὲ κάποια λεπτότητα ἀντίς γιὰ τὸ ἀξιωματικὸ θέλω: **ἤθελα** νά τὸν ἰδῶ, νά τοῦ παραγγεῖλω μιὰ εἰκόνα (=θέλω) Ζ.Π. 23. *Πόσο τὸ ἤθελα κι' ἐγὼ νά ταξιδέψω!* Ἰλιγγ. 105· βλ. καὶ Τρ. 78.

Ὁμοίως χρησιμοποιεῖται συνηθέστατα μὲ δυνητικὴ ἔννοια ὁ παρατατικός (τοῦ ρήματος μπορῶ) μποροῦσα, σὲ ὄλα τὰ πρόσωπα: **Μποροῦσες** νά μείνης κι' ἐδῶ, εἶπεν ἡ μητέρα μόνο μὴ ξυπνήσῃ ἄξαφνα τὸ Κρινιώ καὶ πάσῃ φρόβῳ (=θὰ μποροῦσες) Ππδ. Φόν. 63· βλ. καὶ Ζ.Π. 82. Ἀπ' τὴν ἐμορφιά δὲν **μποροῦσες** νά τὴν κοιτάξης τὴ βασιλοπούλα (=δὲ θὰ μποροῦσες) Π.Μ. 83. Ὁ Ἀντρέϊκος εἶπε· μὰ ἐδῶ καὶ παράξενο τρέχει **δὲν μποροῦσε** νά κἀνῆ ἔτσι τὸ παιδί στὰ καλά καθούμενα (=δὲ θὰ μποροῦσε νά κἀνῆ, δὲ θὰ ἔκανε) Ἔρσ. 303. **Μπορούσαμε** τότε νά πᾶμε στήν Κέρκυρα εἶναι κονιά (=θὰ μποροῦσαμε, μποροῦμε, ἂν θέλεις) Ἰλιγγ. 237.

5) κάτι τὸ ἐνδεχόμενον, κάτι πού πῆγαινε νά πραγματοποιηθῆ κάποτε στὸ παρελθόν: **Ἐχανε** τὴ θέσι του, ἂν τὸν δυναστεοῦσε τὸν προϋστάμενό του σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα (=ἦταν ἐνδεχόμενον νά χάσῃ). Ἐμεῖς **πεθαίναμε** ἀπ' τὸ κρύο κι' ἀπ' τὴν πείνα πάρου στὰ βουνά, κι' αὐτοὶ γλεντοῦσαν ἐδῶ στὰ σπῆτια τους (=κινδυνεύαμε νὰ πεθάνουμε). Ὅταν πολεμούσαμεν ἐμεῖς καὶ **σοτιωνόμαστε**, ὁ κύριος Μαῦρος πῆγε εἰς τὴν Εὐρώπη κλπ. Μακρυγ. 255. Πρβλ. § 172, 1 καὶ 4.

6) κάτι πού ἤθελε, (δεχόταν, ἦταν πρόθυμο) ἢ δὲν ἤθελε νά κάμῃ τὸ ὑποκείμενο κάποτε στὸ παρελθόν: **Ποῦ πῆγαινες**, κακοῦργε; (=ποῦ ἤθελες νά πᾶς;) Ζ.Π. 69. *Λέει στὴ γυναῖκα*

του· γιατί δὲ μοῦ **άνοιγες**; (=δὲν ἤθελες νὰ μοῦ ἀνοίξης) Μβ. 489. **Δὲν ἔφευγαν** χωρὶς ἐμένα (=δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν). "Ἦθελε κι' αὐτὸ (τὸ σπῆτι) νὰ τὸ πουλήσῃ, μὰ ποιὸς **τῶπαιρνε**; (=ποιὸς ἤθελε νὰ τὸ πάρῃ;) Βλαχ. 101. "Ἐνας πατέρας ἔκαμνε πολλὰ παιδιὰ στὰ τελευταῖα ἔκαμε ἀκόμα ἓνα καὶ **δὲν τὸ βάφτιζε** ὁ νουνός (=δὲν ἤθελε νὰ τὸ βαφτίσῃ) Λ. IB 382. Πῆγα εἰς τὸ κοινοῦλάτο τὸ Ρούσοικον καὶ εἶπα νὰ μείνω ἐκεῖ φυλα(γ)μένος· **δὲν μὲ βάσταγε** ὁ κόνσολας (=δὲν ἤθελε νὰ μὲ κρατήσῃ) Μακρονγ. 20. **Τὰ ἔδινε** ὅλα ὅσα εἶχε, γιανὰ τὸ ἐπιτύχῃ αὐτὸ (=δεχόταν, ἦταν πρόθυμος νὰ τὰ δώσῃ ὅλα). "Ὅσο γιανιά, τοὺς τὰ **χάριζα** (=ἤμουν πρόθυμος νὰ τοὺς τὰ χαρίσω) Τρ. 58. Πρβλ. καὶ § 172, 6.

"Ἔτσι καὶ μὲ ἔννοια δυνητικῆς ἐγκλίσεως συγχρόνως: "Ἐτσι ἀκουσμένη πού ἦταν, ποιὸς ντόπιος τὴν **ἔπαιρνε**; (=θὰ δεχόταν νὰ τὴν πάρῃ σύζυγο) Τρ. 9. **Δὲν τὸν ἔπαιρνα** νὰ μοῦ χαρίζανε τὸν οὐρανὸ μὲ τᾶστρα (=δὲ θὰ δεχόμουν νὰ τὸν πάρω) Ππδ. Α 16.

7) κάτι πού προσπαθοῦσε νὰ κάμῃ τὸ ὑποκείμενο στὸ παρελθόν: **Σαράντια πέντε μάστοροι κι' ἐξήντα μαθητάδες γεφύρι (ν) ἔθεμελιωναν** στῆς "Αρτας τὸ ποτάμι (=προσπαθοῦσαν νὰ θεμελιώσουν) Ε. 89,1. Πρβλ. § 172,7.

175. Μερικὲς φορές ὁ παρατατικός χρησιμοποιεῖται ἀντὶς γιὰ ἐνεστώτα. Αὐτὸ γίνεται:

1) διότι ἀπὸ μιὰ πράξι, πού ἀπ' τὸ παρελθὸν συνεχίζεται καὶ στὸ παρόν, ἐκεῖνος πού μιλεῖ λαβαίνει ὑπ' ὄψι του μόνον τὸ μέρος τῆς τὸ μέχρις ἑνὸς χρονικοῦ σημείου τοῦ παρελθόντος ἢ διότι τὴν πράξι αὐτὴ τὴ σχετίζει μὲ ἄλλη πράξι, πού αὐτὴ ἀνήκει ὅλη στὸ παρελθόν: **Γιάννο μ', δὲν εἶχες μάνα... γιανὰ σ' ἔκλαιγεν**; (ἀντὶς: **δὲν ἔχεις**· ἀλλὰ ἐννοεῖται: **ἐφόσον ἦσουν γερός καὶ δυνατός, ὡς τὴν ὥρα πού πληρώθηκες θανάσιμα**) Ε. 71, 8· βλ. καὶ Ε. 77, 25 καὶ πρβλ. Πάσο. 164,6 καὶ Λ. Α 619: **Γιάννη, δὲν ἔχεις μάνα**;—"ὦ! παλληκάρι μου, **λέει τί ἤθελες κι' ἤρθες** ἐδῶ; (ἀντὶς: **τί θέλεις κι' ἤρθες**;) Μ. 397· βλ. καὶ Λ. Ε 176 καὶ Πάσο. 433, 6: **Κι' ὅσοι νεκροὶ τὸν εἶδαν, ὅλοι τὸν ἐρωτῆσαν Ζάχο μου, τί ἤθελες** ἐδῶ; **Ζάχο μου, τί γυρᾶς**;—"Κι' ὁ μπέης τοὺς τοὺς ἐρωτᾷ, **κι' ὁ μπέης τοὺς τοὺς λέγει**: ποιὸς **ἦτον** πού **ἀναστέναξε**; (ἀντὶς: **ποιὸς εἶναι**;) Πάσο. 449, 7· πρβλ. τὰ παρακάτου: **ἂν εἶναι** ἀπὸ τοὺς ναῦτες μου... ἐγὼ **εἶμαι**

που **ἀναστένεξα**. Τὴν πέτραν ὅπου **πάτησες** κι' ἐμπήκεις εἰς τὴν μπάρακον, νὰ ἤξερα ποῦ **ἦτανε**, νὰ τὴν γεμίσω δάκρυα (= ποῦ **εἶναι**) Πάσσ. 331, 1.

2) διότι ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ θέλει νὰ δηλώσῃ ὅτι ὡς πρὸς κά- τιτι βρισκόταν πρωτίτερα σὲ πλάνη, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν βγαίνει τώ- ρα: **Μικρὸ** κι' **ἀνήλικο**, καλέ, δὲν ἤξερα ἀπ' ἀγάπη· τὴν **ἐνόμιξα** πὼς ἦταν **παιχνιδάκι**· μὰ αὐτὴ **ἦτανε**, καλέ, **πικρὴ** σὰν τὸ **φαρμάκι** (άντις : μὰ αὐτὴ **εἶναι**, ὅπως **βλέπω** **τώρα**, **πικρὴ** κλπ.) Λ. Δ 103· βλ. καὶ Ε. 135, νε', πρὸς τὸ ὁποῖον πρβλ. τὸ κγ'.

γγ. 'Ο ἀπλὸς μέλλοντας α'.

§ 176. 'Ο ἀπλὸς μέλλοντας α' φανερώνει ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ση- μαίνει τὸ ρῆμα θὰ γίνεται (θὰ βρίσκεται στὴν ἐξέλιξι του) σ τὸ μέλλον, ἐπὶ ἕνα χρονικὸ διάστημα, μικρὸ ἢ μεγάλο : **Θὰ παίζω**. **Θὰ διαβάζω**.

'Απ' τὰ συμφερόζόμενα δηλοῦται, ἂν πρόκειται γιὰ συνη- σι μιᾶς πράξεως στὸ μέλλον, μέσα σὲ κάποια ὀρισμένα χρονικὰ ὄρια: **Σήμερα** **θὰ βρέχη ὅλη τὴν ἡμέρα** (**Μέλλοντας** **συνεχιστι- κός**)· ἢ ἂν πρόκειται γιὰ ἐπαναλήψι μιᾶς πράξεως στὸ μέλλον, σὲ καθορισμένα ἢ ἀκαθόριστα χρονικὰ διαστήματα: **Θὰ σοῦ γρά- φω** ἀπὸ ἕνα **γράμμα** **κάθε βδομάδα**. **Στὸ ἐξῆς** **θὰ ξυρίζωμαι** σ' αὐ- τὸ τὸ **κουρεῖο** (**Μέλλοντας** **ἐπαναληπτικός**, ποῦ γιὰ τὸ παρελ- θὸν ἀντίστοιχὸ του ἔχει τὸν ἐπαναληπτικὸ παρατατικὸ· βλ. § 174, 2).

Σημ. α'. Μερικὲς φορές ὁ ἀπλὸς μέλλοντας α' φανερώνει κάτι ποῦ γίνεται συνηθῶς ἢ κάτι τὸ ἐνδεχόμενον: **Δὲ λὲς** μὰ **κουβέρτα** καὶ **οὐ'** ἢ **θὰ διαβάξης** ἢ **θὰ γράφης** (= **συνήθως** ἢ **διαβάξεις** ἢ **γράφεις**).—**Καλὸς**, σοῦ **λέει**, ὁ **πατέρας**, **καλὰ** **θὰ εἶναι** καὶ τὰ **παιδιὰ** (= **ἐνδέχεται**, **πρέπει** νὰ **εἶναι**) Πα. 65. **'Η τέχνη** τῆ **ζωῆ** **συμβολίζει**, καὶ **δταν** ἡ **ζωὴ** **εἶναι** **θλιβερὴ**, καὶ τὰ **ποι- ῆματα** **θλιβερὰ** **θὰ εἶναι** (= **εἶναι** **ἐνδεχόμενον** νὰ **εἶναι**) Τρ. 53. (Πρβλ. § 172, 4).

Σημ. β'. 'Ο ἀπλὸς μέλλοντας α' σχηματίζεται κανονικὰ μὲ τὸ μό- ριο θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴ τοῦ ἐνεστώτος (θὰ λούξω—θὰ λούξωμαι). Σπάνια (στὴ γραφομένη μόνο γλῶσσα) σχηματίζεται καὶ μὲ τὸν ἐνε- στῶτα τοῦ ρήματος θέλω καὶ τὸν ἀπαρεμφατικὸ τύπο τοῦ ἐνεστώτα τοῦ σχετικοῦ ρήματος (θέλω γράφει, θέλεις γράφει κλπ.). 'Ιδιωματικῶς καὶ μὲ τὸ γ' ἐνικὸ πρόσωπο τοῦ θέλω καὶ τὸ κατάλληλο πρόσωπο τοῦ σχετικοῦ ρήματος: **"Αχ!** τὸ **ψυχομαχητό** σου **θέλ'** **εἶν'** ἄγριο καὶ βαρὺ (= **θέ- λει εἶναι**=**θὰ εἶναι**) Σολωμ. 145.

2. Οἱ χρόνοι τοῦ συμπυκνόμενου καὶ τοῦ τετελεσμένου.

αα. Ὁ ἄοριστος.

§ 177. Ὁ ἄοριστος στήν ὀριστική φανερώνει ἀπλῶς ὅτι ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα ἔγινε κάποτε στὸ παρελθόν: *Τὸ παιδί ἐπίασε τῆλογο καὶ τραβοῦσε* Ζ.Π. 176.

Διαφέρει ὁ ἄοριστος ἀπ' τὸν παρατατατικὸ ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι ἐνῶ ὁ παρατατικὸς μιὰ πράξι πού ἀνήκει στὸ παρελθόν, τὴν ἐμφανίζει στήν ἐξελίξι τῆς, ἤτοι ἀτελείωτη ἀκόμη, ὁ ἄοριστος τὴν ἴδια πράξι τὴν ἐμφανίζει συνοπτικὰ στὸ σύνολό τῆς, ἤτοι ἀποτελειωμένη πιά. Πρβλ.: *Ὅσα χρόνια ἔμεινα στὸ χωριό, ἐξοῦσα εὐτυχισμένα—Ὅσα χρόνια ἔμεινα στὸ χωριό, ἔζησα εὐτυχισμένα*. Βλ. καὶ § 170, 3.

Αὐτὴ εἶναι γενικῶς ἡ κυρία σημασία τοῦ ἄορίστου, καὶ μόνον ἡ ἰδιαίτερη σημασία τοῦ ρήματος καὶ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων εἶν' ἐκεῖνα πού κάνουν, ὥστε νὰ φαίνεται πολλές φορές ὁ ἄοριστος πῶς φανερώνει:

1) κάτι τὸ στιγμιαῖο: *Τὸ γεφύρι ἐρράγισε* Ε. 129 Β, 4. *Ἐγείρα νάποκοιμηθῶ* Ε. 111, 2. *Τὸ παιδί πήδησε κάτω* Ζ.Π. 176.

2) κάτι πού διήρκεσε ἐπὶ ἓνα χρονικὸ διάστημα, μικρὸ ἢ μεγάλο: *Ἐκατσε καὶ σιολίστηκε τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες* Ε. 83, 26. *Ἐμεινε στὸ Παρίσι πολλὰ χρόνια*.

3) κάτι πού ἐπαναλήφθηκε πολλές φορές: *Ἐννιά φορές τὸν ἔβαλε ὁ νιὸς τὸ Χάρο κάτω* Ε. 215, 16. *Ἐγὼ πολλοὺς ἐγιάτρεψα* Ε. 87, 43.

Αὐτὸ δηλοῦται παραστατικότερα καὶ μὲ ἐπανάληψι τοῦ ἄορίστου δυὸ (ἢ περισσότερες) φορές στὴ σειρά, (κατὰ τὸ σχῆμα τῆς παλιλλογίας): *Φώναξα, φώναξα, κανέναν δὲ φάνηκε* (=ἐφώνησα ἐπανειλημμένως). *Ἐπούλησε, ἐπούλησε, δὲ φτάνει νὰ πλερώσῃ* (=ἐπούλησε τὸ ἓνα, ἐπούλησε τὸ ἄλλο) Ε. 86 Β, 12.

4) ἔναρξι μιᾶς πράξεως, πού τὸ ἀποτελέσμα τῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται: *Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησι ἐπλούτησε* (=ἔγινε πλούσιος καὶ εἶναι πλούσιος). *Ὁρράνεψε ἀπὸ μικρὸς* (=ἔμεινε ὀρφανὸς καὶ εἶναι ὀρφανός). *Ἀπ' αὐτὸ ἀρρώστησε* (=ἔπεσε στὸ κρεβάτι καὶ εἶναι ἄρρωστος). *Ζαλίστηκα, κουράστηκα, βαρέθηκα* (=μ' ἐπία-

σε ζάλη καὶ εἶμαι ζαλισμένος κλπ.). Πείνασα, δίψασα (=μου ἤρθε πείνα καὶ πεινῶ κλπ.). Σκοτείνισα, νύχτωσε, ξημέρωσε, χεიმώνισα (=ἤρθε τὸ σκότος καὶ εἶναι σκοτεινιά κλπ.).

5) εἴσοδο τοῦ ὑποκειμένου σὲ μιὰ κατάστασι, ὅπως συμβαίνει ἰδίως μὲ τὸν ἀόριστο ρημάτων, ποὺ φανερώνουν κάποιο ψυχικὸ πάθημα: Χάρηκα, λυπήθηκα, φοβήθηκα, δέιλισα, θάρρησα (=μου ἤρθε χαρά, λύπη—μ' ἔπιασε φόβος, δειλία—πῆρα θάρρος).

§ 178. Κανονικὰ ὁ ἀόριστος χρησιμοποιεῖται:

1) σὲ διηγήσεις καὶ ἐκθέσεις περασμένων κοινῶν ἢ ἱστορικῶν γεγονότων. (Διηγηματικός ἢ ἱστορικός ἀόριστος): *Καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ κόπηκε ἀνάμεισ' ἀπ' τῆ χούφτια, καὶ ζωντανὸν τὸν ἔπιασαν* Ε. 11, 25.

2) σὲ διαπιστώσεις πράξεων, ποὺ ἔγιναν στὸ παρελθόν, ποῦ ἡ ἐπίδρασις τους ὅμως ὑφίσταται καὶ συνεχίζεται καὶ στὸ παρόν. (Ὅριστικός ἢ ἐπιβεβαιωτικός ἀόριστος): *Βράδυνασε πέρασε ὁ καιρὸς* Τέλλ. 52. *Τὸ ἔμαθα ἀπέξω τὸ μάθημα* (=τὸ ἔμαθα καὶ τὸ ξέρω). *Τὸ ἔλυσα τὸ πρόβλημα* (=τὸ ἔλυσα καὶ τὸ ἔχω λυμένο). *Ἦρθα, νὰ ἰδῶ πὼς εἶσαι* (=ἤρθα καὶ βροῖσκομαι ἐδῶ). *Σὰς μάζεψα ἐδῶ, γιανὰ σὰς μίλησω γιὰ μιὰ ὑπόθεσι* (=σὰς ἐκάλεσα καὶ σὰς ἔχω μαζεμένους ἐδῶ). *Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιὰ* (=γέρασα καὶ εἶμαι γέρος) Ε. 51, 1' (πρβλ. καὶ § 177, 4 καὶ 5).—*Ἐτοι μὰς ἔκαμε ὁ θεὸς* (=μὰς ἔκαμε καὶ εἵμασιε). *Ὁ θεὸς μὰς ἔδωσε μυαλό, γιανὰ σκεπτόμαστε* (=μὰς ἔδωσε καὶ ἔχομε).

Ἐτοι ὁ ἀόριστος αὐτὸς ἀντιστοιχεῖ πολλὰς φορὰς μὲ ἐνεστώτα: *Τώρα κατάλαβα, τί θέλεις νὰ πῆς* (πρβλ.: *Τώρα καταλαβαίνω, τί κλπ.*). *Τί εἶπες, παρακαλῶ;* (πρβλ.: *τί λές, παρακαλῶ;*). *Θὰ μείνετε;* *Ἐγὼ σὰς ἔχαιρέτισα* (πρβλ.: *ἐγὼ σὰς χαιρετίζω*). Πρβλ. § 172, 2.

§ 179. Ὁ ἀόριστος χρησιμοποιεῖται προσέτι:

1) πολλὰς φορὰς ἀντὶς γιὰ ἐνεστώτα, γιανὰ δηλωθῆ κατὶ ποῦ συνήθως συμβαίνει. Ἐτοι χρησιμοποιεῖται ὁ ἀόριστος (ἰδίως στὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο καὶ σὲ προτάσεις ἐρωτηματικές) σὲ ἀποφθέγματα, σὲ γνωμικά, σὲ παροιμίες, ποῦ ἐν γένει σημαίνουν κάτι, τὸ ὅποτον ἰσχύει πάντοτε, διότι σύμφωνα μὲ τὴν κυρία σημασία του ὁ χρόνος αὐτὸς μπορεῖ νὰ παριστάνη καὶ τῆς πείρας τὰ δεδομένα. (Γνωμικός ἀόριστος. Πρβλ.

§ 171, 2): Ὁ τρελλός εἶδε τὸ μεθυμένο κι' ἔφυγε (= βλέπει καὶ φεύγει) λ.λ. Σὰν ποῖο χωράφι σπάρθηκε καὶ δὲ θὰ τὸ θερίσουν; (= σπέννεται) Πάσσ. 450, 23.—**Τάκουσες** στὴ γειτονιά σου; περιμένε το καὶ στὴ γωνιά σου (= δούκις ἀκούς κάποιο κακὸ στὴ γειτονιά σου κλπ.) λ.λ. **Εἶδες τόξο τὴν ἀυγή;** καλωσύνη τὸ βραδὺ (= δούκις βλέπεις κλπ.) Λπ. 51.

2) μερικὲς φορές ἀντίς γιά μέλλοντα, ὅταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ τόνο πλήρους βεβαιότητος κι' ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ θέλει νὰ φανερώσῃ, πὼς ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα ἐξάπαντος ἢ ἀμέσως θὰ γίνῃ, κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πὼς ἐγινε κίόλας: *Δὲ θὰ μιλῆσης καθόλου, γιατί ἂν μιλῆσης ἐχάθηκες* (= θὰ χαθῆς ἐξάπαντος) Μβ. 453· βλ. καὶ Ζ.Π. 53 καὶ Πάσσ. Δίστ. 501 καὶ 740. *Ἀφησέ με ἡσυχὴ δέκα λεπτά τῆς ὥρας κι' ἔφτασα* στὸ κίόσκι (= θὰ ἔρθω ἀμέσως) Ὁρσ. 11.—*Σταθῆτε, φυλαχτήτε, μὴ καὶ τρακάραμε* (= θὰ συγκροουστοῦμε χωρὶς ἄλλο, ἀμέσως) Λπ. 123.

Σημ. α'. Ἀντίς γιά ἐνεστώτα ἢ μέλλοντα λαμβάνεται κάποτε ὁ ἀόριστος καὶ ἀπὸ κάποια ψυχολογικὴ πρόληψι. Ἐκεῖνος δηλαδὴ ποὺ μιλεῖ μεταφέρεται νοερῶς σὲ ἓνα χρονικὸ σημεῖο τοῦ μέλλοντος, κατὰ τὸ ὅποιον ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα θὰ ἀνήκει πιά στὸ παρελθόν, κι' ἔτσι χρησιμοποιεῖ τὸν ἀόριστο ἀντίς γιά ἐνεστώτα ἢ μέλλοντα: *Ἦταν, ποὺ παίρνεις τὰ μικρά, ἔλα πᾶς καὶ τοῦτο μικρὸ μικρὸ σοῦ τό δωκα, μεγάλο φέρε μού το* (= σοῦ τὸ δίνω) Ε. 148, 1. *Σκυλιά, κι' ἂν μὲ σουβλίσετε, ἓνας Γραικὸς ἐχάθη* (= θὰ χαθῇ) Ε. 11, 44· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 501 καὶ 740.

Τέτοια χρῆσις τοῦ ἀορίστου γίνεται συχνὰ σὲ ἐπιστολές, ὅπου ἐκεῖνος ποὺ γράφει χρησιμοποιεῖ τὸν ἀόριστο π.χ. ἔγραφα, ἔστειλα κ.κ.τ. ἀντίς γιά τὸν ἐνεστώτα γράφω, στέλνω, διότι νοερῶς μεταφέρεται στὸ χρονικὸ σημεῖο, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ παραλήπτης θὰ ἔχη λάβει καὶ θὰ διαβάξῃ τὴν ἐπιστολή του, ὅποτε βέβαια αὐτὰ ποὺ γράφει, στέλνει κλπ. θὰ ἀνήκουν πλέον στὸ παρελθόν: *Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραφα, γιανὰ ξέρης τί νὰ κάμης* (ἀντίς: αὐτὰ σοῦ τὰ γράφω). *Γιαντὸ σοῦ ἔστειλα μὲ τὸ γράμμα μου αὐτὰ τὰ χροῖματα* (ἀντίς: σοῦ στέλνω).

Σημ. β'. Σὲ δευτερεύουσες προτάσεις σημαίνει πολλές φορές ὁ ἀόριστος πρᾶξι ποὺ ἔγινε πρὶν ἀπὸ μίαν ἄλλη πρᾶξι, γιά τὴν ὅποιαν εἶναι ὁ λόγος στὴν κυρία πρότασι. Ἔτσι ὁ ἀόριστος ἴσοδυναμεῖ μὲ ὑπερσυντέλικο: *Ἦρθε χίτες καὶ μοῦ ἔφερε τὰ χροῖματα ποὺ τοῦ δά-νεισα πρὸ καιροῦ* (= τοῦ εἶχα δανείσει).

ββ Ὁ ἄπλως μέλλοντας β'.

§ 180. Ὁ ἄπλως μέλλοντας β' φανερώνει ἄπλως ὅτι ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα θά γίνῃ κάποτε στο μέλλον: **Θά περάσω θάλασσα** Ε. 64, 20. **Ἀἴριο θά πάω στο κνήγι** Τρ. Δ. 56. (Μέλλοντας συνοπτικός, πού γιά τὸ παρελθόν ἀντίστοιχό του ἔχει τὸν ἄοριστο, § 177).

Σημ. Συνήθως ὁ μέλλοντας αὐτὸς λέγεται **μέλλοντας στιγμιαῖος**, ἐπειδὴ τάχα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἄπλῳ μέλλοντα α' (§ 176), πού φανερώνει κάτι τὸ διαρκές, αὐτὸς φανερώνει κάτι τὸ στιγμιαῖο. Ἄλλὰ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς τοῦ ἄπλου μέλλοντα β' εἶναι ἐντελῶς ἄστοχος καὶ ὀδηγεῖ σὲ πλάνες γιά τὴν πραγματικὴ του σημασία. Ἀναλόγως τῆς ἰδιαίτερης σημασίας τοῦ ρήματος μπορεῖ βέβαια νά φανερώνη πολλές φορές ὁ ἄπλως μέλλοντας β' καὶ κάτι τὸ στιγμιαῖο· π.χ. **θά κοπή τὸ σκοινί, θά σπάση τὸ ποτήρι, θά πέση κάτω τὸ παιδί**. Ἄλλὰ τίς περισσότερες φορές, πού χρησιμοποιοεῖται ὁ χρόνος αὐτός, γιά κάθε ἄλλο πρόκειται παρὰ γιά κάτι τὸ στιγμιαῖο, ὅπως π.χ. **θά βροεῖ πολλή ὥρα, θά μελετήσω ὄλο τὸ καλοκαίρι, θά ζήση ἀκόμα πολλά χρόνια** ἢ **θά τὸ διαβάσω πολλές φορές, θά τὸ ἀνιγραῶ δέκα φορές** κ.τ.δ.: Σ' αὐτεῖνη τὴν παροῖδα **θά ζήσω ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου** Μακρυγ. 10. Κυρίως λοιπὸν ὁ ἄπλως μέλλοντας β' ἐμφανίζει μιὰ μέλλουσα πράξι ἐν συνόψει στὸ σύνολό της, κι' ἔτσι μόνον συνοπτικὸς μέλλοντας μπορεῖ σωστὰ νά ὀνομάζεται. Βλ. § 170, 3, Σημ. καὶ πρβλ. § 177.

§ 181. Ἡ σημασία τοῦ ἄπλου μέλλοντα β' πολλές φορές τροποιοεῖται ἀπ' τὰ συμφραζόμενα, κι' ἔτσι σημαίνει ὁ χρόνος αὐτός:

1) **θέλησι, προθυμία ἢ ἀπόφασι** τοῦ ὑποκειμένου, (ιδίως στο α' πρόσωπο): **Ἐγὼ βάρια γεννήθηκα καὶ βάρια θά πεθάνω** (=θέλω ἢ ἔχω τὴν ἀπόφασι νά πεθάνω) Ε. 81, 31' βλ. καὶ 166, 3 καὶ Πάσσο. 477, 16 καὶ πρβλ. Ε. 11, 33: **Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὲ νά πεθάνω** καὶ Ε. 88, 3: **Ἐμπάτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θὲ νά φυσήξω. Θά κοιμηθῶ**, εἶπε στὴ μητέρα του· **στρώσε μου** (=θέλω νά κοιμηθῶ) Βεν. 94. **Θέλεις, κόρη μ', νά παιτρεντῆς; θέλεις νά πάρης ἄντρα; ἐγὼ θά γένω σύντεκνος, γιανὰ σὲ στεφανώσω** (=ἐγὼ προσφέρομαι νά γίνω σύντεκνος) Λ. Α 607. **Ἐσὺ πὸν τᾶμπλεξες, ξέμπλεξέ τα· ἐμεῖς δὲ θά πληρώσωμε τίς δικές σου ἁμαρτίες** (=δὲν ἔχομε καμιά διάθεσι νά πληρώσωμε) Τρ. 220.—**Τὸ φίδι τυλίχτηκε σι' ἀνθρώπου τὸ λαιμὸ καὶ γύρευε νά τὸν πνίξη. Μαθὲ, τί ναι τοῦτο πὸν θά**

κάνης; ἔγω σ' ἔωσα, καὶ σὺ νὰ μὲ πνίξης; (=ποὺ θέλεις νὰ κάμης)
Π.Μ. 19. *Κέρδισε τὴ δόξα του μὲ κόπο καὶ ὑπομονή· θὰ τὴν κρατή-
ση!* (=ἔχει ἀπόφασιν νὰ τὴν κρατήσῃ) Ζ.Π. 21. (Βουλευτικὸς μέλ-
λοντας· πρβλ. § 172, 6).

Σημ. Ὡς βουλευτικὸς χρησιμοποιεῖται συχνὰ ὁ συνοπτικὸς μέλλον-
τας β' (καθὼς καὶ ὁ ἀπλὸς μέλλοντας α', § 176), στὸ β' πρόσωπο, καὶ
σπανιότερα καὶ στὸ γ', ἀντὶς γιὰ προστακτικὴ, ὅταν ὁ λόγος
ἐκφέρεται μὲ κάποιον τόνο διακριτικὸ καὶ εὐγενικὸ. Ἔτσι ἐκεῖνος ποὺ
μιλεῖ, δείχνει τί αὐτὸς θέλει ἀπὸ κείνον πρὸς τὸν ὅποιον ἀπευ-
θύνεται ἢ τί πρέπει νὰ κάμῃ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὅποιον ἀπευθύ-
νεται, καὶ συγχρόνως δείχνει πὼς εἶναι βέβαιος ὅτι ἐκεῖνος θὰ τὸ κά-
μῃ: Ἐσὺ, Πέτρο, *θὰ μείνης ἐδῶ· ὁ Παῦλος θὰ πάη οπίου του* (ἀντὶς: μείνε ἢ
νὰ μείνης... νὰ πάη). *Λάμπη, σὴ μία θὰ γυρίσης* νὰ μᾶς πάσης (ἀντὶς: γύρισε ἢ
νὰ γυρίσης) Τρ. 47· βλ. καὶ Ζ.Π. 118. *Θὰ φύγω. Δὲ θὰ φύγης καθόλου.* Ἄκουσε
μόνο τώρα *θὰ κρυφτῆς* κλπ. (=μὴ φύγης... κρύψου) Ξεν. 198· βλ. καὶ Ζ.Π. 156.

Κάποτε ὅμως καὶ ἔτσι δηλοῦται ἔντονη ἀπαίτησις: *Θὰ μοῦ πῆς* ἀλ-
λέως σοῦ κόβω τὸ κεφάλι Μ. 415· πρβλ. Μβ. 494: *Νὰ μοῦ πῆς*, εἰδῶλλως θὰ σοῦ
κόβω τὸ κεφάλι. Ὅχι, ὄχι, *δὲ θὰ πᾶς* πονθενά Ἡθ. 95. *Δὲ θὰ μιλήσης* καθό-
λου, γιὰτὶ ἂν μιλήσης, *ἐχάθηκες* (=νὰ μὴ μιλήσης) Μβ. 453.

2) κάτι τὸ δυνατό ἢ ἐνδεχόμενον: *Τούτη ἢ φωτιά ποὺ
σοῦ ἄναψε, ποῖός θενὰ σοῦ τὴ σβήση;* (=ποῖός μπορεῖ νὰ σοῦ τὴ
σβήσῃ) Ε. 217, 36. *Τέτοια κουπάκια θὰ μὲ κουράσουνε;* (=εἶναι δυ-
νατὸ νὰ μὲ κουράσουνε;) Ππδ. Γ 73. *Σὲ μὰ περίσσεια ποὺ θὰ μὲ
κατατρέξῃ* περισσότερο ἢ *Τύχη*, δὲ θὰ χαθῶ (=ποὺ ἐνδέχεται νὰ μὲ
κατατρέξῃ) Τρ. 269. Πρβλ. καὶ § 176, Σημ. α'.

Συχνὰ χρησιμοποιεῖται ἔτσι τὸ θὰ πῆς (ἢ θὰ πῆτε): *Θὰ πῆς,
πὼς τιμωρήθηκε;* μὲ παραλυσία μήπως; Ὅχι (=μπορεῖ ἢ ἐνδέχεται
νὰ πῆς) Ζ.Π. 25· βλ. καὶ Πα. 75 καὶ Τρ. 84. *Τί παράκληση νὰ κάνῃ,
θὰ μοῦ πῆτε* Ἐρσ. 204. Ἔπόρουν πάθη καὶ πάθη, *θὰ πῆτε* Παλαι.
Ἐλ. Βῆ. 6/7/41.

§ 182. Ὁ ἀπλὸς μέλλοντας β' χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς
κάτι γιὰ νὰ δηλωθῇ κάτι ποὺ συνήθως συμβαίνει: Ἐνας
γνωστὸς ἄνθρωπος ποτε *δὲ θὰ τὸ κάμῃ* αὐτὸ (=δὲν τὸ κάνει). Με-
γάλοι ἄνθρωποι, *μεγάλα λάθη*· οἱ μικροὶ *θὰ κάμουν* μικρὰ (=κάνουν
συνήθως) Μακρυγ. 22. Ἡ πετροπέριδικα ὀδόβρη μαῖση καφαλιά, *θὰ
κάτση* νὰ βοσκήσῃ, *κι' ὀδόβρη* μαῖρο κούτσουρο, *θὰ κάτση* νὰ λαλή-

ση (=κάθεται) Ε. 182, 7' προβλ. στίχο 6: *Ἐπόβρη ξάστερο νερό, θολώνει καὶ τὸ πίνει.* (Προβλ. § 176, Σημ. α').

Παρόμοια καὶ σὲ δευτερεύουσα πρότασι: *Ὅταν θὰ σὲ ἰδῶ, πόδια καὶ χέρια τρέμω* Πάσσ. Δίστ. 430' προβλ. Δίστ. 514 καὶ 1100: *Ὅταν σὲ βλέπω, τρέμω.*

Ἔτσι χρησιμοποιεῖται ὁ ἀπλὸς μέλλοντας β' ἰδίως σὲ γνωμικά, τὰ ὅποια βέβαια φανερώουν κάτι πού ἔχει γενικὸ κύρος, κ' ἐπομένως ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ μέλλον: *Σὰν ποῖὸ χωράφι σπάρθηκε καὶ δὲ θὰ τὸ θερίσουν;* (=καὶ δὲν τὸ θερίζουν;) Πάσσ. 450, 23. (Γνωμικὸς μέλλοντας, προβλ. § 171, 2).

Σημ. α'. Ὁ ἀπλὸς μέλλοντας β' κανονικὰ σχηματίζεται μὲ τὸ μόριο θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴ τοῦ ἀορίστου: (ἔδεσα) θὰ δέσω, (δέθηκα) θὰ δεθῶ.

Κάποτε (σὴ γραφομένη ἰδίως γλῶσσα) σχηματίζεται καὶ μὲ τὸν ἐνεσιτώτα τοῦ ρήματος θέλω (-εις, -ει κλπ.) καὶ τὸν ἀπαρεμφατικὸ τύπο τοῦ ἀορίστου τοῦ σχετικοῦ ρήματος (θέλω δέσει, θέλω δεθῆ): *Καλὴν καρδιά δὲν ἔκαμα, μήτε καὶ θέλω κάμει* (=θὰ κάμω) Ε. 132, 2. *Ἄεστοτα, δὲ θέλω γίνει μάνα* (=δὲ θὰ γίνω) Σικελ. 83. *Τότες θέλει ζήσει ἡ νύφη* (=θὰ ζήσῃ) Μβ. 448. *Ἄν εἶμαι τίμιος ἄνθρωπος, θέλω γράψει τὴν ἀλήθεια* (=θὰ γράψω) Μακρυγ. 7. *Ἡ διοίκηση θέλει πεῖ πὸς τὴν ἐφρουρκίστε σὲς* (=θὰ πῆ) Ζάκ. 62. *Ὁποσος φερθῆ τίμιος θέλει δικιωθῆ* (=θὰ δικιωθῆ) Μακρυγ. 244' βλ. καὶ Ε. 110, 6: *Μάνα, ἂν τὸν ἰδῆς, νὰ τοῦ ζηλέψει θέλεις* (=θὰ τὸν ζηλέψῃς). Προβλ. § 176, Σημ. β'.

Ἰδιωματικῶς σηματοῖται καὶ μὲ τὸ γ' ἐνικὸ πρόσωπο τοῦ ρήματος θέλω (ἦτοι τὸ θέλει) καὶ τὸ κατάλληλο πρόσωπο τοῦ σχετικοῦ ρήματος: *Πὼς θέλει καταντήσω;* (=θὰ καταντήσω) Μ. 424. *Θέλει τὴν κάνω* (=κάμω) πεθερὰ (=θὰ τὴν κάμω) Πάσσ. 522α, 8. *Θάλασσα, ποτε θέλ' ἰδῶ τὴν ἄμορφη Εὐσυνκόμη;* (=θὰ ἰδῶ) Σολωμ. 15. *Νὰ μὲ πᾶς βράδυ ἐκεῖ ὀπού' ναι ὁ Δυσσείας, καὶ θέλει μάθης χαμπέριμα πλῆθος* (=θὰ μάθῃς) Μακρυγ. 21. *Τοῦτο μόνον δὲν θέλει τὸ πῆς, δὲν θέλει τὰκούσης* (=δὲ θὰ τὸ πῆς, δὲ θὰ τὰκούσης) Σολωμ. 18. *Τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε πόσο μοιάζοντε μὲ σᾶς* (=θὰ ἰδῆτε) Σολωμ. 40. *Λιγὸς ὤρες, τὲς ἀτίμητες χαρὲς δὲ θέλει ποῦνε* (=δὲ θὰ ποῦνε) Σικελ. 67.

Σημ. β'. Περιφράσεις ρηματικὲς μὲ μελλοντικὴ σημασία σχηματίζονται καὶ μὲ τὰ ρήματα πρόκειται, μέλλει, ἔχω καὶ πᾶσα καὶ βουλευτικὴ πρότασι κατόπι τους: *Ὁ Πέτρος πρόκειται νὰ ταξιδέψῃ τὸν ἐρχόμενον μῆνα.* *Θὰ πάω νὰ μοῦ πῆ τί μέλλει νὰ κάμω* (=τί θὰ κάμω) Μ. 431. *Ἔχει νὰ ἔρθῃ ἕνας καιρὸς, νὰ θῆς καὶ νὰ μὴ θέλω* (=θὰ ἔρθῃ) Πάσσ Δίστ. 2. *Πάει νὰ βορέξῃ.* *Ἡ μέρα πάει νὰ γλυκάνῃ* Σεφέρ. 34. *Ἡ πίστη μας σὴ μορφωτικὴ δύναμις τῆς κλασικῆς παιδείας πάει νὰ σβῆσῃ ὅλος δόλοσ* Κακρ. 11. *Στὲς ὄρες πὸ μὲγάλα πράματα πᾶ νὰ γίνοντε* (=πρόκειται νὰ γίνοντε) Ψυχ. 97.

Ἄλλὰ ἡ φράσις πάω νὰ χρησιμοποιεῖται συχνὰ ὄχι μόνον μὲ τὴ ση-

μασία τοῦ πρόκειται νά, ἀλλὰ καί μέ τή σημασία τοῦ κοντεύω νά, κινδυνεύω νά ἢ καταντῶ νά: *Μ' αὐτά καί μ' αὐτά πάει νά χάσῃ τὸ μυαλό του ὁ ἀνθρώπος.*

Ἡ φράσις πάει νά πῆ χρησιμοποιεῖται καί ἀπροσώπως μέ τή σημασία τοῦ λοιπόν, ἄρα, ὥστε: *Ἐσύ, πάει νά πῆ, δὲν ἔννοεῖς νά δώσης τίποτε γιὰτὴ τῆ δουλειά (= εὐὸν λοιπόν, ὥστε εὐὸν δὲν ἔννοεῖς κλπ.).*

Τέλος ἡ φράσις τί πάει νά πῆ (αὐτό;) λαμβάνεται μέ τή σημασία τῆς φράσεως τί σημαίνει (αὐτό);

γγ. Ὁ παρακειμένος.

§ 183. Ὁ παρακειμένος στὴν ὀριστική φανερώνει ὅτι ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα ἔχει γίνεῖ, ἤτοι ὅτι ἔγινε κάποτε στὸ παρελθόν καί ὑπάρχει (τετελεσμένον, ἤτοι) ἀποτελειωμένο σὲ ἓνα πρόσωπο ἢ σὲ ἓνα πρᾶγμα τώρα κατὰ τὸ παρόν: *Τὸ γιό μου τὸν ἔχω ἐγγράψει ἢ τὸν ἔχω ἐγγεγραμμένο* στὸ Κολλέγιο (= τὸν ἐνέγραψα καί εἶναι ἐγγεγραμμένος). *Ἐχει δεθῆ καλά τὸ σκοινὶ ἢ εἶναι δεμένο καλά τὸ σκοινὶ (= δέθηκε καί εἶναι δεμένο).* Ὁ πατέρας τους εἶναι πεθαμένος χρόνια τώρα. *Ἀγριόχοιρους πολλοὺς ἔχει σκοτώσει* Σκίπ. 212. *Ὅλα τὰ προβλήματα αὐτὰ οἱ ἔρηνες μας τὰ ἔχουν θίξει* Γεωργ. 206· πρβλ. Πάσσ. 264, 2, 400, 16 καί 514, 26: *Τὸ στοιχεῖο τὸ σκοτώσα καί τὸ ἔχω σκοτωμένο*

Σημ. α'. Ὁ παρακειμένος, ὅπως εἶναι γνωστόν, σχηματίζεται περιφραστικῶς κατὰ δυὸ τρόπους, ἤτοι α') ὁ ἐνεργητικὸς παρακειμένος σχηματίζεται ἢ μέ τὸ ἔχω καί τὸν ἀπαρεμφατικὸ τύπο τοῦ ἐνεργητικοῦ ἄορίστου (ἔχω γράφει, λύσει, δέσει κλπ.), ἢ μέ τὸ ἔχω καί τὴν αἰτιατικὴ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου (ἔχω γραμμένο, λυμένο, δεμένο κλπ.)· β') ὁ μέσος ἢ παθητικὸς παρακειμένος σχηματίζεται ἢ μέ τὸ ἔχω καί τὸν ἀπαρεμφατικὸ τύπο τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἄορίστου (ἔχω γραφῆ, λυθῆ, δεθῆ κλπ.), ἢ μέ τὸ εἶμαι καί τὴν ὀνομαστικὴ τῆς μετοχῆς τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ παρακειμένου (εἶμαι γραμμένος, λυμένος, δεμένος κλπ.).

Μὲ τὸν πρῶτο παρακειμένο, ποῦ σχηματίζεται μέ τὸν ἀπαρεμφατικὸ τύπο τοῦ ἄορίστου (ἔχω λύσει τὸ πρόβλημα, ἔχει λυθῆ τὸ πρόβλημα), ἐξαίρεται μᾶλλον ἢ πρᾶξις· μέ τὸ δεύτερο παρακειμένο, ποῦ σχηματίζεται μέ τὴ μετοχὴ τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ παρακειμένου (ἔχω λυμένο τὸ πρόβλημα, εἶναι λυμένο τὸ πρόβλημα), ἐξαίρεται μᾶλλον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως (κυρίως ἀποτελεσματικὸς παρακειμένος): *Μὲ ἔχουν λαβωμένο* Ε. 44, 14. *Κάποιον σκοτώσα καί τὸ ἔχω ματωμένο τὸ σπαθί* Ε. 80, 38· βλ. καί Μβ. 445 καί 487. *Τὸ Ἀιγιοχωρῆτικο κρασί τὸ ἔχω συνηθισμένο* Τρ. 3. *Στὸ καλό! τὸ ἀμάξι εἶναι πληρωμένο* Τρ. 106.

Σημ. β'. Ὁ πρῶτος παρακείμενος (ἔχω λύσει, ἔχω λυθῆ κλπ.) χρησιμοποιεῖται συχνά μέ ἐξασθενημένη τῆ σημασία τοῦ τετελεσμένου, ἄντις γιά ἄοριστο (§ 178, 2), μέ τόν ὁποῖον καί ἐκφέρεται πολλές φορές ἐκ παραλλήλου: Ἐγὼ σάν τὸ Θέμο καί σάν τὴν Κασάνδρα, δὲν ἔχω γνωρίζει ἄλλους ἀνθρώπους Τρ. 91· πρβλ.: δὲ γνώρισα ἄλλον κανένα.—Κόρη μου, ποιὸς σὲ γέννησε; τί μανά σ' ἔχει κάμει; Κε' ἐμένα μανά μ' ἔκαμε κλπ. Ε. 90 Γ, 12· βλ. καί 77, 25 καί Πάσσο. 175, 16.

Χρησιμοποιεῖται ἀδιαφόρως ἄοριστος ἢ πρῶτος παρακείμενος, ὅταν πρόκειται νά δηλωθῆ σειρά ὁμοίων πράξεων, πού ἔγιναν στό παρελθόν καί λαμβάνονται ὅλες μαζί συγκεντρωμένες τώρα στό παρόν: Τόσα ἔπαθε καί μυαλό δὲν ἔβαλε—Τόσα ἔχει πάθει καί μυαλό δὲν ἔβαλε (=ἔπαθε σὲ διάφορες περιστάσεις). Ἐφαγα πολλές φορές στό σπῆτι τους—Ἐχω φάει πολλές φορές στό σπῆτι τους. (Πρβλ. § 177, 3).

§ 184. Ὁ παρακείμενος (ὁ δεύτερος) χρησιμοποιεῖται κάποτε ἄντις γιά μέλλοντα, (ὅπως κι' ὁ ἄοριστος, § 179, 2): Ἄν δὲ μοῦ κάμης αὐτὴ τῆ χάρη, σ' ἔχω ξεγραμμένο ἀπ' τὸν κατάλογο τῶν φίλων μου (=θὰ σὲ ξεγράψω χωρὶς ἄλλο). Τρεχᾶτε, λέει, μὴν ξυπνήση ὁ Ἀράρης, κι' εἴσαστε χαμημένοι (=θὰ χαθῆτε ἀφεύκτως) Μβ. 531· βλ. καί Ζ.Π. 24.

§§. Ὁ ὑπερσυντέλικος.

§ 185. Ὁ ὑπερσυντέλικος φανερώνει ὅτι ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα εἶχε γίνεи στο παρελθόν, δηλαδή ὅτι ἦταν (τετελεσμένο ν, ἦτοι) ἀποτελειωμένο σὲ κάποιον χρονικὸ σημεῖο τοῦ παρελθόντος, πού ἔχει στο νοῦ του ἐκεῖνος πού μιλεῖ: Ἡ Ζηνοβία εἶχε πάγει καί στο σκολειό· εἶχε μάθει γράμματα Ἡθ. 12. Ἡ νύχτα ἦτανε γλυκειά· ὁ βοριάς εἶχε πάψει Χ.Θ. 17. Οἱ χωριανοὶ εἶχανε ξεθαρρέψει πιά Βλαχ. 28. Νύχτωσε, κλείσαμε τὸ κατάστημα καί δὲν εἶχε φανῆ Τρ. 236· βλ. καί 209. Ἐγὼ γιά τὸ χατίρι σου τρεῖς βάρδες εἶχα βάλει (ἐνν.: προτοῦ σὲ πάρη ὁ Χάρος) Ε. 181, 1· βλ. καί 90 Γ, 3. Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφασί του (ἐνν.: τότε) Ζ.Π. 8. Ὁ Πάρης εἶχε ἀκουμπήσει στόν τοῖχο Τρ. 104. Τοῦ εἶπα ὅσα εἶχα σχεδιασμένα στο δρόμο Τρ. 227. Ἡ μανά μου, διαν χήρεψε, δὲν μ' εἶχε γεννημένο Ε. 77, 26· βλ. καί 204, 1. Σὲ κυπαρίσσι δλόχουσο ἤμουν ἀκουμπισμένη Ε. 187, 3. Ἐκεῖ εἶχε γεννηθῆ· ἐκεῖ εἶδε τὸν πατέρα της νά ξεφυχᾶ Βλαχ. 104. (Πρβλ. § 183, Σημ. β').

Σημ. Καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται περιφραστικῶς, ὅπως ὁ παρακείμενος, κατὰ δύο τρόπους, μὲ τὸν παρατατικὸ τοῦ ἔχω ἢ τοῦ εἶμαι. (Βλ. § 183, Σημ. α' καὶ τὰ παραπάνου παραδείγματα).

εε. Ὁ τετελεσμένος μέλλοντας.

§ 186. Ὁ τετελεσμένος μέλλοντας φανερώνει ὅτι ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα θὰ ἔχη γίνεῖ στὸ μέλλον, δηλαδὴ θὰ εἶναι (τετελεσμένον, ἦτοι) ἀποτελειωμένο σὲ ἓνα χρονικὸ σημεῖο τοῦ μέλλοντος, ποῦ ἔχει στὸ νοῦ του ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ. (Εἶναι δηλαδὴ ὁ χρόνος αὐτός, σάν νὰ ποῦμε, ὁ παρακείμενος τοῦ μέλλοντος): *Στὶς πέντε θὰ ἔχωμε φτάσει σὴν κορφή τοῦ βουνοῦ. Στὶς ὀκτὼ θὰ εἶμαι ντυμένος καὶ θὰ σὲ περιμένω. Θὰ τὰ ἔχω πληρωμένα ἐγὼ τὰ παπούτσια* Τρ. 98. *Ἔτσι (=ἐάν) εὔρης τὸ φατ' ἀφάωτο, τότες νὰ μὲ κλαῖς, γιατί θὰ εἶμαι σκοτωμένος* Μβ. 421.

Σημ. Ὁ τετελεσμένος μέλλοντας σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριο θὰ καὶ τὸν παρακείμενο τοῦ σχετικοῦ ρήματος (θὰ ἔχω ντύσει, θὰ ἔχω ντυμένο—θὰ ἔχω ντυθῆ, θὰ εἶμαι ντυμένος).

Β. Οἱ ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος στὶς ἀνεξάρτητες προτάσεις.

§ 187. Προεισαγωγικὲς παρατηρήσεις. 1) Οἱ ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος εἶναι τύποι ρηματικοὶ ἢ περιφράσεις ρηματικές, ποῦ φανερώνουν τὴν ἐσωτερικὴ διάθεσι ἐκείνου ποῦ μιλεῖ ἐν σχέσει μὲ κεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα.

Τρεῖς κυρίως εἶναι οἱ τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ διατίθεται ἐν σχέσει μὲ κεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα, ἦτοι:

α') τὸ δέχεται γιὰ πραγματικὸ καὶ τὸ βεβαιώνει: *Νίκησαν οἱ σύμμαχοι.* (Ἑγκλίσις τοῦ πραγματικοῦ).

β') τὸ δέχεται ὡς δυνατόν: *Θὰ νικοῦσαν οἱ σύμμαχοι.* (Ἑγκλίσις τοῦ δυνατοῦ).

γ') τὸ προβάλλει ὡς ἐπιθυμητό: *Εἶθε νὰ νικήσουν οἱ σύμμαχοι.* (Ἑγκλίσις τοῦ ἐπιθυμητοῦ).

Ἄλλὰ καθένας ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τρόπους μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ διάφορες ἀποχρώσεις.

Σημ. Ἑγκλίσις καὶ χρόνος δὲν ξεχωρίζουν μὲ ἐντελῶς ἰδιαίτερους

τύπους μέσα στό ρήμα. Εἶναι χαρακτηριστικά τοῦ ρήματος παράλληλα ἢ διασταυρωνόμενα σέ κάθε ρηματικό τύπο. Κάθε ρηματικός τύπος δηλαδή ἀνήκει ταυτοχρόνως σέ ἕνα χρόνο (αὐτὸν ἢ ἐκείνον) καί σέ μιὰ ἔγκλισι. *Ἐπειτα, ὅπως εἶδαμε στά προηγούμενα (§ 172 κ.έ.), καί μὲ ἕναν χρόνο ἢ μὲ ὀρισμένους τύπους ἐνὸς χρόνου μπορεῖ νὰ ἐκφράζεται ἔννοια ἐγκλίσεως. Πρβλ. π.χ. *Ἄμα φτάσῃς ἐκεῖ, μοῦ τηλεγραφεῖς* (=τηλεγράφησέ μου), § 172, 4. *Τὸ τραγούδι της νεκρὸ ἀνάσταινε* (=μποροῦσε νὰ ἀναστήσῃ), Τρ. Δ. 48, § 174, 4.

2) Γραμματικῶς, ἥτοι τυπικῶς καί μορφολογικῶς, οἱ ἔγκλίσεις τοῦ ρήματος τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας εἶναι τρεῖς, **ὀριστική, προστακτική καί ὑποτακτική** (ἔγραψες—γράψε—ἂν γράψῃς).*

Συντακτικῶς καί σημασιολογικῶς ὁμως οἱ ἔγκλίσεις εἶναι περισσότερες, διότι ἡ καθεμιὰ (γραμματική, ἥτοι τυπική) ἔγκλισις ἀναλόγως τῆς σημασίας τοῦ ρήματος καί τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων, καθὼς καί μὲ τὴν πρόταξι διαφόρων μορίων (ἄς, θά, νὰ κ.ἄ.) ἢ ἄλλων λέξεων, χρωματίζεται σημασιολογικῶς κατὰ ποικίλους τρόπους, κι' ἔτσι παίρνει διάφορες σημασίες. (Βλ. τὰ παρακάτω).

3) Ἡ σημασία καί ἡ χρῆσις τῶν ἐγκλίσεων ὀριστικῆς καί ὑποτακτικῆς εἶναι διαφορετική, καθόσον ἡ καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς χρησιμοποιεῖται σέ ἀνεξάρτητες προτάσεις ἢ σέ προτάσεις ἐξαρ-

* Ἡ ὑποτακτικὴ γραμματικῶς, ἥτοι τυπικῶς καί φωνητικῶς, στὸν ἐνεστώτα, καί τὸν ἐνεργητικὸ καί τὸ μέσο ἢ παθητικὸ, ἔχει συμπέσει πιά μὲ τὴν ὀριστικὴ (γράφω, γράφεις, γράφει κλπ., νὰ γράφω, νὰ γράφῃς, νὰ γράφῃ κλπ.—λούζομαι, λούζεσαι, λούζεται κλπ., νὰ λούζωμαι, νὰ λούζεσαι, νὰ λούζεσαι κλπ.). Αὐτὸ τοὺς παρασύρει πολλοὺς, ὥστε νὰ νομίζουν ὅτι δὲν ὑπάρχει στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ξεχωριστὴ ἔγκλισις ὡς ὑποτακτικὴ. Ἀλλὰ στὸν ἀόριστο, καί τὸν ἐνεργητικὸ καί τὸ μέσο ἢ παθητικὸ, ἡ ὑποτακτικὴ διατήρησε πάντοτε καί διατηρεῖ ὡς τὰ τώρα καθαρὰ τοὺς ἰδιαίτερούς της τύπους ὅλους (πρβλ. ἔγραψα, -ες, -ε κλπ., γράψω, -ης, -η κλπ.—ντύθηκα, -ες, -ε κλπ., ντυθῶ, -ῆς, -ῆ κλπ.). Ἐπειτα, ὅτι δὲν ἔχουν συμπέσει οἱ δυὸ ἔγκλίσεις, ἥτοι ἡ ὀριστικὴ καί ἡ ὑποτακτικὴ, συντακτικῶς καί σημασιολογικῶς, τὸ δείχνει κοντὰ στά ἄλλα καθαρὰ ἢ διαφορετικὴ χρῆσις τῆς ἀρνήσεως στὴν καθεμιὰ ἀπ' τὶς δυὸ αὐτὲς ἔγκλίσεις. Πρβλ. *Δὲ γράφεις ἴσως—μὴ γράφῃς σταβὰ. Δὲν ἔγραψες τίποτε—μὴ γράψῃς τίποτε. Δὲ χρενίζεσαι καλά—μὴ χρενίζεσαι ἔτσι. Δὲν ἐλοῦστηκες σήμερον—μὴ λουστῆς σήμερον*, κλπ.

τημένες. Εὐθὺς παρακάτω ἐξετάζεται ἡ χρῆσις τῶν στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις. (Βλ. § 4, 1).

Σημ. Ἡ προστακτικὴ φυσικά μόνο σὲ ἀνεξάρτητες προτάσεις χρησιμοποιεῖται.

α'. Ἡ ὀριστικὴ.

§ 188. α') Ἡ ὀριστικὴ ἀπλή. Ἡ ὀριστικὴ ἀπλή εἶναι κανονικά σὲ ὄλους τοὺς χρόνους ἢ ἔγκλισις τοῦ πραγματικοῦ, ἦτοι μ' αὐτὴ κανονικά ἐκφράζεται κάτι τὸ πραγματικό, ὄντως ἢ κατὰ τὴ γνώμη ἢ τὸν ἰσχυρισμὸν ἐκείνου ποῦ μιλεῖ (ἄρνησις δέν): *Ἐὸ ἥλιος λάμπει. Ἐὸ Πέτρος δὲν προσέχει. Ἐὸ Παῦλος θὰ ζήσῃ εὐτυχῆς. Ἐὸ Γιάννης δὲν ἐφέρθηκε καλά.*

Σημ. α'. Σὲ προτάσεις, ποῦ ὑποκείμενὸ τους ἔχουν μιὰ ἀοριστολογικὴ ἀντωνυμία (§ 118 καὶ § 121), ἢ ὀριστικὴ, μὲ τὴ γενικότητα καὶ τὴν ἀοριστία τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος, παίρνει κάποια χροιά ὑποθετικὴ: *Ὅποιοι πεινάει, καρβέλια ναισούεται (= ἅμα κανεὶς πεινάει) λ.λ. Ὅποιοσδήποτε θέλει, πηγαίνει καὶ τὸ βλέπει (= ἅμα κανεὶς θέλει).*

Σημ. β'. Τὸ πραγματικό, ποῦ σημαίνει ἢ ὀριστικὴ, χρωματίζεται διαφοροτρόπως μὲ τὴν προσθήκη διαφόρων λέξεων.

*Εἶται μὲ τὴν προσθήκη τοῦ ἐπιρρήματος τάχα (ἢ διῆθεν) ἐκφράζεται κάτι τὸ προσποιητὸ ἢ κάτι τὸ φανταστικό, (ὅπως συνήθως σὲ διηγῆσεις ὄνειρων): *Ἐσκυφα καὶ ἐκοίταξα τάχα καταγῆς* Ἀμ. 116. *Ἡ-θέλες τάχα νὰ σαβανώσης τὸ κορίτσι* Ππδ. Φόν. 63.

Μὲ τὴν προσθήκη τοῦ ἐπιρρήματος σάμπως καὶ συνηθέστερα τῶν ρηματικῶν λέξεων νομίζω, πιστεύω, θαρρῶ, φαίνεται κ.τ.δ. παρουσιάζεται κάτι ὡς ἐντελῶς προσωπικὴ γνώμη ἐκείνου ποῦ μιλεῖ: *Ὅπως τὰ λέει, σάμπως ἔχει δίκαιο (= ἔχει νομίζω)* βλ. Ε. 80, 12. *Σεῖς ἔχετε νομίζω πολλὰ χροῖα στὴν Ἀθήνα* Τρ. 28. *Φλόγες θαρρῶ μὸς καίνε τὸ κορμί* Σκίπ. 180. *Ἐγὼ ἤ-μέρος νὰ τὸν ἰδῶ εἶναι φαίνεται ἄρρωστος.*

Μὲ τὴν προσθήκη πάλι τῶν ρηματικῶν λέξεων νομίζεις, θαρρεῖς, λὲς (λὲς καὶ) κ.τ.τ. παρουσιάζεται αὐτὸ ποῦ ἐκφράζει ἢ ὀριστικὴ ὡς κάτι ποῦ μπορεῖ νὰ τὸ δεχθῆ ἔτσι ὁ ἄλλος: *Ἡ θάλασσα, παμπόνηρη, γνώριζε νομίζεις τὴν ἀξία του* Λπ. 145. *Τὰ παλληκάκια θαρρεῖς κινᾶνε γιὰ τὸ γάμο* Βλαχ. 38. *Ὁ δρόμος της, θαρρεῖς, σομὸ δὲν ἔχει* Μαβίλ. Ἀνθολ. 205 βλ. καὶ Χ.Θ. 46. *Φλόγες λὲς βγάξει τὸ χαλίμι* Σκίπ. 158. *Λὲς κι' εἶχα ἀραστηθῆ γυμνῆ* Σεφέρ. 26. *Ἀκούστηκε νὰ κατεβαίνει γρήγορα καὶ τρομαγμένα, λὲς καὶ φοβόταν* κάποιοι ἀπί-θεοι (= σὺν νὰ φοβόταν) Χαφ. 15.

Μὲ τὴν προσθήκη ἐξάλλου τῶν ρηματικῶν λέξεων βλέπεις, (βλέπετε) ἐννοεῖται κ.τ.δ. παρουσιάζεται αὐτὸ ποῦ ἐκφράζει ἢ ὀριστικὴ ὡς κάτι τὸ προφανὲς σ' ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται αὐτὸς ποῦ μι-

λεῖ: Ἐδύνατο εἶναι τὸ καημένο. Νά, δὲν ἔμοιασε βλέπεις τῆς μαμᾶς του Τρ. 197. Ἐγὼ δὲν ἤμουν καμιά μεγαλοπρικοῦσα βλέπεις, γιανὰ μὲ ἀγαπήσουν καὶ νὰ μὲ στεφανωθοῦν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει Ππδ. Γ 84. Ἐγὼ, βλέπεις, εἶμαι ἄνθρωπος τῆς δουλειᾶς Μητσ. Β 54. Αἴ! βλέπετε, κύριε, ἐπειδὴ ὁ καημένος ὁ κὺρ Θεῆμος εἶναι πολὺ ἠλικιωμένος, τὸν παίρνουν γιὰ πατέρα τῆς Τρ. 198. Τὰ εἶπε, ἐννοεῖται, ἀγγλικά, ἀλλὰ ἡ Μπευιέκα τὰ κατάλαβε ἀμέσως δια Τρ. 49.

Ἔτσι ἔπειτα μὲ τὸ βλέπεις, (βλέπετε) προστίθεται κάτι, ποὺ κυρίως περιέχει προφανῆ αἰτιολογία τῶν προηγουμένων: Ὁ Ἀράνης ἔκαμε μὲγάλα ποάματα, ἅμα τὴν εἶδε. Τοῦ ἄρρεσε βλέπεις (=γιατί βέβαια τοῦ ἄρρεσε) Μβ. 529. Τὸ ἐπῆγανε τὸ παιδί οἱ λησιάδες στὸν κάτω κόσμο' ἐκεῖ βλέπεις ἐκρουβόντανε (=γιατί ἐκεῖ κρουβόντανε) Μβ. 464. Σπάνιο (ὄνομα τὸ Σερραφίμ), ἀλλὰ ἐμεῖς τῶχμε στὴν ἐπαρχία μας' ἔχουμε βλέπετε μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Σερραφίμ (=γιατί ἔχουμε μοναστήρι κλπ.) Τρ. 246. Βλ. καὶ § 26, 2, Σημ.

Τέλος, κάτι ποὺ ἄγγιξε τὰ ὅρια τῆς πραγματοποιήσεώς του κάποτε στὸ παρελθόν, ἀλλ' ὅμως δὲν πραγματοποιήθηκε, ἐκφράζεται συνήθως μὲ τὸν ἄοριστο ἐπῆγα ἢ κόντεψα καὶ μιὰ βουλευτική πρότασι κατόπι τους, ἐκφερόμενη μὲ ρῆμα ὑποτακτικῆς ἀορίστου: Ἀναποδογυρίστηκε (ἢ βάρακα) ἀπὸ τὸ ρέμα καὶ πῆγανε νὰ πνιγοῦνε (=παρ' ὀλίγο νὰ πνιγοῦνε) Κόντογλ. 99. Πῆγα νὰ πεθάνω ἀπ' τὴν τρομάρα μου Βλαχ. 100. Πῆγες νὰ χαλάση ὁ κόσμος Ἐφταλ. 222. Ἐπῆγες νὰ σκάση Μβ. 459· βλ. καὶ 477 καὶ Τρ. Δ. 23. Τὸ γλωσσικὸ πῆγες νὰ ταυτιστῆ μὲ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα Κμτ. 317.—Κόντεψα νὰ σκοτωθῶ Ξεν. 191· βλ. καὶ Τρ. 266 καὶ 295. Πρβλ. § 182, Σημ. β'.

Τὸ ἴδιο νόημα ἐκφράζεται καὶ μὲ τὸ κόντεψα (ὡς ἀπρόσωπο), καθὼς καὶ μὲ τὴ φράσι λίγο ἔλειψε (ἢ παρ' ὀλίγο) ἢ λίγο ἀκόμα καὶ μιὰ βουλευτική πάλι πρότασι κατόπι τους: Τὴν ἄλλη φορὰ κόντεψες νὰ τὸν χάσουν τὸν Μπέμπη Τρ. 196. Λίγο ἔλειψες νὰ χυθῆ στὸ λαιμὸ τους καὶ νὰ κλάψη Βυ. 34. Παρ' ὀλίγο νὰ πέση στὴ θάλασσα, νὰ πνιγῆ (ἐνν.: ἀλλὰ δὲν ἔπεσε). Βγαίνοντας ἀπ' τὴ βάρκα λίγο ἀκόμα νὰ πέση στὴ θάλασσα (=λίγο ἔλειψες νά) Βεν. 162.

§ 189. Ἀναλόγως τῆς ἰδιαίτερης σημασίας τοῦ ρήματος καὶ τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων τροποποιεῖται πολλὲς φορὲς ἢ κυρία σημασία τῆς (ἀπλῆς) ὀριστικῆς. Ἔτσι

1) ἀπλή ὀριστικὴ χρόνου ἐνεστώτα στὸ β' καὶ σπᾶνια καὶ στὸ γ' πρόσωπο χρησιμοποιεῖται πολλὲς φορὲς ἀντίς γιὰ προστακτικὴ, σὲ ἐκδηλώσεις κάποιας ἐπιθυμίας, ποὺ γίνονται συνήθως μὲ λεπτότητα καὶ φιλοφροσύνη: Ἄν τύχη νάχω συνεργασία μὲ τὸν Ὑπουργό, μὲ περιμένεις λίγο (=περιμένε με) Τρ. 66. Αὐτὸ τὸ γούμιμα τὸ δίνεις, σὲ ταρκαλιῶ, στὸν Πέτρο (=δῶσε το). Πῆγαινε, λέει, νὰ ζυμώσης κι' ἔπειτα γυρίζεις καὶ μὲ τρώς (=γύρισε καὶ φάγε με) Μβ. 433· βλ. καὶ Ππδ. Β 84.—Μοῦ κάνουν

τή χάρη νά μή ῥθοῦν, εἶπεν ὁ Γαβριήλ (=ἄς μοῦ κάμουν, νά μοῦ κάμουν) Ππδ. Α 86. Βλ. καί § 172, 4, Σημ.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκει καί τὸ ξέρεεις, (ξέρετε), πού συνήθως χρησιμοποιεῖται παρενθετικῶς, ὅταν κανεῖς ἀνακοινῶν σέ κάποιον ἄλλον κάτιτι, πού ἴσως δέν τὸ γνωρίζει: *Φέρονουν, ξέρεεις, ὄλοι οἱ δρόμοι στήν ἐφτάλοφη τῆ Ρώμη* (=ξέρε το, νά ξέρης) Γρουπ. 74· βλ. καί Τρ. 96. Ἄγγελα, *ξέρεεις, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ κείνους, πού ἔρχονται σέ τέτοια* Ξεν. 246. *Ξέρετε, ἀπὸ τὸ πρῶνί μένω σχεδὸν νησιτικῆ' μόνον τὸ μεσημέρι παίρνω λίγο γάλα* Τρ. 209.

Ἄλλὰ τὸ παρενθετικὸ αὐτὸ ξέρεεις ἴσως νά προέρχεται κι' ἀπὸ μιὰ ἀνεξάρτητη ἐρώτησι· πρβλ. Ἄμ. 45: *Νά γνωρίσωμεν καλύτερα ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Μά, ξέρεεις;* εἶναι μακρότερα. Τέλλ. 17: *"Ἐχει ἄλλη τόση χλόρη—τὸ ξέρεεις;—στήν καρδιά.*

Σημ. Καί χρόνου μέλλοντα ὀριστικῆ, ὅπως εἶδαμε (§ 181, 1 Σημ.) χρησιμοποιεῖται πολλές φορές ἀντὶς γιὰ προστακτικῆ.

Ἄλλες τροποποιήσεις τῆς ἐννοίας τῆς ἀπλῆς ὀριστικῆς κατὰ τὴ χρῆσι τοῦ ἐνεστώτα ἢ τοῦ μέλλοντα βλ. § 24, 1, § 172, 3 κ.έ., § 176, Σημ. καί § 181. Βλ. καί § 169, 2, Σημ. α'.

2) ἀπλή ὀριστικῆ παρατατικοῦ

α') ὀποιουδήποτε ρήματος ἐν γένει (ἰδίως στὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο) χρησιμοποιεῖται πολλές φορές μὲ τὴν ἔννοια τοῦ δυνάτοῦ στὸ παρελθόν: *"Ὁ ἥλιος ἀνέβηκε μεσουρανής· μὰ τί ἥλιος! αὐτὸ ἔψηγες στήν ἀντηλιάδα του* (=μποροῦσες νά ψῆσης) Πα.6.

Ἔτσι, ὅπως εἶδαμε (§ 174, 4 καί Σημ.), παίρνει ἔπειτα ἡ ὀριστικῆ τοῦ παρατατικοῦ ἔννοια δυνητικῆς ἐγκλίσεως, (ἰδίως σέ ἀποδόσεις ὑποθετικῶν λόγων τοῦ β' εἴδους, ὅπου δηλοῦνται κάτι τὸ ἀπραγματοποίητο στὸ παρελθόν ἢ καί στὸ παρόν): *"Ἡμουν χαμένος, ἂν δὲ βρισκόταν ὁ Πέτρος κοντά μου* (=θὰ ἦμουν). *"Ἄν δὲν ἐρχόταν τοῦτος δῶ ὁ ἄνθρωπος, σήμερα ἦμουν χαμένος* Π.Μ. 40. *"Ἄν τὰ εἶχα τώρα αὐτὰ τὰ λεπτά, ἀγόραζα* ἕνα σπῆτι (=μποροῦσα νά ἀγοράσω, θὰ ἀγόραζα).

Συνηθέστατα χρησιμοποιεῖται μὲ τέτοια σημασία τὸ ἔλεγες, νόμιζες, θαρροῦσες κ.τ.δ. σέ διηγήσεις, ὡσάκις ἐκεῖνος πού μιλεῖ κάνει κάποια παρομοίωσι: *(Καθὼς ἦταν ἔτσι) μὲ τὰσημάσματα καὶ τὴν κόκκινη φουστανοποδιά της, ἔλεγες πὼς ἦταν ἀνθισμένη ὀξυά, ὅχι*

γυναίκα (=μποροῦσες νά πῆς, θά ἔλεγες) Πα. 83· βλ. καί 109. **Ἐνόμι-
ξες πῶς ἦρθεν ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου** Ζ.Π. 27· βλ. καί 20 καί Ἡθ. 28.

Ἔτσι καί σέ φράσεις πού ἔχουν τήν ἔννοια ἀπειλήσ ἀναφε-
ρομένης στό παρελθόν: **Ἄς ἐρχόταν κι' ἔβλεπε τί θά πάθαινε** (= θά ἔβλεπε).

β') άπροσώπων ρημάτων, ὅπως τὸ ἔπρεπε, (δὲν) ταίριαζε, ἄξιζε κ.ἄ.τ. ἢ παρομοίων άπροσώπων ἔκφράσεων (μὲ τὸ ἦταν), ὅπως καλὸ ἦταν, (τὸ) σωστὸ ἦταν, ὠραῖο ἦταν κ.τ.δ. μὲ βουλευτική πρότα-
σι κατόπι τους, λαμβάνεται κανονικά, γιανὰ δηλωθῆ κάτι τὸ ἀντίθετο πρὸς τὸ πραγματικό, ἦτοι γιανὰ δηλωθῆ ὅτι, παρὰ τὴν ἐπιθυμία ἢ τὴ γνώμη ἐκείνου πού μιλεῖ, δὲν ἔγινε (ἢ δὲ γίνεταί) ἐκεῖνο πού σημαίνει ἢ βουλευτική πρότασις, πού ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπὸ τὸ άπρόσωπο ρῆμα ἢ τὴν άπρόσωπη ἔκφρα-
σι: **Ἄν ἦσουν ἄντρας, αὐτὸ ἔπρεπε νά κάμης**· (ἐνν.: ἄλλα δὲν τὸ ἔκα-
μες) Τρ. 158. **Ἡ βασιλεία σου δὲν ἔπρεπε νά λησμονῆση πῶς οἱ γυναι-
κες κλπ.** (ἐνν.: ἄλλα ἐλησμόνησε) Βυ. 20 **Ἐκείνος δὲν μποροῦσε νά σκε-
φθῆ πράματα, πὸν ἔπρεπε νά τὰ εἶχε ὑποψιασθῆ** (ἐνν.: ἄλλα δὲν τὰ ὑποψιάστηκε) Ἰλιγγ. 127. **Δὲν ταίριαζε (δὲν ἦταν σωστὸ) νά τὰ πῆς**
αὐτὰ (πὸν εἶπες) μπροστὰ σὲ ξένον ἄνθρωπο. **Ἄξιζε νά τὸ ἰδῆ κανεῖς**
αὐτὸ τὸ θέαμα. **Καλὸ ἦταν νά πᾶς** (ἢ νά πῆγαινες) καὶ οὐ (ἐνν.: ἄλ-
λὰ δὲν ἐπῆγες ἢ δὲν πᾶς).

Ἔτσι καί μὲ χροιά εἰρωνείας: **Ἦταν ἀνάγκη, βλέπεις, νά μιλή-
σης καὶ οὐ (ἀντίς: δὲν ἦταν καμιὰ ἀπολύτως ἀνάγκη κλπ.).**

Σημ. Τὸ ἔπρεπε μὲ βουλευτική πρότασι κατόπι του δὲ χρησιμοποιεῖ-
ται πάντοτε μὲ τὴν παραπάνω σημασία, ἀλλὰ πολλές φορές καί μὲ
τὴν κυρία του σημασία: **Ἄ! μὰ Γαλλίδα αὐτὸ ἔπρεπε νά πῆ**—αὐτὲς οἱ γυ-
ναῖκες ἔξερουν τὴ ζωὴ (= ἦταν πρέπον, ταίριαζε νά πῆ—καὶ τὸ εἶπε) Ζ.Π. 184.
Μᾶς ἔπρεπε πολλὴ δουλειὰ κ' ἔπρεπε νά τὴν τελειώσω (= ἦταν ἀνάγκη νά τὴν τε-
λειώσω—καὶ τὴν ἐτελειώσα) Τρ. 288· βλ. καί Ἐρσ. 153. Πρβλ. § 169, 2, Σημ. α'.

3) ἄπλή ὀριστική ἄορίστου (συνήθως στό β' πρόσω-
πο) χρησιμοποιεῖται πολλές φορές, ἰδίως σὲ ἀποφθέγματα, γνω-
μικά καὶ παροιμίες, ἀντίς γιὰ ὑπόθεσι. Ἔτσι, μὲ τὸ νά
παρουσιάζεται κάτι τὸ ὑποθετικὸ ὡς πραγματικὸ, ὁ λόγος παίρ-
νει μεγάλη γοργότητα καὶ ζωηρότητα: **Εἶδες τόξο τὴν ἀγῆ;** κα-
λωσύνη τὸ βραδύ; (= ἅμα ἰδῆς τόξο κλπ.) Λπ. 51. (Βλ. καί § 179, 1).

Τέτοια ὑποθετικὴ χροιά παίρνει ἢ ὀριστικὴ τοῦ ἄορίστου καὶ

μέ τὴν πρόταξι τῆς λέξεως ἔστω: **"Ἐστω πηγες καὶ τὸν εἶδες; τί θὰ κερδίσης;** (=ὑπόθεσε πὼς πηγες κλπ.).

§ 190. β') Όριστική με τὸ μόριο ἄς ἢ νὰ μπροστά της (ἄρνησις μί).

1) Όριστική κάθε χρόνου (ἐκτός ἀπὸ μέλλοντα) με τὸ ἄς μπροστά της χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἀδιαφορία ἢ παραχώρησις καὶ συγκατάβασις ἐκ μέρους ἐκείνου πού μιλεῖ (τὸ ἄς=ἀδιαφορῶ ἄν, μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἄν ἢ=μπορῶ νὰ δεχτῶ πῶς, μπορεῖ νὰ κ.τ.δ.): **Μὴ φωνάζης, μᾶς ἀκούει ὁ κύριος· ἄς μᾶς ἀκούει.** Ἀῦριο θὰ πάω στὸ κυνήγι· ἔχει κουνέλια ἐδῶ; **"Ἄλλο τίποτε, θησαυρός· φτάνει νὰ 'χης σκυλί.** **"Ἄς μὴν ἔχω,** εἶπα (=ἀδιάφορο ἄν δὲν ἔχω) Τρ. Δ. 56. **Δὲν ξέρεις πόσο αἰσθάνεται αὐτὸ τὸ μωρό· ἄς μὴ μπορεῖ νὰ τὸ ἐκδηλώσῃ** (=ἀδιάφορο ἄν δὲν μπορεῖ) Τρ. 102. **"Ἐβρεχε καὶ γιὰντὸ δὲν ἦρθα.** **"Ἄς ἔβρεχε·** ἔπρεπε νὰ 'ρθῆς.—**Φύγε, γιὰτὶ σὲ εἶδαν.** **"Ἄς μὲ εἶδαν.**—**"Ἡ φωτογραφία δὲν ἦταν γιὰ τὸ σπῆτι τῆς Πολυχρονίας.** **"Ἄς τῆς τὴν ἔστειλε τὸ παιδί της·** ἦταν φωτογραφία ὅλης τῆς γειτονιάς Ἡθ. 45.—**Ξοδεύει πολλὰ;** **"Ἄς ξοδεύει τὸ πολὺν 100 δραχμὲς τὴν ἡμέρα** (=μπορῶ νὰ δεχτῶ ὅτι ξοδεύει). **"Ἄς ἡμουνά δέκα χρόνια μικρότερός της** Τρ. 168. **Περπατήσατε πολὺ;** **"Ἄς περπατήσαμε τὸ πολὺν δυὸ ὥρες** (=μπορεῖ νὰ).

Γιὰνὰ δηλωθῇ παραχώρησις καὶ συγκατάβασις χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὲς καὶ τὸ νὰ (ὅπως τὸ ἄς) με ὀριστική: **Πόσων χρονῶν εἶναι;** **Νὰ εἶναι τὸ πολὺν εἴκοσι χρονῶν** (=μπορεῖ νὰ εἶναι). **Κέρδισε πολλὰ;** **Νὰ κέρδισε τὸ πολὺν χίλιες δραχμὲς.**

Σημ. Ἄντις γιὰ τὸ ἀπλὸ ἄς, προκειμένου νὰ δηλωθῇ ἀδιαφορία ἢ παραχώρησις, χρησιμοποιεῖται μερικὲς φορὲς ἢ φράσις ἄς πᾶ νὰ: **"Ἄς πᾶ νὰ περνοῦς καὶ γιὰ Σκλαβοῦνος** (=ἄς περνοῦς) Πλδ. Γ 56.

2) Όριστικοῦ παρατατικοῦ (καὶ σπανιότερα ὑπερσυντελικοῦ) με τὸ ἄς μπροστά της χρησιμοποιεῖται προσέτι:

α') ὅταν πρόκειται νὰ ἐκφραστῇ προσταγή, (προτροπή, παραινέσις κ.τ.δ.) ἢ συγκατάθεσις ἢ ἀποδοκιμασία, πού ἀναφέρεται στὸ παρελθόν: **"Ἄς ἐπρόσεχες, νὰ μὴ σὲ γελάσουν** (προβλ.: πρόσεχε νὰ μὴ κλπ.). **"Ἄς μελετοῦσες ὅσο ἔπρεπε, γιὰνὰ προβιβασιῆς** (προβλ.: μελέτα ὅσο πρέπει κλπ.). **"Ἄς μὴν τοὺς πειράζες, νὰ μὴ σὲ πει-**

ράζουν κι' αὐτοὶ (πρβλ. : μὴν τοὺς πειράζεις κλπ.). Δὲν ἤθελα τὸ θρόνο· ἄς μὴ μὲ στηρίζεις Βυ. 18.—"Ἄς ἐρχόταν κι' αὐτὸς (πρβλ. : ἄς ἐρθῆ κι' αὐτός).—"Ἄς ἔλειπε ἡ βοήθειά του κι' ἡ προκοπή του!

"Ἔτσι καὶ σὲ φράσεις ποὺ ἔχουν τὴν ἔννοια ἀπειλῆς ποὺ ἀναφέρεται στὸ παρελθόν: "Ἄς ἐρχόταν κι' ἔβλεπε τί θὰ πάθαινε!" Ἄς ἔκανε κι' ἄλλοιῶς ὁ παλιόγερος Τρ. 153. (Πρβλ. § 189, 2).

Στις τέτοιες προτάσεις ἐνυπάρχει συνήθως καὶ ἡ ἔννοια τοῦ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ: "Ἄς φοροῦσες τὸ πανωφόρι σου, γιανὰ μὴν κρωώσης (=ἔπρεπε νὰ φορέσης). Πρβλ. Ε. ἐπίμετρον καὶ 3 Ε, 15. "Ἄς τὴν εἶχε κλειδωμένη τὴν πόρτα, γιανὰ μὴν μποῶ νὰ μπῆ κανένας μέσα.

Σπάνια ἀντὶς γιὰ τὸ ἄς χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ νὰ μπροστά στὴν ὀριστικὴ αὐτή: "Ἄν πράγματι ἐνδιαφέρεσαι, νὰ πηγαινες μόνος σου νὰ τὸν ἰδῆς. Σὰν ἤθελες, μανοῦλα μου, νὰ ᾄχης ὑγιὸ καὶ ρύφη, δταν σοῦ γύρευε νερό, νὰ φερνες ἄπ' τὴ βρύση (=ἄς ἔφερνες, ἔπρεπε νὰ φέρης) Λ. Δ 79.

Συχνὰ ὁμοως χρησιμοποιεῖται νὰ μὲ ὀριστικὴ παρατατικοῦ β' προσώπου (καὶ σπανιότερα καὶ γ') ἀντὶς γιὰ προστακτικὴ (τοῦ παρόντος), γιανὰ δηλωθῆ παράκλησις, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις ἐξαρτᾶται ἐντελῶς ἀπ' τὴν θέλησι καὶ τὴν καλωσύνη ἐκκεινοῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται κανεὶς, ἢ παράκλησις τῆς ὁποίας τὴν ἐκτέλεσι τὴν θεωρεῖ κάπως προβληματικὴ αὐτὸς ποὺ παρακαλεῖ: Ποῦ εἶσαι Πέτρο; νὰ πηγαινες μιὰ στιγμὴ, νὰ ἰδῆς τί κάνει τὸ παιδί (=πηγαίνε, σὲ παρακαλῶ, ἂν θέλεις κλπ.). Ποῦ εἶναι ὁ Πέτρος; νὰ τηλεφωνοῦσε μιὰ στιγμὴ στὸ γιατρό, νὰ ἔρθῃ (=νὰ τηλεφωνήσῃ, τὸν παρακαλῶ, κλπ.).

"Ἔτσι καὶ σὲ ζεύγη προτάσεων, ποὺ ἐξωτερικῶς ἀποτελοῦν ὑποθετικὸ λόγο τοῦ γ' εἴδους: "Ἐρχεσαι μαζί μου; νὰ ἐρχόσουν, καὶ θὰ σοῦ ἔδινα" (πρβλ. : ἂν ἐρχόσουν—ἔλα).

β') δταν πρόκειται νὰ ἐκφραστῆ μιὰ ἀπλή ἐπιθυμία, ἔνας πόθος (ἀπραγματοποίητος) ἢ μιὰ εὐχὴ ἢ ἀπευχχὴ, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις εἶναι πολὺ ἀμφίβολη, μιὰ κατάρα κ.τ.δ. (τὸ ἄς=εἶθε νά): "Ἄς εἶχα ἓνα κλῆμα στὴ στεριά, καὶ μάρωη πέτρα νὰ ρίξω πίσω μου (=εἶθε νὰ εἶχα) Λπ. 3' βλ. καὶ Πάσσο. 356, 7. "Ἄς ἔσπαξες ἡ καρίνα μου κι' ἄς μ' ἐπαιρνε ὁ βυθὸς Σκίπ. 222. Πόσες φορὲς δὲν εἶπε μέσα της· ἄς ἤμουνα δὰ καὶ γὼ ἐκεῖ Ἡθ. 46. "Ἐγνοια σου! λέει ἐκεῖνη· ἄς τὸν ἐπαιρνα καὶ τὰ ρέστα εἶναι δουλειὰ

δική μου Μβ. 427. *Τὴν ψαρή ἄς ἠμποροῦσα νὰ γλυτώσω!* Πλδ. Β 69. *Θεέ μου, κι' ἄς τὸν εὔρισκα τὸν Κωσταντῆ στὸ δρόμο!* Λ. Α 604. *"Ἄς μοῦ 'λείπε τέτοια θεωσύνη, εἶπε μὲ ἀποστροφή ὁ Νικολάκης* "Ερσ. 289. *"Ἀχ! Θεέ μου, Θεέ μου! ἄς ἔπεφτε στὸ κεφάλι μου ὅλη ἡ ὀργή σου!* Τρ. Δ. 107.

Συνήθως χρησιμοποιεῖται ἔτσι ἡ ὀριστική παρατατικοῦ (ἢ ὑπερσυντελικού) με τὸ ἄς μπροστά της σὲ ζεύγη προτάσεων, ποὺ συνδέονται μεταξύ τους με τὸ σύνδεσμο καί. Με τὴν πρώτη ἀπ' τὶς δυὸ αὐτὲς προτάσεις ἐκφράζεται ἐπιθυμία ἀπραγματοποίητη, ψιλὸς πόθος (σ' αὐτὴ τὸ ἄς=εἶθε νά, ἔπρεπε νά) με τὴ δεύτερη δηλοῦται ἀδιαφορία ἢ παραχώρησις (σ' αὐτὴ τὸ ἄς=ἀδιάφορο ἄν, δὲν πειράζει ἄν, κ.τ.δ.): *"Ἄς ἤξερα γράμματα κι' ἄς ἤμουνα μ' ἕνα μάτι* (=εἶθε νὰ ἤξερα γράμματα—ποῦ δὲν ξέρω—καὶ δὲν πειράζει ἄν ἤμουνα κλπ.). *"Ἄς μ' ἀγάπας κι' ἐσὺ τόσο, κι' ἄς μὴ ζοῦσα μιὰ στιγμή Σοῦτς.* Ἀνθολ. 448. *"Ἄς ἐζοῦσε τὸ παιδί μου κι' ἄς ἦταν ὅ,τι ἤθελε* βλ. Πάσσο. 603, 6. *Κίνησα νὰ 'ρθῶ ἕνα βράδυ, μ' ἐπιασε ψιλὴ βροχή.* *"Ἄς ἐρχόσουν, καλέ μου, κι' ἄς γινόσουν παπὶ* (=ἔπρεπε νὰ ἐρθῆς καὶ δὲν πειράζει ἄν γινόσουν κλπ.) λ.τ. βλ. καὶ Λ. Α 64 καὶ πρβλ. Λ. Ε 113: *Σὰν ἦρθες, καλῶς ὄρισες, κι' ἄς ἔκαμες καὶ κόπο* (=καὶ δὲν πειράζει ἄν ἔκαμες κόπο).

Γιὰ νὰ ἐκφραστῆ ὁμοῦς ἀπλή ἐπιθυμία, ψιλὸς πόθος ἢ εὐχὴ ἀπραγματοποίητη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χρησιμοποιεῖται συνηθέστερα ὀριστικὴ παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελικού με τὸ νὰ μπροστά της, μόνο του, ἢ με τὸ ἄμποτε, εἶθε, μακάρι ἢ τὸ ποῦ μπροστά του (ἄμποτε νά, εἶθε νά, μακάρι νὰ—ποῦ νά): *"Ἄιντε, καημένη Βάντα, νὰ φαινόσουν ἀπὸ καμιά μεριά!* (=εἶθε νὰ φαινόσουν) Ζ.Π. 163' βλ. καὶ Πάσσο. 331, 2. *Λέει: Νὰ μὴν περνοῦσε ἀπὸ δῶ! νὰρρῶσταινε! νὰλλαζε δρόμο!* Βυ. 56. *Ἀρκονδόβατος εἶναι, κυρία: νὰ φτάναμε, νὰ κόψουμε ἕνα κλαρί!* "Ερσ. 301. *"Ε! Θεέ μου, καὶ νὰ 'πεφτες μέσα, Ξενοῦλα!* εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ Πλδ. Φόν. 122. *"Ἀμάν, γιὰ τὸ Θεό, λέει, κυρά μου, λίγο νερό!* "Ω! λέει, ἀρχοντόπουλό μου, νὰ 'χες, νὰ μοῦ 'δινες! (=εἶθε νὰ εἶχες) Μ. 397. *Στεροῦν μου γνώση, νὰ σ' εἶχα πρῶτα* Πα. 12. *"Ἀχ! νὰ μποροῦσα ἐγὼ νὰ γίνω ἡ νύφη* (=εἶθε νὰ μποροῦσα) Καζαντζ. Ἀνθολ. 115. *Νά 'σουν ἐσὺ ποῦ θά 'φερνες τὴν ξεχασμένη ἀογὴ* Σεφέρ. 24' βλ. καὶ Ε. 21, 1, Φωρ. 2.

150 καὶ 274, Λ. Ε 56 καὶ Πάσσ. 42,29 καὶ 499,19 καὶ Δίστ. 614 καὶ 622' προβλ. καὶ Σκίπ. 159: *Τῆς ἀμμουνδιᾶς ἤθελα νὰ (ἦ)μουνα* ἄμμος... *νὰ (ἦ)μουνα* ζέφυρος' βλ. καὶ Κρυστ. Ἀνθολ. 170. *Νᾶτανε* κι' οἱ ἄλλοι σὰν ἐμένανε! (=εἶθε νὰ ἦταν) Θεοτόκ. 27.—*Παρασκευὴ* ξημέρωσε, ποτὲ *νὰ μὴ εἶχε φέξει!* Ε. 49, 13' βλ. καὶ Θ. Χρ. 13, Πάσσ. 327, 5 καὶ Δίστ. 267 καὶ Φωρ. 2, 210. *Προδότης!* *ποῦ νὰ μὴν εἶχε κλήρα!* (=καὶ εἶθε νὰ μὴν εἶχε) Πα. 137.—*Μακάρι νὰ μ' ἀξίωνε* ὁ Θεὸς νὰ φανῶ *χρήσιμη* καὶ σις *δνὸ* Τρ. 276. *Μακάρι νὰ μ' ἔβγανες* Μβ.506' βλ. καὶ Τρ. 152 καὶ 191 καὶ Τρ. Δ. 53.

Σὲ δημοτικὰ τραγούδια σὲ τέτοιες εὐχές (ἢ μᾶλλον ἀπευχές) χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπλὸ μὴ ἀντίς γιὰ τὸ νὰ μὴ (ἦ) μακάρι νὰ μὴ): *Παρασκευὴ* ξημέρωσε, *μὴν εἶχε* ξημερώσει! Θ.Χρ. 13' βλ. καὶ 57.

Σημ. α'. Σὲ διηγήσεις κάποτε τὴ θέσι τοῦ εὐχομένου τὴν παίρνει αὐτὸς ποῦ διηγεῖται, κι' ἔτσι ἐκφράζει τὴν εὐχὴ ὅπως θὰ τὴν ἐξέφραζε τὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως ἢ τὸ πρόσωπο, γιὰ τὸ ὅποιον εἶναι ὁ λόγος: *Νὰ εἶχε* τουλάχιστον *λεπτά*, διὰ *νάγοράση* ἕνα *γαλόπουλον!* Πλδ. Β 115' προβλ.: *Νὰ εἶχα...* γιανὰ *ἀγοράσω...* ἔλεγε *μέσα του*.—*Ἐτσι* κατάντησε ὁ *κύριος* *Λευτέρης* νὰ *κάθεται* σ' ἕνα *ἀμαξάκι* καὶ *νὰ τὸν* *πυγαῖνον* ἀπὸ *δῶ* *κεῖ...* *Ἄς ἦταν* καλὰ ὁ *ἀδερφός*; *του* ὁ *Γιάνκος*, *ποῦ* σ' *ὅλα* *ἐκάνε*ς *διεύθυνε* *τίς* *δουλειές* *του* *Ἡθ.* 62' προβλ.: *Ἄς εἶναι* καλὰ ὁ *ἀδερφός*; *μου*, *ἔλεγε*.

Σημ. β'. Ἡ φράσις ἄς ἦταν χρησιμοποιεῖται κάποτε ὡς ἰσοδύναμη μετὸ εὐχετικὸ μόριο εἶθε: *Μόνον*, *πατέρα*, *ἄς ἦτανε* ἢ *θλίψη* κι' *ἡ* *σιωπὴ* *μου*, *στοὺς* *ἄγιους* *μέσα* *βράχους* *σου* *νὰ* *σβήσουν* *τὴ* *νεροπή* *μου* Σικελ. 118.

Σημ. γ'. Πολλὲς φορὲς οἱ τέτοιες εὐχετικὲς προτάσεις, ποῦ ἐκφέρονται μετὸ νὰ, παίρνουν τόνο ἐπιφωνηματικὸ: *Χασὰ* *σὸ* *θαματοσογὸ* *χοστάρι!* *Νὰ* *τὸ* *ξέραμε* *κι'* *ἐμῆς* *νὰ* *φροσκάσωμε* *τὰ* *φάρια*, *εἶπε* ὁ *Νικολάκης* *Ἔρσ.* 288. *Νὰ* *ξυύρατε* *πῶς* *σᾶς* *ἀγαπᾶ!* Ἄμ. 103. *Ἀχ!* *πόσο*, *νὰ* *τὸ* *ξέρατε*, *καιρὸ* *σᾶς* *περιμένω!* Σικελ. 133' βλ. καὶ Ἔρσ. 277 καὶ Ζ.Π. 40. *Καὶ* *σὰν* *ξέφραγε*, *τότε* *νὰ* *βλεπες!* ὁ *ἕνας* *ἔδωκε* *σὴ* *Μυροίνα* *μαλαματένια* *σκουλαρίκια*, ὁ *ἄλλος* *κλπ.* Π.Μ. 58' βλ. καὶ Πα. 42, Τρ. 77 καὶ Πλδ. Β 24. *Νὰ* *μποροῦσε* *τουλάχιστον* *νὰ* *κοιμηθῆς!* *Μὰ* *ποῦ* *ἔβρα*ς *μ'* *αὐτὰ* *κλπ.* (Νιοβ.) Ἔστ. 8/4/31.

§ 191. γ') Ὀριστικὴ μετὸ μόριο θὰ μπροστά της (ἄρνησις δέν).

1) Ὀριστικὴ καθε χρόνου (ἐκτός ἀπὸ μέλλοντα) μετὸ θὰ μπροστά της χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ παρασταθῇ ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα ἀπλῶς ὡς πιθανόν. (Ὀριστικὴ πιθανολογικὴ. Τὸ θὰ σ' αὐτὴ ἰσοδυναμεῖ μετὸ ἴσως, πιθανῶς, πιστεύω, φαίνεται κ.τ.δ., ποῦ μποροῦν καὶ νὰ συνυπάρχουν

μὲ τὸ θά ἢ καὶ νὰ τὸ ἀντικαθιστοῦν): Ὁ Θέμος μου εἶπε σιγαλά: ὅλα αὐτὰ **θά σοῦ φαίνονται** πολὺν παράξενα, Ἀγγελή (=σοῦ φαίνονται, πιστεύω) Τρ. 291. *Τώρα ἦτανε ἄδῶ τὸ παιδί: κάπου στὴ γειτονιά* **θά παίξει** Βλαχ. 53. *Ἡ Κυρία Λογάδη ἐδῶ; Γιὰ τὸ σωματεῖο* **θά ἐρχεστε** Ζ.Π. 34. *Ἀμ τότε* **θά ξέρεις** καὶ μαγείρεμα (=ξέρεις, πιστεύω) Τρ. 256. *Τοῦ λόγου σας δὲ* **θά τὰ παραδέχεστε** αὐτὰ τὰ θάματα, μὰ ἐγὼ σὰς εἶπα τὴν πᾶσα ἀλήθεια (=ἴσως δὲν τὰ παραδέχεστε) Ἔρσ. 215. (*Βήχεις*), **θά εἶσαι** κροτολογημένος Τρ. 23. **Θά ἔχουνε, θαρρῶ,** μονοκλιεῖα οἱ Παοπαλιῶτες, σήμερα Κυριακή Βλαχ. 78. *Στὸ Ζάππειο (ἐπήγατε)!* **μὰ θὰ εἶχε** ὑγρασία μὲ τοῦτον τὸν καιρὸ Τρ. 137. **Θὰ ἤμουν** τότε δυὸ χρονῶν παιδί Ζ.Π. 159. **Θὰ ἦτον(ε)** δέκα ἢ ὦρα, ὅταν ἄρχισε ἢ μάχη Κονδ. 166. *Τὸ χωριὸ ἐμοιαζε ἀδειανό:* ἦταν πολὺ νωρὸς κι' ὅλοι **θά κοιμῶνταν** Λιλ. 19. *Καὶ παλαιότερα* **θά εἶχαν ἀρχίσει** νὰ γίνωνται συνειδητὲς οἱ παραλλαγές, ποὺ παρουσιάζουν οἱ τύποι τῶν λέξεων (=εἶχαν ἀρχίσει, φαίνεται) Γεωργ. 77· (βλ. τὴ συνέχεια: *Αὐτὸ φαίνεται σὲ τρεῖς στίχους κλπ.*). **Θὰ κουράστηκε** ἡ τσαμένη μὲ τὸ φούρτισμα Μβ. 467. *Τέτοιο ὄνομα σὲ κάποιον ἄλλο σπῆτι* **θά τᾶκουσε,** καὶ κάνεις λάθος Τρ. 170. *Ἦδη* **θά τὸ κατάλαβες** οἱ Ἰθάκες τί σημαίνουν Καβάφ. Ἀνθολ. 108. **Θὰ τὸν ἔχεις ἰδεῖ** καὶ τοῦ λόγου σου ἐκείνον τὸ γέρο, τὸν καπετὰν Πιεροῦ (=τὸν ἔχεις ἰδεῖ, πιστεύω) Τρ. Δ. 71. *Δὲν τοὺς ἐπῆρα τοὺς στίχους αὐτοὺς: τοὺς εὗρηξα εἰς τὴν Βουρσούλαν:* **θά σὰς εἶχαν πέσει ἐκεῖ** (=σὰς εἶχαν πέσει, ὡς φαίνεται) Ἀμ. 89.

Σημ. Κάποτε καὶ γιὰ κάτι τὸ βέβαιο καὶ πραγματικὸ χρησιμοποιοῦνται τέτοια πιθανολογικὴ ὀριστικὴ ἀπὸ λεπτότητα ἢ μετριοφροσύνη: *Δὲ λένε, κύριε Θέμο, πὼς σὰς τράβηξαν καὶ ὅσα εἶχατε στὸ πορτοφόλι σας;* Ἔ! **βέβαια, θὰ πλήρωσα τὸν παπὰ καὶ θᾶδωνα** καὶ κάτι στὴ βυζάστρα Τρ. 101.

2) Όριστικὴ παρατατικῶ καὶ (σπανιότερα) ὑπερσυντελικῶ, (ποτὲ ὅμως ἀορίστου), μὲ τὸ θά ἀπροστά της χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ παρασταθῇ ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει τὸ ρῆμα ὡς δυνατόν, (μὲ τὸν παρατατικὸ στὸ παρελθόν ἢ στὸ παρὸν ἢ καὶ στὸ μέλλον, μὲ τὸν ὑπερσυντελικὸ μόνο στὸ παρελθόν. Όριστικὴ δυνητική): *Ἡ ἀτομικὴ ἐφεύρεση* **παίξει** πολὺ μικρό, καὶ **θᾶλλεγες** κανένα ρόλο (=μποροῦσες νὰ πῆς) Πρεβελ. 22. **Θὰ χρειάζεστανε** πάρα πολλὸς κόπος γιὰ μιὰ τέτοια δουλειὰ Βλαστ. 186. *Γιὰ τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης* τὰ ἴδια περίπου **θά εἶ-**

χαμε νὰ ποῦμε Δημαρ. 26. **Θὰ πέθαινε καλύτερα παρὰ νανοίξη τὸ στόμα του νὰ ζητήσῃ δανεικὰ** (=μποροῦσε νὰ πεθάνῃ) Ζ.Π. 146. Ἐπήγαμε μετ' αὐτοκίνητο· μετὰ τὰ πόδια δὲ **θὰ προφταίναμε**. Μπορεῖ καὶ νὰ ζοῦσε **τώρα** τὸ κορίτσι μου· **θὰ εἶχα** κι' ἐγὼ ἀγγονάκια, **θὰ** τοὺς ἔλεγα παραμύθια Πα. 13. Μετὰ χαρᾶς **θὰ** τὴν **ἐπαιρινα** τὴν ὁμορφὴ σου τὴ θυγατέρα, **μὰ δὲν εἶμαι** ἴγώ, ὅπως μετ' ἄραρεις, δυνατός Π.Μ. 30. **Θάδερχομουν** καὶ χωρὶς νὰ μοῦ τὸ πῆς· **μὰ μοῦ εἶναι** ἐντελῶς ἀδύνατο Ἔρσ. 108.—Χωρὶς ἐσένα **θὰ εἶχα χαθῆ** μέσα στὸ δάσος. Τᾶχω κι' ἐγὼ στὸ νοῦ μου· **θὰ κακοπερνοῦσα** (=μπορεῖ νὰ κακοπεράσω) Θεοτόκ. 39.

Ἔτσι κανονικὰ σὲ ἀποδόσεις ὑποθετικῶν λόγων τοῦ β' εἴδους (ὅπου πρόκειται γιὰ κάτι ἀντίθετο πρὸς τὸ πραγματικό): Ἴσως **θὰ τόκανε**, ἂν ἐζοῦσε Ἔρσ. 116. **Θὰ σοῦ εἶχα ἀπαντήσῃ**, ἂν εἶχα λάβει τὸ γράμμα σου.

Σημ. α'. Όριστικὴ παρατατικοῦ μετὸ θά ἀπροστά της (συνήθως στὸ α' πρόσωπο) χρησιμοποιεῖται πολλὲς φορὲς στὸν καθήμερινὸ λόγο ἀντὶς γιὰ τὴν ἀντίστοιχὴ ἀπλὴ ὀριστικὴ τοῦ ἐνεστώτα. Ἔτσι, μετριάζοντας κανεῖς τὸν ἀξιοματικὸ τόνον τῆς ἀπλῆς ὀριστικῆς, ἐκφράζεται μετ' λεπτότητα καὶ εὐγένεια: *Γιὰ τοῦτο, Ἄγγελή μου, θὰ σὲ συμβούλευνα νὰ πᾶς κατ' ἐνθεῖαν σὴ θέου σου (ἀντὶς: σὲ συμβουλεύω)* Τρ. 110. *Σεῖς ποῦ ἔχετε τέτοια θέου, θὰ μποροῦσατε νὰ μοῦ φανήτε χρήσιμος (ἀντὶς: μπορεῖτε—ἂν θέλετε)* Τρ. 66. *Θὰ ἔπρεπε νὰ πάη κανεῖς, νὰ τὸν φωνάξῃ (ἀντὶς: πρέπει).* *Ἡ δική σου γνώμη λοιπὸν θὰ ἦτον νὰ τὸ στεῖλωμε τοῦ Δημάρχου; (ἀντὶς: εἶναι ἄραγ;)* Ἔρσ. 145. *Ἐ! τί θὰ θέλεις νὰ γίνῃ; τὴ ρώτησε. Τί νὰ θέλω; εἶπε ἀπότομα (=τί θέλεις;)* Βεν. 160· βλ. καὶ § 174, 4, Σημ.

Σημ. β'. Συχνὰ σὲ διηγήσεις χρησιμοποιεῖται ὀριστικὴ παρατατικοῦ μετὸ θά ἀπροστά της, γιὰ νὰ δηλωθῇ ἀόριστῆ ἐπανάληψις μιᾶς πράξεως στὸ παρελθόν: *Ἄπονος ἦταν ὁ ἀγάς, μὰ πλοῦσιον αὐτὸ χῶμα του. Καὶ σὴ χειρότερη χροιά τὸ ἔνα δέκα θὰ ἔδινε* (=ἔδινε συνήθως) Πα. 87.

Ἔτσι καὶ σὲ ἐξαρτημένες προτάσεις: *Ἦταν ἕνας ἐργατικὸς, ποῦ κάθε μέρα θὰ σηκωνότανε πολὺ πρωτὶ καὶ θὰ πήγαινε σὴ δουλειὰ του* (=ποῦ συνήθως θὰ σηκωνεταί κλπ.) Παραδόσεις Ν. Πολίτου, σελ. 470. (Πρβλ. § 176, Σημ. α').

Πολλὲς φορὲς ὁ λόγος ἐκφέρεται ἔτσι ἐρωτηματικῶς, μετ' ὑποθετικὴν χροιά, καὶ γίνεταί πολὺ ζωηρὸς: *Ἀπὸ τότε γινῆκαμε φίλοι νύχτα ἡμέρα μαζί. Θὰ πήγαινε κείνος σὴ βάρδια; κοντὰ καὶ ἴγώ. Θὰ μ' ἔστειλναν μετ' ὁ καπετὰν Λάππα νὰ στρατολογήσω σὴ χωριά; κοντὰ ἐκεῖνος* (=δοσάκις πήγαινε κείνος... δοσάκις μ' ἔστειλναν—ἂν πήγαινε κείνος... ἂν μ' ἔστειλναν) Πα. 44.

Σημ. γ'. Ἀντὶς γιὰ τὸ θά μετ' ὀριστικὴ παρατατικοῦ χρησιμοποιεῖ-

ται κάποτε ὁ παρατατικός ἤθελα, (-ες, -ε κλπ.) μὲ τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ σχετικοῦ ρήματος ἤθελα γράφει, ἤθελες γράφει κλπ. (=θὰ ἔγραφα, θὰ ἔγραφες κλπ.): *Καὶ ὅποιος ἤθελε σιμώσει... ἤθελ' εὖρει* (=θὰ σίμωνε, θὰ εὖροι-σκε) Ζάκ. 44. *Ἐκατάλαβα πὺν ἤθελε βαστάξει λίγο* (=θὰ βαστοῦσε) Ζάκ. 55. *Κάποιος ἤθελε ρωτήσει* τοῦ θυμοῦ του εἶσαι ἀδελφή; Σολωμ. 44. *Ἦχος λεπτός... Δὲν ἤθελε τὸν ξαναπεῖ ὁ ἀντίπαλος κοντά του* (=δὲν θὰ τὸν ξανάλεγε) Σολωμ. 162.

Ἰδιωματικῶς χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ γ' ἐνικό πρόσωπο τοῦ παρατατικοῦ ἤθελα μὲ τὸ κατάλληλο πρόσωπο τοῦ σχετικοῦ ρήματος: *Αἰώνια ἤθελ' ἦτανε ὁ πόνος κι' ἡ ντροπή μου* (=θὰ ἦταν) Σολωμ. 183. *Οἱ γυναῖκες ἐπολεμοῦσατε* (ἴσοφο προῶμα πὺν ἤθελ' ἦσθενε μὲ τουφέκι καὶ μὲ βελέσι!) (=θὰ ἦσατε) Ζάκ. 48.

β'. Ἡ προστακτική.

§ 192. Προεισαγωγικές παρατηρήσεις. 1) Ἡ προστακτικὴ στὴ νέα Ἑλληνικὴ ἰδιαίτερους τύπους (μονολεκτικούς) ἔχει μόνο τοῦ β' προσώπου, ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ, καὶ σὲ ὀρισμένους χρόνους, ἦτοι στὸν ἐνεστώτα καὶ στὸν ἀόριστο στὴν ἐνεργητικὴ φωνὴ (ντύνε, ντύνετε—ντύσε, ντύσετε) καὶ στὸν ἀόριστο μόνο στὴ μέση ἢ παθητικὴ φωνὴ (ντύσου, ντυθῆτε).

Οἱ ἄλλοι τύποι τῶν χρόνων αὐτῶν ἀναπληρώνονται ἀπὸ τοὺς ἀντίστοιχους τύπους τῆς ὑποτακτικῆς μὲ τὸ μόριο νὰ ἢ ἄς μπροστά τους: νὰ (ἄς) ντύνη, νὰ (ἄς) ντύνουν—νὰ (ἄς) ντύση, νὰ (ἄς) ντύσουν—νὰ (ἄς) ντυθῆ, νὰ (ἄς) ντυθοῦν.

Καὶ ἔτσι περιφραστικά, μὲ τὸ νὰ ἢ ἄς καὶ ὑποτακτικὴ, σχηματίζονται ὄλοι ἐν γένει οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς τῶν ἄλλων χρόνων, ἦτοι τοῦ παρακειμένου τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ τοῦ ἐνεστώτα καὶ τοῦ παρακειμένου τῆς μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς: νὰ (ἄς) ἔχης ντύσει, νὰ (ἄς) ἔχετε ντύσει, νὰ (ἄς) ἔχη ντύσει κλπ.—νὰ (ἄς) ντύνεσαι, νὰ (ἄς) ντύνεστε, νὰ (ἄς) ντύνεται κλπ.—νὰ (ἄς) ἔχη ντυθῆ, νὰ (ἄς) ἔχετε ντυθῆ, νὰ (ἄς) ἔχη ντυθῆ κλπ.

Ἄλλὰ καὶ τὰ δευτέρα πρόσωπα, πὺν σχηματίζονται μονολεκτικῶς, μποροῦν νὰ σχηματίζονται προσέτι περιφραστικῶς μὲ τὸ νὰ ἢ ἄς καὶ τὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τῆς ὑποτακτικῆς: νὰ (ἄς) ντύνης, νὰ (ἄς) ντύνετε—νὰ (ἄς) ντύσης, νὰ (ἄς) ντύσετε—νὰ (ἄς) ντυθῆς, νὰ (ἄς) ντυθῆτε.

Σημ. Πολὺ σπανίως χρησιμοποιοῦνται καὶ τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἐνεστώτα τύποι μονολεκτικοί: Ἐρχου, ἔρχεστε. Ἐτοιμάζου, ἐτοιμάζεστε.

Μονολεκτικοὶ τύποι τοῦ χρόνου αὐτοῦ ὑπάρχουν καὶ σὲ διαλέκτους, π.χ. στὴν Κεφαλληνιακὴ διάλεκτο: *Τοιμαζόσουν (ῥηήγορα). Ἔλα τοιμαζόσαστε.*

Τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου τῶν ρημάτων βλέπω, λέω καὶ βρίζω (εἶδα, εἶπα, βρίζα) ὡς β' πληθυντικὸ πρόσωπο λαμβάνεται καὶ τὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τῆς ὑποτακτικῆς ἀπλό: ἰδὲς—δ ἦ τε (=ἰδέτε), πὲς—π ἦ τε (=πέστε), βρές—β ρ ἦ τε (=βρέστε, Ζ.Π. 72): *Γιὰ πῆτε τὴν αὐτὴν τὴν ἱστορία, νὰ ζήσετε, κυρία* Ἔρσ. 288· βλ. καὶ 129. Αὐτὰ ἴσως κατὰ τὰ ἀντίστοιχα ἀποφατικά (μὴν ἰδῆτε, μὴν πῆτε, μὴ βρῆτε) καὶ κατὰ τὸ ὅμοιο στὸ σηματοπισμὸ β' πληθυντικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου (ντύσου—ν τ υ θ ἦ τε, στάσου—σ τ α θ ἦ τε κλπ.).

2) Οἱ ἰδιαίτεροι τύποι τῆς προστακτικῆς (ἦτοι οἱ μονολεκτικοὶ τύποι τοῦ β' προσώπου) χρησιμοποιοῦνται μόνο καταφατικῶς. (Βλ. παραδείγματα στὸ προηγούμενο).

Ἄποφατικῶς (ἦτοι σὲ ἀπαγόρευσι, ἀποτροπὴ κ.τ.δ.) χρησιμοποιοῦνται πάντοτε καὶ στὰ δεύτερα πρόσωπα, ὅπως καὶ στὰ τρίτα, οἱ ἀντίστοιχοι τύποι τῆς ὑποτακτικῆς μὲ τὸ μὴ (ἦ νὰ μὴ ἦ ἄς μὴ) μπροστά του: *Μὴ γκρινιάξης ἄδικα (προβλ.: γκρινιάζε ὄσο θέλεις).* Ἀρρώστεια μὴν τοῦ δίνης Πάσσ. 341, 2 (προβλ.: *δίνε του κλπ.*). *Μὴν τὸ λὲς αὐτό (προβλ.: λέγε).* *Μὴν ἀκούς τί σοῦ λέει αὐτός (προβλ.: ἄκου τί σοῦ λέω ἐγώ).* *Μὴ μὲ μαλώσης* Σκίπ. 120· βλ. καὶ Πάσσ. 205, 14. *Μὴ μᾶς ντροσιάζης τὴ γενιά* Αὐγέρ. Ἀνθολ. 18. *Μὴ μὲ φᾶς* Π.Μ. 128 (προβλ.: *φάε με*). *Μὴ μοῦ πῆς ὄχι* Τρ. 185 (προβλ.: *πές μου τὸ ναί*). *Στὴ Γαβρολίμνη μὴ διαβῆς, λημέρι νὰ μὴν κάμης* Πάσσ. 45, 8 (προβλ.: *διάβα, κάμε*). *Στὸ σπῖτι μου νὰ μὴ ματαπατήσης!* Λασκ. Ἀνθολ. 196. *Μὴ δεχτῆς, ὄσα λεφτὰ κι' ἂν σοῦ δώσῃ* Μ 408· βλ. καὶ Ε. 86 Α, 24 (προβλ.: *δίξου, ὄσα ἴεφτὰ κλπ.*).

Ἔτσι καὶ στὸ β' πληθυντικὸ: *Μὴ γράφετε. Μὴ μοῦ τὸ λέτε* Ζ.Π. 30. *Μὴν πηγαίνετε ἀπὸ κεῖ. Μὴν τοῦ γράψετε τίποτε. Μὴν ξεχάσετε καὶ τὴ Μοριγούλα* Χαρ. Μ. 70. *Κοῦκκοι, νὰ μὴ λαλήσετε* Πάσσ. 219, 1 καὶ Φωρ. 2, 12.—*Μὴ ντρέπεσαι!* κόπιασε μέσα Ξεν. 206.

Τὸ νὰ μὴ (ἦ ἄς μὴ) εἶναι τὸ συνηθέστερο στὸ γ' πρόσωπο: *Νὰ μὴ μοῦ γράφῃ, νὰ μὴ μοῦ γράφουν, νὰ μὴ μοῦ γράψουν, νὰ μὴ δεχτοῦν τίποτε.* Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο συχνὰ χρησιμοποιεῖται ἀπλό τὸ μὴ: *Μὴ νομίξῃ πὼς δὲν τὰ ξέρω ὅλα (=ἄς μὴ νομίξῃ).* *Ἐγὼ μὴν περιμένουν νὰ τοὺς δώσω τίποτα (=ἄς μὴν περιμένουν)* Λπ. 76. *Μὴ σὲ μέλῃ* Π.Μ. 127· βλ. καὶ Τρ. 253. *Μὴ σᾶς φύγῃ*

λόγος Τρ. 79. *Μὴν τύχη καὶ τῇ ρωτῆς γιὰ τὸν Ὀθωνα* Τρ. 257. *Κανείς μὴ καυχήθῃ πὼς θὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ χέρι* Τρ. Δ. 80· βλ. καὶ Λ. Δ 150 (*μὴ μὲ δεχτῆ*) καὶ Λ. Ε 83 (*μὴν τὸ βρῆ*).

Σημ. Μόνο σὲ παλαιότερα δημοτικὰ τραγοῦδια βρίσκεται κάποτε (γιὰ μετρικούς λόγους) σὲ καταφατικές προτάσεις ὡς τύπος προστακτικῆς τὸ γ' πρόσωπο τῆς ὑποτακτικῆς ἀπλό, (ἦτοι χωρὶς τὸ νὰ ἦ τὸ ἄς μπροστὰ του): *Ἄγὰ ντυθῆ, ἄγὰ ἀλλαχτῆ, ἄγὰ νὰ πάῃ τὸ γίωμα* (=νὰ ντυθῆ κλπ.) Ε. 89, 16.

Οἱ ρηματικοὶ τύποι γράφετε, πηγαίνετε—γράψετε, λαλήσετε—δεχτήτε, ντυθήτε κ.τ.δ. στὶς ἀποφατικές (ἦτοι τὶς ἀπαγορευτικές) προτάσεις μὴ γράφετε, μὴ ν πηγαίνετε—μὴ γράψετε, μὴ λαλήσετε—μὴ δεχτήτε, μὴ ντυθήτε κ.τ.δ. εἶναι τύποι τῆς ὑποτακτικῆς καὶ ὄχι τῆς προστακτικῆς (γράφε—γράφετε, πηγαινέ—πηγαίνετε, γράψε—γράψετε, λάλησε—λαλήσετε, δέξου—δεχτήτε, ντύσου—ντυθήτε), ὅπως θὰ μπορούσε νὰ νομίση κανεὶς. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὴν ὁμοία χρήσι στὸν ἐνικό ἀριθμό: Μὴ γράψης, μὴν πηγαίνης—μὴ γράψης, μὴ λαλήσης—μὴ δεχτῆς, μὴ ντυθῆς. (ὅπου ποτὲ δὲ λέγεται μὴ γράψε, μὴν πηγαινέ—μὴ γράψε, μὴ λάλησε—μὴ δέξου, μὴ ντύσου κλπ.).

3) Οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεστώτα ἀπὸ τοὺς ἀντίστοιχους τύπους τοῦ ἀορίστου διαφέρουν πρῶτα, ὅπως ὅλοι ἐν γένει οἱ ρηματικοὶ τύποι του, ὅτι ἐμφανίζουιν κατὰ διάφορο τρόπο τὴ ρηματικὴ πρᾶξι (§ 170, 3): *Πρόσεχε—πρόσεξε*. *Γράψε—γράψε*.

Ὅσον ἀφορᾷ τῇ χρονικῇ βαθμίδα (§ 170, 1), ὅλοι γενικῶς οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς, σύμφωνα μὲ τὴ σημασίαν τῆς ἐγκλίσεως αὐτῆς, ἀναφέρονται στὸ μέλλον. Εἰδικότερα ὁμοῦ

α') οἱ ἰδιαίτεροι (ἦτοι οἱ μονολεκτικοὶ) τύποι, καὶ τοῦ ἐνεστώτα καὶ τοῦ ἀορίστου, μπορούν νὰ ἀναφέρονται εἴτε στὸ ἄμεσο μέλλον (σὲ μιὰ προκειμένη δηλαδὴ περίπτωσι) εἴτε στὸ λίγο ἢ πολὺ ἀπώτερο μέλλον: *Ἐδῶ κοίταξε* (τώρα, ἀδ-τῆ τῆ στιγμῆ)—*κοίταξε* τῇ δουλειά σου (καὶ τώρα καὶ στὸ μέλλον). *Ἐδῶ κοίταξε* (τώρα)—*κοίταξε* νὰ βρῆς δουλειά (στὸ μέλλον). *Πρόσεχε*· ἐν' αὐτοκίνητο ἔρχεται (τώρα)—*πρόσεχε* τὸ παιδί ἀπὸ ταυτοκίνητα στοὺς δρόμους (στὸ μέλλον). *Πρόσεξε*· ἐν' αὐτοκίνητο ἔρχεται (τώρα)—*πρόσεξε*, μὴ σὲ μπλέξῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος (στὸ μέλλον). *Γράψε* καθαρὰ (τώρα)—*γράψε* μας ταχτικά, νὰ μαθαίνωμε πὼς εἶσαι (στὸ μέλλον). *Γράψε* τῇ λέξει αὐτῇ (τώρα)—*γράψε* μας, μόλις φτάσης στὸ Παρίσι (στὸ μέλλον). *Ἀπάντησέ* μου σ' αὐτὸ ποῦ σὲ ρωτῶ (τῶ-

ρα)—ἄμα λάβης τὸ γράμμα μου, ἀπάντησέ μου (στοῦ μέλλον). **Ντύσου** γιὰ ὄξω (τώρα) Ζ.Π. 117· βλ. καὶ Ἱλιγγ. 34—αὐριο **ντύσου** ἐλαφρότερα (στοῦ μέλλον). **Μίλα καλὰ· μίλησε** καθαρὰ (τώρα)—ἄμα τὸν ἰδῆς, **μίλησέ** του γιὰ τὴν ὑπόθεσί μου (στοῦ μέλλον). **Ξαπλώσου** ἐδῶ στὸν καναπέ (τώρα)—ἄμα πᾶς στοῦ σπίτου σου **ξαπλώσου** στοῦ κρεβάτι καὶ **ξεκουράσου** (στοῦ μέλλον).

β') οἱ περιφραστικοὶ τύποι, (ἦτοι οἱ τύποι ποὺ σχηματίζονται μὲ τὸ νὰ ἢ τὸ ἄς καὶ τοὺς ἀντίστοιχους τύπους τῆς ὑποτακτικῆς), καὶ τοῦ ἐνεστώτα καὶ τοῦ ἀορίστου, ἀναφέρονται κανονικὰ στοῦ λίγο ἢ πολὺ ἄπώτερο μέλλον: Ἐὐὸν **νὰ** τὴ λὲς Κῦρ· Ἀλέξαινα (ἀπὸ τώρα καὶ στοῦ ἐξῆς) Τρ. 6. **Νὰ προσέχετε** σὴν δοθογραφία Τρ. 70. **Νὰ** μοῦ **γράφετε** κάθε μέρα Τρ. Δ. 35. **Νὰ προσέχης** τὸ παιδί ἀπὸ ταυτόκίνητα — **νὰ προσέξης**, **νὰ** ἰδῆς, ποῖς θὰ μπῆ μέσα. **Νὰ** **μιλῆς** καθαρὰ (ἐνν.: πάντοτε, δόσεις θὰ μιλῆς)—**νὰ** τοῦ **μιλήσης** μὲ καλὸν τρόπο. Ἀπὸ δῶ **νὰ ἀνεβαίνετε** (ἐνν.: δόσεις ἀνεβαίνετε)—ἀπὸ δῶ **νὰνεβῆτε** (ἐνν.: ὅταν θὰ ἀνεβῆτε). **Νὰ ντυθῆτε** καλὰ.

γ') σὲ ἀπαγόρευσι, (ἀποτροπὴ κ.τ.δ.), ἂν ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ ἀναφέρεται σὲ μιὰ παροῦσα περίπτωσι, τίθεται ρῆμα ὑποτακτικῆς (προστακτικῆς) ἐνεστώτα, μὲ τὸ μὴ μπροστά του ἄπλό: **Βῆμα μὴν** **κάνης** Ζ.Π. 121. **Μὴ φοβᾶσαι**, **σώπα** Τρ. Δ. 53. **Μὴ** μὲ **κακολογᾶς**, **κυρὰ** (=πάψε **νὰ** μὲ **κακολογᾶς**) Ἐρο. 16. **Μὴ φωνάζης** εἶτοι (=πάψε **νὰ** φωνάζης). **Τὰ** μαρομένα **κάλῃ** σου—**μὴ χαιρέσαι**—δὲν **τὰ** ποθῶ Σκίπ. 119. **Μὴ** λὲς **μεγάλο λόγο!** Χαρ. Μ. 61.

Ἐὰν ἀναφέρεται στοῦ μέλλον ἐν γένει, τότε τίθεται ὄχι τὸ ἀπαγορευτικὸ μὴ ἄπλό, ἀλλὰ τὸ **νὰ** μὴ, μὲ ρῆμα ὑποτακτικῆς ἐνεστώτα, ὅταν κανεὶς ἔχη ὑπ' ὄψι του πολλὰς ὁμοειδεῖς περιπτώσεις: **Νὰ** **μιλῆς** **σιγά**, **νὰ** **μὴ φωνάζης** (ἐνν.: **κάθε** φορὰ **πὸν** θὰ **μιλῆς**). Ἐὐὸν **νὰ** **μὴν ἀνακατεύσαι** σ' ἐτοῦτα Ζ.Π. 61.

Ἐὐὸν ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ ἔχη ὑπ' ὄψι του μιὰ μόνον ὀρισμένη (μέλλουσα) περίπτωσι, τότε τίθεται ἀδιαφόρως εἴτε μὴ ἄπλό εἴτε **νὰ** μὴ μὲ ρῆμα χρόνου ἀορίστου: **Μὴ φωνάζης**—**νὰ** **μὴ φωνάζης** καὶ σ' ἀκούση κανεὶς. **Προσοχή!** **φώναξεν** ἢ **κυρία· μὴν** τὸ **βασανίσης** Ζ.Π. 28. **Μὴ φύγετε** μ' αὐτὸν τὸν καιρὸ Τρ. 66. **Τὸ** δάσκαλό μου τὸν ἄμοιρο **μὴν** τὸν ἀφήσετε **ἔρημο** (μποροῦσε **νὰ** πῆ καί: **νὰ** **μὴν** τὸν ἀφήσετε) Τρ. Δ. 35.

4) Μπροστά ἀπ' τοὺς τύπους τῆς προστακτικῆς, ἰδίως τοῦ β' προσώπου, προτάσσονται συχνὰ διάφορα προτροπικὰ μόρια, ὅπως αἴντε, γιά, ἔλα, ἔμπρός κ.ἄ.τ.: *"Αἴντε φύγε ἀπὸ δῶ. Γιὰ κοίταξέ με στὰ μάτια* Τρ. 154. *Μὰ γιὰ θυμήσου καλύτερα* Ξεν. 231. *Γιὰ πηγαίνει νὰ ἰδῆτε τί ἔπαθε ἡ γριά* Μβ. 479· βλ. καὶ Ε. 7, 9 καὶ 11 καὶ 10, 3, Πα. 97 καὶ Ζ.Π. 96 καὶ 153. *"Ἐλα γιὰ πές μου τώρα* Μβ. 441. *"Ἐμπρός γράφετε. "Αἴντε νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ Ζ.Π. 181.*

§ 193. Ἡ προστακτικὴ ἐν γένει εἶναι ἡ ἔγκλισις τῆς δεδηλωμένης ἀπαιτήσεως, ἥτοι ἐκφράζει κυρίως προσταγὴ ἢ ἀπαγόρευσι· (ἄρνησις μὴ): *Περπάτα, τῆς εἶπε Ζ.Π. 119. Κουνήσου ἐπὶ τέλους!* Παπαν. 163. *Μὴ φωνάζετε ἔτσι.*

Ἀναλόγως τώρα τοῦ προσώπου, πρὸς τὸ ὅποῖον ἀπευθύνεται κανεὶς, καὶ ἀναλόγως τῆς ἐννοίας τῶν συμφραζομένων, ἡ προστακτικὴ ἐκφράζει προσέτι:

1) προτροπὴ ἢ (μὲ ἄρνησι) ἀποτροπὴ: *"Αγωνίσου· μόχτησε· ἀγωνίσου* Σικελ. 52. *Προσκύνα, Διάκο, τὸν πασά* Ε. 58, 9. *Φεῦγε! γρήγορα, γρήγορα!* Βεν. 104. *Σώπασε, Κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύξης* Ε. 2, 17. *Μὴ σὲ μέλη* Θεοτόκ. 42. *Μὴν ἀελλίξειςαι* Βεν. 70· βλ. καὶ Ε. 5, 12 καὶ 28, 10, Πάσσ. 212, 1 καὶ Φωρ. 1, 298

2) παραίνεσι, συμβουλή: *Μὲ τὸ δικό σου φάε καὶ πιὲ καὶ πραγματεῖα μὴν κάνης* λ.λ.· βλ. καὶ Ε. 25, 1 καὶ Πάσσ. 21, 5. *Πιάσε τὴ ζωὴ ἀπ' τὰ μαλλιά· μὴ ζητᾶς! παῖρνε* Ζ.Π. 144. *Μὴν τὰ παίρνεις ὅλα κατὰκαρδα* Θεοτόκ. 35.

3) παράκλησι ἢ δέησι: *Παιδιά μου, μὴ μ' ἀφήνετε στὸν ἔρημο τὸν τόπο· γιὰ πάρτε με καὶ σύρτε με ψηλὰ στὴν κορὰ βρύση* Ε. 43, 5. *Θεέ μου, σῶσε με ἀπ' αὐτὸ τὸ κακό*· βλ. καὶ Ε. 64, 11 καὶ 173, 1.

4) εὐχὴ ἢ κατάρρα: *Καὶ τώρα, φίλοι, ἔχετε γειά, φίλοι εὐτυχεῖτε* Ρώτ. Ἀνθολ. 388. *Σύρε, παιδί μου, στὸ καλὸ* Ε. 83, 24.—*Σνάσε! πηγαινε στὸ διάβολο!*

5) συγκατάθεσι ἢ παραχώρησι: *Θέλω νὰ πάω κι' ἐγὼ στὸ θέατρο. Πηγαινε.—Φάγε καὶ σύ, καλὸ πουλί, ἀπ' ἀντριωμένον πλάτες* Ε. 165, 33. *Κάνε ὅ,τι θέλεις, μόνο νὰ μ' ἀφήσης ἦσοχο (=δέχομαι νὰ κίνησ, μπορεῖς νὰ κάνης). Μὰ φοβήθηκες ἀλήθεια; Τρόμα-*

ξα, φοβήθηκα, πές το ὅπως θέλεις (=δέχομαι νά τὸ πῆς, μπορεῖς νά τὸ πῆς) Ἔρσ. 174.

Ἔτοι ἢ προστακτικὴ αὐτὴ (ἰδίως τοῦ ἀορίστου εἶπα—πές) παίρνει ἔννοια δυνητικῆ: Δὼ πέρα ὅλα εἶναι τὰ ἴδια· δὲν ἔχει γιορτές, δὲν ἔχει, πές, μέρες καὶ νύχτες (=μπορεῖς νά πῆς) Μυρ. 15. Καλά, αὐτὸ πές πὼς ἔγινε Ἔρσ. 144· βλ. καὶ 192 καὶ Τρ. Δ. 101.

Σημ. Μὲ παραχωρητικὴ σημασίᾳ χρησιμοποιεῖται καὶ ὁ ἀρχαῖος τύπος προστακτικῆς ἔστω (=ἄς εἶναι, μπορῶ νά δεχτῶ): *Πεῖρα δὲ χαρίζουν οἱ ἀφθονοί, οἱ ἰλιγγιώδεις, ἔστω, γνώσεις, μὰ ἡ μελέτη τοῦ θαύματος, πὸν λέγεται ζωὴ Χαρ.* Κ. 57.

6) ἀδίαφορία γιὰ κάτι ποὺ κάνει ἢ θέλει νά κάμῃ ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται κανεῖς: **Φώναξε** ὅσο θέλεις· βλ. Ε. 179, 1.

Ἄν εἶναι δυὸ τέτοιες προστακτικὲς στὴ σειρὰ μὲ ἀντίθετο νόημα, κανονικὰ προτάσσεται μπροστὰ ἀπὸ καθεμιά τους τὸ θέλεις (ἢ θέλετε): **Θέλεις** κάτσε, **θέλεις** φύγε· μοῦ εἶναι ἀδιάφορο. **Θέλετε**, δέντρα, ἀνθήσετε, **θέλετε** μαραθῆτε Ε. 36, 1.

7) ἀποδοκιμασίᾳ ἢ κατὰκρισι γιὰ κεῖνο ποὺ κάνει ἢ προτίθεται νά κάμῃ, ἢ γιὰ κάτι ποὺ λείει ἢ ἰσχυρίζεται ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται κανεῖς. Ὁ λόγος ἔχει συνήθως χροιά σκωπτικῆ: **Κάνε** συναναστροφή μὲ παλιανθρώπους καὶ **περίμενε** κατόπι νά σὲ ἔξῃ ὁ κόσμος σὲ ὑπόληψι· (τὸ νόημα εἶναι: Κάνεις πολὺ ἄσχημα πὸν συναναστρέφεις... καὶ εἶσαι ἀνόητος πὸν περιμένεις ἔτσι νά σὲ ἔξῃ κλπ.). **Γύριζε** ἔξω τὴ νύχτα μὲ τὸ κρῶ χωρίς πανωφόρι, κι ὕστερα «Δὲν εἶμαι καλά, μητέρα»! **Κάνε** καλὸ στοῦ διαβόλου τὸ χωριό λ.λ. **Πίστεψε** λαγὸ καὶ **κάλεσε** κουμπάρο λ.λ. Μοῦ ἔπεδ γιὰ τὸς νά μὴ δουλεύω. Καὶ τί νά κάμῃς; ἔλα ντέ! **Ζῆσε** χωρίς δουλειὰ μιά φαμίλια ὀχιτῶ στόματα! (=πὼς νά ζήσης κλπ.) Ζ.Π. 178. **Γράψε**, **γράψε**, κάτσε κλάψε· (πρὸς ἕναν πὸν πουλεῖ ἐπὶ πιστώσει καὶ γράφει τὰ βερεσέδια, πὸν συνήθως δὲν πληρώνονται) λ.λ. Ὑστερα **κάνε** προκοπὴ... ὕστερα **κόπιασε**, ἂν ἀγαπᾷς, νάργάζῃς τομάρια! Ππδ. Β 114· (τὸ νόημα εἶναι: Τί προκοπὴ νά κάμῃς! πὼς νά κάμῃς προκοπὴ;). Ὅσο καὶ νά ἴναι μπουνάτσα, κονιέται λίγο ἢ βάρκα, καὶ **κόπιασε** τοῦ λόγον σου νά πετύχῃς στὸ φτερό τὸ περιστέρι Ἔρσ. 211· βλ. καὶ Τρ. 254 καὶ Θεοτόκ. 39 καὶ πρβλ. Ἔρσ. 301: *Τί ὠραῖο λιμανάκι*

ἔδῳ! εἶπε ἡ Ἔρση. Σήμερον εἶναι ὦραϊο, μὲ τέτοια θάλασσα! μὰ δὲν κοπιᾶξεις γὰ τὸ ἰδῆς καὶ γὰ τὸ ζυγώσης μὲ φουρτούνα; ἀποκριθῆκε δὲ Ἀντρίκος.

Ἐδῶ ἴσως ἀνήκει καὶ ἡ συνήθης φράσις τρέχα γύρευε, ποῦ λέγεται, ὅταν πρόκειται γιὰ κάποια μάταιη προσπάθεια: Ἀνὴρ ἤξερα παρὰ τὸ βαφτιστικὸν τοῦ ὄνομα «Μένιος»: ἀλλὰ τρέχα γύρευε τὸ Μένιο Τρ. 40. Λοιπὸν θὰ εἶπαν οἱ κακοῦργοι... τρέχα γύρευε γὰνα-καλύψων ποιοὶ καὶ γιατί τῶρριξαν (σιῆ θάλασσα τὸ παιδί) Ἐρσ. 247.

Τὸ ἀπλὸ γύρευε χρησιμοποιεῖται ἔτσι μὲ σημασίαν ὡς τῆς φράσεως ποιὸς ξέρει; Θάνοίξω, λέει, τώρα, καὶ τῆ σαράντα μία (κάμαρα) γύρευε τί θὰ ᾔχη μέσα! Μβ. 462: βλ. καὶ Τρ. 247.

Σημ. Προστακτικῆ χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς καὶ ἀντίς γιὰ ὑπόθεσι, κ' ἔτσι ὁ λόγος γίνεται πολὺ ζωντανός: Πίς μου τοὺς φίλους σου καὶ θὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι (=ἄν μοῦ πῆς...θὰ σοῦ πῶ) λ.λ. Δό μου τὸ μαργάδι μου, βαβαλλάση, καὶ λύνω τὰ μάγια τῆς ἀγάπης μου (=ἄν μοῦ δώσης... λύνω) Χ.Θ. 21.

§ 194. Τὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς ἐντελῶς ἰδιόρρυθμα. Ἔτσι

1) λαμβάνεται τὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς ἢ τοῦ ἴδιου ρήματος διπλὸ (ἢ καὶ τριπλὸ) ἢ δυὸ διαφόρων ρημάτων, μὲ συγγενῆ ἢ ἀντίθετη σημασία, συνήθως ἀσυνδέτως, ἀντίς γιὰ μιὰ ἐπιρρηματικὴ ἔκφρασι ἐκφερόμενη μὲ ἀντίστοιχο ρηματικὸ οὐσιαστικόν, ἢ ἀντίς γιὰ μιὰ ἀντίστοιχη τροπικὴ μετοχὴ (σέ -οντας). Ἔτσι ἐκφράζεται μὲ ζωνηρότητα τὸ συχνὸ καὶ ἐπίμονο μῆς πράξεως: Ρούφα ρούφα, τὰ δειάζουν τὰ βαγέτια (=μὲ τὸ συχνὸ ρούφημα, ρουφώντας συχνά) Λπ. 66. Κλάψε κλάψε τὸν καλὸ της ἀπ' τὸν τάφο ξυπνᾷ (=μὲ τὸ πολὺ καὶ συνεχὲς κλάψιμο) Βιζ. 115. Φάε καὶ τοῦτο, φάε καὶ κείνο, τῶφαι οὐλο τὸ φαί Μβ. 511. Τρῖβε, τρῖβε, τρῖβε, τὸν κατὰστρεψε τὸ μουσαμά, τὸν τρύπησε (=μὲ τὸ συχνὸ καὶ πολὺ τρίψιμο, τρίβοντας συχνὰ καὶ δυνατά). Ρῶτα ξαναρωτά τὰ παιδιά, ἔμαθε πὼς εἶχε ὁ ἀδερφός του ἓνα μύλο (=μὲ ἐπανειλημμένες καὶ ἐπίμονες ἐρωτήσεις, ρωτώντας καὶ ξαναρωτώντας) Π.Μ. 74. Γιατροὶ καὶ γιατροὶκὰ τοὺς περιζῶσαν, καὶ δῶσε δῶ καὶ δῶσε κεῖ, ἔμεινε δίχως παρὰ (=δίνοντας λεπτὰ ἐδῶ καὶ δίνοντας ἐκεῖ) Ἡθ. 112: βλ. καὶ Λπ. 236. Ἀνοιξε κλεῖσε χάλασε ἢ πόρτα (=μὲ τὰ συχνὰ ἀνοίγματα καὶ

κλεισίματα)· πρὸβλ. Τρ. Δ. 48: *Καὶ ὕστερα, ὅσο μεγάλωνε, καὶ πὲς πὲς ἦ μάνα μου καὶ λέγοντας ὁ κόσμος πὼς εἶναι ξεδομένη...* κατάντησε νὰ μὴ δίνω πεντάρα γι'αυτή.

Σημ. Ἔτσι μὲ ἐπιρρηματικὴ σημασία λαμβάνεται συχνὰ ἡ φράσις δὸς του δὸς του ἢ καὶ δὸς του καὶ δὸς του ἢ ἀπλῶς δὸς του ἢ δὸς του καὶ μὲ τὴν ἔννοια μιᾶς ἀδιάκοπης συνέχειας ἢ πολὺ συχνῆς ἐπαναλήψεως μιᾶς πράξεως: Ἄρχινης νὰ εὐλογῇ τοὺς γάλους καὶ τὶς γάλισσες, καὶ δὸς του δὸς του ἐγινήκανε ἕκατό (=καὶ πληθαίνοντας συνεχῶς μὲ τὴν εὐλογία ἐγινήκανε ἕκατό) Μ. 393. *Καὶ δὸς του ἢ Μπονώραινα χαμαλιὰ καὶ δὸς του μπακλαβάδες (= καὶ κάθε μέρα ὅλο ἔφτιανε ἢ Μπ. χαμαλιὰ καὶ μπακλαβάδες)* Ππδ. Β 14. *Δὸς του λοιπὸν λούσα, χοροὺς, ἐπιδείξεις (=συνεχῶς κάθε μέρα)* Τρ. 217. Ἐκεῖνο δὸς του καὶ γλυκόπαιξε τὰ μάτια του, σὰν νὰ ἤθελε νὰ μὲ μαγνητίση (=ἀδιακόπως ἐγλυκόπαιξε) Λπ. 241· βλ. καὶ Ἡθ. 14 καὶ Ἐρσ. 214. Ὅλο δάνεια ἐπὶ δανείων, φόρους ἐπὶ φόρων... δὸς του καὶ δὸς του Μητσ. Β 119.

2) ἐκφράσεις σὰν τὶς παραπάνω λαμβάνονται, μὲ τὸ ἄρθρο τὸ (ἢ τὰ) συνήθως μπροστὰ τους, καὶ ὡς ρηματικὰ οὐσιαστικὰ: *Αὐτὸ τὸ ἀνέβα κατέβα μὲ κουράζει φοβερά*· (πρὸβλ.: τὸ ἀνεβοκατέβασμα). *Τί θέλουν τ'ανεβάσματα, τὰ σῦρε κι' ἔλα σπιτι*; Βλογ. 48. *Πότε θὰ τελειώσουν αὐτὰ τὰ σῦρ' τα φέρ' τα*; (ἢ: τὰ σῦρε κ' ἔλα=οὐ πηγαίνουχομοί). *Τὰ ξένα περιοδικά... ἤρχοντιον σ' ἔλεινὴ κατὰτασι ἀπ' τὸ πηγαιν' ἔλα τοῦ ταχυδρομείου* Ἐρσ. 267. *Μὲ τὸ κλάψε κλάψε ἀρρώστησε τὸ παιδί (=μὲ τὸ πολὺν κι' ἐπανειλημμένο κλάψιμο). Τὴν Κυρὰ Παύλαινα τὴν ἔχει λῦσε δέσε σ' ὅλα τὰ πάντα (=πληρεξούσια)* Ππδ. Β 116.

Πολὺ συχνὰ χρησιμοποιεῖται ἔτσι ὡς κατηγορούμενο ἡ φράσις παῖξε γέλασε: *Αὐτὴ ἢ δουλειὰ δὲν εἶναι παῖξε γέλασε (=κάτιτι πολὺν εὐχολο, ἔνα πρᾶγμα ἀσήμαντο)* Λπ. 141.

Ἄλλὰ ὡς (ρηματικὸ) οὐσιαστικὸ μπορεῖ νὰ λαμβάνεται καὶ μόνο του ἕνα β' ἐνικὸ πρόσωπο προστακτικῆς ἐγκλίσεως, κανονικὰ μὲ τὸ ἄρθρο τὸ μπροστὰ του. Κι' ἔτσι λαμβάνεται συχνὰ (τὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῶν ἀορίστων ἐμπῆκα καὶ ἐβῆγκα) τὸ ἔμπα, τὸ ἔβγα (=ἢ εἴσοδος, ἢ εἰσόρμησις—ἢ ἔξοδος, ἢ ἔξορμησις) Ε.147 Α, 14 καὶ Α. Ε 58, καθὼς καὶ (τῶν ἀορίστων ἔσυρα καὶ ἦρθα) τὸ σῦρε, τὸ ἔλα (=ὀ πηγαίμιος, ἢ ἀναχώρησις—ὀ ἐρχομός, ἢ ἐπιστροφή) Πάσ. 6, 15 καὶ Δίστ. 1063: *Κατάφερε νὰ πάρη σὴν φυλακὴ ἐλεύθερο τὸ ἔμπα καὶ τὸ ἔβγα* Ζ.Π. 162· βλ. καὶ Ἐρσ. 318. *Στὸ ἔμπα τοῦ τρυ-*

γητῆ Ἡθ. 15· βλ. καὶ Κμπ. 36. Ἐμπρός πάει σὸν πόλεμο, σὸ ἐλα στέκει πίσω Πάσ. 6, 15. Δέκα εἶν' οἱ στραῖτες τοῦ ἀντρείως κι' εἶν' οἱ ἐννιά σὸ φεῦγα Κρητικὸς λόγος. Χαιρεταίε τὸ διάβα τους Σικελ. 143. Τὸ διάβα μου ἀλαφρό Σικελ. 148· προβλ. καί: Καὶ τὸ φάγε πιε καλὸ εἶναι, καὶ τὸ δὲς παρηγοριά λ.λ. Πάνον σὸ συχνοκέρασμα, πάνον σὸ συχνοκέρανα Λ. Α 638. Δὲν εἶναι διάβα ἐνὸς λαοῦ Σικελ. 118.

Σημ. Ἡ παραπάνου συντακτικὴ χρῆσις τοῦ β' ἐνικοῦ προσώπου τῆς προστακτικῆς εἶναι, φαίνεται, ἀρκετὰ παλαιά. Προβλ. Ἐρωτόκριτο Α 2155: Δέ τη καὶ ξαναδέτηρε, ἀρχίνησεν ἡ κόρη κι' ἐσυχοστοφέρετο κι' ἀτῆ, μὲ σπλάχνος τὸν ἐθόρει (=μὲ τὸ νὰ τὴν βλέπη καὶ νὰ τὴν ξαναβλέπη) καὶ Βάγν. Θανατικὸ τῆς Ρόδου 84: Καὶ θάμπηναν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ πὲ καὶ κλάψε (=ἀπὸ τὰ πολλὰ λόγια κι' ἀπὸ τὸ κλάψιμο).

Καὶ κατὰ τὴ συντακτικὴ αὐτὴ χρῆσι λαμβάνεται τὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς, ἔτσι νὰ ποῦμε, ἀπαρεμφατικῶς, καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἔχη ὑποκείμενὸ τοῦ ὄχι μόνον τὸ σύ, κανονικὰ, παρὰ καὶ τὸ ἐγὼ καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο ὑποκείμενο γ' προσώπου. Προβλ.: Φωνάξε ἐσὺ, φωνάξε ἐγὼ τίποτε δὲν κάνουμε (=μὲ τὸ νὰ φωνάζης ἐσὺ καὶ νὰ φωνάξω ἐγὼ). Τράβα ἢ μιὰ καὶ τράβα ἢ ἄλλη τῆς ἐκόμην τὸ κεφάλι (=σὺν τραβοῦσε ἢ μιὰ καὶ σὺν τραβοῦσε ἢ ἄλλη) λ.τ. Πῆς ὁ ἕνας τὸ κοντὸ κι' ὁ ἄλλος τὸ μακρὸν του ἔπλεξαν τὴν ἱστορία (=μὲ τὸ νὰ λήη ὁ ἕνας κλπ.) Απ. 178.

Τέλος ἡ συντακτικὴ αὐτὴ χρῆσις τοῦ β' ἐνικοῦ προσώπου τῆς προστακτικῆς προέρχεται ἐν γένει ἀπὸ μιὰ ζωηρὴ ἀναπαράστασι τοῦ εὐθέος λόγου, κατὰ τὴν ὁποίαν μπορούσε καὶ συμβῆ καὶ μετατόπισις τῆς συντακτικῆς σχέσεως τοῦ ὑποκειμένου ἐνὸς ρήματος εὐρισκομένου κοντὰ σὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς καὶ νὰ ἐπέλθη ἔτσι ὁ ἀπαρεμφατισμὸς τοῦ β' αὐτοῦ προσώπου σὲ φράσεις σὺν τὶς παραπάνω. Ἡ φράσις π.χ. «Τράβα ὁ ἕνας, τράβα ὁ ἄλλος, κόπηκε σὺν τὸ σκοινί» πλήρως ἀρχῆθεν θὰ ἦταν ὡς ἐξῆς: Τράβα (τοῦ ἔλεγε) ὁ ἕνας, τράβα (τοῦ ἔλεγε) ὁ ἄλλος· (κι' ἔτοι τὸ τράβηξε πολὺ καὶ) κόπηκε τὸ σκοινί. Σὲ μιὰ ζωηρὴ ὁμως ἀναπαράστασι τοῦ λόγου, μὲ παράλειψι τῶν λέξεων «τοῦ ἔλεγε», μπορούσε στὴ φράσι αὐτὴ νὰ νομιστῆ ἀπὸ κείνον ποὺ τὴν ἀκούει, πὼς τὸ ὑποκείμενο (τοῦ ἔλεγε) «ὁ ἕνας» καὶ «ὁ ἄλλος» ἀνήκει σὸ «τράβα», κι' ἔτσι νὰ χάσῃ πλέον ἐτοῦτο τὴν ἀρχικὴν τὸν σημασία ὡς ρήματος προστακτικῆς β' ἐνικοῦ προσώπου καὶ νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἕνας ἀπαρεμφατικὸς ρηματικὸς τύπος. Προβλ. Μ.434: «Κάτσε ἀκόμα» ὁ ἕνας, «κάτσε ἀκόμα» ὁ ἄλλος, τὴν καταφέρουνε καὶ κάθεται (=σὺν τῆς ἔλεγε ὁ ἕνας «κάτσε ἀκόμα» καὶ σὺν τῆς ἔλεγε ὁ ἄλλος «κάτσε ἀκόμα», τὴν ἐκατάφεραν κι' ἔκατσε).

γ'. Ἡ ὑποτακτικὴ.

§ 195. Ἡ ὑποτακτικὴ εἶναι ἡ ἔγκλισις τοῦ ἐπιθυμητοῦ

καὶ τοῦ προσδοκώμενου, ἦτοι μετὰ τὴν ἔγκλισι αὐτὴ ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ ἐκφράζει ἐν γένει κάτι ποῦ ἐπιθυμεῖ ἢ θέλει νὰ γίνη ἢ κάτι ποῦ προσδοκᾷ ἢ περιμένει νὰ γίνη. (Ὑποτακτικὴ βουλητικὴ—ὕποτακτικὴ μελλοντικὴ). Καὶ εἶναι οἱ συντακτικὲς χρήσεις κι' οἱ σημασίαι ἐν γένει τῆς ὑποτακτικῆς πάρα πολλές.

§ 196. α') Ὑποτακτικὴ ἀπλή, (μελλοντικὴ ἄρνησις δέν). Ἡ ὑποτακτικὴ (κανονικὰ τοῦ ἀορίστου) χρησιμοποιεῖται ἀπλή, (ἦτοι χωρὶς τὸ ἄς ἢ τὸ νὰ μπροστὰ τῆς) μετὰ σημασίαι μελλοντικὴ:

1) κατόπιν ἀπ' τὸ ἐπίρρημα ἴσως: Ὁ ἀναγνώστης ἴσως **κοντοσταθῆ** ἐδῶ Φωτιάδ. 177. *Θὰ ἔρθῃ κι' ὁ Πέτρος*; Ἰσας **ἔρθῃ** (=ἴσως *θὰ ἔρθῃ*); βλ. Ε. 63, 6. Ἰσως **δώσῃ** ὁ Θεὸς καὶ μαζεύσῃ καρπὸ Ἐφθαλ. 31. Ἰσως **δὲν ἔρθω** αὔριο. Πᾶμε στὴν πλατεῖα ἴσως **βροῦμε** ἐκεῖ τὸν Πέτρο (=*ἴσως θὰ βροῦμε*). Ρώτησέ τον ἴσως **μάθῃς** τίποτε (=ἴσως *θὰ μάθῃς*)· πρβλ.: Ἰσως **δὲ θᾶρθῃ** ἀπόψε ὁ κύριος Θέμος Τρ. 284 (ἔπου μποροῦσε νὰ πῆ καί: Ἰσως **δὲν ἔρθῃ** ἀπόψε).

2) σὲ ζεύγη προτάσεων μετὰ ἀντίθετη σημασία, ὅπου ἐκφράζεται ἀδιαφορία γιὰ τὸ τί θὰ γίνη. Μεταξύ τους οἱ δύο προτάσεις αὐτές, ἀπ' τίς ὁποῖες ἢ πρώτη ἐκφέρεται καταφατικῶς κι' ἢ δευτέρα ἀποφατικῶς, βρίσκονται σὲ σχέσι διαζευκτικὴ, οἱ δύο μαζὶ ὅμως πρὸς μιὰν ἄλλη τρίτη πρότασι σὲ σχέσι ὑποθετικὴ (παραχωρητικὴ): *Ἐρθῇ δὲν ἔρθῃ ὁ Πέτρος, ἐμεῖς θὰ πᾶμε* (=εἴτε *ἔρθῃ* εἴτε *δὲν ἔρθῃ*—*κι' ἂν ἔρθῃ* κι' *ἂν δὲν ἔρθῃ*—*θέλει ἔρθῃ* θέλει *δὲν ἔρθῃ*)· πρβλ. § 193, 6. *Θὰ τὸν ραντίσω με νερό, κρυώσῃ δὲν κρυώσῃ* (=καὶ *θέλει ἄς κρυώσῃ, θέλει ἄς μὴν κρυώσῃ*—καὶ *μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν θὰ κρυώσῃ ἢ δὲ θὰ κρυώσῃ*) Λ. Ε 106. *Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κὺρ Βοριά, φουσήσῃς δὲ φουσήσῃς* Ε. 88, 8· πρβλ. Λ. Α 629: *Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κὺρ Βοριά, κι' ἂν πάρῃς κι' ἂν δὲν πάρῃς*.

Ἔτσι καὶ μετὰ ῥήματα ἀντίθετης σημασίας: *Χάσω κερδίω, τὸ ἴδιο εἶναι. Ζήσῃ πεθάνῃ, δὲν τοὺς νοιάζει*.

Ἔτσι ἐπίσης καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ ἐπανάληψι πράξεως ἀορίστη χρονικῶς: *Ποτὲ δὲν τὸν νοιάζει γιὰ φαί· φάῃ δὲ φάῃ, τὸ ἴδιο τῶχει* (=καὶ *ὅταν τρώῃ* κι' *ὅταν δὲν τρώῃ, καὶ ἂν φάῃ καὶ ἂν δὲ φάῃ*).

Σημ. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐκφράσεως προέρχεται ἀπὸ ἀπλολογία, ἥτοι ἀπὸ παράλειψι τῶν διαζευκτικῶν συνδέσμων εἴτε—εἴτε, κ' ἄν—κ' ἄν, καὶ νὰ—καὶ νὰ, καθὼς ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ ταχὺ ρυθμὸν.

Μὲ διάφορες ἄλλες ἀπλολογίαις βρίσκεται καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις σὲ λαϊκὰ ρητὰ ἀπλὴ ὑποτακτικὴ μὲ σημασία μελλοντικὴ. Πρὸβλ.: *Κάμης λάβης, καρδιά μὴ σοῦ πονέση* (=δ,κι θὰ κάμης θὰ τὸ λάβης κλπ.). Σημείωσε καὶ τίς πολὺ συνήθεις φράσεις: Ὁπου φύγη φύγη (Μβ. 492) καὶ Μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ (Τρ. Δ. 20, Ζ.Π. 132, Σεφέρ. 35).—*Νὰ δοῦν παιδιὰ πού τᾶχανε μὴ βρέξῃ καὶ μὴ στάξῃ* Μαλαζ. 764.

Γενικὰ μελλοντικὴ εἶναι ἡ ὑποτακτικὴ στὶς ἐξαρτημένες προτάσεις, πού εἰσάγονται μὲ τὰ μόρια νὰ, ἐὰν ἢ ἄν, ὅταν, ἄμα κ.τ.δ.

§ 197. β') Ἡ ὑποτακτικὴ μὲ τὸ ἄς ἢ τὸ νὰ μπροστά της. (Βοῦλητικὴ ὑποτακτικὴ ἄρνησις μὴ).

Προεισαγωγικὲς παρατηρήσεις. 1) Ἡ ἐπιθυμία ἢ θέλησις, τὴν ὁποῖαν κανονικὰ ἐκφράζει ἡ βουλευτικὴ ὑποτακτικὴ, στὸ ἀ' ἐνικὸ πρόσωπο εἶναι συγχρόνως ἐπιθυμία καὶ θέλησις τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος κ' ἐκεينوῦ πού μιλεῖ: "*Ἄς πάω κ' ἐγώ—νὰ πάω κ' ἐγώ*". Στὸ ἀ' πληθυντικὸ πρόσωπο, ἐκεῖνος πού μιλεῖ προληπτικῶς συμπεριλαμβάνει στὴ δική του τὴν ἐπιθυμία καὶ θέλησι καὶ τὴν ἐπιθυμία καὶ θέλησι κάποιου ἄλλου ἢ κάποιων ἄλλων, μὲ τοὺς ὁποίους σὲ μιὰ ὀρισμένη περίπτωσι συναποτελεῖ ἓνα σύνολο: "*Ἄς πᾶμε κ' ἐμεῖς—νὰ πᾶμε κ' ἐμεῖς*" βλ. Π.Μ. 77. *Νὰ χωρίσωμε γρήγορα* Τρ. Δ. 64.

Στὰ ἄλλα πρόσωπα ἡ ἐπιθυμία καὶ θέλησις εἶναι ὄχι τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρήματος, ἀλλὰ ἐκεينوῦ πού μιλεῖ (ἢ ἐνὸς ἄλλου προσώπου): *Νὰ πᾶς καὶ σὺ—νὰ πάη κ' αὐτός· νὰ πᾶτε καὶ σεῖς—νὰ πᾶνε κ' αὐτοὶ* (=θέλω ἐγὼ νὰ πᾶς καὶ σὺ κλπ., θέλει ὁ Πέτρος νὰ πᾶτε καὶ σεῖς κλπ.).

Μόνον ὅταν ἐκφέρεται ἐρωτηματικῶς ἡ βουλευτικὴ ὑποτακτικὴ (ἀπορηματικὴ ὑποτακτικὴ βλ. παρακάτω), ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ θέλησις, πού λαμβάνει ὑπ' ὄψι του ἐκεῖνος πού μιλεῖ, εἶναι κανονικὰ ἐκεينوῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ἡ ἐρώτησις: *Νὰ ἐρῶ κ' ἐγώ; νὰ ἐρῶ κ' αὐτός; νὰ ῥθοῦμε κ' ἐμεῖς; (=θέλεις ἢ θέλετε νὰ ἐρῶ κ' ἐγώ; κλπ.)*. Πρὸβλ.: *Νὰ ῥθῶ κ' ἐγὼ μαζί σας; μὲ θέλετε*; Π.Μ. 5. *Τί νὰ κάμω;* (=τί θέλεις νὰ κάμω;) Πρὸβλ.: *Ἔτσι ζῆς; Ναι! Τί θὲς νὰ κάνω;* Σεφέρ. 35.

2) Μὲ τὴ βουλευτικὴ ὑποτακτικὴ ἐκφράζεται ὄχι μόνον ἐπιθυ-

μία καὶ θέλησις, παρὰ καὶ εὐχή. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐπιθυμίας ἢ θελήσεως καὶ εὐχῆς συνίσταται σὲ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὴν ἔκφρασι κάποιος ἐπιθυμίας ἢ θελήσεως, ἐκεῖνο πού σημαίνει ἢ ὑποτακτικὴ νοεῖται ὡς κάτι πού μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ καὶ πού ἐξαρτᾶται λίγο πολὺ κί' ἀπ' τὴ σύμπραξι αὐτοῦ πού μιλεῖ, ἐνῶ κατὰ τὴν ἔκφρασι μιᾶς εὐχῆς αὐτὰ δὲ λαμβάνονται ὑπ' ὄψι. Ποβλ.: "Ἐτσι νὰ γίνῃ (=θέλω ἔτσι, ἀπαιτῶ ἔτσι νὰ γίνῃ).—**Μακάρι νὰ γίνῃ** ἔτσι!

§ 198. Ἡ ὑποτακτικὴ μὲ τὸ ἄς μπροστά της χρησιμοποιεῖται:

1) γιανὰ δηλωθῆ προτροπὴ (ἢ ἀποτροπὴ. Ὑποτακτικὴ προτροπικὴ ἢ ἀποτροπικὴ). "Ἐτσι χρησιμοποιεῖται κανονικά τὸ ἀ' καὶ γ' πρόσωπο τῆς ὑποτακτικῆς, σπανιότερα τὸ β' (§ 193, 1): "Ἄς πάω στὸ σπίτι, εἶπε μέσα της Ππδ. Φόν. 125. "Ἐδῶ ἄς σταθῶ Καβάφ. "Ανθολ. 104. "Ἄς πάρω κί' ἓνα ἄλλο πιδ ζωντανὸ παράδειγμα "Ηλεκτρ. 32. "Ἄς τελειώσω τὴ θλιβερὴ ἱστορία μου Τρ. 293. "Ὅποιος θέλει νὰ ρθῆ μαζί μου, ἄς πιασθῆ στὸ χορὸ Μπ. 32' βλ. καὶ Λπ. 141 καὶ Ε. 219, 5. "Ἡ Ἀγγλία ἄς διαλέξῃ Ζ.Π. 156. "Ἄς μὴ ἀνακατεύεται, πῆς του, σὲ ξένες δουλιές. Μὰ ἄς μὴ κάνουν τέτοιες ἀνοησίες Τρ. Δ. 87.—Θὰ μὲ γελάσουν. "Ἄς ἔχῃς τὸ νοῦ σου, νὰ μὴ σὲ γελάσουν.

Χρησιμοποιεῖται εἰδικῶς τὸ ἀ' πρόσωπο τοῦ πληθυντικοῦ, δταν ἢ προτροπὴ (ἢ ἀποτροπὴ) ἀπευθύνεται πρὸς ἓνα σύνολο (δυὸ ἢ περισσοτέρων) προσώπων, στὸ ὁποῖον συμπεριλαμβάνεται κί' αὐτὸς πού προτρέπει (§ 197, 1): "Ἄς φέρουμε μιὰ γύρα μέσ' στὸ λιμάνι Ππδ. Γ 69' βλ. καὶ Ε. 92, 9. "Ὀμπρός, τῆγιο ἄς σηκώσουμε κουφάρι Σικελ 226. "Ἄς περιμένουμε λίγο Βεν. 121. "Ἄς ὑποθέσουμε πὼς κλπ. Καρυωτ. "Ανθολ. 154. "Ὅλοι θὰ πιστεύουν πὼς σᾶς ἐπλάναφα μὲ τὴ νιότη μου, ἄς ποῦμε, καὶ μὲ τὴν δημοφιλία μου Τρ. 283. "Ἄς (ἰ)δοῦμε ὡς πότε (θὰ γίνεταὶ αὐτό) Ζ.Π. 156. "Ἐλα κί' ἄς τὸ παινέσουμε τοῦτο τὸ παλληκάρι Ε. 162, 1. "Ἄς μὴ εἰχνουμε σ' ἐποχὲς καὶ σὲ τόπους τίς ἀδυναμίες μας Πολιτ. Β 11. (Ποβλ. § 192, 4).

Χρήσις τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῆς στὸ γ' πρόσωπο γίνεται πολ- λές φορὲς σὲ φράσεις πού ἐνέχουν ἀπειλή: "Ἄς ἔρθῃ καὶ θὰ ἰδῇ τί ἔχει νὰ πάθῃ! (ποβλ.: ἄν τολμᾶ, ἄς ἔρθῃ κλπ.). Ποβλ. § 190, 2 α'.

Ἐπίσης δταν πρόκειται γιὰ κάτι πού τὸ θεωρεῖ ἀδύνατο ἢ

τὸ ἀποδοκιμάζει ἐκεῖνος ποῦ μιλεῖ: *Κι' ἄς βρεθῆ μιὰ ἄλλη, νὰ πῆ πὼς ἐγνώρισε ἀδερφοῦ σὰν τὸ δικό μου, κι' ἄς μοῦ ποῦν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸν λατρεύω σὰ Θεό μου* Τρ. 259' (τὸ νόημα εἶναι: Δὲ μπορεῖ νὰ βρεθῆ—θὰ εἶναι ἀξιοκατάκριτοι ἂν μοῦ ποῦν ὅτι δὲν πρέπει κλπ.). Πρβλ. § 193, 7.

Σημ. Σὲ ἀποτροπή, μὲ τὸ ἀ' ἐνικὸ πρόσωπο, χρησιμοποιεῖται κανονικὰ τὸ ἄς μὴ, σπάνια ἀπλὸ τὸ μὴ, στὸ ἀ' πληθυντικὸ ὅμως συνηθέστερα ἀπλὸ τὸ μὴ: *"Ἄς μὴ φάω ἐγώ. "Ἄς μὴν τὸν δυσαρεαστήσω τὸν Πέτρο.* Στὸ ζήτημα τοῦ γάμου, *μωρ' Ἀγγελή, ὁ Θεὸς μ' ἐνλόγησε, μὴ λέω μεγάλο λόγο* Τρ. 140. *Κι' εἶπα ποῖέ μου μὴ σταθῶ (=ἄς μὴ σταθῶ)* Σικελ. 125.—*Μὴν τρέχουμε, μὴ βιαζώμαστε. Μὴν ἀκοῦμε, τί λέει ὁ ἕνας κι' ὁ ἄλλος (=ἄς μὴν ἀκοῦμε)* βλ. Ε. 8, 11 (*μὴν προσκυνοῦμε*) καὶ Φωρ. 1, 128.

Λέγεται κανονικὰ ἀπλῶς πᾶμε (Ζ.Π. 95, Χαρ. 12, Ἔρσ. 136, Βλαχ. 127= ἄς πᾶμε), καὶ ἀποτρεπτικῶς μὴν πᾶμε (=ἄς μὴν πᾶμε), ἥτοι χωρὶς τὸ μόριο ἄς μπροστά του. Τὸ πᾶμε αὐτὸ εἶναι κυρίως τύπος προστακτικῆς (προτρεπτικῆς, § 193, 1) ἀ' πληθυντικοῦ προσώπου, σχηματισμένος κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ β' πληθυντικὸ πρόσωπο τῆς προστακτικῆς πᾶτε (=πηγαίνετε). Πρβλ.: *Πᾶτε καὶ οἰεῖς—πᾶμε κι' ἐμεῖς.* Ἔλα πᾶμε Ἔρσ. 133. Παρόμοια χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ φεύγουμε (φεύγωμε=ἄς φεύγωμε, ἄς φύγωμε) κ. ἄ.τ.: βλ. καὶ Ἄμ. 48 (πηγαίνωμεν), Μπ. 20 (ἄς πηγαινόμεν).—*"Ε! πολυανοιχτήκαμε! γυρίζουμε πίσω (=ἄς γυρίσομε)* Βεν. 133.

2) γιὰ νὰ δηλωθῆ συγκατάθεσις ἢ ἀδιαφορία ἢ παραχώρησις. (Ὑποτακτικὴ παραχωρητικὴ). Ἔτσι χρησιμοποιεῖται καθὲς πρόσωπο (τοῦ ἐνικοῦ ἢ τοῦ πληθυντικοῦ) τῆς ὑποτακτικῆς, συνηθέστερα ὅμως τὸ γ' πρόσωπο: *Θέλει νὰ ἔρθῃ κι' ὁ Πέτρος. "Ἄς ἔρθῃ κι' αὐτὸς (=δέχομαι, συγκατατίθεμαι νὰ ἔρθῃ).* *"Ο κάβουρας, ἀφοῦ σκέφτηκε σκέφτηκε, ἄς γίνουμε, λέει, κουμπάροι(=δέχομαι νὰ γίνουμε)* Π.Μ. 24. *Πόσο νὰ βάλουμε; ὀκτώ μέρες εἶναι λίγο. "Ἄς τὶς κάμουμε μῆνες!* Ξεν. 249. *Χάρισέ του τὴ ζωὴ, κι' ἄς μείνῃ στὰ σίδερα* Βυ. 19. *Τὴν Ἐλενιὼ νὰ ἰδῶ καλά, κι' ἄς πάρῃ ὁ γιατροῦς ὄσα γυρεύει (=δέχομαι νὰ πάρῃ)* Λ. Δ 93.—*Θὰ χάσης τὰ χρήματά σου σ' αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησι.* *"Ἄς τὰ χάσω (=ἀδιαφορῶ ἂν θὰ τὰ χάσω).* *Πῶς νὰ πάω χωρὶς ὀμπρέλλα; θὰ βραχῶ. "Ἄς βραχῆς, πρέπει νὰ πᾶς (=ἀδιάφορο ἂν βραχῆς).* *Καπετάνιε, θὰ πέσομε σὲ ξέρα. "Ἄς πέσομε* Μπ. 87. *"Ο σκύλος ἄς γανγίξῃ γιὰ τὴ βάρκα του κι' ἐμένα ἄς μὲ γυρεύουνε στὸ σπῆτι (=μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν ὁ σκύλος θὰ γανγίξῃ κλπ.)* Ππδ. Γ 72' βλ. καὶ Ε. 65 Α, 10 καὶ 179, 1. *Τώρα θὰ*

κρουφτῆς... **Ἄς** σὲ **γυρεύουν**, ἄς σὲ **φωνάξουν**, ἄς **σπάσουν** τὰ κουδούνια· ἐὼς τίποτα (=ἀδιάφορο ἂν θὰ σὲ γυρεύουν κλπ.) Ξεν. 198. **Ἄς** **χαθῶ**, ἔλεγε, ἄς **πεινάσωμε** οἱ ἄλλοι Τρ. 93. Νὰ τὰ ἰδῶ ἄλλη μιὰ φορὰ, κί' ἀπὲ ἄς **πεθάνω** (=δέχομαι νὰ πεθάνω, μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν θὰ πεθάνω) Τρ. Δ. 106· βλ. καὶ Τρ. 35 καὶ Πάσσ. 627, 15 καὶ Δίσιτ. 364. **Ἄς** **ἔλθῃ** ὁ Χάρος! Γρῦπ. 16. **Ὅ**,τι **θέλει ἄς γίνῃ!** Βεν. 85 βλ. καὶ Κονδ. 169. **Ἄντι**ρας (κί' ἦ μοῖρα ὅ,τι κί' ἂν θέλῃ **ἄς γράφῃ**), τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι Θεός Σολωμ. 130.—Θὰ τὸ κάμω· **ἄς** **ξοδέψω** τὸ πολὺ χίλιες δραχμὲς (=δέχομαι πὼς θὰ ξοδέψω, μπορεῖ νὰ ξοδέψω). Πάντα ἄσχημη εἶναι· **ἄς φορέσῃ** ὅ,τι θέλει (=κί' ἂν φορέσῃ). Δείχνει τῇ δημιουργικῇ της, **ἄς εἰποῦμε**, ἀδυναμία (=μποροῦμε νὰ ποῦμε) Γεωργ. 17. Πρβλ. § 192, 2 καὶ § 193, 5 καὶ 6.

Ἡ φράσις ἄς ποῦμε χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς ἔτσι μὲ τὴ σημασίαν τῆς φράσεως παραδείγματος χάριν: **Ὅ** παπὰς **ἐπῆρε** τὸ γαῖθρον του καὶ **πῆγε**, **ἄς ποῦμε**, σὺν τοῖσι (=στίσι) **Βολίμεις** μακρὰ Μβ. 513. **Ἀκολουθῶ**, **ἄς ποῦμε**, ἓνα μυθιστοριογράφου καὶ τοὺς ἡρώες του Χαρ.Κ. 119 **Ἄλλο** ἂν εἶμαι ἀκαμάτης ἐγώ, **ἄς ποῦμε**, ἢ ὁ Παῦλος κλπ. Ππδ. Β 114.

Σημ. Γιανὰ δηλωθῆ ἀδιαφορία ἢ παραχώρησις χρησιμοποιεῖται πολλὰς φορὰς μπροστὰ ἀπ' τὴν ὑποτακτικὴ αὐτὴ ἀντὶς γιὰ τὸ ἀπλὸ ἄς ἢ φράσις ἄς πᾶ νά: *Ἀέ μὲ νοιάζει διόλου ἄς πᾶ νὰ γίνῃ ὅ,τι θέλει.* (Πρβλ. § 190, 1, Σημ.).

3) γιανὰ δηλωθῆ μιὰ ἀπλή ἐπιθυμία, ἓνας ψιλὸς πόθος, μιὰ εὐχὴ ἢ κατάρρα. (Ὑποτακτικὴ εὐχετικὴ): **Ἄς** **τελειώσῃ** πρῶτα ὁ πόλεμος κί' ἔπειτα τὸ ἀποφασίζομε. **Ἄς γίνω** καλὰ καὶ θὰ ἰδῆς τί θὰ κάμω. Ὁ Θεὸς **ἄς** τοῦ **δίνῃ** ὑγεία καὶ **ἄς παῖρῃ** μέρος ἀπὸ μένα νὰ τοῦ **δίνῃ** χροῖνια (=εἶθε νὰ τοῦ **δίνῃ** ὑγεία κλπ.) Τρ. 259. Ὁ Ἅγιος **ἄς** τὸ **φυλά(γ)ῃ** Βλαχ. 36. Κάθε πέτρα μνημῆμα **ἄς γένῃ** Σολωμ. 47. Ὁ Θεὸς **ἄς** τὸν **συχωρέσῃ** τώρα Τρ. 35. **Ἄς** **πάῃ** σὺ καλὸ. **Ἄς** **πάῃ** σὺ διάβολο.

Ὅμοια, γιανὰ δηλωθῆ θερμὴ παράκλησις: *Κεῖνοι* πὺν θὰ μὲ **θάβουνε**, *ἀκόμη ἂν μ' ἀγαποῦνε*, **ἄς βάλουνε** τὰ χέρια μας νεκρὰ νὰγκαιαστοῦνε (=θερμοπαρακαλῶ νὰ βάλουνε) Σολωμ. 15.

Χρησιμοποιεῖται ἔτσι ἡ ὑποτακτικὴ (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σὺ γ' πρόσωπο) συνήθως σὲ ζεύγη προτάσεων, πὺν συνδέονται με-

ταξύ τους μὲ τὸ καὶ καὶ ἐκφέρονται καὶ οἱ δυὸ μὲ τὸ ἄς, κί' ἀπ' αὐτὲς ἢ πρώτη ἐκφράζει μιὰ ζωηρὴ ἐπιθυμία ἢ μιὰ θερμὴ εὐχὴ, ἢ δευτέρη συγκατάθεσι ἢ παραχώρησι, ποὺ γίνεται ὑπὸ τὸν ὀρο τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας ἢ τῆς εὐχῆς ποὺ ἐκφράζει ἢ πρώτη πρότασις. Ἔτσι στὶς ἐκφράσεις αὐτὲς τὸ ἄς τῆς πρώτης προτάσεως ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ εἶθε νὰ ἢ τῆς φράσεως ἀρκεῖ νά, τῆς δευτέρας ἔχει τὴν ἔννοια τῆς φράσεως δὲν πειράζει ἂν ἢ ἀδιάφορο ἂν κ.τ.δ.: **Ἄς βγαίνῃ ὁ ἥλιος, κί' ἄς βγαίνῃ στὰ βουνά.** Ἄς ζῆ τὸ παιδί μου κί' ἄς κάμῃ δ,τι θέλει Πα. 55' προβλ. καὶ Πάσσ. 627, 15: **Ἄς τὸ φάω κί' ἄς πεθάνω.** (Προβλ. § 190, 2, β').

§ 199. γ') Ἡ ὑποτακτικὴ μὲ τὸ νὰ μπροστά της χρησιμοποιεῖται:

1) στὸ ἀ' πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ ἢ (σπανιότερα) τοῦ πληθυντικοῦ, γιανὰ ἐκφραστῆ ἀπλὴ βούλησις. (Κυρίως βουλευτικῆ ὑποτακτικῆ). Ἡ ἔννοια τοῦ νὰ στὶς προτάσεις αὐτὲς μπορεῖ νὰ ἀναπτύσσεται κάθε φορὰ διαφοροτρόπως, σύμφωνα μὲ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων: *Μάνα, τὴν κόρη ποὺ εἶδα γώ, γυναικα νὰ τὴν πάρω* (=θέλω νὰ τὴν κλπ.) Λ. Δ 75' προβλ. Ε. 61 Γ, 1: *Θέλω νὰ πάρω ἀνήφορο κλπ. Στὸ καλό! νὰ σὲ βλέπω συχνότερα* (=ἐπιθυμῶ νά). *Νὰ τὰ ἰδῶ ἄλλη μιὰ φορὰ κί' ἀπὲ ἄς πεθάνω* (=θέλω νὰ τὰ ἰδῶ, εἶθε νὰ τὰ ἰδῶ) Τρ. Δ. 106. *Κοντεύει ἔνδεκα· ἐγὼ νὰ φύγω, γιὰτὶ εἶναι ἀργὰ* (=θέλω νά, πρέπει νά) Τρ. 284. *Μοῦ δίνεις λίγο ἀλεύρι; Νὰ σοῦ δώσω* (=δέχομαι νὰ κλπ.) βλ. καὶ Ε. 74, 137: *Νὰ τὴν ξυπνήσω σκιαζομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι· νὰ μάσω μουσκόκαρδα, νὰ τὴν πετροβολήσω* (=θεωρῶ καλὸ νὰ μάσω) Πάσσ. 66, 4 καὶ Φωρ. 2, 234. *Νὰ βάλω μιὰ ποδιὰ κί' ἔρχομαι* (=θέλω νά, περιμενε νά) Ἐρσ. 45. *Νὰ κατεβῶ ἐγὼ στὸ πηγάδι, νοννά* (=προσφέρομαι νά, δέχομαι νά) Ππδ. Α 28. *Ὁ ἄλλος ἀδερφὸς λέει: Πῶς ἐγινήκανε αὐτοὶ πλούσιοι; νὰ ρωτήσουμε* (=θέλω νά, πρέπει νὰ ρωτήσουμε) Μβ. 478. *Λοιπόν, Παῦλε, νὰ κατεβαίνουμε, εἶπε ὁ Ἐφορος* Ἐρσ. 128. *Νὰ σὰς ἰδοῦμε ἀπὸ τὸ σπίτι, κύριε Ἀγγελή* (=ἐπιθυμῶ νά, θέλω νά) Τρ. 188. *Εὐχαρίστως, νὰ πᾶμε* (=δέχομαι νά, εἶμαι πρόθυμος νά) Π. Μ. 77' βλ. καὶ Τρ. 195. *Ὡς πὸν νὰ ἔλθουν, νὰ πάρουμε ἕναν καφέ* (=προτείνω νά, λέω νά) Ππδ. Α 87' βλ. καὶ Ε. 73, 35. *Νὰ φύγουμε, λέει τρέμοντας στὴ γυναῖκα του, γρήγορα νὰ φύγουμε* (=θέλω νά, πρέπει νά) Λπ. 136. *Νὰ μὴν τὸ ξεχνοῦμε, πὼς κατὰ βάθος ζωὴ θὰ πῆ διαμαρ-*

τυρία καὶ ξεσηκωμός Βλαστ. 146. **Νὰ μὴ βιαζόμεθα** πολὺ ἐν' ἐπικίνδυνον πρᾶγμα ἢ βία Καβάφ. Ἀνθολ. 114. **Νὰ ἐλέγχουμε**, ἀλλὰ καὶ **νὰ ἐξηγοῦμε** Χαρ. Κ. 88. **Νὰ μὴ μποῦμε** ἀμέσως μέσα, κύριε Ἀγγελή. (=λέω νὰ μὴ, θεωρῶ καλὸ νὰ μὴ) Τρ. 206. (Βλ. καὶ § 197, 1).

Μπροστὰ ἀπ' τὸ νὰ αὐτὸ προτάσσεται πολλὲς φορὲς τὸ προτρεπτικὸ γιὰ (ποὺ τονίζεται ἰδιαιτέρως) ἢ τὸ ἄντε ἢ ἔλα ἢ ἐμπρὸς (τὰ τρία τελευταῖα συνήθως μὲ τὸ ἀ' πληθυντικὸ πρόσωπο): **Γιὰ νὰ δοκιμάσω** Ππδ. Α, 69· βλ. καὶ Τρ. 154. **Μά, γιὰ νὰ ἰδοῦμε** τὸ πρᾶγμα καλύτερα Παναγ. 200. **Ἄντε νὰ πολεμήσουμε** Λ. Ε 125. **Ἐ-λα λοιπὸν τώρα νὰ ἰδοῦμε** καὶ πῶς πάει ἐδῶ ἡ ἐργασία σου Ἐρσ. 99. **Ἐμπρὸς νὰ παλαίψουμε**.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ οἱ στερεότυπες φράσεις: **Νὰ πῶ, νὰ σοῦ πῶ** (Ἄμ. 3, Τρ. 29, Τρ. Δ. 48) ἢ **γιὰ νὰ σοῦ πῶ, νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ** (Μ. 399, Τρ. 35), **νὰ ποῦμε** (Ἐρσ. 77 καὶ 327), **νὰ τὰ κοντολογοῦμε**, **νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε** (Π.Μ. 21), **νὰ μὴ σᾶς ζαλιζῶ** (Τρ. 214), **μὴ σᾶς χασομεράω** (Ἐρσ. 198) κ.ἄ.τ., καθὼς καὶ φράσεις σὰν ἐτοῦτες: **Νὰ μὴ σὲ ξαναἰδῶ** ἐδῶ (Ξεν. 232), **νὰ μὴ σὲ ἀκούω νὰ γκρινιάζεις**, **νὰ μὴ σὲ ἀκούσω ἄλλη φορὰ νὰ τὰ λὲς αὐτὰ κλπ.**

Ἡ φράσις ὅμως **νὰ ποῦμε** (ἢ σπανιότερα **νὰ πῶ**), παρενθετικῶς, ἔχει πολλὲς φορὲς τὴν ἔννοια τοῦ δηλαδή: *Τὴν ἡμέρα ποὺ ἐγινότανε ὁ γάμος, ἔφτασε στὸ παλάτι ἡ πρώτη του γυναίκα—ἡ βασιλοπούλα νὰ ποῦμε—ἀγνώριστη* Μ. 393· βλ. καὶ 389, Μβ. 434 καὶ Τρ. 154. *Ὅποτε λοιπὸν ὁ συσσωρευτὴς εἶναι, νὰ ποῦμε, κάτι σὰ στάμνα* Ἡλεκτρ. 231. *Διάβαζε καὶ ἄκουγε τὴν περίεργη φωνή—τὸ σφύριγμα νὰ πῶ—τοῦ κόουρβουλον κλπ.* (=θέλω νὰ πῶ, δηλαδή) Χ.Θ. 70. (Πρὸβλ. § 198, 2).

Ἡ ἐκδήλωσις τῆς θελήσεως τοῦ ὑποκειμένου μὲ τὴν ὑποτακτικὴ αὐτὴ γίνεται πολλὲς φορὲς πολὺ ἐντόνως καὶ τὸ νὰ (συνήθως μὲ τὸ ἐμφαντικὸ ὑποκείμενο ἐγὼ - ἔμεῖς μπροστὰ του) παίρνει τὴν ἔννοια τῆς φράσεως εἶμαι πρόθυμος νὰ, ὑπόσχομαι νὰ, ἀναλαμβάνω νὰ κ.τ.δ. Συνήθως τότε προβάλλεται μὲ μιὰν ἄλλην πρότασι καὶ κάποιος ὄρος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον τὸ ὑποκείμενο δηλοῖ πῶς εἶναι πρόθυμο ἢ ὑπόσχεται ἢ ἀναλαμβάνει νὰ πράξη αὐτὸ ποὺ ἐκφράζει μὲ τὴν ὑποτακτικὴ: **Ἄς πιάσῃ** στὴ στεριά δουλειὰ καὶ **νὰ τὸν βοηθήσω** ὅσο μπορῶ (=καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ, καὶ ὑπόσχομαι νὰ τὸν βοηθήσω) Λπ. 141. *Ποῦ κἀθεται;* **Ἐγὼ νὰ σοῦ δείξω** τὸ σπῖτι του, **μπάρμπα μού δίνεις** μιὰ κοσάρα; Τρ. 148. *Γιὰ*

τὸ θεό! λέει ὁ δράκος· μὴ μὲ φᾶς κι' ἐγὼ νὰ σὲ πάρω στὸ παλάτι μου (=κι' ἐγὼ ὑπόσχομαι νὰ σὲ πάρω) Π.Μ. 128· βλ. καὶ Μβ 432. Ἔναι ξένη μαχαιριά, ἐγὼ νὰ τὸν γιαιτρέψω (=ἐγὼ ἀναλαμβάνω νὰ τὸν γιαιτρέψω) Ε. 87, 44· βλ. καὶ 31, 6-72 Α.21-72Β, 15-74, 205-89, 29-90Α, 6-90Β, 20, Πάσσο. 439, 14 καὶ Θ.Χρ. 14.: Ἔγὼ νὰ τὸ πατήσω.—Σῶσε μας, καπετάνε μου, καὶ νὰ γενοῦμε σκλάβοι σου (=καὶ ὑποσχομάστε νὰ γίνωμε) Πα. 77. (Πρβλ. καὶ § 172, 6).

Σημ. Τέτοια βουλευτικὴ ὑποτακτικὴ χρησιμοποιεῖται κάποτε καὶ σὲ φράσεις ποῦ ἐνέχουν ἀπειλή: *Νὰ γυρίσω πίσω καὶ σὲ διορθῶνα.*

2) στὸ β' καὶ (συνηθέστερα) στὸ γ' πρόσωπο, ἐνικοῦ ἢ πληθυντικοῦ, γιανὰ ἐκφραστὴ προσταγὴ, ἀξίωσις, προτροπὴ, παραίνεσις, συμβουλή, παράκλησις ἢ δέησις, συγκατάθεσις ἢ παραχώρησις καὶ τὰ ἀντίθετά τους, ἤτοι ἀπαγόρευσις, ἀποτροπὴ κ.τ.τ. (ὁπότε ἀντὶς γιὰ τὸ νὰ μὴ χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπλὸ μὴ· βλ. § 192, 2. Ὑποτακτικὴ προστακτικὴ ἢ ἀπαγορευτικὴ· πρβλ. § 193): *Νὰ προσέχῃς στὰ λόγια σου* (πρβλ.: *πρόσεχε στὰ κλπ.*). Ἄλλοτε *νὰ ἔρχεσαι νορίς*. *Νὰ τὸ φορέσης* Ζ.Π. 63 (πρβλ.: *φόρεσέ το*)· βλ. καὶ Ε 89, 20. *Νὰ τὰ βάλῃς πάλι ἐκεῖ ποῦ τᾶβρες καὶ νὰ κλείσης* Βλαχ. 105 (πρβλ.: *βάλε τα καὶ κλείσε*). *Ἄιντε νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ Ζ.Π. 181* (§ 192, 4). *Σὺν μεῖνε ἐδῶ, ὁ Πέτρος νὰ φύγῃ. Τὸ Χρῖστο νὰ σκοτώσετε, τὸν καπετάν Μηλιόνῃ* (τοῦτο προστάζει ὁ βασιλιάς) Ε. 49, 11. *Νὰ τῆς φιλήσετε τὸ χέρι καὶ νὰ τὴν πῆτε κυρία Τλημονίδου* Τρ. 50. *Ἄν ξέρω, κύριε· νὰ ρωτήσετε τὸν ἀρχικλητῆρα* Τρ. 44. *Νὰ κοιτάξῃ καθέννας τὴ δουλειὰ του*. Παναγία μου, *νὰ ἐλευθερώσης τὴν πατρίδα μας* Μπ. 14. Ἄν τὸ τρίτο παιδί δὲν εἶναι ἡ Ξανθομαλλοῦσα, *ὅπως μοῦ ἔχεις (εἰπωμένο, θὰ σὲ χαλάσω*. *Νὰ μὲ χαλάσης, βασιλιά μου* Μβ. 429 (§ 193, 5). *Νὰ ἔρθῃ ὁποῖος θέλει*. Ἔγὼ θὰ πάω· ὁ κόσμος *νὰ χαλάσῃ* (=καὶ νὰ, κι' ἂν χαλάσῃ ὁ κ.). *Πόσα θὰ στοιχίσῃ; Νὰ στοιχίσῃ* τὸ πολὺ ἑκατὸ δραχμῆς (πρβλ. § 198, 2).—*Νὰ μὴ σ' εὔρῃ* θυμαμένον ὁ ἥλιος, ὁποῦ πέφτει Σολωμ. 267. *Τώρα νὰ μὴ μιλήσης* Βλαχ. 105. *Νὰ μὴν κινήθῃ κανεὶς ἀπ' τῆς θέσι του*. Πρὶν ἀπὸ μένα *μὴν τουφεκίσῃ κανεὶς, ἐπρόσταξεν ὁ Ἀνδρουῖτος* Μπ. 34. *Θέ μου, μὴ δώσης τοῦ φτωχοῦ πόρτα καὶ παραθύρι* Τρ. 217. *Μὴ σὲ μέλῃ, κῆρ-Ἀγαλίδῃ* Βλαχ. 78. *Βῆμα μὴν κάνῃς* Ζ.Π. 121. *Τί μπορῶ νὰ τὸ κάμω* (τὸ γεράκι); *Νὰ τὸ σκοτώσετε! Μὴ μοῦ τὸ λέτε!* Ζ.Π. 30, *Προσοχὴ! μὴν τὸ βασανίσῃς* Ζ.Π. 28. *Μὴ βά-*

ζης μὲ τὸ νοῦ σου κακὸ πρᾶγμα Ζ.Π.98. **Μὴν ἀνησυχῆς** (γὰρ τὴν ὑπόθεσί σου) Τρ. 95. **Νὰ μὴν παρεξηγήσετε τὴν ἐρώτησί μου** Ἄμ. 109· βλ. καὶ Πάσσ. 219, 1 καὶ Φωρ. 2, 12. **Μὴ τὸ λησμονήσετε, κύριε Ἀγγελή** Τρ. 94. **Νὰ μὲ πᾶς, ἀλλὰ κοίταξε, μὴ δεχτῆς ὅσα λεφτά κι' ἂν σοῦ δώσῃ** Μ. 408. **Μὴν πῆς ποιός τῆς τὰ στέλνει** Βλαχ. 112· βλ. καὶ Πάσσ. 45, 8 καὶ 215, 14.

Ἔτσι κάποτε καὶ σὲ φράσεις ποῦ ἐνέχουν ἀπειλή: **Νὰ μάθῃς νὰ ἐρμηνεύῃς αὐθαιρέτως τὸν νόμον** Ζ.Π. 44. (Πρβλ. § 193, 7).

Σημ. α'. Σὲ φράσεις ποῦ περιέχουν παρατήρησι ἢ κατάκρισι γιὰ κάτι ποῦ δὲν ἔκαμε ἢ ἔκαμε ἕνας ἄλλος, ἐνῶ κατὰ τὴ γνώμη αὐτοῦ ποῦ μιλεῖ ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃ ἢ νὰ μὴν τὸ κάμῃ, ἢ ὑποτακτικὴ (προστακτικὴ) μπορεῖ νὰ ἀναφέρεται καὶ στὸ παρελθόν: Ἄφοῦ σοῦ ἄρεσε, νὰ τὸ πάρῃς· γιὰτὶ δὲν τὸ πῆρες; (=νὰ τὸ ἔπαιρνες· § 190, 2, α'). Τὸ εἶδε ποῦ δὲν ἦταν φρόσκο (τὸ ψάρι), νὰ μὴν τὸ πάρῃς· γιὰτὶ τὸ πῆρες; (=νὰ μὴν τὸ ἔπαιρνες).

Σημ. β'. Μὲ τὸ νὰ, καὶ συνηθέστερα μὲ τὸ μόνο νὰ καὶ ὑποτακτικὴ (βουλητικὴ ἢ προστακτικὴ), ἐκφράζεται πολλὰς φορὲς ἀξίωσις ἢ παράκλησις, ποῦ κυρίως εἶναι ὑπόθεσις, καὶ μ' αὐτὴ δηλοῦται ὁ ἀπαραίτητος ὅρος, ὑπὸ τὸν ὅποιον μπορεῖ νὰ ἐκτελεσθῇ ἐκεῖνο ποῦ λέγεται σὲ ἄλλη σχετικὴ πρότασι: **Φίλωριά ὅσα κι' ἂν θέλετε, διπλὰ νὰ σᾶς τὰ δώσω· μόνο νὰ γένω βόιβοντας ἐγὼ** στὸ Μουλαλίκι (=ἀρκεῖ μόνο νὰ γίνω, ἂν μόνο γίνω) Πάσσ. 53, 14. **Δέχομαι νὰ τὸ κάμω· μόνο νὰ μὲ βοηθήσετε καὶ σεῖς. Δύνομαι, ἀφέντη μ', δύνομαι νὰ βγάλω τὴν κυρά μου· νὰ μ' ἀβγατίσῃς τὴν ταῖ σαρανταπέντε χοῦφτες** (=ἀρκεῖ μόνο νὰ μοῦ ἀξήσῃς, ἂν μοῦ ἀξήσῃς) Ε. 59, 12· βλ. καὶ Φωρ. 138.—**Μᾶς κάνεις μιὰ βόλια (μὲ τὴ βάρκα); Γιὰτὶ ὄχι; Νὰ πληρώσουν μονάχα** (=ἀρκεῖ μόνο νὰ πληρώσουν) Βεν. 127.

3) σὲ κάθε πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ ἢ τοῦ πληθυντικοῦ, γιανὰ ἐκφραστῆ εὐχὴ ἢ ἀπευχὴ ἢ κατάρσι. (Τὸ νὰ ἐδῶ σημαίνει ὄ,τι καὶ οἱ εὐχετικὲς φράσεις ἄμποτε νὰ, μακάρι νὰ, εἶθε νὰ, οἱ ὅποτες καὶ μποροῦν νὰ εἶναι στὴ θέσι του. Ὑποτακτικὴ εὐχετικὴ): Ἄπο τέτοιους ἀνθρώπους σὰν ἐσᾶς **νᾶχωμε** νὰ λαβαίνωμε (=μακάρι νὰ ἔχωμε) Τρ. 111. **Τώρα φιληθήκαμε σκλάβοι· νὰ ξαναφιληθοῦμε ἐλεύθεροι** (=εἶθε νὰ ξαναφιληθοῦμε) Μπ. 26. **Ὡ! νὰ σπάσουν οἱ πέτρες, νὰ λυγίσουνε** τὰ θυμωμένα σίδερα κλπ. Ἠλ. 15. **Καλῶς νὰ ῥθῆς** Ππδ. Β 91. **Τὸ μοναστήρι νὰ ῥναι καλά** Βλαχ. 36. **Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ** Ἔρσ. 128· βλ. καὶ Ππδ. Β 73 καὶ Τρ. 99. **Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ!** Τρ. 115 καὶ 153. **Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ** Ἔρσ. 121. **Στὴν ὑγείᾳ σου! Νὰ ζήσουν** τὰ παιδιὰ σου! — **Τὸν ἐχίρὸ σου νὰ μὴν ἰδῆς** ἔτσι! **Νὰ**

μὴ σῶση νὰ γίνῃ τέτοιος! βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 578 καὶ Ζ.Π. 55-56. *Μὴ σῶσης καὶ μιλήσης! Νὰ μὴ μιλήσης ποτέ σου!* Ξεν. 243. *Κακὸ μάτι νὰ μὴν τοὺς ἰδῆ!* Τρ. Δ. 33· βλ. καὶ Τρ. 197. *Ἐρχόταν ἡ ἀγῆ καὶ λέγαμε: Ποιὲ νὰ μὴ νυχτώσῃ!* Λπ. 119· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 71 καὶ 1112. *Κομμάτια νὰ γένῃ ὁ παλιάνθρωπος* Τρ. Δ. 28. *Νὰ μὴν τὴν εὖρη ὁ χρόνος!* Ππδ. Β 66· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 58. *Φοῦρος μὴν καπνίσῃ* Τρ. 128. *Νὰ τὸν πάρη ἡ ὄργη, (ὁ διάβολος). Κακὸ χρόνο νὰ ᾄχη!*

Συχνὰ τέτοιες εὐχετικὲς προτάσεις παρεμβάλλονται ἢ παραθέτονται σὲ μιὰν ἄλλη πρότασι, πού περιέχει κάποια παράκλησι ἢ διαβεβαίωσι, γιὰ ἐνίσχυσι τοῦ περιοχόμενου των, ἢ ἐν γένει προσθέτονται ὡς μιὰ συναισθηματικὴ ἔκφρασις σχετικὴ μὲ τὸ περιεχόμενον μιᾶς ἄλλης προτάσεως: *Γιὰ πές μου, νὰ ζήσης, ἀκοῦς κι' ἐσὺ κλπ.* Ζ.Π. 96· βλ. καὶ Ἔρσ. 288 καὶ Ε. 87, 30. *Νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου, γλύτωσέ με* Ζ.Π. 121. *Μὰ σᾶς ὀρκίζομαι, κυρία, ὄχι! νὰ μὴ χαρῶ τὰ μάτια μου, νὰ μὲ θάψουν* Ξεν. 231. *Νὰ μὴ φθάσω, νὰ μὴ ζήσω, ἂν μιὰ μέρα δὲν μεθύσω!* Χριστόπ. Ἀνθολ. 496· βλ. καὶ Τρ. Δ. 36, Λ. Δ 112 (*νὰ σὲ κερδίσω, λυγερῆ*) καὶ Ε. 85, 22.—*Παπὰ μου, νὰ σὲ χαρῶ, δὲ θά 'ναι τίποτα* Μβ. 511. *Ἐκείνη ἡ κακομοίρα ἀρχίνησε νὰ δέρονται. Νὰ πάθω, νὰ λάβω, λέει, δὲν ἤξερω* Μβ. 440. *Ἄν σοῦ λέω ψέματα νὰ μὴν προφτάσω νὰ πάω σπίτι μου! Θά 'σαι χρυολογημένος· νὰ σοῦ πάρω τὸ κακό!* Τρ. 23.

Συχνὰ ἐμπρὸς ἀπ' τὸ νὰ τῆς εὐχετικῆς ὑποτακτικῆς προτάσεως τὸ ἐπίρρημα ἔτσι ἢ τὸ μόριο πού, ὅταν ἡ εὐχὴ ἢ κατάρρα ἀκολουθῆ ὕστερ' ἀπὸ κάποια πρότασι ἢ κάποια λέξι: *Ἔχω πιεῖ πέντ' ἔξι ὡς τώρα· ἔτσι νὰ ᾄχω τὴν εὐχὴ σου, παπὰ* Ππδ. Β 88· βλ. καὶ Γρυπ. 12· πρβλ. καὶ Ε. 52, 15. *Πές μου τί συμβαίνει· ἔτσι νὰ χαρῆς ὄ,τι ἀγαπᾷς. Μπα! ποὺ νὰ δαγκώσῃ τὴ γλώσσα του!* Λπ. 142· βλ. καὶ Ζ.Π. 55. *Μ' ἔκαψες, ποὺ νὰ καῆς!* λ.τ. *Ποῦ εἶσαι, μωρέ, ποὺ νὰ μὴ φτάσης!* Ζ.Π. 55. *Ἐ! ποὺ νὰ χαθῆς!* βλ. καὶ Ε. 123, 8 καὶ 153, 2, Πάσσ. 347, 5 καὶ Δίστ. 280 καὶ 530. (βλ. καὶ § 192, 2 καὶ πρβλ. § 198, 3).

Σημ. Ἐντὶς γιὰ τὴν εὐχετικὴν πρότασι νὰ φυλάξῃ ὁ Θεός, λέγεται συνηθῶς ἀπλῶς Θεὸς φυλάξῃ: *Τὴν ἄλλη φορὰ κόντισε—Θεὸς φυλάξῃ—νὰ τὸν χάσουν τὸ Μπέμπη* Τρ. 196.

Εὐχετικὲς προτάσεις χρησιμοποιοῦνται πολλὰς φορὰς καὶ σὲ ἐκφράσεις πού περιέχουν ἀπειλή: *Ἐννοια σας! πές, νὰ μεγαλώσω λίγο ἐγώ,*

καὶ θὰ τὰ μαριουράω δια στὸ ροντό μου Τρ. 93. **Νὰ** σὲ πιάσω καὶ θὰ ἰδῆς! **Νὰ** μὴ σὲ πιάσω στὰ νύχια μου! εἰδευή... Ζ.Π. 54.

4) σὲ κάθε πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ ἢ τοῦ πληθυντικοῦ, ἰδίως στὸ β' πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ, με τὴν ἔννοια τοῦ δυνατοῦ στὸ παρὸν ἢ στὸ μέλλον. (Ὑποτακτικὴ δυνητικὴ. Συνήθως σὲ φράσεις με ὑποτακτικὴ τοῦ ἀορίστου τοῦ ρήματος λέω ἢ τοῦ ἀκούω ἢ τοῦ βλέπω): *Τὸ μούτρο της λαμπερό, γάλα νὰ πῶ ἀπὸ τὴν ἀσπράδα (=μπορῶ νὰ πῶ) Ἡθ. 82. Τὰ πρῶτα μου βήματα, νὰ πῆς, στὸ νερό τὰ ἔχαμα (=μπορεῖς νὰ πῆς) Λπ. 4 (πρβλ. § 193, 5). Ὁ Ψαλίδας καὶ ὁ Βηλαοῦς πολέμησαν τὴ γλῶσσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, τὴν ὑπεκαθαρεύουσα νὰ ποῦμε (=σὰ νὰ λέμε) Κμπ. 92 (πρβλ. § 199, 1). Διαβᾶτ' ἀπὸ τὴ Λιβαδειὰ καὶ σῦρτε στὴ Βελίτσα, κι' ἐκεῖ νὰκούσθε κλάματα (=μπορεῖτε νὰ ἀκούσετε) Πάσσ. 254, 2. Ἀπὸ τὸ μικρὸν κατὰστημα, ποὺ εἶχαν τότε στὴν ὁδὸν Ἀγίου Μάρκου, τώρα, νὰ ἰδῆτε, ἔχουν τὸ πλουσιότερο κατὰστημα στὴν ὁδὸν Ἐρμού (=μποριῖτε νὰ ἰδῆτε) Τρ. 87.*

Σὲ διηγήσεις χρησιμοποιεῖται τέτοια ὑποτακτικὴ, με τόνο ἐπιφωνηματικὸ, καὶ ὡς δυνητικὴ γιὰ τὸ παρελθόν: *Ἐκεῖ νὰ ἰδῆς! σκιάβοι καὶ σκιάβες νὰ τῆς φιλοῦν τὰ πόδια (=μποροῦσες νὰ ἰδῆς, νὰ ἔβλεπες) Μ. 416' βλ. καὶ Φωρ. 1, 290. Ὁ χιονιάς ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κονβάρια. ἐκεῖ νὰκούσης τὴ σαλαλοῦ καὶ τὸ θρηῖνο! (=μποροῦσες νὰ ἀκούσης, νὰ ἄκουες) Λπ. 60. (Πρβλ. § 190, 2, β', Σημ. 2).*

Ἡ φράσις νὰ ἰδῆς χρησιμοποιεῖται καὶ με μελλοντικὴ σημασία ὡς ἰσοδύναμη με τὴ φράσι θὰ ἰδῆς. Πρβλ. Τρ. 191: *Ἡ Λόλα, καὶ καταμεσῆς στὴ θάλασσα νὰ τὴ ρίξῃς, δὲν πνίγεται. Καὶ νὰ τὸ ἰδῆς, νὰ ποὺ σοῦ τὸ λέω, μιὰ μέρα θὰ τὴν ἰδῆς καλοπαντρεμένη.*

Σημ. Ἡ ὑποτακτικὴ αὐτὴ παίρνει κάποτε καὶ τὴν ἔννοια τοῦ ἐπιτρεπομένου, τοῦ πρέποντος: *Αὐτὸς νὰ 'χη παράπονα ἀτ' τοὺς δικούς του; Νὰ ἔχω παράπονα ἐγώ, νὰ ἔχῃς ἐσύ, μάλιστα! (=μπορῶ νὰ ἔχω ἐγώ, ἐπιτρέπεται νὰ ἔχω ἐγώ, πρέπει νὰ ἔχω ἐγώ κλπ.). Ἐνας σταυραῖτὸς κλαίει ποὺ μέθνος κι' ἄλλος ποὺ ἔμεινε χήρος... Ἐσύ, πουλί μ', ποὺ μέθνοος, ταχὰ θὰ ξεμειθύσης, κι' ἐσύ, πουλί μ', ποὺ χήρσες, ἄλλη γυναῖκα παίρνεις. Νὰ κλαίω ἐγὼ ποὺ γέροσα (=ἐπιτρέπεται νὰ κλαίω, πρέπει νὰ κλαίω ἐγώ) Λ. Ε 127.*

5) σὲ κάθε πρόσωπο, καὶ ἰδίως στὸ β' καὶ στὸ γ', σὲ φράσεις ἐπιφωνηματικὲς ἢ ἐρωτηματικὲς, γιανὰ ἐκφραστῆ ἔκπληξις

γιὰ κάτι ποῦ γίνεται ἢ ἔγινε ἄτοπο ἢ δυσάρεστο, ἀνέλπιστο ἢ παράδοξο κ.τ.δ. Εἶναι δηλαδή οἱ προτάσεις αὐτὲς ἐκφράσεις ἐκπλήξεως, θαυμασμοῦ, δυσφορίας, θλίψεως, ἀγανακτήσεως, ἀποδοκιμασίας, καὶ πολλὲς φορές ἐπιτιμητικὲς παρατηρήσεις. (Ὑποτακτικὴ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας. Τὸ νόημά της μπορεῖ νά ἀποδίδεται, σύμφωνα καὶ μὲ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων, μὲ μιὰ ἀπ' τὶς φράσεις περιέργο ἢ παράδοξο πρᾶγμα, ἀνέλπιστο πρᾶγμα, φοβερὸ πρᾶγμα κ.τ.δ. καὶ μὲ μετατροπὴ τοῦ ρήματος στὴν ὀριστικὴ τοῦ ἀντίστοιχου χρόνου): **Νά κάθωμαι** τώρα ἐγὼ παπὰς νά κάνω τὸ δραγάτη! Θεοτόκ. 136. Ἐμένα μού ἔχουν ἐμπνεύσει ποιήματα γυναῖκες κἂν καὶ κἂν... καὶ τώρα νά μὴ μ' ἐμπνέη ἡ γυναῖκα, πὸν μὲ συγκινοῦσε βοθνήτρα ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμος! (=καὶ τώρα, παράδοξο πρᾶγμα! φοβερὸ πρᾶγμα!, δὲν μ' ἐμπνέει ἡ γυναῖκα κλπ.) Τρ. 202· προβλ. Ξεν. 239: **Περίεργο!** νά μὴ μ' ἀρπάξῃ ἀπ' τὰ μαλλιά! (=πῶς δὲ μὲ ἄρπαξε!).—**Αὐτός!** ὁ Καστάνιο! νά τρέξῃ, νά ἰδῇ τὸν ἀντίπαλό του! Ζ.Π. 22. Παντοῦ, σὲ κάθε μου βῆμα, νά παντιάω τὸ φθόνο καὶ τὴ μοχθηρίαν τῶν ἀνθρώπων! (=φοβερὸ πρᾶγμα! παντοῦ ἀπαντιῶ κλπ.) Τρ. 34. Τὸ λέγε οἱ ἄλλοι, νά τὸ λέτε καὶ σεῖς, κύριε Ἄγγελή, πὸν μὲ γνωρίζετε κλπ. Τρ. 163. Ὁ Πέτρος νά τὰ λέῃ αὐτά! Αὐτὸ δὲν τὸ περιμένα ποτέ. Ἐκλαψε καὶ ἡ κόνα Μανροδέσα γιὰ τὴν ἀτυχίαν της· γιὰγιά αὐτὴ νά μὴ μπορῇ νά πάρῃ τοῦ ἔγγονοῦ της τὰ κατρία! Χ.Θ. 23. Διάολε! νά μὴ μπορῶ νά σὲ δουλέψω! Λασκ. Ἀνθολ. 194. **Νά θέλῃς** νά περάσης στὴν πέρα μεριά καὶ νά μὴν μπορῆς! Λουκόπ. 8. Ρίξαμε δυὸ τρεῖς τουφεκιές, μὰ περισσότεροι τίποτα. Μᾶς εἶχαν ἀνάψει τὰ αἶματα· νά χαλάμε τὰ μπαρονόκαγα ἄδικα! Ἔρσ. 212. ὦ! τὸ λεβέντη τοῦ Μεσολογγίου μας. ...Καὶ νά μετράω καὶ νά ναι ὁ Τάκη-Πλούμας τριάντα τρία χρόνια μέσ' σ'τὴ γῆς! Μαλακ. 765. Ἀκοῦς ἐκεῖ! νά παντρευτῇ πρώτη ἡ μικρότερη! καὶ τί! νά πάρῃ βασιλιά! (=πρωτάκονοστο πρᾶγμα! ἀνέλπισιο πρᾶγμα! παντρεύτηκε πρώτη... πῆρε βασιλιά!) Πα. 26. Ἀκόμα νά ἐκτελεσθῇ ἡ διαταγή του! (=φοβερὸ πρᾶγμα! ἀκόμα δὲν ἐκτελέστηκε) Ζ.Π. 44· βλ. καὶ Λ. Δ 87: Ἀκόμα νά χορτάσῃ! (=ἀκόμα δὲν ἐχορτάσει).

Ἔτσι συχνά καὶ σὲ προτάσεις ποῦ συνδέονται μὲ μιὰν ἄλλη πρότασι ἢ μὲ ἓνα ὄνομα, ποῦ ἔχει θέσι κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ, μὲ τὸ καὶ τὸ ἐναντιωματικὸ: **Νά 'μαι** ἀνιψιὰ γραμμα-

τέον ταμίειον **καὶ νὰ μὲ δώσουν** σὶ τὸν τιποτένιο! Ζ.Π. 172. *Μαθὲ τί 'γαι τοῦτο ποῦ θὰ κάνης; ἐγὼ σ' ἔσωσα καὶ οὐ νὰ μὲ πνίξης!* Π.Μ. 19.—*Γάτα καὶ νὰ μὴν τρώῃ ψάρι!* (=περίεργο προῶγμα! γάτα εἶναι καὶ ὁμως δὲν τρώει ψάρι). *Τόσες μέρες καὶ νὰ μὴν τὸ σκεφτώ!* Χαρ. Μ. 57. *Γιὰ δὲς βουνά, καλὰ βουνά, καὶ κλέφτες νὰ μὴν ἔχουν!* Λ. Α 613.

Μπορεῖ νὰ ἐκφέρωνται ἔτσι καὶ οἱ δυὸ προτάσεις, ποῦ συνδέονται μὲ τὸ ἐναντιωματικὸ καί: *Ἐγὼ νὰ τσακίζωμαι στὴ δουλειά, κι' αὐτὸς νὰ γλεντάῃ!* *Ἐγὼ νὰ εἶμαι βασίλισσα στὰ καλά μου, κι' ἡ μητέρα μου νὰ πεινάῃ γιὰ ψωμί!* (=λυπηρὸ προῶγμα! φοβερὸ προῶγμα! ἐγὼ εἶμαι βασίλισσα κι' ἡ μητέρα μου πεινάει!) Μ. 414· βλ. καὶ Ε. 89, 6.

Ἐπιτιμητικὴ παρατήρησι ἀποτελοῦν κανονικὰ τέτοιες προτάσεις (ἐρωτηματικὲς) εἰσαγόμενες μὲ τὸ γιατί: *Ὁ σκάπουλος θύμωσε· γιατί νὰ τὸν κοιτάζουν ἔτσι; τί ἤθελαν;* Πα. 142 (προβλ.: *Γιατί μὲ κοιτάζετε ἔτσι;*). *Ἀφοῦ ξέρει πὼς τὸ χιαποδὶ τὸν πειράζει σὶ τὸ στομάχι, γιατί νὰ τὸ τρώῃ;* (προβλ.: *Γιατί τὸ τρώῃς;*). *Ἐρωτα, πονηρὸ πουλί, γιατί νὰ μὲ γελάσης!* (=γιατί μὲ γέλασες;) Πάσος. Δίστ. 312· βλ. καὶ 825 καὶ Ζ.Π. 120.

6) σὲ κάθε πρόσωπο, καὶ ἰδίως στὸ β' καὶ στὸ γ', γιανὰ ἐκφραστῆ εὐχαρίστησις καὶ ἠθικὴ ἱκανοποιήσις ἐκεينوῦ ποῦ μιλεῖ, γιὰ κάτι (ὄχι εὐχάριστο) ποῦ γίνεται ἢ ἔγινε σὲ κεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀπευθύνεται, ἢ σὲ κάποιον ἄλλον, γιὰ τὸν ὁποῖον γίνεται λόγος, ὅταν αὐτοὶ κρίνονται ἀνάξιοι συμπαθείας. Τέτοια σημασία ἔχει κανονικὰ ἡ ὑποτακτικὴ μὲ τὸ νὰ μπροστά της σὲ φράσεις ποῦ εἰσάγονται μὲ τὸ ἐπίρρημα καλὰ: *Ἦθελες νὰ μὲ διώξης;* **καλὰ νὰ τὰ πάθης τώρα!** (=καλὰ σοῦ ἔγινε, καλὰ τὰ ἔπαθες αὐτὰ ποῦ ἔπαθες) Ξεν. 237. *Στάσου! μ' ἔκαρες! ἄϊ!* **Καλὰ νὰ πάθης!** (=καλὰ τὸ ἔπαθες) Ξεν. 212· βλ. καὶ Βεν. 98. *Οἱ βλοημένοι δὲ θὰ βάλουν ποτὲ γνῶσι...* **Καλὰ νὰ τὰ παθαίνουν!** (=καλὰ τὰ παθαίνουν, ἤτοι τοὺς ἀξίζει ἢ πρέπει νὰ τὰ παθαίνουν αὐτὰ ποῦ παθαίνουν) Ππδ. Β 80. *Οἱ Τραμπαῖοι τοῦ εἶχαν κλείσει τὴν πόρτα.* **Καλὰ νὰ τὰ πάθῃ ὁ φθονερός!** (=καλὰ τὰ ἔπαθε αὐτά) Τρ. 25. *Ἡ θειά - Συνοδιὰ ἐσκέφθη χαιρεκάκως.* **Καλὰ νὰ τὰ κάμη!** *κι' ἐξόπνησε* (=καλὰ τὰ ἔκαμε) Ππδ. Β 38. **Καλὰ νὰ σοῦ γίνῃ,** *ἀφοῦ δὲ θέλεις νὰ μὲ ἀκούσης* (=καλὰ σοῦ ἔγινε αὐτὸ τὸ δυσάρεστο ποῦ σοῦ ἔγινε).

7) σὲ κάθε πρόσωπο, συνηθέστερα ὁμως στὸ α' καὶ στὸ γ', σὲ ἐρωτηματικὲς προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν ἀπορία γιὰ τὸ π ρ α κ τ ὅ ν, ἤτοι γιὰ τὸ τί πρέπει νά γίνη. (Ὑποτακτικὴ ἀπορηματικὴ): **Νὰ τὸ πῶ;** **νὰ μὴν τὸ πῶ;** **μὰ πῶς νὰ τὸ πῶ;** Ἡθ. 105. **Τί νὰ κάμω;** **ποῦ νὰ κρυφτώ** Ξεν. 199· βλ. καὶ Πάσσ. Δίστ. 980. **Νὰ σὲ ρωτήσω** **κάτι Θεοδορούλα!** Τρ. 276. **Ποιά ὄρα νά ῥθῶ;** Τρ. 66. **Νὰ καθίσουμε** **μέσα;** **νὰ φύγουμε** **ἀπόψε;** **Νά ῥθῆς** **καὶ σὺ;** **Νὰ μείνουν** **τὰ παιδιὰ;** **Γιατί νὰ μὴ μείνουν;** εἶπε ὁ Κοφοπόδαρος Τρ. Δ. 23. (βλ. καὶ § 197,1).

Ἔτσι καὶ σὲ διηγήσεις, ὅποτε ἡ ἀπορία ἀναφέρεται στὸ παρελθόν: **Νὰ κατεβῆ;** **νάρνηθῆ;** **κατέβηκε** Ζ.Π. 80. **Τί νὰ κάμῃ;** **τί νὰ κάμῃ;** **ἐπῆγε** **καὶ εὔρηκε** **μία γρῖα** (=σκέφτηκε **τί νὰ κάμῃ**) Μβ. 450.

8) σὲ κάθε πρόσωπο ὁμοίως, ἰδίως ὁμως στὸ α', σὲ προτάσεις ἐρωτηματικὲς ἐκφερόμενες μὲ τόνο ἐκπλήξεως (πρβλ. παραπάνω, ἐδάφ. 5), γιανὰ δηλωθῆ ὅτι αὐτὸς ποὺ μιλεῖ ἀποδοκιμάζει καὶ ἀποκρούει ἐκεῖνο ποὺ θέλει ἢ προτείνει ἕνας ἄλλος ἢ ποὺ ἰσχυρίζεται ἢ νομίζει πῶς γίνεται ἢ ἐγίνε. (Ὑποτακτικὴ πολεμικὴ ἢ ἀποκρουστικὴ): **Ἐ!** **Νυχτερίδα,** **τοῦ φώναξαν** **φοβᾶσαι;** **Ἐγὼ νὰ φοβᾶμαι;** **Γιατί;** (τὸ νόημα εἶναι: δὲ φοβᾶμαι διόλου, ὅπως νομίζετε) Βεν. 95-96. **Θὰ σωπάσης ἐπὶ τέλους!** **Ἐγὼ νὰ σωπάσω!** Μητσ. Α 62. **Δὲν πᾶς** **καὶ σὺ νὰ τὸν ἰδῆς τὸν Πέτρο;** **Ἐγὼ νὰ ξαναπατήσω** **σπίτι** **του;** **ποτέ!** **Δὲν περιμένεις** **καλύτερα;** **Νὰ περιμένω,** **γιανὰ** **μοῦ τὸν** **πάρουν** **ἄλλοι;** (τὸ νόημα εἶναι: **Δὲν ἐννοῶ νὰ περιμένω** διόλου) Ζ.Π. 106. **Μοῦ** **λέει:** **Φοβᾶμαι** **πὼς** **θὰ** **χρειασθῆ** **μαχαίρι** (=ἐγχείρησις). **Τί;** **τοῦ** **λέω** **νὰ χάσω** **τὸνα** **χέρι;** Ἐρο. 214. **Ἐσεῖς** **ἠθέλατε** **νὰ** **μὲ** **φᾶτε** **ἐγὼ** **νὰ** **σὲ** **λυπηθῶ;** Μβ. 470. **ὦ!** **κύριε** **Ἀγγελή,** **μὲ** **θυμηθήκατε;** **Τί** **λές,** **Θεοδορούλα;** **Νὰ** **σὲ** **λησμονήσω;** (=ἦταν ἀδύνατο νὰ σὲ λησμονήσω, ὅπως νομίζεις) Τρ. 86. **Ἄκουσε** **ἐμένα,** **ποῦ** **θέλω** **τὸ** **καλὸ** **σου.** **Ἐσὺ** **νὰ** **θέλῃς** **τὸ** **καλὸ** **μου;** **δὲν** **τὸ** **πιστεύω.** — **Νὰ** **μείνουν;** **Γιατί** **νὰ** **μὴ** **μείνουν;** εἶπε ὁ Κοφοπόδαρος, ἀφοῦ θέλεις ἐσὺ. **Ἐγὼ** **νὰ** **μὴ** **θέλω;** εἶπε ἡ Κούλα Τρ. Δ. 23. **Ἐγὼ** **νὰ** **φάω** **τὴν** **κόττα** **αὐτεινῆς** **τῆς** **πεινασμένης;** (=διαμαρτύρομαι ὅτι δὲν ἔφαγα κλπ.). Ἄθ. Νέ. 11/12/38. **Ἐσὺ** **νὰ** **γίνῃς** **ἄνθρωπος;** **ἐσὺ** **νὰ** **βάλῃς** **μυαλό;** **δὲν** **τὸ** **ἐλπίζω** **ποτέ** **Ὁ** **Πέτρος** **μοῦ** **τὰ** **εἶπε** **αὐτά.** **Ὁ** **Πέτρος** **νὰ** **πῆ** **τέτοια** **λόγια** **γιὰ** **μένα;** **ἀδύνατο!**

§ 200. Ὑποτακτικὴ μὲ τὸ νὰ μπροστά της, κανονικὰ χρόνου ἐνεστώτα καὶ συνήθως γ' προσώπου, χρησιμοποιεῖται συνθηέστατα ἰδιορρυθμῶς ἀντίς γιὰ ὀριστικὴ παρατατικοῦ, σὲ διηγήσεις καὶ περιγραφῆς περασμένων γεγονότων (ἰδίως περιγραφῆς συναισθηματικῶν ἐκδηλώσεων), οἱ ὁποῖες γίνονται μὲ ζωνρότητα καὶ μὲ κάποιο δραματικὸ τόνο. (Ὑποτακτικὴ ἱστορικὴ ἢ διηγηματικὴ): Σ' ἀφίνω τώρα νὰ καταλάβης τὴν ταραχὴ τῆς θειάς μου... Κι' ἐμὲ νὰ μοῦ φαίνεται πὼς ἔφταιγα ἐγώ, γιατί κλπ. (=κι' ἐμὲ μοῦ φαινόταν) Τρ. Δ, 83. Καὶ οὔτε κατάλαβα στὴν ἀρχὴ τί θίλανε ἀπὸ μένα... Καὶ νᾶχω καὶ τὴ Θεοδορούλα κρεμασμένη ἀπάνω μου· νὰ τρέμη ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ νὰ μὲ τραβάη νὰ φύγωμε (=καὶ εἶχα... ἔτρεμε καὶ μὲ τραβοῦσε) Τρ. 101. Εἴχαμε ἐκεῖνο τὸ μαρτύριο τοῦ γέρον... Καὶ ὄλοι ἀπὸ τὸ Θέμο νὰ τὰ περιμένουν ὄλα, ὄλοι ἀπ' αὐτὸν νὰ τραβιοῦνται κι' αὐτὸν νὰ γκρινιάζουν (=τὰ περίμεναν... τραβιοῦνταν καὶ γκρινιάζαν) Τρ. 212. Τᾶλλο βράδυ μεσάνυχτα, φαναράκια κρατώντας—κι' ὁ Ραβῖνος νὰ λέη καὶ νὰ λέη—τὸν ἐπῆραν κλπ. (=ἔλεγε κι' ἔλεγε) Δάφν. Νέ. Ἔστ. 15/8/31. Ὁ μπαμπάς μου δὲν τὸν ἤθελε... Ἐκεῖνος ὁμως νὰ ἐπιμένη καὶ νὰ λέη πὼς δὲν δίνει σημασία σὲ κανένα καὶ θὰ μὲ πάρη ..ἐξήλενε. Καὶ νὰ μὴ ξέρω τίποτα ἐγώ, καὶ νὰ μὴν ξέρη τίποτα ὁ μπαμπάς. Νὰ κατεβάξη τὰ μοῦτρα, νὰ στέκεται ἀμίλητος καὶ νὰ μὴ λέη τίποτα... (=ἐπέμενε καὶ ἔλεγε... δὲν ἤξερα καὶ δὲν ἤξερε... κατέβαζε κλπ.) Ψαθ. Ἀθ. Νέ. 27/3/38.

Ἔτσι καὶ σὲ προτάσεις μὲ ἐπιφωνηματικὴ μορφή εἰσαγόμενες μὲ τὸ τί: Προῖν ἀπὸ λίγους μῆνες τί χάρδια νὰ κἀνη στὰ σκυλιά! τί κοκκαλάκια νὰ τοὺς φέρνη! τί νὰ τὰ παίρνη στὴν ἀγκαλιά του καὶ νὰ τὰ χαϊδεύη! Ψαθ. Ἀθ. Νέ. 18/4/37. (Πρὸβλ.: Τί χάρδια ἔκανε στὰ σκυλιά!... τί κοκκαλάκια τοὺς ἔφερε κλπ.).

Σπάνια χρησιμοποιεῖται καὶ ἀόριστου ὑποτακτικὴ ὡς διηγηματικὴ, ἀντίς γιὰ τὴν ὀριστικὴ τοῦ χρόνου αὐτοῦ ἢ ἀντίς γιὰ ὀριστικὴ ἱστορικοῦ ἐνεστώτα (§ 173, 1, α'): Φεύγει ὁ ἀράρης καὶ κείνη πάει κι' ἀνοίγει οὐλες τοῖς (=τίς) κάμερες. Κι' ἐκεῖ νὰ βρῆ λεφτά, ἐκεῖ περιστέρια (=κι' ἐκεῖ βρῆκε, κι' ἐκεῖ βροῖσκει) Μβ. 462.

Συχνὰ χρησιμοποιεῖται ἔτσι ἡ ἐπιφωνηματικὴ φράσις τί νὰ ἰδῆ!: Καὶ σὰν βγήκαν ὄλοι ὄξω, ἀνοίγει τὸ σεντούκι καὶ τί νὰ ἰδῆ! (=καὶ τί εἶδε! καὶ τί βλέπει!) Π.Μ. 60· βλ. καὶ Μβ. 428.

Καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴ φράσι αὐτὴ ἔπειτα καὶ ἡ ὁμοια

καὶ ταυτόσημη ἐπιφωνηματικὴ φράσις τί νὰ ἰδῆς! (πρβλ. § 24, 1):
*Πῆγε δὰ κοντὰ στὴ φωμιὰ ὁ φωχός· τί νὰ (ἰ)δῆς! Ἐνα τραπέζι με-
 γάλο κλπ. Π.Μ. 72.*

Σημ. α'. Κάποτε χρησιμοποιεῖται καὶ σὲ ἐξαρτημένες προτάσεις ἡ διηγηματικὴ ὑποτακτικὴ: *Καὶ μιὰ φωνὴ φοβερὴ σηκώθηκε μέσα μου, νὰ μὲ ρωτᾷ: Τί ἔκαμες; κλπ. (=πὺ μὲ ρωτοῦσε) Τρ. Δ 106.*

Γενικὰ τῆς ὑποτακτικῆς μὲ τὸ νὰ μπροστά της ἡ χρῆσις ὡς διηγηματικῆς εἶναι ἀρκετὰ παλαιά. Πρβλ. Κμπ. 48 (ἀπὸ «Καταλόγ» τοῦ 14ου ἴσως αἰῶνα): *Ἀγῶρος μωροφλόγιστος... ἔφρευεν ἐκ τὴν χώραν του κι' ἀπὸ τὰ γονικά του... Πόνους του κλαῖουν τὰ δοντρά, θλίψες του τὰ λιβάδια. Ἀρδόνιν εἰς τὴν στράταν του νὰ κελαδῆ, νὰ λέγη (=κελαδοῦσε, ἔλεγε).*

Καὶ μποροῦσε νὰ προέλθῃ ἡ συντακτικὴ αὐτὴ χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς πρῶτα ἀπὸ προτάσεις ἐπιφωνηματικῆς (§ 199, 5), πὺ ἀκολουθοῦν ὡς ἐπεξήγησις κατόπιν ἀπὸ μιὰ προεξαγγελτικὴ παράθεσι, χαρακτηριστικὴ τοῦ περιεχομένου τους (§ 33): *Τί τραγικὴ σκηνὴ ἦταν ἐκεῖνὴ! σὺ πλάμι τῆς πεθαμένης μάνας νὰ βαφτίζεται τὸ εἰκομῦθάνατο παιδί (=βαφτιζόταν) Τρ. 101. Μαρτύριο ἦταν ἡ ἀθανασία τοῦ Γλαύκου· νὰ ζῆ μέσα σὲ τόσες ὥρασις νεοῖδες σὺ πλάγας καὶ νὰ τὸν παιζογελοῦν ὅλες καὶ νὰ μὴ γυρίσῃ καμιά νὰ τὸν κοιτάξῃ! (=ζοῦσε... παιζογελοῦσαν... δὲ γύριζε καμιά) Ἔρσ. 290.*

Ἄλλὰ μπορεῖ μιὰ τέτοια διηγηματικὴ ὑποτακτικὴ νὰ προέρχεται κι' ἀπὸ μιὰν ὑποσυνειδητὴ ἐξάρτησί της ἀπὸ κάποιο ρῆμα, σάν τὸ ἄφρισις ἢ ἔβλεπες ἢ κάτι παρόμοιο. Ἔτσι ἀκοῦει κανεὶς π.χ. ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ *Ἄμα τᾶκουσε αὐτὰ ἡ Μαρία, νὰ κλαίη, νὰ φωνάζη, νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά της, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ Ἄμα τᾶκουσε αὐτὰ ἡ Μαρία, ἄρχισε νὰ κλαίη, νὰ φωνάζη κλπ. ἢ τὴν ἔβλεπες νὰ κλαίη, νὰ φωνάζη κλπ. Πρβλ. Ψαθ. Ἄθ. Νέ. 18/4/37: Ὅπου σάν εἶδε κι' ἀπόειδε, ἄρχισε νὰ μὴν τὴ χωνεύη, νὰ τοῦ φταῖνε ὅλα της, νὰ διαδίνη κλπ. (=τοῦ ἔφταιγαν ὅλα... διέδιδε) καὶ Μ. 416: Ἐκεῖ νὰ ἰδῆς! σκλάβοι, σκλάβες νὰ τοῖ (=τῆς) φιλοῦν τὰ πόδια (=ἔβλεπες νὰ τῆς φιλοῦν, τῆς φιλοῦσαν).*

Σημ. β'. Μὲ παράλειψι κάποιου ρήματος κατὰ ἀπλολογία, πὺ ἔχει τὸ λόγο της στὴ συνήθη χρῆσι, χρησιμοποιεῖται καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις ὑποτακτικῆς μὲ τὸ νὰ μπροστά της ὡς ἀνεξάρτητη ἐγκλισις, ἰδίως σὲ διηγήσεις: *Σὰς ἔρχεται σὺνὰ ὁ Πέτρος; Σπάνια νὰ μᾶς ἔρθῃ, πολὺ σπάνια νὰ τὸν ἰδοῦμε (=σπάνια μᾶς ἔρχεται, σπάνια τὸν βλέπομε· πρβλ.: Σπάνια συμβαίνει νὰ μᾶς ἔρθῃ κλπ.). Τί νὰ πῆ ἡ βασιλοπούλα; Ἄλλὰ μέσα της νὰ σκάση ἀπὸ τὴ φτονεμάρα! Μ. 438· πρβλ. Ἄθ. Νέ. 19/5/39: Ὁ Βιλόφορ ἐστήγαινε νὰ σκάση ἀπὸ τὸ κακό του. Μόλις ἔκανε νὰ περᾶσῃ ἡ βασίλισσα, τὸ δέντρο νὰ ντῆ (=τὴν) σκίση, νὰ τοῖ (=τῆς) βγάλῃ τὰ μάτια! (=πήγαινε νὰ, ἤθελε νὰ τὴν σκίση κλπ.) Μβ. 434.*

Πολὺ συχνὰ ἀκολουθεῖ ἔτσι ὑποτακτικὴ μετὰ τὴ φράσι καλά καὶ σῶνε ἢ σῶνει καὶ καλά ἢ ἀπλῶς καὶ καλά, πὺ ἐκφράζει μεγάλη ἐπιμονὴ

κάποιου, γιανὰ γίνῃ κάτιτι : *Σὰν ἐμεγάλωσε λίγο τὸ γουρουνάκι, ἢ γοῖα ἤθελε νὰ τὸ σφάξῃ...* Ὁ γέρος ἔλεγε... Ἀὐτὴ καλὰ καὶ σώνει νὰ τὸ σφάξῃ (=ἐπέμενε νὰ τὸ σφάξῃ) Λ. Ε 457· πρὸβλ. Ξεν. 219 : *Μ' ἐρωτεύτηκε μὲ τὰ σωσιὰ του καὶ θέλει, σώνει καὶ καλὰ, νὰ μὲ πάρῃ* καὶ Ζ.Π. 59 : *Ὁ παπὰς μαλόνει τοὺς ἀδιάκριτους, ποὺ θέλουν καὶ καλὰ νὰ μάθουν, γιὰτὶ ἡ Λεῖοῦδα εἶναι σημεῖομένη.*—*Στὸ δρόμο ἀνταμώνουμε τὸ γέρο-Βασίλῃ καὶ καλὰ νὰ γυρίσουμε πίσω, νὰ μὴ βγοῦμε (=ἐπέμενε νὰ γυρίσουμε)* Ἐφταλ. 39.

Ἄνασκόπησις.

§ 201. Ἄν ἀνασκοπήσωμε τὰ ἀμέσως προηγούμενα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴ χρῆσι τῶν ἐγκλίσεων στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις, (§ 188—§ 200), παρατηροῦμε γενικῶς τὰ ἑξῆς:

1) Συντακτικῶς καὶ σημασιολογικῶς οἱ ἐγκλίσεις, (ἤτοι οἱ διάφοροι τρόποι κατὰ τοὺς ὁποίους διατίθεται ψυχικῶς ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ, ἐν σχέσει μ' ἐκεῖνο ποὺ σημαίνει τὸ ρῆμα, § 187, 1), εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα (βλ. § 188, § 189, 1-4, § 190, 1-2 κλπ.). Γενικότερα ὅμως οἱ ἐγκλίσεις σημασιολογικῶς εἶναι κυρίως πέντε, ἤτοι ἡ ἔγκλισις τοῦ δεδομένου καὶ τοῦ πραγματικοῦ (ἢ κυρίως ὀριστικῆ, § 188), ἡ ἔγκλισις τοῦ πιθανοῦ καὶ τοῦ δυνατοῦ (ἢ δυνητικῆ ὀριστικῆ, § 191), ἡ ἔγκλισις τῆς προσταγῆς (ἢ προστακτικῆ, § 193), ἡ ἔγκλισις τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως (ἢ βουλευτικῆ ὑποτακτικῆ, § 197 κ. ἑ.) καὶ ἡ ἔγκλισις τῆς εὐχῆς (ἢ εὐχeticῆ, § 190, 2, β', § 198, 3 κλπ.).

Ἡ (κυρίως) ὀριστικῆ καὶ ἡ δυνητικῆ, (καθὼς καὶ ἡ μελλοντικῆ ὑποτακτικῆ, § 196) εἶναι ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρῖσεως καὶ σ' αὐτὰς ἡ ἄρνησις εἶναι δέν, ἡ προστακτικῆ, ἡ (βουλευτικῆ) ὑποτακτικῆ καὶ ἡ εὐχeticῆ εἶναι ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων ἐπιθυμίας καὶ σ' αὐτὰς ἡ ἄρνησις εἶναι μὴ.

Γ. Οἱ ἐγκλίσεις στίς ἀνεξάρτητες ἐρωτηματικές προτάσεις.

§ 202. Οἱ ἐρωτηματικές προτάσεις ἐν γένει δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἢ προτάσεις κρίσεως ἢ προτάσεις ἐπιθυμίας (§ 2, α'—β') σὲ ἐρωτηματικῆ μορφή. Πρὸβλ. : *Εἶναι προσεκτικὸς ὁ Πέτρος*;—*ὁ Πέτρος εἶναι προσεκτικὸς. Δουλεῦει τὸ ρολόγι*;—*τὸ ρολόγι δουλεῦει ἢ τὸ ρολόγι δὲ δουλεῦει. Νὰ μείνῃ ἐδῶ ὁ Πέτρος*;—*ὁ Πέτρος νὰ μείνῃ ἐδῶ* (§ 197, 2), κλπ.

Οἱ ἀνεξάρτητες ἐρωτηματικὲς προτάσεις λέγονται καὶ εὐθεῖες ἐρωτήσεις. (Βλ. τὰ παραπάνω παραδείγματα).

§ 203. Οἱ ἐρωτήσεις ἐν γένει εἶναι δυὸ εἰδῶν, ἴτιοι :

1) **ἐρωτήσεις ὀλικῆς ἀγνοίας.** Ἔτσι λέγονται οἱ ἐρωτήσεις, στὶς ὁποῖες ζητεῖται βεβαίωσις ἢ ἄρνησις ὄλου τοῦ περιεχομένου των καὶ στὶς ὁποῖες μπορεῖ ὡς ἀπάντησις νὰ δοθῇ ἕν' ἀπλὸ ναὶ ἢ ὄχι ἢ μιὰ ἄλλη βεβαιωτικὴ ἢ ἀρνητικὴ λέξις ἢ φράσις, ὅπως βέβαια, μάλιστα. φυσικά—πῶς; (ὡς ἀπάντησις καταφατικὴ σὲ ἐρώτησι καταφατικὴ), πῶς ὄχι; ἢ γιατί ὄχι; (ὡς ἀπάντησις καταφατικὴ σὲ ἐρώτησι ἀποφατικὴ)—διόλου, καθόλου, ἀπολύτως, ποτὲ κ.ἄ.τ. (ὡς ἀπάντησις ἀποφατικὴς): *Θὰ πᾶς καὶ σὺ; Πῶς;*—*Δὲ θὰ πᾶς καὶ σὺ; Πῶς ὄχι; Γιατί ὄχι;* (=βέβαια θὰ πάω κι' ἐγώ).

Στὴ σπιτικὴ γλῶσσα ὡς ἀπάντησις καταφατικὴ χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ ἀμέ; ἢ ἄμ πῶς; *Τὴν ἀγαπᾶς τὴ μαμά;* **Ἀμέ;* (=βέβαια τὴν ἀγαπῶ).

Οἱ ἐρωτήσεις ὀλικῆς ἀγνοίας διακρίνονται ἀπ' τὸν ἰδιαιτερότονον τῆς φωνῆς, μὲ τὸν ὁποῖον προφέρονται, (στοῦ γραπτὸ λόγο ἀπ' τὸ ἐρωτηματικὸ σημεῖο), ἢ κι' ἀπὸ τὰ ἰδιαιτερα ἐρωτηματικὰ μόρια ἢ τίς ἐρωτηματικὲς λέξεις μὲ τίς ὁποῖες εἰσάγονται, ὅπως μή, μήπως, ἄραγε, μήγαρις, τιγάρις, τάχα, νὰ (=ἄραγε), νὰ μὴ (=μήπως) κ.ἄ.τ.: **Ἦρθε κανεῖς;* *Νὰ περιμείνω;* *Μὴν ἐξέχασες τίποτε;* (Μ. 433) βλ. καὶ Λπ. 90 καὶ Ππδ. Φόν. 62. *Μήπως* σὲ μάλωσε ἢ γιαγιά; Τρ. 97' βλ. καὶ Βουτ. 13. **Ἄραγε* τὸ ξέρεῖ; *Μήγαρις* ἤμουν μοναχός; Λπ. 14. *Τιγάρις* δὲ σὲ θέλω; Μβ. 417' βλ. καὶ 469 καὶ Π.Μ. 8. *Τάχα* εἶν' αὐτοὶ ποὺ πρόσμενες νὰ σοῦρθουνε συντρόφοι; Σικελ. 131. *Τάχα* θὰ γίνω καλά; *Τάχα* παρηγοριά θὰ βροῦμε; Σεφέρ. 36' βλ. καὶ Φωρ. 1, 32, Πάσο. 116, 4 καὶ 149, 18, Ἔρσ. 145 καὶ Τρ. 128. *Νὰ* ξέρεῖ ποῦ εἶμαστε; (=ἄραγε ξέρεῖ). *Νὰ μὴν* εἶναι ἀπ' τὴν Πόλη τὸ τηλεγράφημα; (=μήπως εἶναι) Ἔρσ. 62' βλ. καὶ 302 καὶ Ε. 139, 8 καὶ 221, 3. *Μὴν* εἶναι *τάχα* χίμαιρα; Σικελ. 215.

Σημ. α'. Τὰ παραπάνω ἐρωτηματικὰ μόρια, ποῦ ἐξαγγέλλουν ἐρωτήσεις ὀλικῆς ἀγνοίας, κανονικὰ ἔχουν θέσι στὴν ἀρχὴ τῆς ἐρωτηματικῆς προτάσεως. Τὸ ἄραγε ὅμως, τὸ τάχα καὶ τὸ μήπως μποροῦν νὰ τίθενται καὶ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ λέξεις μετὰ τὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως ἢ καὶ στοῦ τέλος τῆς: *Τὰ ξέρεῖ ἄραγε αὐτὰ ὁ Πέτρος;* *Τὸ ἄκουσε τάχα;*

Πα. 48· βλ. καὶ 167 καὶ Ἔρσ. 237 καὶ Ζ.Π. 31. *Ποῖν ἀπ' αὐτοὺς μήπως κατοικοῦσε κάποιος Τράμπας*; Τρ. 46. *Γιατὸ πρόπει νὰ ρωτήσουμε: ὑπάρχουν μήπως στὸν παλιὸν Ἑλληνα κλασσικὸ στοιχεῖα μορφωτικὰ ἀναντικατάστατα*; Κακρ. 20. *Τὰ Χριστιοῦγεννα εἶναι γιοσιτὴ σήμερα ὅμως τάχα γιοσιτάζουμε*; Πολίτ Α 322. *Θὰ προσφτάσουμε τάχα τὸ φουῆγο*; Χαρ. Μ. 65. *Χαράζει τάχα, ὦ σύντροφοι, μπροστά μας ἢ βροαδνάζει*; Σικελ. 77. *Θὰ πῆς πῶς τιμωρήθηκε; μὲ παραλοῖα μήπως*; ὄχι Ζ.Π. 25. *Τί νὰ συνέβηκε ἀραγε*; Μυρ. 21.

Σημ. β'. Μιά ἐρώτησις μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ διμελής, ἤτοι νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ ἐρωτηματικὲς προτάσεις, οἱ ὁποῖες τότε συνδέονται μεταξύ τους μὲ τὸ διαζευκτικὸ μόριο ἢ: *Τάχα νὰ τέλειωσ ἡ ἐκκλησιά ἢ ἀπόμεινε ἀτέλειωτη*; Ἔρσ. 218. *Δὲν παίρνετε ἀκόμα λίγο χαβιάρι ἢ μήπως δὲν σὰς ἀρέσει*; Τρ. 58.

2) ἐρωτήσεις μερικῆς ἀγνοίας. Ἔτσι λέγονται οἱ ἐρωτήσεις, πού ἔχουν ἀνάγκη διασαφήσεως μόνον ὡς πρὸς ἓνα μέρος τοῦ ὅλου περιεχομένου των: *Ποιὸς εἶναι μέσα καὶ φωνάζει*; (*Πάντως εἶναι μέσα κάποιος, κι' αὐτὸ εἶναι γνωστὸ σὲ κείνον πὸν ρωιᾷ ζητεῖται νὰ διασαφῆθῇ μόνο τὸ ποιός*);. *Πῶς ἤρθες*; (*Δηλαδή: μὲ τὸ σιδηρόδρομο; μὲ τὸ ἀτμόπλοιο; κλπ.*). *Ποῦθεν ἔρχεσαι*; *ποῦ παίρνεις*; Φωρ. 1.30.

Οἱ ἐρωτήσεις μερικῆς ἀγνοίας εἰσάγονται μὲ κάποια ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία (ποιός; τί; πόσος; κλπ., § 97) ἢ μὲ κάποιο ἐρωτηματικὸ ἐπίρρημα (ποῦ; πότε; πῶς; γιατί; κλπ.).

Μπορεῖ ὅμως καὶ σ' αὐτὲς νὰ ὑπάρχη προσέτι ἓν' ἀπ' τὰ ἐρωτηματικὰ μόρια ἀραγε, τάχα ἢ νὰ (=ἀραγε), πού κανονικὰ ἐξαγγέλου ἐρωτήσεις ὀλικῆς ἀγνοίας: *Ποιὸς ἀραγε εἶναι πὸν τὰ κάνει αὐτά*; Π.Μ. 46. *Τί ὥρα νὰ εἶναι, μάνα*; Ππδ. Φόν. 94.

§ 204. Οἱ εὐθεῖες ἐρωτήσεις γενικῶς ἐκφέρονται σὲ μιὰ ἀπ' τὴς ἐγκλίσεις τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων κρίσεως ἢ ἐπιθυμίας (§ 201,2) ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των, ἤτοι:

1) σὲ ὀριστικὴ ἀπλή (§ 188. Ἄρνησις δέν): *Ποῦ εἶμαι*; *ποιός μ' ἔφερεν ἐδῶ*; Π.Μ. 61. (*Ἀπόκρισις: Εἶσαι... σὲ ἔφερε δ...*). *Δὲν ἐπῆγε τὸ παιδί στὸ σχολεῖο*; (*Ἀπόκρισις: Ἐπῆγε ἢ δὲν ἐπῆγε*). *Τί μοῦ λείπει*; Γρουπ. 32. *Θὰ μαγειρέψουμε, κυρία, σήμερα ἢ ὄχι*; Ἔρσ. 44. *Ἀνεβαίνουμε στὸ βουνό*; (=θέλετε νὰνεβοῦμε;) Τρ. Δ. 76. (βλ. § 172,3 καὶ 6 καὶ § 181, 1).

Σημ. Ὀριστική χρόνου μέλλοντα, σὲ ἐρωτήσεις ἰδίως μερικής ἀγνοίας, χρησιμοποιεῖται συχνά μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ δυνατοῦ, καὶ συχνά ὁ μέλλοντας αὐτὸς ἀναφέρεται στὸ παρελθὸν καὶ ἀντιστοιχεῖ μὲ ἀόριστο: *Μὴν εἶναι μέσα κανείς; Ποιός θὰ εἶναι; κανένας δὲν εἶναι* (=ποιός μπορεῖ νὰ εἶναι;), *Ποῦ εἶναι τὰ βιβλία μου; ποιός τὰ πῆρε; Ποιός θὰ τὰ πάρῃ; Αὐτοῦ θὰ εἶναι* (=ποιός μπορεῖ νὰ τὰ πάρῃ; κανένας δὲν τὰ πῆρε).

2) σὲ ὀριστική πιθανολογική ἢ δυνητική (§ 191, 1-2. Ἄρνησις δέν): *Φῶτα εἶν' ἀναμμένα θὰ περνᾷ ὁ βασιλιάς; οἱ στρατηγοί; ποιός ξέρε!* (=περνᾷ ἴσως;) Ζ.Π. 69. *Πῶς θὰ ὑποφέρει;* (=πόσο ὑποφέρει, πιστεύω;) Ζ.Π. 28.—*Θᾶταν κάποιον φιλικὸ ἀσιεῖο; τί ἄλλο θᾶταν;* (=μποροῦσε νὰ εἶναι;) Ζ.Π. 90. *Δὲ θὰ ἦταν ὅλα δικά μου;* Πα. 31' (πρὸβλ. ἀπόκρισι: Ὅλα θὰ ἦταν δικά σου). *Ποιός θὰ τὸ πιστεῦσε αὐτό;* Τριαντ. 27. *Γιατί θὰ γίνονταν προδότης εἴτε ὁ ἕνας εἴτε ὁ ἄλλος;* Τρ. 57. *Καπετάνιε, ἂν ἐπατοῦσαν οἱ Ἀραπάδες τὸ καράβι, τί θὰ ἐκάναμε;* Μπ. 80' (πρὸβλ. ἀπόκρισι: Θὰ τὸ βουλιάζαμε); βλ. καὶ Ἄμ. 66 καὶ Πα. 87. *Θὰ μποροῦσατε νὰ μοῦ πῆτε ποῦ βοίσκεται τώρα ὁ Πέτρος;* (πρὸβλ. § 191, 2, Σημ. α').

3) σὲ ὀριστική κάθε χρόνου (ἐκτὸς ἀπὸ μέλλοντα) μὲ τὸ (ἐρώτηματικὸ) νὰ μπροστά της (§ 203, 1), ὅταν ἐκεῖνος ποῦ ρωτᾷ ἀμφιβάλλει ἐκ τῶν προτέρων, ἂν μπορεῖ νὰ δοθῇ ὀρισμένη ἀπάντησις στὴν ἐρώτησί του. (Ἄρνησις μὴ· ἀλλὰ οἱ τέτοιαι ἐρωτηματικὲς προτάσεις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταφατικές): *Νὰ ναι ἀλήθεια;* (=εἶναι ἄραγε ἀλήθεια;) Βεν. 115. *Τί νὰ θέλουν;* *συλλογίστηκε* Βεν. 75. *Μπᾶ! γιὰ μᾶς εἶναι τὸ τηλεγράφημα: τί νὰ τρέχει;* (=τί ἄραγε συμβαίνει;) Ἔρσ. 62. *Τί νὰ εἶναι μέσα;* Μ. 446' βλ. καὶ Ε. 50, 1. *Τί νὰ ᾿χω;* (=τί ἄραγε ἔχω;) Γρυν. 7. *Τί ὦρα νὰ εἶναι, μάνα;* Ππδ. Φόν. 94' βλ. καὶ Ἔρσ. 182. *Τί νὰ κοίταζε;* τὰ γριεμένα κύματα; (=τί ἄραγε κοίταζε;) Ἐφταῖ. 32. *Νᾶχε κανένα καημό;* (=εἶχε ἄραγε;) Βυ. 31. *Τί νὰ ἔλεγαν ἐκεῖ μετὰ τὸν Πέτρο;* *Τί διάβολο;* *νὰ πέθανε ὁ Θεμελής;* ἢ *νὰ κάνω λάθος στὸ ἐπουργεῖο;* (=πέθανε ἄραγε; κάνω ἄραγε λάθος;) Τρ. 44. *Τί νὰ ἔγινε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;* Ππδ. Β 28' βλ. καὶ Τέλλ. 11, Ε. 49, 4 καὶ 57, 6 καὶ Πάσ. 250, 1. *Ποῦθε νὰ κόπιασε;* *ποιός ξέρε!* Τέλλ. 79. *Ποιός νὰ ξέρε!* ἂν πέθανε στὸν κόσμον μιὰ ψυχὴ Σεφέρ. 27. *Σὲ ποιὸν νὰ τὸ ἔχει δώσει τὸ κλειδί;* (=σὲ ποιὸν ἄραγε τὸ ἔχει δώσει;).

Πολλὲς φορές στίς ἐρωτηματικὲς αὐτὲς προτάσεις προστίθε-

ται καὶ τὸ μόριο *τάχα* (= ἄραγε) : Ἔμεις *τρῶμε, κορίττια· νὰ ἔχουν τάχα κι' οἱ φτωχοὶ νὰ φᾶνε*; Ππδ. Α 69· βλ. καὶ Ἔρσ. 326. *Νὰ ἴναι τάχα χιόνι αὐτό; ἢ νὰ ἴναι κύκνοι*; Γρυν. 116. *Ποιός νὰ ἴναι τάχα ὁ νιός, ὅπου θὰ σ' ἀποχτήσῃ*; Κρυστ. Ἀνθολ. 175· βλ. καὶ Λπ. 143, Πα. 47 καὶ Ε. 207, 3. *Νὰ προῶδωσε τάχα τῆ φτωγῆ Μετάξω*; Ζ.Π. 103. *Τάχα νὰ τέλειωσε κι' ἡ ἐκκλησιά ἢ ἀπόμεινε ἀτέλειωτη*; Ἔρσ. 218.

Συχνὰ τέλος στὶς τέτοιες ἐρωτήσεις προστίθεται καὶ τὸ λέξ : *Δὲς νὰ μὴν τᾶκούει ἐκεῖνος τὸ λάλημα*; Ζ.Π. 97. *Νὰ τῶχασα λές*; Ἔρσ. 16.

Σημ. Μὲ ρῆμα, εἰδικῶς χρόνου παρατατικοῦ, συχνότατα σὲ τέτοιες ἐρωτήσεις (μερικῆς ἀγνοίας) ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ δυνατοῦ σχετικῶς μὲ κάτι ποῦ ἀναφέρεται στὸ παρελθόν: *Κάθιος λίγο... Ἐκάθια· τί νᾶκανα* (= τί μοροῦσα νὰ κάμω;) Τρ. 288· βλ. καὶ 26, Ἡθ. 116 καὶ Χ.Θ. 50. *Ἐκανε πὸς δὲν ἀκούει καὶ δὲ νοιάθει· καὶ τί νᾶκανε τὸ κορίτσι*; (= τί μοροῦσε νὰ κάμῃ;) Ἡθ. 74. *Ποιὸς νᾶλεγε πὸς σ' αὐτὸ θὰ χρεωστούσαμε τὴν ἐντιμῖά μας!* Ἔρσ. 25· βλ. καὶ Τρ. 125 καὶ Τριαντ. 27. *Τί νᾶλεγαν σὲ μὰ τέτοια ξεμολόγηση τόσο ξάστερη!* (= τί μοροῦσαν νὰ ποῦν;) Ἡθ. 107. *Ποιός νὰ τῶβαζε ποτὲ στὸ νοῦ του, πὸς θὰ γινόταν φονικὸ στὸ σπίτι μέσα*; (= ποιός μοροῦσε νὰ βάλῃ στὸ νοῦ του;) Ἡθ. 77. *Ποῦ νὰ τᾶβρισκαν αὐτοὶ οἱ μακαρίτες τὰ ἀγαθὰ ἐκείνου τοῦ τραπεζιοῦ*; (= ποῦ μοροῦσαν νὰ τὰ βροῦν;) Τρ. 58. (Πρβλ. § 174, 4).

Κάποτε ὑπάρχει ἔννοια ἐὺχησις: *Πὼς νᾶταν νὰ σ' ἀντάμωνα, νὰ σοῦ ἴλεγα δυὸ λόγια*; (= πὼς νὰ ἦταν δυνατό; εἶθε νὰ ἦταν δυνατό) Πάσσ. Δίστ. 820. (Πρβλ. § 190, 2, β', Σημ. 2).

* Ἄλλοτε τέλος μιά τέτοια ἐρώτησις (ὀλικῆς ἀγνοίας) ἔχει ἔννοια ἀποκρούσεως ἐκείνων τὰ ὅποια λέει ἡ ρωτᾶ ὁ ἄλλος: *Ἄν σοῦ τᾶλεγα αὐτὰ τότε, δὲ θὰ θύμωνες μαζί μου*; Ἐγὼ *νὰ θύμωνα μαζί σου*; (Τὸ νόημα εἶναι: Ποτὲ δὲ θὰ θύμωνα). Πρβλ. § 199, 5 καὶ 8.

4) σὲ ὑποτακτικῇ

α') ἀπορηματικῇ (§ 199, 7): *Νὰ ἴρθω κι' ἐγὼν μαζί σας*; Π.Μ. 5 *Νὰ μπῶ μέσα, κυρά*; Βλαχ. 104. *Βάλτε σημάδια. Γιατί νὰ βάλωμε σημάδια*; Ζ.Π. 94.

Συχνὰ σὲ τέτοιες ἐρωτήσεις (μερικῆς ἀγνοίας, εἰσαγόμενες μὲ τὸ τί, τὸ ποῦ καὶ τὸ πῶς) ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ δυνατοῦ σχετικῶς μὲ τὸ παρὸν ἢ ἀόριστα χρονικῶς: *Τί νὰ κάνωμε, Ἔρση μου*; *Κι' ἐγὼν θὰ προτιμοῦσα νὰ μὴν ἔρθῃ τρίτος στὴ φωλιά μας* (= τί μοροῦμε νὰ κάμωμε) Ἔρσ. 64. *Τί παράκληση νὰ κάνῃ, θὰ μοῦ πῆτε, ποῦ δὲν μοροεῖ πιά νὰ διαβάσῃ μῆτε νὰ ψάλλῃ*; (= μοροεῖ νὰ κάμῃ) Ἔρσ. 204. *Τί νὰ ξέρεῃ κι' αὐτός*; (= τί μοροεῖ νὰ ξέρεῃ;) Χαρ.

59· πρβλ. τὰ ἀμέσως προηγούμενα (3, Σημ.): *Αὐτὸς κάτι μπορεῖ νὰ ξέρη. Ἄρρωστη εἶναι. Πῶς νὰ μὴν εἶναι;* (= *πῶς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι;*) Ππδ. Φόν. 85. *Ἄ! γιὰ αὐτὸ γελάτε ἔτσι!* *Ἄμ πῶς νὰ μὴ γελάτε μαθὲ, ἀφοῦ μοῦ κουβαλήσατε ἐδῶ μέσα τὴν ἴδια τὴ χαρὰ ἀτόφρα!* (= *πῶς μπορεῖτε νὰ μὴ γελάτε;*) Τρ. 257. *Ὀλη ἡ ἱστορία εἶναι πεντακόσιες δραχμές· μὰ πῶς νὰ βρεθοῦν;* (= *πῶς μποροῦν νὰ βρεθοῦν;*) Ζ.Π. 82. *Εἶναι ἄνθρωπος· πῶς νὰ τὸ κρύψη τὸ πάθος του;* (= *πῶς μπορεῖ νὰ τὸ κρύψη;*) Ζ Π. 18.

Συχνότατα ὅμως τέτοιαις ἐρωτήσεις μὲ τὴν ἔννοια τοῦ δυνατοῦ χρησιμοποιοῦνται καὶ σὲ διηγήσεις καὶ ἀναφέρονται στὸ παρελθόν: *Ἡ μουγγὴ ὑπάκουσε στὴ μεγαλύτερη ἀδελφὴ της· τί νὰ κάμη;* (= *τί νὰ ἔκανε;* *τί μποροῦσε νὰ κάμη;*) Ζ.Π. 64. *Τί νὰ κάμω;* ἔστειλα τὴ Θεοδορούλα νὰ φέρῃ τὸν παπὰ (= *τί νὰ ἔκανα;* *τί μποροῦσα νὰ κάμω;*) Τρ. 101. *ᾠ! ὁ καημένος ὁ Θέμος! τί νὰ πρωτοκάμη καὶ τί νὰ πρωτοβαστάξῃ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ!* Τρ. 212. *Τί νὰ πῆ ἡ βασιλοπούλα!* ἀλλὰ μέσα της νὰ σκάση ἀπὸ τὴ φιονεμάρα (= *τί νὰ ἔλεγε;* *τί μποροῦσε νὰ πῆ;*) Μ. 438. *Μὰ τώρα πῶς νὰ ἀντισταθῇ σὲ τοῦτο τὸ ἀνέλπιστο πὸν ἄκουσε;* (= *πῶς νὰ ἀντιστεκόταν;* *πῶς μποροῦσε νὰ ἀντισταθῇ;*) Ζ.Π. 22. (Πρβλ. καὶ τὸ προηγούμενο ἐδάφιο).

Συχνὰ ἐπίσης τέτοιαις ἐρωτήσεις (μερικῆς ἀγνοίας, εἰσαγόμενες μὲ τὸ τί, τὸ γιατί, τὸ ποῦ καὶ τὸ πῶς) περιέχουν ἔκπληξι ἢ δυσφορία ἢ ἀγανάκτησι γιὰ κάτι ποῦ γίνεται ἢ πρόκειται νὰ γίνῃ: *Καὶ γιατί νὰ γεννιοῦνται τόσα κορίτσια;* (= *γιατί γεννιόνται;*) Κμπ. 188. *Πείσματα κάνεις, κυρά μου; Γιατί νὰ κλαῖς;* *μοῦ ἔκανε ἡ ᾠσημίνα* (= *γιατί κλαῖς;*) Λιλ. 7. *Θὰ τὸ σχίσω (αὐτὸ τὸ βιβλίο) Γιατί νὰ τὸ σχίσης;* *χάρισέ το σὲ κανένα. Ἀλλὰ γιατί νὰ προσθέτω τὴ θλίψη τῶν σκέψεων στὴ θλίψη τῶν πραγμάτων!* Τρ. 293.

Πολὺ συχνὰ ὅμως καὶ οἱ τέτοιαις ἐρωτήσεις χρησιμοποιοῦνται σὲ διηγήσεις καὶ ἀναφέρονται στὸ παρελθόν, καὶ τότε ἡ ὑποτακτικὴ τοῦ ἐνεστώτα σ' αὐτὲς ἀντιστοιχεῖ μὲ ὀριστικὴ παρατακτικὴ καὶ ἡ ὑποτακτικὴ ἀορίστου μὲ ὀριστικὴ ἀορίστου: *Ὁ σκάπουλας θύμωσε· γιατί νὰ τὸν κοιτάζουν ἔτσι; τί ἤθελαν;* (= *γιατί τὸν ἐκοίταζαν ἔτσι;*) Πα. 142. *Θεέ μου! Γιατί νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμον κι' αὐτό;* (= *γιατί ἦρθε;*) Ππδ. Φόν. 33· βλ. καὶ Ζ.Π. 33. *Μὰ γιατί νὰ σταθῆς νὰ σὲ πιάσουν;* (= *γιατί στάθηκαν;*) Βάρν. Ἀνθολ. 33. *Φταῖμε κι' ἐμεῖς οἱ δύο. Γιατί νὰ μὴν τὸν κρατήσωμε* Ζ.Π. 99· πρβλ.

παρακάτω: *Γιατί δὲν κρατήσαμε τὸν Τρίκα;* βλ. καὶ Πάσος. 312 καὶ 825. *Κοιτάξτε τί νὰ ἰδῆ;* ἐμπρός κάπνιξε ὁ Καβομαλιός! (=καὶ τί εἶδε;) Λπ. 180. (Πρβλ. καὶ § 199, 5).

β') μελλοντική (§ 196). Ἔτσι κανονικὰ μετὰ τὸ ἐρωτηματικὸ μὴ ἢ μήπως: *Μὴ φύγη αὔριο;* (=μήπως θὰ φύγη;). *Μὴ δὲν ξερθῆ αὔριο;* *Βρέ! μήπως τὸν ξαναἰδοῦμε* καμιά μέρα στὴ γυριστὴ καρτέκλα; (=μήπως θὰ τὸν ξαναἰδοῦμε;). Ζ.Π. 41. (Βλ. παρακάτω, στίς ἐνδοιαστικὰς προτάσεις).

§ 205. Ἰδιαίτερες παρατηρήσεις στίς εὐθείαις ἐρωτήσεις.

Οἱ ἀνεξάρτητες ἐρωτηματικὰς προτάσεις δὲν εἶναι πάντοτε πραγματικὰς ἐρωτήσεις, ἤτοι ἐκφράσεις μετὰ τις ὁποῖαι ἐκείνος ποῦ ρωτᾷ νὰ ζητῆ νὰ πληροφορηθῆ κάτι. Πάρα πολλές φορές οἱ ἐρωτηματικὰς προτάσεις δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά τρόποι τοῦ λέγειν, μετὰ τοὺς ὁποίους ὁ λόγος καθίσταται πρὸς ζῶηρος καὶ πρὸς ἔντονος. Πρβλ.: *Ποιὸς ξέρεῖ τὸ Πιστεύω, νὰ τὸ πῆ ἀπέξω;* (πραγματικὴ ἐρώτησις). *Ποιὸς ξέρεῖ, ἂν θὰ ζοῦμε τοῦ χρόνου;* (=καρεῖς ἀπολύτως δὲν ξέρεῖ, ἂν κλπ.).

Οἱ τέτοιαις ἐρωτηματικὰς προτάσεις (στίς ὁποῖαι μεγάλο ρόλο παίζει ὁ ἰδιαίτερος χρωματισμὸς τοῦ τόνου τῆς φωνῆς) λέγονται ρητορικὰς ἐρωτήσεις. (Βλ. ἀρκετὰς τέτοιαις στῆν § 204, 4).

Ρητορικὰς ἐρωτήσεις χρησιμοποιοῦνται συνήθως:

1) γιανὰ ἐκφραστῆ μιὰ ἔντονη προτροπὴ ἢ μιὰ ἔντονη παράκλησις μετὰ εὐγενικότερο τρόπο, ἤτοι ἀντίς γιὰ προστακτικὴ (ἢ ὑποτακτικὴ μετὰ τὸ νά, § 199 κ.έ.): *Μοῦ δανεῖξτε μιὰ στιγμή τὸ μολύβι σου;* (=δάνεισέ μου, σὲ παρακαλῶ, κλπ.). *Θὰ μοῦ δώσης ἕνα τενεκὲ γεράκι, νὰ ποτίσω τὸ ζῶ;* (=δῶσε μου κλπ.) Ζ.Π. 49.

Συνηθέστερα οἱ τέτοιαις ἐρωτήσεις ἐκφέρονται ἀποφατικῶς: *Δὲν πᾶς νὰ πάρης τὴν Πόπη;* (=πήγαινε) Τρ. 60. *Θέμο, δὲ χαιρετᾶς τὸν κύριο Ἀγγελή;* Τρ. 287. *Δὲν ξερχεσαι καὶ σὺ ὡς ἐκεῖ;* (=ἔλα καὶ σὺ) Ἐρσ. 252. *Κόρη μου, δὲν παντρεύεσαι;* (=παντρεύου) Θ. Χρ. 26· βλ. καὶ Ε. 59, 5. *Δὲ μοῦ δίνεις κι' ἐμένα ἕνα παιδάκι;* (=δῶσε μου) Πα. 60. *Παιδί μου, δὲν πᾶμε σήμερον στὸ κυνήγι;* (=πᾶμε· § 198, 1, Σημ.) Π. Μ. 77. *Γιατί νὰ μὴν τὸ πάρωμε, κυρία, κι' αὐτὸ τὸ δυστυχισμένο;* (=ἄς τὸ πάρωμε) Ἐρσ. 281.—Ἔχει οὐβήσει τὸ

καδηλί, μᾶν' ἀνὰ δὲν τὸ ἀναβες ; (=ἀναβέ το, ἂν θέλεις, σὲ παρακαλῶ)
Ππδ. Φόν. 95. Πρβλ. § 190, 2, α' καὶ βλ. § 189, 1.

Πολλὲς φορές ὁμοίως ὁ τόνος τῶν ρητορικῶν αὐτῶν ἐρωτήσεων εἶναι ἐπιτιμητικὸς καὶ ἐπιπληκτικὸς, ἥτοι ἐκφράζουν ἐπιταγὴν ἢ προτροπὴν μὲ ἔντονην ἐπίκρισιν καὶ ἀγανάκτησιν : *Θὰ μᾶς ἀφήσης ἐπὶ τέλους ἤσυχους ;* (=ἄφησέ μας κλπ.). *Θά ἀφήσης τὰ κλάματα, τὰ μᾶς πῆς τί ἔτροξε ;* (=ἄφησε τὰ κλπ.) Ξεν. 176. *Στὸν ἐκνευρισμὸν τῆς εἶπε· θὰ σκάσης ;* (=σκάσε) Κμπ. 188. *Δὲν κατεβαίνεις μόνος σου, χριστιανέ ; παρατήρησε σωστὰ ἢ κερ - Ἀλιάνη Τρ. Δ. 28. Δὲν κοιτάζεις καλύτερα τὰ χάλια σου, παρὰ κάθεσαι καὶ κοιτάζεις τί κάνει ὁ ξενας καὶ ὁ ἄλλος ;* (=κοίταζε κλπ.) βλ. E. 47, 12. *Τί διάβολο! τόσο ἀπρόσεχτα κάνουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τίς δουλειὰς τοὺς ; κι' ἐπὶ τέλους δὲν φροντίζουν τουλάχιστον νὰ ἔχουν ἕναν καλὸ φίλον στὴν ἀνάγκη τοὺς ;* (=νὰ μὴν κάνουν τόσο ἀπρόσεχτα... ὡς φροντίζουν) Πα. 138.

Ἔτσι τέτοιαι ἐρωτήσεις (ἀποφατικαί, μὲ ῥῆμα χρόνου παρατατικοῦ) ἔχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ (δέοντος γενέσθαι, ἥτοι τοῦ) τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ κάποτε στὸ παρελθόν : *Καημένε, δὲν ἔστειλες ἕνα παιδί νὰ μὲ φωνάξῃς ;* (=ἄσχημα ἔκαμες ποῦ δὲν ἔστειλες, ἔπρεπε νὰ στείλῃς).

2) γιανὰ ἐκφραστῆ ἐντονότερα μιὰ ὑπόθεσις, ἥτοι ἀντὶς γιὰ ὑποθετικὴ πρότασι : *Ἔχεις γρόσια ;* ἔχεις γλῶσσα (=ἐὰν ἔχεις γρόσια κλπ.) λ.λ. Ὁ καπετάνιος ἦταν ἀγαθὸς ἄνθρωπος· μακρὰ ὁμως μὴ τὸν θυμώσης. *Τὸν θυμώσης ;* ἴδιος βορῆς γίνεται (=ἐὰν τὸν θυμώσης) Λπ. 195. Ὁ σνοσορευτῆς εἶναι, νὰ ποῦμε, κάτι σὰ στάμνα. *Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ νερό ;* Πᾶμε καὶ γεμίζουμε τὴ στάμνα ἀπὸ τὴν πηγὴ κλπ. (=ἐὰν ἔχουμε κλπ.) Ἡλεκτρ. 231. (βλ. καὶ § 179, 1, § 189, 3).

3) γιανὰ ἐκφραστῆ κάτι τὸ βεβαιοτάτο καὶ ἀδιαμφισβήτητο γιὰ κείνον ποῦ μιλεῖ, ἥτοι ἀντὶς γιὰ μιὰ ἔντονην βεβαίωσι. Στὴν περίπτωσιν αὕτῃ ἡ ρητορικὴ ἐρώτησις κανονικὰ ἐκφέρεται ἀποφατικῶς : *Δὲν εἶναι ὅλα τὰ παιδιὰ ἕνα ;* (=ἀναμφισβήτητα ὅλα τὰ παιδιὰ ἕνα εἶναι) Πα. 11. *Στοὺς κινδύνους δὲ γίνονται οἱ ἄνθρωποι ἀποφασιστικότεροι ;* Ἰλιγγ. 98. *Δὲν ἤμουν ἕνας ἀπ' τοὺς τρεῖς ἀγαπημένους σου ;* Στὴν τελευταία σου προσευχὴ δὲ σ' ἀκολούθησα ; (=ἤμουν βέβαια, σ' ἀκολούθησα ὅπως ξέρεις) Ω.Γ. 18. *Μήπως δὲ θὰ ὑποψιαστοῦν αὐτόν ;* (=βεβαιοτάτα αὐτὸν θὰ κλπ.) Πα

167. Ὅροιτε τί μᾶς κάνει ὁ Πειρασμός! Δὲ σᾶς τὸλεγα ἐγὼ ὁ καημέρος; Δὲν ἔπροπε νὰ τὴν κρατήσουμε (=σᾶς τὸλεγα, ὅπως ξέρετε) Ξεν. 237. **Μήπως δὲν τὸ εἴπαμε;** (=βέβαια τὸ εἴπαμε) Χαρ. Κ. 105· βλ. καὶ Πα. 99, Μβ. 513, Ε 71, 13 καὶ Φωρ. 1, 44. **Τάχα δὲν ἤμουν** κ' ἐγὼ νιός; δὲν ἤμουν παλληκάρι; (=ἤμουν βέβαια νιός κλπ.) Λ. Α 649. **Καὶ σάμπως δὲν ἔκαμε** κάθε θυσία ὁ κύριος Θέμος; Τρ. 152. **Καὶ δὲν τὸν ἔστειλε τάχα** αὐτὴ γιὰ τοὺς σκοπούς της; (=χωρὶς ἀμφιβολία αὐτὴ τὸν ἔστειλε κλπ.) Ζ. Π. 166.—**Καὶ πῶς νὰ μὴ** τοὺς φανῆ παραάξενο; (=βεβαιότατα τοὺς φάνηκε) Ζ. Π. 14. (Πρβλ. § 204, 4, α').

Συχνὰ ἐκφέρονται μὲ τέτοια σημασία δυὸ ἢ περισσότερες ρητορικές ἐρωτήσεις στὴ σειρά, εἰσαγόμενες μὲ τὸ τί: **Οἱ γονεῖς του τί δὲν** ἔκαμαν γιὰ τὸ τὸ παιδί; **τί** προγυμναστάς δὲν τοῦ εἶχαν; **τί** σὲ ἰδιωτικὰ σχολεῖτα δὲν τὸ κλείσανε; δὲ θέλησε νὰ μάθη γράμματα, δὲ θέλησε! (=καὶ προγυμναστάς τοῦ εἶχαν, καὶ σὲ ἰδιωτικὰ σχολεῖτα τὸ κλείσανε) Πρβλ. § 200.

4) γιανὰ ἐκφραστῆ ἔντονη ἄρνησις: **Ἄν** ἔρχονταν τὰ τυφλοπόντικα κάθε χρόνο, **θᾶβλεπες** ζωντανούς ἀνθρώπους στὴ Θεσσαλία; (=δὲ θὰ ἔβλεπες βέβαια) Πα. 87. **Θὰ** τῶκανε ποτὲ αὐτὸ ἡ γυναῖκα ἡ δική μου; (=ποτὲ βέβαια δὲ θὰ τῶκανε) Ἐρσ. 130. Ἄλήθεια, **μὴ** σ' ἐμαχαίρωσε; Ὁ ἀδελφός μου **θελὰ** (=ἤθελε) μὲ **μαχαιρώσει;** (=Ὅχι! ὄχι! ὁ ἀδελφός μου δὲ μὲ μαχαίρωσε) Ππδ. Φόν. 74. **Πήγαινα ἐγὼ,** ἂν δὲν ἐρχόσουν καὶ σὺ μαζί μου; (=ποτὲ δὲ θὰ πήγαινα, ἂν κλπ.). **Πᾶν** νὰ φᾶνε τὸ κεφάλι τους. **Ποιός** τοὺς φταίει; (=κανεὶς δὲν τοὺς φτ.) Βεν. 85. **Ποῖος** ποτὲ τοῦ Θεοῦ, **ποῖος** τοῦ Ἥλιου **ᾤμοίασεν;** (=κανεὶς ποτὲ δὲν ᾤμ.) Κάλβ. 84. **Τί** **μπορεῖ** νὰ μ' ἀναπάψη πιά; (=τίποτε ἀπολύτως δὲν μπορεῖ) Σικελ. 50. **Τί** **φταῖνε** οἱ γυναῖκες; (=διόλου δὲ φτ.) Ζ. Π. 171. **Καὶ νὰ** πῆς πὺς δὲν ἦταν ἄγριο; ἦταν (=καὶ μπορεῖς νὰ πῆς; καὶ δὲν μπορεῖς νὰ πῆς) Ζ. Π. 175 (πρβλ. § 199, 4). **Μήπως** ἐμεῖς **δὲν** ἔχουμε φαμίλιες καὶ παιδιά; (=κί' ἐμεῖς βέβαια ἔχουμε) Βεν. 86. **Τί** γρονεῦεις, **τί** θέλεις, **μὴ** καὶ σὺ τὸ γνωρίζεις; (=καὶ σὺ βέβαια δὲν τὸ γν.) Χατζόπ. Ἀνθολ. 484. **Τιγάρις** θὰ σταθῆς στὸ λαιμό μου; (=δὲ θὰ σταθῆς βέβαια) Π. Μ. 8. **Μήγαρις** ἤμουν μοναχός; (=δὲν ἤμουν βέβαια) Λπ. 14. (βλ. καὶ § 98, 1 καὶ 3).

Ἔτσι καὶ σὲ παρενθετικὸ λόγῳ: Ὁ ψυχαρικός δημοτικισμός, κίνημα τεράστιο—**ποιός** λέει **ὄχι**;—ἔφερε μέσα του εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κά-

ποιο κακὸ σαράκι (= κανεὶς βέβαια δὲ λέει ὄχι) Πολίτ. Α 327.

Κανονικὰ ἔχουν τέτοια σημασία (ἐπιφωνηματικές) ρητορικές ἐρωτήσεις εἰσαγόμενες μὲ τὸ ποῦ: Ὅρὲ αὐτὰ εἶναι καμπήσια πράματα· **ποῦ εἶμαι** ἄρα γιὰ τέτοια! (=διόλου δὲν εἶμαι) Ζ.Π. 162. Ἐκείνη τῶρα **ποῦ συμμαζεύεται** εἰς τὸ σίτι; (=διόλου δὲ συμμαζεύεται) Ἄμ. 108. Τὸν **καημένο!** **ποῦ** γὰρ τὸν **ἐνδιαφέρουν** αὐτὰ τὰ κοσμικά; (εἰρωνικῶς=διόλου δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν) Ἐρσ. 57. Ἡ δόλια ἢ μάνα μου **ποῦ** γὰρ τὸ **ἤξερε**, γὰρ πάη γὰρ **κρυφτῆ**; (=διόλου δὲν τὸ ἤξερε) Πα. 52· βλ. καὶ Π.Μ. 135.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τέτοιες ἐρωτήσεις (μὲ τὸ ποῦ) ἐκφέρονται σὲ ὑποτακτικὴ ἀπορηματικὴ χρόνου ἀορίστου, ποῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ ὀριστικὴ τοῦ ἰδίου χρόνου ἢ παρατατικοῦ ἢ καὶ ἐνεστώτα (πρβλ. § 204, 4): Βάνει τὰ χτένια **σιανρό**, καὶ **ποῦ νάνεβη** ἐκεῖνος! (=καὶ δὲν ἀνέβηκε, καὶ δὲν μπόρεσε διόλου νάνεβη ἐκεῖνος) Μβ. 417. Ὅσα **κι** ἂν τοῦ ἄκαμε ἢ **κακομοίρα**, **ποῦ νάκούση** ἐκεῖνος! (=διόλου δὲν ἄκουσε, διόλου δὲν ἄκουε) Μ. 395· βλ. καὶ Μβ. 449. Δόξα σοι ὁ Θεός! ὁ πατέρας **της** ἦτανε καλά· ἀλλὰ **ποῦ γὰρ τὴν ἀφήση** γὰρ φύγη! (=διόλου δὲν τὴν ἄφηγε) Μ. 436. **Ποῦ γὰρ ξεκαρφωθῆ!** (=μὲ κανένα τρόπο δὲν ξεκαρφωνόταν) Π.Μ. 118. Δὲν ἔχει **κανένα σῦκο**; **Ποῦ γὰρ βρεθῆ** τέτοιο πράμα! (=δὲ βρίσκεται διόλου) Ππδ. Φόν. 41· βλ. καὶ Ζ.Π. 116.

Ἐδῶ ὑπάγονται καὶ οἱ ρητορικές ἐρωτήσεις, μὲ τίς ὁποῖες ἐκφράζεται κάτι τὸ ἀπολύτως ἀδύνατο: **Ζῆ** τὸ **πάρι** δέξω ἂν τὸ νερό; (=βέβαια δὲ ζῆ, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο γὰρ ζῆση) Λπ. 141.

Καὶ τέτοια ἔννοια ἔχουν συνήθως ρητορικές ἐρωτήσεις εἰσαγόμενες μὲ τὸ πῶς: **Τῆ θλίψι** καὶ τὴν **ψυχοπῶνια** **της πῶς γὰρ τὴν παραστήσω**; (=δὲν εἶναι δυνατόν, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο γὰρ τὴν κλπ.) Πα. 110. **Μὰ τῶρα πῶς νάντισιαθῆ** σὲ τοῦτο τὸ ἀνέλπιστο ποῦ ἄκουσε; Ζ.Π. 22· βλ. καὶ Πάσσ. 569, 2. (Πρβλ. καὶ § 204, 4).

Ἔτσι καὶ μὲ ἔννοια ἀποκρούσεως κάποιας ἀπαιτήσεως ἐνὸς ἄλλου: Ἄγκιστρι, δῶσε τὰ **κλειδιά**, Ἄγκιστρι, **παραδώσου**. **Καὶ πῶς τὰ δίνω** τὰ **κλειδιά**; (=δὲ δέχομαι μὲ κανένα τρόπο γὰρ δώσω) Λ.Δ 138. (Βλ. καὶ § 199, 8 καὶ § 204, 4, α').

5) γιανὰ ἐκφραστῆ ἔντονη ἀποδοκιμασία μὲ ἐπιτίμησι γιὰ κάτι ποῦ κάνει ἢ λέει ἕνας ἄλλος: Ἐγὼ **συμφωνῶ** μὲ τὴ **Θο-**

δωροῦλα: **γιατί νὰ γράφουν** θλιβερά ποιήματα; μήπως ἡ ζωὴ καὶ μόνῃ της δὲν εἶναι ἀρκετὰ θλιβερῆ; (=πολὸν ἄσχημα κάνουν πὺν γράφουν κλπ.) Τρ. 53. **Ἄιντε, καημένε γέρο, τῇ δουλειᾷ σου θάχωμε;** (=δὲν ἔχομε καμιά ὄρεξι γιὰ τὴ δουλειᾷ σου) Ζ.Π. 181. **Τί;** **θὰ μοῦ κοροιδέψης** τὸ θεῖο; **ἔχεις καὶ τέτοια ξετσιπωσιά;** (=ἐντροπὴ σου νὰ κοροιδεύης τὸν θεῖο μας) Ζ.Π. 170.

6) γιανὰ ἐκφραστῆ μὲ δυσφορία ἐπίκρισις γιὰ κάτι πὺν δὲν ἔγινε. Ἔτσι κανονικὰ σὲ ὀριστικῇ παρατατικοῦ ἀποφατικῶς: **Γιατί βγήκες, παιδί μου, καὶ μὲ τέτοιο κούο;** **Γιατί δὲν καθόσουνα** στὸ κρεβάτι σου; (=ἔπρεπε νὰ καθίσης στὸ κρεβάτι) Τρ. 104. **Ἐπήγες πὺν πῆγες στήν ἀγορά, δὲν ἔπαιρνες καὶ λίγη ζάχαρη;** **Δὲν καθόμουν** ἐγὼ στὸ σπιτάκι μου; τί ἤθελα νὰ ῥθω ἐδῶ; (πρβλ.: Καλύτερα νὰ καθόμουν στὸ κλπ.). **Ἦλιαμε νερό καὶ φύγαμε. Καὶ γιατί δὲν ἐφέρατε** τὸ σίγλο; **νὰ πᾶτε, νὰ τὸν φέρετε** (=ἔπρεπε νὰ φέρετε τὸ σίγλο) Μβ. 416. (Πρβλ. καὶ § 190, 2, α').

7) γιανὰ ἐκφραστῆ θερμὸς ἢ θερμὴ εὐχὴ ἀναφερόμενη στὸ παρελθόν (ἀντίθετη πρὸς τὸ πραγματικό): **Μοῦ ἔλεγε μὲ συγκίνηση: Γιατί νὰ μὴ σ' ἔχω ἀληθινὴ κορούλα μου;** (=ἄχ! νὰ σὲ εἶχα ἀληθινὴ κλπ.) Τρ. 264. **Μάνα μου, ὅταν μ' ἐγέννας, δὲν μὲ σκότωνες;** (=εἶθε νὰ μὲ σκότωνες) Λ.Δ 106. **Ὡ! γιατί δὲν ἐπνιγόμαστε** στὸν αὐλέμονα; **γιατί δὲν ἔπεφτε** ὁ οὐρανὸς νὰ μᾶς πλακώσῃ; **γιατί δὲν μᾶς ἔκαιγε** ἡ ἀστραπὴ τὴ φοβερὴ ἐκείνη ὥρα; (=εἶθε νὰ ἐπνιγόμαστε κλπ.) Τρ. Δ. 55. (Πρβλ. § 190, 2, β').

8) γιανὰ ἐκφραστῆ πλήρης ἀδιαφορία: **Ἦρθε ὁ προοιτάμενος. Καὶ τί σὰν ἦρθε;** **νομίζεις πὺς μὲ μέλει;** **ἄς ἦρθε** (βλ. § 190, 1). **Ὁ χιονιάς πλακώνει, εἶπε ὁ καπετάνιος. Σὰν πλακώνει καὶ τί;** εἶπε ὁ γραμματικὸς (=μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορο, ἂν πλακώνει ὁ χιονιάς) Λπ. 145. (βλ. § 97, 2, γ', Σημ. α').

Ἔτσι καὶ γιανὰ ἐκφραστῆ πλήρης ὑποταγὴ στὸ πεπρωμένο: **Τί νὰ γένη!** ἄς ἔχη δόξα ὁ θεός! Ππδ. Α 95.

9) ἐπιφωνηματικῶς, γιανὰ ἐκφραστῆ θαυμασμὸς, ἐκπληξεις, οἶκτος κ.τ.τ.: **Πὺς ἔμοιαζε τῆς μάνας του!** **σὰν δυὸ σταλαματιᾶς νερό!** Πα. 53. **Πὺς κατάντησες, καημένε Σοφάδιτῃ;** Πα. 149. βλ. καὶ § 199, 5. **Πὺς μᾶς ἤξερες καὶ πὺς μᾶς βρίζεις!** Τρ. 160. **Πόσο φῶς ἐποτίστηκεν** ἡ κρυφὴ δύναμή μου! Σικελ. 8.

Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ ρητορικὲς ἐρωτήσεις, μὲ τίς ὁποῖες ἀπλῶς

ἐπαναλαμβάνει κανείς μιὰ προηγούμενη ἐρώτησι ἢ φράσι ἐνὸς ἄλλου, γιανὰ δείξῃ ὅτι τὴν ἐρώτησι αὐτὴ ἢ τὴ φράσι τὴ βρῖσκει περιττὴ ἢ παράδοξη ἢ ἄτοπη: *Πῶς τὸ βλέπεις, μάννα, τὸ παιδί; Πῶς νὰ τὸ ἰδῶ;* (*Περιττὴ δηλαδὴ ἐρώτησις· τὸ βλέπω ὅπως τὸ βλέπεις καὶ σὺ, ἦτοι πολὺ ἄσχημα*). Ππδ. Φόν. 39. *Τί τοῦ συνέβηκε; Τί νὰ τοῦ συμβῆ;* ὅ,τι συμβαίνει στοὺς λιχούδηδες (=τοῦ συνέβηκε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ τοῦ συμβῆ) Τρ. 113. *Ἄ! δὲν τᾶμαθες γιὰ τὴ Θεοδωροῦλα; Τί νὰ μάθῳ;* δὲ σοῦ λέω πῶς δὲν ξέρω τίποτε; (=περιττὸ νὰ μὲ ρωτᾶς, ἂν τὰ ἔμαθα, ἀφοῦ σοῦ λέω κλπ.) Τρ. 143. *Κι' ἂν ἐπιτρέπεται, τί σοῦ ἔγραφε, Θεοδωροῦλα; Τί νὰ μοῦ γράφῃ;* ὅ,τι γράφουν ὄλοι σὲ τέτοιες περιστάσεις; Τρ. 277. *Ἐ! καὶ δὲ φεύγετε ἄλλοῦ; Νὰ φύγουν! πῶς νὰ φύγουν;* Βεν. 131. *Τί θὰ κάνουμε τώρα; ρωτᾷ ὁ Σισίνης. Τί θὰ κάνουμε;* θὰ τοὺς βαρέσουμε, λέει ὁ καπετὰν Ἀντιωνάκης (=περιττὸ νὰ ρωτᾶς τί θὰ κάνουμε· θὰ τοὺς βαρέσουμε) Πα. 42. *Καὶ τὸ παλιὸ τέμπλο τί ἔγινε; ρώτησε ἡ Ἐρση. Τί νὰ γίνῃ κυρία; ...τῶκαναν λιανόξυλα (=μὴ ρωτᾶς τί ἔγινε κλπ.)* Ἐρσ. 208. *Τί ἔχεις, λέει, καὶ εἶσαι ἔτσι, βασιλιά μου; Τί νὰ ἔχω!* λέει· ἔχασα τὸ παιδί μου Μβ. 464. *Ὡστε νὰ σκύψω, ἄλλος φανερῶνεται καὶ τὸ παίρνει τὸ σφουγγάρι ἀπ' τὰ χέρια μου. Καὶ τὸν ἀφήνεις; Τὸν ἀφήνω;* μὰ τί νὰ κάμω; (*παράδοξη δηλαδὴ ἡ ἐρώτησις σου, ἂν τὸν ἀφήνω*) Δπ. 91.—*Νὰ χαθῆς!* βροντοφώνησε μὲ ἀηδία ὁ Πετρολέτσος. *Νὰ χαθῶ;* ἐσὺ χάθηκες μὲ τὰ μυαλά πού ἔχεις, ἀποκρίθηκε ὁ Δαμπρόπουλος (*ἄτοπη δηλαδὴ ἡ φράσις σου νὰ χαθῆς, διότι δὲ χάνομαι ἐγώ, παρὰ χάθηκες ἐσὺ κλπ.*) Πα. 103.

Δ. Οἱ ὀνομαστικοὶ τύποι τοῦ ρήματος.

α'. Τὸ ἀπαρέμφατο.

§ 206. Γνήσιοι ἀπαρεμφατικοὶ τύποι τοῦ ρήματος τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἶναι δύο, χρόνου ἀορίστου, ἦτοι ἕνας τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, πού λήγει σὲ -σει, (-ει, -εῖ δέσει, λάβ-ει, δι-εῖ), καὶ ἕνας τοῦ ἀορίστου τῆς μέσης φωνῆς, πού λήγει σὲ -θῆ, (-ῆ· λυ-θῆ, κοπ-ῆ).

Ἡ χρῆσις τῶν ἀπαρεμφατικῶν αὐτῶν τύπων περιορίζεται κανονικὰ μόνο στὸ σχηματισμὸ τῶν τριῶν συντελικῶν χρόνων, ἦτοι τοῦ παρακειμένου, τοῦ ὑπερσυντελικοῦ καὶ τοῦ τετελεμένου μέλλοντα: *Ἐχω δέσει, (λάβει, ἰδεῖ), εἶχα δέσει, (λάβει, ἰδεῖ),*

θὰ ἔχω δέσει, (λάβει, ἴδει)—**Ἔχω** δεθῆ, (κοπῆ), **εἶχα** δεθῆ, (κοπῆ), **θὰ ἔχω** δεθῆ, (κοπῆ). Βλ. § 183, Σημ. α', § 185, Σημ. καὶ § 186, Σημ.

Σημ. α'. Οἱ παραπάνω (ἀοριστικοὶ) ἀπαρεμφاتيκοὶ τύποι χρησιμοποιοῦνται, καθὼς εἶδαμε, (στὴ γραφομένη ἰδίως γλῶσσα) καὶ μὲ τὸ θέλω γιὰ σχηματισμὸ ἀπλοῦ μέλλοντα β' (§ 182, Σημ.), καὶ συνηθέστερα (ἀκόμα καὶ στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη) μὲ τὸ ἤθελα γιὰ σχηματισμὸ δυνητικῆς ἐγκλίσεως (§ 191, 2, Σημ. β'): **Ἦθελα** γράψει (=θὰ ἔγραφα). **Ἦθελα** τρέξει (=θὰ ἔτρεχα). Στὸ μεταξὺ γύρισε ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀχιτνες ἤθελαν τὸ κάψει (=θὰ τὸ ἔκαιγαν) Κόντογλ. 17. Καμὰ φορὰ λέω μὲ τὸ τοῦ μου: Πουᾶς λογιῆς θρησκεία ἤθελε ἀρέσει καλύτερα τοῦ Θεοῦ; (=θὰ ἄρεσε) (Λασκ.) Κμπ. 330. Ὁποῖος ἤθελε τὸ βρη, ἤθελε νὰ πάσῃ τῇ βασιλοπούλα γιὰ γυναῖκα του (=θὰ τὸ βροιασε) Μβ. 521.

Σὲ παρομοιώσεις εἰσαγόμενες μὲ τὸ σὰν νά, τέτοιες περιφράσεις σχηματιζόμενες μὲ τὸν παρατατικὸ ἤθελα παίρνουν σημασίαν καὶ ὑπερσυντελικῆς: *Μοῦσκεμα εἶν' ὁ κόσμος ἀπ' τὴν ἡγασίαν, σὰν νὰ ἤθελε βρέξει* (=σὰν νὰ εἶχε βρέξει).

Σημ. β'. Στὴ γραφομένη γλῶσσα χρησιμοποιοῦνται προσέτι, καθὼς εἶδαμε ἐπίσης, καὶ χρόνου ἐνεστωτὰ ἀπαρεμφاتيκοὶ τύποι, ποὺ λήγουν στὴν ἐνεργητικῆ φωνῆ σέ -ει, -εἰ, -ᾶ, καὶ στὴ μέση φωνῆ σέ -εσθαι, -εἶσθαι, -ᾶσθαι. Μὲ τοὺς τύπους αὐτοὺς σχηματίζεται πρῶτα μὲ τὸ θέλω ἀπλὸς μέλλων α', καὶ δεῦτερο μὲ τὸ ἤθελα δυνητικῆ ἔγκλισις: **Θέλω** γράψει, **θέλω** συντηρεῖ, **θέλω** ἀγαπᾶ (=θὰ γράφω, θὰ συντηρῶ, θὰ ἀγαπᾶ) § 176, Σημ. β'.—**Ἦθελα** γράψει, **ἤθελα** συντηρεῖ, **ἤθελα** ἀγαπᾶ (=θὰ ἔγραφα, θὰ συντηροῦσα, θὰ ἀγαποῦσα) § 191, 2, Σημ. β'.—**Θέλει** γράφεσθαι (=θὰ γράφεται), **ἤθελε** ἀγαπᾶσθαι (=θὰ ἀγαπιόταν), κλπ.

Σημ. γ'. Τὸ νὰ μὴν ἔχη ἡ νέα μας γλῶσσα ἀπαρέμματο σὲ γενικὴν χρῆσιν, ὅπως εἶχε ἡ ἀρχαία γλῶσσα καὶ ὅπως ἔχουν σχεδὸν ὅλες οἱ σύγχρονες εὐρωπαϊκῆς γλῶσσες, ἀποτελεῖ ἓνα σπουδαῖο μειονέκτημα τῆς. Ἡ ἑλλειψίς του εἶναι πολὺ αἰσθητὴ ἰδίως, ὅταν ἔχη κανεὶς νὰ πραγματευθῆ θέματα λίγο-πολὺ ἐπιστημονικά. Κι' ἔτσι καὶ στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη καὶ στὴ γραφομένη γλῶσσα, προκειμένου γιὰ τέτοια θέματα, ἀπὸ ἀναπόφευκτη ἀνάγκη χρησιμοποιοῦνται καὶ μερικὰ ἀρχαία ἀπαρέμματα, πάντοτε ὡς οὐσιαστικά, κανονικὰ μὲ τὸ ἄρθρο τὸ μπροστά τους, σπανιότερα καὶ χωρὶς ἄρθρο. Συνηθέστατα χρησιμοποιεῖται ἔτσι κατὰ πρῶτον τὸ ἀρχαῖο ἀπαρέμματο εἶναι (τοῦ ἀρχαίου ρήματος εἰμί, λέξις ἐντελῶς ἀσχετὴ μὲ τὸ νεοελληνικὸ εἶναι, ποὺ προήλθε ἀπ' τὸ μεσαιωνικὸ εἶναι, τὸ ὁποῖον πάλι προήλθε ἀπ' τὸ ἀρχαῖο εἶναι): Ὁ ἀδερφός μου ἐρεῖνησε μὲ τὰ μάτια του τὸ εἶναι μου διόκληρο (=τὴν ὑπαρξί μου) Τρ. 239. Ἀναταράξει ὄλο τὸ εἶναι μας βαθεία Μαλακ. 768. Χάνεις τὸ εἶναι σου Ζ.Π. 23· βλ. καὶ Τέλλ. 48. Ἔτοι μεγάλωσε τὸ εἶναι του Ἦθ. 10· βλ. καὶ Τέλλ. 107. Μήπως ὁμως μονάχα ὁ ἡλεκτροισμὸς μᾶς κοῦβει τὸ εἶναι του; Ἠλεκτρ. 1.

Τὸν ἀγγιξε ὡς τὸ βαθύτερο εἶναι του Ἄργω 141. *Μίσα στή ροή τοῦ εἶναι* Παπαν. 103. *Τὰ λόγια ἐκεῖνα μπαίνουν στὰ βάρη τοῦ εἶναι του* Βυ. 54' βλ. καὶ Σικελ. 196. *Ὁ πωήνας τοῦ εἶναι του* Πρεβελ. 11.

Ὅμοια χρησιμοποιεῖται συχνὰ τὸ ἀρχαῖο ἀπαρέμφατο λέγειν στὴ φράσι κατὰ τὸ λέγειν (=κατὰ τὰ λόγια): *Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ φανασιζῆ, ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Τονγγρός* Ζ.Π. 89' βλ. καὶ Ἀποστολ. 10. Ὅμοια: *Ὁ Θεοφιλίτης ἦταν τὸ δεομεῖν καὶ τὸ λύειν μέσα στὸ παλάτι (=ἦταν πανίσχυρος, ἔκανε ὅ,τι ἤθελε)* Κόντιογλ. 18. Ὅμοια στὴ λογιστικὴ γλῶσσα: *τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν*.

Στὴ φιλοσοφικὴ γλῶσσα συνηθέστατα χρησιμοποιοῦνται τὰ ἀρχαῖα ἀπαρέμφατα νοεῖν, γινώσκειν, γίγνεσθαι, σκέπτεσθαι κ.ἀ.τ.: *Ἀντιστοιχία μεταξὺ τοῦ νοεῖν καὶ λέγειν* Γεωργ. 83. *Περιχόμενον τοῦ ὑπεροραλισμοῦ εἶναι τὸ ἀδιάκοπο ψυχολογικὸ γίγνεσθαι* Παναγ. 26' βλ. καὶ 168. *Τὸ κεντρικὸ σημεῖο τοῦ κατανοεῖν* Γεωργ. 204 καὶ 205. *Ἡ ποίηση ἀνταποκρίνεται ὁ ἐν' ἀεναο γίγνεσθαι* Παπαν. 10. *Ἐνας τρόπος τοῦ γινώσκειν* Γεωργ. 206. *Δὲν μποροῦν νὰ συλλάβουν τὸ ἱστορικὸ γίγνεσθαι* Κορδάτος (Νέα Ἑστία, τευχ. 439). *Ἔχει σχέση με τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι* Παπαν. 99. *Εἶχε ἓνα τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι* σχεδὸν μαθηματικὸ Ἰλιγγ. 125.

Ἀρχαῖα ἀπαρέμφατα κατὰ τὴν προέλευσί τους εἶναι καὶ οἱ λέξεις φαγί (ἀρχαῖο φαγεῖν), πιεῖ (ἀρχ. πιεῖν), μεθύσι (ἀρχ. μεθύσειν, μεθύσαι), καθὼς καὶ ἡ λέξις τὸ ἔχει (=τὸ ἔχειν, ἡ περιουσία): *Τὸ ἔχει τοῦ μοναστηριοῦ* Βλαχ. 36' βλ. καὶ Πα. 10 καὶ Τρ. Δ. 44. Ἀπ' αὐτὲς μερικὲς ξγιναν πλέον κλιτὰ ὀνόματα: Τὸ φαγί, τοῦ φαγιοῦ, τὰ φαγιά—τὸ μεθύσι, τὰ μεθύσια.

Πρβλ. καὶ: *Δὲν ἤρθα ἐγὼ γιὰ φάει, γιὰ πιεῖ, νὰ πιῶ καὶ νὰ μεθύσω* Λ. Ε 81. *Ὁ ἐπιστάτης, ὁ μπιστεμένος τοῦ ἀφεντός σὲ ὅλα, στὸ δώσει καὶ στὸ πάρει* Πα. 86.

β'. Ἡ μετοχή.

§ 207. Γνήσιοι νεοελληνικοὶ μετοχικοὶ τύποι τοῦ ρήματος εἶναι τρεῖς, ἧτοι ρηματικοὶ τύποι ποῦ λήγουν:

1) σὲ -οντας (-οντα, -ῶντας, -ῶντα). Οἱ μετοχὲς αὐτὲς, ποῦ εἶναι ἄκλιτες, σχηματίζονται μόνον ἀπὸ ἐνεστωτικὸ θέμα, σχεδὸν ἀπὸ κάθε ρῆμα ἐνεργητικῆς φωνῆς, ὅπως (παίζω) παίζοντας ἢ παίζοντα, (γελῶ) γελῶντας ἢ γελῶντα. Σπάνια ὁμως σχηματίζονται τέτοιες μετοχὲς κι' ἀπὸ μερικὰ ρήματα μέσης φωνῆς, ὅπως (διηγοῦμαι) διηγῶντας (τα νὰ κλαῖς), Σολωμ.—(κάθομαι) κάθοντας—(συλλογίζομαι) συλλογίζοντας, Ζάκ. 41—(στοχάζομαι) στοχάζοντας, Ζάκ. 57—(παραπονίεμαι) παραπονιῶντας: *Φεύγω κλαίγοντας, φεύγω παραπονιῶντας* λ.τ.

Σημ. Ἐντελῶς ξένα πρὸς τὴ γνήσια δημοτικὴ νέα κατασκευάσματα εἶναι μετοχὲς ποῦ θέλουν νὰ σχηματίζονται μερικοὶ δημοτικιστὰ ἀπ'

τὸ θέμα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου ἀ' σὲ -αντας (λύνω, ἔλυσα—λύσ-αντας) ἢ ἀπ' τὸ θέμα τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου β' σὲ -όντας (μαθαίνω, ἔμαθα—μαθ-όντας). Οὔτε στὰ δημοτικά τραγούδια οὔτε στὰ γνήσια λαϊκά παραμύθια βρίσκει κανεὶς τέτοιες μετοχές. Τοῦ ἐνεστώτα ἢ μετοχῆ σὲ -οντας χρησιμοποιεῖται, ὅπως θὰ ἴδοῦμε παρακάτω, καὶ μὲ ἀορίστου σημασία. Ἄντις λοιπὸν νὰ γράψουμε π.χ. «ἡ Ἀκαδημία ἀναγνωρίσαντας», τὸ σωστὸ εἶναι νὰ γράψουμε «ἡ Ἀκαδημία ἀναγνωρίζοντας» ἢ «ἡ Ἀκαδημία σάν ἀναγνώρισε», καὶ ἄντις νὰ γράψουμε «μαθόντας αὐτὰ ὁ Σόλων» τὸ σωστὸ ἐπίσης εἶναι νὰ γράψουμε «μαθαίνοντας αὐτὰ ὁ Σόλων» ἢ «σάν τὰ ἔμαθε, ἄμα τὰ ἔμαθε αὐτὰ ὁ Σόλων» κ.τ.δ.

2) σὲ -ούμενος ἢ -άμενος. Κι' αὐτὲς οἱ μετοχές κανονικὰ σχηματίζονται ἀπὸ θέμα χρόνου ἐνεστώτα, δὲν εἶναι ὁμως πάρα πολλές. Οἱ πιὸ συνηθισμένες εἶναι οἱ ἑξῆς: (κάθομαι) καθούμενος, (τρέχω) τρεχούμενος καὶ τρεχάμενος, (πετῶ ἢ πέτομαι) πετούμενος καὶ πετάμενος, (χρειάζομαι) χρειαζόμενος (μὲ παθητικὴ σημασία), (γελῶ) γελούμενος (=γελαστός), (πρέπει) προπεύμενος, (λαλῶ) λαλούμενος, (λέγω, λέγομαι) λεγόμενος, λεγάμενη, (πηγαίνω) πηγαινόμενος, (στέκω, στέκομαι) στεκούμενος καὶ στεκάμενος, Σερφέ. 68 καὶ Βλαχ. 60 καὶ 110 στεκόμενος, (τρέμω) τρεμάμενος, Ἀργῶ 226, (χαίρομαι, χάρηκα) χαρούμενος καὶ χαϊράμενος, Λπ. 88, θεοφοβοῦμενος κλπ.

3) σὲ -μένος. Οἱ μετοχές αὐτὲς κανονικὰ σχηματίζονται (ἀπὸ κάθε ρῆμα μέσης φωνῆς) ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὸ ρηματικὸ θέμα ἢ ἀπ' τὸ θέμα τὸ ἀοριστικὸ (τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου, χωρὶς ὁμως τὸ πρόσφυμά του -θη ἢ -τη ἢ -η), ὅπως λ.χ. (λύνομαι, λύ-θηκα) λυ-μένος, (δέ-νομαι, δέ-θηκα) δε-μένος, (λυποῦμαι, λυπή-θηκα) λυπη-μένος, (ζαλίζομαι, ζαλίσ-τηκα) ζαλισ-μένος, (σπέρνομαι, σπάρθηκα) σπαρ-μένος, (κόβομαι, κόπ-ηκα) κομ-μένος.

Ἔτσι καὶ ἀπὸ ρήματα ἀποθετικά, συνήθως μὲ παθητικὴ σημασία, κι' ἂν ἀκόμη τὸ ἀποθετικὸ ρῆμα ἔχη σημασία ἐνεργητικὴ, ὅπως λ.χ. (κοιμοῦμαι, κοιμή-θηκα) ἀποκοιμη-μένος, (παραπονιέμαι, παραπονέ-θηκα) παραπονε-μένος, (μεταχειρίζομαι, μεταχειρίσ-τηκα) μεταχειρισ-μένος, (ἐγγυοῦμαι, ἐγγυή-θηκα) ἐγγυη-μένος, (ἐπεξεργάζομαι, ἐπεξεργάσ-τηκα) ἐπεξεργασ-μένος, (μοῦ κακοφαίνεται) κακοφανισ-μένος.

Ἄλλὰ μετοχές σὲ -μένος σχηματίζονται ὄχι μόνον ἀπὸ ρήματα μέσης φωνῆς, παρὰ κι' ἀπὸ πολλὰ ρήματα ἐνεργητικῆς φωνῆς, κι' αὐτὲς φανερώνουν συνήθως κάποια κατάστασι φυσικῆ

ἢ σωματικὴ ἢ ψυχικὴ, σπανιότερα κάποια συντελεσμένη ἐνέργεια. Ἔτσι ἔχομε : (σαπίζει, σάπισ-ε) σαπισ-μένος, (συννεφιάζει, συννεφιασ-ε) συννεφιασ-μένος, (φουντώνει, φούντω-σε) φουντω-μένος, Ε. 44, 3, (χορταριάζει, χορτάριασ-ε) χορταριασ-μένος, (φυτρώνει, φύτρω-σε) φυτρω-μένος, Τρ. 28, (ἀραχνιάζει, ἀράχνιασ-ε) ἀραχνιασ-μένος, Ε. 206, 7, (σκουριάζει, σκούριασ-ε) σκουριασ-μένος, (ἀνθῶ ἢ ἀνθίζω, ἀνθισ-ε) ἀνθισ-μένος, (καρπίζει, κάρπισ-ε) καρπισ-μένα (δέντρα), Ὁρσ. 282, (πλαγιάζω, πλάγιασ-α) πλαγιασ-μένος, (γεράζω, γέρασ-α) γερασ-μένος, (ἀγρυπνῶ, ἀγρύπνη-σα) ἀγρυπνη-μένος, (ξυπνῶ, ξύπνη-σα) ξυπνη-μένος, (πεθαίνω, πέθα-να) πεθα-μένος, Ε. 92, 45, (φτάνω, ἔφτασ-α) φτασ-μένος, (ἀργοπορῶ, ἀργοπόρη-σα) ἀργοπορη-μένος, (πηγαίνω, πηγᾶ) πηγαι-μένος, (ταξιδεύω, ταξίδε-ψα) ταξίδε-μένος, (πέφτω, ἔπεσ-α) πεσ-μένος, (ἀκκουμπῶ ἢ ἀκκουμπίζω, ἀκκούμπισ-α) ἀκκουμπισ-μένος, Ε. 74, 5 (καθίζω, κάθισ-α) καθισ-μένος, Ζ. Π. 17, (ἀράζω, ἀραξα) ἀραγ-μένος, (ιδρώνω, ἴδρω-σα) ἴδρω-μένος, (δακρύζω, δάκρυσ-α) δακρυσ-μένος, (ἀρρωστῶ, ἀρρώστη-σα) ἀρρωστη-μένος. Ε. 135, ξγ', (ἀναστενάζω, ἀναστενάξα) ἀναστεναγ-μένος, Ε. 45, 7, (ψοριάζω, ψόριασ-α) ψοριασ-μένος, Ε. 57, 10, (κοκκαλιάζω, κοκκάλιασ-α) κοκκαλιασ-μένος, (μουδιάζω, μούδιασ-α) μουδιασ-μένος, (βραχνιάζω, βράχνιασ-α) βραχνιασ-μένος, (μελάνιάζω, μελάνιασ-α) μελανιασ-μένος, (νευριάζω, νεύριασ-α) νευριασ-μένος, Ζ. Π. 134, (μετανοιώνω, μετάνοιωσ-α) μετανοιω-μένος, (διψῶ, δίψασ-α) διψασ-μένος, (πεινῶ, πείνας-α) πεινασ-μένος, (χορταίνω, χόρτασ-α) χορτασ-μένος, (σπουδάζω, σπούδασ-α ἢ σπούδαξα) σπουδασ-μένος καὶ σπουδαγ-μένος, (προκόβω, πρόκοψα) προκομ-μένος, (μαθαίνω, ἔμαθα) μαθη-μένος, Ππδ. Φόν. 86 καὶ Φωρ. 2, 286, (συνηθίζω, συνήθισ-α) συνηθισ-μένος, Ζ. Π. 40, (ἀγριεύω, ἀγρίεψα) ἀγριε-μένος, Απ. 142, (ἀποκάνω, ἀπόκαμα) ἀποκαμω-μένος, (καμαρώνω, καμάρωσα) καμαρω-μένος, (ἀηδιάζω, ἀηδίασ-α) ἀηδιασ-μένος, (θυμώνω, θύμω-σα) θυμω-μένος, (κακιώνω, κάκιω-σα) κακιω-μένος, (κατσουφιάζω, κατσουφιασ-α) κατσουφιασ-μένος, (μεθῶ, μέθυσ-α) μεθυσ-μένος, (δειπνῶ, δείπνη-σα) δειπνη-μένος (εἶναι δειπνημένος = ἔχει δειπνήσει), (ξεσπαθώνω, ξεσπάθω-σα) ξεσπαθω-μένος, (κόσμογυρίζω, ἐγύρισ-α) κόσμογυρισ-μένος (= πού ἔχει γυρίσει κόσμο), (κόσμο περπατῶ, περπάτη-σα) κόσμοπερπατη-μένος (= πού ἔχει περπατήσει κόσμο) Απ. 139, (ὁ ἥλιος βασιλεύει, βασίλεψε) : Ὁ ἥλιος ἦταν ὄρα **βασιλεύμένος** (= εἶχε βασιλέψει) Απ. 202.

Σημ. Ἐπὶ τῆ γραφομένη λογία γλῶσσα, καὶ ἰδίως ἂπ' τῆ γλῶσσα τῆς δημοσιογραφίας, τῶν δικαστηρίων, τοῦ στρατοῦ κλπ., ἔχει εἰσαχθῆ καὶ στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη ἢ χρῆσις ἀρκετῶν μετοχῶν, ποῦ ἀνήκουν στὸ τυπικὸ τοῦ ρήματος τῆς ἀρχαίας γλώσσας. Ἐπὶ τὶς μετοχὰς αὐτὰς, ποῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρησιμοποιοῦνται οὐσιαστικῶς (§ 39)

1) οἱ περισσότερες εἶναι μέσου ἢ παθητικοῦ ἔνεστώτα (σὲ -όμενος, -όμενος, -άμενος), ὅπως π.χ. (πολιτεύομαι) ὁ πολιτευόμενος, οἱ πολιτευόμενοι, οἱ συμπολιτευόμενοι, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, (μαθητεύω) ὁ μαθητευόμενος, οἱ μαθητευόμενοι, (μετεκπαιδεύομαι) οἱ μετεκπαιδευόμενοι, (λέγομαι) τὰ λεγόμενα, (διαδίδεται) τὰ διαδιδόμενα, (γράφω) τὰ γραφόμενα, οἱ ἐγγραφόμενοι, (διαμαρτύρομαι) οἱ διαμαρτυρόμενοι, (ἐμπορεύομαι) οἱ ἐμπορευόμενοι, (ἐνδιαφέρομαι) οἱ ἐνδιαφερόμενοι, (ἐξάγομαι, εἰσάγομαι) τὰ ἐξαγόμενα, τὰ εἰσαγόμενα, (κυμαίνομαι) τὸ κυμαινόμενο χρέος, (περιέχομαι) τὸ περιεχόμενο (Κατρ. 11, Παπαν. 93), (προστατεύομαι) ἢ προστατευόμενοι, (ὕποφαινομαι) ὁ ὕποφαινόμενος, (φαίνομαι) τὸ φαινόμενο, ὁ *κόσμος τῶν φαινομένων* (Παπαν. 24), (ὁμιλεῖται) ἡ ὁμιλουμένη, ἢ κοινὴ ὁμιλουμένη, (οἰκεῖται) ἡ οἰκουμένη Ε. 3, 2, (φορολογεῖται) ὁ φορολογούμενος πολίτης, οἱ φορολογούμενοι, (ἀπαιτεῖται) τὰ ἀπαιτούμενα, (κρατεῖται) τὸ κρατούμενο, (προΐσταμαι, ὑφίσταμαι) ὁ προϊστάμενος, ἢ προϊσταμένη τοῦ νοσοκομείου, ὁ ὑφιστάμενος κλπ.

2) μερικὲς εἶναι τοῦ ἐνεργητικοῦ ἔνεστώτα, ὅπως π.χ. (ἐνάγω, -ομαι) ὁ ἐνάγων (καὶ ὁ ἐναγόμενος), (παράγω) ὁ παράγων, σπουδαῖος παράγων, οἱ πολιτικοὶ παράγοντες, (ἐπισπεύω) ὁ ἐπισπεύων, (ἐπείγει) ἐπείγων τηλεγράφημα, (ἀριστεύω) οἱ ἀριστεύοντες, (πρωτεύω, δευτερεύω) πρωτεύων, δευτερεύων ὄρος, πρωτεύων, δευτερεύων ζήτημα, (ἀντεπιστέλλω) ἀντεπιστέλλον μέλος, (περιβάλλω) τὸ περιβάλλον, (ὕπαρχω) τὰ ὑπάρχοντα, (ἐνδιαφέρει, συμφέρει) τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ συμφέρον, ἄνθρωπος τοῦ συμφέροντος, (αὔξω) αὔξων ἀριθμὸς, ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν, κλπ.: *Ἔπρεπε νὰ κόψη κάθε δεσμὸ μ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον* Ἀργῶ 286. *Ὁ θόρυβος τοῦ περιβάλλοντος* Γεωργ. 7· βλ. καὶ 191. *Ἐλα μάξις τὰ ὑπάρχοντά σου* Ἐρσ. 17. Ὅμοια καὶ: εἰμί (=εἶμαι) τὸ ὄν (Γεωργ. 8 καὶ 18 κ.ά.), τὸ παρόν, τὸ μέλλον.

3) ἐλάχιστες εἶναι χρόνου ἀορίστου ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ, ὅπως π.χ. (ἔτυχον) ὁ τυχών, ὁ ἐπιτυχών, (ἐπέλαχον) ὁ ἐπιλαχών, πρῶτος ἐπιλαχών, (παρήλθε) τὸ παρελθόν, (ἀπελύθη) οἱ ἀπολυθέντες, (ἀπηλλάγη) οἱ ἀπαλλαγέντες ἂπ' τὸ στρατό, κλπ.: *Ἡ ὑψηλοσία δὲν στένει τὸν τυχόντα* Πα. 77.

§ 208. Ἡ μετοχὴ ἐν γένει

1) σύμφωνα μὲ τὴ ρηματικὴ τῆς φύσις, ἐκτὸς ἂπ' τὸ ὑποκειμένον τῆς, μπορεῖ νὰ ἔχη καὶ κάθε ἄλλο προσδιορισμὸ ἀπὸ κεί-

vous, ποῦ δέχεται καί τὸ ρῆμα, στὸ ὁποῖον ἀνήκει: *Αὐτὰ εἶπε ὁ παπὰς ἐτοιμάζοντας τὰ σύνεργα τῆς δουλειᾶς* Πα. 4, (§ 56, 1). *Μηλιά φορτωμένη μῆλα* (προβλ. § 161, 3). *Ὁ Παπαδαχτάνης φορεμένος τὸ πετραχήλι του ἔβαλε εὐλογητὸ Χ.Θ. 47* (προβλ.: *φορῶντας τὸ πετραχήλι*). *Καὶ ἐγὼ γυρίζοντας κατ' αὐτοὺς τοὺς εἶπα Ζάκ. 62*. *Ἐτότες ἡ γυναῖκα τῆς Ζάκυνθος βάνοντας τὴν ἀπαλάμη ἀπάνου στὴν καρδιά της καὶ ἀναστενάζοντας δυνατὰ* εἶπε Ζάκ. 49, (§ 26, 2). *Εἶναι πολὺ κουρασμένος*. *Ἦταν καὶ τῶν δυὸ ἡ ψυχὴ πικρὰ φαρμακωμένη Ἀθάν. 38*. *Ὁ πολεμιστὴς βοήθηκε σκεπασμένος ἀπ' τὰ χιόνια* Ροδ. 83. *Τιμημένος ἀπ' τὸν κόσμον* Πα. 105. (§ 134, 9).

2) ἄρνησι παίρνει πάντοτε τὸ μή: *Θέλοντας μὴ θέλοντας θὰ πάω*. *Μὴ ξέροντας τί νὰ πῶ ρώτησα* Τρ. 43. *Ὁ ἀληθινὰ μορφωμένος ἄνθρωπος βρῖσκει χαρὰ στὰ ἔργα τῆς φαντασίας, μὴν ἐξετάζοντας ἀπὸ ποῖα χώρα προέρχονται* Πολίτ. Α 81. *Ἐξαιροῦνται οἱ μὴ γυμνασμένοι*.

Εἰδικότερα γιὰ τὴ συντακτικὴ χρῆσι καὶ τὴ σημασία τῶν διαφορῶν μετοχῶν παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς.

1. Ἡ μετοχὴ σέ -οντας.

§ 209. Ἡ μετοχὴ σέ -οντας, (-ῶντας κλπ., § 207, 1)

1) ποτὲ δὲν ἐκφέρεται μὲ ἄρθρο καὶ εἶναι κάθε γένους καὶ ἀριθμοῦ. (Βλ. τὰ παρακάτω παραδείγματα).

2) συντακτικῶς εἶναι ἄλλοτε συνημμένη, ἥτοι συνδεμένη συντακτικῶς μὲ τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, στὴν ὁποῖαν ἀνήκει, ἢ (σπάνια) μὲ τὸ ἀντικείμενό του, καὶ ἄλλοτε ἀπὸλυτη, ἥτοι ἄσχετη πρὸς κανένα ὄρο τῆς προτάσεως, μὲ τὴν ὁποῖαν συνεκφέρεται.

Ι. Συνημμένη μετοχὴ α') μὲ ὑποκείμενό της τὸ ὑποκείμενο τῆς προτάσεως, στὴν ὁποῖαν ἀνήκει. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχικὴ καὶ κανονικὴ σύνταξις τῆς μετοχῆς σέ -οντας: *Κάθε πρῶτ' ὁ περιβολᾶρης ἀνέβαινε στὸ παλάμι καὶ κατέβαινε τρομάζοντας τὴν ὁργὴ τοῦ βασιλιᾶ* Πα. 33. *Ἡ ἄλεπού βλέποντας αὐτὰ πηδᾶ μέσ' στὴ θάλασσα* Π.Μ. 16. *Τὸ παιδί γύρισε τὰ μάτια του ἀπάνω μου, βέβαια θέλοντας νὰ μ' εὐχαριστήσῃ* Πα. 76.— *Ἄλλοι χορεύανε τραγουδῶντας* Ζ. Π. 179. *Βλέποντας ἀπ' τὰ δέντρα οἱ κάργιες νωπὸ κρέας, φωνάζανε*

κά, κά Π.Μ. 143. *Τάλογα ρίχτηκαν στο πέλαγος παραιτώντας τὸν παπὰ Πα. 8.*

β) με ὑποκειμένο της τὸ ἀντικείμενο τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, στὴν ὁποίαν ἀνήκει. Πολὺ σπάνια σύνταξις τῆς μετοχῆς σέ -οντας. Τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως εἶναι κανονικὰ αἰσθητικὸ (βλέπω, ἀκούω κ.τ.τ.), καὶ ἡ μετοχὴ εἶναι ἀντίς γιὰ βουλευτικὴ πρότασι (ἦτοι νὰ με ὑποτακτικὴ): *Καρτεροῦν τὴν ἀνοιξή, τὸ Μάη, τὸ καλοκαίρι, νὰκούσουν τὰ βλαχόπουλα λαλώντας τις φλογέρες (= νὰ λαλοῦν τις φλ.)* λ.τ. βλ. καὶ Πάσσ. 524, 15 καὶ προβλ. Π.Μ. 94: *Ἀκούει τὰ μεσάνυχτα ἕνα θεριὸ σφυρίζοντας κι' ἔρχεται (= νὰ σφυοίξη καὶ νὰ ἔρχεται).*

II. **Ἀπόλυτη μετοχή.** Κατὰ τὴ συντακτικὴ αὐτὴ χρῆσις τῆς ἡ μετοχὴ προσδιορίζει ὀλόκληρη τὴν πρότασι, με τὴν ὁποίαν συνεκφέρεται. Τὸ ὑποκειμένο της εἶναι πάλι κανονικὰ σέ πτώσι ὀνομαστικὴ, κι' ἂν δὲν ὑπάρχη, ἔννοεῖται ἀπ' ἔξω ἢ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα: *Βγαίνοντας ὁ ἥλιος* εἶδαν οἱ Τοῦρκοι πιασμένο τὸ χωριὸ (= ὅταν ἔβγαινε, ὅταν ἔβγηκε ὁ ἥλ.) Μελ. 441. *Ἀνοίγοντας ἡ πόρτα* χρυσάφι χύθηκε στὸ σανιδένιο πάτωμα ὁ ἥλιος (= καθὼς ἀνοίξε) Ἐρσ. 11. *Αὐτὸς βγαίνοντας ἀπὸ τὴν πόρτα, ἐτοιμάστηκα ἐγὼ* Μακρυγ. 23. *Γυρίζοντας ἐγὼ* πίσου, νὰ γυρίσετε δλοι (= ὅταν γυρίσω ἐγὼ) Μακρυγ. 222. *Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ Μοναστήρι οἱ Τοῦρκοι, ἔκαμιν ἕνας Ἕλληνας νὰπλώση κλπ.* (= καθὼς ἔβγαιναν, ὅταν ἔβγαιναν) Μακρυγ. 233' (βλ. καὶ § 116, Σημ.). *Ἄχ! κατεβάζοντάς τηνε οἱ τέσσεροι* ἀπ' τὸ βράχο, κανεῖς δὲν τὴν ἀκλούθατε πάρεξ τὸ ἀρνὶ μονάχο (= ὅταν τὴν κατεβάζανε) Σολωμ. 13. *Καὶ μὴ θέλοντας ἐγὼ* νὰ τὰ κλωτσοβολήσω, γιανὰ μὴν ἐγγίξω τὴν πύρα καὶ τὰ αἵματα ποῦχανε, ἔστοχασθήκανε πὼς τὰ σκιάζομαι (= κι' ἐπειδὴ ἐγὼ δὲ θέλησα) Ζάκ. 43.—*Τὸ νερὸ ποῦ ἔβραζε παγώνει, βάζοντας τὴ χύτρα* στὰ χιόνια (= βάζοντας κανεῖς, ἅμα βάλῃ κανεῖς) Φωτιάδ. 1. *Ἔχει ἀπείραχτο χοῶμα τὸ φύλλο, ὅπως ἦτανε ζῶντας* τὸ χεῖλο (= ζῶντας ἐσὺ, ὅταν ἐζοῦσες) Σολωμ. 143.

Ἔτσι κάποτε καὶ με μετοχὲς σέ -όμενος ἢ -μένος: *Ἐρχόμενος ὁ Χασὰν* σι' Ἀλιζέρι, τὸν βάλανε μέσα στοὺς διαλεμένους ποσερνε ὁ Μπέης μαζί του, ὅποτε ἔβγαινε νὰ κνηγήση λιοντάρια (= ἅμα ἦρθε ὁ Χ.) Κόντογλ. 75. *Ἀνδρωνόμενος καὶ προχωρῶν* εἰς τὴν ἡλικία, ὁ χαρακτήρας του θὰ τραχύνῃ (= καθὼς ἀνδρώνεται καὶ προχωρεῖ ἡ ἡ-

λία του) Λασκ. 208. *Σωπασμένοι τότε οι καταδρομείς μου, ἔμμενα ἥσυχος καὶ ἀνερόχλητος* (=σάν ἐσώπασαν) Λασκ. 15. *Καὶ τελειωμένη ἡ δέηση ἐκοίταξα χάμου* (=καὶ ἅμα ἐτελείωσε ἡ δέηση) Ζάκ. 61.

Συχνότερα χρησιμοποιεῖται ἀπόλυτη ἡ μετοχή σέ -οντας ἀ-προσώπων ρημάτων, σάν τὸ ξημερώνει, σουρουπώνει, νυχτώνει κ. τ.δ.: *Ἀποφάσισαν νὰ βροέσουμεν τὸ βράδν, ξημερώνοντας τρεῖς τοῦ μηνός* Μακρυγ. 380. *Σουρουπώνοντας νὰ βαρκαριστοῦμεν* (=ὅταν θὰ σουρουπώνη) Μακρυγ. 235· βλ. καὶ 230.

Τέτοιες μετοχὲς φαίνεται πολλές φορές πὼς ἔχουν ὑποκειμένο σέ πτώσι γενική, ἀλλὰ ἡ γενική αὐτὴ εἶναι προσδιοριστική τοῦ πραγματικοῦ ὑποκειμένου τῆς μετοχῆς, τὸ ὅποιον παραλείπεται κ' εὐκόλα ἐννοεῖται ἀπ' τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπ' τὴ συνήθη χρῆσι: *Γεννήθηκε τὸ παιδάκι μου ξημερώνοντας τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου* (=ξημερώνοντας ἡ γιορτὴ τοῦ Ἀγ. Ἀντ.) Τρ. 264. *Ξημερώνοντας τῶν Βαγιῶν, τὴν νύχτα, βλέπομε ἀπὸ ἀγνάντια στὴν Πάτρα φωτιὰ πολλή* (=ὅταν ξημέρωσε ἡ γιορτὴ τῶν Β.) Μακρυγ. 22· προβλ. καὶ 23: *Ξημερώνοντας Δαμπρῆ πῆγα εἰς Ἄρτα*.—Θὰ γυρίση πίσω *περνώντας τῆς Παναγίας* κατὰ τὰ τέλη Ἀγούστου (=ἀφοῦ περάση ἡ γιορτὴ τῆς Π.). Προβλ. Μακρυγ. 401. *Τὸ βράδν ἔλεσα νὰ κοιμηθῶ, περνώντας τὰ μεσάνυχτα* (=ἀφοῦ πέρασαν τὰ μ.).

Πραγματικὸ ὑποκειμένο ἀπόλυτης μετοχῆς σέ πτώσι γενική ἔχουμε στὴ φράσι ζώντας τοῦ. . . Π.χ. *Ὁ Πέτρος παντρεύτηκε ζώντας τοῦ πατέρα του* (=ὅταν ἀκόμα ζοῦσε ὁ πατέρας του). Ἄλλὰ ἡ φράσις αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ μίμησι τοῦ ἀρχαϊκοῦ ζῶντος τοῦ καὶ δὲν εἶναι γνήσια νεοελληνική.

Ἡ μετοχὴ αὐτὴ ζώντας, (ζῶντα), ἀφοῦ οὐσιαστικοποιήθηκε, χρησιμοποιεῖται πιά καὶ σέ ἐμπρόθετα: *Τῆς παραχώρησε τῆς κόρης του ὅλη τὴν περιουσία του σιὰ ζῶντα του*. *Ἐξανάειπε τὰ ἴδια λόγια κἀνοντας ἕνα σωρὸ ὄρκους καθὼς ἀπὸ ζῶντας ἐσυνηθοῦσε* (=καθὼς ἐσυνηθοῦσε, ὅταν ἐζοῦσε) Ζάκ. 56. *Ὡς πὸν νὰ μπιή στοὺ φρενοκομεῖο ἀπὸ ζῶντας* (Ξεν.) Καμπ. 348.

Σημ. Τῆς ἀπόλυτης μετοχῆς τῆ χρῆσι, μιὰ συντακτικὴ χρῆσι ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πὼς εἶναι καὶ τόσο γνήσια δημοτικὴ (ἐμεῖς τουλάχιστο δὲν τὴν παρατηρήσαμε σέ κανένα δημοτικὸ τραγοῦδι), δὲν ἔχει νὰ τὴν πολυσυστήση κανεὶς σέ ὅσους θέλουν νὰ γράφουν φυσικὴ καὶ ἀβίαστη δημοτικὴ γλῶσσα. Μπορεῖ, βέβαια, νὰ χρησιμοποιεῖται τέ-

τοια μετοχή στήν ποίησι, γιατί στήν ποίησι οί διάφορες γλωσσικές ιδιορρυθμίες, όταν γίνονται όπου πρέπει καί όπως πρέπει, αποτελοῦν στολίδια τοῦ λόγου. Ἀλλά στόν πεζό λόγο, όπου πρέπει προπαντός νά ἐπιδιώκωμε τή σαφήνεια τῆς ἐκφράσεως, καλύτερο εἶναι νά ἀποφεύγεται ἡ συντακτική αὐτή χρῆσις καί νά προτιμᾶται ἡ ἀνάλυσις, ἥτοι ἡ χρῆσις τῆς κατάλληλης δευτερεύουσας προτάσεως ἀντίς, γιά τήν ἀπόλυτη μετοχή. Ἔτσι π.χ. ἀντίς γιά τή φράσι: *Τὸ νερό πού ἔβραζε παγώνει βάζοντας τή χύτρα σά χιόνια* (Φωτιάδ. 1), καλύτερο θά εἶναι νά γράψωμε: *Τὸ νερό πού ἔβραζε παγώνει, ἅμα βάλουμε τή χύτρα σά χιόνια.* Ὁμοια, ἀντίς γιά τή φράσι: *Αὐτός βγαίνοντας ἀπό τήν πόρτα, εἰομάσθηκα ἐγώ* (Μακρυγ. 23), καλύτερο θά εἶναι νά γράψωμε: *Καθὼς ἐβγήκε αὐτός ἀπὸ κλπ.* Ἀπόλυτες ὅμως μετοχές σάν τίς ἡμερώνοντας, σουρουπώνοντας κ.τ.δ. μὲ χρονική σημασία, δὲν πειράζει βέβαια νά χρησιμοποιοῦνται καί στόν πεζό λόγο.

§ 210. Σημασίες τῆς μετοχῆς σέ -οντας. Ἡ μετοχή σέ -οντας χρησιμοποιεῖται πάντοτε ἐπιρρηματικῶς (§ 26, 2), καί εἶναι:

1) **τροπική.** Αὐτὴ σημαίνει τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον γίνε-
ται ἡ πράξις (πῶς) ἢ μιὰ ἐνέργεια, πού συντελεῖ στὸ νά γίνε-
ται ἡ πράξις: *Ἐπέρασε τὸ ποτάμι κολυμπώντας* (πρὸβλ.: *κολυμπη-
τά*). *Ἦρθε τρέχοντας* (=τρέχάλα). *Μὲ πῆγαν κυνηγῶντα* ὡς τοῦ μπέ-
γη τὸ κονάκι (=μὲ κυνηγητὸ) Μακρυγ. 25· βλ. καί 27. *Μιὰ πλώρη ἔρ-
χεται ἀφρίζοντας* (=μὲ ἀφρούς) Ἡλ. 21.

Τίς περισσότερες φορὲς ἡ μετοχή αὐτὴ μπορεῖ νά ἀναλύεται
μὲ πρότασι βουλευτική, πού νά εἰσάγεται μὲ τίς λέξεις μὲ τὸ νά:
Ρωτῶντας πηγαίνει κανεὶς στήν Πόλη (=μὲ τὸ νά ρωτᾷ) λ.λ. *Ἔτσι
γίνεται· πάει κανεὶς βλέποντας καὶ κάνοντας* Ἰλιγγ. 78. *Τὰ ἐξοδά
μου θά τὰ οἰκονομήσω μαζεύοντας* βότανα (=μὲ τὸ νά μαζεύω) Ππδ.
Φόν. 92. *Καθισμένοι σὲ χαμηλὰ σκαμνιά περνοῦν τίς ἀτέλειαιτες ὄρες
των κοιτάζοντας τὸ πινέλο τοῦ ζωγράφου* (=μὲ τὸ νά κοιτάζουν) Ζ.Π.
17. *Χάνουμε τὰ λόγια μας ὀμιλῶντας* του (=μὲ τὸ νά τοῦ μιλοῦμε)
Λασκ. 199. *Τὸ βουβὸ κατόρθωνε, κοιτάζοντας μόνον τὴν Ἔρση, νά
μαντεύη ἀπ' τὴν ἔκφρασί της τὰ διανοήματά της* (=μὲ τὸ νά κοιτάζη)
Ἔρσ. 150. *Οἱ νεκροὶ τῶν Ἑλλήνων, πού σκοιῶθησαν πολεμῶντας
τοὺς βαρβάρους* (=μὲ τὸ νά πολεμοῦν) Κακρ. 23. *Τὰ ψωρόσκαλα ἐξε-
θύμαιναν τὴ λύσσα τους, τὸ ἓνα δαγκώνοντας τὸ ἄλλο* (=μὲ τὸ νά
δαγκῶνον τὸ ἓνα τὸ ἄλλο) Ζάκ. 43.

2) **συνοδευτική.** (Συνθηθέστατη χρῆσις τῆς μετοχῆς σέ -οντας.

Συγγενής με την προηγούμενη). Αύτη σημαίνει μιὰ ἐνέργεια πού συνοδεύει τὴν πράξι. Μπορεῖ τίς περισσότερες φορές νὰ ἀναλύεται με πρότασι ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸ σύνδεσμο καὶ καὶ τὸ σχετικὸ ρῆμα σέ χρόνο ἐνεστώτα ἢ παρατατικὸ : *Τὸ ναυτόπουλο παιζογελῶντα ἀνέβαινε, κλαίοντα κατεβαίνει* (=μὲ παιγνίδια καὶ γέλια ἀνέβαινε, με κλάματα κατεβαίνει) Ε. 88, 18· βλ. καὶ 224, 12 καὶ 235, 5. Πάσσο. 509, 1 καὶ Σκίπ. 112. **Ἐρχεται ὁ Νταλήπ Σπαθάρας κατὰ δῶ σπάζοντας κόκκαλα, κόβοντας κεφάλια* (=καὶ σπάζει . . . καὶ κόβει) Βλαχ. 15. *Κάθισε κοντὰ σιτὴ φωτιά πυρώνοντας τὰ χέρια του* (=καὶ πύρωνε) Τρ. 11. **Ἐγύριζε τὴν πολιτεία βαφτίζοντας παιδιὰ* (=καὶ βάφτιζε) Μ. 417. **Ὁ ψαράς γύρισε σφυρίζοντας στὸ καφενεδάκι* Βεν. 107. *Στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἀκίνητος σφίγγοντας γερὰ τὰ χροῖματα μέσ' στίς παλάμες του* (=καὶ ἔσφιγγε) **Ἀργῶ 287. Βημάτιζε νευρικά ἔξω ἀπὸ τὸ δικαστήριο περιμένοντας* (=καὶ ἐπερίμενε) Ζ.Π. 77. *Βράχο τὸ βράχο ἐπήδαγε ζητῶντα μου τὰ χνάγια* (=καὶ ἀναζητοῦσε) Σικελ. 146. **Ὅλοι οἱ τόποι σου σ' ἐκράζαν χαιρετῶντα σε θερμὰ* (=καὶ σ' ἐχαιρετοῦσαν) Σολωμ. 21. *Κι' ἄπλωνα κλαίοντα κατ' αὐτὴ τὰ χέρια με καμάρι* (=μὲ κλάματα) Σολωμ. 163. *Τὰ μάτια της ἐστριφογυρίζανε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ γυρεύοντας τὸ κακὸ, καὶ τὸ βροίσκανε καὶ ὅπου δὲν ἦτουν* (=καὶ γυρεύανε) Ζάκ. 44. *Καὶ τὲς ἔβλεπε ὁ κόσμος νὰ τρέχουνε τὰ τρίστρατα, τὰ σταυροδρόμια... γυρεύοντας* (=καὶ νὰ γυρεύουν, καὶ νὰ ζητιανεύουν) Ζάκ. 46. *Καὶ μιὰ φωνὴ δυνατὴ μοῦ ἐβάρσσε τὴν ἀκοὴν λέγοντα* (=καὶ ἔλεγε) Ζάκ. 54.

Σημ. α'. Οἱ δύο παραπάνω χρήσεις τῆς μετοχῆς σέ -οντας εἶναι οἱ ἀρχικὲς τῆς χρήσεις, καὶ σ' αὐτὲς ἡ μετοχὴ εἶναι πάντοτε συνημμένη (§ 209, 2).

Σημ. β'. Λογοτέχνες δημοτικιστὰι (ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ παρόμοια χρῆσι τῆς καθαρεύουσας) χρησιμοποιοῦν μερικὲς φορές ὡς τροπικὴ ἢ συνοδευτικὴ τὴ μετοχὴ ἔχοντας ἀντίς γιὰ τὴν πρόθεσι με : **Ὁ Στέργιος κάθισε στὸν καναπέ ἔχοντας τὴν Πηγιῶ πλάγι του* (ἀντίς : με τὴν Πηγιῶ πλάγι του) Τρ. 7· βλ. καὶ **Ἡθ. 90. Πρβλ. τὸ καθαρευουσιάνικο : ἔχων τὴν Πηγιῶ κλπ.*

**Ἄλλοτε πάλι ἀπὸ δημοτικιστὰς χρησιμοποιεῖται ὅμοια μετοχὴ σέ -οντας ὡς ἀναφορικὴ : Μπήκε ἓνα παιδί ξεσκούφωτο μοιάζοντας μαζί βοσκὸς καὶ καλογεροπαίδι* (=πὸν ἔμοιαζε, τὸ ὁποῖον ἔμοιαζε) Βλαχ. 15. *Δὲ βροίσκεται κανένας σήμερα, ἔχοντας καὶ μικρὴ ἀκόμη ἰδέα ἀπὸ ἠλεκτρισμό, πὸν νὰ μὴν τὸν γνωρίζη τὸ σοσοῦρευτὴ Ἡλεκτρ. 230. Πρβλ. τὸ καθαρευουσιάνικο : Δὲν ἐβροίσκεται οὐδέις σήμερον, ἔχων καὶ μικρὰν κλπ.*

Καλὸ εἶναι νὰ ἀποφεύγονται οἱ τέτοιες συντάξεις τῆς μετοχῆς σὲ -οντας.

Ἴσως ὁμως κάμη κανεὶς τὴν ἐξῆς παρατήρησι. Ἄφου ὅλες τὶς ἄλλες μετοχὲς τὶς χρησιμοποιοῦμε καὶ ὡς ἐπιθετικὰς (βλ. παρακάτω, § 211 κ.έ.), γιὰ τὴν νὰ μὴ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιοῦμε ἔτσι καὶ τὶς μετοχὲς σὲ -οντας; Τὴν παρατήρησι αὕτη μπορεῖ νὰ τὴν κάμη μόνον ὁποῖος δὲν ἔχει προσέξει στὴ φύσι τῶν διαφόρων μετοχῶν τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Ὅλες οἱ ἄλλες μετοχὲς δὲν ἔπαψαν νὰ εἶναι ρηματικὰ ὀνόματα ἐπίθετα, λέξεις κλιτῆς μὲ τὰ τρία γένη τους, μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τους καὶ τὴν πτώσει τους. Οἱ μετοχὲς ὁμως σὲ -οντας, καθὼς εἶδαμε στὰ προηγούμενα, κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ ρηματικὰ ὀνόματα ἐπίθετα. Αὐτὲς εἶναι, ἔτσι νὰ ποῦμε, ἀποστεωμένοι ρηματικοὶ τύποι ἐπιρρηματικοί, χωρὶς γένος, ἀριθμοὺς καὶ πτώσεις. Δὲν ἔχουν λοιπὸν τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιθετικὴ φύσι τῆς μετοχῆς μέσα τους, καὶ ἐπομένως δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιθετικὰς. Ἔτσι μποροῦμε νὰ ποῦμε καὶ νὰ γράψουμε π.χ. Ἄνθρωπος ἐνδιαφερόμενος γιὰ τὸν τόπο του, ἄνθρωποι ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὴν πατρίδα τους κ.τ.τ., ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε: Ἄνθρωπος πονώντας γιὰ τὸν τόπο του, ἂν θέλουμε νὰ γράψουμε πραγματικὴ δημοτικὴ· θὰ γράψουμε: Ἄνθρωπος ποὺ πονεῖ γιὰ τὸν τόπο του κ.τ.τ.

3) **Χρονικὴ** (πότε;). Ἡ μετοχὴ αὕτη (συνήθως συνημμένη, σπανιότερα καὶ ἀπόλυτη) σημαίνει:

α') κάτι τὸ σύγχρονο μὲ κείνο ποὺ φανερώνει τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως, καὶ τότε ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν ἐνεστώτα ἢ τὸν παρατατικὸ τοῦ σχετικοῦ ρήματος: *Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμανθη ράχη, περπατῶντας ἢ Δόξα μονάχη, μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια* (=καθὼς περπατεῖ μελετᾷ, περπατεῖ καὶ συγχρόνως μελετᾷ) Σολωμ. 19. *Νὰ τί λέει ὁ Ἀριστοτέλης μιλῶντας γιὰ τὶς μέλισσες* (=ἐνῶ μιλεῖ, ἐκεῖ πὸν μιλεῖ) Φωτιάδ. 72. *Ξαναπῆρε τὸ μωρὸ καὶ φιλῶντας το θυμῆθηκε κλπ.* (=κι' ἐκεῖ πὸν τὸ φιλοῦσε) Τρ. 290. *Διαβάζοντας* ἓνα ἔργο τὸ κατανοοῦμε μονάχα τότε, *διαν ἐπαναλαμβάνεται μέσα μας ἡ διαδικασία τῆς δημιουργίας του* (=διαν διαβάζουμε) Γεωργ. 191· βλ. καὶ 86 (*κατασκευάζοντας* κάτι ὁ ἄνθρωπος κλπ.). *Στὸ δρόμο πηγαίνοντας βρῖσκουν τὴν πάπια* (=καθὼς πηγαιναν, ἐκεῖ πὸν πηγαιναν) Π.Μ. 3. *Τᾶστέρι τὸ λαμπρὸ ἔτρεμε βασιλεύοντας πίσω ἀπὸ τὰ βουνα* (=καθὼς ἐβασίλευε) Δπ. 130. *Καὶ εἶπα, ὄλα γύρω βλέποντας* (=ἐνῶ συγχρόνως ἔβλεπα ὄλα γύρω) Σικελ. 9. *Μελετῶντας* αὐτὰ τὰ ζητήματα οἱ τεχνικοὶ ἐξακρίβωσαν πὼς κλπ. (=καθὼς μελετοῦσαν) Ἡλεκτρ. 111. *Με-*

γαλόφωνα **κράζοντας** βοήθεια γυμνός πετιέται *δχ* τὸ ζεστό κρεβάτι (= ἐνῶ κράζει βοήθεια, πετιέται) Σολωμ. 134. Καὶ ἐφανέρωνε τὴν πονηρία καὶ **μιλῶντας** καὶ **σιωπῶντας** (=καὶ ὅταν μιλοῦσε κλπ.) Ζάκ. 45.

β') κάτι τὸ προτερόχρονο σχετικὰ μὲ κεῖνο ποῦ φανερῶνει τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως, καὶ τότε ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν ἄοριστο τοῦ σχετικοῦ ρήματος: **Μαθαίνοντας** αὐτὸ ὁ Μεταξᾶς καὶ ἡ συντροφιά ἔλαβαν ψυχὴ (=ἅμα ἔμαθαν) Μακρυγ. 376. **Ἀκούοντας** τὸ νέο βουβάθησαν γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὴν κατάπληξι (=σὺν ἀκουσαν) Ζ.Π. 136. **Ἀνοιξε** τὰ μάτια τῆς καὶ **βλέποντας** τὴν κάσα ἀνατρίχιασε (=καὶ ἅμα εἶδε) Ζάκ. 57. **Κι** αὐτὸς ὁ ἴδιος (ὁ Κολοκοτρώνης) **βάζοντας** στὴ θῆκη τὸ σπαθί, κοίταξε πῶς νὰ γλυτώσῃ (=ἀφοῦ ἔβαλε) Μελ. 29. **Φτάνοντας** ἐκεῖ πῆγε νὰ προσκυνήσῃ (=ἅμα ἔφτασε) Κόντογλ. 19. **Πέφτοντας** στὰ γόνατα, φίλησε τὸ χέρι τοῦ ἄντρα τῆς (=ἔπεσε στὰ γ. καὶ φίλησε) Ἡθ. 85. **Ἀφήνοντας** τὸν κονβὰ μὲ τὸ νερό, προχώρησε σὲ μιὰ πορτούλα Βουτ. 2. **Στὰ 1818 γυρνῶντας** στὴν πατρίδα του, **ρίχτηκε** ἀμέσως στὴν ἐθνικὴ δράση (=ἀφοῦ γύρισε) Ἀργῶ 13. **Τελειώνοντας** τὰ ὄσα εἴπαμε γιὰ τὸ θερμοηλεκτρισμὸ, ἕς ποῦμε καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο φαινόμενο (=ἀφοῦ τελειώσαμε) Ἡλεκτρ. 107.—**Κατεβαίνοντας** θὰ πῶ (στὴ θυρωρὸ) νὰ σοῦ ἀνεβάσουν τὸ κοντι (=καθὼς θὰ κατέβω, ἅμα κατέβω) Ζ.Π. 185. (Βλ. καὶ τὰ παραδείγματα τῆς § 209, 2, II).

Σημ. Ὅταν πρόκειται γιὰ κάτι τὸ προτερόχρονο, χρησιμοποιεῖται ἀπὸ δημοτικιστὰς κάποτε μιὰ μετοχὴ χρόνου, σὺν νὰ λέμε, παρακειμένου, κατασκευασμένη ἀπ' τὴ μετοχὴ τοῦ ρήματος ἔχω (ἔχοντας) καὶ τὸ ἄοριστικὸ ἀπαρέμφατο τοῦ σχετικοῦ ρήματος (§ 206): *Τρεῖς πανομήνες ἐπάλεσαν μὲ τὸν πειρασμό, ἔχοντας* δώσει στὸν ἑαυτὸ τους προθεσμίαν πὺν δλο καὶ λιγότευε (=ἀφοῦ ἔδωσαν) Ζ.Π. 49. *Ψηλὰ στὴν ἐκκλησιὰ ὁ παπάς, ἔχοντας* τελειώσει τὸν ὁσπερινό, καθόταν κλπ. (=ἀφοῦ ἐτελείωσε) Ζ.Π. 65.

Ἡ τέτοια μετοχὴ ὁμῶς εἶναι ἐντελῶς νέο κατασκεύασμα, ξένο πρὸς τὴ γνήσια δημοτικὴ, ποῦ καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ προτερόχρονου, ὅπως δείχνουν τὰ παραπάνω παραδείγματα, χρησιμοποιεῖ μετοχὴ τοῦ ἐνεστώτα σέ -οντας. Καλύτερα νὰ χρησιμοποιεῖται χρονικὴ πρότασις εἰσαγόμενη μὲ τὸ ἅμα, τὸ ἀφοῦ, τὸ σὺν κ.τ.τ.

4) **αἰτιολογικὴ** (γιατί;). Κανονικὰ συνημμένη (§ 209, 2, I): **Ἐξέροντας** ὁ γνωστικὸς πῶς ὄ,τι *κι* ἂν ἔλεγε, δὲ θὰ τὸν ἄκουγε ὁ τρελλός, **ἔβγαλε** τὸ ζουνάρι του καὶ τοῦ τὸ ἔδωκε (=ἐπειδὴ ἤξερε) Π.Μ.

148· βλ. καὶ Πα. 33 (**τρομάζοντας**) καὶ Κμπ. 133. *Μὴν ὑποφέροντας* πλέον ἀπὸ τὴν πείνα, ἀποφάσισαν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ γιοφύρι κλπ. (=ἐπειδὴ δὲν μοροῦσαν νὰ ὑποφέρουν) Μακρυγ. 12. *Κοίταξε γύρω του καὶ μὴ βλέποντας ψυχὴ, ἔκραξε καὶ τοὺς συντρόφους τοὺς* (= καὶ σὺν δὲν ἔβλεπε, κι' ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπε) Ἔρσ. 2. **Ἀκούγοντας** θόρυβο κάτω, σηκώθηκα καὶ κατέβηκα (=ἐπειδὴ ἀκούγα) Ἐφταλ. 22. *Μὴ μοροῶντας* νὰ καταλάβουνε τί γίνεται, στὸ τέλος καθίσανε Κόντογλ. 11. *Καὶ αὐτὴ, λογιάζοντας* πὺς ἦταν οἱ γονεοὶ της, ἔτρεχε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ (=ἐπειδὴ ἐλόγιαζε) Ζάκ. 60. *Βλέποντας* τὴν κάσα ἀνατρίχιασε, γιὰτὶ ἐσκιάχθηκε μὴ τὴ βάλανε ἐκεῖ, **στοχάζοντάς** τὴνε πεθαμένη (=ἐπειδὴ τὴν ἐστοχάζονταν) Ζάκ. 57.

Ἔτσι καὶ μὲ τὸ μόριο ὡς μπροστά της: *Τότε ὡς ἔχοντας* καὶ ἐγὼ μερίδιον εἰς αὐτεῖνη τὴν πατρίδα καὶ κοινωνία, γράφω μὲ πολλὴ ἀγανάκτησιν (=ἐπειδὴ ἔχω) Μακρυγ. 3.

5) **ὑποθετική**. Καὶ συνημμένη καὶ ἀπόλυτη: *Ἡ διοίκηση σὰς γνωρίζει, καὶ βροϊκονιάς* σας ἐδῶ θέλει πεῖ πὺς τὴν ἐφρουρίζετε ἐσεῖς (=ἂν σὰς εὔρη) Ζάκ. 62. **Δείποντας** αὐτὸ τὸ δάσος, θὰ πῆγαιναν τὰ σπία τὰ τοῦ χωριοῦ στὸ ποτάμι (=ἂν ἔλειπε) Λουκόπ. 10· βλ. καὶ Θεοτόκ. 18 (**λείποντας** ὁ Ἀργύρης κλπ.). *Τρέχεις μαζί του θέλοντας* καὶ μὴ (=εἴτε θέλεις εἴτε δὲ θέλεις, καὶ ἂν θέλεις καὶ ἂν δὲ θέλεις) Λπ. 72· βλ. καὶ Ζ.Π. 129 καὶ Ἰλιγγ. 138.

6) **ἐνδοτική**. Κανονικὰ συνημμένη: *Σαράντα χρόνια φυσῶντας* δὲ μπόρεσα νὰ τὸν ρίξω τὸν πύργο (=ἂν καὶ σαράντα χρόνια φυσῶ, μολονότι κλπ.) Π.Μ. 30. *Ὁ Γκρέκο δουλεύοντας* τὴ σκληρὴ τούτη Ἀνάγκη κραταίει ἄγρυπνο τὸ πνεῦμα του (=μολονότι δουλεύει) Πρεβελ. 27.

Σημ. Ὡς ἐνδοτικὴ συνηθέστερα χρησιμοποιεῖται ἡ μετοχὴ σέ -μένος, ἀλλὰ κανονικὰ μὲ τὸ μολονότι ἢ ἂν καὶ (ἢ ἀγκαλὰ καὶ) μπροστά της: *Ἐξακολουθοῦσε νὰ μάχεται, ἂν καὶ βασιὰ πληρωμένος*. Καὶ ἐθυμήθηκα ἐνα ποίημα... τὸ ποιοτὸ, ἀγκαλὰ καὶ μαθημένος σὴν ποίηση τῆς Θεῖας Γραφῆς, δὲν τὸ βροῖσκα τόσο κακὸ Ζάκ. 53. **Αγκαλὰ** καὶ πλέον **ἠλικιωμένη**, πολὺ τῆς ἔμοιαζε Ζάκ. 57.

7) **τελική**. Πολὺ σπάνια χρῆσις: *Μέγα, λαμπρὸν ἐὰν ἤθελες ὄνομα, καὶ περνώντας* ἐσὺ, κάθε ὀφθαλμὸς μὲ θανμασιμὸν νὰ στρέφεται **παρατηρῶντας** σε, σφαλερὸν δρόμον, ἄθλιε, ἐδιάλεξας (=γιανὰ σὲ παρατηρῆ) Κάλβ. 166.

Σημ. Χρῆσις τῆς μετοχῆς σέ -οντας καὶ ὡς κατηγορηματικῆς, ὅπως

π.χ. στή φράσι *Τὰ πρῶτα βέλη σου ἄρχισαν δονῶντας τή σιγή* (Σικελ. 25), εἰ-
 ναί μίμησις ἀρχαίας συντάξεως. Πρβλ. ἀρχαίο: *τὰ βέλη ἤρξαιτο δονοῦντα*.

2. Οἱ μετοχές σέ -οούμενος ἢ -άμενος.

§ 211. Οἱ γνήσιες νεολληνικές μετοχές σέ -οούμενος, -άμενος (§ 207, 2) χρησιμοποιοῦνται συνήθως ἐπιθετικῶς, σπανιότερα καί κατηγορηματικῶς: Ἐνθροπος **καθούμενος** (=ἄεργος) παρηγοριὰ τῆς χόρας λ.λ. **Τρεχούμενος** λογαριασμός. *Θολώνουν τὰ τρεχούμενα νερά* Πα. 63. *Μέ σκοποῦς χαρούμενους τινάζουνε τὰ λιόδεντρα* Σκίπ. 173.— Σ' αὐτὰ τὰ μέρη δὲν ἔρχεται ποὺλὶ **πετάμενο** Π.Μ. 105· βλ. καὶ Ζ.Π. 166 (ποὺλὶ πετούμενο). *Μοῦ δείχνει κάτω μὲ τρεμάμενο χέρι* Λπ. 227. *Σὰν τὰ στεκάμενα νερά* Γρουπ. 35. *Δείχεται χαιράμενη* Λπ. 88. Ἄσπρα τὰ μαλλιά, **τρεμάμενα** τὰ πόδια Λπ. 63· πρβλ. καὶ 94 (συντεφένιες χάντρες **κινούμενες**).

Μερικὲς ὅμως ἀπ' τὶς μετοχές αὐτὲς χρησιμοποιοῦνται συχνὰ καὶ οὐσιαστικῶς, ἰδίως στὸ οὐδέτερο γένος (§ 39): *Τὰ πλεούμενα* (=τὰ πλοῖα) Λπ. 233. *Τὰ βρεχάμενα* (=τὰ ὑφάλια μέρη τοῦ πλοίου). *Τὰ πετούμενα* (=τὰ ποὺλιὰ ὅσα πετοῦν) Πάσσο. Δίστ. 97 καὶ Θ. Χρ. 47. *Τὰ λαλούμενα* (=τὰ μουσικὰ ὄργανα). *Τὰ χρειαζόμενα* (=τὰ ἀναγκαῖα πράγματα). *Τὸ προεπούμενο* (=τὸ πρόεπον). Ὁ **λεγάμενος**, ἢ **λεγάμενη** (σὲ τόνο μεγάλης οἰκειότητος=ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, ὁ γνωστός τῆς φίλος, ἢ γνωστή του φίλη, ἢ φιλενάδα του).

Ἔτσι καὶ στή φράσι: *Στὰ καλὰ καθούμενα* (=χωρὶς κανένα λόγο, χωρὶς καμιά αἰτία) Ἀποστολ. 7, Ζ.Π. 61, Ἡθ. 56 καὶ Ἐρσ. 303· πρβλ. τὴ φράσι: *Κάθεται καλὰ* (=μένει ἡσυχος, δὲν πειράζει κανένα).

Σημ. Ἡ μετοχὴ πηγαινάμενος λαμβάνεται συνήθως χρονικῶς (=πηγαίνοντας, καθὼς πηγαίνα ἢ ἀφοῦ ἐπήγα), καὶ οἱ μετοχές γελούμενος καὶ χαρούμενος συνήθως κατηγορηματικῶς: Ἐφυγε **χαρούμενος** Μβ. 434· βλ. καὶ 451 καὶ Τρ. 270. Ὁ **γαμπρός ξανακάθισε στὸ σακμί του γελούμενος** (=γελαστός) Ἡθ. 28.

Ἡ μετοχὴ πάλι χαιράμενος χρησιμοποιεῖται συνήθως μὲ ἔννοια εὐχετική. Ἔτσι π.χ. στήν Πελοπόννησο θέλοντας ἕνας νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ εὐχηθῇ μὲ τὸ ποτήρι τοῦ κρασιοῦ, ποῦ τοῦ ἔχουν προσφέρει νὰ πιῇ σ' ἕνα σπίτι, ὑψώνοντας τὸ ποτήρι λέει ἀπευθυνόμενος πρῶτα πρὸς τὴν οἰκοδέσποινα: **Χαιράμενη!** καὶ ἔπειτα ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ λέει ἐπίσης: **Χαιράμενοι!** (=χαρὰ νὰ ἔχετε, πάντα νὰ χαίρεστε).

3. Ἡ μετοχή σέ - μένος.

§ 212. Ἡ μετοχή σέ - μένος (§ 207, 3) χρησιμοποιεῖται ὅπως κάθε ἐπίθετο, ἦτοι

1) ὡς κατηγορούμενο ἢ ὡς κατηγορηματικός προσδιορισμός (§ 41): Ἡ *γιαγιά του ἦταν μαυροντυμένη* Ζ.Π. 67. *Μιά παπαρόνια βρέθηκε φυτρωμένη* σὸ πλάγι του Τρ. 28. *Βρῆκε χορταριασμένα* τὰ δώματα Πα. 61 (§ 62, 3).—Ἔσκυψε ὁ Μοῦρτος τὸ κεφάλι *ντροπιασμένος* Βλαχ. 25. Ὁ *Λάμπρος τρομασμένος* τήνε κράζει Σολωμ. 134· βλ. καὶ Πα. 74. Ἔτσι *ντυμένος*, βημάτιζε *νευρικά* Ζ.Π. 77. Ἡ *Θοδωρούλα ταραγμένη* καὶ *κατακόκκινη* με ρώτησε Τρ. 281. *Κάθεται* με τὰ χέρια *σταυρωμένα*. Πρβλ. Ε. 222, 7· βλ. καὶ 165, 10.

Σημ. Κατηγορούμενου θέσι ἔχει κανονικά ἡ μετοχή σέ - μένος με τὰ ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι, ὅταν λαμβάνεται μαζί μ' αὐτὰ γιὰ σχηματισμὸ τῶν συντελικῶν χρόνων (§ 183, § 185 καὶ § 186): *Τὸ Ἀϊγιοργίτικο κρασί* τὸ ἔχω *συνηθισμένο* Τρ. 3 (§ 62, 1). Σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἤμωνα *βυθισμένος* Τρ. 27. Ὁ *μαῦρος πόλεμος* μ' ἔχει *διωγμένο* Ἀθάν. 18· βλ. καὶ Ε. 185, 4-186, 1-204, 1 καὶ 206, 8.

2) ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός (§ 35): *Εἰκόνες γεμάτες σαμμένα* καὶ *βαθουλωμένα* πρόσωπα Ζ.Π. 25. *Μελετοῦσε γυμνοὺς ζητιάνοους, φορτωμένους* ἀχθοφόρους κλπ. Ζ.Π. 20. *Μὴ ζητᾶς τὰ πλοῦτη τὰ κρυμμένα* Λπ. 219 (§ 40, 1, β'). *Μιά παραδεισιακὴ σκιά* ἀνάπανε τὰ μάτια τους τὰ *κουρασμένα* κλπ. (Νιρβ.) Κμπ. 301· βλ. καὶ Ε. 57, 10 καὶ 225, 3.

3) οὐσιαστικῶς, συνήθως με τὸ ἄρθρο, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ χωρὶς ἄρθρο (§ 39): Ὁ *πεθαμένος* (=δ νεκρός) Ε. 92, 45. Ὁ *πνιγμένος* ἀπ' τὰ μαλλιά του πιάνεται λ.λ. Ὁ *ἄρρωστημένος* (=δ ἄρρωστος) Ε. 135 ξγ'. Ὁ *ἀντρειωμένος* (=δ ἀνδρεῖος, τὸ παλληκάρι) Ε. 41, 1· βλ. καὶ 222, 4 (τρεῖς ἀντρειωμένοι). Ἡρθαν οἱ *καλεσμένοι*. *Ἐέχασε τὰ περασμένα*.—Γιὰ πρώτη φορὰ εἶδε *πληγωμένο* νὰ περιφρονῇ τὸ χάιδι της Ζ.Π. 29.

Παρόμοια καὶ τὰ τῆς πολιτικῆς γλώσσας: Ὁ *ἐπιτετραμμένος* (τῆς Τουρκίας), ὁ *ἀπεσταλμένος* κ.τ.δ. Πρβλ. καὶ Ζ.Π. 142: οἱ *καθυστερημένοι*.

Σημ. Ὡς ἰσοδύναμα με τὴ μετοχή σέ - μένος ἢ ἐκ παραλλήλου με αὐτὴ λαμβάνονται πολλὲς φορὲς τὰ σχετικὰ ρηματικά ἐπίθετα σέ - τός,

(-τή, -τό): Βρίσκει τὴν πόρτα **σφαλιστή** (=σφαλισμένη) καὶ τὰ κλειδιά **παρμένα** Ε. 92, 73. Ἐγὼμ' ὁ Λάπας (ὁ) **ξακουστός**, ὁ Λάπας (ὁ) **ξακουμένος** Πάσο. 15, 24· βλ. καὶ 43, 31 (§ 40, 1, β', Σημ.).

§ 213. Μερικὲς μετοχὲς σὲ -μένος

1) χρησιμοποιοῦνται ὄχι μόνο μετὰ τὴν παθητικὴν τοὺς σημασίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ σημασίαν ἐνεργητικὴν. Ἔτσι συνηθέστατα οἱ μετοχὲς φαγωμένος καὶ πιομένος: (*Πίττα φαγωμένη* = πού ἔχει φαγωθῆ) — Ὁ Πέτρος δὲν πεινᾷ ἤρθε **φαγωμένος** (= ἄφου ἔχει φάγει). Κρασί **πιομένο** (= πού ἔχει πιοθῆ) — Μὴν τοῦ δίνης ἄλλο κρασί· εἶναι **πιομένο** (= ἔχει πιεῖ) Ππδ. Β 24.

Ὁμοια: Κερδοσμένα, χαμένα χρήματα (= πού ἔχουν κερδηθῆ, πού ἔχουν χαθῆ) — Ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐμπόριο ἐγὼ ἐβγήκα **κερδοσμένος**, ὁ Πέτρος **χαμένος** (= ἐγὼ ἔχω κερδίσει, ὁ Π. ἔχει χάσει). Διαβασμένα βιβλία (= πού ἔχουν διαβασθῆ) — Αὐτὸς εἶναι πολὺ **διαβασμένος** ἄνθρωπος (= ἔχει διαβάσει πολλά). Προσκυνημένες εἰκόνες (= πού ἔχουν προσκυνηθῆ) — Προσκυνημένο κεφάλι δὲν κόβεται (= πού ἔχει προσκυνῆσει, πού ἔχει δηλώσει ὑποταγή) Βλαχ. 43. (βλ. καὶ § 207, 3).

2) χρησιμοποιοῦνται καὶ μετὰ σημασίαν χρόνου ἐνεστώτα: Ἐλεύθεροι **πολιορκημένοι** (= πολιορκούμενοι) Σολωμ. Εἶδαν τί τοὺς γράφωμεν τῶν **πολιορκημένων** (= τῶν πολιορκουμένων) Μακρυγ. 225. Φωτισμένο παράθυρο (= φωτιζόμενο) Νέ. Ἔστ. τεύχος 347, σελ. 466. Παρακινημένος ἀπὸ τέτοιες σκέψεις ἀποφασίζω νὰ τὸ κάμω (= παρακινούμενος). Ὁ **πνιγμένος** ἀπ' τὰ μαλλιά του πιάνεται (= ὁ πνιγόμενος, ἐκεῖνος πού πνίγεται) λ.λ.

3) σημαίνουν ὄχι πὼς ἔχει πάθει, ἀλλὰ πὼς εἶναι ἄξιος νὰ πάθῃ κανεὶς ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα, (ὅπως τὰ ἀντίστοιχὰ τοὺς ρηματικὰ ἐπίθετα σὲ -τός): Ἀγαπημένος ἄνθρωπος (= ἀγαπητός, ἀξιαγάπητος). Ζηλεμένος ἄνθρωπος (= ζηλευτός, ἀξιοζήλευτος). Σιχαμένος ἄνθρωπος (= σιχαμερός, ἄξιος νὰ τὸν σιχάινεται κανεὶς). Καμαρωμένος ἄνθρωπος (= καμαρωτός, ἄξιος νὰ τὸν καμαρώνῃ κανεὶς) Ε. 13, 6. Παλουκωμένος ἄνθρωπος (= ἄξιος γιὰ παλούκωμα)· πρβλ. τὴν φράσιν: Αὐτὸς ὁ **παλουκωμένος** τὰ κάνει αὐτά. — Ἀς ὀφτεῖ ἐκεῖνος ὁ **ἀφορισμένος** ὁ δήμαρχος (= ὁ ἄξιος ἀφορισμοῦ) Τρ. 17.

Καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς σημασίας αὐτῆς, μετὰ μιὰ ψυχολογικὴ πρόληψιν, λαμβάνονται κατόπιν μερικὲς τέτοιες μετοχὲς ἀντὶς γιὰ μιὰ ἀντίστοιχον ἐϋχὴ ἢ (συνηθέστερα) κατὰ ῥα: Αὐτὸ τὸ

εἶπαμε, **βλοημένη** (=εὐλοημένη) Ππδ. Α 77· πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ νὰ σὲ βλοήσῃ ὁ Χριστός!*—*Ἡ θεὶά ἡ Μαρουδιώ, ἡ συχωρεμένη* Ἔρσ. 218· βλ. καὶ Ππδ. Β 65: *τοῦ ἀνδρός της τοῦ συχωρεμένου* καὶ πρβλ. τῆ φράσι: *Θεὸς συχωρᾶ τον!*—*Βασιλιά μου πολυχρονημένε!* Μ. 419· βλ. καὶ Π.Μ. 50 καὶ πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ πολλὰ χροῖνα νὰ ζήσης!*—*Αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμένος τὰ κάνει αὐτὰ:* πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ ἀνάθεμά τον!*—*Ὁ ἀστραποκαμένος* Ε. 90 Γ, 15· πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ νὰ ἀστράφῃ καὶ νὰ τὸν κάψῃ!*—*Ὁ θεοσκοτωμένος*· πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ νὰ τὸν σκοτώσῃ ὁ Θεός!*—*Ὁ χαντακωμένος* (=ποὺ νὰ τὸν χαντακώσω, νὰ τὸν θάψω!). *Ὁ σκασμένος* (=ποὺ νὰ σκάσῃ!). *Ὁ συφοριασμένος* Ζ.Π. 40, 56 καὶ 148· πρβλ. τῆ φράσι: *Ποὺ συφορὰ νὰ τὸν εἶθῃ!* Βλ. καὶ § 211, Σημ.

Σημ. α'. Ὅπως βλέπει κανεὶς στὰ παραπάνω, μερικὲς ἀπ' τὶς μετοχὲς αὐτὲς προέρχονται ὄχι ἀπ' εὐθείας ἀπὸ ἓνα ρῆμα, παρὰ ἀπὸ ὀλόκληρη φράσι: (*Ποὺ νὰ στράφῃ καὶ νὰ τὸν κάψῃ!*) *ἀστραποκαμένος* κλπ.

Σημ. β'. Εἶδαμε παραπάνω (§ 207, 3, Σημ.) πὼς ἀπ' τῆ λόγια γλῶσσα ἔχουν εἰσαχθῆ στὴν κοινὴ χρῆσι πολλὲς μετοχὲς, ποὺ ἀνήκουν στὸ τυπικὸ τοῦ ρήματος τῆς ἀρχαίας γλῶσσας. Τὶς μετοχὲς αὐτὲς, καθὼς καὶ ἄλλες ὁμοίαι, ἰδίως τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἔνεστῶτα, ἐπιστήμονες δημοτικιστὰὶ δὲν ἀποφεύγουν νὰ τὶς χρησιμοποιοῦν καὶ χωρὶς ἄρθρο μὲ διάφορες σημασίαι. Καὶ πρῶτα, συνηθέστατα, ὡς ἀναφορικὲς: *Ἡ ζωὴ εἶναι φαινόμενο ἀδιάκοπα ἐναλλασσόμενο* (=ποὺ ἀδιάκοπα ἐναλλάσσεται) Παναγ. 33. *Κυκλικὸς τομέας λέγεται μέρος ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια τοῦ κύκλου περιοριζόμενο ἀπὸ ἓνα τόξο* κλπ. (=ποὺ περιορίζεται) Γιαννίδ. 58. *Αὐτορρυθμιζόμενες ἀντιοισίαι* (=ποὺ αὐτορρυθμίζονται) Ἡλεκτρ. 50. *Ἄλλοτε συνεργαζόμενες καὶ ἄλλοτε ἀλληλοσυγκρούμενες ἀποικίαι* (=ἀποικίαι ποὺ ἄλλοτε συνεργάζονται κλπ.) Χάρ. Κ. 120. *Μέσα στὸ καράβι βρισκότανε καὶ μιὰ(ν) ἄλλη σκλάβα, λεγόμενη καὶ τοῦτη Κατερίνα* (=ποὺ λεγόταν) Κόντογλ. 74. Ὅμοια ὡς τροπικὴ ἢ κατηγορηματικὴ: *Ὁ Ψυχάρης κατηγορώντας τὸν Παλαμᾶ, ἀρνούμενος σ' αὐτὸν ποιητικὴν ἀξία, ἀρνεῖται* κλπ. (=μὲ τὸ νὰ ἀρνεῖται) Πολίτ. Α 329. *Τὰ βήματα ποὺ ἔκαναν παράλληλα ἀλλὰ καὶ ἀντιμαχόμενα ἡ ἀγορησι καὶ ἡ παράδοσι* Χαρ. Κ. 110. Πρβλ. καὶ τῆ συνήθη φράσι: *Ἐγὼ τὸ εἶπα αὐτὸ ἀστερευόμενος.* Ὅμοια ὡς χρονικὴ ἢ ὑποθετικὴ: *Ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια δὲ μοσοεῖ νὰ ζήσῃ, παρὰ μεταφραζόμενη σὲ νόμον καὶ θεομὸν* (=δταν μεταφράζεται, ἐὰν μεταφράζεται) Παπαν. 99 *Ὅποια-δήποτε ἀοχὴ γενικευμένη καὶ περιβαλλόμενη κῦρος καθολικὸ* (=ἅμα γενικεύεται καὶ περιβάλλεται) Παπαν. 21. Ἔτσι καί: *Τὴ μάνα σου θυμούμενη ἐδάκρυζες,* Ἀρθούλα (=καθὼς θυμόσουν) Σολωμ. 3.

Τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἰδιαιτέρα τῆς φιλοσοφικῆς γλῶσσας τέλος οἱ ἀνάγκαι ἐπιβάλλουν πολλὰς φορὰς τὴ χρῆσι καὶ ἀρχαϊκῶν μετοχῶν ἐνεργητικοῦ ἔνεστῶτα: *Νομοθετοῦσα ἠθικὴ* Παπαν. 72· βλ. καὶ 108. *Ἡ κα-*

ταπεινότητα τῆς ἄρχουσας τάξης Γιάννης Κορδάτος (στὴ Νέα Ἑστία, τευχ. 439). *Κυριαρχοῦσα πλίστη* Παπαν. 95. *Μὲ τὴ δεσπόζουσα θέση* ποὺ εἶχαν τὰ Ἑλληνικά Τριαντ. 41. *Ἡ θεμελιώνουσα ἀρχή* Παπαν. 8. *Πρότυπο νομοθετούσας ἠθικῆς, ἠθικῆς προστάζουσας* κατηγορηματικά Παπαν. 10. *Οἱ ἠθονες τῆς μέλλουσας ζωῆς* Παπαν. 97.

Ἄπου ὁμως δὲν εἶναι ἀναγκαῖο, μποροῦμε νὰ ἀποφεύγουμε τὴ χρῆσιν τέτοιων μετοχῶν. Ἔτσι π.χ. ἀντὶ νὰ γραφῆ: *Λέξεις σημαίνουσες πολιτικῆς διακρίσεις* μπορεῖ νὰ γραφῆ: *Λέξεις ποὺ σημαίνουν κλπ.*

4. Σύνδεσις μετοχῶν μεταξύ τους.

§ 213α. Μπορεῖ στὴν ἴδια πρότασι νὰ ὑπάρχουν δυὸ ἢ περισσότερες (ὁμοιόπτωτες) μετοχές, ποὺ νὰ προσδιορίζουν καὶ οἱ δυὸ τὸ ὑποκειμενο τοῦ ρήματος. Οἱ μετοχές αὐτές

1) συνδέονται μεταξύ τους κατὰ παράταξιν (§ 4, 1), ὅταν εἶναι συντακτικῶς ὁμοειδεῖς: *Οἱ μικροὶ πηδῶντας καὶ φρονάζοντας χύθηκαν* σὺς πόριτες Δελμ. 280. *Νὰ πλάσῃ ἔργα βιώσιμα καταστρέφοντας καὶ κομματιάζοντας καὶ ἔξανεμίζοντας τὸν ἔναρθρο λόγο* Παναγ. 35. *Τὶς κοίταξε ὅλες μαζί παραβάλλοντας καὶ σχετίζοντας τὴ μὰ μὲ τὴν ἄλλη* Ἀποστολ. 154. *Ἔτσι γίνεται πάει κανεὶς βλέποντας καὶ κάνοντας* Ἰλιγγ. 78 (§ 210, 1 καὶ 2).—*Καὶ ἐφανέρωσε τὴν ποιητορία καὶ μιλώντας καὶ σιωπώντας* Ζάκ. 45. *Ἐκάνανε τὸ σταυρό τους κοιτάζοντας κατὰ τὸ Μισολόγγι καὶ κλαίοντας* Ζάκ. 46 (§ 210, 3, α'). *Ὁ κάθε νέος κειμενοδίφης συνεχίζει τὸ ἔργο τοῦ πιδὸ παλιοῦ εἴτε συμπληρώνοντάς το εἴτε καὶ πολεμῶντας το* Κακρ. 34. *Ἐτότες ἡ γυναῖκα τῆς Ζάκυνθος βάνοντας τὴν ἀπαλάμη ἀπάνου στὴν καρδιά της καὶ ἀνασιενάζοντας* δυνατὰ εἶπε (=ἀφοῦ ἔβαλε καὶ ἀφοῦ ἀναστέναξε) Ζάκ. 49 (§ 210, 3, β').

2) ἐκφέρονται ἄσυνδέτως

α') ὅταν εἶναι συντακτικῶς ἑτεροειδεῖς: *Λέ(γ)οντας* (αὐτὰ) εἰσιώπησε ὀλίγο *κοιτάζοντας* μέσ' στὰ μάτια τὲς γυναῖκες τοῦ Μισολογγιοῦ (=ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ—καὶ ἐκοίταξε) Ζάκ. 49. *Γράφοντας* αὐτὰ τὰ αἴτια καὶ τὶς περιστάσεις, ὅπου φέραμεν τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδας μας ὅλοι, ὡς *ἔχοντας* καὶ ἐγὼ μερίδιον εἰς αὐτεῖνη τὴν πατρίδα καὶ κοινωνία, γράφω μὲ πολλὴ ἀγανάχτησιν (=καθὼς γράφω.... ἐπειδὴ ἔχω....) Μακρουγ. 3. *Καὶ τελειωμένη ἡ δέση ἐκοίταξα* χάμον ὀπίσω ἀπὸ τὸν καθρέφτη *στοχάζοντάς* τὴνε λιγωμένη (=ἀφοῦ τελείωσε.... ἐπειδὴ τὴν ἐστοχαζόμουν....) Ζάκ. 61 (§ 209, 2, II).

β') όταν ή μιὰ προσδιορίζη τήν άλλη: *Τούς πῆραν ὀμπρός οἱ Ἕλληγες μέ τὰ μαχαίρια καί τούς πῆγαν κυνηγώντας ὡς τὸ Κομπούτι, σκοτώνοντας καί παίρνοντας λάφυρα* (=μέ κυνηγητό... ἐνῶ συγχρότως ἐσοκότωναν κλπ.) Μακρυγ. 28. (Οἱ δυὸ τελευταῖες μετοχές συνδέονται μεταξύ τους ὡς ὁμοειδεῖς συντακτικῶς προσδιορίζουν τήν πρώτη καί γι' αὐτὸ δὲ συνδέονται μ' αὐτή). *Δουσιμένοι φῶς κοιτάζουμε γύρω μας θαμπωμένοι* Δημαρ. 41. *Τί χάνουμε, περνώντας τίς νύχτες κλεισμένοι στὰ σπίτια τῶν πόλεων* (=μέ τὸ νὰ περνοῦμε κλεισμένοι) Ἔρσ. 171. *Καί ἀνασηκώθηκα ὅλος τετρομασμένος φωνάζοντας: Μνήσθητί μου, Κύριε!* Ζάκ. 62 (πρβλ.: ἐφώναξα τρομασμένος). *Γυρίζοντας ὁ Μιχαήλ στήν Κωνσταντινούπολι, γλυτωμένος ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βάρδα, ἔδειξε μεγαλύτερη συμπάθεια στὸ Βασίλειο* (=ἄμα γύρισε γλυτωμένος) Κόντογλ. 22. *Ὁ Ψυχάρης κατηγορῶντας τὸν Παλαμᾶ, ἀρνούμενος σ' αὐτὸν ποιητικὴ ἀξία, ἀρνεῖται καί πνευματικότητα σ' ὅλη τήν ὥσ τὰ σήμερα Ψυχαρικὴ δράση* (=ἀφοῦ κατηγορεῖ, μέ τὸ νὰ ἀρνεῖται) Πολίτ. Α 329.

γ') όταν ὁ λόγος ἐκφέρεται μέ γοργότητα ἢ ἔμφασι, κατὰ τὸ ἀσύνδετο σχῆμα: *Κι' ἐγὼ τὴ θύρα ἀνοίγω κλαίγοντας, γελώντας* Καζαντζ. Ἀνθολ. 115. *Τὸ γεράκι τὴν κοίταζε ματωμένο, ὀργισμένο* Ζ.Π. 35.

Ε. Οί χρόνοι τοῦ ρήματος στίς άλλες έγκλίσεις.

§ 214. Ἄν ἀνασκοπήσωμε στὰ προηγούμενα (§ 188 — § 213) τὴ χρῆσι καί τὴ σημασία τῶν χρόνων στίς διάφορες έγκλίσεις, παρατηροῦμε πρῶτα γενικῶς ὅτι καί στίς άλλες (ἐκτός ἀπ' τὴν κυρίως ὀριστικῆ, § 171—§ 186) έγκλίσεις κάθε χρόνος τοῦ ρήματος διατηρεῖ τὴ σημασία του ὅσον ἀφορᾶ τὸν τρόπο τῆς ἐμφανίσεως ἐκείνου πού σημαίνει τὸ ρῆμα, ἤτοι καί στίς άλλες έγκλίσεις κάθε χρόνος φανερώνει, ὅπως καί στὴν ὀριστικῆ, ἐξέλιξι ἢ διάρκεια, σύμπυξι ἢ σύνοψι, ἢ τὸ τετελεσμένον μιᾶς πράξεως (πρβλ. καί § 170, 2). Δὲ συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιο καί ὅσο ἀφορᾶ τὴ χρονικὴ βαθμίδα, στὴν ὁποῖαν ἀναφέρεται ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα.

Ὡς πρὸς τὴν χρονικὴ βαθμίδα σχετικῶς μέ τὴ χρῆσι τῶν χρόνων τοῦ ρήματος στίς άλλες έγκλίσεις παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς:

1) Στις ἀνεξάρτητες προτάσεις

α') στη δυνητική ὀριστική (§ 191, 2), στην εὐχητική ὀριστική (§ 190, 2, β') και στην προστακτική ὀριστική (§ 190, 2, α') ὁ παρατικός ἀναφέρεται ὄχι μόνο στο παρελθόν (§ 174), παρά και στο παρόν και στο μέλλον: **Θὰ εἶχα** κι' ἐγὼ ἀγγονάκια, **θὰ τοὺς ἔλεγα** παραμύθια (στο παρόν) Πα. 12. **Ἄς ἤξερα** γράμματα, **κι' ἄς ἤμουν** μ' ἕνα μάτι (στο παρόν).—**Τὴν Ψαρή ἄς ἤμποροῦσα** νὰ γλυτώσω! (στο μέλλον = εἶθε νὰ ἤμποροῦσα, εἶθε νὰ μπορέσω) Ππδ. Β 69. **Ἔ!** Θεέ μου, και **νᾶπεφτες** μέσα (στη στέρνα), Ξενοῦλα, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ (στο μέλλον = εἶθε νὰ ἔπεφτες, εἶθε νὰ πέσης) Ππδ. Φόν. 122.—**Ποῦ εἶσαι Πέτρο;** **νὰ πῆγαινες** μὰ σιγμῆ, **νὰ ἰδῆς** τί κάνει τὸ παιδί (στο παρόν ἢ στο μέλλον = πῆγαινε, σὲ παρακαλῶ νὰ πᾶς, σὲ παρακαλῶ). Βλ. και § 191, 2, Σημ. α' και § 205, 1).

β') στην ὑποτακτική και τὴν προστακτική γενικῶς ὅλοι οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος ἀναφέρονται σι τὸ (ἄμεσο ἢ λίγο - πολὺ ἀπώτερο) μέλλον (§ 192, 3 - § 196 κ.έ.): **Ἄς πάω** στο σπίτι Ππδ. Φόν. 125. **Μὴ βιαζώμαστε!** **ἄς ἐρθῆ** κι' ὁ Πέτρος. **Περίμενε** λιγάκι νὰ ντυθῶ. **Νὰ τὸ φορέσης!** Ζ.Π. 63. **Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ!**—**Τὸ πρωὶ νὰ ἔχης ἀναχωρήσει.** **Τὸ μεσημέρι νὰ τὸ ἔχης σιδερωμένο τὸ πανταλόνι.** Βλ. και Ε. 8, 11 - 26, 2 - 58, 9 και 92, 76.

Σημ. Γιὰ τίς ὀρισμένες περιπτώσεις, πὺ σὲ ἀνεξάρτητες προτάσεις οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος στην προστακτική και τὴν ὑποτακτική ἀναφέρονται στο παρελθόν, βλ. § 194, 1, § 199, 4, 5, 6, 7, § 200, § 204, 4, α' § 205, 3 κ.ά.

2) Στις ἐξαρτημένες προτάσεις οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος ἐν γένει στην ὑποτακτική, τὴν προστακτική και τὴ μετοχή λαμβάνονται ἀδιαφόρως, ἦτοι στις προτάσεις αὐτὲς κάθε χρόνος τοῦ ρήματος μπορεῖ νὰ ἀναφέρεται εἴτε στο παρελθόν, εἴτε στο παρόν, εἴτε στο (ἄμεσο ἢ λίγο - πολὺ ἀπώτερο) μέλλον. Ποῦ κάθε φορά ὁ ἴδιος χρόνος ἀναφέρεται, αὐτὸ καθορίζεται ἀπ' τὸ χρόνο τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως κι' ἀπ' τὴν ἔννοια τῶν συμφραζομένων: **Φορῶ** τὰ γυαλιά, **γιανὰ βλέπω** καλύτερα (στο παρόν). **Πάρε** και μὰ ἀναμμένη λαμπάδα, **γιανὰ βλέπης** στο δρόμο (στο μέλλον) Ππδ. Α 95. **Τὸν ἄφηναν νὰ ψαρύη** στη λίμνη (στο παρελθόν) Πα. 139' πρβλ.: **τὸν ἄφηναν και ψάρευε.** Ὁ πρόεδρος σηκώθηκε, **νὰ**

ἰδῆ τί **τρέχει** (στό παρελθόν) Πα. 73· **πρβλ.**: *σηκώθηκε καὶ πήγε καὶ εἶδε*. Πήγαινε **νὰ ἰδῆς** τί συμβαίνει (στό μέλλον)· **πρβλ.**: *πήγαινε καὶ θὰ ἰδῆς*. **Ντρέπεται νὰ βγῆ** στόν κόσμον (στό εὐρύτερο παρόν) Πα. 140· **πρβλ.**: *ντρέπεται καὶ δὲ βγαίνει*. Ἀνατριχίλα μὲ **πιάνει, σὰν τὰ θυμηθῶ** (στό παρελθόν, στό παρόν καὶ στό μέλλον) Πα. 87· **πρβλ.**: πάντοτε, κάθε φορὰ πὸν τὰ **θυμοῦμαι**. Ἄμα **θεριστῆ** ἄφητο τὸ σιτάρι, γίνεται **δανλίτης** (=πάντοτε, δσάκις **θερίζεται**) Πα. 89. Ὅσον δι' ἀσφάλειαν, ἤμπορεῖ **κανεὶς νὰ γυρίζῃ** ἄοπλος ὄλην τὴν νύκτα εἰς τὰ δάση· ὅστε μὴν **ἔχετε** **καμίαν ἀνησυχίαν** (στό παρόν καὶ στό μέλλον) Ἄμ. 51. Ἔρχεται **τρέχοντας** (στό παρόν). **Κατεβαίνοντας** τίς σκάλες σκεπτόμουνα (στό παρελθόν) Τρ. 45· **πρβλ.**: *καθὼς κατέβαινα*. **Κατεβαίνοντας** θὰ πῶ νὰ σοῦ ἀνεβάσουν τὸ κουτί (στό μέλλον) Ζ. Π. 185· **πρβλ.**: *τώρα πὸν θὰ κατέβω*. **Εἶμαι** πολὺν **κουρασμένος** (στό παρόν). Ἐγύρισα τὸ βράδυ ἀπ' τὸ κνήγι πολὺν **κουρασμένος** (στό παρελθόν). **Θὰ ἔρθῃ** πολὺν **κουρασμένος** (στό μέλλον).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΠΛΟΣ ΛΟΓΟΣ. Η ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

	Είσαγωγή.	Σελίς
§ 1—4	A. Πρότασις. Είδη προτάσεων	35— 36
§ 5—11	B. Κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως	36— 43
§ 12	Γ. Σύνθετη πρότασις	43— 44
§ 13—17	Δ. Συμφωνία τῶν ὄρων τῆς προτάσεως	44— 47
§ 13—15	α. Στις ἀπλές προτάσεις	44— 45
§ 16—17	β. Στις σύνθετες προτάσεις	46— 47
§ 18—21	E. Ἐλλιπῆς πρότασις	48— 50
§ 19	α. Πρότασις ἑλλιπῆς ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον	48
§ 20	β. Πρότασις ἑλλιπῆς ὡς πρὸς τὸ ρῆμα	49
§ 21	γ. Πρότασις ἑλλιπῆς ὡς πρὸς τὸ κατηγορούμενον	50
§ 22—24	Ζ. Μερικὲς παρατηρήσεις στὸ γένος, στὸν ἀριθμὸν καὶ στὸ πρόσωπον	50— 52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

§ 25—27	Συμπληρωμένη πρότασις. Προσδιορισμοὶ	55— 57
§ 28—50	A. Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ὁμοιόπρωτοι	57— 81
§ 28—34	α. Οὐσιαστικὰ ὡς ὁμοιόπρωτοι προσδιορισμοὶ. (Παράθεσις, ἐπεξηγήσις)	57— 65
§ 35—50	β. Ἐπίθετα ὡς προσδιορισμοὶ	68— 81
§ 35—40	1. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ	68— 72
§ 41—42	2. Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ	73— 74
§ 43—50	3. Παραθετικὰ ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα	75— 81
§ 51—77	B. Ἐτερόπρωτοι προσδιορισμοὶ καὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος	81—126
§ 51—52α	α. Οἱ πτώσεις	81— 85
§ 53—77	β. Χρῆσις καθεμιᾶς πτώσεως	86—126
§ 53	1. Ἡ ὀνομαστικὴ ἐπιρρηματικῶς	86
§ 54—66	2. Ἡ αἰτιατικὴ	88—107
§ 54	αα. Μὲ οὐσιαστικὰ καὶ μὲ ἐπίθετα	88
§ 55	ββ. Μὲ ἐπιρρήματα καὶ μὲ ἐπιφωνήματα	90
§ 56—63	γγ. Μὲ τὰ ῥήματα	92— 99

		Σελίς
§ 64	δδ. Προσωπική αιτιατική	100
§ 65	εε. *Η αιτιατική επιρρηματικῶς	100
§ 66	ςς. *Η αιτιατική επιφωνηματικῶς	107
§ 67—77	3. *Η γενική	107—126
§ 67	αα. Μὲ οὐσιαστικά καὶ μὲ ἐπίθετα	107
§ 68	ββ. Μὲ ἐπιρροήματα καὶ μὲ ἐπιφωνήματα	116—119
§ 70	γγ. Μὲ τὰ ρήματα	119—123
§ 76	δδ. Γενική (δοτική) προσωπική	124
§ 77	εε. *Η γενική επιρρηματικῶς	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

§ 78—130	Οἱ ἀντωνυμίες. Τὰ ἄρθρα	130—180
§ 78—122	A. Οἱ ἀντωνυμίες	130—169
§ 79—86	α. Οἱ προσωπικὲς ἀντωνυμίες	130—137
§ 87—92	β. Οἱ δεκτικὲς ἀντωνυμίες	137—144
§ 93	γ. *Η ὀριστικὴ ἀντωνυμία	145
§ 94	δ. *Η κτητικὴ ἀντωνυμία	147
§ 95	ε. *Η αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία	148
§ 96	ς. *Η ἀλληλοπαθὴς ἀντωνυμία	150
§ 97—99	ζ. Οἱ ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες	150—154
§ 100—111	η. Οἱ ἀόριστες ἀντωνυμίες	155—163
§ 112—122	θ. Οἱ ἀναφορικὲς ἀντωνυμίες	163—169
§ 123—130	B. Τὰ ἄρθρα	170—180
§ 124—127	α. Χρῆσις τοῦ ὀριστικοῦ ἄρθρου	171—177
§ 128—129	β. Χρῆσις τοῦ ἀορίστου ἄρθρου	177—179
§ 130	γ. Θέσις τοῦ ἄρθρου	180

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

§ 131—149	Προθέσεις. *Επιρρήματα. *Επιφωνήματα	181—229
§ 131—147	A. Προθέσεις	
§ 133—144	α. Οἱ κυρίως νεοελληνικὲς προθέσεις	182—217
§ 145	β. Προθέσεις ἀπὸ τῆς λογίᾳ γλώσσας	219
§ 146—147	γ. Θέσις - Παράλειψις τῆς προθέσεως	222—223
§ 148	B. *Επιρρήματα	225
§ 149	Γ. *Επιφωνήματα	229

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

§ 150—169	Τὸ ῥῆμα	230—254
§ 151—155	A. *Ενεργητικὰ ρήματα	231—236
§ 156—163	B. Μέσα ρήματα	239—246
§ 164—168	Γ. Παθητικὰ ρήματα	247—251
§ 169	Δ. *Απόρρωπα ρήματα	254

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

	Σελίς
§ 170—214	Χρόνοι και έγκλίσεις 256—348
§ 170—186	A. Οι χρόνοι του ρήματος 256—279
§ 171—186	Σημασία των χρόνων του ρήματος στην όριστική 259—270
§ 171—176	1. Οι χρόνοι του έξελισσομένου. 259—279
§ 171—173	αα. *Ο ένεστώτας 259—264
§ 174—175	ββ. *Ο παρατατικός 266—269
176—186	γγ. *Ο άπλός μέλλοντας α' 270
§ 177—186	2. Οι χρόνοι του συμπυκνόμενου και του τετελεσμένου 271—279
§ 177—179	αα. *Ο άόριστος 271—272
§ 180—182	ββ. *Ο άπλός μέλλοντας β' 274—275
§ 183—184	γγ. *Ο παρακείμενος 277—278
§ 185	δδ. *Ο ύπεροσυντέλικος 278
§ 186	εε. *Ο τετελεσμένος μέλλοντας 279
§ 187—201	B. Οι έγκλίσεις του ρήματος στις ανεξάρτητες
	προτάσεις 279—316
§ 188—191	α. *Η όριστική 281—288
§ 192—194	β. *Η προστακτική 291—297
§ 195—200	γ. *Η ύποτακτική 299—314
§ 201	*Ανασκόπησις 316
§ 202—205	Γ. Οι έγκλίσεις στις ανεξάρτητες έρωτηματικές
	προτάσεις 316—332
§ 206—213α	Δ. Οι όνοματικοί τύποι του ρήματος 337—345
§ 206	α. Το άπαρέμφατο 327
§ 207—213α	β. *Η μετοχή 329—345
§ 209—210	1. *Η μετοχή σε - οντας 333—336
§ 211	2. Οι μετοχές σε - ούμενος ή - άμενος 341
§ 212—213	3. *Η μετοχή σε - μενος 342—343
§ 213α	4. Σύγδεσις μετοχών μεταξύ τους 345
§ 214	E. Οι χρόνοι του ρήματος στις άλλες έγκλίσεις 346

024000025563

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ **Ι. ΓΚΟΥΦΑ**, ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 25 - ΠΥΘΕΟΥ 88

